Cumhuriyet

YILLIK '90

10 OCAK 1989 / 31 ARALIK 1989

Cumhuriyet

YILLIK'90

1 OCAK 1989 / 31 ARALIK 1989

Cumhuriyet
YILLIK'90

Ofset Hazırlık : Çağdaş Yayıncılık ve Basın Sanayi A.Ş.
Dizgi-Baskı : Cumhuriyet Matbaacılık ve Gazetecilik T.A.Ş.
Yayına Hazırlayanlar: Kayhan Edip Sakarya, Nurettin Malkoçoğlu, Ali Erol Edeoğlu
Kapak Düzeni : Bülent Erkmen

Mayıs 1990, İstanbul

Cumhuriyet Matbaacılık ve Gazetecilik T.A.Ş.
Türk Ocağı Caddesi, 39/41, Cağaloğlu 34334, İstanbul
Telefon: 512 05 05 (20 hat)

OCAK

Toplu konut, "iyi" karar...

Cumhuriyet

Toplu konutta "iyi" hizmet.
PAMUKBANK
iyi bankadır

65. Yıl: Sayı: 23122 Kurucusu: Yunus Nadi 400 TL. 5 Ocak 1989 Perşembe

ABD-Libya havada kapıştı

***ABD** ile Libya arasında bir süredir devam etmekte olan gerginlik dün sıcak çatışmaya dönüştü.6.Filo'ya bağlı uçaklar, karşılaştıkları iki savaş uçağını düşürdü.*

***ABD** Savunma Bakanı Amerikan uçaklarının kendilerini savunmak için Libya uçaklarını düşürdüğünü öne sürdü. Libya ise, olayı "planlı saldırı" olarak niteledi.*

Libya lideri Muammer Kaddafi, hava çatışmasından sonra "göze göz, dişe diş" dedi. Tanjug Ajansı Kaddafi'nin SSCB'den yardım istediğini bildirdi.

Amerika, Akdeniz'e 12 savaş gemisi eşliğinde bir uçak gemisi daha gönderiyor. Savunma Bakanlığı'na göre gemiler, nöbet değiş tokuşu yapacak. 15. Sayfada

Başbakan, yardımcısının hükümetten istifasını 'üzülerek' kabul etti

Özal'a Erdem darbesi

CÜNEYT ARCAYÜREK yazıyor

İstifadaki Öyküler...

Başbakanın atadığı Kutlu Savaş'ın yürüttüğü komisyonda Erdem'in adının geçtiği bazı telefon konuşmalarının bulunduğunun söylendiğini, Horzum'un bürosundaki telefonların dinlenerek kâğıda döküldüğünü yazmıştım.

Yazıdan 3 gün sonra Kaya Erdem aradı, "Kutlu Savaş'ı aradım, bana kesinlikle böyle bir belge olmadığını söyledi" dedi.

Sözlerine ilk yazımda yer vereceğimi söylemem üzerine Erdem "Biraz duralım. Çünkü ben bir yazı ile böyle bir belge olup olmadığını Başbakanlığa soracağım. Cevap gelir gelmez size vereceğim, siz de o zaman yayımlarsınız" dedi.

ANKARA — Dün Özal 26. basın toplantısını yaptı. Binbir gece masallarını geride bıraktık. ANAP iktidarı ilk beş yılını tamamlamış. 5x365, eder 1825. Özal kırk beş dakika, bir iki yıldır ne söyledi ise yineledi durdu. Demek ki, bin sekiz yüz yirmi beşinci gündüz masallarını dinledik.

Çağ atladık ya. Bir "eski" Başbakanlık var, bir de "yeni". Yeni Başbakanlık'ta büyük salon basın toplantılarına elverişli. Ayaklarımıza doğru soğuk havalar esiyor, belden yukarımız sıcak. Beyaz eldivenli, smokin giysili "personel" geldi. Özal'ın krokodil bond çantasını oturacağı yerin sağına, kristal bardakla sürahiyi soluna koydu.

Devlet büyüklerimiz sıra sıra. Geldiler, büyük gazetecilerle ilk sıra koltuklara oturdular. Bir polis geldi, Başbakan'ın koltuğunu arkadan tuttu. Hükümetimizin ve partimizin önde gidenleri hazır olmasına hazır da bir eksik var. Hem de büyük bir eksik. Başbakan Yardımcısı Kaya Erdem görünmüyor, görünmedi ve saat 13.00'te öğrendik ki, artık görünmeyecek!

Sabah gelmiş "yeni" Başbakanlık'taki makamına, bir süre sonra vurmuş gitmiş İstanbul'a (Arkası Sa. 12, Sü. 1'de)

Devlet Bakanlığı ve Başbakan Yardımcılığı'ndan istifa eden Erdem, yaptığı açıklamada 'Sayın Başbakan ile aramızda parlamenter siyasi hayatı değerlendirmede ve hükümet etme anlayışındaki ciddi fark ortaya çıkmıştır' dedi.

ANKARA (Cumhuriyet Bürosu) — "Horzum olayı"yla başlayan kriz, Devlet Bakanı ve Başbakan Yardımcısı Kaya Erdem'in istifasıyla sonuçlandı. Emlak Bankası Genel Müdürü Bülent Şemiler'in görevden alınmasına karşın bankalarla ilgili Başbakanlık Başdanışmanlığı'na getirilmesini içine sindiremeyen Kaya Erdem, gelişmeler üzerine aldığı istifa kararını dün Anadolu Ajansı aracılığıyla açıkladı. Erdem, istifasıyla ilgili açıklamasında, "Bir gazetemizde yayımlanan bir haberle başlayan, Başbakanımız dahil, bazı görevlilerin demeçleri ve gelişmeler, Sayın Başbakanımızla (Arkası Sa. 13, Sü. 4'te)

Erdem'in açıklaması — "Sayın Başbakanımızın yurtdışı gezileri sırasında kendilerine vekâlet ederken bir gazetemizde yayımlanan bir haberle başlayan, Başbakanımız dahil bazı görevlilerin demeçleri ve gelişmeler Sayın Başbakanımızla aramızda, parlamenter siyasi hayatı değerlendirmede ve hükümet etme anlayışındaki ciddi farkı son kez ortaya çıkarmıştır. Bu nedenle hükümetteki görevimden çekilmiş bulunuyorum. Siyasi hayatta her kişi ve kurumun kendine düşen görevleri vardır. Ben devletteki 35 yıllık meslek ve siyasi yaşantımın anlayışıyla Başbakanlık vekâlet görevini ve bütçe görüşmelerinin bitişini, sonradan Sayın Başbakanımızın değerlendirmesini tartışılmayacak açıklıkta belirtmesini bekleyerek kendime düşeni yaptığıma inanıyorum." (Fotoğraf: Cumhuriyet)

ANKARA'dan YALÇIN DOĞAN

Gündemi Kim Belirliyor?

Şimdi hükümette Başbakan Yardımcılığı koltuğu boş duruyor. Özal'ın iki alternatifi var. Bu koltuğu boş tutmakta devam etmesine anayasa açısından bir engel yok. İkinci olasılık ise buraya hükümet içinden ya da dışından bir kişinin atanması. Kimlerin adı geçmiyor ki Başbakan Yardımcılığı için?

ANKARA — "Kaya beni yanılttı..." Başbakan Özal bu sözü bundan birkaç ay önce söylüyor. Başbakan Yardımcısı olarak Kaya Erdem'in parafının, Başbakan olarak da Turgut Özal'ın imzası bulunan bir belge için Özal çok daha sonra "Ben bunu Kaya'ya güvenerek imzaladım" diyor. Daha sonra da Başbakan Özal kendi imzaladığı belgeyi yürürlükten kaldırıyor.

Ve Başbakan ile yıllardır aynı kaderi paylaştığı yardımcısı arasına ilk soğukluk burada giriyor.

Hemen o günlerde Kaya Erdem bir banka genel müdürünü (Bülent Şemiler değil) Başbakan'a şikâyet ediyor. Prenslerden birini kastederek "Bunlar devlet anlayışı ile bağdaşmayacak işler yapıyorlar" diyor. Özal konuyu (Arkası Sa. 12, Sü. 2'de)

KABİNE DEĞİŞMİYOR

13. Sayfada

İstifaya tepkiler

▷ **İnönü:** *Paylaşılmayan nedir? Çok ciddi olaylar zinciri, TBMM tarafından açıklığa kavuşturulmalı.*

▷ **Demirel:** *İstifa önemli bir olay. Gerekçesi de önemli. Netice ne olur bilemem.*

▷ **Sungurlu:** *Yerel seçimlere bir etki yapmaz.*

▷ **Özalp:** *Seçime gidildiği şu günlerde iyi karşılamadım.*

13. Sayfada

1988 enflasyonu yüzde 75.4

Özal:Enflasyon düşüyor

İki bedel *Yakında altın ithali ve ihracı serbest bırakılacak, altın borsası kurulacak, daha sonra tam konvertibiliteye geçilecek.*

Vatandaşlığa dönüş *Bizden evvelki yıllarda vatandaşlıktan düşürülen kimseler Türk vatandaşlığına dönmek isterlerse durumlarını bir kere daha inceleteceğim.*

Aile bakanlığı *Aileyi güçlendireceğiz. Birkaç ay içinde bu konu ayrı bir bakanlığa veya bir devlet bakanlığına bağlanacak.*

Kültür ve turizm ayrılacak *Turizmin çok gelişmesi karşısında Kültür Bakanlığını ayrı bir bakanlık haline getireceğiz, bunun için hazırlıklara başladık.* 10. Sayfada

Enflasyonun seyri (%)

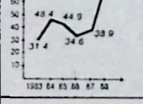

***DİE** aralık ayında toptan fiyatların yüzde 4.3, tüketici fiyatlarının yüzde 3.9 yükseldiğini hesapladı. Böylece 1988 enflasyonu tüketici fiyatlarına göre yüzde 75.4, toptan fiyatlara göre yüzde 68.3 olarak gerçekleşti. İTO'da perakende fiyatların yüzde 77 arttığını belirledi.*

Ekonomi Servisi — Devlet İstatistik Enstitüsü, aralık ayında toptan fiyatların yüzde 4.3, tüketici fiyatlarının da yüzde 3.9 yükseldiğini açıkladı. Böylece 1988 yılı enflasyonu tüketici fiyatlarına göre yüzde 75.4, toptan fiyatlara göre de yüzde 68.3 olarak gerçekleşti. İstanbul Ticaret Odası'nda perakende fiyatların bir yılda yüzde 77.0 arttığını belirledi.

Enflasyonun bir ay içinde, yüzde 80'li rakamlardan yüzde 75 düzeyine çekilmesinde, 1987 aralık ayında yapılan "seçim sonrası" zamlarının hesaplama dışında kalmasının yanı sıra, geçen ay yapılan petrol ve elektrik zamlarının yılın son günlerine bırakılarak endekslere yapacağı etkinin bu yıla sarkıtılması etkili oldu.

Yıllık enflasyon rakamı, son yedi yılın en yüksek düzeyine 1988'de çıktı. Tüketici fiyatlarındaki gelişmeleri 1983 yılından bu yana derleyen DİE, ortalamalara göre fiyat artışlarının geçen yıl yüzde 75.4 düzeyinde gerçekleştiğini belirledi. Fiyat endekslerindeki aylık gelişmelerin ortalamalarıyla bir önceki yılın endeks ortalamalarının karşılaştırılması sonu- (Arkası Sa. 10, Sü. 2'de)

Dündar Kılıç, bildiklerini devletin en üst kademelerine anlatacak

'Ülkeyi ayağa kaldıracağım'

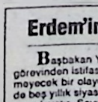

Atilla Aytek üç tane adam öldürdü. Sadık Çuhadar'ı işkenceyle öldürüp, kendini astı diye rapor verdiler. Zekeriya Ülkücü'yü de öldürdüler. Bir de minibüsün içinde Muhsin Karahan'ın yanındaki adamını öldürdüler.

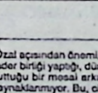

Mehmet Eymür'le Atilla Aytek devletin hayatıyla oynadılar. Hazırladıkları raporlarda koskoca orgenerallerin hayatlarıyla oynadılar. İşkencede bana ölmüş üç tane genelkurmay başkanını sordular. 8. Sayfada

Öğretmen Yeterlilik Sınavını Kazananlar

7. Sayfada

10 il ve 210 ilçede merkez yoklaması yapılacak

SHP'de 59 ilde önseçim

***SHP** Merkez Yönetim Kurulu Bursa, Erzurum, Diyarbakır, Kırşehir, Kütahya, Malatya, Siirt, Şanlıurfa, Rize ve Kars'ta merkez yoklamasına gidiyor. Merkez yoklaması yapılacak 210 ilçede de parti içi önseçim uygulanacak.*

***Parti** meclisi toplantısını açan Genel Başkan Erdal İnönü, "Enflasyondan, hayat pahalılığından kurtulmak, yerel seçim sonuçlarıyla ilişkilidir. SHP, seçimden birinci parti olarak çıkacak" dedi.* 9. Sayfada

Erdem'in İstifası...

Başbakan Yardımcısı Kaya Erdem'in görevinden istifası, öyle kolayca geçiştirilemeyecek bir olaydır. Başbakan Özal, belki de beş yıllık siyasal iktidarının en ağır yarasını almıştır. Sayın Özal'ın siyasal yaşamının bundan sonra sanki hiçbir şey olmamışçasına sürebileceğini düşünmek, gerçekçi bir bakış açısı olamaz. Bu istifanın, hem ANAP'a hem de iç politikaya dönük yansımaları zamanla kendini belli edecektir.

İstifanın Özal açısından önemi, sadece bir zamanlar kader birliği yaptığı, düne kadar en yakınında tuttuğu bir mesai arkadaşının istifasından kaynaklanmıyor. Bu, olayın yalnızca bir boyutudur.

Gerçekte önemli olan, Sayın Kaya Erdem'in istifa gerekçesinin içeriğidir. Bu içeriğin eleştirel üslubu, üstü kapalı olmakla bir-

(Arkası Sa. 13, Sü. 1'de)

HASAN CEMAL

■ **Diplomatik trafik hızlandı** *SSCB Dışişleri Bakan Yardımcısı ve Kabil Büyükelçisi Yuli Vorontsov İran'dan sonra dün de Pakistan'a gitti.* 3. Sayfada

■ **Bomba** *Uçak yolcularını saran "terör" korkusu gelecekte daha fazla güvenlik az keyifli hava yolculuğunu getirecek.* 3. Sayfada

■ **Zam sağanağı** *Çay, ilaç, boya ve dış tedavi ücretleri arttırıldı.* 10. Sayfada

■ **Kooperatifte model: Yap, kirala, devret** *Dar gelirlinin konut edinme umudunu ayakta tutabilmek için "Yap, kirala, devret" modeli önerildi. Ekonomi'de*

■ **G.Saray'da hava gergin** *Son Konyaspor yenilgisinden sonra istifa edeceğini bildiren Gürsoy'un isteği kabul edilmedi. Spor'da*

■ **Türban için Anayasa Mahkemesi'ne başvuru** *Cumhurbaşkanı Kenan Evren, Meclisin çıkardığı Türban Yasası için "Laikliğe aykırı" dedi.* 15. Sayfada

■ **'Siyasilere işkence sistemi'** *Uluslararası Af Örgütü'nün Türkiye'yi suçlayan raporu.* Arka Sayfada

■ **Arşivde 'ayıklama'** *Osmanlı arşivlerinin ayıklanmış olabileceği iddiaları* Arka sayfada

■ **ABD'den Ermeni atağı** *ABD Temsilciler Meclisi üyesi Coelho, sözde Ermeni soykırım tasarısını "Türkiye'den olumlu sinyaller gelmesi üzerine" yeniden Kongre'ye sunduğunu söyledi.* Arka Sayfada

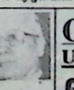

GÖZLEM

UĞUR MUMCU

Geç Kaldı...

Başbakan Yardımcısı Kaya Erdem, en sonunda hükümetten ayrılmaya karar verdi. Erdem, biraz geç kaldı, ama sonunda doğru bir karar verdi.

Kemal Horzum-Bülent Şemiler bunalımı, ANAP hükümetindeki ilk büyük yarayı açtı.

Sayın Özal, Erdem'den boşalan Başbakan Yardımcılığı'na Başbakanlık Başdanışmanı Bülent Şemiler'i de atayabilir

(Arkası Sa. 15, Sü. 7'de)

7 dosyalı Türkiye'nin zor yılı

SEMİH İDİZ *3 ocak*

ANKARA — 1989'un Türkiye'nin **"AT'de atılım yılı"** olacağı belirtiliyor. Ankara'nın topluluktan asgari beklentisi tam üyelik başvurusu ile ilgili resmi müzakerelerin başlaması. Türk-ABD ilişkilerinde **"Ermeni sorunu"**nun geçmiş yıllara oranla daha kritik bir rol oynayabileceği bildirilirken Yunanistan'la ilişkilerde Yunan genel seçimlerinden önce önemli atılımlar beklenmiyor. NATO'da ise Türkiye'nin aktif olarak katılacağı Doğu-Batı silahsızlanma müzakerelerinin ön plana çıkacağı öngörülüyor. Türk - Sovyet ilişkilerinde **"bahar havasının"** süreceği tahmin ediliyor. Ancak Azerbaycan ile Ermenistan arasındaki sorunların Ankara ile Moskova arasındaki ilişkilere yansıması olasılığı üzerinde duruluyor. Öte yandan Bulgaristan'la yaşanan gerginlik büyük bir olasılıkla 1989'da da sürecek. Dışişleri çevreleri, diplomatik kaynaklar ve gözlemcilerin Türkiye'yi yakından ilgilendiren dış politika konularında 1989'a ilişkin bazı beklentileri şöyle:

AT ilişkileri: 1989 Türkiye'nin AT ile ilişkileri açısından kritik bir yıl olacak. Ankara'nın topluluğa tam üyelik başvurusu konusu Türkiye'nin dış politika gündemindeki öncelikli yerini yıl boyunca koruyacak. Topluluk dönem başkanlığının yeni yılın ilk gününde İspanya'ya geçmesiyle, Yunanistan'ın topluluğun dümenini tuttuğu son 6 ay süreyle Ankara ile AT arasındaki ilişkilerde yaşayan durağanlığın yerini yeni bir canlılığa bırakacağı tahmin ediliyor. İlişkilerdeki bu hareketlilik dönem başkanlığının 1 temmuzda Fransa'ya geçmesinden sonra da sürecek.

AT Komisyonu'nun 1 ocaktan itibaren değişerek yeni **"Avrokratların"** görevlerini devralmalarından kısa bir süre sonra, Ankara'nın Brüksel nezdinde yeni bir atağa geçeceği tahmin ediliyor.

Öte yandan, 12 Eylül ile askıya alınan Türk-AT Karma Parlamento Komisyonu'nun (KPK) 14-19 ocak tarihleri arasında son sekiz buçuk yılın ilk toplantısını yapacak olması, Türkiye ile Avrupa Parlamentosu arasındaki ilişkilere yeni bir boyut kazandıracak.

Bu arada, Yunanistan'ın **"Kıbrıs engelini"** kaldırmaya razı olmayacağı varsayımı karşısında, Türk-AT Ortaklık Konseyi'nin 1989'da toplanıp toplanamayacağı halen merak konusu. Gerek İspanya gerekse Fransa'nın, dönem başkanlıkları sırasında Ankara'yı bu konuda destekleyeceklerine ilişkin taahhütleri bulunmasına karşın, bu taahhütlerin Ortaklık Konseyi'nin toplanması için yeterli olup olmayacağı bilinmiyor.

ABD ilişkileri: 20 ocakta düzenlenecek yemin töreniyle ABD başkanlığını devralacak olan **George Bush**'un, Türkiye'ye karşı izleyeceği politikada genel hatlarıyla **"Reagan çizgisinin"** dışına çıkması beklenmiyor. Ancak seçim kampanyası sırasında Amerika'daki Ermeni lobisine açık bir şekilde göz kırpmış olmasından dolayı **"Ermeni sorunu"** karşısında nasıl bir kararlılık sergileyeceği şu anda bilinmiyor.

Bu arada, INF antlaşması sonrasında NATO'da caydırıcılık kapsamında kabul edilecek yeni yaklaşımlar karşısında Ankara'nın nükleer politikasını yeni bir değerlendirmeye tabi tutarak, daha önce istemediği ve **"ek yükümlülük"** olarak nitelendirdiği bazı sorumlulukları üstlenmesi olasılığı üzerinde de duruluyor. **"Bush'un, makamının gerektirdiği şekilde davranarak kısa süre içinde gerçekleri göreceği"** biçiminde ifadesini buluyorsa da bazı gözlemciler bunun bu kolaylıkla varsayılamayacağını bildiriyorlar. Ermeni lobisinin 1989'da yeni bir atağa geçmesini bekleyen bu gözlemciler, **"Ermeni asıllı Amerikalılar, seçimlerde kendisini desteklemiş olmalarından dolayı Bush'dan karşılığını isteyeceklerdir"** görüşüne yer veriyorlar.

Bu arada, Türk - Amerikan ilişkilerinde bir saatli bomba gibi duran **"Ermeni Soykırım Tasarısı"**nın bu yıl Kongre'nin gündemine getirileceğine ve **"Soykırım Müzesi"** konusunun ön plana çıkacağına kesin gözüyle bakılıyor. Bu bağlamda, Türkiye'nin bağımsız Filistin devletini ilk tanıyanlar arasında yer alması ile Amerika'daki Yahudi lobisi tarafından **"Nazi savaş suçlusu"** olmakla suçlanan Avusturya Cumhurbaşkanı **Kurt Waldheim**'ı kabul etmiş olmasının Kongre'deki koyu İsrail yanlısı üyeler üzerindeki etkisinin ne olacağı merak konusu. Bir tahmine göre daha önce Türkiye aleyhtarı tasarıların oylanması sırasında **"çekimser kalmayı"** yeğleyen bazı Kongre üyeleri bundan böyle **"karşı kampa"** daha rahatlıkla geçecekler.

Yunan ilişkileri: Yunanistan'da tüm dikkatlerin haziran ayında yapılması beklenen genel seçimlere yönelmiş olması nedeniyle, Davos süreci çerçevesinde bu tarihten önce yeni adımların atılmasına zayıf bir olasılık olarak bakılıyor.

Yunanistan Başbakanı **Papandreu**'nun Türkiye'ye yapması planlanan resmi ziyaretin hazirandan önce gerçekleşeceği de henüz kesinlik kazanmış değil. Papandreu'nun ocak sonu, şubat ayı başında Ankara'yı ziyaret edeceği bazı çevrelerce varsayılıyorsa da ziyaretin Yunan genel seçimlerinden sonraya kalacağını düşünenlerin sayısı da az değil.

Bu arada Dışişleri Bakanlığı çevreleri, Papandreu'nun Türkiye ziyaretini Kıbrıs'ta ve Ege'de tavizlere rehin tutarak bunu **"içe yönelik bir siyasi araç"** olarak kullanma çabası içinde olduğunu belirtirlerken, Yunan seçim kampanyaları sırasındaki kimi gelişmelerle Ankara ile Atina arasındaki ilişkilerin zaman zaman gerginleşmesi genel beklentiler arasında yer alıyor.

NATO: 1989 yılında NATO'nun gündeminde ön sırayı silahsızlanma konusu ve bu çerçevede Varşova Paktı ile yürütülecek olan müzakereler yer alacak. Halen Viyana'da ön hazırlıkları süren Konvansiyonel İstikrar Görüşmelerinin (KİG) yönerge belgesinin ocak ayının sonlarına doğru iki blok tarafından onaylanması ve yürürlüğe girmesi bekleniyor. NATO ve Varşova Paktı'na mensup 23 ülke arasındaki resmi silah indirimi görüşmeleri ise yılın ortalarına doğru başlayabilecek.

Aktif olarak katılacağı bu görüşmelerde Ankara müzakerelerin ağırlıklı olarak Orta Avrupa'ya oturtulması çabalarına karşı çıkacak.

Türkiye'nin NATO içindeki çabaları ise **"yük paylaşımı"** kavramına yönelecek.

Sovyet ilişkileri: Türk-Sovyet ilişkilerindeki **"bahar havasının"** 1989 yılında da süreceği tahmin ediliyor. Sovyet Dışişleri Bakanı Eduard Şevardnadze'nin yılın ilk yarısında Türkiye'ye yapması beklenen ziyareti ikili ilişkileri daha da pekiştirebilecek. Sovyet Başbakanı Nikolay Rijkov'un yıl içinde Türkiye'ye yapması planlanan ziyareti de aynı rolü oynayabilecek. Türkiye ile Sovyetler Birliği'nin 1989 yılında esas çabalarını ekonomik, ticari ve kültürel ilişkilerini daha da geliştirmeye yöneltmeleri bekleniyor. Ankara ile Moskova arasındaki ilişkiler dışişleri çevrelerinin ifadesi ile **"en iyi dönemini"** yaşarken, bu ilişkilere **"nazar değmesi"** olasılığı da bulunuyor. Ermenistan ile Azerbaycan arasındaki sorunların tekrar alevlenmesi ve Ermeni yetkililerinin şu anda içinde bulundukları sorunlar ile sözde Ermeni soykırımı arasında kuşkulu paralellikler kurarak dünya çapında bir propaganda atağına geçmelerinin bu ilişkileri beklenmedik bir biçimde kısa bir süre içinde bozabileceği de gözlemcilerce ifade ediliyor.

Bulgar ilişkileri: Belgrad Protokolü'nün imzalanmasıyla başlatılan diyalog sürecinin henüz herhangi bir ürün vermemiş olması ve Bulgaristan'ın Türk azınlığına karşı uyguladığı politikasını sürdürmesi karşısında, Ankara ile Sofya arasındaki ilişkilerin 1989'da da gerginliğini sürdüreceği tahmin ediliyor.

İran - Irak ilişkileri: Bir barış anlaşması henüz imzalanmamışsa da Körfez savaşının fiilen sona ermiş olması nedeniyle Ankara'nın bu iki ülkeyle ilişkilerinin 1989 yılında **"ticari ve ekonomik işbirliği"** eksenine oturması bekleniyor. Türkiye'nin her iki ülkedeki yeniden imar atılımlarından bir pay kopartma girişimlerine 1989'da ağırlık vereceği tahmin ediliyor. Öte yandan, 1988 yılında da görüldüğü gibi İran rejim taraftarları ile rejim aleyhtarlarının birbirlerine karşı Türkiye'deki kimi faaliyetleri nedeniyle Ankara - Tahran ilişkilerinde bazı gerginliklerin yaşanacağı varsayılıyor.

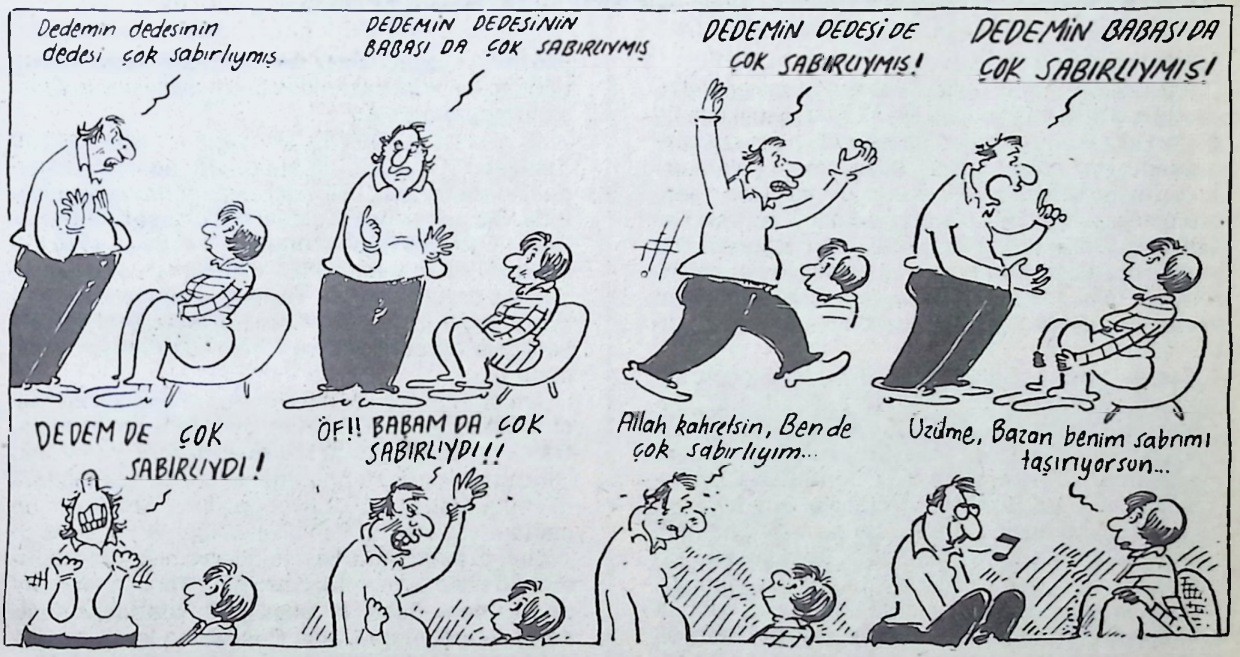

Grevde üç mevsim

ŞÜKRAN KETENCİ *4 ocak*

Hurma Elektronik grev yerine giderken düşünüyorduk: **"Karlı bir kış gününde açıkta grev nöbeti tutmaya yasa ile mahkûm edilen işçiler ne yapar?"**, **"Bu işyerinde grev var"** afişi ve **"Grevde 183. gün"** pankartı dışında, etrafta hiçbir hareket yoktu. Biz, **"Neredeler acaba?"** derken, grev gözcüleri karşı taraftaki derme çatma bir barakadan seslenerek çıktılar. Hurma Elektronik'te 4 temmuzdan bu yana süren grevin grev gözcüleri **Hacer Çelik** ve **Cafer Varolan**, 3 günde bir 8 saat nöbet tuttuklarını anlattılar. Yaz sıcağında başlayan nöbetlerinde önce işyerinin kullanılmayan bodrumundan yararlanmak istemişler. İşveren hemen demir parmaklıkla girişi kapatmış. Güneşe karşı bir tente koymuşlar, polis gelip sökmüş. İşveren yasa gereği grev nöbetçilerine vermesi gereken yemek yükümlülüğünden kurtulmak için daha önce işyerine getirtiği yemekten vazgeçmiş, üretimi sürdürdüğü kardeşleri, oğulları ve ustasıyla birlikte dışarda yemek yemeye başlamış. Yine yasa gereği yararlanmaları gereken tuvaleti kullandırılmıyormuş. Grev nöbetçisi özellikle kadınlar, çevre işyerlerinde erkeklere ait tuvaletleri kullanma sorunundan yakınıyorlarmış. Yaz-sonbahar neyse de kışın dondurucu soğuğunda durulamaz olunca çare aranmış; Uzun uğraşılardan sonra, kendilerine acıyan bir mülk sahibine ait yerde, izin vermesi üzerine, Otomobil-İş Sendikası, şimdi barındıkları

barakayı yaptırmış. Onun da yıkılması için işveren girişimi ile çok polis gidip gelmiş, ancak kişi mülkiyeti içinde kaldığı için bir şey yapılamamış.

"Grevimiz grev olmaktan çıkarıldı. İşyeri önünde arada bir birkaç dakika nöbete durup donunca, yolun karşısındaki bu küçücük barakaya sığımıyoruz. İşveren içerde oğulları, kardeşleri ve usta ile her tür tamir işi ve de bir miktar üretimi sürdürüyor. Aylar geçiyor" diyor **Cafer Varolan.** Ardından sözü **Hacer Çelik** alarak, yasaların, düzenin, işverenin tutumu ile grevin nasıl grev olmaktan çıktığını özetliyor... **"İşveren sendika istemiyor. 18 işçi greve çıkmadan önce 50-70 bin lira arasında ücret alıyorduk. İşveren isteklerimizin tamamını kabul etmiş olsaydı, biz zaten şimdi asgari ücret kadar bir net ücret, ortalama 85 bin lira alıyor olacaktık. Bir ikramiye bile vermemek için ve sendikayı istemediği, sendikaya girmemize kızdığı için diretti ve greve çıktık. Sendikamız Otomobil-İş bize ayda 50 bin lira ücret ödüyor. Ayrıca işçi arkadaşlarımız aralarında topladıkları paralarla dayanışma olarak bol bol erzak getiriyorlar. Biz grevde, çalışıyor olsaydık ve işveren istediğimiz zammı vermiş olsaydı daha olabileceğimiz durumdan daha kötü bir durumda değiliz. Bunca aylık grev çilesinden sonra artık 900 lira saat ücreti (ayda brüt 200 bini aşan bir ücret) istiyoruz. Ancak grevden bu yana işveren bizimle hiç görüşmüş değil. 183. gününü dolduran grevimiz daha ne kadar sürer, hiç bilmiyoruz."**

Hurma Elektronik'te 18 işçinin 4 temmuzda başladığı grevden bu yana iki işçi askere gitmiş, iki işçi evlenmiş, bir de çocukları olmuş. 3'ü kadın, 16 işçinin nasıl geçindiklerinin yanıtı ise eşlerin çalışması ya da ailelerinin yanında yaşıyor olmaları...

Osmanlı Arşivleri ve Ermeni Sorunu

ERGUN BALCI *5 ocak*

Türk hükümetinin, yıllardır Batıda bazı çevrelerde siyasal istismar konusu olan Ermeni soykırım iddialarına karşılık olarak nisan ayına kadar Osmanlı arşivlerinin açılmasını kararlaştırması çok olumlu bir girişimdir. Böylece sorun bilimsel temellere oturacak, gerçekler ortaya çıkacaktır. Dışişleri Bakanı Sayın Mesut Yılmaz'ın 32. Gün programında yaptığı açıklama Batıda derhal yankılanmıştır. BBC radyosu, salı günü saat başında verdiği haberlerin hemen tümünde Türk hükümetinin kararını duyurdu.

Ermeni sorunu Batıda, bilinçli ya da bilinçsiz sürekli olarak çarpıtılmış biçimde sunulmuştur. Osmanlı İmparatorluğu'nun 1. Dünya Savaşı'na girmesinden kısa süre sonra Van yöresindeki Ermeniler ayaklanmıştır. Rus ordularının Doğu Anadolu'yu işgali sırasında da Ermeni komitacılar Rus birlikleri ile işbirliği yapmıştır. Bunun üzerine 14 Mayıs 1915 tarihli "Tehcir Kanunu" ile Doğu Anadolu'daki Ermenilerin Suriye'ye sürülmesine karar verilmiştir. Sürgün sırasında hastalık, açlık, soğuk ve kontrolden çıkan olaylar nedeni ile çok sayıda insan ölmüştür. Ancak unutmamalı ki, bu dönemde Ermeni komitacıların saldırıları devam ediyordu. Türkler de büyük kayıplar vermiş, birçok Türk köyü Ermeni çetelerinin saldırılarına hedef olmuştur. Olay, Ermenilerin iddia ettiği gibi kesinlikle bir soykırım olmayıp, iki halkın birbirinin boğazına sarılmasıdır.

Peki, yüzyıllardır yan yana, aralarında hiçbir sorun çıkmadan kardeşçe yaşayan bu iki halk, nasıl olup da ansızın birbirlerinin boğazına sarılmıştır?

Batıda yıllardır, Ermeniler konusunda Türkiye aleyhinde yürütülen kampanyada bu sorun hiç gündeme getirilmemiştir. Getirilemezdi de. Çünkü iki halkın birbirinin boğazına sarılmasının temelinde emperyalizmin kışkırtılması yatar. Türk tarihinde Ermeni sorunu emperyalizmden soyutlanamaz. Ermeni sorunu, emperyalizmin tezgâhladığı, yüzyıllardır bir arada yaşayan iki toplumu birbirine düşürme planından kaynaklanır. Başoyuncular 19. yüzyılda İngiliz, 20. yüzyılda da Çarlık Rusya'sı emperyalizmi, yardımcı aktör de, ortama göre bu ikisinden bazen birini bazen de ötekini destekleyen Fransız emperyalizmidir.

19. yüzyıl, milliyetçilik akımlarının güçlendiği bir dönemdir. Osmanlı İmparatorluğu'nun Balkanlardaki topraklarında milliyetçi akımlar hızla yayılmaktadır. Bu akım Anadolu'daki Ermenilere de ulaşacaktır. Osmanlı İmparatorluğu ise hızla çöküşe gitmektedir. Bu ortamda 1877-1878 Türk-Rus Savaşı'nda Rus orduları batıda Yeşilköy, doğuda ise Erzurum'a kadar ilerleyerek Osmanlı birliklerini ağır bir yenilgiye uğratırlar. Savaş, Yeşilköy Anlaşması ile sona erer.

Ancak Rus ordularının Erzurum'a kadar ilerlemesi İngiltere'yi kuşkulandırmıştır. Yeni bir savaşta, Çarlık orduları kolayca Basra Körfezi'ne kadar inip Hindistan yolunu tehdit edebilecektir. Majestelerinin hükümeti bölgeyi güvence altına almak için en sağlam yol olarak, kendi etkinliğinde bir tampon devlet, Ermeni devletinin kurulmasını görür. Bu Ermeni devleti ayrıca, İngiltere'nin, Trabzon limanından Ermeni tüccarlar aracılığı ile yürüttüğü Karadeniz ticaretini de Çarlık Rusya'sına karşı koruyacaktır.

İşte bu plan gereğince Ermenileri kışkırtma kampanyası başlatılmıştır. 1887'de Cenevre'de "Hınçak", 1892'de Tiflis'te "Taşnakzutyun" örgütleri kurulmuş, Hınçak 1894'te Londra'ya yerleşmiştir. 1893 yılında Ermeni çeteleri Amasya, Merzifon ve Kayseri'de Türk köylerine saldırılar düzenlerler. Ertesi yıl da Yozgat ve Bitlis'te faaliyete geçerler. 1895'te İstanbul'daki Ermeni vatandaşlar kışkırtılır, Osmanlı Bankası bombalanır. Gazaba gelen Türklerin misillemeye geçmesi üzerine Batı basını, "Türk vahşeti"ne ilişkin yazılarla dolar. Büyük devletlerin "Ermenileri kurtarmak" amacı ile harekete geçmesi için ortam hazırlanmıştır. Ne var ki kurulacak Ermeni devletinin kimin etkinlik alanında olacağı konusunda İngiltere, Fransa ve Rusya arasında anlaşmazlık çıktığından, "Ermeni sorunu" Osmanlı İmparatorluğu'nun nihai paylaşımına kadar ertelenir. Planın ertelenmesi ile birlikte de iki toplum arasındaki olaylar

sona erer.

Oyunun ikinci perdesi ise, 20. yüzyılın başlarında Çarlık Rusya'sı tarafından açılır. Almanya'nın Bağdat demiryolu projesini üstlenmesi Rusya'yı kaygılandırmıştır. Bölgede etkinlik alanını güvence altına almak isteyen Rusya, kendine bağlı bir Ermeni devletinin kurulması için faaliyete geçer. Rus Dışişleri Bakanı "Sazanof" bu konuda yoğun bir çaba içindedir. Ermeniler tekrar kışkırtılır, Ermeni çetelerinin saldırıları yine başlar. Ufukta bir Türk-Rus savaşının göründüğü 1914 yılının başlarında Sazanof Kafkasya'daki Rus naibine Ermeniler arasında ayaklanma düzenlemesini emreder. Van ayaklanmasından sonra da İttihatçı hükümet 14 Mayıs 1915 tarihli "Tehcir Kanunu" ile sınır bölgesindeki Ermenilerin Suriye'ye sürülmesini kararlaştırır.

Tehcir olayı sırasında çok sayıda Ermeni ve de çok sayıda Türk yaşamını yitirmiştir.

Büyük amcam, 1. Dünya Savaşı'nda Doğu'da görev yapmış Dr. Binbaşı idi. Ermeni çetelerinin saldırısına uğramış Türk köylerine ilişkin anılarını çocukluğumda dinlerdim.

Ermeni sorununun, Batıda bazı çevrelerin öne sürdükleri soykırım iddiası ile en ufak bir ilişkisi yoktur.

Ermeni sorunu, yüzyıllardır bir arada yaşamış olan iki toplumun, emperyalizm tarafından kışkırtılarak birbirini boğazlamasıdır.

Yahudi sorununun temelde kapitalizmin sorunu oluşu gibi, Ermeni sorunu da özünde emperyalizmin sorunudur.

Geç Kaldı...

UĞUR MUMCU *5 ocak*

Başbakan Yardımcısı Kaya Erdem, en sonunda hükümetten ayrılmaya karar verdi. *Erdem,* biraz geç kaldı, ama sonunda doğru bir karar verdi.

Kemal Horzum-Bülent Şemiler bunalımı, ANAP hükümetindeki ilk büyük yarayı açtı.

Sayın Özal, Erdem'den boşalan Başbakan Yardımcılığı'na Başbakanlık Başdanışmanı *Bülent Şemiler*'i de atayabilir.

★ ★ ★

Yaklaşık beş yıldır uyuşturucu madde kaçakçılığı savıyla yargılanan *Dündar Kılıç,* Diyarbakır Sıkıyönetim Mahkemesi kararı ile aklandı ve bu kararla birlikte salıverildi.

Dündar Kılıç'ın ilk tepkisi, *"ENKA Şirketi"*ni suçlamak oldu.

Niçin acaba?

Dündar Kılıç'ın, tutuklanmasından hep *"ENKA Şirketi"*ni sorumlu tuttuğu söylenirdi. Yakınları, *ENKA* ile *Dündar Kılıç*'ın arasındaki sorunun *"Deniz Harp Okulu İhalesi"*nden kaynaklandığını anlatırlardı.

Deniz Harp Okulu ihalesine birçok şirket -bu arada ENKA da- girmek istemiş; ihale *M.Ali Yılmaz*'ın üzerinde kalmıştı. O tarihte kulaktan kulağa yayılan söylentilere göre *Kılıç,* ihaleye girmek isteyen şirketlere gözdağı vermiş; bu yüzden bu milyarlık inşaat ihalesi dostluk ve iş ilişkileri içinde olduğu Güneş Gazetesi sahibi *M. Ali Yılmaz*'da kalmıştı.

Bunlar, doğru ya da yanlış, tabii ki söylentidir.

Dava dosyasındaki belgelere göre *Dündar Kılıç* hakkındaki soruşturma, *Asım Akkaya* adındaki bir kaçakçının ifadesi üzerine başlamıştır.

Asım Akkaya, İtalyan polisine, Türk ve İtalyan uyuşturucu ve silah kaçakçıları konusunda geniş bilgiler veren bir uyuşturucu madde kaçakçısıdır. *Akkaya,* İtalya'da uyuşturucu madde kaçakçılığı nedeniyle mahkûm olmuş; daha sonra da Türkiye'ye gelmiş ve tutuklanmıştır.

Akkaya, İtalyan polisince *"ajan"* olarak kullanılmıştır.

Bu gibi davalarda istihbarat görevlileri ile kaçakçı sanıklar ve işadamları arasında zaman zaman karşıt, zaman zaman da birbirleriyle bütünleşen ilişkiler kurulmuştur.

Örneğin MİT görevlisi *Şemsi Ürengil, Dündar Kılıç*'ın şirketlerinde çalışmıştır. *Kılıç*'ın mahkeme önündeki 15.4.1985 tarihli sorgusundaki sözlerine göre *"İstanbul MİT bölgesinde görevli iken, emekli olan Albay Faik.."* *Kılıç*'ın yakınlarındandır.

İlginçtir; *Dündar Kılıç*'ın damadının dayısı *M.Yaşar Gül,* İtalya-İsviçre sınırında uyuşturucu madde kaçakçılığı savıyla yakalandığında üzerinde bulunan defterde *"Süleyman Bey"* adındaki bir MİT üst düzey yetkilisinin "153799" ve "252235" numaraları çıkmış; (Dündar Kılıç davası, 7. klasör 112 sıra) bu ad ve telefon numaraları, liste mahkemeye sunulurken (klasör 290) yetkililerce özellikle çıkarılmıştı.

Bütün bunlar, bazı MİT görevlileri ile kaçakçı sanıkları arasında kurulmuş birtakım ilişkiler olduğunu gösteriyor. Bu ilişkiler, MİT görevlilerinin kaçakçı sanıklarından *"haber alma"* gerekçesi ile açıklanabilir.

Ünlü kaçakçılardan *Abuzer Uğurlu*'nun 12 Mart ile 12 Eylül dönemleri arasında MİT ile ilişkisi olduğu da ileri sürülmüştü.

Kaçakçılara ve teröristlere sahte pasaportlar yapan *Timur Hanoğlu*'nun da MİT ile ilişkisi daha önce açıklanmıştı.

Türkiye'ye yönelik silah kaçakçılığının önemli kilit adamlarından biri olan Suriyeli Ermeni *Henry Arslanyan*'ın Amerikan *"Drug Enfercement Administration"* ajanı olduğu, İtalyan Parlamentosu'nda İçişleri Bakanı'nca 58066 sayılı gizli rapora dayanılarak açıklanmıştı.

"Sarı Avni" diye bilinen uyuşturucu ve silah kaçakçısı *Avni Karadurmuş*'un İsviçreli ortağı *Paul Waridel* de *"Pizza Connection"* diye bilinen uyuşturucu madde kaçakçılığı davasında Amerikan yargıçlarına, *"Yunan Gizli İstihbarat Örgütü adına çalıştığını ve İsviçre polisine de bilgi verdiğini"* açıklamıştı. (14 Haziran 1985, Southern District Reporters, U.S. Courthouse, Oley Square, New York, Tutanak S: 122 VD).

MİT'in 12 Eylül dönemindeki eski Müsteşar Yardımcısı Tümgeneral *Mustafa Arda*'nın (Topçu 47-40) Emlak Kredi Bankası'ndan yaklaşık 80 milyon dolarlık usulsüz kredi çekmek suçundan yargılanan *Kemal Horzum* ile ilişkileri üzerinde pek durulmuyor.

Bu ilişki nasıl kurulmuş, ne zaman tanışmışlar *Arda ile Horzum?* Kim tanıştırmış *Arda*'yı Horzum'a?

MİT'in eski Güvenlik Dairesi Başkanı *Mehmet Eymür,* Tempo Dergisi'ne yaptığı açıklamada, *Horzum*'un MİT'çe izlendiğini bildiriyor. Öyleyse, MİT Müsteşar Yardımcısı *Arda,* nasıl oluyor da MİT'çe izlenen *Horzum*'un B.C. Havayolları Şirketi'ne girebiliyor?

Kemal Horzum, hepinizin bildiği gibi 1983 seçimlerinden önce MGK'ca desteklenen *"devlet partisi MDP"*nin destekçilerinden biriydi. MDP Genel Başkanı Sunalp'a Ankara Cinnah Caddesi'ndeki *"mavi ev"*, karargâh olarak *Horzum* tarafından verilmişti.

İlginç olaylar ve ilginç ilişkilerdir bunlar.

Bu ilişkileri bilmeden, araştırmadan, sormadan, soruşturmadan, yaşanan olayları anlamaya; neyin ne olduğunu kestirmeye hiç olanak yoktur.

Kılık Kıyafet, Saç Sakal ve Felsefe...

HASAN CEMAL *8 ocak*

1980'li yıllar, genel olarak kültür yaşamında, özel olarak da eğitim alanında pek çok sorunu yaşattı bize.

12 Eylül'ün ilk işlerinden biri üniversite özerkliğini ortadan kaldırmak ve yükseköğretim kurumlarını merkeziyetçi, otoriter, tektipçi bir sistem çerçevesinde, YÖK'ün *"gözetim ve denetimi"*ne sokmak oldu.

Çıkarılan, ayrılan bilim adamlarıyla üniversiteler büyük bir kan kaybına uğratıldı. Hızla artırılan öğrenci kontenjanlarıyla eğitimin kalitesinde çok ciddi gerilemeye yol açıldı. Devletin bütçeden eğitime ayırdığı pay gittikçe azalırken, yükseköğretime ayrılan kaynaklar, dışsatımı özendirmek için verilen vergi iadelerinin düzeyine bile ulaşamadı. Üniversitelerde, eğitim ve bilim alanında faturasını zaman içinde çok ağır ödeyeceğimiz bir gerileme yaşandı.

1982'de kabul edilen 12 Eylül Anayasası ile laik Türkiye Cumhuriyeti'nde ilk ve ortaöğretime zorunlu din derleri konuldu. Hatta böylesi bir ortamda, geçen yıl yapılan 12. Milli Eğitim Şûrası'nda *uygulamalı* din derslerinin 1. sınıftan başlatılmasına ilişkin bir öneri genel kurula kadar getirilebildi.

★

Eğitim alanında bir başka kaygı verici gelişme, son iki yıldır gündemdeki yerini koruyor. Cumhuriyet yönetiminin daha ilk yıllarından başlayarak, gençlere mantıklı ve bilimsel düşünme, olgulara ve sorunlara eleştirel bir açıdan yaklaşabilme, dogmatizmden uzak ve hoşgörülü olma gibi yetenekleri kazandırmak amacıyla ortaöğretime konulan felsefe dersleri, 1986-87 ders yılında alınan bir kararla, matematik ve fen kollarında zorunlu olmaktan çıktı. Bu kollara giren öğrencilerin felsefe ve mantık okumadan liseden mezun olabilmeleri mümkün kılındı.

Artık yalnızca edebiyat kolunda zorunlu olan felsefe derslerinde kullanılmak üzere bakanlıkça onaylanan, tek ve zorunlu ders kitabı, gerçek anlamda felsefeye pek az yer ayırdığı gibi, bir felsefecimizin deyişiyle, *"Bilim tarihini, dinimiz ve ırkımız lehine yeniden yorumluyor"*du. Liselerde felsefe son iki yıldır, yetersizliği ve saçmalığı meydanda olan bu kitapla yürütülüyor.

Felsefe eğitimiyle ilgili olarak son derece vahim başka bir durum da şudur: Türkiye'nin birçok yerinde felsefe dersleri *"felsefe öğretmeni bulunmadığı"* gerekçesiyle, ilahiyat fakültesi mezunu din dersi öğretmenleri tarafından verilmektedir. Gerek okutulan kitaba, gerekse yararlanılan öğretmenlerin niteliğine bakıldığında, felsefe derslerinin gittikçe daha çok dinsel içerikli ve ağırlık biçimde verildiği ortaya çıkmaktadır.

İlkokul dördüncü sınıftan başlayan ve gerçekte tam anlamıyla zorunlu din eğitimi olarak sürdürülen *"Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi"* dersleriyle birlikte büyük ölçüde dinsel içerikle yürütülen felsefe eğitimi, geleceğimizi birçok açıdan ipotek altına almaktadır.

★

Bugün gazetemizde yayımladığımız açık oturumda Prof. Dr. Necla Arat, felsefe eğitimiyle ilgili olarak karşı karşıya bulunulan tehlikeye şöyle diyor:

"Son yıllarda felsefenin tehlikeli ya da yararı olmayan, önemsiz bir şey olarak görülmesi, toplumsal ve kültürel gelişmemiz açısından çok vahim sonuçlar

verecek bir durum. 21. yüzyıla girmek üzereyiz; çağ atlamaktan söz edebiliyoruz; ama hâlâ eleştiri yapabilen; düşüncelerini cesaretle ortaya koyabilen insanların ortaya çıkabileceğinden endişe duyuyoruz. Eğer genç kuşakları, salt bizim verdiğimiz bilgileri tekrarlayan kişiler olarak eğitirsek, yaratıcı beyinler yetiştiremeyeceğiz ve tüm dünyanın yarıştığı bir ortamda sesimizi duyuramayacağız."

Felsefe derslerinde dinsel içeriğin ağır basmasını ve eğitimin netliğini eleştiren bir başka öğretim üyesi Prof. Dr. Arda Denkel, *"Yeni çağdan beri gelişen ussalcı felsefe artık hiçbir biçimde dinle bağdaşmaz. Aydınlanmanın yaptığı da ikisi arasında kesin bir çizgi çizmek olmuştur"* diyerek şöyle devam ediyor:

"Din, sorgulanmayan inançla temellenir. Felsefeyi belirleyen şey ise en temel inançları bile sorgulamasıdır. Bağımsız, almaşık, eleştirel düşünce, felsefeyi felsefe yapan şeylerdir. Felsefeyi dinsel içerikle okutmaya kalkarsanız, felsefeden beklenenin tam karşıtı bir sonuç alırsınız.

(...)

Felsefe eğitiminin en büyük yararı, bağnazlığı ve fanatizmi önlemesidir. Birçok genç insanın iyi bir felsefe eğitimi görmeyişi, önlerine konan düşünceleri ve verileri, sorgulamadan, bağnazca benimseyip, onların fanatik bekçileri olmalarına yol açabiliyor."

Bir başka öğretim üyesi Prof. *İsmail Tunalı*, dinsel içeriği ağır basan felsefe eğitiminin sakıncalarını Cumhuriyet'e şöyle özetliyor:

"Felsefe, özgür düşünmeyi içeren bir bilimdir. Felsefe okuyan, okutan kişi her şeyden önce özgür düşünmenin yaratılması amacındadır. İlahiyat fakültelerinde verilen eğitim, esas olarak, dogmatik bir sistemi içerir. Bu fakültelerde verilen eğitim, özü gereği dogmatik bir niteliktedir; çünkü dinin dogmaları öğretilmektedir. Ortaöğretimde belirli dogmaların öğretilmesi, özgür bir toplumun gerçekleşmesine en büyük engeldir. Çünkü demokratik toplumlar özgür düşünceye, özgür insan iradesine dayalı toplumlardır."

★

*"Kılık kıyafetle, saç sakal"*la iyi niyetle uğraşanlar, bir pazar günü, biraz da felsefeyle, ülkemizde felsefe eğitimiyle ilgilenebilirler mi acaba?

Nedenler ve sonuçlar...

Demokrasi ve özgür düşünceyi temel alan çağdaş bir eğitim sistemi...

Bir tatil günü, bu konuları da düşünebilir misiniz?

Felsefe dersine dinsel içerik

CEM HAMULOĞLU *8 ocak*

Son yıllarda ortaöğretimde felsefe derslerinin azaltılması ve felsefeyi pek az kapsayan bir içerikle okutulması kaygı uyandırıyor. 1986-87 ders yılından bu yana felsefe, lise son sınıfta yalnızca sosyal bilimler ve edebiyat kolunda zorunlu ders olarak okutuluyor. Ayrıca felsefe dersleri, ülkenin birçok yerinde felsefe eğitimi görmemiş öğretmenler tarafından veriliyor. Öte yandan bu derslerde kullanılan tek ve zorunlu kitap, **"felsefeyle fazla ilişkisi olmayan"**, son derece **"yetersiz"** bir ders kitabı olarak yoğun eleştiri alıyor.

Milli Eğitim Gençlik ve Spor Bakanlığı'nın, 1986-87 ders yılında aldığı bir kararla, felsefe dersi yalnızca lise son sınıf sosyal bilimler ve edebiyat kolunda **"felsefe grubu"** dersleri, haftada 2 saat felsefe, 2 saat sosyoloji ve 2 saat mantık olarak yapılıyor. Matematik ve fen kollarında ise **"felsefe grubu"** dersleri **"seçmeli-zorunlu"** ders, yani ikisi seçilecek 4 dersten biri. Bu kollarda öğrenci isterse hiç felsefe okumuyor. İsterse haftada iki saat olarak verilen **"felsefe grubu"** derslerinden yalnızca sosyolojiyi seçebiliyor. Uygulama okuldan okula değişmekle birlikte, örneğin öğrenci isterse, 2 saat sosyoloji, 1 saat müzik dersi alabiliyor.

"Verildiği kadarıyla" felsefe dersleri Türkiye'nin birçok yerinde **"felsefe öğretmeni bulunmadığı"** gerekçesiyle, felsefe eğitimi görmemiş öğretmenler, genellikle de ilahiyat fakültesi mezunu din kültürü ve ahlak bilgisi dersi öğretmenleri tarafından okutuluyor. Yaptığımız bir taramaya göre örneğin **Samsun** ili merkezindeki liselerde 8 felsefe öğretmeni yerine din öğretmenleri derslere giriyor. Samsun'un ilçeleri Alaçam, Bafra, 19 Mayıs, Havza, Ladik ve Çarşamba'da da felsefe dersleri din öğretmenlerince veriliyor.

Trabzon Anadolu Lisesi'nde ise felsefe dersi yine ilahiyat fakültesi mezunu din dersi öğretmenince veriliyor. Sıvas'ın Cumhuriyet Lisesi'nde de felsefe grubu derslerini din dersi öğretmeni okutuyor.

Felsefe derslerinin pek çok yerde ilahiyat fakültesi mezunları tarafından okutulmasına gerekçe olarak **"felsefe öğretmeni bulunmadığı"** öne sürülmesine karşın Milli Eğitim Bakanlığı felsefe öğretmeni sayısının dondurulmasını kararlaştırdı. Ankara Büromuzdan **Tuncay Özkan**'ın bildirdiğine göre bakanlık yetkilileri, bu sayıyı 1500-2000 arasında dondurduklarını açıkladılar. Bakanlık **Araştırma, Planlama ve Koordinasyon Dairesi**'nin verdiği bilgilere göre son üç ders yılında felsefe ve din dersi öğretmenlerinin sayıları şöyle gelişti: Din dersi öğretmenlerinin sayısı 1986'da 8 binden, 1987'de 9 bin 182'ye, 1988'de 10 bin 125'e yükseldi. 1986'da 1.453 olan felsefe öğretmenleri sayısı, 1987'de 1.548, 1988'de. 1.644 oldu.

Prof. Dr. **Mübahat Küyel**, Doç. Dr. **Esin Kahya**, Prof. Dr. **Sevim Tekeli**, Doç. Dr. **Kenan Gürsoy, Alev Öner** ve **Nurten Baykurt**'tan oluşan bir komisyon tarafından hazırlanan **Liseler İçin Felsefeye Giriş Ana Ders Kitabı**, felsefecilere göre en iyimser tanımla bir **"bilim tarihine giriş"** kitabı niteliğini taşıyor ve en çok **"yüzde 10"** oranında **"felsefe"** içeriyor. Kitabın İslam'dan Önce Türk Dünyası bölümünde Ortaasya Türklerinin on iki hayvanlı takvimi, dağlama yöntemleri, kurdukları kalelerin planları, atalar ruhu inançları; Türk-İslam Dünyası bölümünde Bağdat'taki Şemmatiye medresesi, Kahire'deki Ahmet İbni Tulun Hastanesi; Osmanlılar bölümünde Fatih külliyesi, Süleymaniye Kütüphanesi, Süleymaniye Darüşşifası hakkında ayrıntılı bilgiler veriliyor. Kaynakçada belirtilen on beş kitap ve makaleden yalnızca dört tanesi felsefeyle ilgili bulunuyor.

İstanbul Üniversitesi Sistematik Felsefe Bölümü Başkanı Prof. **İsmail Tunalı**, mitolojideki **"insan başlı**

Toplu konut, "iyi" karar...

Cumhuriyet

Daha çok ev sahibi.
PAMUKBANK İyi bankadır

65. Yıl; Sayı: 23125 Kurucusu: Yunus Nadi 400 TL. (KDV dahil) 8 Ocak 1989 Pazar

Felsefe eğitimi gittikçe geriliyor, dinsel içerik kazanıyor

Türkiye'de 'felsefenin sefaleti'

Felsefeye din öğretmeni: *Liselerdeki felsefe derslerinin sayısı iyice azaltıldı. Felsefe dersi, fen kolu öğrencileri için zorunlu olmaktan çıkarıldı. Bu arada, Türkiye'nin birçok yerinde "Felsefe öğretmeni bulunamadığı" gerekçesiyle derslere ilahiyat fakültesi mezunu din dersi öğretmenleri girmeye başladı. Bakanlık felsefe öğretmenlerinin sayısını 1500-2000 arasında dondurdu.*

Felsefe kitabında dağlama: *Liselerde okutulan felsefe kitabı, uzmanlara göre, "en iyimser tanımla" bir "bilim tarihine giriş" kitabı ve en çok yüzde 10 oranında felsefe içeriyor. Kitapta, Ortaasya Türklerinin 12 hayvanlı takviminden ve dağlama yöntemlerinden söz ediliyor. Kitabın kaynakçasındaki 15 eserden sadece 4'ü felsefeyle ilgili. Uzmanlara göre, "Bu kitapla felsefe dersi olmaz."*

Felsefe neden gerekli: *İslam Felsefesi uzmanı Prof. Dr. Ahmet Arslan'a göre "Felsefe ile demokrasi arasında çok yakın bir ilişki var." Felsefe dersleri, "Ona yüzeyde benzediği halde bütünüyle aykırı bir düşünce biçiminin eğitimi haline geldi." Prof. Dr. İsmail Tunalı ise "Özgür düşünceyle yetiştirilmemiş insanlar, toplumda belirli otoritelere köle olmaya mahkûm edilecek" diyor.*

- Felsefe eğitimi mi, dinsel eğitim mi? **CEM KAMULOĞLU'nun haberi**
- Konuk yazar: Felsefe ders kitabı üzerine **AHMET ARSLAN'ın yazısı**
- Felsefeye Batı'dan çok ihtiyacımız var. **ŞAHİN ALPAY düzenledi**

13. Sayfada

Turgut Erdem açıklama yaptı:

Horzum'la ilgim yok

ANKARA'dan
YALÇIN DOĞAN

Duyu Gitti, Sağı Kaldı

ANKARA — Parti yok. Hükümet yok. Devlet var mı, diye düşünme zamanı geliyor.

Ama aile var. Her kararda aile var. Büyük bir inatla ve büyük bir yanlışı sürdürme pahasına aile var.

ANAP'ın son toplantılarındaki havaya bakmak yetiyor. ANAP'ın kongresinde seçilen yöneticileri, yani partinin en üst kademesi artık kırgınlığı, buruklüğu bir yana bırakmış bulunuyor. Onlar daha çok

(Arkası Sa. 15, Sü. 3'te)

CÜNEYT ARCAYÜREK yazıyor

Telefon İşi

ANKARA — Başbakan Özal, nihayet Kaya Erdem'in istifasına bir açıklık getirir gibi oldu. Muhalefetin ve basının Erdem olayının altında başka "bir şeyler" olduğunu araştırır olmasına verdiği yanıt, gerçeği, yalnız gerçeği seslendiriyor. Acaba?

Özal, "Nihayet" diyor "Kabine içinde bir arkadaş istifa etmiş. Yani mal bulmuş gibi meselenin üstüne böyle atılmanın anlamı yok."

Kemal'i ciddiyetle söyle-

(Arkası Sa. 15, Sü. 4'te)

Eski Başbakan Yardımcısı Kaya Erdem'in kardeşi ve Ziraat Bankası eski genel müdürlerinden Turgut Erdem, hakkında yapılan yayınlarla ilgili olarak, "Kemal Horzum'la hiç tanışmadım, konuşmadım ve hiçbir faaliyetiyle de ilişkim olmamıştır. Satırlar arasındaki imalara hayat boyu tenezzül etmedim" dedi.

ANKARA (Cumhuriyet Bürosu) — Kaya Erdem'in Başbakan Yardımcılığı'ndan istifasından sonra hükümette ve ANAP'ta başlayan sıkıntı sürüyor. Sıkıntılı bakanların, Erdem'in kabine dışına itilmesinden duydukları rahatsızlığı Başbakan Turgut Özal'a iletmenin yollarını aradıkları belirtiliyor. Kaya Erdem'in kardeşi Turgut Erdem, Kemal Horzum ile tanışmadığını ve kendisiyle hiçbir ilgisi olmadığını belirten bir açıklama yaptı.

Siyasi çevrelerde Kaya Erdem'in yarın Ankara'ya dönmesi ile birlikte krizin yeniden tırmanması beklentisi doğdu. Erdem-Şemiler krizi sonunda Devlet Bakanı Yusuf Bozkurt Özal ile Tarım Orman ve Köyişleri Bakanı Hüsnü Doğan'ın etkisinin giderek arttığı gözleniyor. Öte yandan Başba-

(Arkası Sa. 17, Sü. 1'de)

ERDEM'E YOĞUN ZİYARET 14. Sayfada
ÖZDAĞLAR: ÖZAL, ERDEM'DEN MEMNUN DEĞİLDİ 14. Sayfada
ERDEM HORZUM HİKMET ÇETİNKAYA'nın yazısı 14. Sayfada

Bebek Koyu'na beton ada

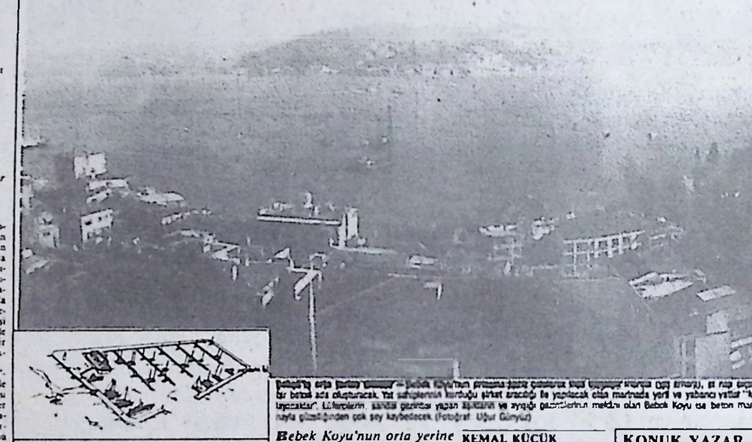

Bebek'in orta yerine beton ... — Bebek Koyu'nun ortasına kazık çakılarak inşa edilecek marina (yat limanı), iki koyu birbirine bağlayacak bir beton ada oluşturacak. Yat sahiplerinin kurduğu şirket aracılığı ile yapılacak olan marinada yerli ve yabancı yatlar "kışlayacaklar". Lüferlerin, sandal gezintisi yapan âşıkların ve ayışığı gezintilerinin mekânı olan Bebek Koyu ise beton marinayla güzelliğinden çok şey kaybedecek. (Fotoğraf: Uğur Günyüz)

***B**ebek Koyu'nun orta yerine kazıklar çakılarak betondan marina(yat limanı) yapılacak. Turizm Bakanlığı, yat sahiplerinin kurduğu şirkete yapım izni verdi. Yerli ve yabancı yatçıların döviz ödeyerek yararlanacağı marina, koyun ortasında bir beton ada oluşturacak. Dalan girişimi övdü.*

KEMAL KÜÇÜK

Kazıklı yollardan sonra Bebek Koyu'na da kazıklı marina (yat limanı) yapımına başlandı. 300 yat kapasiteli marinanın ilk kazıklarının çakılmaya başlanmasını ile durumu fark eden yöre sakinleri olayı protesto ederken uzmanlar, lodos poyraz gibi tüm sert rüzgârlara kapalı olan Bebek Koyu'na, yerli ve yabancı yatların "kışlaması" için betonla çevrili yat limanı yapılmasının, koyun

(Arkası Sa. 15, Sü. 7'de)

KONUK YAZAR

Dalan, Bebek Koyu'na el attı

M. ALİ AYBAR

Arnavutköy'ün bitişik yalıları, önlerinden geçirilen kazıklı yol ile yalı olmaktan çıkarılıp yüz yıllık tarih yok edildikten sonra, Sayın Dalan şimdi Boğa-

(Arkası Sa. 15, Sü. 7'de)

Roma'dan

TV günleri

NİLGÜN CERRAHOĞLU

İtalya'da TV'nin 35. yılı kutlanırken, sosyologlar bu büyülü kutunun, İtalyan toplumunun dönüşümünde oynadığı büyük rolü vurgulamadan geçemiyorlar.

New York'tan

Yeni yıla düşen top

ŞEBNEM ATİYAS

***1916**'da Times Meydanı'na elektrik geldi. Elektrik, birdenbire 42. Sokak'ın gece kulüplerini, barlarını ışıl ışıl bir hale getirdi.*

Stuttgart'tan

Roma'ya özlem

AHMET ARPAD

***F.** Almanya'da eski tip yüzme havuzları artık tarihe karışıyor. Yeni moda havuzlarda köpüren dereler, dalgalı denizler, ışıltılı dekorlar, lüks ve sefa âlemi var. Broşürlerde "Romalılar gibi yüzün" deniyor.*

Stockholm'den

AT'nin damında

YAVUZ BAYDAR

İsveç kamuoyunda AT'ye girelim mi? tartışması kızışıyor.

Madrid'den

Mavi kan davası

MİNE SAULNIER

Fransız Devrimi'nin 200. yılı kutlanırken taht kavgasından söz etmek gülünç gelebilir. Tarih iki yüzyılların sonsuzluk anlamına gelmediğinin örnekleriyle dolu.

Londra'dan

İngilizlere sokakta içki yasak

EDİP EMİL ÖYMEN

7 kent merkezinde sokakta kafa çekmek yasaklandı. Uymayanlara 350 bin TL'ye kadar ceza var. **8. Sayfada**

Eski MİT'çi ile 'baba' birbirini suçladı

Eymür-Kılıç düellosu

Uğur Reyhan anlatıyor:

Fidye sanığını herkes tanıyor

Gazeteci Reyhan, oğlu Mehmet Reyhan'ın kaçırılması ve 6 milyar fidye istenmesi olayıyla ilgili olarak yakalanan Kurt Yunus'u İsviçre'de birçok kişinin tanıdığını söylüyor.

ERHAN AKYILDIZ'ın yazısı 17. Sayfada

***Mehmet Eymür** Cezaevinde ve hastanede bulunduğu devrelerde bile ölüm anlaşmaları yaptığı belirtildiği halde kendisini örnek vatandaş gösteriyor. **Dündar Kılıç** Eymür bunları anlatacağına Oflu İsmail'den Bulgaristan'da aldığı 65 bin guldeni anlatsın.*

Haber Merkezi — MİT Kaçakçılık Dairesi eski Başkanı Mehmet Eymür, bir süre önce beraat eden yeraltı dünyasının renkli adamı Dündar Kılıç'ın kendisine yönelik suçlamalarını yanıtlayarak, "Dündar Kılıç'ın son beyanları, kanunları hiçe saydığının ve devlete meydan okuduğunun en açık kanıtıdır" dedi. Dündar Kılıç da Eymür'e yanıt verirken, "Eymür ne anlatıyor? Bunları anlatacağına Oflu İsmail'den Bulgaristan'da

(Arkası Sa. 17, Sü. 8'de)

Kalp hastasına müjde

Kolesterolü sıfırlayan aygıt hayat kurtarıyor

Federal Almanya'da geliştirilen Help adlı bir aygıt, by-pass ameliyatı öncesi ve sonrasında 'kanı temizleyerek' tedavide büyük başarı sağlıyor.

GIESSEN (AA) — Federal Almanya'da geliştirilen "Help" adlı yeni bir aygıt by-pass ameliyatı öncesi ve sonrası tedavide mucize yaratıyor.

Giessen Üniversitesi Tıp Fakültesi Kardiyoloji Bölümü'nde kalp hastaları üzerinde uygulanan tedavi yönteminin son derece başarılı olduğu bildiriliyor.

Bölüm Başkanı Prof. Hans Ulrich Kloer, AA muhabirine yaptığı açıklamada, yeni tedavi yönteminin, aralarında Türklerin de bulunduğu çok sayıda kalp hastası üzerinde

(Arkası Sa. 15, Sü. 6'da)

İmparator Hirohito'nun ölümü nedeniyle 6 günlük yas ilan edildi

Japonya ağlıyor

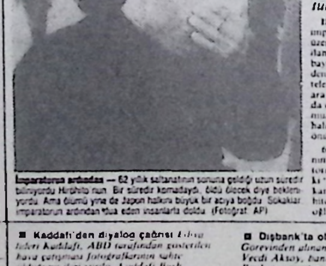

İmparatorun ardından — 62 yıllık saltanatının sonuna geldiği uzun süredir biliniyordu Hirohito'nun. Bir süredir komadaydı. Ölü ölecek diye bekleniyordu. Ama ölümü yine de Japon halkını büyük bir acıya boğdu. Sokaklar imparatorun ardından dua eden insanlarla doldu. (Fotoğraf: AP)

***B**ağırsak kanserinden olduğu açıklanan 87 yaşındaki "Güneşin Oğlu"nun ardından, imparatorluğu 55 yaşındaki oğlu Akihito üstlendi. Hirohito'nun cenaze töreniyle ilgili hazırlıkların 45-50 gün süreceği bildiriliyor. Japon muhalefet partileri, Hirohito'nun ölümüyle birlikte imparatorluk kurumunun tümden kaldırılmasını istedi.*

Dış Haberler Servisi — Japon imparatoru Hirohito'nun ölümü üzerine, Japonya'da 6 günlük yas ilan edilirken resmi dairelerdeki bayraklar yarıya indirildi. Yas nedeniyle radyo, televizyon ve gazeteler reklam yayınlarına bir gün ara verdiler, büyük mağazalarda da dün pop müziği yerine klasik müzik çalındı. Halk ise sıralar halinde İmparatorluk Sarayı'nın önünde toplandı.

62 yıl süren saltanatı ile dünyanın en uzun tahtta kalan imparatoru unvanını taşıyan 87 yaşındaki "Güneşin Oğlu" Hirohito'nun kanserden olduğu açıklandı. Hirohito'nun yerine ise 55 yaşındaki oğlu Akihito getirildi. Hirohito'nun cenaze işlemlerinin tamamlanmasının, 45-50 gün süreceği bildiriliyor.

Japonya muhalefeti ise Hirohito'nun ölümünden sonra, imparatorluk kurumunun kaldırılmasını istedi.

Japonya Sosyalist Partisi ile Japonya Komünist Partisi, yayımladıkları bildirilerde, Hirohito'yu, Japonya'nın İkinci Dünya Savaşı sırasında güttüğü "saldırgan" politikada büyük bir sorumluluk payı olmakla suçladılar.

Hirohito'nun ölümü dünyada

(Arkası Sa. 17, Sü. 7'de)

İMPARATORUN PORTRESİ 17. Sayfada

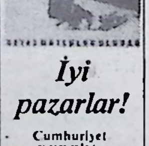

İyi pazarlar!

Cumhuriyet DERGİ'de bu hafta

Beyaz mutluluk Uludağ

Kılık Kıyafet, Saç Sakal ve Felsefe...

1980'li yıllar, genel olarak kültür yaşamında, özel olarak da eğitim alanında pek çok sorunu yaşattı bize.

12 Eylül'ün ilk işlerinden biri üniversite özerkliğini ortadan kaldırmak ve yükseköğretim kurumlarını merkeziyetçi, otoriter, tek tipçi bir sistem çerçevesinde YÖK'ün "gözetim ve denetimi"ne sokmak oldu.

Çıkarılan, ayrılan bilim adamlarıyla üniversiteler büyük bir kan kaybına uğratıldı. Hızla artırılan öğrenci kontenjanlarıyla eğitimin kalitesinde çok ciddi gerilemeye yol açıldı. Devletin bütçeden eğitime ayırdığı pay gitkçe azalırken, yükseköğretime ayrılan kaynaklar, dışsatımı özendirmek için verilen vergi iadelerinin düzeyine bile ulaşamadı. Üniversitelerde, eğitim ve bilim alanında faturasını zaman içinde çok ağır ödeyeceğimiz

(Arkası Sa. 15, Sü. 1'de)

HASAN CEMAL

- **Kaddafi'den diyalog çağrısı** *Libya lideri Kaddafi, ABD tarafından gösterilen hava çatışması fotoğraflarının sahte olduğunu ileri sürdü. Kaddafi Bush yönetimine görüşme önerdi.* 3. Sayfada
- **Esendal'dan ekrana** *Memduh Şevket Esendal'ın yapıtından TV'ye uyarlanan "Ayaşlı ve Kiracıları"nda başrolleri Orhan Günşiray'ın oğlu Mahir Günşiray'la birlikte Binnaz Gürses oynuyor.* 4. Sayfada

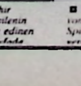

- **Bir atom çağı ailesi** *Fatih Şehir Tiyatrosu perdelerini 4 kişilik bir ailenin çerçevesinde çağımız insanını konu edinen "4e Sınıfın Lanetli'sile açtı.* 5. Sayfada
- **Dışbank'ta olaylı görevden alınma** *Görevinden alınan Dışbank Genel Müdürü Vecdi Aksoy, bankanın en büyük ortağı İş Bankası yönetimini suçladı.* 14. Sayfada
- **Milyarder dedeye düğün gibi tören** *Milli Piyango'dan 5 milyar lira kazanan 7x yaşındaki Salih Gümüşçay, köyünde şenliklerle karşılandı.* 14. Sayfada
- **Güzel'den hedef** *Milli Eğitim Gençlik ve Spor Bakanı Hasan Celal Güzel 2000 yılında güreşte en iyi ilk 10 ülke arasına girmenin hedeflendiğini söyledi.* Spor'da
- **Kurosava düşlerini çekiyor** *Japon yönetmen Akira Kurosava yeni filmini Spielberg ve Lucas'ın desteklerinyle gerçekleştiriyor.* Arka Sayfada

GÖZLEM

UĞUR MUMCU

Ters İşler...

Ankara Büyükkent Belediye Başkanlığı'na bağlı hastanede görevli üç uzman hekim, Belediye Başkanı *Mehmet Altınsoy* tarafından *"ikinci bir emre kadar"* kaydıyla belediyede başka görevlere atanmışlar.

Daha doğrusu, atanmamışlar, sürülmüşler.

Nerelere sürülmüşler bu uzman hekimler?

Kadın hastalıkları ve doğum uzmanı Dr. *İsmail Doğan* Fen

(Arkası Sa. 17, Sü. 1'de)

at"a benzettiği bu kitap için şunları söylüyor: **"Bu kitapta felsefeye giriş adı altında felsefeyle hiçbir ilgisi olmayan konular ortaya konuyor. Ortaasya'dan, mistisizmden, tasavvuftan söz açılıyor. Bütün bunlar gençlere felsefi tavır edindirmek yerine, onları ancak felsefeden soğutabilir. Böyle bir kitapla felsefe dersi yapılamaz."**

Yine İstanbul Üniversitesi Felsefe Bölümü öğretim üyelerinden Dr.Tüten Anğ, **"çok yetersiz bir bilim tarihine giriş"** kitabı olarak nitelediği kitap için şu görüşleri dile getiriyor: **"Kitabın yüzde 10'luk bir bölümünü kapsayan girişinde, bilgiden söz açılıyor, ama hiçbir zaman Bilgi Kuramı'nın problemleri öğrenciye tanıtılmıyor. Felsefenin ortaya çıktığı antikçağ Yunan düşünürleri çok kısa olarak ele alınıyor. Kitabın yaklaşık dörtte birini oluşturan bir bölümde ise Türk-İslam dünyasında felsefe adı altında Kuran, hadis, fıkıh, kelamdan; bilim adı altında rasathanelerden söz ediliyor. Bunların felsefeyle ilgisini kavramak çok güç. Bölümün başındaki hazırlık soruları da son derece ilginç. Örneğin, 'İslam düşüncesinde bilimi teşvik eden ayet ve hadisleri bulmaya çalışın' gibi bir soru var. Acaba bütün bunların felsefe problemleriyle ilgisi nedir?"**

Ortaöğretimde felsefe eğitiminin Milli Eğitim Bakanlığı tarafından belirlenen amaçları ise şunlar:

1) Öğrencilere farklı bilgi dallarının varlığını göstererek onlarda ilmi düşünce yoluyla yaratıcı, yapıcı, verimli ve hoşgörülü, kısacası Atatürkçü zihniyeti geliştirmek;

2) Öğrencileri Türk ve Türk-İslam âleminin de içinde bulunduğu insanlığın kültür ve medeniyet gelişmeleri konularında şuurlandırmak;

3) Öğrencilerin hayat ve dünya görüşlerini geliştirmelerine yardımcı olmak üzere çeşitli tarzlarda kurulmuş felsefe problemlerini anlamaları için imkân ve bütünlüğünü öğrencilere kavratmak;

4) Okullarımızda okutulan farklı bilim dallarının temeldeki birlik ve bütünlüğünü öğrencilere kavratmak;

5) Olaylar üzerinde özellikle sosyal ve kültürel alanda tutarlı, etraflı ve sistemli düşünme kabiliyetini geliştirmelerine yardımcı olmak." (Tebliğler Dergisi, 9.9.1985)

Dr. Tüten Anğ bu şekilde belirlenmiş olan **"amaçlar"** için şunları söylüyor: **"Bu amaçları incelediğimiz zaman, sadece üç numaralı amaç, felsefeyi doğrudan ilgilendiriyor gibi görünüyor. 'Gibi görünüyor' diyorum, çünkü felsefe insanların hayat ve dünya görüşlerini geliştirmelerine yardımcı olmak için öğrenilmez ve öğretilmez."**

"Felsefe derslerinin bugünkü şekliyle okutulması yerine hiç okutulmaması belki daha iyi olabilir" diyen Profesör Tunalı, felsefe derslerine ilahiyat fakültesi mezunu din öğretmenlerinin girmesi konusunda şunları söylüyor:

"Felsefe, özgür düşünmeyi içeren bir bilimdir. Felsefe okuyan, okutan kişi her şeyden önce özgür düşünmenin yaratılması amacındadır. İlahiyat fakültelerinde verilen eğitim, esas olarak, dogmatik bir sistemi içerir. Bu fakültelerde verilen eğitim, özü gereği dogmatik bir niteliktedir; çünkü dinin dogmaları öğretilmektedir. Ortaöğretimde belirli dogmaların öğretilmesi, özgür bir toplumun gerçekleşmesine en büyük engeldir. Çünkü demokratik toplumlar özgür düşünceye, özgür insan iradesine dayalı toplumlardır. Dogmatik bir eğitimle bu yetileri ortadan kaldırılmış kişiler toplumda belirli otoritelere köle olmaya mahkûm edilecektir."

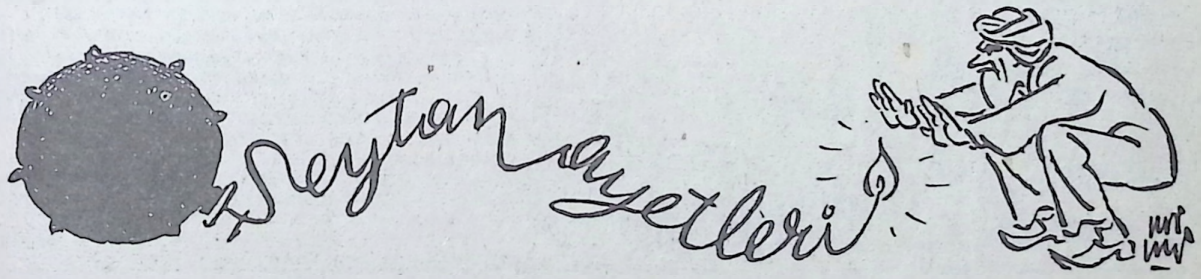

Dert Dökercesine!

OKTAY AKBAL *ocak*

Karşıya bakıyorum, masmavi Edremit Körfezi. Sağıma bakıyorum, tepesi karlı Kaz Dağları... Şubata yaklaşıyoruz, kışın ortası. Ama Burhaniye'nin Ören kıyısı yazdan çalınmış günler yaşıyor. Bursa'da, Kayseri'de, Ankara'da, İstanbul'da hava kirliliği insanları öldürecek çizgiye varmış. Kömür kokusu evlerin içinde bile soluk kesiyormuş. Birkaç gündür bambaşka bir çevrede yaşıyorum. Kış ortasında güneşli, aydınlık, masmavi günler...

Kaz Dağları'nın dorukları bembeyaz. Yaz günleri güneş saat sekizlerde o dağların ardında batardı. Kızıllık sarılığa, derken morluğa dönüşürdü. Yine aynı güzel olay yaşanıyor, ama bu kez güneş dağlara doğru gitmiyor, Edremit Körfezi'nin ortalarından ağır ağır süzülüp yok oluyor. Ocak ayında Ören, Kaz Dağları, Edremit Körfezi, iskele açıklarında balık avlayan tekneler...

Bu güzellikleri size Müşerref Hekimoğlu gibi anlatmak güç. Kaz Dağları deyince Hekimoğlu'nun o birbirinden etkili Kaz Dağı anlatımlarını anımsamamak elde mi? Yılların Örenlisi o. Denize bakan balkonundan kimbilir kaç gün ve gece seyretmiş güneşin doğuşunu batışını, her sabah her akşam Edremit Körfezi'ndeki ışık oyunlarını...

Kopmak kolay mı güncelliklerden? Bir haftayı geçti benim kış ortası dinlencem! Ören'e geldim,

bir iki gün sonra İzmir'e, oradan Manisa'ya gitmek için. Kitap Kulübü'nde Sirmen'le, Çetinkaya ile birlikte olacaktık. Ağır grip geçiren bir insan daha özenli olmalıymış! Söyledilerdi, bu hastalık böyledir, yineler diye. Öyle oldu. Bir sabah yine ateş, başağrısı, yorgunluk. Engel oldu İzmir'e, Manisa'ya gitmeme...

On gündür ayrı kaldım okurlarımdan. Bilmem ne der, ne düşünür okurlar? Yazar-okur ilişkisi değişiktir. Okur derken burada çıkan yazıları arada bir okuyan, daha doğrusu göz gezdiren insanları değil, her gün 'bir ekmek bir Cumhuriyet' diye sokağa fırlayanları ya da sabahın erken saatlerinde kapı önüne bırakılan gazetelerini açıp, 'Bizim yazarlar bakalım bugün ne diyor?' diye sayfalara göz atanları anlatmak istiyorum. Gerçek okur, bizim unuttuğumuz yazıları bile anımsayan, gerektiğinde bize de anımsatan kişidir. Okuduğuyla özdeşleşen, yazarı dost olarak bilendir. Yoksa 'Siz bu konuları neden yazmıyorsunuz?' diye haksız yere çıkışanlar değil! O yazmadığımız konuları kaç kez yinelediğimizi bilmeyenler hiç değil!

Bir yazar okurların ilgisi, sevgisiyle yetişiyor. Kolay değildir gündelik gazetelerin köşe yazarı olarak benimsenmek, bu işi yıllar yılı sürdürmek... Yazar, kolay yetişen bir 'nesne' değildir, bir robot hiç değildir. Belirli çevrelerin çıkar hesaplarına uygun yazılar yazan, kendi de bu çalışmalarıyla yarar sağlayan kişi, yazarlığını ucuzlatmış, dolayısıyla okurlarının güveninden çok şey yitirmiş olur.

Bunları neden yazıyorum! Geçen gün bizim gazetede şu satırları okudum da ondan: "Muayyen düşünceleri haiz kişiler mesela ben ve dostlarım bu düşüncelerimizi tüm halka yansıtmakta büyük güçlük çekiyoruz. Tüm halka bizce geçerli olan bu düşüncelerin yayın organlarından ulaşmasını sağlamak, yani hem bizlerin düşüncelerini, hem de bunları terennüm edebilecek yazarlardan, yetiştirilecek yeni yazarlardan da yararlanarak ülkeye ve ve kişilere faydalı olmak için basın hayatına girdim."

Sayın Asil Nadir'in "Marie Claire" Dergisi'ndeki konuşması işte böyle! 'Muayyen' düşenceleri, Asil Bey'in ve dostlarının düşüncelerini 'terennüm' edecek yazarları toplamak, böyle yetişkin yazarlar yoksa yeni yazarlar yetiştirmek, onların eliyle 'muayyen' düşünceleri topluma duyurmak amacıyla bağımsız gazetelerimiz, dergilerimiz 'tek el'de toplanmaktadır! Biz birkaç yıldır yazar dururuz; basın, işadamlarının iç kapital çevrelerinin eline geçti diye! Şimdi dış kapital, uluslararası güçler Türk basınını yönlendirmek çabasına girişmiştir. Uluslararası para güçleri ülkemiz halkını 'muayyen' düşüncelerle koşullandıracaktır. Bu muayyen düşünceleri -varsa- yetişkin yazarlar, yoksa 'yeni yetiştirilecek' yazarlar aracılığıyla topluma yayacaktır.

İçim karardı birden. Ne Ören göklerindeki akıl almaz mavilik, ne Edremit Körfezi'nin atlas düzlüğü, ne de tepesi karlı Kaz Dağları'nın güzelliği...

TARİHTE BUGÜN *MÜMTAZ ARIKAN*

ALMAN ÇEŞMESİ AÇILIYOR..

1901'DE BUGÜN, İSTANBUL SULTANAHMET MEYDANI'NDAKİ ALMAN ÇEŞMESİ'NİN AÇILIŞI YAPILMIŞTI. ALMAN İMPARATORU II. WILHELM'İN, 1898'DE PADİŞAH II. ABDÜLHAMİT'İ ZİYARETİNİN ANISINA İNŞA ETTİRDİĞİ ÇEŞME, TÜMÜYLE YURT DIŞINDA HAZIRLANMIŞTI. MİMARI M. SPİTTA, ÇALIŞMASINDA BİZANS MİMARİ VE SÜSLEMELERİNDEN ESİNLENMİŞTİ. SEKİZGEN PLAN ÜSTÜNDEKİ KUBBE PARLAK YEŞİL MERMER SÜTUNLARA OTURTULMUŞTU. KUBBE İÇİ RENKLİ ÇİNİLERLE KAPLANMIŞ, ÇEŞMENİN YEDİ KENARINA MUSLUKLAR YERLEŞTİRİLMİŞTİ. KEMERLERİN İÇ KISMINA AHMET MUHTAR BEY'İN 8 BEYİTLİK ŞİİRİ SÜLÜS YAZIYLA KAZINMIŞTI.

Not: Yardımı için sayın Semih Poroy'a teşekkürler.

On İkiden On İkiye Laiklik

ALİ SİRMEN *10 ocak*

Gazetemiz Cumhuriyet, pazar ve pazartesi günleri çok önemli, yaşamsal iki konuyu manşetten verdi ve inceledi. Bunlardan birincisi, manşette de çok iyi belirtildiği gibi Türkiye'de felsefenin sefaletiydi. Özgür düşüncenin temelini yadsıyan bir eğitim sistemi içinde, felsefeyi bir kenara bırakıp dinci dünya görüşünü öne çıkarmaya çalışan yöntemlerle Türkiye, 2000'li yıllarda Avrupa içinde yer almaya, Avrupa ülkeleriyle yarışmaya hazırlanıyor.

Bu duaya amin diyebilmek için iyi niyetli değil, olsa olsa safdil olmak gerekir.

Dün de arkadaşımız Gencay Şaylan'ın bir haber araştırması yer aldı gazetemizde. "İmam Hatipliler Geliyor" başlıklı haber araştırmada Şeylan, Türkiye'de eğitimin nasıl saptırıldığını ve dinci dünya görüşüne sahip kişilerin nasıl devlet kadrolarını ele geçirmeye çalıştıklarını rakamlarla gözler önüne seriyordu.

Önemli bir bölümü daha önce bu sütunlarda yayımlanmış olan rakamlara yeniden dönecek değiliz. Konuyla ilgilenen ve haberi okumamış okurlarımıza, Şaylan'ın araştırmasını okumalarını salık veririz.

Bu araştırma okunduğunda görülecektir ki, Türkiye'de laiklik, eğitim alanında en büyük darbeleri iki 12 döneminde; 12 Mart'ta ve 12 Eylül'de yemiş bulunmaktadır.

Bu araştırmanın tam Sayın Evren'in türban konusunu Anayasa Mahkemesi'ne götürdüğü bir sırada yayımlanması da ilginç olmuştur.

Sayın Evren'in önderi olduğu 12 Eylül'ün Türkiye'ye laiklik konusunda en büyük darbeyi indirmiş olması ile, Sayın Evren'in şu anda laikliğin en büyük güvencesi gibi görünmesi arasındaki hazin çelişkiyi daha önce bu sütunlarda dile getirdik. Onun için konunun bu yanına dönecek değiliz.

Yalnızca yöntem konusuna eğilmek istiyoruz. Türkiye'de laiklik ve cumhuriyet ilkelerinin büyük bir tehdit altında olduğunu görmemek olanaksız.

Artık yapılacak olan, tehlikeyi göstermekle yetinmek değil, gelişmesini önlemek için alınacak önlemleri saptamaktır. Hemen belirtmek gerekir ki, bugün vardığımız noktada ve toplumun demokrasi istemleri karşısında tutulacak yol, yasakçı yol değildir. Türbanı yasaklamak veya TCK'nın 163. maddesine sığınmak geçerli bir yöntem değildir.

Unutmamak gerekir ki, laiklik karşıtı güçler en büyük ilerlemeyi son zamanların en yasakçı iki döneminde sağlamışlardır.

Laikliği korumanın tek yolu, çoksesli çoğulcu bir toplumda laikliğe karşı güçlerle siyasal savaşıma girmektir. Yapılan kamuoyu araştırmaları, ülkemizde laiklikten yana olanların hâlâ çoğunlukta olduğunu gösteriyor. Ne var ki bilinçli ve sistemli bir biçimde ardına devlet desteğini almış olan şeriatçılar, çoğunluğun elinde demokratik denetim mekanizmalarının, görüşünü demokratik yolda dile getirme araçlarının da bulunmamasından yararlanarak ilerlemektedirler.

Öte yandan dinsel konuların tabu haline getirilmesi ve açık tartışmaların mugalata ile önlenmesi desteğini de sağlamış olan bu güçlerin gücüne güç katmaktadır.

Asıl yapılması gereken, cumhuriyet devrimi ilkelerinin temeli olan laikliğin olmazsa olmazı, eğitim birliği ilkesini bir kez daha yaşama geçirerek imam hatip okullarını ve özellikle liselerini, kendi ilk kuruluş amaçları ve 1924 tarihli Tevhid-i Tedrisat Yasası'na aykırı düşmeyecek işlevlerine döndürmek, bu okullara milli eğitimin tüm olanaklarının akıtılmasının önüne geçerek bunları din görevlisi yetiştirecek bir hale sokmaktır.

Bu girişimler yapılmadıkça, devlete sistematik olarak laiklik karşıtlarının sızmaları önlenmedikçe, Türkiye'nin Sünni-İslam cumhuriyetine yönelmesini önlemek olanaksızdır.

Yasaklar, Türkiye'de laiklik sorununu çözmeye yetseydi laiklik karşıtları en büyük ilerlemelerini en koyu yasak dönemlerinde sağlamazlardı.

Bir gerçeği daha görmek zorundayız. Bugün Türkiye'nin politik sahnesinde laikliğin savaşımını verecek olan ne ANAP'tır ne de DYP. İçinde laiklik sorununu önemini kavramış bazı öğelerin de bulunmasına karşın ANAP, gün geçtikçe milliyetçi-mukaddesatçı kanadın sultasına kaymaktadır. Bugün, ANAP içinde bulunan ve kendilerine "liberal" adını veren grup, bırakınız partiyi laiklik savaşımına sürüklemek, şeriatçıların sürekli örgüte egemen olmalarını bile önleyecek güçte değildir.

Ancak durum ne olursa olsun, bu alanda savaşım verme gizilgücünü elinde tutan kuruluş SHP'dir. SHP'nin yöneticilerinin, üyelerinin, delegelerinin kısır çekişmeler yerine güçlerini bu alanda yoğunlaştırıp yapıcı çalışmaya girmelerinin, belki de henüz yeterince uyanmamış tavanı uyarmak için kollarını sıvamalarının zamanı gelmiş de geçmektedir.

Bu alanda yeni yenilgiler, hem rejimin temelini hem de SHP'nin kendisini yıkacak kadar ağır olabilir.

'Şeytan Ayetleri' fırtına kopardı

EDİP EMİL ÖYMEN *11 ocak*

LONDRA — Hint asıllı İngiliz romancı **Salman Rushdie**'nin **(Salman Rüşdi)** son romanı **"Şeytan Ayetleri"**, Müslümanların büyük tepkisiyle karşılandı. Başta Hindistan olmak üzere Pakistan, Suudi Arabistan ve Güney Afrika'da yasaklandı. Romanın, Hazreti Muhammet'i ve İslam dininin doğuşunu alaya aldığı öne sürülüyor. Yazar Rushdie ise **"Bu, tarihi bile olmayan bir roman, bir fantezi"** diyor. Ancak Müslüman örgütler bu açıklama ile tatmin olacak gibi değil. Romanın İngiltere'de de yasaklanması için birçok girişimde bulunulduğu gibi Başbakan **Margaret Thatcher**'a başvuruda bulunuldu, yazara tehditler yağdırıldı.

"Sunday Times" Gazetesi'nin **"Bir şaheser ve bugüne kadar yazılmış en cüretli roman"**, **Independent** Gazetesi'nin de **"Ağır ve ciltli, ama okudukça, sıcak hava dolu bir balon kadar hafif ve rahatlatıcı"** diye tanıttığı roman, bazı eleştirmenlerce **Joyce, Borges** ve Henry Miller'ın yapıtlarına benzetildi. Rushdie'nin de **"tılsımlı bir gerçekçilik"** diye söz ettiği roman, gerçek üstü rüyalar, değişik zaman ve mekânlara yayılan olaylar, geriye dönüş ve ileriye atlayışlarla bezeli.

Romanın "kahramanları", **"ruh hastası film yıldızı" Gibreel Farishta** ile **"dublaj sanatçısı" Saladin Chamcha**, kaçırılan ve havada infilak eden bir yolcu uçağından **"hiçbir şey olmadan ve havada konuşarak"** Manş Denizi'ne düşerler.

Anında bir değişim geçirirler. Gibreel'in başında bir **"hale"** oluşur ve **Cebrail**'leşir. Bu yüzden **"sürekli şapka ile dolaşmak"** zorunda kalır. **Saladin** ise aniden kıllanır ve keçi olup **Şeytan**'laşır.

İngiliz göçmen yetkililerine durumunu bir türlü açıklayamaz, sorgusu sırasında sürekli olarak ortalığı keçi pisliği kaplar. Buna da en çok Saladin şaşar. Daha sonra ikisi de Londra'ya giderler ve kendilerine taraftar bularak **"iyilik"** ve **"kötülük"** yapmaya başlarlar. Ama bu iki özellik geçişlidir. Cebrail'in de kötülük, Şeytan'ın da iyilik yaptığı olur.

Ana çizgileri, romanın aslında mizahi yönü ağır basan bir eser olduğu izlenimi veriyorsa da, Cebrail'in "geçmişte" yaşadıklarını, "bir peygamber"le "Cahiliye" adlı bir kentteki ilişkilerini anlattığı bölümler, kullanılan alaycı dil, Müslümanlar tarafından "affedilmez bir hakaret" olarak görüldü.

Romanın başlığı da Kuran ve İslam tefsircileri arasında yüzyıllardır tartışılan hassas bir konuya ilişkin: Hazreti Muhammet, Cebrail kılığına giren Şeytan'a uyarak, putperest Mekke'nin üç tanrıçası; Lat, Uzza ve Menat'tan "kuğular" (Arapçasıyla garanik) diye söz ederek onları yüceltmiş ve sonra da "hatasını" anlayarak bu ayetleri Kuran'dan çıkartmış mıydı?

Bazı Arap ve Avrupalı tefsirciler (örneğin Profesör Leopold Weiss ve Rudi Paret) Hazreti Muhammet'in "yanılmış olabileceğini" savunurken, diğer pek çoğu bunun mümkün olamayacağını söylemişlerdir.

Bu konuda görüş belirten medeni hukuk profesörü Hüseyin Hatemi şöyle diyor: **"Kuran'da Necm Suresi'nde, 'Gördünüz mü Lat ve Uzza'yı ve üçüncüleri olan Menat'ı' ayetinden sonra, puta tapmanın insanlık onuruna yakışmayan ilkel bir batıl inanç olduğu belirtilir. Bunlar, Babil inançlarından Araplara geçmiş üç tanrıçadır. Ancak Hazreti Peygamber'in, Şeytan'ın telkini ile 'Bunlar garanik-i ulyadır (yani yüce kuğulardır), şefaatleri umulur' dediği, ertesi gün bu sözlerin şeytan tarafından karıştırıldığını söyleyerek Kuran'dan çıkarttığı öne sürülmektedir. Oysa bunun aslı yoktur. Bu uydurma rivayet, Kuran mantığına da tamamen aykırıdır."**

Profesör Hatemi, ayrıca Türkiye'de Kuran'ın önde gelen tefsircilerinden Abdülbaki Gölpınarlı'nın da tefsirinde bu konuya hiç yer bile vermediğini kaydetti.

İslam dininin hassas olduğu tartışmalı bazı konularda İngiliz dilinin inceliklerini kullanarak, dini küçük düşürücü olduğu ileri sürülen bir roman yazdığı için Salman Rushdie, önce Hindistan Parlamentosu'nda eleştirildi. 100 milyona yakın Müslümanın yaşadığı Hindistan'da, ayrılıkçı eğilimleri körüklememek, toplumlarası çatışmaya fırsat bırakmamak amacıyla hükümet, ana muhalefet Canata Partisi'ne mensup iki Müslüman milletvekilinin önergesini benimsedi ve kitabı yasakladı.

Başbakan Rajiv Gandi, annesinin de öfkesini "Geceyarısı Çocukları" romanıyla çeken, daha sonraki baskılarda İndira Gandi'nin arzu etmediği bölümleri çıkartan bu yazarı yasaklayan karara katıldı. Kitap, daha sonra Pakistan, Suudi Arabistan ve Güney Afrika'da da yasaklandı.

İngiltere'de de tepki büyük oldu. İslami Şeriat Konseyi, **"Dinimize yönelik bu kadar açık bir küfrü sessizce kabullenemeyiz. Kitabın yasaklanmasını ve yakılmasını istiyoruz"** derken, **"İmam ve Camiler Konseyi"**, İngiltere'deki 382 camiye, kitabın yayıncısı Viking/Penguin'in boykot edilmesini isteyen mektuplar yolladı.

Kendini **"ne Hindu ne de Pakistanlı"** sayan Salman Rushdie ise "Sunday Times"a yazdığı açık mektupta, **"Kitabım İslam hakkında bile değildir. Sorun, gelecek seçimde Hindistan Müslümanlarının kime oy vereceğidir"** dedi.

41 yaşındaki Rushdie'nin çocukluğundan beri İngiltere'de yaşaması sonucunda **"kültüründen koptuğu"** ve Hintli olduğu için **"kendisini ezen"** İngiliz kültürüne **"gününü göstermeyi amaçladığı"** öne sürülüyor. Her romanı tartışma yaratan Rushdie, 1985'te de bu kez Pakistan'ı ve Ziya Ül Hak yönetimini hedef alan **"Utanç"** adlı bir roman yazarak dikkatleri üzerinde toplamıştı.

1981'de İngiltere'nin en önde gelen edebiyat ödülü olan Booker Ödülü'nü kazanan Rushdie'nin, **"Şeytan Ayetleri"** ile bu ödülü bu yıl da yeniden kazanması bekleniyordu. Ancak bu gerçekleşmedi. Eser etrafında kopan fırtına ise, eserin haftalardır **"en çok satan kitaplar"** listesinde üst sıralarda yer almasını sağladı.

Yönümüz ve Yolumuz...

İLHAN SELÇUK *ocak*

Son iki yüzyıl içinde insanlığı etkileyen iki büyük devrim gerçekleşti:

1789 ve 1917 devrimleri...

Her devrim zaman içinde gelgitlerle yaşanır; ama devrim gerçekleştiği anda dünya değişmiştir. Hiçbir şey eskisi gibi olamaz artık; eskinin özlemini çekenler *"dünün dünyası"*nı boşuna ararlar.

Her iki devrim de bütün dünyaya şu veya bu yolla yayılmıştır; etkileri bütün insanlıkça paylaşılmıştır. Ancak bizim için *"Ekim Devrimi"*nin özel bir anlamı var: Eğer 1917'de Çarlık yıkılmasaydı, emperyalizm Kafkasya'dan da Türkiye'yi kuşatacaktı ve Anadolu'daki Kurtuluş Savaşı sırtını dayayabileceği bir duvardan yoksun kalacaktı.

Kemalist devrimin yıldızı, tarihte, yeryüzünün ikinci büyük devrimiyle birlikte parlamıştır. Atatürk, bu olanağı en gerçekçi biçimde değerlendirdi.

★

20'nci yüzyıl devrimler çağıdır.

Yeryüzünün orasında burasında irili ufaklı devrimler yaşandı. Bir de bunların üstüne bilim ve teknolojide gerçekleşen olağanüstü atılımı eklediğimizde, insanlığın nasıl bir hızlı dönüşümün ivmesine ulaştığı anlaşılır. Dünya küçülmüştür. Günümüzde her hangi bir toplumun kapılarını dışarıya kapatması çok güçleşmiştir. Gorbaçov, bu gerçeğin altını çizerken bir doğruyu dile getiriyor. İletişim devrimi, en uzak köyleri bile uydulara bağlamaya hazırlanıyor; televizyon ulusal sınırları pek yakında yok edecektir.

İnsanlık bütün ileri fikirleri ve teknikleri ister istemez paylaşmak zorundadır.

Dünya nereye gidiyor?

*"Daha çok özgürlük, daha az sömürü"*ye doğru yürüyor insanlık; bu raydan çıkamaz.

Bütün kavgalar, çatışmalar ve tartışmalar, kökeninde paylaşım temeline oturmaktadır. Türkiye'deki sıkıntının denklemi de çok yalın bir gerçeği yansıtıyor: Ülkemiz demokrasiye doğru açıldıkça toplumda özgürlükler çoğalacak, paylaşım daha adaletli

olacak; demokrasiden uzaklaştıkça bunalım yoğunlaşacak.

Hiç kimse kendini aldatmasın; liberal ekonominin ya da serbest piyasanın insanlığın derdine deva olabileceği sanısına kapılmasın; hiç kimse bu uğurda özgürlüklerden ve sosyal adaletten vazgeçileceğini düşlemesin.

Hiç kimse insanlığın 1789'dan ve 1917'den geriye doğru takvim yaprağı sayabileceği hayaline kapılmasın.

Cumhuriyet Türkiyesi, bu iki devrimin koşutlanmasında ortak bir yörüngeye oturmaya hazırlanan uygarlığın değer yargılarını benimsedikçe saygınlık kazanacaktır. Tersine bir yola girmek, bizi uygarlık dünyasının dışına sürükler. Dünya bütünleşmeye doğru yöneliyorsa yerimizin saydamlıkla saptanması gerekir.

☆

Peki, 21'inci yüzyıla doğru küçülen dünyamızda Türkiye, 12 Eylül'ün topluma giydirdiği deli gömleğini sırtında taşıyarak mı yaşayacak?

82 Anayasası ve 12 Eylül'ün düzenlediği antidemokratik kanunlar, yeni dünyanın istekleriyle bağdaşabilecek mi? Çağımız katılımcı yönetimlere yönelirken, biz halkı devre dışında bırakan *"vesayet demokrasisi"* ile mi yetineceğiz? Endüstriyi dışlayan *"aldım-sattım ekonomisi"*nde fikir yasaklarını sürdürerek, mutlu azınlığımızı pompalayarak, 2000 yılına *"ucuz emek cenneti"*nde mi ulaşacağız?

Yönümüz bu mu?

Ya yolumuz?..

Mahpushanelerinde siyasal mahkûmlarıyla nereye gidebilir Türkiye?

O siyasal mahkûmların ayak bileklerine vurulan prangaların gerçekte Türkiye'yi çağdışına bağlayan ağırlıklar olduğunu görmüyor muyuz?

Eğer çağdaşlaşma, uygar dünyanın değer yargılarını dışlayarak, emeğin alınterini hiçe sayarak, yalnız para kazanmakla sağlanabilseydi; ülkemizin en uygar kesiminin mutlu azınlığımız olması gerekirdi. Ne var ki çağdaşlaşmanın faturası holdinglerin olağanüstü kârlarıyla ödenemiyor. Bilim, sanat, hukuk, demokrasi ve kültür alanlarında çağımıza uyum sağlamak zorundayız.

Yönümüz ve yolumuz budur bizim...

Süperler sonuçtan memnun

SABETAY VAROL *13 ocak*

PARİS — Kimyasal silahların yasaklanmasıyla ilgili uluslararası konferansın bitiminden sonra Sovyet ve Amerikan delegasyon başkanları birer basın toplantısı düzenleyerek konferans sonucundan memnun olduklarını açıkladılar. Her iki delegasyon başkanı, bildirgenin beşinci maddesinde, 1978'de BM Genel Kurulu'nun silahsızlanma çalışmalarına atıf yapmasının, **"Kimyasal silahlarla nükleer silahlar arasında bağlantı kurulduğu anlamına gelemeyeceğini"** ifade ettiler.

Konferansın kapanış oturumunda, Konferans Başkanı Fransa Dışişleri Bakanı **Roland Dumas**, itirazı olan ülke olup olmadığım sordu. Hiçbir ülkenin karşı çıkmaması üzerine bildirge son biçimiyle proje olmaktan çıkıp kesin metin sayıldı. 149 ülkenin sonuç bildirgesini kabul ettiği Dumas tarafından açıklandı. Roland Dumas daha sonra yaptığı basın toplantısında, bu konferansta **"Doğu-Batı çekişmesi"** olmadığına dikkat çekerek, **"Aslında kuzey-güney çekişmesi de olmamıştır. Bazı bölgesel güçlükler bir yana bırakılırsa, gerçek anlamda kuzey-güney çatışması olmadığı da söylenebilir"** dedi. Dumas, **"Kimyasal saldırı olursa, bu konferans sonrasında, eskiye oranla ne olacak?"** sorusuna, Konferans çeşitli kararlar aldı. BM Genel Sekreteri'nin yetkilerini genişletti. İhlal olması halinde, uluslararası topluluğun mahkûm etmesi yanında, şimdiden, BM nezdinde soruşturma yürütme yetkisi veriyor" sözleriyle karşılık verdi.

ABD Delegasyon Başkanı General **William F.Burns**, Amerikalıların bu konferans sonucundan **"son derece memnun"** ayrıldıklarını söyledi. Yeni ülkelerin Cenevre görüşmelerine dahil edilmesine taraftar olmadığını, çünkü bu görüşmelerde belli bir noktaya gelindiğini, her şeyin sıfırdan başlamaması gerektiğini belirtti. General Burns: **"109 ülke sözcülerinin yaptığı konuşmalar teker teker incelenmeli, sonuç bildirgesi bu bağlamda ele alınmalıdır"** şeklinde konuşarak, bu incelemenin aylar süreceğini belirtti.

General Burns, iki silah türü arasında bağlantı kurulduğu fikrine katılmadığını vurgulayarak, **"ABD, kimyasal silahların nerede olursa olsun yaygınlaşmasından endişe duyuyor. Gerilimli bölgelerde bu silahların yaygınlaşması özellikle endişe vericidir"** dedi. Cenevre'deki görüşmeleri yürüten ABD'li büyükelçi Fredenstrof da bir soruyu yanıtlamak üzere söz alarak: **"Konferansın sonucu psikolojik olarak bizleri etkileyecektir. Dünya kamuoyunu gelecekteki görüşmeler hakkında bilgi sahibi kılacaktır. Yakın zamana kadar herkes Cenevre'de yapılan görüşmelerin önemini küçümsüyordu"** şeklinde konuştu.

Daha sonra Dışişleri Bakanı Eduard Şevardnadze'nin ayrılmasından sonra Sovyet delegasyonuna başkanlık eden **Y.Nazarkin** bir basın toplantısı yaptı. Nazarkin, Sovyet Dışişleri Bakanı'nın, bir bölüm kimyasal silahları imha edeceğini açıkladığını hatırlatarak, **"Bütün kimyasal silahlarımızı, konvansiyonun**

imzalanmasından sonra imha edeceğiz. Ancak bu yöndeki niyetlerimizi kanıtlamak için 'Capayesk' kentinde kurmakta olduğumuz imha tesisi hazır olur olmaz, bir bölüm kimyasal silahımızı hemen imha edeceğiz" dedi. Nazarkin, **"Şimdiye kadar Cenevre görüşmelerini yavaşlatan, bazı delegasyonların hükümetlerinden zamanında direktif almaması idi. Bildirgeden sonra, direktiflerin zamanında geleceğine ve müzakerelerin bir an önce sonuçlanacağını umuyoruz"** şeklinde konuştu. Sovyetler Birliği sözcüsü de Amerikalı meslektaşı gibi, **"Kimyasal silahlarla nükleer silahlar arasında bağlantı kurulmadığı kanısında olduğunu"** söyledi.

Ortadoğu'da Arap ülkeleri kimyasal silahlarını imha eder, İsrail ise nükleer silah sahibi olarak kalırsa bölgesel dengenin bozulup bozulmayacağı şeklindeki soruyu, Sovyet Delegasyon Başkanı, **"Bölgesel çatışmalar da dahil olmak üzere tüm çatışmaların diplomatik yoldan çözümünden yanayız"** sözleriyle yanıtladı.

Boyun Eğme

MELİH CEVDET ANDAY *13 ocak*

Fransız İhtilali'nin 200. yıldönümü dolayısıyla aylık Argos Dergisi, sayfalarında bu konu ile ilgili (yerli, yabancı) ilginç yazılara yer vermiş. Yararlanarak okudum. Bu tarihsel olayın neresinden tutarsak tutalım, yeni baştan düşünmek gereğini duyarız ya da ben duyarım bu gereksemeyi. Fransız İhtilâli olmadı diyen bilginler de vardır, hiç şaşırmaz olur mu insan! Ben bu kez, ihtilâlin "özgürlük" ve "eşitlik" ilkeleri üzerinde durmak zorununu duydum. Georges Lefebvre diyor ki:

"1789'un Fransızları için özgürlük ve eşitlik ayrılmaz nitelikteydiler. Ve sanki bu iki kelime aynı şeyi ifade etmekteydi; eğer tercih etmeleri söz konusu olsaydı, her şeyden önce eşitliği seçerlerdi ve ezici çoğunluğunu oluşturan köylüler özgürlüğün egemenliğini alkışlarlarken, aslında basit bir yurttaş düzeyine indirilmiş olan senyörün yetkisinin ortadan kalktığını, yani eşitliği düşünüyordu."

Bu iki kavram, "özgürlük" ve "eşitlik" aynı şeyler idi ise neden Bildiri'de ayrı ayrı söylendi? Ben o zamanki Fransız köylüsünün eşitliği alkışlamasını çok iyi anlıyorum, ama o köylü özgürlük için acaba ne düşünüyordu? Hatta ben bu soruyu günümüze kadar getirmek istiyorum: Özgürlük derken neyin özgürlüğünü istediğimizi bilen kaç kişi vardır dünyada? Yukarda adını verdiğim ünlü düşünür bu konuda şunları söylüyor:

"Özgürlük hiç de bir kendiliğindenlik ve sorumsuz güç değildir. Tamamen tersine, sürekli çabayı, kişinin kendini sağlam bir şekilde denetlemesini, gerektiğinde kendini feda etmesini, kamusal ve özel erdemi peşinen kabul eder. Böylece özgür olarak yaşamak köle olarak yaşamaktan çok daha güçtür ve işte bu nedenden ötürü insanlar özgürlüklerinden çok fazla sıklıkla vazgeçebilmektedirler. Özgürlük bir bakıma cesaretle ve gerektiğinde kahramanca yaşamaya yönelik bir çağrıdır."

İşte konumuzun can alıcı yerine geldik: Kahramanlık isteyen böylesi bir yaşam biçimi için insanların hazır olup olmadığını nasıl bilebiliriz? Unutmayalım ki özgürlüğün kısıtlanmış olması, onu kısıtlayan bir gücün varlığını gerektirir. İmdi insanların rızasını almadan egemenliğini yürütmeye kalkan bu güç, zorbalıktan başka bir şeye daha dayanmış olabilir mi? Bu soruyu başka türlü de sorabiliriz: Zorbalığın, gücünü halktan alması olanağı var mıdır?

Bu sorunun yanıtını aramaya başlamadan önce, özgürlüğün olumlu ve olumsuz iki anlamını ortaya koymamız gerekiyor. Herhangi bir baskıdan, bir bağdan, seçmediğimiz bir ilişkiden kurtulma isteği özgürlüğün bir şeye karşı olma anlamında olumsuz yanıdır; olmayan ya da sadece düşüncemizde belirmiş bir yaşam biçimi için eylem isteği ise bu kavramın olumlu yanını oluşturur. Eylemlerimi içgüdülerim yönetmiyorsa, olumsuz anlamında özgürümdür, bir şey için değil, bir şeyden özgür olma anlamında özgürümdür. Bu anlamdaki özgürlüğümüz çok büyütmeye gelmez, gerçi insan içgüdülerinin nerdeyse tümünden kurtulmuştur, ama onların yerini içtepiler almıştır, demek biz dirimbilim ve tinbilim açısından hiç de özgür değilizdir. Bunun dışında anadan, kopma, aileden, klandan, loncadan kopma hiç de kolay istenecek özgürlükler sayılamaz. Bize verilmiş olan bağlardan kopmanın getireceği en büyük tehlike olarak Erich Fromm "yalnızlık"ı gösterir (Yalnızlık Korkusu - Yaprak Yayınları). İnsan için en büyük mutsuzluk yalnızlıktır, bunu bildiği için insan yalnızlıktan korkar ve kaçar. Başka bir deyişle, bağlarını arar.

İşte yukarda sorduğumuz sorunun yanıtına sıra geldi. İnsanda "boyun eğme eğilimi" vardır, zorbaların ortaya çıkmalarına ve başta uzun süre kalmalarına neden olan kaynak budur. Boyun eğme, tarih boyunca (çağımızda da) güvenli ve rahat yaşamanın başlıca koşulu sayılmıştır. Ortaçağ yaşamının en belirli özelliği buydu. Özgür olmak, boyun eğmekten daha güçtür, istenç, ruh gücü, yalnızlığa dayanıklılık ister çünkü. Yirminci yüzyılın yetiştirdiği zorbalar, insandaki bu boyun eğme psikolojisinden yararlanmışlardır. Boyun eğme, ortaçağın günümüzde sürüp giden bir uzantısıdır.

Özgürlük kavramı ve isteği Rönesans döneminde bireyin ortaya çıkması ile belirir. Çünkü birey, yerleşmiş toplumsal kurallara artık karşı koymaya başlamıştır. Bertrand Russel şöyle diyor:

"Özgürlük sadece bir kültür işi değildir. Hiç kimse ne tamamen özgürdür ne tamamen köle. Her insan özgür olduğu ölçüde, davranışını uydurmak zorunda olduğu bir birey ahlakına da muhtaçtır. Bazı kimseler diyeceklerdir ki birey, bağlı olduğu topluluğun ahlakına uyuversin. Ama antropoloji incelemeleri yapmış olan herhangi bir kimsenin bu türlü bir yanıtla yetineceğini sanmıyorum. İnsanlar kurban etmeler, yamyamlık ve buna benzer birçok alışkanlıklar, ancak toplumun benimsediği ahlaka karşı, birey ahlakının diretmesiyle ortadan kalkmıştır. Eğer içten bir istekle, günün koşulları içinde mümkün olan en iyi bir yaşam sürdürmek istiyorsak, çevremizde, genel olarak benimsenmiş töre ve inançlara eleştirici bir gözle bakmamız gerekir."

Ama bu eleştirel bakış, ister istemez savaşımı gerektirir. İmdi, insanın, yalnız kalmayı göze alarak çev-

resi ile toplumu ile sürekli kavgalı olması mı rahattır, yoksa boyun eğmesi mi? Unutmayalım ki yalnızlığı şizofrenik hastalıklara yol açtığını bilimadamları saptamışlardır.

Bu açıdan bakıldığında, ortaçağ mutlu bir çağdır, orda her türlü güven sağlama bağlanmış durumdadır, dayanışma tamdır. Orada eksik olan sadece özgürlüktür.

Şimdi gene Erich Fromm'a dönelim ve şu ilginç satırları birlikte okuyalım:

"Çağdaş toplumla karşılaştırıldığında ortaçağ toplumunun en belirgin özelliği kişisel özgürlüklerden yoksun oluşudur. Eski dönemde herkes sosyal düzendeki rolüne zincirlerle bağlıydı, kişilerin sosyal bir sınıftan ötekine geçme şansları yok gibiydi, hatta coğrafi olarak bir kentten başkasına, bir ülkeden başkasına geçmek olanakları bile kısıtlıydı. Birkaç ayrılık dışında, insanlar doğdukları yerde kalmak zorundaydılar. Çoğu kez istedikleri gibi giyinmek, istedikleri şeyleri yemek olanağından bile yoksundular. Zanaatçılar mallarını belli bir fiyata, köylüler de belli bir yerde, kent pazarında satmak zorundaydılar. Lonca üyeleri, lonca üyesi olmayan herhangi bir kişiye üretimin teknik sırlarından hiçbirini açıklayamazlardı, hammadde alımında öteki lonca üyeleriyle kârı paylaşmak durumundaydılar. Kişisel, ekonomik ve sosyal yaşam kuralları ve zorunluluklar tarafından yönetilirdi."

Olayın bir de şu yüzüne bakalım:

"Günümüzdeki anlamı ile kişiler özgür değildi, ama yalnız da değildi. İnsanlar doğuşlarından başlayarak sosyal dünyada belirli, değişmez ve tartışılmaz bir yer sahibi olduklarından, insan örgütlü bir bütün içinde kök salmıştı ve böylece yaşamın kuşkuya yer bırakmayan bir anlamı oluyordu. Sosyal düzen doğal bir düzen olarak algılanırdı ve bu düzenin belirli bir parçası olmak, insana güven ve ait olma duygusu verirdi."

Pek de açık seçik, anlaşılır, somuta yönelik olmayan özgürlük kavramının üstelik bu tür güçlükler doğurması mıdır bireyin yetişmesini geciktiren, yoksa bireyin gecikmesi mi özgürlüğün tam olarak yerleşmesini zorlaştırmaktadır? Şurası kesin ki bir toplumda özgürlüğün ne durumda olduğunu anlamak için oradaki bireyin oluşum koşullarına bakmamız gerekecektir.

Bizde görülen ise bireyin her gün biraz daha yok olmakta bulunuşu, buna koşut olarak da gelenekçiliğin, dinselliğin, halkı sürüleştirmenin güç kazandığıdır. "Ben bunları asmayayım da besleyeyim mi?" sorusuna karşılık kalabalıktan yükselen "As as!" sesleri bunun göstergesidir sanırım.

"Ortaçağ karanlıklarına yuvarlanıyoruz" biçimindeki uyarılardan hiçbir sonuç alınamaması, boyun eğme psikolojisinin gittikçe ağır basmasındandır dersek yanlış olmaz.

Atina ile gerilim

STELYO BERBERAKİS *14 ocak*

ATİNA — Yunanistan Başbakanı **Andreas Papandreu,** dün partisi PASOK'un meclis grubunda yaptığı konuşmada, Türkiye'nin **"Davos ruhunu baltaladığını"** söyledi. Papandreu, Türkiye ile Yunanistan arasındaki hukuki tek bunalımın Ege olduğunu, Yunanistan'ın egemenlik haklarından vazgeçmesinin mümkün olmadığını söyledi. Bu arada Atina, Ankara'nın Ege'deki kurtarma ve araştırma operasyon bölgelerinin tayini ile ilgili görüşme önerisini dün akşam reddetti.

Türkiye ile Yunanistan arasında son günlerde ortaya çıkan sorunlar, iki ülke arasında gerilim yarattı.

"Davos protokolü" uyarınca toplanması öngörülen Deniz Ticaret İşbirliği Komitesi'nin çalışmalarına Yunanistan Dışişleri Bakanlığı'nca izin verilmemesi ve Türkiye'nin Ege ile ilgili olarak kurtarma ve araştırma operasyon bölgeleri haritasını kabul etmesi Atina'da rahatsızlık yarattı. Atina'ya göre bu iki gelişme **"Davos ruhu"**nu sarsan unsunlar.

Yunanistan'ın Mersin'in de Viyana'daki Konvansiyonel İstikrar Görüşmeleri kapsamına alınmasına ilişkin tavrı sürüyor. Taraflar arasında Viyana'da görüşmeler sürerken Atina, başta ABD olmak üzere SSCB ve diğer Avrupa ülkelerinin yoğun baskısıyla karşı karşıya. ABD ve SSCB söz konusu anlaşmanın önceden belirlendiği gibi 17 ocakta imzalanmasını istiyor.

Yunanistan, Mersin'in silah kısıtlama planına dahil edilmesinde ısrar ettiği için anlaşmanın imzalanması da tehlikeye girmiş bulunuyor. Viyana'ya gitmeye hazırlanan Yunan Dışişleri Bakanı **Karolos Papulyas, "Viyana'dan aldığım habere göre merak edilecek bir şey yok. Çözüme doğru gidiliyor galiba"** ifadesini kullanırken, hükümet sözcüsü **Sotiris Kostopulos, "Bizim için çok önemli olan bu konferansın suya düş-**

memesi için Yunanistan ilgili taraflarla yakın işbirliği içinde olup, gerekli eşgüdümlerin sayesinde soruna çözüm bulunması yolunda yoğun çabalar harcanmaktadır" dedi.

Yunanistan'ın Türkiye karşısında **"tavır"** almasına neden olan ikinci olay ise Ege'deki kurtarma ve araştırma operasyonlarıyla ilgili. Ankara'da Resmi Gazete'de yayımlanan söz konusu haritada Ege Denizi'nin iki eşit parçaya bölündüğünü ve Yunanistan'ın Doğu Ege'deki adalarını içine aldığını gösteren orta hat, Atina'nın yoğun tepkisine yol açtı. Bu konuda, Atina'nın Ankara'ya demarşı da oldu. Ancak ne var ki ikinci olayın boyutları daha da büyüdü. Türkiye'nin, önceki gün Ege'de yaptığı **"kurtarma ve araştırma"** operasyonu ile ilgili tatbikatı, Atina'yı rahatsız etti. Dünkü Yunan gazetelerinde Yunan Silahlı Kuvvetleri'nin **"Ege'deki ihlal olayları"** iddiası ile teyakkuz durumuna geçtiği haberleri yer aldı. Ancak Yunan hükümet sözcülüğü, bu yoldaki haberleri, **"asılsız"** olarak niteledi ve **"Yunan hava sahası ve Atina FIR hattına yapılan ihlal ve tecavüz olaylarında gerekli önlemler alınmaktadır"** demekle yetinildi.

Türk Dışişleri Bakanlığı sözcüsü ise Türkiye'nin önceki gece uluslararası sularında bir arama-kurtarma tatbikatı ve bu sırada Yunan hava sahasının ihlal edildiği yolundaki iddiaların doğru olmadığını bildirdi.

Akşam saatlerinde Atina, Türkiye'nin, Ege'de arama ve kurtarma çalışmaları sınırları ile ilgili müzakereler yapılması önerisini reddetti.

Atina'ya yeni tayin edilen Büyükelçi **Gündüz Aktan**, Yunan Dışişleri Bakanlığı Müsteşarı **Yannis Kapsis** ile bir görüşme yaptı. Bir önceki gün Atina'nın konu ile ilgili diplomatik girişimine Ankara'nın yanıtını Atina'ya ileten Aktan, Kapsis'e Türkiye'nin söz konusu yasasını **"ancak tek bir şartla geri çekebileceğini"** ve bu şartın **"Ege'deki kurtarma ve araştırma bölgelerinin tayini için Atina'nın Ankara ile müzakerelere başlaması olduğunu"** söyledi. Ancak Kapsis, Yunanistan'ın Türkiye ile **"yalnız bir konuyu"** müzakere edebileceğini söyledi ve bu konunun **"Ege'deki kıta sahanlığının tayini olabileceğini"** anımsatarak, Aktan'ın Ankara'dan getirdiği öneriyi reddetti.

17 ocakta Yunanistan Cumhurbaşkanına itimatnamesini sunacak olan Aktan'ın, Kapsis ile görüşmesi, Türk Büyükelçiliği görevlilerince yorumlanmak istenmedi.

Bu arada Başbakan Andreas Papandreu, milletvekillerinin, Türk-Yunan ilişkileri konusundaki sorularını yanıtladı. Papandreu, geçen ocak ayından bu yana, ilk kez Ankara'ya yönelik suçlamalarda bulundu. Papandreu Davos mutabakatının, **"Özellikle Ege'deki sürtüşmeleri minumuma indirgediğini, Türk-Yunan diyaloğu için oldukça yararlı ve önemli olduğunu"**, söylerken **"Ancak ne var ki, Ankara'nın son aldığı kararlar söz konusu Davos ruhunu baltalamaktadır"** dedi. Papandreu daha sonra, Başbakan Özal'ın önceki akşam Türk-Yunan ilişkileriyle ilgili söylediklerini yanıtlarcasına **"Türkiye çok iyi bilmektedir ki, aramızdaki tek hukuki sorun Ege'deki kıta sahanlığının tayin edilmesidir, Yunanistan, egemenlik haklarım müzakere masasına getiremez"** ifadesini kullandı.

Papandreu, bu sözleriyle, **"Davos ruhu"** olarak tanınan Türk-Yunan diyaloğunda bazı engellerin bulunduğunu çağrıştırdı ve bu engellerin Türkiye tarafından konulduğunu açıkça belirtmek istedi.

Nükleer Sorun

ALİ SİRMEN *ocak*

ABD ile Sovyetler Birliği'nin anlaşarak, orta menzilli füzelerini Avrupa'dan çekmeleri üzerine ortaya çıkan, kısa menzilli ek nükleer sorumluluk sorunu gündeme geldi. NATO Kuvvetleri Başkomutanı General John Galvin'in, Atlantik İttifakı'nın Avrupalı üyelerine ek nükleer sorumluluk yüklenmelerini öneren mektubu, aynı anda bütün başkentlere gönderildi.

Mehmet Ali Birand'ın Brüksel'den bildirdiğine göre mektupta hangi ülkelere nükleer silahlar verilmesi düşünüldüğü ve verilecek silahlar arasında hangi ülke için nelerin seçilmiş olduğu henüz açıklığa kavuşturulmuş değil.

Ancak konu nisan ayında Nükleer Planlama Grubu toplantısında tartışılacak, Birand'ın deyişiyle "büyük pazarlık baharda başlayacak."

Stratejik konumu dolayısıyla, kısa menzilli taktik nükleer yeni silahların konuşlandırılması tartışmasında Türkiye birinci sırada bulunuyor.

Bilindiği gibi Türkiye, politikasını yıllar önce saptamış ve toprakları üzerinde yeni nükleer başlık istemediğini açıklamıştı. Oysa ABD, orta menzilli füzelerin çekilme kararından sonra, doğacak boşluğu doldurmak amacıyla Türkiye'nin yeni yükümlülükler altına girmesi konusunda diretiyor.

Ankara'nın soğuk savaşın yeni bittiği dönemlerde oluşturduğu bu politikayı bir yana bırakarak, yumuşamanın ve bloklararası yakınlaşmanın gelişip pekişmeye başladığı sırada, ABD Şahinleri'nin görüşlerini benimsemesi dünyada barış ortamına doğru gidilirken, ülkemizin ekonomik kalkınması önünde de engel oluşturan bir gerginlik odağı olarak kalması sonucunu doğuracaktır.

Olaya bu açıdan yaklaşıldığında, Türkiye'nin çıkarı NATO'nun ve dolayısıyla Washington'un ek nükleer yükümlülükler konusundaki baskılarına karşı direnmesini gerektirmektedir.

Nitekim, NATO'nun bazı Avrupalı üyeleri de, Sovyetler'in birbirini izleyen silahsızlanma önerileri ve girişimleri karşısında, nükleer modernizasyon programı konusunda aceleye gerek olmadığını ileri sürüyorlar. Başka bir deyişle, Avrupa ülkelerinin büyük bölümü de, nükleer modernizasyon programına, hiç değilse şimdilik karşıdırlar.

Bu karşıtlığın Türkiye üzerindeki Washington baskısını azaltmayacağı, tam tersine çoğaltacağını görmek pek güç olmasa gerek.

İşin en düşündürücü yanı ise böylesine yaşamsal bir konunun gündeme geleceği dönemde işbaşında bulunan iktidarın, tıpkı kendisinden önceki 12 Eylül yönetimi gibi baskılara çok açık bir yapı-

da olmasıdır.

Türkiye'nin 12 Eylül döneminde Rogers Planı'nı nasıl bir aymazlıkla kabul ettiğini ve bu davranışın sonunda bugün bile hâlâ başımıza dert olan birçok sorunun çözüm olanaklarının nasıl bedavaya harcandığını artık herkes biliyor ve görüyor. 12 Eylül'ü izleyen dönemde, dış desteğini 12 Eylül yönetimi ile aynı odaktan alan ANAP iktidarının başı Sayın Özal'ın SEİA konusunda ABD'nin Richard Perle aracılığıyla uyguladığı baskılara nasıl kolaylıkla boyun eğdiğini de henüz kimse unutmuş değildir.

Konvansiyonel İstikrar Görüşmeleri (KİG) konusunda da baskıların son anda sorun çıkararak pişmiş aşa soğuk su katan Yunanistan üzerinde değil de Türkiye üzerinde yoğunlaşmış olması da bir rastlantı değil. Washington ve Avrupa'nın Özal'ın baskılara ne denli açık olduğu konusunda koydukları, ne yazık ki doğru tanının sonucudur.

Nitekim, baskı istenen sonucu vermiş ve Türkiye çok yanlış bir geri adım atmıştır. Bakmayın siz Dışişleri'nin Mersin konusundaki son açıklamalarına, Dışişleri'nin görevlileri de, sözcüsü de, bakanı da o biçimde konuşmaya mahkûmdurlar.

Ve sanırız Dışişleri'nin seçkin üyeleriyle başarılı bakanı da bu konudaki açıklamalarına katılmadığımız için bizlere yürekten kızmazlar.

Durum böyle olunca, baharda yapılacak olan görüşmeler konusunda kaygıya kapılmamız çok doğaldır. Umarız görüşmeler başlayana kadar basın da, muhalefet de Özal iktidarının ödün alanını daraltacak bir kamuoyu oluşturma yolunda yoğun çaba harcarlar.

Doğrusu çok yaşamsal bir konunun tartışılacağı dönemde, başbakanlık koltuğunda Özal'ın, Milli Savunma Bakanlığı koltuğunda ise devletin resmi raporlarıyla "şaibeli" Vuralhan'ın oturmasını ülkemiz açısından bir talih olarak yorumlayamıyoruz.

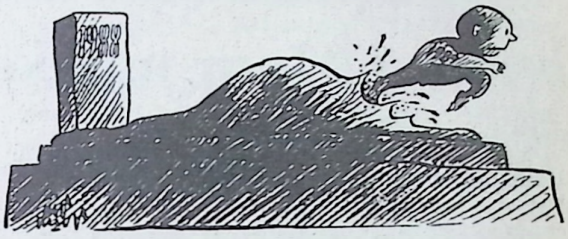

Üç Gazete, Üç Tarz...

OKAY GÖNENSİN *16 ocak*

WASHINGTON-LOUISVILLE (KENTUCKY) — Ünlü Washington Post Gazetesi'nin bütün haber servislerinin toplandığı büyük salonun çevresinde bölüm yöneticilerinin odaları sıralanıyor. Ben Bradlee ve yardımcılarının odaları da orada. Ünlü Jack Anderson da, kendi araştırma grubuyla salonun bir köşesinde oturuyor. Hafta içinde 800 bin, pazar günleri 1 milyon 100 binlik satışının çok büyük bölümünü Washington ve çevresinde gerçekleştiren Washington Post, dünya çapındaki etkinliğini her fırsatta vurguluyor. Ama en sık geçen sözcük, Watergate. Hemen her konuda, özellikle siyasilerle, basının buradaki ilişkisi için hep Watergate skandalı örnek olarak geliyor, olaylar Watergate öncesi ve sonrası diye tariflendiriliyor. Toplam üç bin kişinin çalıştığı gazetin yazı işleri bölümü 600 kişiden oluşuyor. Dünyanın en etkili birkaç gazetesinden birinde dış haberler servisi, en büyük servislerden biri değil, hatta şehir haberleri ve yaşam bölümlerine göre oldukça küçük sayılabilir. Gazetenin Yunanistan ve Türkiye'de sürekli muhabiri de yok. Washington Post'ta çalışmak kolay değil. Önce başka bir yerde 5 yıllık tecrübe aranıyor, sonra genellikle şehir haberleri başlangıç noktası oluyor, iki üç yılda bir bölüm değişebiliyor. Ücretler ise diğer büyük gazetelerin altında, "ama" diyorlar, "en prestijli gazete biz olduğumuz için herkes burada çalışmak istiyor."

★

Washington Post'tan hafif bir gülümseme ile bakılan USA Today'ın iki dev binası, Potomac nehrinin karşı kıyısında Arlington Ulusal Mezarlığı'nın önünde dimdik duruyor. Kentin merkezindeki Washington Post'tan USA Today'i görmek mümkün değil, ama USA Today altı yılda, ABD'nin en çok satan gazetesi olmanın övüncü ile herkese tepeden bakıyor. USA Today'dekiler, şu andaki 1,5 milyonu aşkın tirajı, neye borçlu olduklarını şöyle söylüyorlar: "Haberler kısa ve bol olacak, kötü haberler küçülecek, uzun demeç alınmayacak."

Gazete yöneticileri, kendilerine takılan "umut" gazeteciliği" sıfatına karşı, kendilerini şöyle savunuyorlar: "Biz dünü değil, yarını veriyoruz, yarın ne iyi olacak onu veriyoruz..." Washington Post'taki meslektaşlarının küçümsemesini biliyorlar, ama "formül"ü buldukları için çok keyifliler. Yazı işlerinin haber toplantısında en çok sağlık haberlerinin üstünde duruluyor, bir de birinci sayfadaki fotoğrafların hep güleryüzlü olmasının üstünde. ABD dışında, İsviçre ve Singapur'da gerçekleştirilen uluslararası baskı ile de, her gün dünyanın dört bir yanında seyahat eden on binlerce Amerikalı hedef alınıyor, onlara kendi ülkelerinden kısa ve iyi haberler iletiliyor...

USA Today ile ulusal düzeyde büyük başarı sağlayan GANNET grubu önemli bir basın tekeli. Radyo ve TV istasyonlarının yanı sıra, grubun ülkenin her köşesinde 87 yerel gazetesi var. Kentucky'nin başkenti Louisville'de yayımlanan Courier-Journal bunlardan biri. Adı yerel gazete, ama çalışanı bin kişi, 200'ü yazı işlerinde, hafta içi tirajı 200 bin, pazar tirajı ise 300 binin üstünde.

Gazete 125 yıllık, 3 yıl öncesine kadar aynı ailenin yönetimindeyken çıkan anlaşmazlık sonucu GANNET grubuna satılmış, GANNET grubu yazı iş-

lerinin yönetimine dokunmamış. Ama ekonomik nedenlerle bazı insanlar işten çıkarılmış, akşamları yayımlanan kardeş gazete Louisville Times yazı işleri yöneticileri büyük bir grubun parçası olmaktan duydukları rahatsızlığı gideremiyorlar. Şimdiki formülleri: "Para işleri iyi gittiği sürece bize bir müdahale olmaz." *En çok 10 milyon insanın yaşadığı bir bölgede dağıtılıyor Courier-Journal, ama dört ayrı baskı yapıyor, her bölgeye ayrı baskı yapıyor, her bölgeye ayrı haber veriyor; genel haberleri Washington Post, New York Times ve Associated Press'den alıyorlar, bunların üstüne yoğun bir yerel renk katmaya çalışıyorlar. En övündükleri konu* "Ombudsman" *kurumunu Amerikan basınında ilk kez yaratan gazete olmaları; bir tek kişi bütün okur şikâyetlerini dinliyor, haklı tepki, eleştiri ve düzeltmeleri bir rapor halinde dağıtıyor; yazı işleri gerekli bulduğu düzeltmeleri ertesi günkü gazetede yayımlıyor, hem de birinci sayfada hep aynı köşede...*

★

Aylık gazete tirajları, 1988'de basının genel durumu ve bunlara ilişkin tahliller dünkü Cumhuriyet'te geniş bir araştırma olarak yer aldı. Bu yüzden tirajları alışılageldiği üzere burada yinelemiyoruz. Sanırız bu araştırmanın getirdiği ilginç sonuçlar kamuoyundaki basınla ilgili tartışmalara önemli veriler sağlayacaktır. Umarız bu tartışmalar böylece daha sağlıklı bir düzeyde sürer.

Bezm-i Âlem mahkemelik oldu

GÜNDÜZ İMŞİR *16 ocak*

Bezm-i Âlem Vakıf Gureba Hastanesi'nde çalışan 11 doktor, hastanenin özel üniversiteye dönüştürülmesiyle ilgili olarak Danıştay'da dava açtı. Davalıların avukatı Ankara Üniversitesi Siyasi Bilgiler Fakültesi Anayasa Hukuku Kürsüsü eski öğretim üyelerinden **Doç. Dr. Fazıl Sağlam**, açılan davanın temel dayanağının anayasa olduğunu vurgulayarak, **"Anayasanın vakıflara üniversite oluşturma imkânını tanıyan hükmü yalnızca 'üniversitelerin devlet eliyle kurulacağı'na ilişkin bir kuralın istisnasıdır"** dedi.

Dava konusuyla ilgili görüşlerini açıklayan Doç. Dr. Fazıl Sağlam, anayasaya göre üniversitelerin yalnızca kanunla kurulabileceğini belirterek şunları söyledi:

"Bilimsel özerklik kuralı, vakıf üniversiteleri bakımından da nasıl zorunlu ise, 'kanunla kurulma' kuralı da aynı derecede zorunludur. Anayasa bu kuralı, hem bilimsel özerkliğin sağlanması ve hem de üniversitelerin ülke sathında dengeli bir biçimde dağılmasının gözetilmsi amacıyla öngörülmüştür. Bir an için vakıf üniversitelerinin 'kanunda gösterilen usul ve esaslara göre' kurulabileceği varsayılsa bile, vakıf üniversitelerinin kurulmasına ilişkin YÖK kararı, MEGSB'nin onayı ve bu onaydan sonra üniversitenin YÖK'ün tescili ile ayrı bir tüzel kişilik kazanması gibi usul ve esaslar kesinlikle yasada gösterilmemiştir."

Söz konusu usul ve esasların yasada gösterilmeyip sadece Vakıf Yüksek Öğretim Kurumları Yönetmeliği'nde yer aldığının üzerini ısrarla çizen Sağlam, özel üniversitenin iptaline ilişkin diğer unsurları şöyle sıraladı:

"Vakıf üniversitelerinin kuruluşu bakımından yasada yer almayan usul ve esaslara yer veren yönetmelik hükümleri de anayasa ve yasalara aykırıdır. Bunlara dayanılarak yapılan kuruluş işlemleri de anayasaya ve yasalara aykırıdır. Bezm-i Âlem Üniversitesi mütevelli heyeti üniversitede çalışacak bilim adamları bakımından son derece belirsiz ve güvensiz bir statü oluşturmuştur. Bir yıl süreli sözleşmelerde dahi yönetimin tek taraflı fesih hakkı saklı tutulmuştur. Amaç bu üniversiteye hâkim kılınmış bulunan malum zihniyete uymayanları rahatlıkla tasfiye etmektir.

Bilim adamının özgür çalışma güvencesi getirmeyen bir kurum, bilimsel özerkliğe sahip olamaz. Bilimsel özerkliği bulunmayan bir yükseköğretim kurumu ise 'üniversite' sıfatına layık değildir."

Açılan davada gazetemizde yer alan haberlerin de ekte belge olarak sunulduğu belirtildi.

Vakıflar Genel Müdürü **Şener Macun**'un istemi doğrultusunda bugün toplu tayinini bekleyen personelin de gerekli belgeyi imzalamayacakları öğrenildi.

Toplu tayinlerle ilgili görüşlerini aldığımız hastane personelinden bazı kişiler, şu açıklamada bulundular:

"Halen kimin, nereye, ne için tayin yaptığı, tayin edilen personelin İstanbul Vakıflar Bölge Müdürlüğü'nde ne yapacağı, hangi kadroda bulunacağı da belli değil. Bu personelin sayısı 50'yi buluyor. Hepimizin üstünde milyarlarca liralık sağlık araçlarından oluşan zimmet var. Halen devlet memuru olduğumuz için bizdeki bu zimmetlerin ayniyat memuru tarafından alınması lazım. Ancak o da tayin listesinde. Hastanede halen otorite boşluğu var. Başhekim Asaf Ataseven'in şu anda hangi görevde olduğu belli değil. Hastane içi yazışmaların önemine göre, bir bakıyoruz yine başhekim. 1 ocakta kurulduğu belirtilen üniversitenin mütevelli heyeti ortada yok. Tayin emrinin orijinali yok, fotokopisinin değişikliğe uğratılmış hali mevcut. Böyle tayine cevabımız noter kanalıyla olacak."

Bu arada belirsizlik ve aksaklıklar nedeniyle yaklaşık 16 gündür bu şekilde ilaç ve sevk kâğıdı bekleyen hastalar arasında durumu acil olanların da hastane yönetimine dava açmak üzere harekete geçtikleri öğrenildi.

Nakşibendi üniversitesine dönüştürüleceği yolunda hakkında iddialar da ileri sürülen Bezm-i Âlem Vakıf Gureba Hastanesi personelinden Danıştay'a iptal için başvuran doktorların adları şöyle:

Gureba Hastanesi Gastroenteroloji Kliniği Sorumlu Hekimi Dr. Örsan Günöz, Göğüs Kalp Damar Cerrahisi Klinik Şefi Doç. Dr. Göksel Kalaycı, Patoloji Uzmanı Klinik Şefi Dr. Gülay Akalın; Diş Tabibi Başhekim Yardımcısı Dr. Raşit Demir, Fizik Tedavi Uzmanı Dr. Münevver Yücel, Çocuk Hastalıkları Klinik Şef Muavini Dr. Hikmet Baykal, Doğum Klinik Şefi Dr. Melek Semih Uçak, Diş Tabibi Dr. Meral Erten, Radyasyon Onkoloji Klinik Şefi Dr. İbrahim Nurettin Unur, Nöroşirürji Uzmanı Dr. Hayrettin Kaya, Cildiye Klinik Sorumlu Hekimi Dr. Aksın Pınar.

Kampuçya'da Buzlar Eriyor, Ama...

ERGUN BALCI *ocak*

Asya'da Sovyetler'in, Afganistan'dan çekilmesi ve Hindistan Başbakanı Rajiv Gandi ile Pakistan Başbakanı Benazir Butto'nun ülkeleri arasında başlattıkları yakınlaşmadan sonra Kampuçya'da da buzlar erimeye başladı. Sovyetler'in, Afganistan'dan çekilmesi konusunda, Washington'la Moskova işbirliği yapmıştı. Kampuçya bunalımının çözümlenmesi ve bu ülkeyi 10 yıldır işgal altında tutan Vietnam birliklerinin çekilmesi konusunda ise Çin'le Sovyetler Birliği işbirliği yapıyor. Kampuçya bunalımında yumuşama, SSCB Dışişleri Bakanı Eduard Şevardnadze ile Çinli meslektaşı Qian Qichen'in geçen yıl aralık ayında Moskova'da buluşmalarından sonra başladı. Bilindiği gibi, Çin'in SSCB ile ilişkileri geliştirmek için öne sürdüğü koşullardan biri, Vietnam birliklerinin Kampuçya'dan çekilmesidir. Şevardnadze-Qichen buluşmasının ardından, Güneydoğu Asya'da diplomatik trafik hızlandı. Vietnam, bu ayın başlarında yaptığı açıklamada halen Kampuçya'da bulunan 50-60 bin askerini, eylül ayına kadar çekebileceğini bildirdi. Hanoi 10 gün kadar önce yaptığı açıklamada ise çekilme işleminin uluslararası denetim altında gerçekleşmesini de kabul edebileceğini bildirdi. Çin'le ilişkilerini düzeltmek isteyen Moskova'nın, Vietnam'a baskıyı arttırdığı açık. Kaldı ki ekonomisi perişan durumda olan Vietnam'ın, Kampuçya'dan çekilmesi için fazla baskıya hedef olması da herhalde gerekmiyor.

Ancak Kampuçya sorununun başka bir yanı da var. Gelen haberlerden, büyük devletlerin (ABD, Çin ve SSCB) Vietnam'ın çekilmesinden sonra Kampuçya'da kurulacak hükümette Kızıl Kmerler'e de yer vermeyi düşündükleri anlaşılıyor. Çin'in gerçi Vietnam çekildikten sonra Kızıl Kmerler'e silah yardımını durduracağı bildiriliyor. Ama yaklaşık 30 bin gerilladan oluşan Kızıl Kmerler yeterli silah stoğu yapmış durumdalar. Vietnam'ın çekilmesinden sonra Pnom Penh'te kurulacak olan hükümette büyük bir olasılıkla Kampuçya'da şimdiki Heng Samrin rejiminin temsilcileri, Prens Norodom Sihanuk'un "Bileşik Cephe"si ve eski başbakanlardan Son Sann"ın "Ulusal Kurtuluş Cephesi" yer alacak. Savaş deneyimi olan iyi örgütlenmiş bir gerilla gücüne sahip Kızıl Kremler, bu hükümete katılırsa diğer ortaklarını kolayca devre dışı bırakabilirler. Bu da, Kampuçya demokrasisinin ölü doğması anlamına gelir.

Kızıl Kmerler, Kampuçya'yı 1975'ten, ülkenin Vietnam tarafından işgal edildiği 1978 tarihine kadar yönetmiş, bu süre içinde kendi öz halklarına karşı en büyük ihaneti gerçekleştirmişlerdir. Pol Pot ve yardımcıları Kijo Sam Pan, General Ta Mok gibi insan kasaplarının yönetiminde yapılan soykırımında, yaklaşık 2 milyon Kampuçyalı yaşamını yitirmiştir.

Kızıl Kmer vahşeti, Vietnam'ın Kampuçya'yı "kurtarıcı" olarak işgal etmesi için bahane oluşturmuş, işin daha da acısı, Kampuçya halkı hiç sevmediği Vietnamlıları başlangıçta gerçekten kurtarıcı olarak görmüştür.

Ama Kampuçya trajedisinden sorumlu olan, sadece Kızıl Kmerler değildir. ABD ile Çin de bu trajedinin baş aktörleri arasındadır. Prens Norodom Sihanuk, 1970 yılında CIA'nın düzenlediği bir darbe ile devrilinceye kadar Kampuçya'yı ABD-Vietnam savaşına bulaştırmadan bir ip cambazı ustalığı ile yönetiyordu. CIA tarafından devrildikten sonra Kampuçya ABD'nin çıkarları doğrultusunda Vietnam savaşına bulaştırılmış, bu arada iktidardaki Amerikan kuklası Mareşal Lon Nol yönetimine karşı kırsal bölgelerde Kızıl Kmer hareketi başlamıştır. Kızıl Kmerler Lon Nol diktatörlüğünün antitezidir. Çin ise, Kızıl Kmerler'in iktidara geldikten sonra gerçekleştirdikleri soykırıma gözlerini kapayarak, SSCB'ye karşı denge sağlamak için bu katil sürüsünü desteklemiştir.

Bugün, Çin'i gücendirmemek için, Kızıl Kmerler'in Pnom Penh'de kurulacak yeni hükümete dahil edilmeleri düşünülüyor. Oysa büyük devletler Kızıl Kmerler'e karşı kararlı bir tavır takınıp, her türlü yardımı kesseler, bu gerillalar Sihanuk ya da Son Sann kuvvetleri için bir tehdit oluşturamazlar.

Vietnam'ın çekilmesinden sonra Kampuçya'nın bir kez daha büyük devletlerin çıkarları uğruna feda edilip edilmeyeceği gün ışığına kavuşacaktır.

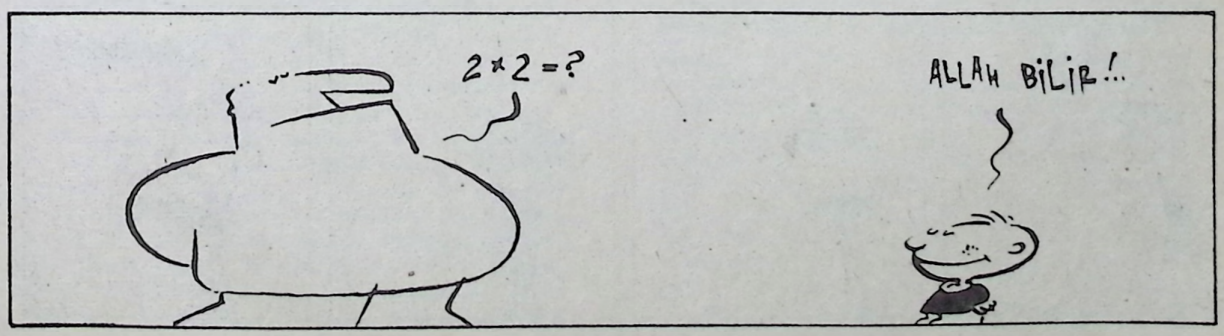

Bezm-i Âlem'de doktor pazarı

ŞENAY KALKAN *17 ocak*

Bezm-i Âlem Vakıf Gureba Hastanesi'nde tam bir belirsizlik ve kargaşa hüküm sürüyor. Sözleşmeli personel olmayı kabul etmeyen 300'e yakın doktor, hemşire, laborant ve personelin Vakıflar Başmüdürlüğü'ne tayini çıktı. Tayin emirlerini alanlar, **"Bu bir toplu kıyımdır. Bizi topluca sürgün ediyorlar ve bizim dışımızda kimsenin sesi çıkmıyor"** derken, İstanbul Tabip Odası Başkanı Prof. Dr. **Ferruh Korkut**, yıllardır özellikle fakir hastalara yönelik olarak çalışan bir kurumun göz göre göre yok edildiğine dikkat çekerek mücadelelerinin süreceğini belirtiyor. Korkut, **"Bütün demokratik kuruluşlara, partilere ve kişilere bu olaya karşı çıkmak düşer"** diyor. Aynı zamanda hastane mütevelli heyetinde olan Vakıflar Genel Müdürü **Şener Macun**, tayini çıkan 30 kişiden doktor ve hemşirelerin Sağlık Bakanlığı'nın İstanbul'daki birimlerinde ya da vakfın idaresi altında olan Bulgar Hastanesi'nde çalışacaklarını belirterek, **"Gureba Hastanesi, bir-iki ay içinde eskisinden çok daha iyi, çok daha modern bir tıp fakültesi olarak hizmet vermeye başlayacak"** diye açıklıyor görüşünü.

Bezm-i Âlem Vakıf Gureba Hastanesi'nin koridorları şaşkın, üzüntülü, çaresiz insanlarla dolu... Hastalar, doktor odalarının önünde, polikliniklerde, tahlil laboratuvarlarının önünde bekliyorlar. Kimi sessiz sedasız, çaresizlik içinde oturuyor, kimi koridorlarda **"İnsanlık öldü mü? Bizi ölüme mi terk ediyorsunuz? Burası hastane değil mi? Hastalarımız ölürse bunun sorumlusu kim olacak?"** diye acı içinde bağırıp çağırıyor.

Doktorlar, hemşireler, laborantlar, hastabakıcılar, kısacası **"toplu kıyıma"** uğrayanlar da çaresizlik içinde. Maaşlarını alabilmek için tayin emirlerini imzalıyorlar. Onlar artık İstanbul Vakıflar Başmüdürlüğü'nün personeli. Maaşlarını Vakıflar Bankası'nın şubelerinden alacaklar. Yarın sabah da hastane yerine Vakıflar Başmüdürlüğü'nün Karaköy'deki binasına gidecekler.

"Bir doktorun, hemşirenin devlete kaç liraya mal olduğunu hesaplayın. Bir yandan doktor sıkıntısı, hastane sıkıntısı çekiliyor, bir yandan hastaneler kapatılıyor, doktorlar sürülüyor. Sorarım size, yıllarını mesleğine hizmetle geçiren bir doktor, nasıl Vakıflar Başmüdürlüğü'ne tayin edilir? Ne yapılmak isteniyor? Bunca yıl boşuna mı okuduk, çalıştık? Hastalarımız, yarıda kalan tedavilerimiz ne olacak? Bunun sorumluluğunu kim, nasıl üstlenecek? İnsanlarımız buna sessiz mi kalacak?" Bu sözler, hastanenin yönetim bölümünde bekleşen doktorlara ait. Biz onlara **"Ne yapacaksınız? Ne yapmayı düşünüyorsunuz?"** diye sorarken, onlar da bize, bizim aracılığımızla topluma, yetkililere, bakanlara soruyor: **"Biz, hakkımızı aramaya devam edeceğiz. Asıl, sizler ne yapacaksınız? Bu hastalar ne olacak? Bu olay kimsenin hiçbir şeyden güvencesi olmadığının kanıtı. Yarın ne olacağınızı, nereye sürüleceğinizi biliyor musunuz?"**

Bu kargaşa içinde, **"Bizim hastanemize gelin. Şu şu şu servislerde doktora, şu şu şu servislerde hemşirelere ihtiyacımız var"** sözleri geliyor kulağımıza. O tarafa yöneldiğimizi gören bir doktor, acı içinde kesiyor yolumuzu: **"Bari 'insan pazarı' diye yazmayın. Haklısınız Sirkeci'deki 'işçi pazarı'ndan pek farkı yok. Ama şu anda iş teklif edilen bir doktorun, bir hemşirenin kaç yılda, hangi zorluklarla yetiştiğini düşünün."** Polis Hastanesi Başhekimi, bunlara aldırmadan hastanelerinin çalışma koşullarını, kaç lira ücret verildiğini sıralayıp hastaneye eleman aramayı sürdürüyor.

Peki onlarca uzman ve pratisyen doktora, hemşireye, laboranta, sağlık personeline sahip olan Vakıflar Başmüdürlüğü yetkilileri ne düşünüyor? Bu yeni personelini hangi bölümde istihdam edecek? Ne var ki, bu ve benzeri sorularımıza Başmüdürlükten **"beyanat verme yetkileri olmadığı için"** yanıt alamıyoruz. Aynı zamanda Bezm-i Âlem Vakıf Gureba Hastanesi mütevelli heyetinde yer alan Vakıflar Genel Müdürü **Şener Macun** da şunları söylüyor:

"Tayini çıkanların önemli bir kısmı, yani doktorlar, hemşireler, Sağlık Bakanlığı'nın İstanbul'daki birimlerinde görev alacaklar. Ama bir gecikme olduğu için maaşlarını alabilsinler diye hepsinin tayinini Başmüdürlüğümüze yaptık. Doktor, hemşire ve sağlık personeli dışındakilere de zaten ihtiyacımız vardı. Bu kişiler, Vakıflar Başmüdürlüğü'nde çalışacak."

İstanbul Tabip Odası Başkanı Prof. Dr. **Ferruh Korkut**, **"Koskoca bir hastane ortadan kaldırılıyor ve biz toplum olarak sessiz kalıyoruz"** diye söze başlıyor:

"Biz başından beri bu olayı protesto ettik. Gelişmeleri yakından izliyoruz. Hastaneden bir grup meslektaşımız Danıştay'a başvurdu. yasal yollardan elimizden geleni yapacağız. Çünkü sessiz kalmak mümkün değil. Bütün anayasal kurumlara, partilere bu olaya karşı çıkmak düşer. Biz mücadelemizi sürdürüyoruz. Geri adım atmayacağız."

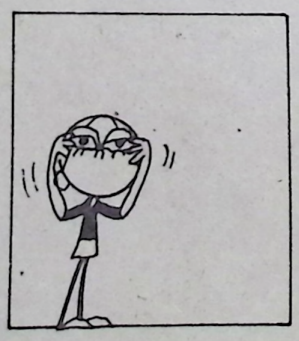

Büyük fırsat, ama...

VECDİ SAYAR *17 ocak*

LONDRA — Sinemamızın uluslararası planda elde ettiği başarılar zincirine yeni bir halka eklenecek ve önümüzdeki mart ayında Londra'da İngiliz Ulusal Sinemateki (National Film Theatre) bir Türk filmleri toplu gösterisi gerçekleştirecek.

Bütün bir mart ayını kapsayacak olan toplu gösteride Türk sinemasının 1970 sonrasında ortaya koyduğu en önemli ürünler yer alacak. Londra'daki Türk sineması toplu gösterisi, **Yılmaz Güney**'in 1970'te çevirdiği **"Umut"** adlı filmle başlayacak, ardından orta kuşak ve genç kuşaktan yönetmenlerin ve bu dönemde ilginç filmler yapan **Atıf Yılmaz**'ın yapıtları gösterilecek.

Programda Ömer Kavur'un **"Yatık Emine"**, **"Yusuf ile Kenan"** ve **"Anayurt Oteli"**; **Ali Özgentürk**'ün **"Hazal"** ve **"At"**; **Erden Kıral**'ın **"Hakkâri'de Bir Mevsim"**; **Şerif Gören**'in **"Derman"**; **Zeki Ökten**'in **"Sürü"**; **Atıf Yılmaz**'ın **"Bir Yudum Sevgi"** ve **"Asiye Nasıl Kurtulur"** adlı filmleri yer alıyor.

Öte yandan programın hazırlık çalışmalarına katılan iki İngiliz sinema yazarı **John Gillett** ve **Derek Elley** tarafından 1980 sonrası Türk sinemasının en özgün yönetmeni olarak nitelenen **Başar Sabuncu**'ya Londra'daki Türk sineması toplu gösterisinde özel bir bölüm ayrıldı. Sabuncu'nun son Londra Film Festivali'nde ilgiyle karşılanan **"Kaçamak"** adlı yapıtı dışında bütün filmleri bu bölümde gösterilecek.

İngiliz Ulusal Sinemateki'nin 15 filmden oluşan programı, Türk sinemasını tanıtma açısından ele geçen ender fırsatlardan biri. Üstelik bütün filmlerin taşıma giderleri İngilizlerce karşılanacak. İngiliz Ulusal Sinemateki, gösterileri Türk sineması üstüne bir seminerle bütünleyecek. 14 mart akşamı düzenlenecek seminere katılmak üzere **Onat Kutlar, Ömer Kavur, Başar Sabuncu** ve **Müjde Ar** Londra'ya çağrıldılar.

Ama işin burasında yine bir **"ama"** var. Türkiye böylesine etkili bir tanıtım olanağını yine son anda kaçırabilir. Tam program kesinleşmiş, katalog basıma hazırlanmakta iken Türkiye'den gelen bir teleks işleri karıştırıverdi: Başar Sabuncu, İngiltere'ye gidecek filmlerinden ikisinin kopyalarının görülemeyecek kadar kötü olduğunu, yapımcı şirket olan Uzman Film'in de yeni kopya basmaktan kaçındığını belirtiyordu. **"Kupa Kızı"** ve **"Zengin Mutfağı"** için sorun yoktu, ama **"Çıplak Vatandaş"** ve **"Asılacak Kadın"**ın Londra'ya gönderilmesi olanaksızdı. Bu haber, programın odak noktasında Sabuncu'nun 4 filmine yer veren İngiliz Ulusal Sinemateki yöneticilerini zor duruma sokuyor; onlara, **"Bu 2 filmi olmadan Sabuncu'ya ayrı bir bölüm ayıramayız, oysa programın girişinde bunu özellikle belirttik"** dedirtiyordu.

Bu durumda, yapımcı firma 5 milyon lirayı ödemeye gücü olmadığını belirttiğine göre geriye tek bir çözüm yolu kalıyor: Sinema sanatına saygılı bir Kültür Bakanı olduğunu kanıtlayan Sayın **Tınaz Titiz**'in bu katkıyı sağlaması. Bakalım Kültür ve Turizm Bakanlığı böyle bir çabayı gerekli görecek mi?

'Orduyu üzmeyin'

HAKAN KARA *18 ocak*

MANİSA — Cumhurbaşkanı **Kenan Evren** Alaşehir'de yaptığı konuşmada **"darbe"** söylentilerinin ordu içersinde üzüntü yarattığını söyledi. Silahlı Kuvvetler'in aklının ucundan bile geçirmediği bir konuda **"suçlandığını"** belirten Evren, **"Biri, böyle giderse tekrar darbe olur diye bir şey attı ortaya. Gazeteler günlerce darbe mi olacak diye yazdılar. Bu gibi olaylar Silahlı Kuvvetlerimizi üzüyor"** diye konuştu. Evren, AT ile ilişkilerin iyi yola sokulmasıyla birlikte insan hakları ve işkence iddialarının gündeme getirildiğini söyledi.

Cumhurbaşkanı Evren Ege gezisinin 5. gününde Alaşehir'de kaymakamlıkça verilen brifinge, Meslek Yüksek Okulu'nun temel atma törenine, Sekine Evren Lisesi'nin açılışına katıldı ve Endüstri Meslek Lisesi'ni gezdi. Evren, Sekine Evren Kız Meslek Lisesi'nin açılışında yaptığı konuşmada **"darbe"** konusundaki söylentilere değinerek şunları söyledi:

"Biri, adını söylemek istemiyorum, 'böyle giderse tekrar darbe olur' **diye bir şey attı ortaya. Gazeteler günlerce** 'darbe mi olacak' **diye yazdı. Bu gibi olaylar Silahlı Kuvvetlerimizi üzüyor. Bunu yapmasınlar. Silahlı Kuvvetler bu memleketin, milletin, emrinde, millete hizmet ediyor. İşi gücü de hani bir savaş olursa savaşa hazırlanmak. Böyle düşünmediği, aklının kenarından dahi geçirmediği suçlamayla suçlanırlarsa üzülüyorlar. Bunu ortaya atanların bunu bilmesinde yarar vardır."**

Evren insan hakları konusuna değinirken de şu görüşleri savundu:

"Biz kendi kendimizle uğraşıyoruz. Kendi kendimizle uğraştığımız sürece Avrupa da bizimle uğraşıyor. Ne diyor Avrupa? 'Türkiye'de insan hakları yok, Türkiye'de işkence yapılıyor' **diye tutturdular. Ne zaman ki Türkiye Avrupa Topluluğu'yla ilişkilerini iyi bir yola sokuyor, hemen yeni bir kampanya başlatılıyor Avrupa'da. Onlara pek kabahat bulamıyorum, çünkü bizim içimizde var. Biz kendimiz zaten söylüyoruz. Türkiye'de işkence var, insan hakları yok falan filan. Avrupa'daki bunu duyuyor, diyor ki** 'Sizde insan hakları yok. İşkence var.' **Üzerimize baskı yapmayı deniyorlar. Bu insan hakları bir türlü bitmedi. İnsanın bir de milletine, ailesine karşı görevleri, ödevleri var. Onu kimse sormuyor. Yalnız insan hakkından bahsediyor. Acaba görevimizi yapıyor muyuz, yapmıyor muyuz, bunu araştıran yok. Bir Japon diplomatıyla konuşuyordum. Diplomat,** 'Japonya'da biz evvela insanın görevini ararız, görevini yerine getiriyor mu getirmiyor mu? Ailesine, milletine karşı görevleri yerine getirmiyor mu? Ailesine, milletine karşı görevlerini yapıyor mu, yapmıyor mu? İşte bizim sizlerden farkımız bu diyor. Evvela biz günü ararız sonra kişinin hakkını veririz diyor.' **Biz evvela in-**

san hakkı tutturuyoruz."

Tören alanında, Alaşehir Devlet Hastanesi'nden başhekim ve iki doktorun tayinlerinin yapılmasını protesto eden pankartlar dikkat çekti. Evren, **"Daha önce bu konuyla ilgilenmiştim. O zaman bir dergi aracılık yaptım diye aleyhime yazı yazdı. Cumhurbaşkanı iltimas yapıyor, tayin edilmiş bir kişinin tayinini durduttu diye yazdı. Benim de canım sıkıldı. Şimdi karışmıyorum"** diye konuştu. Evren yurttaşlara pankartlarla yürüyüş yapabileceklerini hatta Sağlık Bakanlığı'mn önünde pankartlarla yürüyüp bağırıp çağrabileceklerini, sorunları böyle belki rahat çözebileceklerini söyledi.

Evren kendisiyle çok uğraşmak isteyenlerin olduğunu belirterek şöyle devam etti:

"Ufacık bir şey oldu mu cumhurbaşkanı şunu yaptı, cumhurbaşkanı bunu yaptı diyorlar. Böyle bir şey olsun istemiyorum. Nitekim geçenlerde birisi yine basında birşey yazdı. Cumhurbaşkanı neden otomobile biniyor diye yazdı. Normal otobüsle gelsin diyor. Niye uçak almıyor cumhurbaşkanına, normal uçaklarla seyahat etsin diyor. Eh bundan sonra belki bu dönemler de gelecek. O arkadaşı cumhurbaşkanı yapalım, dolmuşla gelsin, otobüse binsin. Sonra da yurttaşlar yollarda beklesinler. Ben makam otomobilinin âşığı değilim, ama dünyanın her tarafında böyle. Bu makama saygının göstergesi bu. Ayrıca emniyet bakımından yapılması gerekiyor. Dünyanın çeşitli yerlerinde çeşitli suikast girişimleri oluyor."

Evren öğle yemeğini Alaşehir'de yedikten sonra Salihli ve Turgutlu üzerinden İzmir'e geldi.

Marinaya geçici durdurma

KEMAL KÜÇÜK *23 ocak*

Bebek'teki **"kazıklı marina"**nın yapımı, Anakent Belediye Başkanı **Bedrettin Dalan** tarafından geçici olarak durduruldu. Marina projesinin, **"Yüksek Anıtlar Kurulu projesinden farklı olarak uygulandığı kanısında olduğunu"** açıklayan Dalan, bu konuda karar vermek için İmar Danışma Kurulu'nun raporunu bekleyeceğini söyledi. Öte yandan, Bebek sakinleri adına Avukat **İskender Enç**, marina yapımının **"anayasa ve yasalara aykırı"** olduğu gerekçesiyle yürütmeyi durdurma kararı için dava açacağını bildirdi. Başta semt sakinleri olmak üzere çevreciler, bilim adamları ve siyasi parti yetkililerinin de tepkisine yol açan Bebek **"kazıklı marina"** projesi, Anakent Belediye Başkanı Bedrettin Dalan tarafından geçici olarak durduruldu. Marina projesinin, Anakent Belediyesi İmar Danışma Kurulu'nda yeniden incelenmeye alındığını belirten Dalan, **"Projenin Yüksek Anıtlar Kurulu'nda onaylanan projeden farklı olarak uygulandığım sanıyorum. Bence de güzel bir proje değil. Danışma Kurulu'nun kararını bekleyeceğim. Kurul, yapılmasına izin verirse yapılır"** dedi. Bebek marinası için karar verecek Anakent Belediyesi İmar Danışma Kurulu Prof. **Muhteşem Giray**, Prof. **Süha Toner**, Prof. **Semavi Eyice**, Prof. **Ergün Toğrol**, Prof. **Doğan Kuban**, Prof. **Doğan Tekeli**, yüksek mimar **Yıldız Sanlı**, Anakent Belediyesi Genel Sekreteri **Atanur Oğuz** ve imar danışmanı **Kutlu Güzelsu**'dan oluşuyor. Kurulun, 15 gün içinde karar vermesi bekleniyor.

Bu arada bir grup Bebekli yalı ve daire sahibi adına avukat **İskender Enç**, **"marinanın yapılışının anayasa ve yasalara aykırı"** olduğu gerekçesiyle, hafta içinde idare mahkemesine başvurarak **"yürütmeyi durdurmak"** için dava açacağını bildirdi. Gerekli dava dilekçesinin en ince ayrıntısına kadar hazırlandığını vurgulayan Avukat Enç, **"Marinanın yapımı, anayasa dışında, ayrıca Lozan, Montrö ve Barcelona anlaşmalarına da aykırı. Usulsüz uygulama, adaletten gereken cevabı alacak"** dedi.

"Sessiz sedasız" İstanbul Boğazı'nın orta yerinde başlatılan **"kazıklı marina"**ya tepkiler sürerken, Bebek Muhtarlığı tarafından başlatılan **"Marinaya Hayır"** imza kampanyası da artarak sürüyor. Şimdilik yapım çalışmalarına bir süre ara verilen **"marina"** için, 1978-79 yılları arasında Anıtlar Yüksek Kurulu'ndan istenilen görüşte, kurulun projeyi **"reddettiği"** belirlendi. Bunun üzerine Danıştay'a başvuran, yapımı üstlenen şirket yetkililerinin, bu istemlerinin de reddedilmesine karşın, geçen süre içinde **"nasıl izin alındığı"** araştırılmaya başlandı. Avukat İskender Enç, önümüzdeki günlerde idare mahkemesine verecekleri dava dilekçesinde, her türlü olasılığın yasal yönüyle değerlendirildiğini belirterek şunları söyledi:

"Marinanın yapımına ilk planda anayasanın 43. ve 168. maddeleri engel. Bu maddelerde, özel şahısların böyle bir yer yapmaya hakları olmadığı vurgulanıyor. Denizlerin devletin sorumluluğu ve yükümlülüğü altında olduğu da çok açık bir gerçek. Devlet, ancak kamuya açık tesisler yapabilir. Ayrıca Montrö, Lozan ve Barcelona anlaşmalarının ek maddesinde belirtildiği gibi su yollarının herhangi bir şekilde seyrüseferi engelleyecek yapılanmaya açılamayacağı vurgulanıyor."

Yılmaz Güney'e yeşil ışık

GÜNSELİ ÖNAL *24 ocak*

ANKARA — Kültür ve Turizm Bakanlığı'nın yayımladığı **"Kronolojik Türk Sineması Tarihi 1914-1988"** adlı kitapta Türkiye'de filmlerinin gösterimi yasaklanan Yılmaz Güney'den övgüyle söz edildi. Güney'in filmlerine, fotoğraflarıyla birlikte geniş yer verilen kitapta, sanatçının aldığı ödüllerden de söz edildi. Güney'in 1970'te çektiği **"Umut"** ve **"Arkadaş"** adlı filmlerinin Türk sinemasına yeni bir dönüm noktası getirdiği vurgulandı.

Güney, **Agâh Özgüç**'ün hazırladığı kitapta ilk olarak **Tunç Başaran**'ın 1965'te çektiği **"On Korkusuz Adam"** filmindeki rolüyle yer aldı. Güney'den, **"Yılın en çok iş yapan filmlerinden biri olan On Korkusuz Adam'da minicik rolüyle dikkati çeken Yılmaz Güney, Duygu Sağıroğlu'nun 'Ben Öldükçe Yaşarım' filmindeki duyarlı oyunuyla ön plana geçti"** diye söz edildi. Oyuncu Yılmaz Güney'in, yönetmen olarak ilk filmini 1966'da çektiğinin belirtildiği kitapta, **Lütfi Ö. Akad**'ın, senaryo çalışmasını Güney ile birlikte yaptığı **"Hudutların Kanunu"**nun Türk sinema tarihinin en önemli filmi olduğu belirtildi. Bu filmle ilgili olarak da **"Akad, ikinci kez doğarken Yılmaz Güney'in büyük oyunu da, uzun süre unutulmayacaktı"** denildi.

Türk Sineması'nın 1967'de gerçekleştirdiği filmler verilirken de **"Sokaktaki adamın, lumpen seyircinin sözcüsü olarak devreye giren Yılmaz Güney'in, yıllardır Türk sinemasına egemen olan yakışıklı adam güzel kadın anlayışını değiştirip, bu kalıpları kırdığı"** belirtildi. Sanatçıdan **"önceleri döküntü, sıradışı filmlerle marjinal sinemacı havası veren Güney, sonraları Atıf Yılmaz ve Lütfi Ö. Akad gibi düzeyli yönetmenlerle çalışarak bu aşamada gerçek oyunculuğu yakaladı"** diye söz edildi. Güney'in 4. Antalya Film Festivali'nde, **"Hudutların Kanunu"** adlı filmindeki rolüyle en iyi erkek oyuncu seçildiğine de yer verildi.

Güney'in, 1968'de yaptığı **"Seyyit Han"**ın, yılın önemli filmlerinden biri olduğunun kaydedildiği kitapta, filmden **"halk sineması koşullarına uygun, şiirsel ve destansı anlatımı Türk sinemasına bir 'umut ışığı' getiriyordu. Taze ve diri bir soluktu bu"** diye söz edildi. 1969'da, 1. Altın Koza Türk Filmi Festivali'nde, Güney'in **"Seyyit Han"** filminin en iyi üçüncü film seçildiğine yer verilen kitapta, Güney'in 1970'te çektiği **"Umut"**un Türk sinemasına yeni bir dönüm noktası getirdiği vurgulandı kitapta. **"Çünkü Yılmaz Güney'in mizansen cambazlıkları arkasına sığınmadan sade ve yalın bir dille meydana getirdiği 'Umut' gerçekçi çabaları belgeci bir tutumla en iyi yansıtan bir yapıttı. 'Umudu umutsuzluğa dönüştüren' ilginç bir sinema örneğiydi kuşkusuz"** denildi.

Kitapta, Güney'in aynı yıl, 2. Adana Film Festivali'nde **"Umut"** filmiyle en iyi film, en iyi senaryo, en iyi erkek oyuncu ödüllerini kazandığı da ifade edildi. Güney'in adı kitapta 7. Antalya Film Festivali'nde, **"Bir Çirkin Adam"**daki rolüyle en iyi erkek oyuncu ödülünü almasıyla bir kez daha yer aldı.

Kitapta 1971'de çektiği filmlerle Güney'den daha uzun biçimde söz edildi.

"Yılmaz Güney, 'Ağıt' ile destansı sinemasını geliştirirken, 'Acı'yla da, özellikle de 'Umutsuzlar'la şiirli ve olgun bir anlatım biçimi ortaya koydu. Bir kaçakçı çetesinin öyküsü üzerine kurulan ve bir tragedya boyutlarına ulaşan 'Ağıt', Venedik Film Şenliği'nde elemeyi kazanıp 10 film arasına girmeyi başardı. 'Baba' ise yaygın bir seyirci kesimine inip yılın 'büyük iş' yapan filmi oldu."

Bu bölümde Güney'in 3. Adana Film Festivali'nde en iyi film (Ağıt) en iyi 2. film (Acı), en iyi 3. film (Umutsuzlar), en iyi yönetmen, en iyi senaryo (Ağıt), en iyi erkek oyuncu (Ağıt) ödüllerini aldığı da belirtildi. 1973'te, Paris'te **"Yılmaz Güney Haftası"** düzenlendiğine de yer verildi.

1974 yılının en başarılı filmlerinden birinin **Şerif Gören**'in Güney'in senaryosu üzerine kurduğu **"Endişe"** olduğu belirtilerek, Güney'in **"Umut"**tan sonra **"Arkadaş"**la da Türk sinemasında yeni bir dönem daha açtığı kaydedilerek şöyle denildi:

"1974 Türkiyesi'nin genel panoraması içinde toplumsal çelişkileri olgun ve usta bir sinema diliyle yansıtılan 'Arkadaş', değil yılın, giderek yılların filmi olmayı başarırken, her türlü 'tartışmaya açık' olsa da tüm sıcaklığı ve tazeliğiyle Türk sinemasındaki yerini koruyacaktı."

"Arkadaş"ın, o güne değin en çok iş yapan filmi olduğu belirtilirken, Güney'in tutuklanması nedeniyle yarım bırakmak zorunda kaldığı ve ustası **Atıf Yılmaz**'ın tamamladığı **"Zavallılar"** için de **"Ve bu 'iki yönetmenli film', aksamayan bir anlatımı içinde şaşırtıcı bir dil bütünlüğüne, ortak bir başarıya ulaştı"** denildi. Aynı yıl **"Ağıt"**ın Paris Sinematek'inde 1975'te ise **"Arkadaş"** ve **"Umut"**un Paris'te düzen-

lenen Türk Filmleri Haftasında gösterildiği bildirildi.

Kitapta, 1978'de, senaryosunu Güney'in yazdığı **Zeki Ökten**'in yönettiği **"Sürü"**nün, son yılların en önemli filmi olduğu ifade edilerek, filmden **"ulusal bir sinema, evrensel boyutlara ulaşan bir sinema dramı..."** diye söz edildi. Ökten'in yine Güney'in senaryosu üzerine kurarak 1979'da çektiği **"Düşman"**ın, **"Günün toplumsal sorunlarından biri olan işsizliğe eğilen, uzun soluklu gerçek bir yaşamöyküsü"** olduğu kaydedildi. **"Sürü"**nün 32. Locarno Film Şenliği'nde en iyi film seçildiği, kadın oyuncusu **Melike Demirağ**'ın en iyi kadın oyuncu ödülünü **Rebecca Horn** ile paylaştığı, Güney'e de şenlik özel ödülü verildiği bildirildi.

Kitapta Güney'in rol aldığı **"Hudutların Kanunu"** yönetmenliğini yaptığı **"Seyyit Han"**, **"Umut"** adlı filmlerin fotoğrafları da yer aldı.

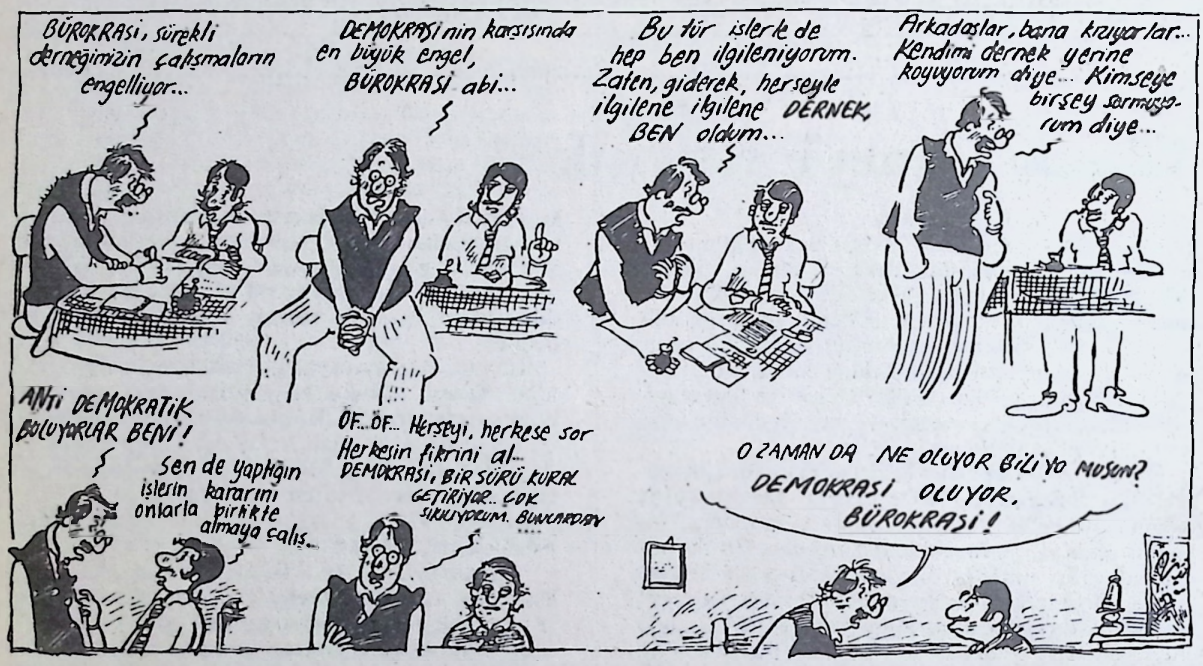

İyi bankada "iyi" hizmet...

Cumhuriyet

65. Yıl; Sayı: 23169 Kurucusu: Yunus Nadi 500 TL. 21 Şubat 1989 Salı

Mevduatınıza "iyi" verim. PAMUKBANK iyi bankadır

AT ülkeleri Tahran'daki büyükelçilerini geri çağırdı

'Şeytan' krizi

AT'den İran'a misilleme
Humeyni'nin "Şeytan Ayetleri" kitabının yazarı Salman Ruşdu için "ölüm fermanı" vermesinden sonra Brüksel'de toplanan AT dışişleri bakanları Tahran'daki büyükelçilerini geri çekme ve İran ile yapılacak üst düzey ziyaretleri dondurma kararı aldılar.

Humeyni'nin ölüm emri
Salman Ruşdu'nun özür dilemesi üzerine İran'ın dini lideri Humeyni, "Ruşdu tövbe dahi etse ve dünyanın en dindar adamı olsa, bütün Müslümanların hayatlarını ortaya koyarak onu cehenneme göndermesi boynunun borcudur" dedi.

ABD: Kabul edilemez
Humeyni'nin ölüm fermanını "kabul edilemez" olarak niteleyen ABD Dışişleri Bakanı Baker, "Eğer İran gerçekten uygar ülkelerin arasına girmek istiyorsa, bu çeşit tavır onlara yardımcı olmaz" dedi.

Dış Haberler Servisi — Hind asıllı İngiliz yazar **Salman Ruşdu**'nun **"Şeytan Ayetleri"** adlı kitabı üzerinde kopartılan fırtına sürerken Ayetullah Humeyni'nin ölüm emrinde ısrar etmesi üzerine Brüksel'de toplanan AT ülkeleri, İran'la diplomatik dışkileri koparmadan Tahran'da bulunan büyükelçilerini geri çekme kararı aldılar. Aynı doğrultuda topluluk üyesi hükümetlerin üst düzey yetkilileri tarafından İran başkentine yapılması öngörülen ziyaretler de iptal ediliyor. AT üyelerinden İngiltere ise bir adım daha atarak, Tahran'daki temsilciliğini boşaltma kararı aldı.

Brüksel muhabirimiz Hadi Uluengin'in haberine göre Avrupa Topluluğu tarihinde ilk kez dünya ve ahret işlerini birbirine karıştırdı. Brüksel oturumunda on iki ülkenin dışişleri bakanları, İran lideri Ayetullah Humeyni'nin, **"Şeytan Ayetleri"** kitabının yazarı Hint asıllı **Salman Ruşdu**'nun öldürülmesi için verdiği fetvayı sert biçimde kınadılar. Bakanlar, birleşim sonunda yayımladıkları ortak deklarasyonda, din ve inanç özgürlüğüne sonsuz saygı duyduklarını özellikle belirttiler, ancak Humeyni'nin Ruşdu için ölüm kararı çıkartmasının ifade ve basın hürriyetine darbe indirdiğini vurguladılar. Buna karşılık AT bakanları, İngiltere'nin talep ettiği gibi, Tahran'a karşı ekonomik yaptırım uygulanması konusunda uzlaşmaya varamadılar. Bunun nedenini da, Londra dışındaki hemen hemen bütün topluluk baş-

(Arkası Sa. 17, Sü. 4'te)

Salman Ruşdü ve kitabı — Geçen yıl İngiltere'de yayımlanan Salman Ruşdü'nün "Şeytan Ayetleri" adlı kitabı, özellikle Müslümanların büyük tepkisini çekti. Hindistan Maliye Bakanlığı da kitabın Hindistan'a sokulmasını yasakladı. Ruşdü, bu karar üzerine Hindistan Başbakanı Rajiv Gandi'ye bir mektup yazarak olayı protesto etti. Ruşdü, [illegible] olmasını dünyada birçok insanın garipsey[illegible] Müslümanların oyunu [illegible] bir hüküm olarak ifade[illegible].

Ruşdu'nun Gandi'ye mektubu

Kitabı okumadan mahkûm etmeyin

Salman Ruşdu, "Şeytan Ayetleri"nin Hindistan'da yasaklanmasından sonra Başbakan Gandi'ye bir mektup yazdı. The New York Times ve Liberation gazetelerinde de yayımlanan mektubu aynen aktarıyoruz:

SALMAN RUŞDU

Sayın Raiis Gandi. Hindistan Maliye Bakanlığı "**Şeytan Ayetleri**" adlı kitabımın Hint Gümrük Yasası'nın 11. maddesi uyarınca yasaklandığını açıkladı. Herhalde dünyada birçok insan, Hint halkının neyi okuyup, neyi okumayacağına maliye bakanlığının karar ver-

(Arkası Sa. 17, Sü. 7'de)

Konuk yazar

Romancının Hayal Özgürlüğü

ORHAN PAMUK

İlk bakışta her şey "**büyülü gerçekçilikle**" yazılmış o romanlardaki abartılı sahneleri, kitabına ilgi çekmenin hayallerini kuran bir yazarın düşlerini andırıyor: Büyük bir kısmı Hindistan'da Bombay'da yetişmenin ve İngiltere'de, Londra'da göçmen hayatı yaşamanın sorunları ve ayrıntıları üzerine kurulmuş bir roman Hindistan'da, Pakistan'da, çoğu İslam devletlerinde yasaklanıyor. Roman ve yazarı kadar kitabın yayımlanıp satıldığı Amerika ve İngiltere aleyhine de gösteriler yürüyüşler düzenleniyor. Kitabın satıldığı kitapçılar tehdit edilir, meydanlarda kitapla birlikte yazarın kuklası da yakılırken,

(Arkası Sa. 17, Sü. 1'de)

RP İl başkanı

Öldürülmesi gerek ama ben karşıyım

Şanlıurfa Belediye Başkanı Çelik, İslama göre Salman Ruşdu'nun öldürülmesi gerektiğini ancak kendisinin Türkiye Yazarlar Birliği'nin üyesi olarak yazarın öldürülmesine karşı olduğunu söyledi.

ŞANLIURFA (Cumhuriyet) — RP'li Belediye Başkanı İbrahim Halil Çelik, **"Şeytan Ayetleri"** kitabının yazarı Salman Ruşdu'yu, **"Şizofrenik bir vaka"** olarak niteleyerek, **"İslama bakarsanız bu adamın katli vaciptir, ama bir domuzu öldürmekle domuz sorusu ekilmez ki"** dedi. Çelik, **"İran lideri Humeyni'nin Salman Ruşdu hakkında verdiği idam hükmünün**

(Arkası Sa. 17, Sü. 7'de)

Adli Tıp raporu

'M.Ç.'nin cezai ehliyeti yok'

Raporda M.Ç. için "Eyleminin TCK 142. maddesinde' ifadesini bulan 'sosyal bir sınıfın diğer sosyal sınıflar üzerinde tahakkümünü tesis etmek, müesses iktisadi veya sosyal temel nizamları topyekûn ortadan kaldırmak' amacına yönelik bir suç şeklinde, kasten bilerek ve sonuçlarını değerlendirerek işlenmesi, psikolojik olarak mümkün görülmemektedir" dendi.

HALİL ESPİNER'in haberi 8. Sayfada

Konuk yazar

M.Ç. Olayının Ardından

CAHİT YARSİ
Askeri Yargıtay Başsavcı Yard.

Yaşamının büyük bir bölümünü yurtdışında geçirip Türkiye'ye gelerek Karataş Lisesi'nde okumaya başlayan 15 yaşlarındaki bir yavrumuzun ve ona bağlı olarak okul müdürünün dramını uzun süredir basından ilgiyle izliyorum.

Henüz 15 yaşlarındaki bu yavrumuz okulda arkadaşlarına komünizmden söz etmiş; çevresine komünizm ile ilgili şeyler karalamış. Bunu öğrenen okul müdürü de durumu yetkililere duyurmuş. Sonuçta öğrenci yavrumuz hakkında komünizmi övme suçundan kamu davası açılmış, müdür de [illegible] karşısında görevinden alınmış.

Bir öğrencinin okulda bu tür davranışta bulunması, bilindiği gibi, Türk Ceza Yasası'na göre suçtur. Bu tür suçlar, yakınmaya, başvurmaya veya ihbara gerek olmadan doğrudan doğruya savcılarca kovuşturulur. Böyle bir eylemi herhangi bir yolla öğrenen savcının hemen soruşturma açması onun kaçınılmaz görevidir.

Böyle koşullar altında okul müdürünün eylemi duyurmasının soruşturma açılması yönünden önemi yoktur. Ancak her görevli gibi okul müdürünün de öğrendiği ve doğrudan izlenmesi gerekli bir suçu ilgili mercilere bildirme yükümlülüğü de vardır. Bu yükümlülüğün yerine getirilmemesi ceza yap-

(Arkası Sa. 14, Sü. 4'te)

TAYAD'IN M.Ç. İÇİN GÖSTERİSİ **8. Sayfada**

Monetarizmin babası Friedman, Cumhuriyet'e anlattı:

Borçlar er geç silinecek

MILTON FRIEDMAN'DAN

Bugün gelişmekte olan ülkelerde piyasadan söz ediliyor, ama özgür pazarları oluşturacak politikaların izlenmesi tümüyle başka olay.

Pek çok Üçüncü Dünya Ülkesi karaborsa olmasaydı bugünkünden çok daha kötü durumda olurdu.

Yoksulluğu hükümetler yaratıyor.

Eğer ABD hükümeti bu işin dışında kalırsa bankacılar kendi istekleriyle mecburen borçları silecekler. Bu, bir öngörü, reçete değil.

Borçlu ülkelerin demokrasisini tehdit eden borç yükü değil, dışarıya kaçan sermayedir.

ŞEBNEM ATİYAS

NEW YORK — Telefonda santralin İspanyol aksanıyla ne dediği iyi anlaşılmıyor: **"Stanford Üniversitesi'nden Prof. Milton Friedman ödemeli arıyor, kabul ediyor musunuz?"** Monetarizmin babası Friedman'ın, röportaj talebimize ödemeli cevap vermesinin tabii Monetarizm ile bir ilgisi yok. Kısa bir süre önce **"Kapitalizm ve Özgürlük"** adlı kitabı Türkçeye çevrilen Friedman, işsizlik ve enflasyon gibi iki dev sorunla iktidarı 1969'da Richard Nixon'a bırakan John F. Kennedy'nin, Keynesçi müdahaleci ekonomi politikalarına bir alternatif ararken keşfedildi. Profesör Friedman, o zaman Chicago Üniversitesi'nde idi. Friedman'la birlikte Monetarist ekonomiyi savunan grup, uzun süredir bu konuda yazdıkları makalelerle Chicago ekolü olarak tanınıyorlardı. Keynes devrimine karşı tümüyle serbest piyasa an-

(Arkası Sa. 14, Sü. 4'te)

İslam sermayeli şirket patlaması

Türkiye'de bini aşkın yabancı sermaye şirketinden 300'ü İran, Irak, Kuveyt, Lübnan, Libya, Suriye, Ürdün ve Suudi Arabistan kökenli. Bu şirketlerin Türkiye'deki yatırımları 64 milyar lira.

ENİS BERBEROĞLU

ANKARA — İslam sermayesinin Türk pazarında giderek artan ağırlığı **"şirket patlaması"** ile hissediliyor. Toplam yabancı sermaye içinde toplam yüzde 9'luk bir paya sahip olan İran, Irak, Kuveyt, Lübnan, Libya, Suriye, Suudi Arabistan ve Ürdün kökenli şirketlerin sayısı 1988 yılı sonunda 309'a yükseldi.

1983 yılından bu yana giderek artan İslam sermayeli şirket sayısı devletin bazı istihbarat birimleri ve Emniyet Genel Müdürlüğü yetkililerinde kuşku yaratıyor. Söz konusu güvenlik birimleri bu şirketlerin bir bölümünün sadece Türkiye'de ikamet izni sağlamak amacıyla kurduklarını izlenimini taşıyorlar. Bu görüş ayrıldı devletin güvenlik örgütleri ile DPT'yi

(Arkası Sa. 17, Sü. 3'te)

Evren Malezya Kralı İskender'le görüştü

Cumhurbaşkanı Kenan Evren, dün akşam Kral Sultan İskender ve Kraliçe Sultan Zanaria tarafından onuruna verilen yemeğe katıldı. Evren yemekte yaptığı konuşmada, "Bölgesel ve uluslararası konularda benzer görüşlere sahip bulunmamız, siyasi hedeflerimizin hemen hemen aynı olması, ülkelerimiz arasındaki işbirliğinin daha da geliştirilmesi bakımından zemin oluşturmaktadır" dedi. **15. Sayfada**

LÜKSEMBURG BAŞBAKANI ANKARA'DA **15. Sayfada**

Rektörler YÖK'ü savunuyor

Ankara Üniversitesi Rektörü Prof. Necdet Serin, Hacettepe Üniversitesi Rektörü Prof. Yüksel Bozer ve Karadeniz Üniversitesi Rektörü Prof. Kemal Günüz, YÖK sistemini tartıştılar.

GENCAY ŞAYLAN ve TUNCAY ÖZKAN'ın haberi 12. Sayfada

BAKAN GÜZEL: ANAYASA DEĞİŞİKLİĞİ ŞART **12. Sayfada**

YÖK SONRASI ÜNİVERSİTE ÜZERİNE NOTLAR
AHMET CEMAL'in yazısı 12. Sayfada

Başsağlığı - SHP Genel Başkanı Erdal İnönü ve Genel Sekreter Deniz Baykal dün İstanbul'un gecekondu semtlerini dolaştı. İnönü ve Baykal önceki gece trafik kazasında ölen Cemal Aykan adlı yurttaşın ailesine başsağlığı diledi. (Fotoğraf: Uğur Sarıer)

İstanbul'un "arka yüzünü" dolaştı

İnönü: DSP ile birleşmeliyiz

***SHP** Genel Başkanı İnönü, DSP'yle yeniden birleşme yönünde bulunarak, "Bölünmemiz yüzünden, birçok yerde kaybediyoruz. Birleşelim" dedi.* **10. Sayfada**

ANKARA'dan
YALÇIN DOĞAN

Doksan Saniyede SHP

ANKARA — Eğer doksan saniye içinde basını kendi adayınızla ilgili olarak harekete geçiremiyorsanız, o zaman artık adayınızı halka tanıtmak için hiç uğraşmayın. Çünkü treni kaçırmış olursunuz.

(Arkası Sa. 10, Sü. 2'de)

AIDS'in Ekonomiye Katkısı...

KUALA LUMPUR — Malezya'nın ekonomik sıkıntıları galiba bize pek benzemiyor.

Örneğin enflasyon diye bir sorunları yok!

Bizi çarşıya götüren taksinin şoförüne, alışveriş yaptığımız dükkâncıya, yemek yediğimiz lokantanın garsonuna "enflasyon"u sorduk. Ama anlaşılan farkında değiller. İlgilerini çekecek boyutta bir sorun olmadığı hemen belli oluyor enflasyonun.

Oysa bizim kafalarımız nice yıldır enflasyon oranlarıyla meşgul. Buralara doğru uçarken bile Sayın Evren'le bir ara uçakta enflasyon konuşuldu. Özal hükümeti'nin yüzde 38'lik enflasyon hedefini Cumhurbaşkanı'nın gerçekçi bulmadığı anlaşılıyor; kendisinin 1989 için tahmini yüzde 50. Oysa bize göre enflasyonun bu yıl yüzde 60'ın altına inmesi kolay olmayacak.

(Arkası Sa. 14, Sü. 1'de)

HASAN CEMAL

■ **Şevardnadze umutlu** *SSCB Dışişleri Bakanı Kahire'de yaptığı açıklamada, Ortadoğu için konferansın önümüzdeki yıl toplanabileceğini söyledi. 3. Sayfada*

■ **Kabil hükümeti karıştı** *Afganistan'da Başbakan Muhammed Hasan Şark istifa ederek ülkeden ayrıldı. 3. Sayfada*

■ **Sansür ve glasnost** *Berlin Film Şenliği'nde Ali Özgentürk'ün de katıldığı 'Sansür' konulu panelde, glasnostun Sovyet sinemasındaki etkileri tartışıldı. 4. Sayfada*

■ **'Vasiyet değil ihanet'** *Salvador Dali'nin bütün mirasını İspanya devletine bırakması Katalanları kızdırdı. 5. Sayfada*

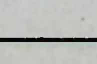

■ **Denize uçan otoda 3 kişi boğuldu** *Tarabya'da dün gece denize uçan özel otodaki 3 kişi kurtarılamadı. 6. Sayfada*

■ **Mağdurlar Kastelli'den davacı** *Kastelli'nin çöküşü, sever kriz yarattı. Kişi başına zarar 10 milyon lira. Ekonomide*

■ **'Bu takımı değiştirin'** *Dünya ve Olimpiyat Şampiyonu Sovyet güreş adamı Medved, 'Bu kadroyu değiştirin' dedi. Sporda*

■ **Kaplumbağalar da özelleşiyor** *Devlet Bakanı Kahveci, KİT'lerden sonra Dalyan'ın caretta'larını Taşkay'ın denetiminden alıp satışa çıkaracak. Arka Sayfada*

■ **Laroche'tan yazar mirası** *Paris modasını Paris modası yapan birkaç ünlüden biriydi Guy Laroche. Arka Sayfada*

GÖZLEM

UĞUR MUMCU

Proje...

İstanbul'da Ferhatpaşa - Aksaray hafif raylı sisteminin sekiz kilometrelik bölümü mart ayının başında törenle açılacak.

Bu törenle birlikte bazı tartışmalar da başlayacak.

Bu açılış, tam yerel seçim öncesinde ANAP'a ve Dalan'a büyük bir propaganda malzemesi verecek.

Dalan söz verdi, konuyla ilgili "ihale dosyası"nı incelemeni-

(Arkası Sa. 10, Sü. 7'de)

NATO'da Sancılar

ERGUN BALCI *2 şubat*

Federal Almanya'nın Münih kentinde yapılan NATO Forumu, birçok açıdan ilginç geçti. Önce forumda ABD ile Federal Almanya arasında Libya'daki kimyasal tesis yüzünden bir süredir devam eden gerginliğin daha da arttığı gözlendi. Amerikan heyetinden Senatör John McCain'in toplantıda yaptığı konuşmada Alman firmalarının Irak ve Libya'ya kimyasal silah kullanımında kullanılabilecek malzeme sattığının Bonn Hükümeti tarafından bilindiğini, ancak buna karşın inkâr edildiğini söylemesi havayı elektriklendirdi. Üstelik Bonn Hükümeti, uzun "nazlanmalardan" sonra bu gerçeği kendisi de kabul etmiş olduğundan, Amerikalı senatörün suçlamasına karşı doyurucu bir yanıt da veremedi. Böylece, Federal Almanya, Amerikan basınında Auschwitz kampına atıfta bulunacak kadar ileri giden yazılardan sonra NATO Forumu'nda en büyük müttefikinden gelen sert suçlamaya hedef oldu.

Münih toplantısında diğer ilginç bir gelişme ise taktik nükleer füzelerin modernizasyonu konusunda ortaya çıktı. ABD Savunma Bakanı John Tower'in taktik nükleer füzelerin modernizasyonunu savunması NATO içinde bu konudaki tedirginliğin yeniden gündeme gelmesine yol açtı. ABD, 1983 tarihli NATO kararı uyarınca halen Avrupa'da konuşlandırılmış olan ve menzilleri 120 kilometre dolayında bulunan Lance füzelerinin, menzili 500 kilometre olan yeni Lance-2'lerle değiştirilmesini istiyor. Bu olgu da özellikle bir nükleer çatışmada topun ağzında olan Federal Almanya'yı büyük ölçüde tedirgin ediyor. Bir yandan ABD'nin, bir yandan da içeride kendi kamuoyunun baskısı altında bulunan Bonn Hükümeti, şimdilik iki tarafı da idare etmeye çalışıyor. Nitekim Federal Almanya Savunma Bakanı Rupert Scholz'un Münih toplantısında yaptığı konuşma, Bonn'un "ne şiş yansın ne kebap" politikasının yeni bir örneğini oluşturuyordu. Rupert, modernizasyonun ayrıntılarına girmeden, sadece "ittifakın füzelerinin modern olması gerektiğini" söylemekle yetindi. Ama "modern füzelerden" neyi anladıklarının ayrıntısına girmedi. Füzelerin modernizasyonu sorunu bilindiği gibi Federal Almanya'nın yanı sıra Türkiye'yi de çok yakından ilgilendiriyor. Türkiye şimdiye kadar menzili 45-50 kilometreye kadar olan silahların modernizasyonunu kabul etmiş, ancak Lance-2 füzelerinin konuşlandırılmasına karşı çıkmıştı. Ankara'nın, Sovyetler Birliği'nde olumlu etki yapan bu politikasını devam ettireceği umut edilir.

NATO Forumu'nda dikkati çeken diğer bir gelişme de ittifakın savunma giderlerine yapılan katkı konusunda ABD ile Avrupalı müttefikleri arasında çıkan tartışma idi. Amerikalılar, Avrupa'nın savunma giderlerini arttırmaktan kaçınmalarını sert biçimde eleştirerek, ABD'nin savunma giderlerinin % 60'ının NATO savunması ile ilgili konulara gittiğini ileri sürdüler. Amerikan heyetinin tutumundan, George Bush yönetiminin, Avrupalı müttefiklere NATO savunmasına daha fazla katkıda bulunmaları için baskı yapacağı anlaşılıyordu.

Sonuç olarak, Münih toplantılarında NATO'nun kronik sancıları bir kez daha gözler önüne sergilendi.

Gençlikteki Sırat Köprüsü...

OKTAY AKBAL *2 şubat*

"Ey Türk işçisi ve köylüsü teşkilatlan."

Yıl 1935'tir. Gazi Eğitim Enstitüsü öğrencilerinden birkaç kişi böyle bir bildiri bastırır. İçlerinden biri polisin adamıdır, böyle bir bildiri yayımlayıp dağıtmak fikri de onundur. Genç öğrenciler düzenlenmiş çirkin bir oyuna kendilerini kaptırırlar. Kışkırtıcı ajan bildirilerden birini alır, Ankara Valisi'ne ve emniyet müdürüne götürür. Gençler teksir makinesinde çoğalttıkları bildiriyi dağıtmaya başlamadan emniyet görevlileri hepsini kıstırır. Mahkeme vb. derken beş yıla mahkûm olur öğrenciler ve öğ-

retmenleri... 1935'ten 1939'a kadar Ankara Cezaevi'dir artık yerleri.

'Musa'nın Mapusahesi', Hasan İzzetin Dinamo'nun bir romanı. Özyaşam öyküsü demek daha doğru! Dinamo yaşadığı bir acı serüveni roman biçiminde yazmış. Yirmi yaşlarında bir genç şairin, emekten, emekçiden, haktan, adaletten yana bir öğrencinin nasıl tuzağa düşürüldüğünü, yaşamının beş yılını nasıl boş yere harcadığını anlatıyor. 'Musa'nın Mapusanesi'ni şu günlerde yeniden okudum. Eskimeyen bir yapıt bu. Eskimeyen bir türlü eskimeyen oyunları, tuzakları, kışkırtıcı ajanların çevirdiği dolapları ve bunlara kanarak, aldanarak başları derde giren gençleri anlatıyor.

Şöyle diyor Dinamo: "Gençlikte akla kara arasında kıl gibi ince bir sırat köprüsü vardır. Bu köprü Yunus Emre'nin dediği gibi kıldan da incedir. Bunun üzerinde denge kurmak, cambazlık yapmak her babayiğidin işi değildir. Kışkırtıcı anlamındaki provokatör en ateşli bir devrimci gibi konuşur. Hiç olmayacak en tehlikeli bir yerde sesini perde perde yükselterek en yürekli, en inançlı, insan gibi konuşur."

Ben mangalda kül bırakmayan ateşli 'devrimci'lerden hep çekinmişimdir. Böyleleri sizi ateşe iterler, kendileri işin içinden sıyrılırlar. Nice genç insan böyle sahte devrimcilerin kurbanı olmuştur. Genç insan coşkuludur. Biraz da acelecidir. İçtenlikli olduğundan, kolayca kandırılır. Olmayacak işlere itilir. Bir de bakar ki o çok hızlı devrimci, o herkesten çok ateşli insan birdenbire ortadan yitip gitmiş! Dinamo'nun romanındaki öğrenci Musa da arkadaşı Ulvi'nin kışkırtıcı konuşmalarına kanmıştır. Yalnız Musa değil, tam on altı genç köylüyü, işçiyi örgütlenmeye çağıran bildirileri hazırladıkları için tutuklanmış, yargılanmış ve beş yıl süreyle mapusane çilesini çekmişlerdir. Daha bilinçlenmenin ilk adımında 'içeri' düşmüşlerdir. İş işten geçtikten sonra yaptıkları yanlışlığın farkına varmışlardır. Okuyarak, düşünerek bilinçlenmede daha ileri bir aşamaya, ama bu kez daha sağlam, daha tutarlı bir niteliğe ulaşmanın yollarını bulmuşlardır.

H.İ. Dinamo, yaşamının en unutulmaz olayını, roman kahramanı Musa'nın ağzından şöyle anlatıyor: "Uzun şeritlere teksir makinelerinde basılan bu birkaç yüz beyannameyi Ankara'nın türlü yerlerine atacaktık. 'Ey Türk işçisi ve köylüsü teşkilatlan!' Ulvi, hazırlanıp bana teslim edilen beyannamelerden birkaçını alıp götürmüştü. Meğer bunları doğruca vali ve emniyet müdürüne götürmüş. İşsizlikten uzun süredir sinek avlayan Ankara Birinci Şube memurlarıyla vali ve emniyet müdürü doğrusu ikramiyelik bir iş başarmışlardı. Bize hazırlattıkları beyannameleri beğenmiş olsalar gerek. Muzaffer, teksir makinesinde çoğalttığı beyannameleri ertesi sabah bana Koşuyolu'nda teslim edeceği sırada on sivil polis on kara tabancanın namlusunu ikimizin burnuna dayadı. Bir polis arabasının hızlı dönen tekerleri bizi birkaç dakikada birinci şubeye ulaştırdı. Ağır bir araç altında ezilmiş bir kedi yavrusu gibi özgürlüğün ölüsünü geride bıraktık. Evet bize yaptırdıkları beyannameyi gerçekten beğenmiş olsalar gerekti. O gece sabaha dek bize nefis bir şöleni çektiler. Bir falaka şöleni."

Bu, ne ilktir, ne son! Hem yaptırırlar hem de neden yaptın diye hesap sorarlar! Dünyanın en bağışlanmaz suçluları kimdir? Bence kışkırtıcı ajanlar, provokatörler! Yaşam boyunca böyleleriyle sık sık karşılaştım. Hep karşılaşmışızdır. 'Niye daha ağır yazmıyorsun, niye örgütlere girmiyorsun, niye yalnız düşün çizgisinde kalıyorsun" diye çıkışanları az mı tanıdım! Böyleleri senin başını dertlere sokar, kendileri ise "ben devlet görevlisiyim" diye bir kenara çekilir. Hatta duruşmalara gelip seni de suçlar! Zamanı gelince de görevinde terfi eder, ödüller alır.

Dinamo'nun "Musa'nın Mapusanesi" ilginç bir hapishane romanı. Yaşandığı her satırından belli bir acı öykü. Beni en çok etkileyen Dinamo'nun nice deneyimlerden sonra ulaştığı şu gerçek oldu: "Gençlikte akla kara gibi kıldan ince bir sırat köprüsü vardır. Bu köprü Yunus Emre'nin dediği gibi kıldan da incedir. Bunun üzerinde denge kurmak her babayiğidin harcı değildir."

ILO Önemli mi?

ŞÜKRAN KETENCİ *2 şubat*

13 yıllık bir aradan sonra işçi haklarına yönelik olarak TV'de yayımlanan ilk açıkoturum, doğal olarak fazlaca ilgi çekti, olumlu ve olumsuz tepkiler aldı.

Tepkilerin bir bölümü Türk-İş yönetimine karşı olanlardan geliyordu. Şevket Yılmaz'ın işçilerin tek temsilcisi olarak konuşturulmasına itirazları vardı. Diğer bir grup protestocu ise Yılmaz'ı işçi haklarını savunmada çok yetersiz bulmuşlardı. Önemli pek çok işçi sorunu ve hakkına değinmemesine, İmren Aykut ve Halit Narin'den gelen haksız suçlamalara yanıt vermemesine kızmışlardı. Protesto telefonlarında "O kadar çok sendikal hak gaspedilmişken, grev hak olmaktan çıkarılmışken, başkan neden sustu?", "Ülkenin çıkarları, işverenlerin, siyasi iktidarın çıkarları suçlamalarına karşılık vermedi?.." diyen öfkeli itirazlar birkaç gün sürdü.

Bir de hiçbir zaman, hiçbir şeye tepki göstermeyen çoğunluk işçi kitlesi var. Onlardan orada burada rastladıklarımıza soru yönelttiğimizde, fazla beğenmemiş olmakla birlikte, ilk kez işçi sorunlarının dile gelmesinden, kendilerinden yana bir savunma yapılmış olmasından hoşnuttular.

İşçi tepkisini bir yana bırakarak biz işverenlerin temsilcisi Halit Narin'in pas atması ile Çalışma Bakanı İmren Aykut'un gündeme getirdiği ILO konusu üzerinde durmak istiyoruz. Kamuoyu ve de Türk-İş'in işçi hakları ve sendikal haklarla çelişkili bir baskı altında tutulmak istendiğine işaret etmek istiyoruz.

Aslında, ILO'yu gelişmeleri biraz bilenler, İmren Aykut'un kamuoyuna, "ILO bizim için çok fazla önemli değil. Abartılıyor bu konuda yenik düşme-

nin burukluğunun yansıdığını, İmren Aykut'un bir anlamda açık verdiğini gördüler.

Sayın İmren Aykut'a sormak isteriz. Hükümet politikası olarak bu yıl göstermek istedikleri gibi gerçekten ILO'ya önem vermeyeceklerse, neden haziranda yapılacak ILO genel kuruluna kendi saflarında götürmek üzere aylardır profesörlerin peşinde koşturuyorlar? Başka hiçbir ülke örneğinde görülmeyecek biçimde işveren ve hükümet heyetlerini, tarafsız cephenin temsilcileri olması gereken bilim adamlan ile dolduruyor, onca harcamayı göze alıp ILO'da en kalabalık heyetleri oluşturuyorlar?

ILO ve orada Türkiye hakkında alınacak kararlar önemli değilse, neden Sayın İmren Aykut'un Çalışma Bakanlığı'nda ve sorumluluğunda, Özal hükümeti "ILO istekleri doğrultusunda" gerekçesi ile sendikal yasalarda bazı değişiklikler yaptı? Özal yönetiminin iktidara geldiği 1984 yılından bu yana işçiler ve sendikalar yasalardan, hakların kısıtlanmasından yakınıyorlar. Yasa değişiklikleri istiyorlar. Bu konuda doğrudan Türk-İş'in Meclise, hükümete verdiği sayısız öneriler var. Bunları gözardı eden hükümet, ILO genel kurulundan bir ay önce Meclise "ILO istekleri doğrultusunda" gerekçesi ile bazı yasa değişiklikleri getiriyor. Sendikalar, muhalefet bu değişikliklerin gerçek sendikal hak kısıtlamaları ile doğrudan bir ilişkisi olmadığı gerekçesiyle karşı çıkıyorlar. Hükümet bütün maddelerde partili parlamenterlerin tek yanlı oyları ile istediği değişiklikleri gerçekleştiriyor. ILO genel kurulundan bir gün önce (1988 mayısının son günü) bu yasa değişiklikleri Resmi Gazete'de yayımlanarak yürürlüğe giriyor.

Aynı günlerde Sayın İmren Aykut ILO'ya giderken verdiği demeçlerde ILO'dan başarı ile döneceklerinden söz ediyordu. İstenen değişiklikleri yaptıklarını söylüyor. Türk-İş'in ILO'da karşı çıkmasını engellemek üzere ülkenin âli çıkarları ile siyasi iktidarın çıkarlarını özdeşleştiriyordu. Türk-İş yönetimi tehdit eden demeçler veriyordu. İşveren ve hükümet delegasyonları ILO'nun en kalabalık ve 6 profesörlü heyetini oluşturuyordu. Bu da yetmiyor, zaferin Türk kamuoyunda eksiksiz sergilenmesini sağlamak üzere TRT'ye iki TV kanalı için ayrı ayrı izleyici kadrolar gönderilmek üzere telkinde bulunuluyordu. Büyük gazetelerin yönetimleri ile Cenevre'den dahi telefon bağlantısı sürdürülerek verdiriliyordu. Ve sonra yapılan yasa değişiklikleri ile hiçbir ilişkisi olmayan, kelime ve anlatım oyunları ile bilmeyenleri yanıltacak bir yazılı belge ILO'nun ilgili organlarına teslim ediliyordu. ILO'da incelemeye zaman olmamasından yararlanılarak, yapılan yasa değişiklikleri ile verilmiş taahhütlerin yerine getirildiği izlenimi verilmek isteniyordu. Ancak bütün bu çabalar, yapılan hesaplar ters tepiyor, Türkiye ILO'da hak ettiğinden de ağır bir konuma düşüyordu.

Evet ILO önemli değildiyse, Özal hükümeti daha önceki iki yılda neden "taahhüt" mektupları verdi? Geçen yıl kendini böyle kötü konuma düşürdü? Bunca çaba niye? Sayın İmren Aykut, lütfen "İngiltere de aynı durumda" demeyin. İngiltere bizimle kıyaslanmayacak ileri sendikal standartlarda, Batı standartlarında bazı sapmalar yaptığı için "geri dönemezsin" diye çok ağır yargılanıyor. Türkiye ILO'da, uluslararası platformda o standartlarda mı? Siz köken olarak bilimden geliyorsunuz. Bunları bizden, pek çok kimseden daha iyi biliyorsunuz...

Acının Tadı...

İLHAN SELÇUK *şubat*

Acının tadı var.
Hem de nasıl!..

Kebapçıya girdin, masaya kuruldun, garson tepene dikildi:
— *Nasıl olsun abi?*
— Bir buçuk...
— *Acılı mı?*
— Acılı...

Eğer acının tadı olmasa Allah biberi yaratır mıydı? Hem de ufacık, zehir yeşili, sipsivri... Yeme de yanında yat...

İşkembe çorbası ekşili, Adana kebabı acılı olur. Tarhana çorbasının dumanı tüterken, üstüne boca edeceksin kırmızı biberi... Ama memlekette ne namus kaldı ne de ticaret ahlakı... Artık kırmızı biberin de acısı kalmadı. Üçkâğıtçı, bir avuç kırmızı biberi bir çuval una bulayıp içine boya katıyor; sonra piyasaya sürüyor.

Nerde eski kırmızı biberler?
Eski karabiberler de yok...

Biber dediğin yakacak, kuvaracak, insanın ciğerini yangın yerine döndürecek... Korlaşmış kızgın demiri suya soktun mu *"faşşş"* diye bir ses çıkarır. Acı biber de mideye öyle oturmalı ki tadı çıksın.

Acı biber tatlıdır.

Yumurtaya can veren Rabbime şükür ki biberi icat etmiş; Adana kebabına lezzet katmış...

★

Kültür ve Turizm Bakanı Sayın Titiz *"acısız arabesk"* ya da *"neşeli arabesk"* girişimine geçti. Hükümetimiz arabeskin *"yıkıcı"* etkilerini gördüğü için önem almak gereğini mi duymuş? Bir bestecimizi görevlendirmişler. *"Seven Kıskanır"* adlı şarkı bu türün ilk yapıtıymış.

Ali Sirmen, dün arabeskin kültür kökenlerini belirleyen dört dörtlük bir yazıyla konuyu köşesinde irdeledi; ben işin bir başka yanını kurcalamak istiyorum. Bir kez *"acı"* sanıldığınca kötü bir şey değildir, ama arabesk ile acıyı özdeşleştirmek bir yanılgıdır. Kültür Bakanlığımızın da ilk yanılgısı buradan başlıyor.

*"Acılı arabesk"*e alternatif nedir?
Neşeli arabesk mi?
İster acılı olsun ister acısız, Adana kebabı Adana kebabıdır. İster ekşili olsun ister şekerli, ister mayhoş olsun ister buruk, arabesk de arabesktir. Sözlerini değiştirince bir müziğin niteliği değişir mi? Acılı arabeske karşı acısız arabeski çıkarmak arabesk bir tutum olmuyor mu?
Olayın püf noktası işte burada odaklanıyor. Biz hepimiz tümden arabeske sardık, duygularımız bozulmuş süt gibi kesildi, mantığımız köreldi. Sayın Tınaz Titiz de olumlu kişiliğine karşın bu olumsuz dalgaları kulaçlıyor...

☆

Evrenseldir acı...
Acı yalnız Türklere özgü değil...
Batının en yüce sanat yapıtlarında acı yok mu? Evrenseldir acı; müzikte, edebiyatta, resimde nice sanatçının itici gücünün kaynağıdır.

Ama arabeskin acısı başka...
Kırmızı biberin acısıyla karabiberinki eş değildir. Werther'in acısını Goethe işlemiş; gecekondunun acısını kim dile getirecek? Birisi çıkar acıyı yüceleştirir, bir başkası da arabeskleştirir. İşin püf noktası buradadır.
Ne diyor Hasan Hüseyin:
— *Acıyı bal eyledik...*
Gecekondunun acısını zehir zakkuma çeviren arabesk uyuşturucudur ya da uyarıcıdır; ama ikisi de aynı kapıya çıkar; iki karış derinliğindeki suda kişiye kulaç arttırır; çünkü bu sığ müzikle dövünsen de bir, göbek atsan da bir...

☆

Arabeskin adı var.
Acının tadı var.

Eğer acının tadı olmasa yumurtaya can veren Rabbim biberi yaratır mıydı?
Kebapçıya girdin, masaya kuruldun, garson tepene dikildi:

— *Nasıl olsun abi?*
— Bir buçuk...
— *Acılı mı?*
— Hüzünlü...

Acılı arabesk hüznümüzdür.
Neşelisi de olsa olsa ıstırap olur.

Özal ve Zaman

OSMAN ULAGAY *3 şubat*

Önceleri rahattık. "Özal" dediğimiz zaman herkes Turgut Özal'dan söz ettiğimizi anlıyordu. Sonraları, kamuoyunda adı sıkça duyulan Özallar'ın sayısı hızla artmaya başladı. Semra Özal, Ahmet Özal, Korkut Özal, Yusuf Özal, Efe Özal derken Sayın Başbakan şimdi de "küçük Turgut"u lanse etti. Bu durumda Sayın Başbakan'a herhande "Büyük Turgut" ya da "1. Turgut" dememiz gerekiyor ama biz eski alışkanlığımızdan kurtulamadığımız için Sayın Başbakan'dan söz ederken "Özal" demeye devam edeceğiz. Umarız kendisini ve diğer Özallar'ı gücendirmiş olmayız.
Bana öyle geliyor ki Sayın Özal oyunu çok seven bir kişi. Sanki politikaya, ekonomiye, pek çok şeye büyük bir oyunun parçaları gibi bakabiliyor. Bu oyunda ani hamleler yaparak rakiplerini şaşırtmak, gerektiğinde büyük riskler alarak bunun heyecanını yaşamak, zor dönemeçlere girip çıkmak sanki hoşuna gidiyor Sayın Özal'ın.
Bu büyük oyunda Sayın Özal'ın en fazla üzerinde durması gereken değişken ise şu anda "zaman". Önümüzdeki dört-beş ay Sayın Özal'ın oyununun başarısı açısından çok önemli görünüyor.
Bir kere dış dünyanın, uluslararası mali çevrelerin Özal'a tanıdıkları bir süre, bir zaman var. Çeşitli kaynaklardan edindiğim izlenime göre, uluslararası kuruluşlardan Özal'a tanınan sürede "ilk kontrol noktası"na önümüzdeki mayısta, bilemediniz haziranda gelinecek. Özal, mayısa kadar enflasyonun denetim altına alındığı, fiyat artışı trendinin kırıldığı yolunda dış dünyaya inandırıcı bazı sinyaller verebilirse "ilk kontrol noktası"nı aşarak oyununa devam edebilecek. Özal dış dünyaya bu olumlu sinyalleri veremezse o zaman "ilk kontrol noktası"nda takılacak, "at yarışı" oyununda olduğu gibi birkaç el zar atmaması ya da biraz geri gitmesi istenecek.

Bu "ilk kontrol noktası"nı aşmak için enflasyon cephesinde olumlu bazı sinyaller vermek belki de yetmeyecek. Uluslararası mali çevreler, vergi gelirlerindeki gelişmeye, kamu açıklarının durumuna, döviz dengesinin seyrine de bakacaklar. Ayrıca Özal'ın siyasi desteğinin ne ölçüde sağlam olduğunu araştıracaklar.

Özal bu "ilk kontrol noktası"nı başarıyla aşarsa oyununu sürdürecek, zarlarını atmaya devam edecek. Bu nedenle mayısa kadar geçecek olan zamanı çok iyi kullanmak zorunda. Mayısa kadar bir yandan ekonomiyi disipline aldığını, enflasyondaki tırmanışı durdurduğunu, vergi gelirlerini arttırdığını, diğer yandan politik desteğinin sağlam olduğunu dış dünyaya kanıtlamak zorunda.

Ne var ki bu hedeflerin ekonomik olanlarıyla politik olanının zaman içinde bir noktada kesişmesi kaçınılmaz görünüyor. Sayın Özal bir yandan, peşin vergi uygulamasını da kullanarak vergi gelirlerini arttırırken diğer yandan kamu harcamalarını ciddi biçimde kısarsa; enflasyonu kendi yöntemleriyle boğmak için piyasadaki durgunluğa göz yummaya devam ederse, işten çıkarmalara kayıtsız kalabilirse, sıkı para politikasında ısrar edebilirse belki enflasyonu yavaşlatmayı da başarabilecek.

Ama bütün bunları yaptığı zaman zaten zayıflamaya yüz tutmuş olan politik durumunu acaba daha da zayıflatmış olmayacak mı? Enflasyondaki durulmanın olumlu etkisi hissedilmeden, enflasyonu yavaşlatmak için alınan önlemlerin olumsuz etkileri, dalga dalga yayılan bir sancı gibi ortalığı sararak ANAP'ın oylarını ciddi bir erozyona uğratmayacak mı?

Pek çok ülkede olduğu gibi Türkiye'de de, ekonomide daralma dönemlerinin politik faturası ağır oluyor, iktidardaki partiyi yıpratıyor. Genişleme döneminin kaymağını yemiş olan kesimler bile, oyuncağı elinden alınmış çocuklar gibi, iktidara veryansın edebiliyorlar. Bu tepkiler, genişlemeden fazla yararlanamadıkları halde genişlemenin yüksek enflasyon gibi olumsuz yan etkileri altında ezilen geniş kesimlerin tepkisiyle birleştiğinde, iktidar partisi için oldukça tatsız bir tablo çıkabiliyor ortaya.

Özal, dış dünyaya olumlu sinyaller verebilmek için bu tabloyu göze almak zorunda. Ama bu tablo bütün boyutlarıyla ortaya çıktığında Özal'ın politik desteğinin çok sağlam olduğunu söylemek zorlaşacak. Bu durumda Sayın Özal, bir yandan ekonomideki önlemleri sürdürürken diğer yandan bu önlemlerin yaratacağı olumsuz tablonun bütün boyutlarıyla ortaya çıkmasını, hiç değilse yerel seçimlere kadar önleyebilirse zamanı lehine kullanmış olacak. Bunu başaramazsa oyunun kaderini belirleyen değişkenin "zaman" olduğu belki daha da iyi anlaşılacak.

Gureba...

UĞUR MUMCU *3 şubat*

Bugünkü konumuz yine *"Bezm-i Âlem Üniversitesi."*

Genç okurlarımız için önce sözcük anlamlarını açıklayalım.

"Bezm" Farsça kökenli bir sözcük, içkili, sazlı sözlü sohbet toplantısı demek.

Hasan Âli Yücel'in güftesini yazdığı şarkıda olduğu gibi:

—*Sen bezmimize geldiğin akşam seher olmaz.*

Bu sözcük *"topluluk"* anlamına da geliyor.

Osmanlı padişahlarından *Sultan 2. Mahmut*'un hanımlarından *Sultan Abdülmecit*'in annesi *Bezm-i Âlem Sultan, sanatçı ve hayırsever bir valide sultanmış.*

Dolmabahçe Camii'ni yaptıran ve Gureba Hastanesi'ni kuran da bu sanatçı ruhlu ve hayırsever Bezm-i Âlem Sultan'dır.

"Gureba", garipler demektir. *"Gureba Hastanesi"* de yoksullar, kimsesizler için kurulmuştur.

Prof. *Şaban Karataş*'ın mütevelli heyeti başkanlığını yaptığı *"Bezm-i Âlem Üniversitesi"* işte bu Bezm-i Âlem Vakfı tarafından kimsesiz ve yoksullar için kurulmuş bulunan Gureba Hastanesi yerine kuruluyor.

Yürürlükte ki vakıflar yasasına göre iki türlü vakıf vardır:

Mazbut Vakıf... Mülhak Vakıf. "Mazbut Vakıf" devlet yönetimindeki vakıf demektir.

Bu vakıf türünün en önemlisi *"Selâattin Vakıfları"* olarak adlandırılır. Saltanat aileleri tarafından oluşturulan *"Mazbut Vakıflar"*, adlarına *"dâr-üs saâde"* denilen saraya bağlı memurlarca yönetilirdi.

Vakıf kuranın akrabası ve *"mütevelli heyeti"* kalmayıp da yönetimi bu yüzden devlete bırakılmış vakıflara da *"Mazbut Vakıf"* denirdi. Kurucularının, yönetimini devlete bıraktıkları vakıflara da *"Mazbut Vakıf"* adı verilirdi.

Osmanlı İmparatorluğu zamanında kurulmuş *"Bezm-i Âlem Valide Sultan Gureba Hastanesi Vakfı"* cumhuriyet döneminde yönetimi Vakıflar Genel Müdürlüğü'ne bırakılan bir *"Mazbut Vakıf"*tır.

Osmanlı İmparatorluğu zamanında bu vakıflar, *"Evkaf-ı Hümaûn Nezareti"*ne bağlıydı. 1924 yılına kadar *"Şer'iye ve Evkaf Vekâleti"* tarafından yönetilen bu vakıfların yönetimi 1935 yılında kurulan Vakıflar Genel Müdürlüğü'ne bırakıldı.

Vakıf, bir *"vakıf senedi"* ile kurulur. Bu senette vakfın kuruluş amacı yazılıdır. Bu amaç kolay kolay değiştirilemez. Değiştirilmesi için mahkeme kararı gerekir.

Vakıflar Genel Müdürlüğü *"Mazbut Vakıf"* olduğu için kendi yönetiminde bulunan *"Bezm-i Âlem Vali de Sultan Vakfı"* aracılığı ile üniversite kuruyor.

Anayasa, üniversitelerin *"yasa"* ile kurulmalarını ve *"bilimsel özerkliğe"* sahip olmalarını öngörüyor.

"Yasa ile kurulmak" koşulu Bezm-i Âlem Üniver-

sitesi için ayrı ve özel bir yasa çıkarılmasını gerektirir. Yükseköğretim Yasası'na eklenen vakıf üniversiteleri ile ilgili ek hükümler, *"genel hüküm"* niteliğindedir. Bu nedenle *"Yükseköğretim Yasası'ndaki ek maddeler yeter"* denemez.

Yurtdışında Türk işçileri arasında çalışan İslamcı sigorta şirketi *"İslami Tekeffül"*ün Türkiye'deki bankası *"Faisal Finans Kurumu"*dur. Bu iki İslamcı finans kurumu bir İslam bankası olan *"Dâr Al Maal İslami"*ye bağlıdır.

Vakıflar Genel Müdürlüğü'ne bağlı Vakıflar Bankası da Faisal Finans Kurumu ile *"Faizsiz kâr esasına dayalı muhabirlik anlaşması"* yapmıştır.

Bir genel müdürlüğün girişimi ile kurulan bir üniversite nasıl özerk olur? İdari özerkliği olmayan bir üniversite bilimsel açıdan nasıl *"özerk"* sayılır?

Bezm-i Âlem Üniversitesi *"yasa"* ile değil, genel müdürlüğün girişimi sonucu *"idari işlem"* ile kuruluyor. Daha doğrusu kurulmuş sayılıyor.

"Bezm-i Âlem, Valide Sultan tarafından yoksullar ve kimsesizler için -adı üstünde- Gureba Hastanesi'ni kuruyor. Kimsesizler ve yoksullar için kurulan bu vakıf hastanesi yerine şimdi ülkücüler ve İslamcılar eliyle üniversite kurulması, vakfın kuruluş amaçlarıyla ne ölçüde bağdaşıyor?

'Küçük Turgut' tartışması

3 şubat

ANKARA (Cumhuriyet Bürosu) — Başbakan **Turgut Özal'ın Erdal İnönü'ye** hitaben **"Küçük Turgut var, onunla uğraşsın"** şeklindeki sözlerine tepkiler sürüyor. SHP lideri Erdal İnönü, iktidarı telaşlı, sinirli çırpınışlar içinde gördüğünü, **"kişisel, yakışıksız, yersiz saldırılarla"** dikkatleri başka tarafa çekmek istediğini söyledi. DYP Grup Başkan Vekili **Köksal Toptan** ise dün düzenlediği basın toplantısında **"Siyasi parti liderleri bu tür sözler söylemeye başlarsa bundan en zararlı çıkacak olan bu siyasi iktidardır"** dedi.

SHP Genel Başkanı Erdal İnönü, 60 teknik elemanın partisine katılma töreninde yaptığı konuşmada, Özal'ın **'Küçük Turgut var onunla uğraşsın'** sözlerine değinerek, **"Bunun ortaya çıkardığı telaşı, sinirliliği, çırpınışları görüyorum. Kişisel, yakışıksız, yersiz saldırılarla dikkati başka tarafa çekmeye çalışıyor iktidarın başı. Bunlar cevap vermeye değmeyen, yapanları küçülten hareketlerdir. Bu anlamda küçüldükçe küçülüyorlar. Ama bunların ortaya getirdiği kaygılar var. Bu gidişle iktidarda kalmak için her şeyi göze alan, gözü başka şey görmeyen bir manzara veriyor. Bunu önlemenin yolu, bu hareketlere o şekilde cevap vermek değildir"** dedi.

SHP lideri **'yakışıksız'** diye nitelediği bu davranışları önlemenin yolunun seçimlerle iktidarı düşürmek olduğunu dile getirdi.

ANAP-SHP arasında süren **'Küçük Turgut'** tartışmasına DYP de katıldı. Grup Başkan Vekili **Köksal Toptan** dün düzenlediği basın toplantısında Özal'ı 'seviyesizlikle' suçlayarak şöyle dedi:

"Türkiye Cumhuriyeti siyasi tarihinde görülmeyen bir seviyesizlik çizgisi tutturarak muhalifleriniz için, hiç kimsenin söylemeye hakkı olmadığı çirkin sözler söyleyeceksiniz, bu olmaz. Başbakan, İnönü'ye sarf ettiği sözlere niçin ihtiyaç duymuştur bilmiyorum, ama bu sözleri siyasi tansiyonu yükseltmek için söylemişse bu çirkindir. Bu durumu diğer siyasi partilerin mesele yapmamasını diliyoruz. Siyasi parti liderleri bu tür sözler söylemeye başlarlarsa bundan en zararlı çıkacak bu siyasi iktidardır. Öyle laflar söylenir, öyle sıfatlar takılır ki hiç kimse altından kalkamaz. Eğer Başbakan bu sözlerini farkında olmadan ağzından kaçırdıysa o zaman da T.C. devleti adına endişe ederim. Umuyoruz ki siyasi hava seçimler öncesinde sertleşmez ve Türkiye, seçimleri büyük bir hoşgörü ortamında geçirir."

Yaş 15, rumuz MÇ

MUSTAFA BALBAY *5 şubat*

İZMİR — "Komünizm propagandası sanığı 15 yaşındaki çocuğun annesi intihara kalkıştı."

Geçen günlerde gazetelerin iç sayfalarına sıkışıp kalan, kimilerimizin gözüne şöyle bir çarpıp geçen küçük bir haberin başlığı bu. Tek, bilemediniz iki sütuna sığdırılmış bir sıradan olay. Ama bu küçük başlığın ardında umutlarla, sevinçlerle yaşanmış bir geçmiş, acılarla dolu bir **"bugün"** ve nasıl yaşanacağı, nelerle karşılaşılacağı bilinemeyen, bilinmek de istenmeyen bir gelecek var.

Bu anlatacaklarımız 19 Eylül 1988'de komünizm propagandası yaptığı iddiasıyla gözaltına alınan, 4 ekimde aynı nedenle İzmir DGM tarafından tutuklanıp bir süre cezaevinde kaldıktan sonra serbest bırakılan, şu anda da İstanbul'da Adli Tıp'ta "gözlem" altında olan lise öğrencisi M.Ç.'nin öyküsü. Ve bu kadar acıyı bir arada yaşamanın ağırlığına dayanamayıp hayatına son vermeye kalkan annesi Cavidan Çalayoğlu'nun...

Berlin'de küçük bir evde yaşama gözlerini açmıştı M.Ç.. Özgür bir ortamda yetişmişti. Daha üç yaşında, evde tek başına kalabiliyordu. Altı yaşına geldiğinde ilkokula başlamıştı. Çok da başarılıydı. Ama anne **"ille de Türkiye"** diyor başka bir şey söylemiyordu. Oğlu Türkiye'de okursa daha iyi yetişirdi. Alman eşini terk etmeyi göze alarak ülkesine, Türkiye'ye dönmüştü anne **Cavidan Çalayoğlu.** Yepyeni bir yaşam bekliyordu ana-oğulu.

Uyum için uğraş veren M.Ç. daha ilk günden, **"Niçin Almanca konuşuyorsun"** baskısıyla karşılaşıyordu. Annesinin yaptığı ikinci evlilik baba özlemini bir nebze unutturmuştu ama o, yalnızlığın kıskacında **"küçük bir adam"** olup çıkmıştı. Çevresinde beğen-

mediğini eleştiriyor, tatillerde kendi harçlığını kendi çıkarıyordu. Gazete-kitap okumak, yaşamının ayrılmaz bir parçası oluyordu. Hatta **"Niçin herkes tek tip"** diye ortaokulda lacivert ceket giymeyi bile reddetmişti. Annesi güçlükle kabul ettirmişti bunun zorunluluğunu.

Liseye de güzel bir yaz tatilinin ardından heyecanla başlamıştı M.Ç.. Daha ilk günden yeni arkadaşlıklar kuruyor, onlarla her şeyini paylaşıyordu.

Ve daha dördüncü günü, müdür, M.Ç.'nin **"komünist"** olduğunu **"keşfetti"**. M.Ç. arkadaşları arasında komünist rejimin iyi olduğunu söylememiş, **Marx'ı, Lenin'i** övmüş, **"düşünce suçu"** işlemişti. Bunun gerektirdiği ceza da TCK'da açıktı: 5 yıldan 10 yıla kadar hapis. Artık M.Ç., Karataş Lisesi 4-L sınıfında değil, Buca Cezaevi'nin 7 nolu koğuşundaydı. Defterleri ise **"suç unsuru"** olarak **"müsadere"** altındaydı.

M.Ç.'nin savcıya ve mahkeme başkanına söyledikleri **"ikrar"** olarak kabul edilmişti. Çünkü şöyle diyordu M.Ç. mahkemede:

"Ben komünizmden konuşmanın suç olduğunu bilmiyordum hâkim amca. Herkesin istediği gibi düşündüğünü söyleyebileceğini sanıyordum..."

Üç ayı aşkın bir süre cezaevinde kalan M.Ç. kabına sığmayan bir gençlik heyecanı ve dışarısının özlemiyle annesine her gün mektup yazmak istiyordu. Ama hayır, annesine her gün mektup gönderemezdi. Haftada en çok dört mektup atabilirdi. M.Ç. özlemlerini şöyle dile getiriyordu **"görülmüştür"** damgalı mektuplarından birinde:

"Anneciğim, şu anda 6. koğuştan yazıyorum. 7'den 6'ya geçtim ve çok rahatım. Anneciğim, bulmaca kitabını, resimleri daha almadım. Ama hırkayla çorabı aldım. Çok teşekkür ederim. Anneciğim, Gökhan'ın kaç günden beri bize uğramadığını duyunca çok şaşırdım. Ne olursa olsun yine de uğrardı. Canım anneciğim, bu çarşamba ziyaretime gelirken bir çuval, bot ayakkabılarımı, bir plastik top, bir takvim, çekmecemdeki kordonu bozuk saati, fotoğraflarımı, Hüseyin Abi'de var hani Red Kit, Kızılmaske falan, bir de çarşafla yastık kılıfı getir. Anneciğim aslında bana bakarsan bunların çoğu fuzuli, yani gereksiz, ama onlar gelince sanki siz geliyorsunuz. Sanırım beni anlıyorsundur."

M.Ç.'nin cezaevi mektupları özlem, hüzün, sevinç, acı, sevgi doluydu.

İkinci duruşmanın ardından serbest bırakılıyordu M., tutuksuz yargılanacaktı, kimbilir belki de beraat ettirirlerdi.

Onlar için asıl acıların o zaman başlayacağını **"tahliye"** günü anlamaları olası değildi.

M. hapisten çıktığı günlerde, **"Hep izlenip, gözleniyor muyum korkusunu yaşayacağım. Ne kadar kötü bir durum"** diye yakınıyordu. Aradan geçen günler, yanılmadığını gösteriyordu. Birkaç gün dinlendikten sonra yavaş yavaş sokağa çıkmaya başlayan M.'yi ilginç **"sürprizler"** bekliyordu.

Bir gün arkadaşlarıyla gezerken polisler yaklaşmıştı. Kimlikler sorulmuş, M. hapisten yeni çıktığını, kimliğinin de cezaevi yetkililerinde olduğunu söyleyince, polislerden **"Sen asker kaçağına benziyorsun"** tepkisini almıştı. Ardından karakol ve anlatmak istemediği olaylar. Annesi ve tüm aile şaşkındı, ancak **"ne yapılabilir"** bir türlü bulunamıyordu. M. bunca baskıyı hak edecek ne yapmıştı? F. Almanya'da iyi bir eğitim görmüş, uyumlu olsun diye Türkiye'ye getirilmişti. **"Getirmez olaydık"** diyordu annesi. Oğlunun hapisten çıktığı günlerde F. Almanya'da başlayıp Türkiye'ye uzanan öyküyü bir çırpıda özetliyordu:

"M. hiçbir sorun çıkarmazdı. Yaz tatillerinde gidip pazarda su satardı. Aradan belli bir süre geçince bu işten utanmaya başladı. Oysa Almanya'da utanma duygusu ile ilgili hiçbir yaklaşımı olmamıştı. İlkokul öncesi eğitimi çok başarılı geçti. M. sürekli soru soran, araştıran, aklının yetmediğine karşı çıkan bir çocuktu. Türkiye'ye ilk geldiği yıllarda ürkekti. Sokakta kavga eden çocuklardan korkar, eve kapanır günlerce çıkmazdı. Bol bol kitap okurdu. Evde sürekli bir özgürlük havası vardı ve M. bu havayla büyüdü."

M.'nin üvey babası ile de arası çok iyiydi. Hiçbir sorunları olmamıştı. Ancak gerçek babasını hiç görmemiş olması bilinç altında neler yaratmıştı. Bunu da hapisten çıktığı, ancak peşine adam takıldığını anlamadığı günlerde şöyle anlatıyordu:

"Üvey babamla ilişkilerimiz çok iyi, gerçek babamdan farksız. Bu bakımdan sorunum olmadı. Benim sorunum, Türkiye'de yaşadıklarımla ilgili. Birçok şeye akıl erdiremiyorum. Açın sözlükleri komünizmin tarifini görebilirsiniz. Ansiklopediler ve kitaplarda her şey anlatılıyor. Ama siz bu okuduklarınızı ağzınızla söylerseniz yanıyorsunuz. Hiçbir şeye sevgiyle yaklaşılmıyor. Daha çok kuşkuyla bakılıyor onlara. İnsanlar düşündüklerini söyleyemiyorlar. Sürekli korku ile yaşanıyor. Ben şimdi bundan sonraki yaşamımdan endişe ediyorum."

Asker kaçağı olarak karakola çekilen M. endişeden de öte olaylar yaşamaya başlıyordu, dışarıdaki günlerinde. Adli Tıp'a gidene değin başına gelmedik kalmıyordu. Asker kaçağı suçlamasından paçayı güç de olsa sıyırıyor ama arkadaşlarından ve çevresinden de koparılmaya çalışılıyordu.

Sık sık kendini ziyarete gelen ve telefon eden arkadaşları artık aramaz olmuşlardı. M. onları arıyor ve dünyası yıkılıyordu. Arkadaşları, evlerine polis geldiğini, M. ile arkadaşlık edenlerin sonunun kötü olacağını söylediklerini anlatıp annelerinin M. ile ilişkiyi kesmelerini istediklerini söylüyordu.

"M. iyice eve kapandı" diyordu annesi. Ana oğulun aynı masaya oturup birlikte bilmece çözüp kitap okumakla geçen sıkıntılı günleri bitmek bilmiyordu. M. evde voltaya başlıyordu. Aynı hapiste olduğu gibi, M. hapsi eve taşıyor, voltalar uzadıkça uzuyordu. Annesi, "Ne yapıyorsun oğlum?" diye sorduğunda aldığı yanıtla **"buz"** kesiyordu.

"Anne hapiste olduğu gibi rahatlamaya çalışıyorum."

Adli Tıp'a gidecekleri güne kadar sürüyordu bu sıkıntılı durum. M.'nin **"Komünizm propagandası yapacak bilinçte olup olmadığına"** karar verilmesi için İstanbul Adli Tıp yolculuğu başlıyordu. Bir süre orada kalacaktı.

Adli tıplık M., İstanbul'da karısını boğazlayan, cinayet işleyen, gerçekten akli dengesi bozulmuş insanlarla aynı odayı paylaşırken, anası bunca acıya dayanamayıp intihara kalkışıyordu. M.'yi hedef alan baskılar tüm aileyi kıskacıyla sarıyor, anasıyla babasıyla kardeşleriyle, dede ve nineleriyle tüm insanlar büyük bir aile **"faciası"** yaşıyorlardı.

Bu kadar baskı, işkence ne içindi? 15 yaşındaki bir çocuğun komünizm propagandası yapıp yapmadığının araştırılması için tüm devlet seferber olmuştu. Bundan sonra ne olacaktı? Tüm aileyi küçüklerin tasası sarmıştı. **"Onlar ne olacak?"** diye sızlanıyordu anne Cavidan.

Aldığı 90 hapın etkisinden hâlâ kurtulamayan anne Cavidan, yine de anlatmak, sormak, yargılamak için kendini zorluyor. **"Tüm eşyalarını geri gönderdiler, kimseyle görüştürmüyorlar. Oğlumu akıl hastanesinden çıkarmaya niyetleri yok mu yoksa"** diye sormadan da edemiyor. Küçük **Gizem** ve **Yiğit**, M.'nin küçük kardeşleri. **"Abimizi özledik, insan bu kadar zaman sokakta ne yapar"** diye ağlaşıyorlar.

M.'nin ailesini tüm sorunlarıyla başbaşa bırakıp küçük evlerinden ayrılmak zorundayız. Küçükler paçamıza yapışıyor, **"Biraz daha oturun amca"** diyorlar. Tüylerimiz diken diken oluyor. Anne çıkışsızlığını belirtip intiharı yine deneyeceğini söylüyor. Son tümceleri ağzından zorlukla dökülüyor:

"Okul müdürü, hani oğlumu polise bildiren, ilişiğini kesmeye kalkan müdür, M.'nin çok zeki olduğunu ona daha çok sevgi göstermemizi istedi. Bu sevginin yüzde birini kendisi gösteremez miydi? M.'nin bırakılması çözüm mü? Okulu, bozulan psikolojik yapısıyla, beyninde oluşan Türkiye imgesi nelere mal olacak? Binlerce M.'ler insan olduklarının bilincinden uzaklaşa uzaklaşa nasıl çağ atlanacak?"

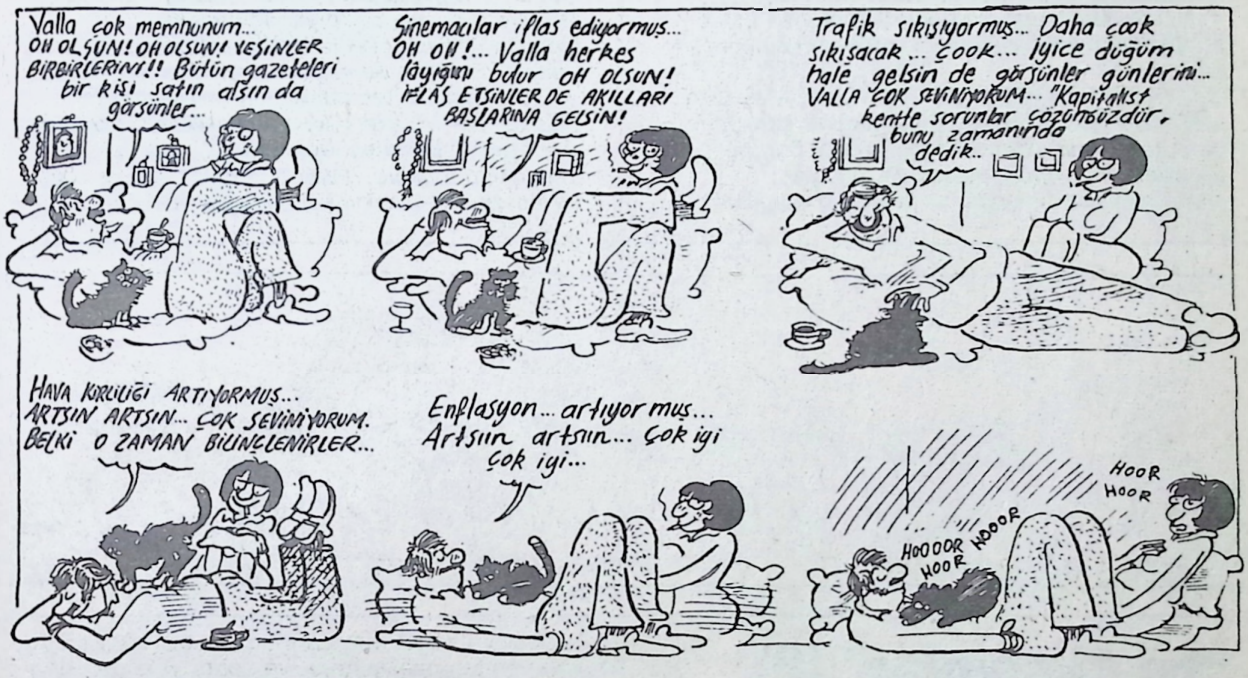

Kâğıdın Hesabı

OKAY GÖNENSİN *6 şubat*

Ünlü 24 Ocak 1980 günü, Başbakanlık Müsteşarı Turgut Özal, yeni ekonomik paketi açıkladığı sırada gazete kâğıdının tonu 13.000 liraydı, bir gazetenin satış fiyatı ise 5 lira. Aradan tam 9 yıl geçti, bugün gazete kâğıdının tonu tam 1.390.000 lira, yani tam 107 kat artmış durumda ve dün Cumhuriyet ve Milliyet satış fiyatlarını 500 liraya çıkartarak 9 yılda 100 kat artmış oldular. Basınla ilgili Devlet Bakanı Mehmet Yazar dün olduğu gibi zaman zaman hesapları karıştırmakta, gazete fiyatlarının kâğıt fiyatlarına göre daha çok arttığını söylemektedir. Hesap ortadadır ve çok açıktır. Bugün Batı'da kâğıdın tüm maliyetler içindeki payı yüzde 10'u bile bulmazken Türkiye'de bu oran yüzde 30'un üstündedir. 24 Ocak 1980'den bu yana kâğıt fiyatları ve gazete satış fiyatlarının gelişimini sıraladığımız zaman tablo açık seçik ortaya çıkmaktadır:

Tarih	Kâğıt fiyatı (ton/lira)	Gazete fiyatı (lira)
24 Ocak 1980	13.000	5
25 Ocak 1980	40.000	10
10 Temmuz 1981	60.000	10
1 Kasım 1981	75.000	10
9 Mart 1982	98.000	10
24 Ocak 1983	119.000	30
16 Ocak 1984	131.300	30
4 Haziran 1984	175.000	50
19 Haziran 1985	261.000	50
5 Aralık 1985	292.000	70
26 Mayıs 1986	322.000	80
29 Kasım 1986	374.400	100
9 Kasım 1987	515.000	175

6 Ocak 1988	636.000	200
17 Nisan 1988	859.000	300
16 Ocak 1989	1.390.000	400

Ve nihayet gelindi 500 liralık gazeteye. Cumhuriyet ve Milliyet'in ardından Hürriyet, Sabah ve Tercüman da önümüzdeki günlerde satış fiyatlarını arttıracaklarını duyurmuşlardır. Buna karşılık aynı grup içinde toplanmış bulunan Günaydın, Tan ve Güneş gazeteleri bu dönemde zam yapmayı düşünmediklerini, 300 ve 200 liralık satış fiyatlarını sürdüreceklerini bildirmişlerdir. Bu fiyatların ancak kâğıt maliyetini karşıladığı ortadadır, ancak basının büyük bölümünün şu anda lotarya ile sürdürdüğü rekabet, fiyat alanında da sürecektir. Bu durumda Asil Nadir grubunun gazeteleri kendi rakipleri karşısında önemli bir avantaj sağlamış olacaklardır.

Üç büyük basın grubunun Asil Nadir tarafından satın alınmasının yankıları ve tekel tartışmaları da sürmektedir. Yine Mehmet Yazar bugün gazetemizin birinci sayfasında yer alan açıklamasında basında bir tekelleşme eğilimi görmediğini, bu nedenle anti-tekel önlemlere gerek olmadığını savunmaktadır. Oysa son satışların ardından aynı grubun yönetiminde toplanan yayın sayısını sıralamak, tartışmaya değişik bir boyut kazandırabilir: 3 ulusal gazete (Günaydın, Tan, Güneş) 5 yerel gazete (Kocaeli, Sakarya, Yeni Meram, Adana Ekspres, Ulus Ankara), 4 haftalık dergi (Nokta, Ekonomik Panorama, Gelişim Spor, Ekonomik Bülten) 9 aylık dergi (Kadınca, Erkekçe, Ev Kadını, Jama, Bando, Emlak Çocuk, Örgü, Moda, Marie-Claire), 2'sinin fasikül yayını süren 24 ansiklopedi ve haftalık Beyaz Dizi... Üzerinde durmaya değer bir görüntü vardır ortada..

★

Boğaziçi Üniversitesi İşletme Kulübü'nün geçen yıl öğrenciler arasında yaptığı ankette Cumhuriyet, Hürriyet'le birlikte en çok okunan gazete çıkmıştı. Bu yıl bu anket yinelendi ve bu kez Cumhuriyet tek başına en çok okunan gazete çıktı; Hürriyet ikinci, Milliyet üçüncü oldu. Boğaziçi Üniversitesi öğrencilerinin en çok okudukları makale yazarı da Uğur Mumcu.. İşte bizler için çok sevindirici bir haber de bu...

"İyi Akşamlar" (2)

MAHMUT T. ÖNGÖREN *şubat*

8 Kasım 1988 günlü Cumhuriyet'teki yazımda "İyi Akşamlar"ı ele almıştım. Bir dergideki yazar arkadaşımın belirttiğine göre bu izlencenin yönetmeninin odasındaki duvara "İyi Akşamlar"ı şimdiye dek hep öven yazılar asılıymış, buraya "pohpoh tahtası" deniyormuş ve "pohpoh tahtası"nda benim "ince görünümlü aleyhteki yazım bile" varmış. 8 Kasım 1988 günlü yazımın aleyhte olup olmadığını burada ayrıca açıklamaya kalkacak değilim. Ama "İyi Akşamlar"ın üzerinde ikinci kez durmanın gereğine inanıyorum.

"İyi Akşamlar" biçim ve içerik bakımlarından TRT'nin uzun yıllardan beri ilk kez başvurduğu özgün yapımlardan biri, galiba da teki... Ama giderek kimlik değiştiren bir izlence oluyor "İyi Akşamlar". Zaman zaman, özellikle geçen ocak ayında, "magazin" kimliğini bırakmadan bir "kültür ve sanat" yapımı niteliğinin dışına kaçıyordu. Yerli söyleşileri ve yabancı kaynaklı Amerikan bölümleriyle... Belki her gün yayımlanan bir izlenceyi doldurmak kolay değil... Ama herhangi bir izlencenin "kültür ve sanat magazini" diye yola çıkıp kültür ve sanattan uzaklaşması ve sonra yine geri dönmesi de hiç olumlu sayılmamalı...

Öte yanda, "İyi Akşamlar"ın bir başka olumlu yanına değinmeden geçmeyelim. Bu izlence elde olmadan TRT'ye belli bir hoşgörünün yerleşmesini de sağlayabilir. Eğer kimilerinin görüşüne göre aşırı çekingenliği, dikkati ve denge kurma çabasını bir yana bırakıp TRT'ye bugüne dek çağrılmamış kültür ve sanat adamlarına (bugün aramızda bulunmayanlara bile) arada sırada, ama ihmal etmeden yer vermeyi önemserse...

Üzerinde durulması gereken bir başka nokta da "İyi Akşamlar"da galiba bir kez yer verilip sonra vazgeçilen "eleştiri" öğesi... Sanırım değerli sinema yazarı Rekin Teksoy bu izlencenin kısa bir yerinde ünlü yönetmen Halit Refiğ'in bir filmini eleştirdi. Bundan böyle "İyi Akşamlar"da filmlerin, hatta tiyatro oyunlarının, resim sergilerinin ve diğer sanat dallarındaki ürünlerin eleştirilerine de yavaş yavaş sıra geleceğini sanmıştık. Bu gibi eleştiriler salt "İyi Akşamlar"a değil TRT'ye bile yeni boyutlar kazandırabilirdi. Kaldı ki, eleştirileri TRT'nin elemanlarına değil, dışardaki kendini kanıtlamış uzmanlara da yaptırmak olanaklı... Sanat ürünlerini tanıt-

makla yetinmemek, eleştiriyi de içeren değerlendirmelere yavaş yavaş başlamak, TV izleyicileri için çok yararlı olabilir.

"İyi Akşamlar"ın bir başka olumlu yanı da Aydın Boysan ile Gürol Sözen'in söyleşileri... Bu söyleşilerin ille de bir sanat olayını içermemesi, ama konulara kültürel boyutlarla yaklaşılmasının araştırılması hoş etkiler yaratıyor. Kimi konuklarla bölüm bölüm konuşulması ve araya diğer filmlerin ya da sanat olaylarının sokulması da öyle... Ne var ki, kimi zaman kültür ve sanatla hiç ilgisi olmayan olayların ya da herhangi bir konunun kültürel ya da sanatsal boyutlarına hiç mi hiç önem verilmeden işlenmesi bu izlenceyi sık sık basit bir magazin yapıtına çeviriyor. Hiç önemi bulunmayan bir filmin çoğunlukla yabancı dildeki parçalarının üstünkörü bir anlayışla gösterilmesi de... Tavernaların tanıtımı ya da kadınların gazino alışkanlıklarının sergilenmesi ne denli yerinde konu seçimi olarak kabul edilirse edilsin, bu gibi söyleşilerin anlamsız ve durmadan yinelenen sorularla yapılması havayı bozuyor ve her hafta gününde yayımlanan "İyi Akşamlar"ın şişirildiği izlenimini yaratıyor.

"İyi Akşamlar", kültür ve sanat olaylarının ve konularının derinlemesine incelendiği bir izlence değil, olmaması da gerekir. Bu görevi -eğer varsa- diğer TV yapımlyarı yerine getirmelidir. Ama kimi kültür ve sanat konularına değinildiğinde o konuların arkasında yatan sorunlara kısa da olsa bir göz atmaktan kaçınılırsa, hava yine bozulur. Bir de izlencenin bölümlerini sunucuların yapacakları usta, bağlayıcı ve birinden diğerine kolayca geçişi sağlayıcı konuşmalarla sıralamak, "İyi Akşamlar"ın akışını rahatlatacaktır.

Son olarak da bu izlence için kimi tanıtıcı konuşmalar yapanların ya da söyleşileri yürütenlerin Türkçeleri üzerinde durmak gerekir kanısındayım. Özellikle vurgu yanlışlıkları, giderek yayılgınlığı artan "İyi Akşamlar"ın düzeltilmesi gereken en önemli yanlarından biri!...

Bu yazı aleyhte mi, yoksa lehte mi oldu? Kararı Cumhuriyet'in sayın okurları nasıl olsa verirler.

Çitosan yine iştah kabarttı

ABDURRAHMAN YILDIRIM *6 şubat*

Fransız Societe Çiment Grubu'na 105 milyon dolara söz kesilen Çitosan'ın 5 fabrikasının özelleştirilmesiyle yerli adaylar yeniden ilgilenmeye başladılar. Özelleştirmeden sorumlu Devlet Bakanı **Adnan Kahveci**'nin Fransız firmasına satışta **"hâlâ tereddütleri bulunduğunu"** belirterek, **"5 fabrika yerine Çitosan'ın bütün fabrikalarının özelleştirilmsi için yeniden teklif alabileceklerini"** açıklaması, yerli alıcı adaylarını umutlandırdı. Bir süre önce **"Ne Çitosan'a ne de satılacak diğer KİT'lere talip değilim"** diyen **Sakıp Sabancı**'nın ve Çukurova Holding'e ait Çanakkale Çimento'nun, Çitosan fabrikaları için teklif verebilecekleri bildirildi.

Sabancı Holding'in Çimento Grubu Koordinatörü **Ayduk Çelenk, "Çitosan'ın özelleştirilmesinde bildirilen şartlar bizim için uygun değildi. Eğer şartlar uygun olursa Türkiye çimento üretiminin yüzde 12'sini gerçekleştiren bir kuruluş olarak tabii ki Çitosan'ın özelleştirilmesiyle ilgileniriz. İlgilenmeyiz demek yanlış olur"** dedi. Societe Çiment'in **"kendine göre hesaplar yaparak"** 105 milyon dolar teklif verdiğini belirten Ayduk Çelenk şöyle konuştu: **"Türkiye gelişmekte olan ve altyapısını henüz tamamlama-**

mış bir ülke. Onun için çimento tüketiminin önümüzdeki yıllarda artması bekleniyor. Gelişmiş ülkelerde ise altyapı yatırımları tamamlanmış ve dolayısıyla çimento tüketimi doyum noktasına ulaşmıştır. Çimento fabrikaları kapatılmaktadır. Bir de yarattığı çevre kirliliği ve bundan dolayı gördüğü tepki var. Bu nedenlerle, Türkiye, çimento üretimi açısından cazip bir ülke olabilir. Türkiye aynı zamanda cazip bir çimento pazarı da."

Trakya ve Balıkesir çimento fabrikalarının varlığı nedeniyle, kurulduğu yer olan Çanakkale ve civarına sıkışıp kaldığı belirtlen Çukurova Grubu'na bağlı Çanakkale Çimento Fabrikası için de Çitosan'ın fabrikalarının alınması **"bölgedeki pazarını genişletmek açısından"** önemli kabul ediliyor. Çanakkale Çimento'nun teklif verdiği bu iki fabrikayı alması durumunda pazarını Marmara ve Ege Bölgesi'ne yayacağı belirtiliyor. Çanakkale Çimento yetkililerinden aldığımız bilgiye göre de yeniden teklif istenmesi durumunda, bu kuruluşun önerisi değişmeyecek.

Çimento üretiminden daha fazla pay almak için yerli ve yabancı firmaların Çitosan'ın bu fabrikaları için giriştikleri bu yarış, önümüzdeki yıllarda çimento üretiminin çimento tüketimine yetişmeyeceği tahminine dayandırılıyor. DPT'nin tahminlerine göre Türkiye'nin çimento üretimi 1990 yılından sonra tüketimine yetmeyecek. 1991 yılında tüketimi karşılamak için 900 bin tona yakın bir ithalat yapılması öngörülüyor.

Çitosan'ın özelleştirilmesindeki bu gelişmeleri değerlendiren teklif vermemiş bir çimento fabrikasının genel müdürü şunları söyledi: **"Sabancı'nın, biri İstanbul'da öteki Mersin'de birbirinden uzak iki fabrikası var. Özel sektör çimento üretiminin yüzde 25'ini karşılıyor. Sektöre ağırlığını koyması için Çitosan'ın fabrikalarına ihtiyacı var. Çanakkale Çimento da Çitosan'ın fabrikalarından dolayı pazarım genişletememiş. Çanakkale'de sıkışıp kalmış. Bu fabrikaları almak için epey uğraştılar. Ölü kaldırmak için de çok ucuz fiyatlar verdiklerine inanıyoruz."**

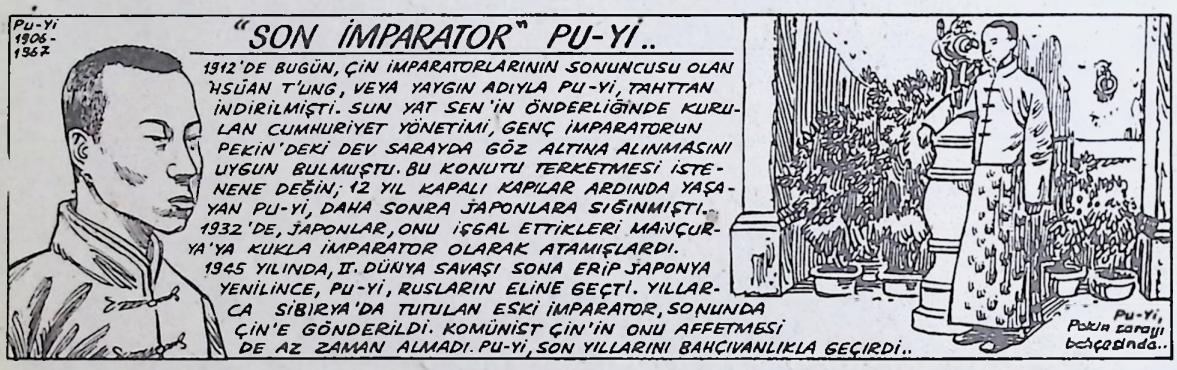

Bir yılda 5.5 milyar dolar dış borç

ŞEBNEM ATİYAS *7 şubat*

NEW YORK — Türkiye 1988 yılında, Dünya Bankası ve IFR'nin (International Financing Review) belirlemesine göre toplam 5.5 milyar dolar dış borç aldı. Böylelikle Türkiye'nin toplam dış borcu 36.7 milyar dolara yükseldi. 1988 yılında Türkiye'nin aldığı dış borcun 1.1 milyar dolarlık bölümü Dünya Bankası'ndansağlandı. Dünya Bankası'ndan sağlanan para içinde 400 milyon dolarlık Dünya Bankası garantili Japon kredileri de var. Uluslararası piyasalardan sağlanan 3.4 milyar dolarlık borca Dresdner Bank hesapları da eklendiğinde borç tutarı 5.5 milyar dolara ulaşıyor. 1987 yılında Türkiye'nin aldığı dış borç miktarı 4.6 milyar dolar dolayındaydı.

Borç dökümüne bakıldığında 1988'in borçlanmaları şu saptamalara olanak sağlıyor:

a) Tahvil çıkararak kredi sağlama eğilimi kuvvetleniyor. Türkiye yüksek faizli tahvillerle dış tahvil piyasasında tutunmaya çalışıyor. Bu tutum yabancı danışmanlar tarafından uzun dönemli yükü açısından eleştirilmekte.

c) Arap kaynaklarının yerini Japon kredileri dolduruyor.

e) Kredi veren kuruluşlar yüksek faizli, kısa vadeli ya da projeye yönelik borç vermeyi tercih ediyor.

1988 yılında Dünya Bankası Türkiye'ye toplam 1.1 milyar dolarlık kredi verdi. Bu rakamın içinde Japonya'dan gelen 400 milyon dolarlık Dünya Bankası garantili kredi de bulunuyor.

Geri kalan 3.4 milyar dolarlık kredi çeşitli bankalardan geldi. Dış borç listesine bakıldığında şu özellikler göze çarpıyor:

a) Yabancı sermaye projeye yönelik kredi vermeyi tercih ediyor.

b) Kredilerin önemli bir kısmı ihracata yönelik.

c) 49 ayrı işlemden oluşan 1988 tablosunda, en büyük ağırlık Merkez Bankası'nda. Merkez Bankası'nı Hazine (listede T.C. Hükümeti) takip ediyor. İktisat Bankası en çok kredi alan bankalar arasında.

En büyük üç kredi operasyonundan biri Toplu Konut ve Kamu Ortaklığı İdaresi'nin. İdare 1988'de yaklaşık 300 milyon dolar tutarında dört uzun vadeli kredi anlaşması yaptı. Birincisi 98 milyon dolarlık, 13 yıllık ihracat kredisi. Anlaşma 26 Şubat 1988'de ABD Eximbank'ın garantisi ile imzalandı. İkincisi 80 milyon dolar tutarında yedi yıl vadeli kredi kasımda imzalanma aşamasındaydı. 45 milyon dolar tutarındaki yedi yıl vadeli üçüncü dilim kredi anlaşması 1 ka-

sımda imzalandı. 50 milyon dolar civarında bir başka satış kredisi de kasımda imzalanma aşamasına gelmişti.

İkinci büyük operasyon Hazine'nin Mitsui Bankası'dan aldığı 268.5 milyon dolar tutarındaki yen kredisi. Kredi ikişer yıl vadeli iki ayrı anlaşma ile sağlandı.

Üçüncü büyük kredi operasyonu da Türkiye Elektrik Kurumu'nun. 304 milyon Alman Markı tutarında, Hazine teminatı ile Dresdner ve Ausfuhrkredit Gesellschaft'tan aldığı ihracat kredisi.

1988 yılında Türkiye'nin dış pazarlardan kaynak bulmak için kullandığı ikinci bir yöntem tahvil satışları oldu. Avrupa ve Amerikan pazarında altı tahvil çıkarma işlemi gerçekleştirildi. Bunların dördünü Hazine, ikisini de Turizm Bankası ile İhracat Kredi Bankası Hazine garantisi altında çıkardı.

Bunun yanı sıra FMS kredileri için 1.5 milyar dolarlık tahvil çıkarıldı. Solomon Brothers, Bankers Trust ve Merill Lynch aracılığı ile çıkarılan bu tahviller, ABD hükümetinin garantisiyle satıldı. Söz konusu tahviller aracılığıyla Türkiye FMS borçlarının bir bölümünü "satmış" oldu. ABD hükümetinin garantisi nedeniyle başarıyla gerçekleştirilmiş olmasına rağmen, Türkiye'nin uluslararası tahvil piyasasındaki yeri açısından ölçü verici kabul edilmiyor.

Türkiye'nin kasım ayında çıkardığı 150 milyon dolar tutarındaki tahviller Dünya Bankası ve diğer danışman kurumlarca, yüzde 11.125 gibi son derece yüksek faizli olması nedeniyle, kaynak bulma pahasına ağır yük altına girme eğilimi olarak nitelendirildi ve eleştirildi. Hazine'nin bu eleştirilere cevabı ise tahvil piyasasında yer edinmek için **"başlangıçta reklama"** ihtiyaç olduğu şeklindeydi. Normalde ABD pazarında faizler yüzde 8-9 arasında değişiyor.

Öte yandan Solomon Brothers'ın yaptığı bir araştırmaya göre gelişmekte olan ülke kredilerinin ikinci piyasadaki fiyatları açısından, Türkiye kredileri en pahalı satılanlardan. 13 yüksek borçlu ülke arasında, Türkiye kredilerinin ikincil piyasadaki fiyatı, 1987 eylülü ve 1988 eylülü karşılaştırıldığında 2 puan artış gösterdi. 87 eylülünde Türkiye'nin 1 dolarlık tahvilleri 96.50 cente satılırken, 1988'de bu rakam 98.50 cent oldu.

Merkez Bankası verilerine göre Türkiye'nin 1987 sonu itibarıyla birikmiş borçları 38 milyar 304 milyon dolar düzeyindeydi. 1988 yılında 7 milyar 135 milyon dolar tutarında dış borç geri ödemesi yapıldı. 5.5 milyar dolarlık yeni dış borçla 1988 sonu itibarıyla Türkiye'nin dış borç bakiyesi 36.7 milyar dolara yükseldi. Askeri Satış Kredisi (FMS) borçları söz konusu rakamların içinde yer almıyor.

Alevilik bir yaşam tarzı

ŞENAY KALKAN *8 şubat*

Yıllar önce bir arkadaşımızın Alevi olduğunu söylerken çektiği sıkıntı belleğimize kazınmıştı. O ne ilk ne de son örnek oldu. Saklamalarının ya da açıklarken onca tedirgin olmalarının nedeni Alevi olmalarından duydukları rahatsızlık değildi kuşkusuz. Alevi oldukları öğrenildikten sonra sorulan sorulardan, yapılan yorumlardan, çıkan tartışmalardan bıkmışlardı.

Aleviler de Müslüman olduklarını söylüyorlardı, ama namaz kılmıyor, ramazanda oruç tutmuyor, hacca gitmiyorlardı. Bir de üzerinde çeşitli söylentiler çıkarılan meşhur **"cem"**leri, yani **"mum söndürme"** olayları vardı. Bu ve benzeri konularda Alevilerle Sünniler arasındaki bu farklılıklar her zaman **"masum"** tartışmalarla sona ermiyordu. Büyük kentlerde Alevilerle Sünniler arasındaki **"soğuk"** ilişkiler küçük yerlerde **"sıcak"** çatışmalara, savaşlara dönüşebiliyordu. Yakın tarihimizde Kahramanmaraş'ta, Çorum'da olduğu gibi.

Peki, kimlerdi Aleviler? **"Mum söndürme"** olayının gerçekleştiği iddia edilen **"cem"** gerçekte neydi ve nasıl yapılıyordu? İnançları, Alevilerin günlük yaşamlarına nasıl yansıyordu?

Diyanet İşleri Başkanlığı yetkilileri Aleviliğin ne olduğunu **"vatandaşların sorularına verdikleri yanıt çerçevesinde"** açıklayabileceklerini, cem hakkındaysa **"ayrıntılara girmedikleri için"** bir şey söyleyemeyeceklerini belirtiyorlardı.

Bu konudaki araştırmaların, kitapların sayısı da iki elin parmaklarını geçmiyordu. En doğrusu Alevilerin yaşadıkları bölgelere gitmek, kim olduklarını, nasıl yaşadıklarını bizzat görmek, cemin nasıl yapıldığını incelemekti. Bu konuda şanslı da sayılırdık. Çünkü şu anda İstanbul Teknik Üniversitesi Türk Müziği Devlet Konservatuvarı'nda öğretim elemanı olan **Gani Pekşen** lisans ve lisansüstü tezlerini hazırlarken Malatya-Arguvan Semahları'n incelemek için birkaç kez Alevilerin yoğun olarak yaşadıkları illerimizden olan Malatya'ya gitmişti. Gerek Alevilerle ilgili kitaplarda gerek **Pekşen**'in tezlerinde okuduklarımızın o zamana kadar duyduklarımızdan, bildiklerimizden çok farklı olması konuya olan ilgimizi, merakımızı daha da arttırmıştı. Pekşen, birlikte Malatya'ya gitme önerimizi seve seve kabul etti.

Gani Pekşen üç yıl boyunca bütün yöreyi taramış, yüzlerce kişiyle konuşmuş, semahları kaydedebilmek için özel olarak düzenlenen cemlerde bulunmuştu. Yani yöreyi iyi tanıyordu. Malatya'da yaşayan ve bir Alevi **"dede"**si olan **Mustafa Tosun**'un bize yardımcı olabileceğini söyledi.

Böylece biz de Gani Pekşen'le birlikte Malatya'ya gittik.

Mustafa Dede'nin evine giderken nasıl biriyle karşılaşacağımızın merakı içindeydik. Kapıyı orta yaşlı, uzun boylu, takım elbiseli biri açtı. Bizi evin salonuna buyur ettikten sonra da sobanın ateşini güçlendirip çaydanlıkları üstüne koydu. Biz hâlâ **"Dede"**bekliyorduk. Oysa yaşının üstünde bir dinçlik ve erkeklerin büyük bir çoğunluğunun aksine maharetle odaya çeki düzen veren kişi Dede'nin ta kendisiydi. Bu ilk gözlemimizi aktarınca hoşuna gitmişti:

"Ben de aslında böyle yetiştirilmedim, ama çağa uymak gerek. Bizim hısım (karısına hısım diyor) **yemek yapar, ben de evin öteki işleriyle uğraşırım. Her şeyi bir kişinin omzuna yüklemek günah değil midir? Ben kendi oğlumu da böyle yetiştiriyorum, ama o hafta arası çalışıyor, hafta sonları da futbol oynuyor, pek evde olmuyor yani. Kızım Gülümser de genellikle ders**

çalışıyor. O yeter ki okusun ben onun yapacağı işi de yaparım..."

Mustafa Dede'nin evinde de, daha sonra gideceğimiz bütün Alevilerin evlerinde olduğu gibi, duvarlardaki tek süs **Hazreti Ali**'nin ve **Atatürk**'ün fotoğraflarıydı. Daha önce sadece iki uçlu kılıcını gördüğümüz Hazreti Ali'nin temsili tablosunun fotoğrafını ilk kez görüyorduk. Hazreti Ali, kimi evlerde çerçeveletilmiş fotoğraf olarak kimi evlerde duvar halılarına işlenmiş olarak hep çıkacaktı karşımıza... Bazı evlerde bu iki resim arasına asılan bir de bağlama vardı.

Mustafa Tosun, bir kısım Alevinin **"pir"**i, **"rehber"**i olan **Teslim Abdal**'ın köyü **Şeyh Hasan**'dan göçmüş Malatya'ya. Babası, Alevi müftülerinden **Hüseyin Tosun** ya da yakınlarının taktığı adla **"Teko Dede."** Halen yaşıyor olmasına karşın **Mustafa Tosun**, hem Aleviliği benimsemiş hem de bilgi, görgü bakımından kendini yetiştirmiş olduğu için şimdiden **"Dede"** olarak kabul ediliyor. 52 yaşındaki **Mustafa Dede** çiftçilikle uğraşıyor. Bir bakıma da meslektaşımız sayılır. Malatya'nın yerel gazetelerinden **"Hamle"** de bir süre gündemdeki konular hakkında kısa makaleler ve aynı konuyla ilgili şiirler yazmış. Hem dini konulardaki bilgisi hem de güncel, ekonomik, kültürel, siyasal olaylara olan ilgisi, bilgisi, getirdiği yorumlarda dikkat çekiyor. Çok istemesine karşın sadece ilkokulu okuyabilmiş.

Mustafa Dede, Malatya'da bulunuş nedenimizi öğrenince çok seviniyor. Yapacağımız araştırmada bize büyük bir memnuniyetle yardımcı olacağını söylüyor. **"Keşke"** diyor, **"TRT de bu konuda bir belgesel, bir program hazırlasa da bütün Türkiye Alevileri, cemi tam manasıyla tanısa, bilse..."**

Mustafa Dedeler'in evinden misafir hiç eksik olmuyor. Televizyon Malatya'daki Aleviler arasında komşuluğu biraz azaltsa da henüz tamamen bitirememiş. Bu nedenle olsa gerek, tencerelerden yemek, demliklerden çay eksik olmuyor. Haftada birkaç gece evlerde toplanıp sohbet ediyor, günlük olayları tartışıyor, bağlama çalıp deyişler, türküler söylüyorlar. Özellikle de **Mustafa Dede**'yi dinlemeyi seviyorlar. **Mustafa Dede**, büyükle büyük, küçükle küçük, siyasetse siyaset, dini konularsa dini konular, fıkraysa fıkra, kısacası sohbeti bol biri.

Bizim gittiğimiz gün de ev misafirle doluyor. Onlar da ilgiyle sorularımızı ve **Mustafa Dede**'nin verdiği yanıtları dinliyorlar. **Mustafa Dede** söze Aleviliği anlatarak başlıyor.

"Alevilik bir inanıştan çok bir yaşama felsefesidir. Temelinde insan haklarını savunmak yatar. Bizde en büyük suç, günah, insan haklarına karşı işlenendir. İnsan hakları deyince biz, din-dil-ırk ayrımı gözetmemeyi anlarız. Bu Alevilikte '73 milletin hepsine bir nazarla (gözle) bakacaksın' 'sözüyle ifade bulmuştur. Bizim inancımıza göre bütün insanlar eşittir. Hangi milletten olursa olsun insan insandır. Bu temel ilke deyişlerimizde, nasihatlerimizde, dualarımızda döne döne işlenir. Çocuklarımızın ilk öğrendiği konu budur. Cem ise bu felsefenin pratiğidir. Dualarımızda, öğütlerimizde dile getirdiğimiz her şey cemde vücut bulur! Cemdeki her olay aslında günlük yaşamın nasıl olması gerektiğini anlatır, ona canlı bir örnek teşkil eder."

Mustafa Dede'yi dinlerken Alevilerin tamamının böyle düşünüp düşünmediğini, Aleviliği herkesin böyle mi dile getirdiğini merak ediyoruz. Hemen yanıtlıyor:

"Bu anlattıklarım geneli kapsıyor. Ben doğal olarak kendi görüşlerimden, Aleviliği anlayışımdan yola çıkarak bu tanımı yapıyorum. İçimizde daha farklı düşünenler yok mu? Her toplumda vardır. Ama biz onların söylediklerine, tavırlarına bakarak, yani kötü örneklerden, istisnalardan yola çıkarak bütün Alevi camiasının karalanmasına karşıyız. Bu hangi konuda olursa olsun insanları yanlış yapmaya iten bir yaklaşımdır."

Mustafa Dede konuşmasında, Sünniler aleyhinde bir şey söylemiyor. Aksine sık sık Sünnilerle aralarında insan ilişkileri açısından hiçbir ayrılığın olmadığını, dinin inananla Tanrı arasındaki bir konu olduğunu, Sünnilerle Aleviler arasındaki çatışmaların çıkar grupları tarafından yapay olarak yaratıldığını vurguluyor.

Kısaca, Hazreti Muhammed'in ölümünden sonra, **Muhammed**'in yeğeni ve damadı olan **Hazreti Ali**'nin halife olmasını isteyenler ve **Ali**'yi benimseyenlerin izlediği yol olarak tanımlayabileceğimiz Alevilik, bugün artık daha çok bir yaşayış biçimi olarak varlığını sürdürüyor. **Mustafa Dede**, bunun nedenini bir yandan değişen yaşam koşullarına bağlarken bir yandan da Alevilik felsefesinin somutlandığı, yeni yetişen nesillere aktarıldığı, canlı örneklerle sunulduğu bir yol, yöntem olan **cem**lerin cumhuriyetin ilanından bu yana resmi olarak yasaklanmasının altını çiziyor:

"Atatürk, cumhuriyeti kurunca insan hakları, fikir özgürlükleri doğdu. Bizler de Aleviliğimizi bir sır olarak saklamaktan kurtulup benliğimizi bulduk. Bu bakımdan Atatürk'e çok şey borçluyuz. Böyle bir ortamda Atatürk, tekkeciliği, tarikatçılığı yasaklayınca Aleviler de 'O ki bizim cem icraatımız da tarikattan sayıldı, biz de bunu yapmayız' dediler. Aslında Alevilik bir tarikat değildir. Ama Kurtuluş Savaşı'nda Atatürk'e büyük destek sağlayan topluluğumuz o dönemde bunu tartışmak, huzursuzluk yaratmak istemedi. Karara saygılı olduk."

Aleviliğin soyuttan somuta dönerek, canlı tutularak yeni nesillere aktarıldığı en etkin araç **"cem"**ler. **"Cem"**lerin bugün artık yapılmayışında yasaklanmış olmaları kadar değişen yaşam koşullarının da payı büyük. Köylerden kentlere göçle birlikte kalabalık aileler yerini çekirdek ailelere bırakmış. Anneanneler, dedeler, amcalar, halalar, dayılar köylerde olduğu gibi aynı evde ya da iki ev ötede oturmuyor artık. Çocukların kimi okumak, kimi çalışmak için kentlere hatta başka ülkelere gitmiş, gidiyor. Örneğin **Hüseyin Tosun**'un (Teko Dede) beş çocuğundan sadece ikisi Malatya'da. Ötekilerin ikisi Amerika'da, biri Almanya'da sürdürüyor yaşamını.

Alevilik felsefesini, gelenek göreneklerini, neye, neden inanıldığını yeni nesillere aktaran kişiler olan **"dede"**ler de eski önemini yitirmiş durumda. **"Dede"**lerin peygamber soyundan gelen, bilgili, görgülü, olgun, yaşayışı, konuşmasıyla topluma örnek olması; derleyici, toparlayıcı olması gerekiyor. Dedelik babadan, bu özellikleri taşıyan oğula geçiyor. Bu özelliklere sahip olduğu için daha şimdiden **"Dede"** kabul edilen **Mustafa Tosun**, babası **Hüseyin Tosun**'dan (Teko Dede) zamanı gelince **"dede"**liği resmen devralacak, ama kendi ailesinde **"dede"**liği devredeceği kimse

yok. Çünkü **Mustafa Dede**'nin tek oğlu **Hüseyin**'in de birçok Alevi genci gibi Alevilikle, dedelikle pek ilgisi yok. **Mustafa Tosun, "dede"**liği kendi amcalarından birinin oğlunun üstleneceğini belirtiyor.

Gençler arasında **"Dede"**lik eski önemini yitirmiş. Saygı gösterilen, arada bir sohbetlerine, öğütlerine kulak verilen aile, akraba büyüğüne dönüşmüş durumda. Geçmişte. **"Dede"**leri muhatap alışla şimdiki arasında dağlar var. **Mustafa Tosun, "Eskiden bir köye "dede"nin geleceği duyulunca, üç gün önceden hazırlık yapdır, dede köyün başında beklenirdi. Bu muhteşem saygının yitirilmesinde o müesseseyi kötüye kullanan, bilgisiz, cahil dedelerin de payı var tabii"** diyor. Bugün artık, biz **Mustafa Dede**'lerdeyken gelen konukların yaptığı gibi, **"dede"**lerin yanında bacak bacak üstüne atıp oturarak sigara içilebiliyor. Bu rahatlıkta, Mustafa Dede'nin kişiliğinin, konuya yaklaşım açısının da payı var mutlaka...

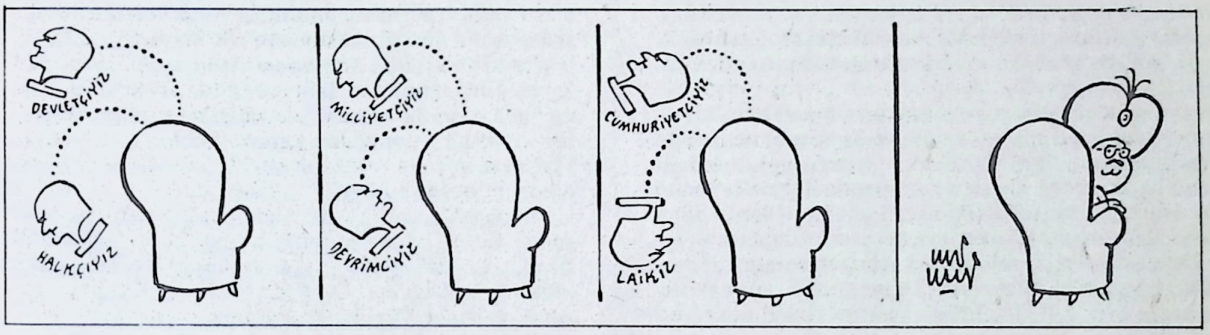

İran'dan büyük göç

TARIK ERSOY *12 şubat*

Uzun süren bekleyiş, mutlu sona yaklaşıyordu. Çünkü aylardır daha iyi bir yaşam için gitme yollarını aradıkları Kanada'nın kapısı aralanmıştı. Aracılarla kurulan ilişkiler sonuç vermiş, Kanada'ya deniz yoluyla gidilmesinin daha uygun olduğu kararlaştırılmıştı. Birbirlerinden habersiz yaklaşık 100 kişide de aynı **"umut"** vardı. Tek ortak özellikleri ise **"İranlı"** olmalarıydı. Türkiye'den Kanada'ya geçişin bedeli için ödenen 6 bin Amerikan Doları, **"iltica"** işlemlerini de kapsadığı düşünüldüğünde oldukça ucuzdu. Verilen gün ve saatte hepsi belirlenen yere gelmişler ve kayıklarla kendilerini Kanada'ya götürecek olan gemiye binmişlerdi...

Yola çıkıldı. Yaklaşık 14 hafta süren yolculuk boyunca, güvertede bulunmaları **"güvenlik"** gerekçesiyle uygun görülmemişti. Sonunda hepsinin heyecanla beklediği çağrı geldi. Kanada kıyıları gözükmüştü. Yolculuğun en heyecanlı bölümü ise yeni başlıyordu. Çünkü Kanada sınır görevlilerinin kontrolünden geçeceklerdi. Birer birer gemiden indiler, kıyıda **"Welcome to Canada"** yazılı tabelanın önünden geçerek görevlilere belgelerini uzattılar. Hepsinin belgelerine Kanada giriş vizesi vuruldu. Ve İngilizce olarak **"Artık Kanada'dasınız"** denildi. Gemi geriye dönerken, onlar da **"yeni yaşamlarımn"** heyecanıyla en yakın yerleşime ulaşabilmek için yola çıkıyorlardı. Yaklaşık yarım saat süren toplu bir yürüyüşten sonra ilk yerleşim birimi gözüktü.

Ama bu ne biçim Kanada idi? Karşılaştıkları herkes Türkçe konuşuyordu...

Çünkü hâlâ Türkiye'deydiler.

İranlı ve Türklerden oluşan bir şebeke yaklaşık 100 İranlıdan **"Sizi Kanada'ya götüreceğiz"** diyerek 6 biner Amerikan Doları almış ve dört hafta boyunca Marmara Denizi'nde dolaştırdığı bu insanları ıssız bir kıyıya çıkartmıştı. Kıyıdaki **"senaryo"** da planın bir parçasıydı. Kazanılan para ise bugünün değeriyle 1 milyar liranın üzerindeydi.

Bu öyküyü Türkiye'de yaşayan bir İranlı anlattı. Ona da başka bir İranlı anlatmıştı. İnanması gerçekten güçtü. Belki pek çok ayrıntısı doğru da değildi. Ama öyküde gerçek olan tek nokta, Türkiye'de yaşayan pek çok İranlının **"çaresizliği"**ydi.

Şah'ın devrilmesi ve İran'la Irak arasında savaşın başlamasından sonra bir İranlının ifadesiyle **"Türkiye'nin zorunlu turistleri"** durumuna gelen İranlılar kimdi?.. **"Nasıl yaşıyor ve neler düşünüyorlardı?", "Türkiye'ye nasıl gelmişlerdi?", "Türkiye'de kaç İranlı vardı?"** Bu ve benzeri soruların sayısını daha da uzatmak mümkün. Ama Türkiye'de yaşayan İranlıları anlatmanın yolu da bu soruların yanıtlarını aramaktan geçiyor.

Kimine göre 500 bin ile 3 milyon arasında olan, ama Türkiye'yi başka ülkelere gitmek için **"geçit"** olarak kullandıklarından sayıları sürekli değişen İranlılar konusunda tek kesim rakam, İçişleri Bakanlığı'nın verdiği istatistiklerde görülüyor. Bakanlığın 1988 yılı kasım ayı sonu itibarıyla verdiği sayılara göre Türkiye'de yalnızca 760 İranlı **"ikamet"** ediyor. Bunlara **"öğrenim gören"** 3 bin 78, "çalışan" 516 ve **"öteki"** sınıflamasıyla 1632 kişi eklenince, toplam İranlı sayısı ancak 5 bin 986'ya ulaşıyor. İçişleri Bakanlığı yetkilisi bu sayılara, **"İki ülke arasındaki anlaşma sonucu turist olarak Türkiye'ye giren ve üç ay kalabilen"** İranlıların katılmadığını söylüyor. **"Turist muamelesi"** gördükleri belirtilen İranlıların sayısı ise Kültür ve Turizm Bakanlığı'nın rakamlarına göre 1988 yılının ilk sekiz ayı için 130 bin 85. Aynı kaynağa göre Türkiye'ye 1986 yılında 113 bin 738, 1987 yılında ise 111 bin 118 İranlı girdi.

Oysa Türkiye'deki İranlıların gerçek sayısının bu

kadar az olmadığı her düzeyde kabul görüyor. Belki iki-üç milyon gibi abartılı sayıların verilmesine, Türkiye üzerindeki İranlı trafiğinin çok yoğun olması neden oluyor.

Bakanlıkça verilen sayılar yetersiz olmasına karşın **"resmi düzeyde"** doğruydu. Çünkü İranlıların ancak bir bölümü **"yasal yollardan Türkiye'ye girip çıkıyordu. "Resmi" sayılara yansımayan büyük bir yüzde ise sahte pasaportla ya da artık herkesin yakından bilgidi "dağ"dan geliyordu."**

"Dağ", mahkeme tutanaklarına bile geçmişti. Sahte pasaport kullanmak ve bulundurmak suçlarından tutuklanan İran uyruklu **Mhradet Farhode**, Beyoğlu 4. Asliye Ceza Mahkemesi'nde okunan ifadesinde şunları anlatmıştı:

"Annem ve babam beni kurtarabilmek için Türkiye'ye göndermenin yollarını aramaya başlamışlardı. Bir tanıdıktan beni Türkiye'ye göndermesini rica ettiler. Daha sonra sonbahar aylarında Tebrizli Ahmet ve Abuzer adlarındaki iki kişiye teslim ettiler. Ahmet beni Türk sınırına kadar getirdi ve döndü. Doğu Beyazıt sınırından, yani dağdan Abuzer adındaki İranlı beni geçirdi ve Erzurum'a kadar getirdi. Oradan beni trene bindirdi, İstanbul'a geldim ve bir otele yerleştim."

"Dağ"ın henüz resmi tutanaklara girmediği yıllarda, aynı yolu izleyerek Türkiye'ye kaçak olarak giren, yıllarca kaçak olarak yaşayan ve çalışan bir İranlı ise **"dağdan kaçış"** öyküsünü şöyle anlatacaktı:

"1983 yılında Gürbulak sınır kapısıyla Esenler arasında kalan dağlık bölgeden at ve katır üstünde Türkiye'ye girdim. Ama herkes benim kadar şanslı değil. Aynı yolu yürüyerek katedenler de vardı. Hoy kentinden para vererek anlaştığım adam beni aldı. Önce arabayla bir sınır köyüne geldik ve sınırdan geçerken kullanacağımız atları iki gün bekledik. Çünkü devrim muhafızları köye gelmişlerdi ve iki gün evden çıkamamıştık. Sabah 05.00'te atlar geldi ve yola çıktık. İran'daki Kürt bölgesinden geçerken PKK'ya o zamanın parasıyla 50 bin lira geçiş ücreti verdik. Burada bizi peşmergeler karşıladı. Yanlarında kaçakçılık yapan iki Türk vardı. Gece yarısına doğru sınırı geçtik. Saat yarımda bir Türk köyüne vardık. İki gün de o Türk köyünde kaldım. Tekrar ata binip 5 saat yol aldık. Ve ilk kez asfalt yola çıktık. Başkale'den bir taksiye binerek Van'a geldik. Aynı gün otobüsle İstanbul'a hareket ettik."

Bu geçişi nasıl sağladığını sorduğumuzda ise genç İranlı **"Kaçak girmek için adamını bulacaksın"** diyerek şu yanıtı veriyordu:

"Sıradan bir insanı, Tahran'dan alıp İstanbul'da teslim ediyorlar. O zamanın parasıyla bu kaçış bana 3 milyon TL karşılığına mal oldu."

Humeyni rejimi ve İran-Irak savaşının ardından ülkelerini terk eden İranlıların **"nedenleri"** birbirine benziyordu. Kimi rejim karşıtı olduğundan kimi de savaştan kaçmıştı. Yeni düzene ayak uyduramadığı için ülke dışına çıkan İranlıların sayısı da az değildi. Politik nedenlerle İran dışına çıkanların gerekçeleri çok açıktı. **"Daha iyi bir yaşam"** için İran'ı terk edenler ise şunları söylüyorlardı:

"İran'da özgürlük yok, kültür serbest değil. Eğitimi mollalar veriyor. Çocukların istikbali ise hiç yok. Sokakta gülmek bile yasak. İnsanların saçına başına karışılıyor. Sadece siyah ve kahverengi bol pantolonlar giymemizi istiyorlar. Örneğin kırmızı, sarı ve yeşil gibi renkli giysiler yasak. İran'da bir kadına yolda durup adres bile soramazsınız, başınız derde girer. İşte bu nedenlerle her şeyimizi satıp ülke dışına çıkıyoruz."

Milyonlarca İranlı geçen yıllar içinde pek çok şeyi göze alarak ülkesini terk etti. Peki bu kadar tehlikenin ve masrafın ardından elde ettikleri neydi? Pek çok İranlı yurtdışında yeni bir yaşam kurmuştu. Bu **"yeni yaşam"**ın yolu da Türkiye'den geçiyordu. Türkiye kimi İranlılarca bir **"köprü"** ya da **"atlama tahtası"** olarak görülüyordu. Yasal olmayan yollardan Türkiye'ye gelen İranlılar için yakalanmak ve İran'a geri gönderilmek de vardı. Şartları iyi değerlendirenler ise yıllarca hiç dikkati çekmeden Türkiye'de yaşıyor ve başka bir ülkeye geçmenin yollarını arıyordu. Kimilerine göre aslında amaç da buydu. Türkiye'ye dağdan gelen ve Kanada Büyükelçiliği'ne yaptığı **"iltica"** başvurusunun sonucunu yıllarca bekleyen bir İranlı, **"Gelenlerin çoğu zaten Türkiye'de kalmak istemiyor"** diyor ve nedenini şöyle açıklıyordu:

"Avrupa'da mülteci olursan iş bulup para yardımı yapıyorlar. Türkiye'de böyle bir şey yok. Aksine bir İranlı için Türkiye'de yaşam herhangi bir yabancıya oranla çok daha zor. Özellikle benim gibi dağdan kaçarak gelenler Türkiye'de kalmak istemiyor."

Türkiye'deki İranlıların sorunları arasında **"hayat pahalılığı"** ilk sıralarda yer alıyor. Ailesiyle birlikte Batı Almanya'ya gitmek için İstanbul'da **"vize"** bekleyen İranlı bir ev hanımı, konu hayat pahalılığına gelince hemen şu soruyu yöneltiyor:

"Peki, siz Türkiye'de nasıl yaşıyorsunuz?"

Çünkü Türkiye, **"paralı"** İranlılar için bile oldukça pahalı bir ülke olmuştu. Üstelik **"İranlı"** olmak, Türkiye'de herhangi bir yabancıdan çok daha fazla para harcamayı gerektiriyordu. Çünkü Türkiye'de kimilerine göre İranlı olmak, verilen hizmet karşılığı fazladan para ödemeyi gerektirecek bir konumda bulunmakla eşanlamlı görülüyordu. Taksi şoförlerinden ev sahiplerine, gümrük görevlilerinden çarşıdaki esnafa dek İranlılardan **"fazladan"** istenen paralarla, zaten **"ucuz ülke"** imajını çoktan kaybetmiş olan Türkiye'de yaşamak daha güçleşiyordu.

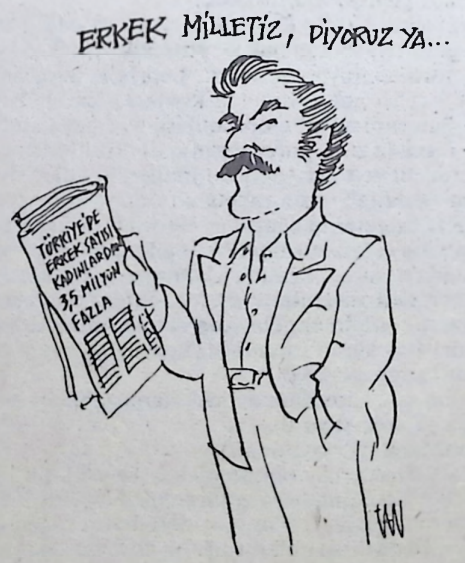

Nadir Nadi'den...

HASAN CEMAL *13 şubat*

Basın özgürlüğüne yeni bir darbe daha hazırlanıyor. Hazırlığı yapmış olan, Özal hükümeti. Bakanlar Kurulu'nda kabul edilerek Millet Meclisi'ne sevk edilen yasa tasarısıyla Türk Ceza Kanunu'nda birtakım değişiklikler öngörülüyor.

Ayrıntısına şimdilik girmiyoruz.

Belki girmeye gerek de yok. Zira demokrasi kültüründen o kadar nasibini almamış bir zihniyetin ürünü ki, sadece özüne dikkat çekmek yeterli olabilir: Özal iktidarından basın özgürlüğü kavramına yeni bir darbe daha...

O kadar!

Biz sözü, başyazarımız Nadi Nadi'ye bırakmak istiyoruz.

Tarih, 11 Aralık 1958. DP iktidarı basından rahatsız; özgürlüğü kısıcı önlemler alıyor; Nadir Nadi de *"Devletin İtibarını Kırmak"* başlığını taşıyan başyazısında devrin başbakanı Adnan Menderes'i uyarıyor.

Basın hürriyetinden rahatsız olan hükümetler, yeni kayıtlamalara başvuracakları sırada hep *"devletin itibarı"*, *"memleketin yüksek menfaatleri"* gibi sınırları belirsiz birtakım genel kavramları ileri sürer, bunlara dayanarak tenkitlere engel olmanın çaresini ararlar.

Gerçekte, devletin itibarı nasıl zedelenir? Memleketin yüksek menfaatleri ne zaman zarar görür? Kısa bir incelemeden geçirecek olursak, bu konularda basına suç yüklemenin epeyce güç olduğunu anlarız.

Bir defa devletin itibarı, memleketin yüksek menfaatleri gibi kavramlar üzerinde vatandaşların farklı düşünceler beslemelerini, bir hürriyet rejimi içinde yaşadığımızı iddia ediyorsa, hoş görmeliyizdir. Devletin itibarının şu yolla korunacağını, memleketin şu davranışla kalkınacağını ileri sürenler, eğer iktidar politikası ile çelişme halinde iseler, bunları suç işlemiş farz etmeye elbette yer olamaz.

Bir gazetenin, bir yazarın, hatta bir siyasal partinin tuttuğu yol, sahiden devlet itibarını kırıcı, memleket menfaatlerini bozucu bir yol sayılıyorsa, bu hususta en kuvvetli söz sahibi şüphesiz halktır. O gazeteyi okumaz, o partiye oy vermez. Böylece devletin itibarı da memleketin yüksek menfaatleri de en iyi bir şekilde korunur.

Özel menfaati ya da partizanlık gayreti uğruna bir gazetenin yalan yazdığını farz edelim. Yalancılığı meslek edinenler, her şeyden önce kendi itibarlarını kırmış olmazlar mı? Ekonomik düzeni pek yolunda giden bir memleket düşününüz. Özel kaygılarla yazı çiziktiren bir adam bir gün yalan yere *"Borcumuz gırtlağımızı aştı, dış borçlarımızı ödeyemez hale geldik"* derse ne olur? Bu yazıdan ötürü devletin itibarı zedelenir, memleketin menfaatleri bozulur mu? Hayır. Ne itibar zedelenir ne de milli menfaatler bozulur. Sadece o adamın adı yalancıya çıkar.

Bir de ekonomik durumu pek sıkışık bir memleketi göz önüne getiriniz. Merkez Bankası dış ödemeleri yetiştiremez hale gelmiş, borç gırtlağı aşmış, yabancı basın o memleket aleyhine gittikçe sesini yükseltmeye başlamıştır. Bu memleket istediğiniz kadar basın yasakları koyunuz, hiçbir yazar gerçeği açıklayamasın. Orada devletin itibarı yerindedir, milli menfaatler korunuyor, denebilir mi?

İnsan haklarına saygı gösterilen, mahkeme istiklalini üstün tutan, hak eşitliği prensibi üzerine yüreği titreyen bir idare altında bir adam çıkar da, *"Bizim yurdumuzda insan hakları ayaklar altında çiğneniyor, başımızda partizan bir idare var. Hak eşitliğini bir türlü kabul etmiyor. Vatandaşlar üzüntü içinde.."* diye yazsa ne olur? Bir adam, bir gazete, hatta yüz adam, yüz gazete böyle yazdığı için orada devletin itibarı zerre kadar sarsılır, memleket menfaatleri kıl kadar zarar görür mü?

Fakat, gerçekten insan haklarına saygı göstermeyen, adalet istiklali kavramına önem vermeyen, hak eşitliğini çiğneyen bir partizan idarede, isterse bütün basın, köpekler gibi hükümetin önünde tir tir titresin, işbaşındakileri överek göklere çıkarsın, iktidarı yeryüzünün en iyi iktidan diye ilan etsin, o devletin itibarının sarsılmadığını, o memleketin yüksek menfaatlerinin korunduğunu iddia etmek mümkün müdür?

Savaş ve isyan gibi sıkıyönetim idaresini gerektiren devreler boyunca, temel haklardan bir kısmını, o da geçici olarak, yürürlükten kaldırmayı anlarız. Bunu yaparken hükümet, millete karşı yüklendiği ağır soruma dayanarak devletin itibarını ve memleketin yüksek, hayati menfaatlerini ileri sürebilir.

Bunun dışında bu gibi parlak gerekçeler, acı gerçeği hiçbir zaman örtemez. O gerçek de, yazık ki sadece iktidarın yetersizliklerini gizlemek, kusurlarını da basına ve muhalefete yüklemek ihtiyacından ibarettir.

☆

Evet Nadir Bey; söyler misiniz, neden bir türlü tarihten ders alınamıyor?

Havada yeni şirket: THT

İDRİS AKYÜZ *14 şubat*

Sivil hava trafiğine açılan askeri meydanlar ile yeni yapılacak havaalanlarının, belediyeler ile özel idareler tarafından işletilmesi planlanıyor. Ayrıca, iç hatlarda uçuş yapacak yeni bir şirket olan THT'nin (Türk Hava Taşımacılığı) önümüzdeki hafta **"deneme"** seferlerine başlayacağı öğrenildi. Ulaştırma Bakanı **Ekrem Pakdemirli,** THY'nin, iç hat seferlerini **"asgariye"** indirerek dış seferlere ağırlık vereceğini söyledi.

Gelişen Türk sivil havacılığının bugünü, THY, havaalanları ve özel havayolları gibi konularda **Cumhuriyet'in** sorularını yanıtlayan Ulaştırma Bakanı **Ekrem Pakdemirli, "uçuş güvenliği"** açısından önemli bir yer tutan **"radar"** tesisinin önümüzdeki yıl tüm Türkiye'de gerçekleşeceğini bildirdi. Ulaştırma Bakanı Pakdemirli sorularımızı şöyle yanıtladı:

— Sayın Pakdemirli, 1992 yılında AT ülkelerinde sınırların kalkmasıyla başlayacak "kuralsız taşımacılık"ta THY'nin şansı nedir? Sizce bugünden ne yapması gerekmektedir?

PAKDEMİRLİ — THY, bugünden itibaren, kendisini daha çok dışa açarak, dış hatlarda çalışmaya hız vermesi lazım. İç hatları da yavaş yavaş, başka tip uçaklarla hizmet verebilen şirketlere devretmesi lazım. THY'nin artık kısa mesafelere değil, uzun mesafelere uçacak biçimde ve uçaklarına uygun menziller seçmesi gerekir. Sanıyorum bazı **"Pull"** ya da **"kombine alanlara"** girip **Lufthansa, Air France** ve **SAS** gibi şirketlerle paslaşarak 1992'de de kârlılığını devam ettirebilir. Örneğin, **"Eurocontrol"** kuruldu. Buna biz de girdik. Böylece, Avrupa'da şimdi, sanki tek bir ülke bütün bu bölgeye uçakları yönlendiriyormuş gibi bir idare var. Böylelikle, uçak kontrol ve bilet satışına bir yerde ortak olduk. Dolayısıyla 1992'de başlayacak olan tek pazar meselesine biz şimdiden girme çabasındayız. Ama bu elimizdeki vasıtalarla mutlaka dışa dönük çalışmalıyız. Böylelikle THY, tüm gayretini dış hatlara verdiğinde, büyük pazarda payımızı almış olacağız.

— Peki Sayın Bakan, bu pazarda THY'nin hiçbir rizikosu yok mu?

PAKDEMİRLİ — Zannetmiyorum.

— Sayın Bakan, THY'nin dış hatlara ağırlık vermesini önerirken iç hatlardaki hava ulaşımının nasıl yapılacağı konusundaki planlamalar nedir? Sadece, özel havayolları mı iç hatlarda uçacak?

PAKDEMİRLİ — İç hatlarda başka şirketler kurulur. Mesela bir tanesini kuruyoruz. THT (Türk Hava Taşımacılığı). Yarın öbürgün fiilen işletmeye de geçecek. İç hatlarda, THY en fazla üç ya da dört merkeze uçabilir. Bunun dışındaki yerlere THT küçük uçaklarla **"mekik seferler"** yapacak, bu da bir devlet kuruluşu şu aşamada.

— Bu da belli bir yatırımı gerektiriyor. En önemlisi uçakları nereden temin edeceksiniz? Kiralayacak mısınız? Kaç tane uçak alacaksınız? Nasıl finanse edeceksiniz?

PAKDEMİRLİ — Uçakları **"leasing"** (finansal kiralama) yöntemi ile alacağız. 10, 20 ve 40 kişilik uçaklar olacak. Bu uçakları İngiltere, Fransa, Almanya ve Sovyetler Birliği'nden temin edeceğiz. Baktık uçaklar kârlıdır, satın alacağız. THT, kiralık uçaklarla ekonomik olan hatları belirledi, para kazanarak işi yürütecek. Yani, THT bu yıl kurulacak ve bu yıl kâra geçecek. Filoya şimdilik 10-12 uçak gerekli. Yalnız başlangıçta yolcu potansiyeline bakmak lazım. Bir tanesi, Kuzey Karadeniz'den İstanbul'a bağlantı yaparken, diğeri güneyden Ankara'ya uçacak. Kısacası kuzeyden güneye, doğudan batıya doğru mekik seferler yapacaklar.

THT'nin Ankara, İstanbul, İzmir ve Adana olarak 4 esas noktada üsleneceğini anlatan Ulaştırma Bakanı **Pakdemirli,** yeni şirketin kuruluşunun gecikmesine, THT'deki **"Türk"** kelimesi için Bakanlar Kurulu Kararı gerekmesinin neden olduğunu bildirdi. Pakdemirli, THT'nin 15 Şubat 1989 tarihinden itibaren **"deneme"** uçuşlarına başlayacağını da söyledi.

THT'nin, **"Şapka Holding"** olarak, kurulan bölgesel şirketlere de hissedar olacağını anlatan Ulaştırma Bakanı Pakdemirli; yeni şirketin işlevi ile ilgili olarak da **"THT bir holding gibi çalışacak, THT'nin altında bölgesel şirketler olacak. Mesela, Güneydoğu Anadolu Havayolları, Doğu Anadolu Havayolları, Batı Karadeniz Havayolları gibi... Bunlar birer 2'şer uçaklı havayolu olacak. Bakımını, konma konaklamasını THT halledecek. Ama, şirketin sahibi o yörenin insanları olacak. Dolayısıyla bu insanlar, 'bu uçak bizim' diyecek, şuralara buralara uçabiliriz diye planlamalar yapacak. THT de bu şirketlere belli oranlarda ortak olacak, onları organize edecek"** diye konuştu.

Türkiye'deki **"uçuş güvenliği"** ile yakından ilgili

olan "**radar**" projesi ihalesinin yapıldığını anlatan Ulaştırma Bakanı Pakdemirli, önümüzdeki yıl Türk Hava sahasının "**santimetre karesi**"ne kadar her yerinin "**radar**" kontrolünde olacağını da bildirdi. Pakdemirli bu konudaki sorularımızı da şöyle yanıtladı:

— **Sivil havaalanı olarak ayrılan askeri meydanlar ile yeni yapılması planlanan havaalanlarının, "uçuş güvenliği" açısından alt yapı sorunlarını nasıl gidereceksizin? Terminal hizmeti ya da uçakların konma - konaklama hizmetleri için yap-işlet-devret formülü düşünülebilir mi?**

PAKDEMİRLİ — 1990 yılı ortalarında, sanıyorum Türkiye bütün santimetrekaresine kadar radar kaplanmış olacak. Dolayısıyla 10 bin feet (yaklaşık 3.4 km) yükseğe çıkan bir uçak kontrollü olarak istediği yere gidebilecek. Küçük ve yeni açılacak havaalanlarına NDB (yön bildirir) gibi cihazlar yerleştireceğiz. Biz şimdi, bu gibi küçük havaalanlarının işletmesini, bulundukları yerlerin belediye, özel idare ya da oradaki başka şirketlere vermeyi düşünüyoruz. DHMİ (Devlet Hava Meydanları Genel Müdürlüğü) mal sahibi olarak, bu havaalanlarını belirttiğimiz kapsamdaki kuruluşlara kiralayacak. Çok az yolcu potansiyeli olan yerlerde belki "**sıfır**" kira ile verecek. Ancak, iyi para getirebilecek yerlerde de doğru dürüst bir kira koyacak.

Pakistan'da kitaba karşı cihat

ZAFER ARAPKİRLİ *15 şubat*

İSLAMABAD — Pakistan'da "**Şeytan Ayetleri**" kitabına karşı başlatılan kanlı gösteriler başkent İslamabad dışındaki kentlere de yayılırken kitabı yazan İngiliz Kraliyet Edebiyat Cemiyeti üyesi Hint asıllı İngiliz **Salman Rüşdi** İran'ın dini lideri Ayetullah **Humeyni** tarafından gıyabında idam cezasına çarptırıldı.

Humeyni, dün Tahran Radyosu'ndan "**tüm dünya Müslümanlarına**" hitaben yayımlanan mesajında, kitabın içeriğinden haberdar olduğu halde yayımlayan yayıncıların da idam edilmeleri için fetva verdi.

İran Başbakanı **Mir Hüseyin Musevi** de "**Şeytan Ayetleri**" kitabının ABD'de yayımlanmasını protesto amacıyla bugün için İran'da genel yas ilan edildiğini duyurdu.

Dini lider Humeyni mesajında şöyle dedi:

"**Tüm dünya Müslümanlarından bu kişileri** 'yazar ve yayıncıları' **dünyanın neresinde bulurlarsa derhal idam etmelerini istiyorum ki bir daha dünyada kimse Müslümanların mukaddesatına iftirada bulunan cesareti göstermesin. Bu fetvanın yerine getirilmesi yolunda ölen herkes inşallah şehit olacaktır.**"

Humeyni, kitabın yazarına ulaşan, ancak tek başına idam etmeye gücü yetmeyen kişinin halkın yardımıyla onu cezalandırmaya çalışmasını da istedi.

"Şeytan Ayetleri" kitabının yazarı Salman Rüşdi'nin yayın danışmanı, İran'ın dini lideri Humeyni'nin Hint asıllı yazarın gıyabında idam cezası verdiği yolundaki açıklamasını ciddi bir şekilde ele aldıklarını açıkladı.

Yayın danışmanı **Gillon Aitken** gazetecilere yaptığı açıklamada, "**Şoke eden bir açıklama. Kim olsa endişe eder. Şu andan itibaren tetikte olmamız gerektiğine inanıyorum**" dedi.

Pakistan Başbakanı **Benazir Butto**, "**Şeytan Ayetleri**" yüzünden dinci akımların ülkede yaptıkları eylemleri "**siyasal amaçlı**" olarak niteledi ve muhalefetteki dinci partileri sistemi hiçe saymakla suçladı.

Salman Rüşdi adlı Hint asıllı yazarın İslam dinine hakaret ettiği öne sürülen kitabı nedeniyle, geçen pazar günü İslamabad ve Rawalpindi'de yapılan ve polisin ateş açması üzerine toplam 7 kişinin ölmesine yol açan gösteri ve yürüyüş dalgası büyüyor. Başkent İslamabad'da durum gerginliğini korurken, güvenlik kuvvetleri, bazı kavşaklarda barikatlar oluşturarak olası gösterileri engellemeye çalışıyorlar.

Önceki gün de İslamabad'ın yanı sıra **Rawalpindi**'de de kısmi grevler nedeniyle hayat felce uğradı. Rawalpindi'de gösteri yapan **İslami Cumhuri İttihad** adlı dinci muhalefet taraftarları, açık dükkânları ve bazı kadınları taşladılar. İktidardaki Pakistan Halk Partisi (PPP) binalarını da taşa tutan göstericiler PPP bayraklarını ve Başbakan Butto'nun resimlerini yaktılar.

Başkent İslamabad ve Rawalpindi'de, olayların büyümesi üzerine benzin istasyonları kapandı ve kentlerde akaryakıt sıkıntısı başgösterdi. Özellikle başkentteki yabancı misyonlar da vatandaşlarını uyararak, mecbur olmadıkça kalabalık merkezlerde bulunmamalarını istiyorlar.

Faysalabad kentinde de dün sokağa çıkma yasağı ilan edilmesine rağmen, pazar günü yapılan gösterilerde ölen bir işçinin cenaze töreni nedeniyle gösteri ve şiddet eylemleri meydana geldi. Üç gündür genel grevde olan Faysalabad'da dükkânlar dün de açılmadı. Bazı okullar da tatil edilirken, dinci göstericiler bir kız lisesine saldırarak camlarını kırdılar.

Rawalpindi ve Faysalabad'daki cenaze törenleri ve göstericilere dinci muhalefetin önde gelen liderlerinden **Nawabzade Nasullah Han, eski başbakan Muhammed Han Cuneco, Mevlana Abdulsattar Niyazi** ve **Zafer Bahtavari**'nin de katıldıkları bildiriliyor.

Ana muhalefetteki **İslami Cumhuri İttihad** hareketi tarafından önceki gün yayımlanan bildiride de pazar günkü kanlı olaylarda gözaltına alınanların derhal serbest bırakılmaları için her türlü yasal girişimde bulunulması çağrısında bulunuldu.

Bu arada, pazar günkü olaylar sırasında Çin Halk Cumhuriyeti'nde bulunan ve önceki gece İslamabad'a dönen Başbakan Benazir Butto, olayları '**siyasi amaçlı**" diye niteledi.

Benazir Butto önceki gece havaalanında düzenlediği basın toplantısında "**Şeytan Ayetleri**" adlı kitabın bahane edildiğini ve aşırı dinci muhalefetin iktidarı zayıflatmak için fırsat kolladığını söyledi. Butto, pazar günkü olaylarda polisin sert davranmasını kınayanlara da seslenerek, "**11 yıllık Ziya Ül Hak dönemindeki sıkıyönetimi ve askeri rejimi savunanlar bunu nasıl söyleyebiliyor**" dedi.

Hükümetinin bundan bir hafta önce sözkonusu kitabın yayınını kınadığını ve gerekli girişimlerde bulunduğunu anımsatan Butto, yapılacak şey parlamenter yollarla bunu sürdürmek iken siyasal amaçlı gösterilere kalkışmanın yanlış olduğunu söyledi. Benazir Butto, seçimlerde yenilgiye uğrayan dinci siyasi partilere **"Masum insanları tehlikeye atan maceralara girmemeleri"** çağrısında bulundu.

Geçen yıl İngiltere'de yayımlanan Salman Rüşdi'nin **"Satanic Verses" (Şeytan Ayetleri)** kitabı, çeşitli İslam ülkelerinde **"Hz. Muhammed'in özel yaşamıyla ilgili hakaret niteliğinde bilgilerle dolu olduğu"** gerekçesiyle sert tepki görüyor.

Pakistan hükümeti de pazartesi günü alınan bir kararla, **Satanic Verses**'in yayıncısı firmaya, kitabın basımının durdurulması çağrısında bulunmuş ve aksi takdirde bu yayınevinin tüm kitaplarına boykot uygulanacağını bildirmişti.

Karikatürcüler öyle mutlu ki

ANNA TURAY *17 şubat*

İstanbul kısa bir süre sonra yeniden Karikatür Müzesi'ne kavuşuyor. Fatih'teki Bozdoğan Kemeri'nin bitişiğindeki Gazanfer Ağa Külliyesi 27 martta kocaman kırmızı bir poşetin içinden **"Karikatür Müzesi"** olarak çıkacak. Karikatürcüler Derneği'nin 8 yıllık aradan ve uzun çalışmalardan sonra kavuşabildikleri bu ikinci karikatür müzesinin açılışı İstanbul Anakent Belediye Başkanı **Bedrettin Dalan** tarafından yapılacak, ama elbette bu açılış bir devlet dairesininkine pek benzemeyecek. Dernek yöneticileri olabildiğince "şık", belleklere yerleşip kolay kolay silinmeyecek kadar **"özgün"** olmasını istiyorlar. Baştan aşağı, külliyenin tamamını kaplayan ve ağzı tam tepede iki metrelik dev bir karga maketi tarafından tutulan kırmızı poşet buluşu, işte bu düşüncenin ürünü.

Restorasyon çalışmaları hızla sürdürülen Gazanfer Ağa Külliyesi medrese, sebil, türbe ve küçük bir hazireden oluşuyor. Sultan 3. Mehmed'in kapıağası ve hasodabaşısı Gazanfer Ağa tarafından 1599 yılında Mimar Davud'a yaptırıldığı sanılan külliye, camisiz külliyelerin ilk örneklerinden biri.

Karikatür Müzesi'nin sergi salonları külliyenin medrese bölümünde yer alıyor. Sergi panoları birbirine açılan minik öğrenci odalarına sıralanacak. Müzenin açılışı üç sergiyle birlikte gerçekleşecek. Bunlardan ilki **"Cem Sergisi"**. **Turgut Çeviker**'in arşivinden yararlanarak hazırlanan bu sergiyle birlikte, Adam Yayıncılık tarafından yayımlanan ve içinde Cem Dergisi'nde günışığına çıkan karikatürlerin de yer aldığı **"Silah ve Meşale"** adlı kitap da satışa sunulacak. İkinci sergi Karikatürcüler Derneği'nin üç kurucusununun, **Ferit Öngören, Turhan Selçuk** ve **Semih Balcıoğlu**'nun özgün baskılarından oluşuyor. **"Karikatürcüler Derneği'nin 20. Yılı Sergisi"** ise derneğin 20 yıllık geçmişini yansıtan yayınları, fotoğraf ve anıları bir araya getiriyor.

Karikatürcüler Derneği adına müzenin proje çalışmalarını yürüten **Tan Oral** ve **Behiç Ak**, hedeflerinin **"yaşayan bir müze"** olduğunu belirtiyorlar. Bu yüzden medresenin öğrenci odalarından bir bölümüne kurulan atölyelerin ayrı bir anlamı var. Gravür, serigrafi ve çizgi film çalışmalarının yapılacağı bu atölyelerde kimi zaman yabancı sanatçılar da konuk edilecek ve work-shop uygulamaları yapılabilecek.

Müzenin açılış sloganı: **"İstanbul Karikatür Müzesi Gene Geldi"**. Karikatürcüler Derneği üyeleri artık asla yıkılamayacak bir bina buldukları için kendilerini çok mutlu hissediyorlar. Gerçekten de her İstanbullu gibi karikatürlerin de başı yıkımlarla dertteydi. Karikatür Müzesi'nin temelleri ilk kez 1974 yılında, zamanın Belediye Başkanı **Ahmet İsvan** ikna edilerek atılmıştı. Gülhane Parkı içinde temel atma töreninden sonra Anıtlar Yüksek Kurulu burada inşaata izin vermeyince bu kez Tepebaşı'nda, yanan Dram Tiyatrosu'nun yerinde yeni bir bina inşa edildi. 1975'te açılan ilk karikatür müzesinin ömrü yalnızca 5 yıl olabildi. 1980 yılında önce Karikatürcüler Derneği kapatıldı, ardından yerine Tepebaşı İstanbul Sergi Sarayı yapılmak üzere Karikatür Müzesi yıkıldı. Bir süre çuvallarla bir depoda saklanan müzenin malları daha sonra belediye tarafından gösterilen bir depoya, Perşembepazarı'ndaki bir işhanına aktarıldı. Haliç yıkımları sırasında bu işhanı da yıkılınca karikatürcüler kendilerine yeni bir müze aramaya başladılar. Prof. **Metin Sözen**'le yapılan görüşmeler sonucunda **"Belediye Müzesi"**nin Yıldız Sarayı'na taşınacağı ve Gazanfer Ağa Külliyesi'nin uygun olabileceği gündeme gelince Dalan da ikna edildi ve böylece Karikatür Müzesi'nin yeniden doğuşu sağlandı.

'Arabesk, yasakla ortadan kalkmaz'

18 şubat

Kültür Servisi — Kültür ve Turizm Bakanlığı'nın, halkı aşama aşama arabeskten uzaklaştırmak için başlattığı "acısız" alternatif arabesk uygulamasına sanatçılar değişik tepkiler gösterdiler.

Bu arada Kültür ve Turizm Bakanı Tınaz Titiz'in isteği üzerine arabesk müzik sanatçısı **Hakkı Bulut**'un **Esin Engin**'le birlikte yeniden düzenlediği **"Seven Kıskanır"** adlı parçanın önümüzdeki günlerde, ayda bir kez ekranlara gelen **"Beşinci Mevsim"** adlı programda yer alacağı öğrenildi. Söz ve müziği Hakkı Bulut'a ait olan **"Seven Kıskanır"** adlı parçanın yeni düzenlemesinde enstrümanların Batı üslubunda çalındığı ve temponun hızlandırıldığı belirtiliyor.

Kültür ve Turizm Bakanlığı'nın, halkı çile ve mazoşizm izleri taşıyan müzikten uzaklaştırmak için başlattığı bu yeni uygulamaya ilişkin olarak besteci **Atilla Özdemiroğlu**, **"Devletin kendi yasaklamaları sonucunda ortaya çıkan, olumsuz müzik politikasının bir ürünü olan arabeske, yani devletin kendisinin yarattığı müziğe karşı savaş açması bu"** dedi.

"Ben arabesk müziği savunmuyorum, ama arabeskte makam olduğu için halka bando müziğinden daha yakın olduğunu söyleyebilirim" diyen Atilla Özdemiroğlu sözlerini şöyle sürdürdü: **"TRT denetiminde yer alan iktibas maddesi halen yetkililerce ve Kültür Bakanlığı'nın müzik danışmanı Cavidan Selanik tarafından savunuluyor. Yani Türk halk müziğinin, Türk sanat müziğinin yeni düzenlemesine karşılar. Yeni araştırmalara izin verilmezse, kendi kültürümüz gelişemezse Arap ağırlıklı müzik ön plana geçecektir ve bu tür, bize Amerikan müziğinden daha yakındır."**

Kültür ve Turizm Bakanlığı'nın müzik kongresine katılan besteci **İlhan Usmanbaş** ise bakanlığın bu girişiminin sağlıklı olup olmadığı yönündeki sorumuzu şöyle yanıtladı: **"Arabeskin nispeten iyi olanları da var. Eğer kötü olanlara karşılık iyi olanlar sayıca artarsa belki bu seviye düzelebilir. Ancak bu yöntem sağlıklı olsa da sürekli olabilir mi onu bilemiyorum. Çünkü Hakkı Bulut'un çalışması tek bir şarkı oluyor."**

Arabesk sanatçısı **Hakkı Bulut**'un **"Seven Kıskanır"** adlı parçasının yeni düzenlemesiyle ilgili yapılan toplantıya da katılan İlhan Usmanbaş, bundan sonra böyle bir çalışmaya katılmayacağını ve kendisinin tek başına hüküm veremeyeceğini söyledi. Besteci Usmanbaş, **"Eğer Unkapanı'ndakilerin kafasında 'daha iyi şeyler yapma' yönünde bir düşünce gelişirse bu tedbir işleyebilir. Bakanlığın bu tavrı arabeske karşı değil, arabeskin biraz kendisine gelmesine yönelik bir tavır"** dedi.

Mazhar-Fuat-Özkan üçlüsünden **Fuat Güner** bakanlığın bu uygulamasını vahşi bir atın ehlileştirilmesine benzetti. Fuat Güner, **"Ama belki de at ehlileştiği zaman eski cazibesi kalmayacak"** diyerek, arabesk müziğin değiştirilmesiyle ortaya çıkan yeni ürünün arabesk olmayacağını söyledi. Devletin müziği kısıtlamalarla yönlendirmesine tamamen karşı olduğunu belirten sanatçı, **"Herkes kendini bağımlı ve kısıtlı hissederse yaratıcılık ortadan kalkar. Bu işin sonunda TRT'deki denetim işine dönüşeceğinden kuşkuluyum. Önemli olan arabesk kültürün değişmesidir. O zaman bu müzik de kendiliğinden ortadan kalkacaktır"** dedi.

İstanbul Devlet Senfoni Orkestrası Müdürü **Yusuf Güler Aksöz** de bakanlığın "acısız arabesk" politikasıyla ilgili görüşlerini dile getirdi. Arabesk müziğin ne yapılırsa yapılsın bir sanat seviyesine kavuşturulabileceğini düşünmediğini belirten Aksöz, **"Hiç sanat değeri olmayan bir şeyi daha seviyeli bir hale getirmek çabasını anlayamıyorum. Arabesk müziğin kendine özgü bir yapısı var, onu ne kadar allasan pullasan da değişmez"** dedi.

Bakanlığın "seviyeli arabesk"i oluşturmak için başlattığı girişimiyle ilgili olarak şarkıcı ve besteci **Gülbeniz Şentay** **"Alternatif beste yaptırmak devletin görevi olmamalı"** dedi. **"Önemli olan arabesk yaşam biçimini değiştirmek"** diyen Şentay, konuşmasını şöyle sürdürdü: **"Alternatif arabesk beste yaptırmak yerine Unkapanı'nda neler olup bitiyor, bakanlığın buna bakması gerek. Bu ülkede en kolay yapılan şey yasaklamadır, denetimdir. İstedikten sonra Unkapanı da denetlenebilir. Alternatif bestenin çözüm olduğuna kesinlikle inanmıyorum. Yeni yapılan alternatif bestenin dinleyicisi olmayacaktır. Öncelikle insanların arabesk düşünce yapısından arınmaları gerek. Bu işe ormandan başlamak gerekiyor, orman ise Unkapanı."**

Konuyla ilgili görüşlerini aldığımız araştırmacı ve besteci **Özdemir Erdoğan** ise ısmarlama sanatın başarıya ulaşmasının mümkün olmadığını belirterek, **"Taşıma suyla değirmen döndürmeye kalkıyorlar. Eğer Türkiye'nin müziğine sahip çıkmak istiyorlarsa, yapılacak ilk iş TRT Denetim Kurulu'nu ortadan kaldırmaktır. Denetimler ve sansürler sanatçının başında bir Demokles'in kılıcı gibi sallandığı sürece hiçbir şeyi düzeltmek mümkün değil"** dedi.

Bakanlığın arabesk müzikle ilgili bu uygulaması için **"Komik bir uygulama"** diyen araştırmacı yazar **Murat Belge** şöyle devam etti: **"Türkiye'de eksik olan iyi müzik. O olmayınca bir başkası ortalığı kaplıyor. Bence mesele iyi müzik üretiminin birtakım yollarını geniş çapta düşünmek olmalı. Ne yasaklayarak ne de böyle doz azaltarak bu işler çözümlenemez."**

Bakanlığın girişimini yararsız ve tehlikeli bulduğunu bildiren müzik yazarı **Üner Birkan**, konuyla ilgili olarak, **"Altı yıl önce 'arabesk, müzikçinin işi değildir' demiştim. Temel düşüncem değişmedi. 'Arabesk' müzikçiye sorulacak bir soru değildir. Arabesk toplumsal bir problemdir ve her kesimdeki kişiler uğraşmalıdır. Müzik alanında arabeski düzeltmekten önce yapmamız gereken çok daha önemli işler var"** dedi.

Orkestra şefi **Hikmet Şimşek** ise Hakkı Bulut ve Esin Engin'in çalışması sonucunda ortaya çıkan yeni kaseti dinlemediğini belirterek, **"Mahiyetini bilmeden bir şey söylememe olanak yok"** dedi.

Kuşlar ve Siyasal Gurbetçiler

HIFZI VELDET VELİDEDEOGLU *19 şubat*

Bu yazıya başlarken 7-8 yıl kadar önce Oktay Akbal'ın bu sayfadaki köşesinde yayımlamış olduğu bir denemeyi anımsadım: Balkonuna gelen küçük bir kuşun devinimlerini, kısa uçuşlarla havada dolanmasını, kimi zaman balkon döşemesine inerek gözlerini her an bir başka yöne çevirip yöresini kuşku ve merakla incelemesini ne güzel betimliyordu Akbal. O yazıyı okurken sanki ben de orada, balkona bakan pencerenin yanında onunla birlikte minik kuşu seyretmiş gibi oldumdu. Aradan bunca yıl geçtiği halde sevgili dostumun betimlediği kuşu hâlâ unutamadım. Bir sanatçının başarısı, yapıtının bellekte bıraktığı izlenim ve kalıcılık öğesi ile ölçülür; yüzlerce öykü ve deneme okursunuz, yontu, resim seyreder, tiyatro ya da sinema izlersiniz, ancak çok etkileyici birkaçı sağlam kalır belleğinizde. Yıllar sonra birgün, herhangi bir çağrışımla, onlardan biri hemen gözlerinizin önüne geliverir. İşte şimdi bende de öyle oldu. Bellek felsefesi yaparak sözü uzatacak değilim. Sanatçı dostumun o küçük kuşu zihnimde bütün canlılığı ve hareketliliğiyle yaşıyor. Bu kuşun devinimlerinden, yöresine bakışlarından benim çıkardığım anlam şu: Minik kuş, içinde uçuştuğu, tabanında zıplayarak yürüdüğü bu balkonu beğenmiş, ama bir süre sonra pırr diye uçup kendi yöresine ve yuvasına dönmüş. Atalarımızın dediği gibi; "Bülbülü altın kafese koymuşlar, ille vatanım demiş."

Epeyce oldu, gazetelerde okudum: İngiltere'nin kuzeyinde ve İrlanda kıyılarında yaşayan fok balıkları arasında öldürücü ve virüsten ileri gelen bulaşıcı bir hastalık yayılmış ve kıyıya vuran fok leşlerini yiyen martılara da bulaşmış; bu yüzden pek çok martı ölmüş. Üzüldüm. Ben bu deniz kuşunu -sesi dışında- çok severim. Durgun mavi suda, kıyıdan uzaklarda bembeyaz martı yavruları kimi zaman toplu halde dingin bir rahatlıkla öylece dururlar. Eğer arada bir hafif hafif yel eserse, küçük dalgalarla birlikte onlar da dalgalanırlar; insanın gönlünü açan güzel bir görünümdür bu. Eskiden İstanbul'da birçok kez seyretmişimdir böyle görünümleri.

İstanbul'un şimdiki martılarına gelince; bunlar virüs hastalığına uğramadılar, ama yerlerinden yurtlarından oldular. Niçin derseniz; asıl besinleri olan balıktan gittikçe yoksun kalıyorlar da ondan. İzmit Körfezi öldü, Marmara'da balık tükenmek üzere, ne yiyecek bu deniz kuşları? Çareyi kıyılardan içerilerde aramaya başladılar ve İstanbul'un çöplüklerini buldular, oralardan geçiniyorlar. Ama yine de kıyılardan uzakta yuva yapmıyorlar.

Bu yıl yaz aylarında evde hasta yatarken bir martı kolonisinin bizim apartmanın baca boşluğunda aylarca gecekondu hayatı yaşadıklarına tanık oldum. On katlı bir apartmanın en üst katında oturuyoruz. Her yandaki pencerelerden yöremizdeki bütün yapıların çatıları görünüyor. Eskiden bu çatılarda kumrular, serçeler çoğunluktaydı. Derken kargalar ele geçirdi çoğunluğu. Şimdilerde ise martılar. Bunlardan bir grup gecekondularını bizim çatının üstüne oturtmuş. Çok gürültülü konuşuyorlar (!) Uzaklardaki çöplüklerde beslenme zamanı ses kesiliyor, akşama doğru gecekondu kafilesi bir araya geliyor, her kafadan bir ses çıkıyor; kimileyin sanki sevinç çığlıkları atılıyor, ama çoğunca o çirkin sesleriyle bir tartışmadır gidiyor; topluluğun başkanı olduğu anlaşılan anaç martının sesi hepsini bastırıyor ve böylece uzun bir süre konuşma ya da tartışma devam ediyor.

Deniz kuşu olan martılar, kara kuşu oluyorlar gitgide. Eskiden Fenerbahçe burnunda oturup düzinelerle martıyı ve martı yavrularını mavi sulara konmuş durumda seyrederdik. Geçen yıl ayağa kalktığım zaman yürüme alıştırıları yapmak üzere akşam üzerleri bir yakınımın arabasıyla Fenerbahçe burnuna gittim. Haftalarca sürdü bu. Bir tek martı göremedim orada. Bir iki serçe ve birkaç kargadan başka kuş yoktu. Çevresel değişiklikler hayvanlarda da zorunlu birtakım değişimlere neden oluyor. Kimi yerde bir virüsten doğan hastalığa kurban gidiyorlar, kimi yerde kıyıları bırakıp "su kuşu" kimliklerini yitirmeye başlayarak yüksek apartmanların tepelerinde topluluklar halinde yaşamaya çalışıyorlar!..

☆☆☆

Kirlenmiş denizden besinini sağlayamadığı için İstanbul'un gerilerindeki çöplüklerde beslenmeye çalışan, deniz kıyısını bırakıp yüksek apartmanların baca diplerinde gecekondu hayatı yaşayan martılara acırken kendi ülkesinde geçimini sağlayamadığı için gurbetçi olan yoksul insanlarımızı anımsamamak elde değil. Eskiden gurbetçilik Karadenizlilere, özellikle Rizelilere özgü idi. Sarp yamaçlı orman köylerinde yaşayan halk avuçiçi kadar küçücük ve yapay tarlalarında mısırdan başka ürün yetiştiremediğinden, o yörenin erkekleri başka kentlere ve özellikle İstanbul'a göç ederek başta fırıncılık olmak üzere türlü işlerde çalışırlar, kazançlarından arttırdıklarını ailelerine gönderirlerdi. Rize yöresinde çay tarımı başladıktan sonra bu gurbetçilik sona erdi. Karadeniz halkının eline para geçmeye başladı.

30-40 yıldan beri Türkiye'nin gündemine geniş boyutlu başka bir gurbetçilik girdi: Orta Anadolu'da ve başka yerlerde Seçimlerini sağlayamayan yoksul halktan bir bölümü, başta Almanya olmak üzere, birçok Batı ülkesine yayılarak oraların zorlu ve kirli işlerinde kazanç yolu bulmaya çalıştı. Bu gurbetçilere önerilen ve verilen işler sokak süpürücülüğü ya da maden işçiliği gibi güç, pis, bir bakıma tehlikeli işlerdir. Gittiği ülke halkının yaşam biçimini tanımayan, dilini bilmeyen bu gurbetçilerin çoğu Anadolu'nun köylerinden kopup hiçbir ön eğitimden geçirilmeden gitmiş oldukları için oralarda horlandılar, alay konusu oldular. En ucuz, en harap evlerin bulunduğu yerlerde mahalleler kurup bir arada kendi varlıklarını kanıtlamaya çalıştılar ve hâlâ da çalışıyorlar. Yabancı ülkelere doğru açılan gurbetçiliğin boyutları gitgide genişledi: Libya, Suudi Arabistan, Kuveyt gibi Arap ülkelerine de yöneldi ve sonra taa Avustralya'ya kadar uzandı.

Türk hükümetleri bu yurttaşlarımızın bu ülkelerdeki durumlarını iyileştirmek için ivedi önlemler almadı. Nice sonra öğretmenler, eğiticiler gönderme girişimleri oldu. Bu arada Diyanet İşleri boş durmadı, imamlar gönderip bu yurttaşlarımızın dinsel gereksinimlerini karşılamaya çalıştı. 1981 yılında Almanya'nın **Mainz** kentinin bir katedralinde ünlü ressam **Marc Chagall**'ın vitraylarını görmeye gittiğimde yolumun üzerinde, dükkân gibi bir yerin kapısında "Ye-

şil Cami" yazısını görünce şaşırmıştım. Böyle yerler çoğaldı. Açıkgöz gurbetçilerimiz de bizdeki gibi işportacılık, pazarcılık yerleri kurdular oralarda. Sağcısı solcusu, şeriatçısı, ayrılıkçısı, tarikatçısı o ülkelerde özellikle Almanya'da kendi aralarında çok iyi bir iletişim şebekesi kurup yuvalandılar.

Türkiye'de kendilerine yaşam hakkı tanınmadığı için Batı'ya yerleşmiş ozanları, yazarları ve öteki sanat dallarında yetişmiş insanlarımızı da unutmayalım.

Bence sosyal bir politika ile en az okumuşundan en çok okumuşuna değin bunlardan Türkiye'de yararlanmak, yurdun kalkınması için çok önemli ve gerekli bir etken olur. Yazık değil mi ülkemize, yazık değil mi bu gurbetçilere! Bereket versin sanat çalışmalarıyla yüzümüzü ağartan insanlarımız da yaşıyor oralarda ve bu olgu bizler için teselli kaynağı oluyor. Öte yandan yabancı ülkelerde, başta sinema olmak üzere, kimi sanat dallarında ödül bile almış olan, ama bizim ülkemizde istenmeyen sanatçılarımız da bulunuyor bunların arasında.

☆☆☆

Bir de siyasal gurbetçiler var. Bunlar zorunlu gurbetçi. Yazımın başında sözünü ettiğim minik kuş gibi kendi yurtlarına, kendi yuvalarına dönemiyorlar, bu özgürlükten yoksunlar. 12 Eylül 1980 darbesinden sonra bu gibilerin sayısı çoğaldı. Taşıdığı düşüncelerden ötürü kovuşturmaya uğrayacaklarından ya da tutuklanınca işkence göreceklerinden korkup yabancı ülkelere sığınan bu gutbetçiler, "geri dön!" çağrısına uymadıkları için Vatandaşlık Yasası'na göre yurttaşlıktan çıkarılan kişilerdir. Bu nedenle "zorunlu gurbetçi" deyişini kullandım. Geçen yılın sonlarına doğru bunlardan -haklarında tutukluluk kararı bulunduğunu gazetelerin belirttiği- eğitimci Beria Onger, sendikacı Murat Tokmak ve üç arkadaşı, her şeyi göze alarak uçakla Türkiye'ye döndüler. Nihat Sargın ve Haydar Kutlu'nun tutuklu olduklarını, kendilerinin de yüzde yüz tutuklanacaklarını bile bile geldiler vatanlarına. Ama ne oldu? Aynı uçakla geri yollandılar. Bir süre sonra uzunca bir gerekçe yayımlandı. Özeti şu: Türkiye'ye girebilmek için pasaport sahibi olmak koşulu varmış. Oysa bunlar Türk yurttaşlığından çıkarılmış olduklarından pasaportsuz imişler, bu nedenle ülkeye sokulmamışlar.

Bu gerekçe karşısında bir hukukçu olarak şaşırdım. Hakkında yetkili Türk makamlarınca verilmiş tutukluluk kararı bulunan herhangi bir yabancı pasaportsuz olarak yakalansa, acaba kendi ülkesine ya da geldiği yere geri mi gönderilir, yoksa tutukluluk kararını veren yargı merciine teslim mi edilir? Elbette ikinci yola gidilir. O halde bu beş siyasal gurbetçi hakkındaki uygulama hukuka aykırıdır. Onlar geri gönderilecekleri yerde haklarında tutukluluk kararı vermiş olan yargı merciine teslim edilmeli ve yargı önüne çıkarılmalı idiler. Türkiye'ye gelirken zaten bunu göze almışlardı. Yapılan iş hukuksal bir kuralın uygulanması değil, tutuklanmalarını gerektiren düşüncelerinden ötürü onları yeniden yurt özlemine düşürüp öç alma niteliği taşıyor. Bu ise yalnız insan haklarına değil, insanlık düşüncesine de ters düşmektedir. Üzülmemek elde değil!

İnsanları düşüncelerinden ötürü izleyip kovuşturmak şovenizmini bırakmadıkça Batı uygarlığı yolunda bir adım bile ileri gidemeyiz; isterse ülkemizde yüzlerce baraj, binlerce beş yıldızlı otel, on binlerce kilometre otoyol yapılmış olsun.

Ne yazık ki günümüzde bütün bu teknik yapımları uygarlık sanan ve halkımıza da öyle sunan kişilerce yönetiliyor ülkemiz!

Eğlence sektörü denize girdi

SİNA KOLOĞLU *20 şubat*

Şehir hatları, yaşlı gemilerini **"tedavülden"** kaldırınca, yenilik arayışındaki turizm sektörü çözümü **"yemekli, sazlı-sözlü ve yüzer"** eğlence gemilerinde buldu. Kimi yatırımcılar yeni gemi yaptırarak, kimi de şehir hatlarının **"eskilerini"** yenileyerek **"eğlence gemisi"** sektörüne merhaba dediler. Yemek işi karadan denize doğru kayınca bir sürü soru da gündeme geldi. **"Lokantacı gemi işinden anlar mı?"** sorusu, bunların başında geliyor. Bu konuda değişik görüşler var. Taşkent 1 ve Taşkent 2 gemilerinin işleticisi **Metin Taşkent, "Eğer amacınız deniz taşımacılığı ise o zaman lokantacılık ile deniz olayı farklıdır. Bir kere elinizdeki geminin su üstünde gitmeye müsait olması lâzımdır. Bazı lokantaya çevrilmiş gemiler var. Bunların bazıları onarım görürken denizde gidebilme özellikleri düşünülmemiş. Gemilerin belli ağırlıkları var. Bunlar ince dengedir. İki katlı olarak düşünülmüş bir gemiye ek bir kat daha yapıldığında denge unsuru ortadan kalkmış olur. Buradan da anlaşılacağı gibi denizciliği bilmek lâzım. Geminin daha fazla adam alması için ya da bir dekorasyon anlayışı gerçekleşsin diye deniz unsuru ortadan kalkarsa tehlikeli sonuçlar doğabilir. Bir de lokanta servisi var. Deniz üzerinde yapılan servis ile karada yapılan servis farklıdır. Gemi giderken en ufak bir dalga servisi allak bullak edebilir. Önemsiz diyenler çıkabilir. Ama koca bir yemek servisinin bir dalga ile yerle bir olduğunu kaç defa gördük"** diyor.

Turistik geziler yapan Paradise gemisi yetkilisi **Abdullah Usal**'ın görüşleri de şöyle: **"Her konuda olduğu gibi bu sektörde de işin kolayına kaçanlar var. Kırık dökük bir tekne alıp içine iki üç sandalye masa atıp bir iki de personel tutup yüzer gemi diye lanse ediyorlar. Bu iş karadaki lokantacılık işine benzemez. Bu zihniyet ile Eminönü'nden kalkan motorcu zihniyeti aynıdır. Onlar bile motorlarına çekidüzen verdiler. Turisti alıyorlar, şöyle bir kıyıları dolaştırıyorlar, bir iki meşrubat, tamam. Ama bizim olayımız daha farklı. Bunun için denetim olması şart. Yoksa yeni doğan bir sektör batar."**

Bir eski gemiyi alıp restore etmek ya da yenisini inşa ettirmek oldukça pahalı. Bu maliyeti karşılamak için çeşitli yollar deneniyor. Bir süre **"kıyıda kalkıp"** mazottan **"kâr"** etmek, gemiye fazla kat çıkmak, standart, ama paralı müşteri toplamak.

Paradise'ın yenilenmesi 350 milyona, Hilton'un eski adı **Şehrazat** şimdiki adı **Marina** olan gemisinin yenilenmesi 200 milyona mal olmuş. **"Gemide Türk ve uluslararası balık çeşitleri"** sloganı ile hareket eden **Marina**'da iki kişi, 50-60 bin lira arası çıkıyor. Paradise ise grup müşteri kabul ediyor. Kişi başına 25 bin

lira. Taşkent, geçen yıl 25 bin lira olarak verdiği fiyatı bu yıl 50 bin liraya çıkarmış. Marina gibi Yeşilköy sahilinde **"kıyıda kalmayı"** yeğleyen bir gemi de **Pirate.** Eski bir hücumbottan bozma olan Pirate, lokanta işine sazı sözü de katmış. Mali nedenlerden dolayı işleticiler, şimdilik pek halat çözme niyetinde değiller. 16 milyon liraya aldıkları 43 metrelik gemiye 350 milyon lira harcayınca tükenmişler.

"Gemide yemek, artık moda oldu." Taşkent gemilerinin sahibi böyle söylüyor. Taşkent gemilerinin dağarcığında oldukça ünlü kişiler var. **"İstanbul'a gelen ünlü konuklar bizim gemilerimizde ağırlanıyor. Eskiden Atatürk'ün gemisi vardı. Bir tek bu gemi ile klasik bir Boğaz turu yaptırılırdı. Ama bu sektörün gelişmesi ile daha kaliteli, daha bilinçli bir Boğaz turu verilmeye başlandı."** Yani Boğaz'm deniz hareketleri, güzellikleri hesaplanarak yapılan geziler. **Metin Taşkent,** bu bütünlüğü şöyle özetliyor: **"Boğaz'da güneş batarken en güzel siluet nerede? Yemeklerin daha rahat yenilmesi için hangi rota izlenmeli? Artık bütün bunlar hesaplanıyor. Gelişigüzel kıyı gezdirme artık bitti."** Bu tür **"bilinçli Boğaz turlarının"** konuklar üzerinde büyük etkisi oluyormuş.

Paradise gemisi de ölü sezonun ardından gelecek **"turistleri"** ağırlamaya hazırlanıyor. Mayıs-eylül arası sürekli grup taşıyor: **"Büyük şirketler, defileler, özel yemeklerin yeni mekânları gemiler oluyor. İnsanlar değişik ortamları istiyor. Şimdiden birçok turizm şirketi ile yazlık bağlantılarımızı yaptık."**

"Kamber'siz düğün olmaz" örneği, Kazankaya'sız **"yüzer lokanta sektörü"** de olmuyor. Uzun bir aradan sonra gazetelere çeşitli ilanlar veren **Hasan Kazankaya,** yine piyasada. Olaylı Erenköy gemisi ile adım duyuran yılların **"kulüpçü lokantacısı"** Hasan Kazankaya, şimdi gemilerini satıp satmamak konusunda tereddütlü: **"3 tane yat yapıp sattım. Hisarkaya, Erenköy, Kazankaya adlı gemilerim var. Güneşin Oğlu adlı yeni bir yatım yapılıyor. Hayatım boyunca hep yeraltında çalıştım. Başım çok belaya girdi. Artık dinlenmek istiyorum"** derken, bir süre sonra, **"Ben bu işin ilkiyim, Şatrestoran tipi ile bu konuda ilk adımı ben attım. Eğer gemileri satamazsam yine bu işi yapacağım, hiç kimsenin düşünmediği olayları gerçekleştireceğim"** diyor. Kazankaya'nın **"şimdi hayalinde ileride belki gerçekleşecek olan"** şu projeleri var: **"Sabah turizmini getireceğim. Dolmabahçe-Poyrazköy arasında gemi, sabah turisti alacak. Yemek, deniz, akşam dönüş, 28 bin lira alacağım. Haftada 6 gün böyle olacak. 1 gün ada turu, 1 gün de açık büfe yapacağım."**

Yüzer restoran piyasasının diğer ilginç kişi, **Bay Johann Pernitsch.** Kendisi Hilton Oteli'nin Avustralyalı Genel Müdürü'nün eşi ile birlikte Marina gemisini işletiyor. Pernitsch, İzlanda, Uganda, Bermuda, Antil Adaları ve Avusturya'yı içine alan geniş otel idareciliği görevinden sonra tası tarağı toplayıp Türkiye'ye gelmiş: **"Çok çeşitli Avrupa kentlerinde bu tür gemi-restoranlar var. Ama hiçbir Avrupa kentinde Boğaz yok. Ben bu güzellik içinde bu işin tutacağına inandım. Türkiye'ye daha önceleri geliyordum. Böyle bir teklif gelince hiç düşünmeden İstanbul'da gemi idareciliğini aldım."** Pernitsch, temkinli gitmek taraftarı: **"Önce kaliteli bir servisi oturtmak istiyoruz. Tüm kadromuz Boğaziçi Üniversitesi Turizm Bölümü öğrencilerinden. Fazla bir mönümüz yok. Az, ama kaliteli yemekten yanayız. 3 balık 2 et çeşidi yeter."**

Orkinos kıyımı

GÜNDÜZ İMŞİR *24 şubat*

Marmara ve Saroz körfezlerinde katliam boyutuna varan avlanmalar yüzünden orkinos balığının sayısında büyük düşüşler görülmeye başlandı. Japonya'nın 1984-1985 yılları arasında orkinos balığının büyük bölümünü Türkiye'den ithal etmesiyle başlayan katliamlar, günümüze kadar ara verilmeksizin sürdürüldü. Torik ve palamut büyüklüğündeki boyu en çok 75-80 santimi bulan, tombik adı verilen yavru orkinosların avlanmasına herkesin seyirci kalması balığı kırdırırken ülkemize son üç yılda yaklaşık 33 milyar liralık döviz kazandıran orkinos balığı ihracatında da azalma başladı. Uzmanlar, orkinos katliamına neden olarak başta olayın ekonomik boyutunu koyarlarken halen yürürlükte olan Su Ürünleri Yasası'yla gelen yasakları denetleyebilecek bir mekanizmanın olmamasının da önemli bir eksiklik olduğunu vurguluyorlar. İstanbul Balıkçılar Birliği eski Başkanı **Zafer Mutlu Çetintaş,** sorunun özünde deniz kirliliğinin iyice yaygınlaşmasının yattığını belirterek Akdeniz için tehlike çanlarının çalmaya başladığını vurguladı. Çetintaş, ülkemizde deniz kirliliğinin 20 yıllık bir tarihçesi olduğunu belirterek şunları söyledi: **"Marmara Denizi ve Ege'de hayat bitmiştir. Karadeniz'de ise Karadeniz'e kıyısı olan ülkeler ve Akdeniz'den gelen dip akıntısının getirdiği kirlilik gizli bir kirlenmeye sebep olmaktadır. İç sularımızda da durum pek farklı değildir. İnsanoğlu nasıl pis bir ortamda yaşamayı kabullenemiyorsa denizlerdeki canlılar da aynı biçimde kirli ortamda yaşayamamaktan ya kitleler halinde ölüp üretici ile tüketiciye yansımadan yok olmakta ya da daha temiz denizlere göç etmektedirler. Tabii başta orkinos olmak üzere uskumru, palamut, torik ve benzeri gezgin balıkların yok olmasında diğer nedenler arasında şunlar sayılabilir: İlkel balıkçılık sistemleri, gelişen balıkçılık teknolojisinin yanlış kullanılması ve aşırı sualtı dalışları ile tahriplerin yapılması, rastgele yerlerden kum çıkartılarak jeolojik yapının bozulmasına sebep vermek, trol ve benzeri yasak avlanma araçlarının, özellikle algarnacılığın artışı ve benzeri yasak avlanma araçlarının fazla kârlılık düşüncesi ile yaygın ve kaçak olarak kullanılması."**

Bu arada Saroz'daki orkinos katliamının önemli nedenlerinden birinin de Silahlı Kuvvetler ve NATO gücünün ülkemiz sularında gerçek silah ve mermilerle tatbikat yapmasından kaynaklandığı ileri sürüldü. Balıkçılar, geçen yıl kuzeyde 3 balinayı kurtarmak için seferber olan Birleşmiş Milletler ve NATO ülkelerinin her nedense Saroz Körfezi'nde ve Marmara Denizi'nde yapılan tatbikatlarda, gerçek mermileri kullanarak bu bölgelerde binlerce kiloluk çeşitli balığın

yok olmasına yol açtıklarını ve herhangi bir önlem almadıklarını üzüntüyle izlediklerini belirttiler. Balıkçılar Derneği Başkanı **Kemal Yarar**, tatbikat sonrası yapılan avlanmalarda, bu bölgelerde birçok ölü balığa rastlandığını vurguluyor.

Ülkemize giren balıkların arasında en iri cüsselilerinden biri olan **"thunnidae"** familyasına mensup ve bilimsel adı **"thunnus thynous"** olan orkinosların katliamı ilk kez 4 yıl önce ülkemiz sularındaki aşk üçgenlerinin dağıtılmasıyla başladı. O tarihlerde Tekirdağ'ın 5 mil açığındaki noktayla Asmalı Burnu ve batı ucundaki Hayırsız Ada'nın kestiği yerde her yıl temmuz-ağustos ayından itibaren birleşip üremeye başlayan orkinoslar burada acımasızca balıkçılar tarafından avlanmaya başlandı. ilk kez ülkemize gelen Japon balıkçı gemisi **"Frost Reefer"**in orkinos talebi ile başlayan ihracat hamlesi de sayıları birden bire artan gırgır tekneleriyle üst düzeye tırmandı. 1984 yılında 50 ton ağırlığındaki orkinosları kilosu 325 liradan alan Japonlar aralıksız 6 yıldır ithalatlarını eksiltmeksizin sürdürdü. Ekonomik çıkmaz içinde bulunan balıkçılar her türlü yasak avlanmayı da sürdürerek orkinosların bulunduğu yerleri kırıp geçirdi. Ülkemizde kırmızı etli olduğundan ve damak zevkine uygun olmadığından tüketimi son derece az olan orkinoslar, ağırlıklarına göre kilosu 5-15 liradan büyük ihracatçı balık şirketleri tarafından toplanmaya başlandı. Orkinos ithal eden ülkeler arasında ise Japonya başta olmak üzere Fransa, Hollanda, Federal Almanya Cumhuriyeti, Yunanistan, ABD, Avusturya, İsviçre ve birkaç ülke daha bulunuyor.

Devlet İstatistik Enstitüsü rakamlarına göre 1985-86 ve 87 yılları arasında dış ülkelere bugünkü değeriyle yaklaşık 33 milyar liralık orkinos ihraç edilmiş durumda.

Geçici balıklardan sayılan ve nisan ayından itibaren Akdeniz'den Karadeniz'e çıkış yapmaya başlayan orkinosların seyirlerinin eylül ayına yakın sona erdiğini, göçlerinin ise ekim-aralık ayı sonlarına kadar sürdüğünü vurgulayan balıkçılar, balığın ilkbahar ve yaz ayları başında üretiklerini belirtiyor.

Dalyanlarda özel imal edilmiş gırgır ağlarıyla ve Akdeniz'de ıgrıplarla ve özel çelik olta ile avlanabilen orkinosun sularımızda yeni aşk üçgenleri oluşturabilmeleri için devletin gerekli desteği sağlayıp denetim mekanizmasını kurmasının şart olduğu bütün balıkçıların birleştiği tek gerçek.

Öte yandan Japonların "şaşhimi" adını verdikleri özel bir salatada kullandıkları orkinos, çiğ olarak yeniyor. Soya sosu dökülerek yapılan bu Japon mutfağının belli başlı gıdası, ülkede her yerde baş yemek olarak yer alıyor.

Orkinosun avlanması kadar ihracının da çeşitli işlemleri var. Ülkemizde avlanan orkinosların önce kafası ve kuyruğu testereyle kesiliyor. İç organları temizlendikten sonra kanının akıtılması için masaj yapılıyor. Kırmızı lop eti nedeniyle ülkemizde güçlükle alıcı bulan orkinoslar, buzun içine gömülüp bir gün bekletiliyor. Balık, -76 derecelik buzlarla donduruldukten sonra ihraca hazır hale geliyor. 16 saat süren bir uçak yolculuğundan sonra Japonya'ya ulaşıyor.

Vurun kitaba

SÜLEYMAN SARILAR *25 şubat*

Ahmet Altan'ın **"Sudaki İz"**, **Henry Miller**'ın **"Oğlak Dönencesi"** kitapları hakkındaki imha kararlarının Yargıtay'ca onaylanması, **"Şeytan Ayetleri"** adlı kitabı nedeniyle Hintli yazar **Salman Rüşdü** hakkında İran lideri **Humeyni**'nin **"ölüm fermanı"** çıkarıp başına ödül koyması Türk ve dünya kamuoyunda kitap düşmanlığını yeniden gündeme getirdi.

Türkiye'de ANAP'ın iktidara geldiği 1983 yılından bu yana 458 yayın hakkında toplatma kararı verildi, bu yayınların sorumlularından yazar, çevirmen, yayıncı ve gazetecilerin oluşturduğu 2.792 kişi yargılandı, çeşitli mahkemelerce 368 müsadere ve imha kararı verildi. Bu yayınlardan 39 bin 38 kilosu 1986 yılında SEKA'da imha edilirken yaklaşık 40 ton yayın ise Adli Emanet'te imha edilmeyi ya da mahkeme kararlarını bekliyor.

İstanbul Basın Savcılığı ve DGM kayıtlarından belirleyebildiğimiz toplatma kararlarında gerekçe olarak **"komünizm propagandası, yasaların suç saydığı eylemleri övmek, laikliğe aykırı propaganda, cumhurbaşkanı, başbakan, bakan, milletvekili, ordu ve emniyet güçlerine hakaret, bölücülük propagandası. Atatürk'ün manevi hatırasına aykırılık, müstehcenlik ve 1117 Sayılı Küçükleri Muzır Neşriyattan Koruma Kanunu'na muhalefet ile seçim yasaklarına aykırı davranmak"** suçlamaları gösteriliyor.

1983 yılından bu yana verilen 458 toplatma kararı şöyle sıralanabilir:

"76 kitap, 11 ansiklopedi, 96 siyasi içerikli dergi, 55 haftalık magazin dergisi, 79 "müctehcen" seks dergisi, 14 müzik kaseti, 4 video kaseti, 5 kartpostal ve takvim, 64 günlük gazete, 48 haftalık magazin gazetesi, 1 telefon rehberi, 5 atlas."

1983'ten önce ve sonra toplatılan yayınlar hakkında yapılan yargılamalar sonucu 27.12.1983 tarihinden sonra çeşitli mahkemelerce verilen 368 **"müsadere ve imha"** kararı ise yayın türlerine göre şöyle dağılıyor:

139 kitap, 5 atlas ve ansiklopedi, 88 siyasal içerikli dergi, 54 magazin dergisi, 63 haftalık magazin gazetesi, 1 telefon rehberi, 4 müzik kaseti, 4 video kaseti, 10 günlük gazete."

Yayın sorumlularıyla ilgili olarak 1983'yılından bu yana ise 1.881 basın davasında 2.792 gazeteci, yazar ve yayıncı yargılandı. Yargılanan gazeteci, yazar ve yayıncılar hakkında yaklaşık 2000 yıl hapis cezasıyla milyarlarca lira para cezası verildi.

Hissedersiniz bir anda, "iyi banka" hep yanınızda...

Cumhuriyet

PAMUKBANK iyi bankadır

65. Yıl; Sayı: 23173 Kurucusu: Yunus Nadi 500 TL. 25 Şubat 1989 Cumartesi

5.5 yıllık ANAP iktidarında 2792 yazar, çevirmen ve gazeteci yargılandı

Vurun kitaba

Yazarlar ne diyor?

Yargıtay, kantarın topuzunu kaçırdı

Füruzan *Kitaba ve yazarına cellatlık yapmaya hiç kimsenin hakkı yoktur.*
Onat Kutlar *Yüzyıllardır süren bu eylemi hoş görmek mümkün değildir.*
Attila İlhan *Bizim Yargıtay kantarın topuzunu kaçırmıştır. Ayıptır ve yazıktır.*
Adalet Ağaoğlu *Kitap imhası kararı kafamın almayacağı bir olay.* **10. Sayfada**

Kültür Bakanı Titiz:

Kitap imhası üzücü

Yasa değişmeli: *Kitap imhasına yol açabilecek bir yasa varsa, o zaman bize düşen, bu yasanın değiştirilmesidir.* **10. Sayfada**

5.5 YILIN BİLANÇOSU

458 *yayın için toplatma kararı verildi.*
368 *yayın hakkında mahkemelerce müsadere ve imha kararı alındı.*
39 *ton gazete, dergi ve kitap yakıldı.*
40 *ton yayın yakılmayı bekliyor.*
Yazar, çevirmen, yayıncı ve gazetecilere 2000 yıla yakın hapis ve milyarlarca liralık para cezası verildi.
13 *gazete hakkında 303 dava sürüyor.*
26 *yazı işleri müdürü cezaevinde.*

SÜLEYMAN SARILAR

Ahmet Altan'ın **"Sudaki İz"**, **Henry Miller**'in **"Oğlak Dönencesi"** kitapları hakkındaki imha kararlarının Yargıtay'ca onaylanması, **"Şeytan Ayetleri"** adlı kitabı nedeniyle Hintli yazar **Salman Rüşdü** hakkında İran lideri **Humeyni**'nin **"ölüm fermanı"** çıkarıp başına ödül koyması Türk ve dünya kamuoyunda kitap düşmanlığını yeniden gündeme getirdi.

Türkiye'de ANAP'ın iktidara geldiği 1983 yılından bu yana 458 yayın hakkında toplatma kararı verildi, bu yayınların sorumlularından yazar, çevirmen, yayıncı ve *(Arkası Sa. 10, Sü. 6'da)*

Senato komitesi, Savunma Bakanlığı'na atanmasını reddetti

ABD'de Tower krizi

ABD *Senatosu Silahlı Hizmetler Komitesi, Bush tarafından Savunma Bakanlığı'na getirilen John Tower'ın atamasını 9'a karşı 11 oyla reddetti.*
Tower *"içki ve kadın düşkünlüğü" ve "büyük silah firmalarıyla yakın ilişkiler" içinde olmakla suçlanıyor.*

Dış Haberler Servisi — ABD Senatosu Silahlı Hizmetler Komitesi, ABD **Başkanı George Bush** tarafından Savunma Bakanlığı'na getirilen **John Tower**'ın atamasını 9 evet oyuna karşılık 11 oyla reddetti.

Önceki gün yapılan oylamada, Demokrat üyelerin tümü ret, Cumhuriyetçi üyelerin ise tümü kabul oyu kullandı. Komite kararını, Tower'ın atanmaması önerisiyle birlikte Senato'ya gönderdi. Senato'nun Tower'ın adaylığını gelecek hafta oylaması bekleniyor.

Ajanslar, Senato Silahlı Hizmetler Komitesi'nin üç saat süren toplantısında çoğu Tower'ın kişisel yaşamıyla ilgili Federal Soruşturma Bürosu (FBI) raporlarının ele alındığını bildiriyor. AA'nın haberine göre toplantıda yapılan konuşmalarda Demokrat üyeler **"içki ve kadın düşkünlüğü"** konusundaki değerlendirmeleri dikkate alındığında Tower'ın silahlı kuvvetler için yanlış bir örnek olacağını ileri sürdüler. Demokrat üyeler, Tower'ın büyük silah firmalarıyla yakın ilişkiler kurmasından da endişe duyduklarını dile getirdiler. Tower, Senato üyeliğinden ayrıldığı dönemde Savunma Bakanlığı ile iş yapan firmalara danışmanlık yapmış ve yüzbinlerce dolarlık gelir sağlamıştı. *(Arkası Sa. 15, Sü. 2'de)*

Osmaniye Müftüsü ve Anamur Vaizi "Salman'ı öldürmeye hazırız" demişti

Diyanet'ten soruşturma

Diyanet İşleri Başkanlığı, Salman Rüşdü'nün "katli" konusunda açıklama yapan Osmaniye Müftüsü Halil Korkut ve Anamur Vaizi Gülçin Tavşan hakkında soruşturma açtı.
İslam Konferansı Genel Sekreteri Al-Gabid, bugün başlayacak Türkiye gezisinde Şeytan Ayetleri konusunda baskı yapacak.
İstanbul'daki İran Konsolosluğu'nun kapısına Humeyni'nin Rüşdü ile ilgili fetvasının tam metni asıldı.

Haber Merkezi — Diyanet İşleri Başkanlığı, **Şeytan Ayetleri** adlı kitabın yazarı **Salman Rüşdü**'nün **"katli"** konusunda açıklama yapan Osmaniye Müftüsü **Halil Korkut** ve Anamur vaizi **Gülçin Tavşan** hakkında soruşturma başlattı. İslam Konferansı Genel Sekreteri **Hamid Al Gabid**'in, bugün başlayacak Türkiye ziyareti sırasında hükümetten **"Şeytan Ayetleri kitabı konusunda kesin tavır belirlenmesini"** isteyeceği bekleniyor.

Ankara Cumhuriyet Bürosu'nun haberine göre, Diyanet İşleri Başkan Yardımcısı **Rıdvan Çakır**, Osmaniye Müftüsü Halil Korkut'un, dünkü gazetelerde yer alan **"Şu an önüme geçse (Salman Rüşdü'yü) gözümü kırpmadan öldürmeye hazırım"** şeklindeki sözleri hakkında soruşturma başlatıldığını söyledi. Çakır, Anamur'da vaizlik yapan Gülçin Tavşan'ın da benzer demecine değinerek **"Her iki olay hakkında da işlem yapılıyor. Müftü, o sözleri söylemediğini belirtiyor. Müftü, muhabir arkadaşla görüşürken, orada başka kişiler de varmış. O sözleri söyleyip söylemediği araştırılıyor"** dedi.

Anamurlu vaiz Gülçin Tavşan'ın **"katli vaciptir"** şeklindeki sözleri hakkında da cemaatten bazı ki- *(Arkası Sa. 10, Sü. 7'de)*

Özal-Bush — Japon İmparatoru Hirohito'nun cenaze töreninden sonra ABD Büyükelçiliği ikametgâhına gelen Özal'ı ABD Başkanı Bush, kabul salonunun kapısında, Dışişleri Bakanı Baker ile birlikte karşıladı. Bush, kapıda Özal'a "Beni görme arzunuzdan dolayı size teşekkür etmek isterim. Bunu memnuniyetle kabul ettiğimi de belirtmek isterim" dedi. 15 dakika olarak planlanan Bush ile Özal arasındaki görüşme 28 dakika sürdü. (Fotoğraf: Telefoto AA)

Özal-Bush diyaloğu

Başbakan Özal, *Japonya İmparatoru Hirohito'nun cenaze törenine katıldıktan sonra ABD Başkanı Bush'la görüşme yaptı.*
Özal, *ABD Başkanı'ndan, "ABD'nin Türkiye'ye yardım düzeyinin, alınan ekonomik tedbirlere eş düşecek şekilde yükseltilmesini" istedi.*
Rum *yönetimi lideri Vasiliu, salondan çıkarken, Özal'la 2 dakika görüştü.*

TOKYO (AA) — Başbakan **Turgut Özal**, Japon İmparatoru **Hirohito**'nun öğleye kadar devam eden resmi cenaze töreninden sonra **ABD Başkanı George Bush**'la görüştü. Özal, ayrıca Cibuti Başbakanı ve Senegal Dışişleri Bakanı'yla da görüşmeler yaptı. *(Arkası Sa. 15, Sü. 4'de)*

SON İMPARATOR'A AĞIT **Arka Sayfada**

Savunma sanayiinde işbirliği için temaslar yapıyor

Perle: Nükleer silah gerekli

Türkiye'*de bulunan ABD eski Savunma Bakan Yardımcısı Perle, "Türkiye'nin diğer müttefiklerden soyutlanıp tek başına ek yükümlülükler alması beklenemez. İttifak içinde modernizasyon kararı kabul edilirse Türkiye de buna katılmalıdır. NATO nükleer silahsız 'kendini savunamaz'" dedi.*

SEMİH İDİZ

ANKARA — ABD eski Savunma Bakan Yardımcısı **Richard Perle**, nükleer modernizasyon konusunda Türkiye'nin diğer NATO üyelerinden soyutlanıp tek başına ek yükümlülükler almasının beklenemeyeceğini söyledi. Türkiye'nin Washington'daki lobicilik faaliyetlerini yürüten International Advisors adlı şirkete danışmanlık yapan Perle, buna rağmen Türkiye'nin ittifak genelinde modernizasyon konusunda alınan kararlara katılması gerektiğini savundu. Perle, **"İttifak içinde alınan kolektif kararlara katılması Türkiye'nin güvenliği çıkarları açısından önemlidir"** dedi.

Hafta içinde **"özel temaslarda"** bulunmak için Türkiye'ye gelen *(Arkası Sa. 15, Sü. 7'de)*

Hindistan

'Şeytan Ayetleri'ne 10 kurban

Dış Haberler Servisi — İngiliz yazar **Salman Rüşdü**'nün **"Şeytan Ayetleri"** kitabı, Pakistan'dan sonra Hindistan'da da kanlı olaylara yol açtı. İngiliz Konsolosluğu önünde gösteri yapan binlerce kişiye polisin ateş açması sonucu 10 kişi öldü, 40 kişi de yaralandı.

AA'nın haberine göre Hindistan'ın Bombay kentinde Salman Rüşdü'yü protesto etmek amacıyla düzenlenen, ancak polisin izin vermediği gösteri, sakı güvenlik önlemlerine karşın gerçekleştirildi. Cuma namazından çıkan bin- *(Arkası Sa. 10, Sü. 1'de)*

RÜŞDÜ'NÜN KATLİ VACİP Mİ? **10. Sayfada**

Evren, Tac Mahal'i gezdi

Cumhurbaşkanı Evren, *Hindistan gezisinin 4. gününde Agra kentinde, Tac Mahal'i ve Agra Kalesi'ni gezdi. Moğol Türklerinin eski başkentinde incelemelerde bulundu.*

AGRA BANGALORE (Cumhuriyet) — Cumhurbaşkanı **Kenan Evren** Türkiye'ye dönüşüne iki gün kala dün Agra kentinde ünlü Tac Mahal, Agra Kalesi ve Moğol Türklerinin eski başkentinde incelemelerde bulundu, öğleden sonra da Bangalore kentine geçerek burada Hindistan Uzay Araştırma Kurumu'nu gezdi.

Cumhurbaşkanı Evren dün önce dünyanın yedi harikasından biri olarak kabul edilen Tac Mahal'i dolaştı. **Cihan Şah**'ın, en dördüncü çocuğunu doğururken ölen eşinin anısına yaptırdığı bu türbeyle ilgili yetkililerden bilgi alan Cumhurbaşkanı Evren daha sonra, türbenin yapımı için 22 milyon altın harcayarak ülkeyi sıkıntıya soktuğu gerekçesiyle oğlu tarafından devrilen Cihan Şah'ın hapsedildiği Agra Kalesi'ni gezdi. Evren ayrıca Moğol İmparatoru **Ekber**'in, çok istediği tek erkek çocuğa sahip olduğu yerde yaptırdığı eski başkentte *(Arkası Sa. 13, Sü. 1'de)*

Tac Mahal...

AGRA — Bir yazar, gezegenimizde yaşayanları ikiye ayırmış: Tac Mahal'i görenler, görmeyenler.

Tac Mahal'in güzelliği gerçekten ürkütücü.

Hele ay ışığında gezerseniz.

17. yüzyılda bembeyaz mermere oyulmuş bir büyük aşkın öyküsünü düşünmek. Hafif bir sisin indiği mehtaplı bir gecede böylesi düşüncelere dalmak belki daha kolay.

Az ötede Moğol imparatorlarının taç giydikleri sarayın silueti.

Yılan gibi kıvrıla kıvrıla akan Jamnu Nehri'nin şırıltılı sesi.

Karanlığı delip gelen köpek havlamaları.

Sağda solda askerler, duvar dibinden gölgeleri uzuyor.

Güvenlik önlemleri o denli yoğun ki *(Arkası Sa. 13, Sü. 1'de)*

HASAN CEMAL

İnönü Erzurum'da 'iktidara hazırız' dedi

'Çatır çatır geliyoruz'

ANKARA'dan YALÇIN DOĞAN

Yüzer-Gezer Oylar % 60

ANKARA — Halkın yüzde 60'ı, tam olarak oy verdiği partiyi desteklemiyor. Sadece yerel seçim açısından değil, genel seçimler açısından da son derece çarpıcı bir bulgu bu. Yani, sürekli hareket halinde ve her an bir başka partiye kayabilecek yüzde 60'lık bir kitle var. Siyasal partilerin kendilerini ceke- *(Arkası Sa. 17, Sü. 1'de)*

CÜNEYT ARCAYÜREK yazıyor

İktidar Sallanıyor

ANKARA — Dün sabah TV'de izledik. Özal, Tokyo'da imparatorun cenaze törenine katılırken jaketatayla benzeyen bir kıyafetteydi, başında silindir şapkası eksik. Kolları eteleri gibi iki yanına açmış, kıvsunu simgeleyen göbek öne doğru. Eşi Semra Hanım'la kameralara bir görünüp, bir kayboldu. *(Arkası Sa. 11, Sü. 7'de)*

ÜMİT ASLANBAY MUSTAFA GÜLTEKİN

ERZURUM — SHP Genel Başkanı **Erdal İnönü**, **"İktidara talibiz, iktidara da hazırız. Onun için 27 martı bir bayram gibi bekliyoruz"** dedi. İnönü, SHP'liler **"Hiç merak etmeyin, çatır çatır geliyoruz, çatır çatır başkanlıkları alacağız"** diye konuştu.

SHP lideri dün beraberinde Genel Sekreter **Deniz Baykal** ve diğer parti yöneticilerinden bazıları, milletvekilleri de birlikte Erzu- *(Arkası Sa. 11, Sü. 4'de)*

SHP YOL ALIYOR
İZMİR'DEN HİKMET ÇETİNKAYA'nın yazısı 13. Sayfada

Cumhuriyet Bilim Teknik'te bu hafta

Küçük evde, büyük ve geniş yaşamak.

Yarının evleri plastikten mi olacak?

Elektromanyetik çevre, insanlar için ne kadar tehlikeli?

Zekâ kalıtımsal mı?

Denizli ve çevresi 5 kez sallandı

Deprem korkusu

Can kaybına yol açmayan depremde çok sayıda binanın camları kırıldı, duvarları çatladı. Dün Bursa ve Isparta da sallandı. **Arka Sayfada**

Honolulu'da feci kaza

Jumbo jet havada delindi 16 yolcu kayıp

Amerikan Ulusal Havayolları'na ait Boeing "47" tipi uçakta kalkıştan kısa süre sonra davalan patlama ve oluşan delikte 16 yolcu denize düştü ... **13. Sayfada**

OLAYLARIN ARDINDAKİ GERÇEK

Sorumluluk Kimde?

Osmaniye Müftüsü Halil Korkut, "Ölüm dinine ve onun kitabına dil uzatan 'Şeytan Ayetleri' kitabının yazarı Salman Rüşdü'nün katli gerekme- den öldürülmesi gerektiğini söylüyor: "Şu an elime geçse gözümü kırpmadan öldürmeye hazırım. Bunun için yeniliyek her türlü cezaya razıyım. Avrupa ve Hıristiyan âlemi nasıl ki Tahran'dan diplomatlarını çekip de kâfire sahip çıkıyorlarsa, bizim de müslümanlığa ve dinimize sahip çıkmamız gerek. Diyanet İşleri Başkanlığı'nın bu konuda tavır koymasını bekliyorum" diye cumhuriyet devletinden isteğini vurguluyor.

Öyle görünüyor ki Tahran'da verilen fetvanın Türkiye'de yankıları etkili değildir. Refah Partisi Adana Anakent Belediye Başkan adayı Süleyman Çelebi'nin 'birlikte' Anamur'dan vaiz Gülçin Tavşan da "katli vaciptir" yönünde sesleri yükseltmişlerdir.

Böyle konuşanlar suça katkı nurunda "adam öldürmeye azmettirmek" diye bir madde olduğunu da biliyorlar. Osmaniye Müftüsü bu konudaki bilincini "yaşama mayıyım" diye vurguluyor.

Ne var ki müftü efendinin bir devlet memuru olduğunu da unutmamak gerekir.

Cumhuriyet devletinin bir

* * *

(Arkası Sa. 15, Sü. 1'de)

■ **Yunanistan'da savunmaya hız** *Gelecek 5 yıl için hazırlanan silahlı kuvvetlerin modernizasyonuna 3 trilyon ayrıldı.* **3. Sayfada**
■ **Cezayir'de yeni anayasa onaylandı** *Önceki gün yapılan referandumda halk yeni anayasayı çoğunlukla onayladı.* **3. Sayfada**
■ **Rocard'ın kırtasiyecilikle savaşı** *Fransa'nın sosyalist hükümeti kırtasiyeciliği tükkelemeye karar verdi.* **3. Sayfada**
■ **Gecelerin Melville'i** *Birinci Kanal tatil sinemasında yönetmenliğini Jean-Pierre Melville'in yaptığı Gecelerin Adamı gösteriliyor. Catherine Deneuve başrolü Alain Delon'la paylaşıyor.* **4. Sayfada**

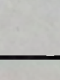

■ **Paris Gauguin kuyruğunda** *Fransız ressam Paul Gauguin'in 250'yi aşkın eseri Grand Palais salonlarında.* **5. Sayfada**
■ **Sümerbank'ta sözleşme** *28 fabrikada çalışan 25 bin 230 işçiyi kapsayan toplu iş sözleşmesi imzalandı.* **8. Sayfada**
■ **Bankalar kazandı** *Türk bankalarının mali yapılarını uluslararası standartlarına ulaştırması hedeflenen 'Sermaye Yeterliliği' tebliği taslağı yumuşatıldı.* **Ekonomi'de**
■ **Milyarlık 'dil sürçmesi'** *Yem Sanayii Genel Müdürü, kullanacağı kelimeleri karıştırarak ithal malı mısırda aflatoksin mantarı olduğunu açıkladı.* **Ekonomi'de**
■ **Macaristan'da 40 yıl sonra 'milli bayram'** *Macar ayaklanmasının yıldönümü 40 yıl sonra ilk kez Komünist Parti tarafından bayram ilan edildi.* **Arka Sayfada**

GÖZLEM
UĞUR MUMCU

Tower ve Vuralhan

Amerikan Silahlı Hizmetler Komitesi, Başkan Bush'un Milli Savunma Bakanlığı'na atadığı John Tower'ın adaylığını 9 evet oyuna karşı 11 hayır oyu ile reddetti.

Cumhuriyetçiler "evet" oyu kullandılar, Demokratlar da "hayır" oyu.

Gerekçe: senatör Tower'ın içki ve kadına düşkünlüğü ile silah şirketleriyle ilişkileri.

(Arkası Sa. 10, Sü. 7'de)

İthalat...

Cumhuriyet

65. Yıl; Sayı: 23180 Kurucusu: Yunus Nadi 500 TL. 4 Mart 1989 Cumartesi

"İyi" hizmet, anında sonuç. PAMUKBANK iyi bankadır

Çevreden ve enkazdan 11 ceset çıkarıldı, ölü sayısının artmasından korkuluyor

4. Levent'te korkunç patlama

Faciaya ruhsat

Üç bina çöktü *4. Levent'te 5 katlı ve 6 ailenin oturduğu apartmanın alt katındaki SANTA Boya Fabrikası'nda büyük bir patlama oldu. Patlama sonrasında 3 bina çökerken yangın çevredeki iki binaya da sıçradı.*

Cehennem gibi *Görgü tanıkları patlamanın olduğu binalardan insanların yanarak dışarı fırladıklarını söylediler.*

Yangın topları *Patlamanın olduğu fabrikadaki tiner ve öteki hammaddelerin bulunduğu bidonlar çevreye yangın topları gibi fırladı.*

12 ağır yaralı *Çöken binaların enkazı altında 20 dolayında cesedin bulunduğu tahmin ediliyor. Şişli Etfal, Okmeydanı SSK, İstinye devlet ve Taksim hastanelerine kaldırılan 40'ı aşkın yaralıdan 12'sinin durumlarının çok ağır ve hayati tehlike içinde oldukları belirtildi.*

Geçici ruhsatlı *Çevre sakinleri patlamanın olduğu fabrikanın başka yere taşınması için dilekçe verdiklerini, ancak belediyenin söz konusu fabrikaya 1 yıllık geçici ruhsat verdiğini belirttiler.* 13. Sayfada

HABER, NOT VE FOTOĞRAFLAR:
ALİ TEVFİK BERBER,
UĞUR SANER,
UYGAR GÜRKAN,
HALİL NEBİLER,
FUAT KOZLUKLU,
MEHMET DEMİRKAYA

Bu cehennem gerçek — Dokuz yaşındaki Aylin Kaya her gün olduğu gibi dün de okuluna gitti koşa koşa. Sonra yine her gün olduğu gibi koşa koşa evine dönmek istedi. Ama dönemedi. Çünkü evi artık yoktu. Koskoca bina çökmüş gitmişti alt kattaki patlamayla. Enkaz halindeydi. Aylin döndüğünde hâlâ yanıyordu. Yalnız o bina değil çevresindeki üç bina daha yıkılmıştı. Sokak ceset doluydu, üstelik henüz çöken binaların içine ulaşılamamıştı. Aylin'in annesi ise 40'a yakın yaralıyla birlikte hastanedeydi.

FACİANIN SORUMLUSU KİM?

Ruhsatı anakent belediyesi vermiş

4. Levent'teki boya imalathanesinin "1. sınıf gayri sıhhi müessese" olmasına ve meskûn bölgede bulunmasına karşın, ilgili yönetmeliğe aykırı olarak anakent belediyesinden 1 yıllık ruhsat aldığı belirlendi. Anakent Belediye Başkanı Dalan, "Ruhsatın süresi dolalı 7 gün oluyor, bunları bir yılda kapatsak iktisadi problem olur" dedi. **KEMAL KÜÇÜK'ün yazısı** 13. Sayfada

NOTLAR

'Annemi kurtarın'

Önce korkunç bir patlama duyuldu. Ardından da ürkütücü bir sarsıntı. Patlama ve yangında ağır yaralanan Keriman Kaya'yı yaşatmaya, acılarını dindirmeye çalışan doktorların yüreği, dokuz yaşındaki Aylin Kaya'nın ağlama sesiyle parça parça olmuştu. 30 yaşlarındaki doktor, Aylin'i teselli etmeye çalışırken o doktora "Annemi kurtarın" diye yalvarıyordu. 13. Sayfada

Özal'ın

Köşk tangosu

"Cumhurbaşkanlığına sizden başka aday var mı" sorusuna Özal, "Allah bilir" yanıtını verdi

Başbakan Antalya'da "Belediyelerin eski anarşi yuvalarının eline geçmemesini" istedi. Adana'da, toplu konuttan tapularını alamayan bir grup tarafından yuhalanan Özal, "Eski kurtların çok hüneri vardır. Şimdi el ele verdiler, bütün hedef Özal'dır" diye konuştu. 8. Sayfada

ALINAK, ÖZAL'IN HAPSİNİ İSTEDİ

DEMİREL: EMEKÇİLER, YOKSULLUK SINIRININ ALTINDA 10. Sayfada

CÜNEYT ARCAYÜREK yazıyor

Eski Silaha Yeni Mermi...

Özal, artık kamuoyunda olumsuz tepkiler yaratan hanedan tablosunun geçersizliğini kanıtlama çabasıyla Menderesli yılların bu yüzünü yanlış yansıtıyor, yine karşıtlarını karalama yolunu seçiyor. 8. Sayfada

SHP lideri başbakana artık yanıt vermeyeceğini söyledi

İnönü: Özal saçmalıyor

***SHP** lideri Afyonkarahisar'ın çeşitli ilçelerinde yaptığı konuşmalarda Özal'ın kaybetme telaşına girdiğini ve bu nedenle "saçma sapan konuşmalar yaptığını" söyledi.*

İnönü 26 Mart'ın yalnızca belediyeleri kimlerin yöneteceğini belirlemeyeceğini vurgulayarak "Bu seçimlerde iktidarda kimi istediğinizi de duyuracaksınız" dedi.

MUSTAFA BALBAY

AFYONKARAHİSAR — SHP Genel Başkanı Erdal İnönü yerel seçimlerden sonra ilk hedefin iktidarı elde etmek olduğunu söyledi. Özal'ın **"kaybetme telaşı içine girdiğini"** ve **"bu telaşla saçma sapan konuştuğunu"** belirten İnönü, **"Bu nedenle onun saçmalıklarına artık cevap vermeyeceğim"** dedi ve 26 mart'tan sonra yolsuzluklarla ilgili olarak Başbakan Özal hakkında gensoru önergesi vereceklerini açıkladı. İnönü, son günlerde yaygınlaşan öğrenci hareketleri konusunda da **"İktidarın gençlere saygısı yok. Üniversitelerde huzur yaratmak, öncelikle üniversite yönetimlerinin görevidir"** diye konuştu.

Beraberinde Genel Sekreter Deniz Baykal olduğu halde Afyon (Arkası Sa. 15, Sü. 1'de)

SHP'DEN İKİ BANKA ATAĞI 15. Sayfada

AFYON'dan HİKMET ÇETİNKAYA

Kaymaklı Politika

AFYON/DENİZLİ — Kırsal kesimde neler oluyor? SHP lideri İnönü ve Genel Sekreter Baykal, küçük yerleşim birimlerindeki gelişmeleri izleyebiliyorlar mı?

Bu sorunun yanıtını almak için büyük kentlerin gürültüsünden, o ikiyüzlülüğünden bir iki günlüğüne ayrılmak, sonra kırsal kesim insanıyla kaynaşmak, onların sorunlarını yakından izlemek gerekiyor.

Onlar size güvenince, ister gazeteci ister politikacı olun, açık yüreklilikle konuşuyorlar, tasalarını, umutla- (Arkası Sa. 15, Sü. 1'de)

Süleymaniye'de 'şeytan' mitingi

Çoğunluğunu imam hatip öğrencilerinin oluşturduğu kalabalık bir grup genç, Süleymaniye Camisi'nin avlusunda tekbir getirerek ve "Salman Rüşdü'ye ölüm" sloganları atarak protesto gösterisi düzenledi. Göstericiler, Şeytan Ayetleri kitabının yazarının resminin ve bir İngiliz bayrağının yakıldığı protesto sırasında "İslamcı Gençlik" imzalı bir de bildiri dağıttılar.

BİLİM TEKNİK

Süper meyve sebze çağı geliyor

Cumhuriyet Bilim Teknik'te bu hafta

Dinozorlar canavar mı, yoksa toplumsal yaratıklar mı? Bugün var, yarın yok: Kutupyıldızı Topraksız, yağmursuz güneşsiz sebze üretimi

İstanbul Haber Servisi — Süleymaniye Camisi'nde cuma namazından çıkan kalabalık bir grup, cami avlusunda tekbir getirerek **Salman Rüşdü**'nün resmini ve İngiliz bayrağını yaktılar. **"Salman Rüşdü'ye ölüm"**, **"Kahrolsun Amerika"** diye slogan atan gençler, sık sık tekbir getirdi. Temsili olarak yapılan **"Şeytan Ayetleri"** kitabı da bir sırığın ucuna geçirilerek yakıldı.

Çoğunluğunu imam hatip lisesi öğrencilerinin oluşturduğu kalabalık bir grup genç, dün cuma namazından çıktıktan sonra tekbir getirerek Süleymaniye Camisi avlusunda toplandı. Avluda 1-2 tur atan protestocu gençler, **"İftiranın bedeli, Salman Rüşdü ölmeli"**, **"Kahrolsun Amerika, kahrolsun İsrail"** diye slogan attılar. [illegible] gençlerin yaptıkları ko[illegible]alarda peygamberin eşine dil [illegible] bunun hesabının sorulacağı vurgulandı. Cuma namazından çıkan cemaat, protestocu gençlerin eylemine katılmadı, çevrelerinde toplanarak seyretti. Protestocular, **"İslamcı Gençlik"** imzalı bir bildiri dağıttılar. Bildiride, **"Müslümanların iğrenç bir iftira ile karşı karşıya kaldıkları, ha-** (Arkası Sa. 17, Sü. 3'te)

'ŞEYTAN KRİZİ' ÇÖZÜMDEN HÂLÂ UZAKTA 3. Sayfada

Camide eylem var — Kalabalık bir grup gencin Süleymaniye Camisi avlusunda düzenlediği "Salman Rüşdü'ye ölüm" gösterisinde İngiliz bayrağı, Rüşdü'nün resmi ve temsili Şeytan Ayetleri kitabı yakıldı. (Fotoğraf: Mehmet Demirkaya)

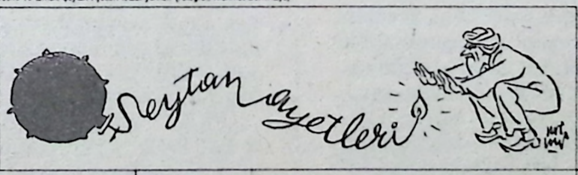

Ödeme 15 martta yapılacak

Sözleşmeliye zam

Sözleşmeli personelin maaşlarına 1 Ocak 1989'dan başlayarak yüzde 66.7 oranında zam yapıldı. En düşük sözleşmeli ücreti 190 bin, en yükseği ise 2 milyon lira oldu.

ANKARA (Cumhuriyet Bürosu) — [illegible]

Allah Bilir!

ANTALYA — Esenboğa'dan havalandık; başbakanın özel uçağıyla Antalya'ya uçuyoruz. Bir süre sonra Özal yanımıza geliyor.

Pek değişiklik yok!

Her zamanki gibi basından yakınarak başlıyor söze: Önceki günkü basın toplantısını gazeteler iyi verememişler.

Başbakan, ekonomideki olumlu işaretlerden söz etmesine karşın gazetelerde yer almamış bunlar. Oysa bütçe açığında ve dış ödemeler dengesinde iyimserlik verici gelişmeler varmış.

Dinlemekle yetindik bir bakıma. Zira politikacı - gazeteci ilişkisinin bu boyutuna o kadar alıştık ki, "Olumlu - olumsuz habercilik" tartışması zaten yalnız ülkemize özgü değil; evrensel sayılabilir.

Antalya kıyı şeridi üzerinde uçarken Baş- (Arkası Sa. 15, Sü. 1'de)

HASAN CEMAL

Kosova, kaşıdıkça kanıyor *Komünist Parti eski lideri Vlasi'nin tutuklanması gerilimi arttırdı.* 3. Sayfada

Türkler, Yüksek Mahkeme yolunda *Gümülcine'deki kamulaştırmaya karşı Trakya Türkleri, Yunanistan Yüksek Mahkemesi'nden kararın iptalini isteyecek.* 3. Sayfada

Kadın harekâtı *Pop Vizyon, geçen yılın 'süpergrupu Travelling Wilburys'in albümünden parçayla başlayacak.* 4. Sayfada

Borsanın hızı kesildi *Borsadaki birkaç günlük hızlı fiyat tırmanışı, önceki günkü rekor işlemden sonra dün kesildi.* Ekonomide

Özelleştirmede söz savunmanın *Toplu Konut ve Kamu Ortaklığı İdaresi Başkanı Okkeş Özaygur, özelleştirme uygulamaları ile ilgili olarak bilgi verdi.* Ekonomide

'Yeni Bayulkenler türedi' *[illegible] üyelik için beş yıllık bekleme süresinde ısrar eden grup liderlerine ateş püskürdü.* Sporda

Sting çevrecilerle Amazon'da buluştu *İnsan haklarıyla değil, şarkılarıyla tanınan Sting, geçen hafta Amazon bölgesindeki Altamira kasabasında çevrecilere katıldı.* Arka Sayfada

Silahlar susmuyor *Venezuela'da ölü sayısı 300'e doğru gidiyor.* Arka Sayfada

Oscar'ı 'satın almak' *Şu sıralar herkesin gözü Amerikan Film Akademisi'nin 4 300 üyesinin üstünde.* Arka Sayfada

GÖZLEM

UĞUR MUMCU

Basın...

"Terzi kendi söküğünü dikemez" derler. Gazeteler de kendi içlerinde olup bitenleri pek yazmazlar. Daha doğrusu yazamazlar.

Söz gelişi, herhangi bir şirkette "şu kadar kişi işten çıkarıldı" diye manşet atan gazeteler, kendi gazetelerinden adam çıkarılınca susarlar.

Son zamanlarda Hürriyet, Sabah, Milliyet, Tercüman ve Güneş gazetelerinde çalışanların bir kısmının iş akitleri feshedildi.

(Arkası Sa. 15, Sü. 7'de)

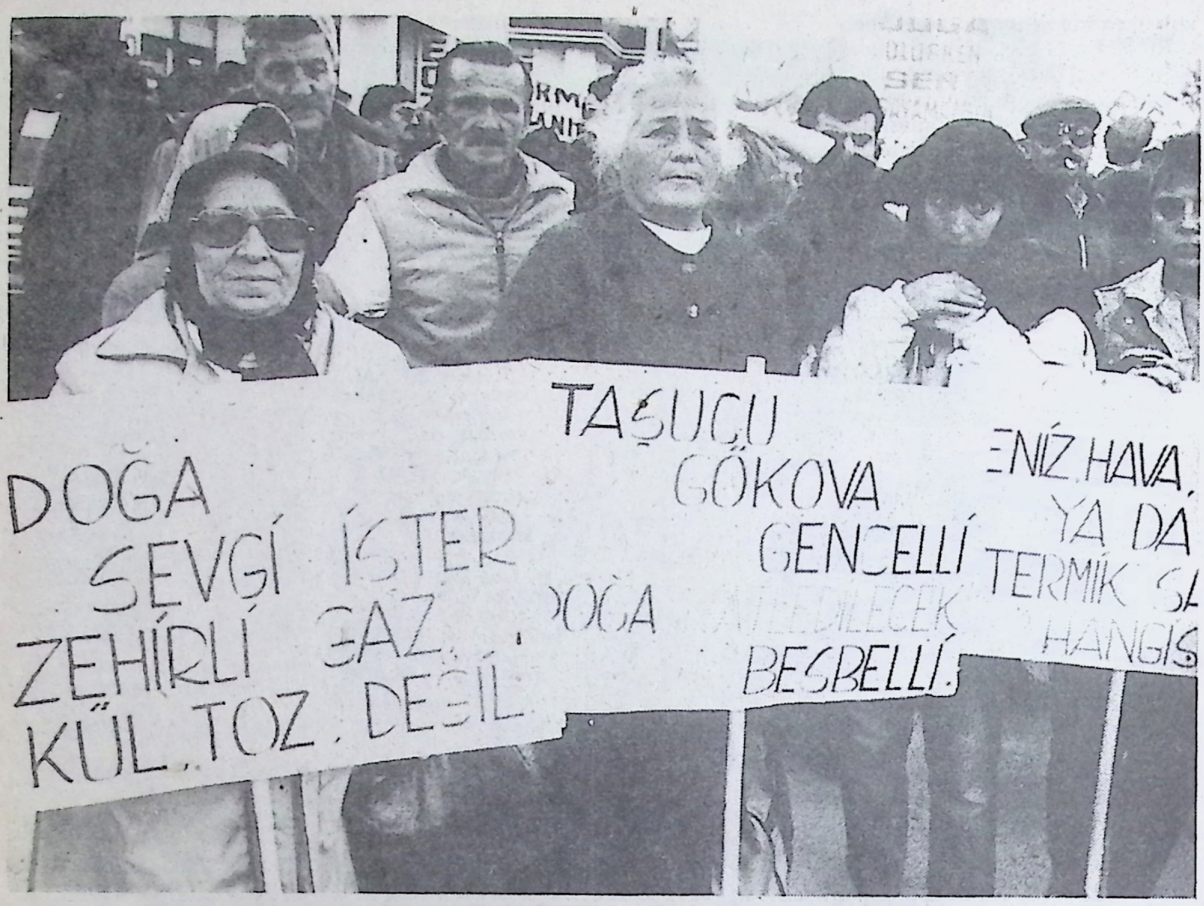

DENİZ, HAVA, TOPRAK YA DA TERMİK SANTRAL — Yeşiller ve Aliağa'da yaşayanlar, termik santral yapılmasını önlemek amacıyla çeşitli eylemler yapıyorlar. (Fotoğraf: Ümit Otan)

Tuzla operasyonu için suç duyurusu

1 mart

İstanbul Haber Servisi — Tuzla'da dört kişinin öldürüldüğü operasyona katılan 16 polisin 56'şar yıl hapis istemiyle yargılandığı davada, Emniyet Genel Müdürü **Sabahattin Çakmakoğlu**, İstanbul Emniyet Müdürü **Hamdi Ardalı**, yardımcısı **Metin Günay** ve Siyasi Şube Müdür Muavini **Ali Rıza Atak** haklarında suç duyurusu yapıldı. Mahkeme suç duyurusunu **"gereğinin yapılması için"** Cumhuriyet Savcılığı'na gönderdi.

Kartal Ağır Ceza Mahkemesi'nde görülen davanın dünkü duruşmasında sanıkların sorguları tamamlandı. Sanıklar komiser yardımcısı **İsmail Alıcı, Efrahim Erkek, Abuzer Fidancı, Mehmet Kulaç, Metin Öztürk**, komiser **Fikret Işınkaralar, Enver Aslan, Bayram Kartal, Fahrettin Meral, Ali Çetkin** ve **Hüseyin Demir** sorgularında, Kırşehir Cezaevi'nden kaçanların İstanbul'da eylem yapacaklarına dair ihbar aldıklarını, olay günü Metin Günay'ın telsiz anonsuyla DEG-C-7843 plakalı otomobilin kontrol edilmek istenmesi üzerine kendilerine ateş açıldığını öne sürdüler. Adliye çevresinde geniş güvenlik önlemleri alan polis, binaya girenleri didik didik aradı. Öldürülenlerin ailelerinden **Şaziment Yalçın, Hüsniye Adalı**'nın "suçsuz yavrularımızı öldürdünüz" şeklindeki bağırmaları nedeniyle polislerle avukatlar, müdahiller ve gazeteciler arasında tartışmalar çıktı.

Kısa bir aradan sonra mahkeme sanıkların sorgularını tamamlayınca müdahil avukatları Emniyet Genel Müdürü Sabahattin Çakmakoğlu, İstanbul Emniyet Müdürü **Hamdi Ardalı**, yardımcısı **Metin Günay** ve Siyasi Şube Müdür Muavini **Ali Rıza Atak** haklarında suç duyurusunda bulundular. Beş sayfalık suç duyurusu dilekçesinde yargılanan polislerin müdürlerinden aldıkları emri uyguladıkları vurgulanarak, sanık ifadelerinde de otomobilin Metin Günay tarafından anons edildiğinin kesinleştiği anlatıldı. Operasyondan sonra İçişleri Bakanı **Mustafa Kalemli** de dahil emniyet yetkililerinin olayı savunduğu, Hamdi Ardalı'nın **"polis armut mu toplayacaktı"** dediği vurgulanan suç duyurusunda, MİT ajanı **Engin Kaya** ve **Mustafa Curnaz**'ın açıklamalarına değinildi. Olayın en önemli tanığı Engin Kaya'nın şüheli bir şekilde öldürüldüğü anlatılan suç duyurusunda, Mustafa Curnaz'ın da tutuklandığı belirtilerek tanık olarak dinlenilmesi istendi. Müdahil avukatlar, **"Sabahattin Çakmakoğlu, Hamdi Ardalı, Metin Günay ve Ali Rıza Atak haklarında soruşturma açılmadığı takdirde sadece 4-5 kişinin değil tüm yurttaşların, insanlığın ve hu-**

kuk ilkelerinin zarar göreceği" belirtildi.

Bu arada gazetecilerin ve müdahil avukatların **"yer darlığı"** gerekçesiyle sınırlandırıldığı duruşma salonunda polisin video çekimi yapması üzerine müdahil avukatlar video kasetine el konulmasını istediler. Yargıç **Refik Yaman**'ın sorusu üzerine **"İstanbul Emniyet Müdürlüğü'nden olduğunu ve adını Cemal Yeşilyurt"** diye bildiren kameramanla müdahil avukatlar arasında tartışma çıktı. Gazetecilerin de fotoğrafım çekmesi üzerine kameramanın **"aldırın filmi de size sorarım"** şeklinde tehditlerde bulunduğu gözlendi.

Mahkeme polis kameramanının çektiği video filminin alınması istemini reddederken, müdahil avukatların Sabahattin Çakmakoğlu, Hamdi Ardalı, Metin Günay ve Ali Rıza Atak haklarındaki suç duyurusunun **"gereğinin yapılması"** için cumhuriyet savcılığına gönderilmesini kararlaştırdı. Sanıkları duruşmadan vareste tutan mahkeme, müdahil avukatlarının tanık gösterdiği 2000'e Doğru Dergisi Başyazarı Doğu Perinçek ile Mustafa Curnaz'ın dinlenilmesi konusunun daha sonra düşünülmesine, polis tanıkların dinlenilmesine karar verdi. Duruşma ileri bir tarihe bırakıldı.

Genel Grev mi?..

3 mart

Çağdaş toplum, en kısa tanımıyla örgütlü toplumdur. Ne demek örgütlü toplum? 20'nci yüzyılda, bilinçlenme ivmesi artmış bir dünyada, devletin anayasal örgütlenmesi demokrasi için yetmiyor. İşçiler, memurlar, esnaf, öğretmenler, gençler, öğrenciler, sanatçılar, gazeteciler, işadamları, küçük üreticiler, avukatlar ve aklınıza gelen ne kadar kesim varsa, hepsi örgütlenecekler, demokratik yaşamın katılım boyutunu gerçekleştireceklerdir.

Örgütlenmemiş halk, kuru kalabalıktır; çağdaşlıktan uzaktır; böyle toplumlarda demokrasi yürümez; baskı ve dikta rejimlerine yol açılır.

Örgütlenme; siyasal partiler, sendikalar, dernekler, kooperatifler, odalar, barolar yoluyla yapılır. Sanayi toplumlarında işçi sendikalarının ağırlığı, kuşkusuz çok belirleyicidir. Çünkü üretim sürecini denetleyebilen emekçi örgütlerinin elinde grev gibi çok etkili bir demokratik silah vardır. Hele grevin genel greve dönüşmesi, siyasal iktidarların korkulu rüyası sayılır.

Ne yazık ki Türkiye henüz sanayi toplumu olmaktan uzaktır; 55 milyon nüfusta ancak 3 milyon işçi endüstri kesiminde çalışıyor sayılabilir. 12 Eylül askeri yönetimi de sendikal yaşamı yasalarda yasak çemberleriyle kuşatmış; Türkiye'nin en büyük iki konfederasyonundan birini fiilen ortadan kaldırmıştır. Bu durum dokuz yıl sonra bugün de sürmektedir. 12 Eylül askeri yönetimiyle işbirliği yapan Türk-İş'in liderleri de bugün konfederasyonun yönetiminde bulunmaktadır.

Son yıllardaki yüksek enflasyondan ötürü, işçi ücretleriyle geçim endeksleri arasındaki uçurum derinleşince işçiler, Türk-İş liderlerini aşan eylemlere girmeye başlamışlardır. Aşağıdan gelen baskı, profesyonel sendikacıları zorlamakta, Türk-İş'in üst yönetimi bu gibi durumlarda zoraki eylemlere sürüklenmektedir. Ancak alttan gelen baskılar Türk-İş yönetiminin katı kabuğunu kırabilecek itici gücü yaratamayacak kadar dağınıktır. Sendika seçimlerinde yasal olanakların kısır döngüsü geçerli olduğundan, Türkiye'de işçi kitlelerinin tepkileri Türk-İş'in profesyonel liderlerinin edilginliğinde erimektedir. Kimileri için bu durum bir talih sayılsa bile, demokrasinin sağlıklı örgütsel ilişkilerle yürüyebileceğini bilenler, olaya olumsuz gözlerle bakmaktadırlar. Bir toplumda her türlü örgütlenme, doğal ve sağlıklı gelişmesine bırakılmalıdır.

Yerel seçimler öncesi kamu sektöründe süregelen toplusözleşme görüşmeleri, çoğunlukla Türk-İş'e bağlı sendikaların yetkisindedir. Türk-İş bu yıl 600 bin kamu işçisi için toplusözleşme imzalayacaktır. Ne var ki işçi tabanından gelen baskılar, konfederasyonun üst yönetimini "bir şeyler yapmaya" zorlamaktadır. Hükümetin tutumu tek sözcükle "olumsuz"dur. Devlet Bakanı Kâzım Oksay'ın "üç beş oy için işçiye fazla para verilmeyeceği"ne ilişkin sözleri sert tepkiler yaratmıştır. Türk-İş, kamu sektöründe "sözleşmeleri birleştirme ve yapılacak grevleri eşleştirme" yöntemlerine doğru yönelmektedir.

Eğer toplusözleşmeler bir yerde birleştirilir, uyuşmazlık tutanakları tutulur ve grevler zamanlama bakımından eşleştirilirse, ortak eylem bir grev etkisi yaratabilir.

Ne var ki olayın bu noktaya tırmanması elbette özlenir bir sonuç değildir. Dileğimiz, Özal hükümetinin işçiye karşı sert ve katı tutumunu yumuşatması, anlaşmazlıkların masa başında çözülmesidir. Sosyal adaleti benimseyen herkes, patlayan azgın enflasyon karşısında emekçi ailelerinin ne kadar savunmasız kaldığını duyumsa-

maktadır.

Türk-İş'in 12 Eylül'den arta kalan yöneticileri iki cami arasındadır. Ne yazık ki "durgunluk içinde enflasyon" sürecine girmiş görülen Türkiye'nin iktidarı, vaktiyle patron kesiminden işçi sendikalarına savaş açmış bir başbakanın elindedir.

Bu durumda işler büsbütün zorlaşıyor.

★★★

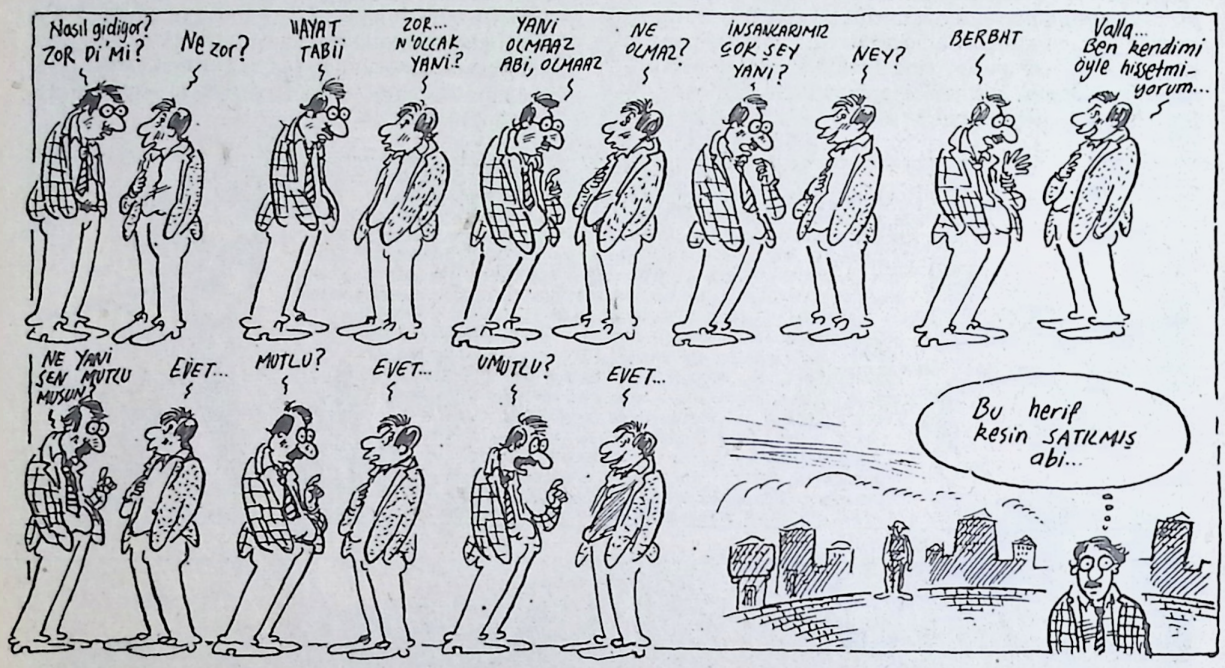

Grevde rakam çalımı

ŞÜKRAN KETENCİ *3 mart*

Çalışma Bakanlığı'nın, Türkiye'de grev hakkının 1980'de olduğundan bile daha geniş kullanıldığını temellendirmek için 1980'de grevde kaybedilen işgünü sayısına ilişkin resmi istatistikleri değiştirdiği ortaya çıktı. DPT'nin 1979-83 yıllarını kapsayan 4. Beş Yıllık Kalkınma Planı'nın 1981 yılı programının 358. sayfasında 1980 yılında grevde kaybedilen işgünü sayısı **"7 milyon 708 bin"** olarak gösteriliyor. Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı ise bir yıldan bu yana çeşitli vesilelerle bu rakamı **"1 milyon 303 bin"** olarak kullanıyor. Böylece 1987'de grevde kaybedilen işgünü sayısının 1 milyon 961 bin, 1988'de ise 1 milyon 522 bin olduğu belirtilerek, **"1980'den bu yana Türkiye'de grev hakkının 1980 ve öncesine göre çok daha geniş biçimde kullanıldığı"** kanıtlanmak isteniyor.

Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı geçen yıldan bu yana, son yılların grevde kaybedilen işgünü saptanması istatistikleri ile birlikte, 1980 yılına ilişkin rakamı (1979 yılı ve öncesi aynı kalmak koşulu ile) değiştirdi. Bakanlık yetkililerine bu yeni rakamın nereden çıktığı sorulduğunda, **"Daha önceden bizde vardı. Kendimiz saptamıştık. Ancak kamuoyuna açıklamamıştık. Şimdi yeni yıllara ait saptamalarınız ile birlikte kullanıyoruz"** yanıtı alınıyor.

Hükümet ve bakanlık bu istatistikleri bir yıla ulaşan bir süredir, işveren sendikaları ile birlikte uluslararası platformlarda yaygın biçimde kullandı. Hükümet ve işverenler, Türkiye'de grev hakkının kısıtlandığı iddialarının doğru olmadığı ve işçilerin, sendikaların grev haklarını özgür ve geniş biçimde kullanabildikleri tezini savunurlarken, kanıt olarak bunu gösteriyor, **"Bakınız son yıllarda 12 Eylül öncesinden daha fazla grev yapılıyor"** diyorlar.

Bakanlık bu tezi Uluslararası Çalışma Örgütü'nün (ILO) 1988 genel kurulundaki savunmasında da kullandı. Grev hakkının özgür ve yaygın kullanıldığını savundu.

Çalışma Bakanı **İmren Aykut,** kamuoyuna yönelik olarak da yeri geldikçe aynı istatistikleri okuyarak, grev hakkının 12 Eylül öncesinden daha yaygın kullanıldığı tezini savunuyor. En son televizyonda yapılan açıkoturumda **Şevket Yılmaz**'ın grev yasaklarından yakınmasına karşılık, aynı rakamları okuyarak yanıt verdi ve grev hakkında hiçbir önemli kısıtlama olmaksızın, rahatça grev yapılabildiğini savundu.

Oysa geçen yıl sadece 10 bin 200 SEKA işçisinin 4 aylık grevinde kaybedilen işgünü sayısının 1 milyon 200 bin olduğu göz önüne alındığında -ki bakanlık rakamları da bunu doğruluyor- bakanlığın 1980 yılına ilişkin rakamlarının doğru olması olanaksız. Çünkü 12 Eylül askeri müdahalesiyle grevler yasaklanırken, o sırada 57 bin işçi grevdeydi. Maden, tekstil ve cam işkollarında odaklanan büyük grevler kademeli olarak mart ayından itibaren başlatılmış, 2 Nisan 1980'de grevdeki işçi sayısı madende 20 bin, tekstilde 16 bin işçiye çıkmıştı. Mayıs ayı başında ise madende grevdeki işçi sayısı 30 bin ve tekstilde 20 bine ulaşmış, daha sonra cam işkolunun da katılması ile bu grevler 12 Eylül'e kadar sürmüştü.

Bakanlığın resmi istatistiklerinde 1988'de 10 bin 200 işçinin katıldığı 4 aylık SEKA grevinin işgünü kaybı 1 milyon 200 bine ulaşmışken, en az 50 bin işçinin 5 aylık aralıksız grevinin işgünü kayıpları nasıl olup da 1 milyon 303 bin işgünü olarak gösterilebilmiştir?

Ayrıca 1980 yılında zaman zaman grevdeki işçi sayısının diğer küçük işyerleri ile birlikte 50 binin üstüne de çıktığı, ilk başlayan grevler için sürenin 5 aydan da uzun olduğu anımsanmalıdır. Yine, 1980 yılı içinde 12 bin işçi ile THY'de 84 gün süren bir grev yapılmıştır. 1980 yılı için tüm grevlerin işçi sayısı ve süreleri doğru alınarak yapılacak bir dökümde, grevde kaybedilen işgünü sayısı belki de zamanın resmi istatistiklerine giren 7 milyon 708 bin işgününden de fazla çıkabilecektir. 7 milyon 708 bin rakamı "DPT, 1981 yılı programı, Dördüncü Beş Yıllık Kalkınma Planı (1979-83, sayfa 358) resmi istatistiklere girmiş, uzun yıllar Çalışma Bakanlığı da aynı resmi istatistiği kullanmıştır."

Öte yandan son resmi istatistik bir an için doğru kabul edilse dahi **"grev hakkının özgürce ve geniş kullanıldığı"** tezinde önemli bir çelişki vardır. Her şeyden önce grevde kaybedilen işgünü sayısı ile grev hakkının varlığı ve kullanılabilmesi arasında doğrudan hiçbir ilişki yok. Grev hakkının varlığı ve geniş kullanılabilirliğinden söz edilebilmesi için, sendikaları toplu pazarlık masasında güçlü kılan, işvereni caydırıcı nitelikte, yasalarda yasakların ve kullanımda bir sürü prosedürün ve uygulama kısıtlamasının olmadığı bir gerçek grev hakkının hukuk düzenine girmiş olması gerekmektedir.

Ayrıca **"yeni"** resmi istatistiklere göre son iki yılda grevde kaybedilen işgünü sayısı 12 Eylül öncesinin son iki yılından fazla olduğuna göre o zamanki grevler için **"ideolojik"** ve **"ekonomiyi felç eden"** grevler suçlaması, gerek hükümet ve gerekse işverenler açısından açıklanamaz olmaktadır.

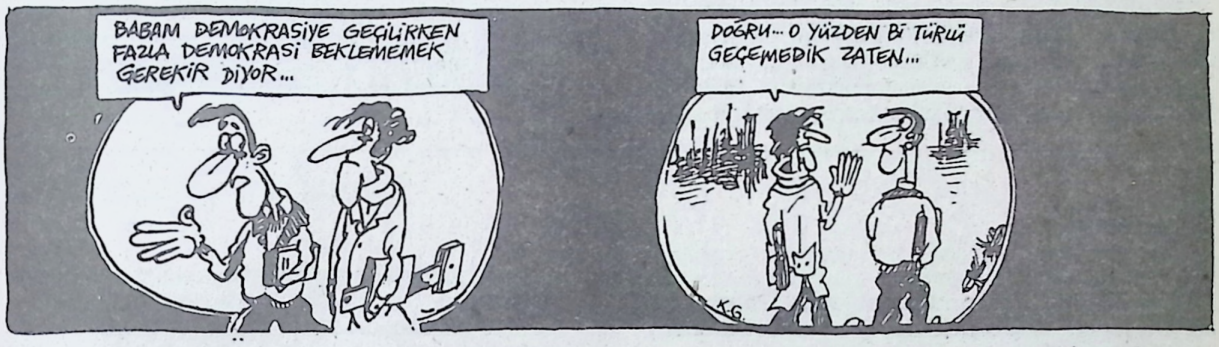

Borsada tehlikeli oyunlar

ABDURRAHMAN YILDIRIM *3 mart*

Şirketlerin 1988 kârlarından dağıtacakları ve yerli bir sigara dahi satın almaya yetmeyen kâr paylarının tutuşturduğu borsa yangını giderek büyüyor. Hisse senetleri dün de yüzde 4.3 oranında prim yaparken, borsanın kurulduğu 1986 yılından bu yana gerçekleştirilen en yüksek işlem hacmine ulaşıldı. Borsada dün 3 milyar 80 milyon liralık işlem yapıldı. Dünkü fiyat artışlarıyla birlikte borsada son 11 gün içinde hisse senedi fiyatları ortalama yüzde 38.2 arttı.

Borsadaki fiyat tırmanışları, uzmanlar ve piyasa yetkilileri tarafından endişeyle karşılanıyor. Bir örneği 1987 ağustos ayında yaşanan ve yatırımcıları büyük zarara uğratan fiyat tırmanışına yol açacak hiçbir ekonomik gerekçe bulunmadığı belirtilerek, böyle bir ortamda hisse senedi fiyatlarının çılgınca yükselişi **"tipik borsa oyunlarıyla"** açıklanıyor. Bu oyunda, piyasaya önce **"alıcı"** olarak girenler fiyatları tırmandırmadan veya belki bir orana tırmandırana kadar hisse senedi topluyorlar. Bu arada çevreye **"gaz verip"** piyasanın yükselmesini ve oyuna yenilerin, **"toy"**ların katılmasını sağlıyorlar. Acemiler de **"Herkes alıyor, fiyatlar yükseliyor, ben de alayım"** diyerek oyuna katılıyorlar. Böylece yükselen fiyatlar karşısında hisseleri ilk alanlar ve oyunu başlatanlar **"satışa"** yöneliyorlar. Ucuza aldıkları hisseleri yüksek fiyattan satarken piyasa da düşmeye başlıyor. Böylelikle oyuna sonradan katılanlar kaybederken, ilk başlatanlar vurgunu vuruyor. Bu borsa oyunları genelde şirketler, aracı üyeler ve yatırım gücü fazla olan yatırımcılar tarafından uygulanıyor.

Hisse senetlerinin değerlenmesinin, ancak firmaların gerçek bir üretim artışı ve ekonomide gözle görülen bir iyiye gidişle gerçekleşebileceği belirtilerek şu görüş savunuluyor: **Sanayi şirketleri boyuna işçi çıkartıyor. Kapasitelerini düşürüyorlar. Satışları düşük. Alacaklarını tahsil edemiyorlar. Daralan bir ekonomide ve şirketlerin de daraldığı bir ortamda nasıl olup da bu şirketlerin hisse senedi değerlenir?**

Yatırımcıların hisse senedine yönelmeleri için sürekli tahrik edildiği ve bu tahrikte tema olarak kullanılan **"Türkiye Fonu"** ve **"yabancı sermayenin hisse senedi piyasasına girişi"** konusunda herhangi bir gelişmenin olmadığı da ortaya çıktı. 60 milyon dolar hacminde olacak **Türkiye Fonu**'nun **"seçim öncesinde"** askıya alındığı ve seçim sonrasını beklediği belirtilirken, bu fonun önce kurulacağına, sonra New York Borsası'na kote edileceğine ve ardından da **"içinin belirli bir sürede doldurulması yoluna"** gidileceğine dikkat çekildi. Bu fonun içine ayrıca blok şeklinde hisse senetleri ve özelleştirilecek şirketlerin hisselerinin konulmasının planlandığı ve borsada alım yapılmasının **"kuşkulu"** olduğuna da işaret edilerek fonun, borsanın kurtarıcısı olarak görülmemesi gerektiği bildirildi. Türkiye'de yabancı sermayenin menkul kıymetlere yatırımı konusunda herhangi bir mevzuat de-

ğişikliğine gidilmediği de kaydedildi. Halen Türkiye'den hisse senedi alabilen yabancı sermaye, bundan elde edeceği kârın dışarıya transferi konusunda zorluk çekiyor.

Yatırımcıları hisse senedine yöneltmek için sıralanan nedenler arasında sayılan, altın ve döviz piyasasındaki durgunluktan dolayı Kapalıçarşı ve Tahtakale esnafının borsaya akın ettiği, bazı bankaların kurdukları yatırım fonları için hisse senedi topladıkları yolundaki söylentiler de doğru çıkmadı. Kapalıçarşı esnafını borsaya yönelttiği belirtilen Merkez Bankası'nın kuracağı altın borsasının açılışının ertelendiği, dövizin ise son hafta içinde prim yaptığı ve adı geçen bankaların da yatırım fonlarını çok önceden oluşturduğu anlaşıldı. Bu fonlardan İktisat Bankası'na ait olanların döviz fonları olduğu, İş Bankası'nın ise 20 milyar lira tutarındaki fonunun, ancak yüzde 1.5'ini hisse senedinden oluşturduğu ortaya çıktı.

Borsadaki bu gelişmeler, sermaye piyasası yetkililerini de rahatsız etmeye başladı. Bu konuda uzmanların görüşleri şöyle:

Mehmet Şükrü Tekbaş (SPK Başkanı): Olayı ihtiyatla, dikkatle izliyoruz. Fiyatlar çok düşüktü, yükselmesi bekleniyordu. Piyasa bu yükselme zamanının geldiğini kabul etti. Bir de psikolojik faktör çok önemli. Bir grup alıma geçti diye öteki gruplar da alıma geçiyorlar. Profesyonel yatırımcılarda başlayan bir alım hareketi, amatör yatırımcılara kadar gidiyor. Bu, nereye kadar gider? Bir süre daha gidebilir ve ondan sonra yavaşlar sanıyorum. İlk alanlar satmaya başladıklarında bu eğilim zayıflar. Önemli olan bu trendin eğiliminin yumuşak olması. Burada alanın veya satanın, bu olayı niye yaptığını iyi değerlendirmesi gerekir. Yatırımcının kârının olduğu yerde zararı da vardır. Yatırımcılar, hisse senedi verimini iyi hesap edip, risklerini de iyi tartsınlar. Fiyatın bu kadar hızla arttığı bir ortamda düşme ihtimali de vardır. Bu da olayın riskidir.

Prof. Dr. Osman Ultuğ: Borsada yükselmenin bir nedenini ben bulamıyorum. Eğer fiyatlar çok düşük deniliyorsa, bu görüşe de katılmıyorum. Eğer para bu piyasanın düşüklüğünden dolayı borsaya akıyorsa, o zaman çok daha düşük olan gayri menkul piyasasına neden akın olmuyor? Borsada işlem gören hisse senetlerinin yükselme eğilimini haklı gösterecek nedenler ortada yok. Dövizde düşüş yok. Altın piyasasından hisse senedi piyasasına geçiş olmaz. Reel faiz hâlâ yüksek. Gayri menkul fiyatları da düşüyor. Eğer para, fiyatı düşen, ucuz olan yatırım aracına gidiyorsa, neden gayri menkule gitmiyor? İşte, bütün bunlardan dolayı bana bu, bir borsa oyunu gibi geliyor.

Basın...

UĞUR MUMCU *4 mart*

"Terzi kendi söküğünü dikemez" derler. Gazeteler de kendi içlerinde olup bitenleri pek yazmazlar. Daha doğrusu yazamazlar.

Söz gelişi, herhangi bir şirkette *"şu kadar kişi işten çıkarıldı"* diye manşet atan gazeteler, kendi gazetelerinden adam çıkarılınca susarlar.

Son zamanlarda *Hürriyet, Sabah, Milliyet, Tercüman* ve *Güneş* gazetelerinde çalışanların bir kısmının iş akitleri feshedildi.

Ankara'da, İngilizce yayın yapan *Daily News* gazetesinde de sendikalı gazetecilere baskılar gelmeye başladı: *Daily News* patronu, bir gazetecinin işine *"Zamdan hoşnut olmadığınız, söz ve beyanlarınız ile açıkça görülmüştür"* gerekçesi ile son verdi!

Sabah gazetesinde, *Yeni Asır*'da, *Günaydın*'da ve *"Gelişim Grubu"* diye bilinen basın ve yayın kuruluşuna, oldum olası sendika sokulmadı.

Sendika sokulmadığı için bu basın ve yayın kuruluşlarında çalışanlar güvencesiz kaldılar.

Bu gazete ve dergilerde çalışanların yazgıları işverenlerin iki dudakları arasındadır.

12 Eylül hukuku ile sendikacıların kolları - kanatları koparılmıştır. Bu koşullarda Türkiye Gazeteciler Sendikası da etkin bir savaş veremiyor.

Bu ekonomik krizin basını etkilememesi düşünülemez.

Anlı-namlı şirketlerin fırtınaya tutulmuş tekneler gibi birbiri ardından battıkları bir dönemde, basın işverenleri de elbette bu olumsuz koşullardan etkilenirler.

Bu genel doğrunun yanında başka doğrular ve gerçekler de vardır.

Bu gerçeklerden biri, gazete sahiplerinin basın dışı alanlardan kazanç sağlamaları. Bu yüzden, banka sistemine ve hükümete, ister istemez, bağımlı olmalarıdır.

Devlet bankalarından milyarlık krediler alan gazete sahiplerinin, hükümet karşısında boyunları eğik olur. Devlet bankalarına milyarlık arsa satıp *"olaylara tercüman olan gazete patronları"* ve aynı bankalara, sigorta şirketleri satma pazarlığına oturan başka gazete patronlarının hükümet ile ilişkileri *"ticari"*dir.

Bu gazetelerde bir bakarsınız, başbakan ve hükümet üyeleri yerin dibine batırılmışlardır; bir bakarsınız, aynı başbakan ve bakanlar bu gazetelerde göklere çıkarılmışlardır.

Hükümet niçin böyle sert eleştirilmiştir? Sonra niçin çark edilmiştir?

Bu soruların yanıtları işte bu gibi *"ticari işlerde"* aranmalıdır.

Bazı gazetecilerin, gazetecilik dışındaki ticari ilişkileri, silah ortaklığına kadar varmıştır!

Hükümetlerin, bazı gazeteler ve gazeteciler ile araları hep iyi olmuştur. Tersine örneklere de tanık olunmuyor değil, olunuyor; örneğin *Günaydın* gazetesine, hükümete karşı yayın yaptığı gerekçesi ile daha geçen yıl *"resmi reklam ambargosu"* uygulanmamış mıydı?

Bugün basında *"habercilik"* ön planda değildir. Ön planda olan, okurlara hediyeler dağıtmaktır. Bu bir *"haksız rekabet"* konusudur. Villa dağıtarak, kat dağıtarak, televizyon dağıtarak, kamyon ve otobüs vererek, gazete okurluğu bir çeşit *"şans ve talih oyunu"* haline dönüştürülmüştür.

İşin daha da garibi bu milyarlık hediye yağmurunu düzenleyen gazetelerin "ekonomik kriz" gerekçesi ile gazetecileri işten çıkarmalarıdır.

Gazete satışlarını, okurlarına, milyarlarca liraya mal olan kat, araba, karton, televizyon dağıtarak arttırmaya çalışan gazeteler, basın emekçilerine elli bin liralık, yüz bin liralık zammı çok görüyorlarsa, orada bir sorun var demektir.

Bu gazetelerin bazıları işyerlerine sendikaları sokmuyorlarsa, orada sorun daha da ciddileşir. Bu gazeteler, şu veya bu nedenle çalışanların iş akitlerini feshediyorlarsa bu sorun her gün daha da derinleşir.

O zaman gündeme sendikacılık gelir. Daha etkin, daha güçlü bir sendikacılık.

Bütün bu konular, bugün İstanbul'da toplanan *"Basın Konseyi temsilcileri"* toplantısında görüşülebilecek mi?

Toplantı gündeminde yer alan *"gazeteciliğin ahlaka aykırı, özel amaç ve çıkarlara alet edilemeyeceği"* konusu bu bakımdan çok önemlidir.

Basın, gazete sahiplerinin *"özel çıkarlarına alet"* edilirse ne olur? Nasıl önlenir bu yayınlar? Kim *"dur"* diyebilir bu gazete patronlarına, can alıcı sorun budur.

Konsey üyesi gazeteci *Güngör Yerdeş*'in bazı gazeteciler ile ilgili olarak *"yeraltı dünyası ile işbirliği"*, *"Yabancı memleketlere silah sevkiyatı"* ve *"ihale almak üzere baskı yapmak"* gibi yayınlara ilişkin başvurusunda somut ve ilginç konular yer alıyor.

Gündemdeki *"tekelleşme"* ve *"basındaki lotarya"* konularında da akla gelecek önlemler, Basın Konseyi üyesi gazeteci arkadaşlarımızın kendi gazetelerinde uygulanma olanağı bulabilecek midir?

Bir başka önemli ve düşündürücü sorun da budur.

Basındaki yeni olgu, Babıâli basınına *"İngiliz anahtarı"* gibi giren yabancı sermayedir.

Türkiye'de gazeteler ve gazetecilik yeni bir modele doğru itiliyor.

Hükümet güdümündeki TRT ve yabancı sermaye elindeki bir basın.

Ve lotarya, katlar, arabalar, kamyonlar, villalar, televizyonlar, müzik setleri.

İşyerlerine sendikaları sokmayan gazete ve dergiler.. Sendikalı işçileri sindirmeye çalışan gazete sahipleri... Bir gün içinde sokağa bırakılan gazeteciler, hakları aranmayan basın emekçileri.. Birkaç yüz milyonluk *"transfer ücretleri"* ve İsviçre bankalarında hesapları bulunan milyarder gazeteciler!

Öte yandan habercilik yapmak isteyen, ilkelerini koruyan, bu uğurda savaş veren, sağcısı, solcusu ve ortacısıyla gazeteciler.

Gazeteciler, son yıllarda işte böyle bir yol ayrımındadırlar.

Buyrun siz seçin!

Faciaya ruhsat

4 mart

İstanbul Haber Servisi — İstanbul'da dün korku ve dehşet dolu bir gün yaşandı. 4. Levent'teki Santa Boya Sanayii A.Ş.'de meydana gelen patlama ve yangın sonrasında 3 bina tamamen çöktü, çok sayıda kişi yaşamını yitirdi. 40'ı aşkın kişi yaralandı. Olay sonrasında çevreden ve enkaz arasından 9 ceset toplanırken, ağır yaralı olarak İstinye Devlet Hastanesi'ne kaldırılan 2 kişi de kurtarılamayarak öldü. Enkaz altında 20 dolayında cesedin bulunduğu tahmin ediliyor. Yaralanan 44 kişi ise çevre hastanelerde tedavi altına alındı. Enkaz kaldırma çalışmaları olanca hızıyla sürdürülürken patlamanın boya fabrikasında bulunan tiner ve kimyasal madde depolarının ateş alması sonucu çıktığı bildirildi.

Cumhuriyet muhabirlerinin olay yerinde edindiği bilgilere göre, 4. Levent'teki oto sanayii bölgesinin Ulubaş Caddesi ile Yıldırım Sokağı'nın kesiştiği yerde bulunan Santa Boya Sanayii A.Ş.'de saat 13.25'te korkunç bir patlama meydana geldi. Patlamanın hemen ardından boya fabrikasının bulunduğu 5 katlı bina ve yanındaki 4 katlı bina tamamen, kimyasal boya fabrikasının bulunduğu 4 katlı banının da büyük bir bölümü çöktü. Patlama ve çökmenin ardından ortalığı yoğun bir duman bulutu kaplarken, çevrede bulunan tüm ev ve işyerleri fabrikalardan fırlayan bidonlarla ve patlamanın şiddetiyle tahrip oldu. Fırlayan bidonlardan bazılarının ise çarptığı bina duvarlarını deldiği gözlendi. Patlamanın hemen ardından başlayan yangın ise yandaki binalara da sıçradı. Görgü tanıkları, aniden oluşan olaylar sonrasında alevler içinde kalan binalardan yanan insanların sokağa fırladıklarını, bazılarının ise kendilerini pencerelerden dışarı attıklarını bir kadının ise çocuğunu pencereden attığını anlattılar. Cebir Sokak üzerinde bir bölümü çöken kimyasal boya fabrikasının yanında bulunan bina ile Yıldırım Sokak üzerinde bulunan 52 nolu 4 katlı binalar tamamen yandı. Olayda yaralı olarak kurtulanları, bu binalarda ve çevrede bulunanların oluşturduğu öğrenildi. 4 ailenin oturduğu ve tamamen yanan 52 nolu binada biri kadın olmak üzere 3 kişinin cesedi çıkarıldı. Patlamanın meydana geldiği boya fabrikasının karşısında bulunan zımba imalathanesinin içinde ise yanmış ve parçalanmış olarak 3, hemen önünde ise fırlayan bidonların altında kalarak feci şekilde ölmüş 2 kişinin cesedi bulundu.

Boya fabrikasının üstündeki 3 katta yaşayan 6 aile ile yandaki 4 katlı binada bulunan binalar içindekiler ile iki fabrikada çalışanların enkaz altında kaldıkları ve çıkan yangın sonucunda yaşamlarından umut kesildiği bildirildi.

Görgü tanıkları da patlamanın olduğu Santa Boya Sanayii AŞ'de işveren, 3 muhasebeci ve 6-7 işçinin bulunduğunu, diğer fabrikada ise ortalama olarak 20-25 kişinin çalıştığını bildirdiler. Çöken evlerde bulunanların sayıları ise kesin olarak bilinememesine karşın en az 20 kişinin bulunduğu şekilde tahminlerde bulunuluyor. Binaların tamamen çökmesi ve çıkan yangının akşam saatlerine kadar sürmesi nedeniyle enkaz altında kalanların kurtarılması konusunda en ufak bir umut bulunmadığı bildirildi.

Olayın hemen ardından olay yerine gelen itfaiye ve sağlık ekipleri gerekli önlemleri alırlarken, yaralılar halkın da yardımıyla acilen Okmeydanı Sosyal Sigortalar, Şişli Etfal, İstinye Devlet ve Taksim İlkyardım Hastanesi'ne kaldırıldı. Hafif yaralanan 10 kişi olay yerinde ayakta tedavi edildi. Cesetler ise yine çevredekilerin yardımıyla Mezarlıklar Müdürlüğü'nden getirilen tabutlara konularak Şişli Etfal Hastanesi'nin morguna götürüldüler. İlk önce yangını söndürmek için su kullanan itfaiye ekipleri fabrikada yanıcı ve patlayıcı maddelerin bulunduğunun bildirilmesi üzerine sentetik köpük kullanmaya başladı. Olay yerine söndürücü köpük taşımakta güçlük çekin itfaiye ekiplerinin çevrede bulunan kamyonlardan da yararlandığı görüldü. Ayrıca İstanbul'un tüm itfaiye merkezlerinden yardım getirildiği, çok sayıda Hızır Acil Servisi ambülanslarının hazır bulunduğu görüldü. Ha-

vanın kararmasından sonra itfaiye ekipleri enkaz kaldırma çalışmalarını projektörler yardımıyla sürdürdüler. Yangının büyük ölçüde söndürülmesi sonrasında boya fabrikasının bulunduğu çöken binanın çatısı kaldırıldı ve çatı altından bir kadın cesedi daha çıkarıldı.

Olay yerinde görüştüğümüz görgü tanıkları patlamanın duyulmasıyla tüm mahallenin cehenneme döndüğünü belirtirlerken, olayın duyulması sonrasında yakınları hakkında bilgi edinmek üzere kaza yerine gelen bazı ailelerin yakınlarından kimseyi görememesi üzerine ağlayarak yetkililerden bilgi almaya çalıştıkları gözlendi.

Bazı mahalle sakinleri ise **"üst katlarda ailelerin oturduğu bir binada fabrikaya nasıl ruhsat verildiğini anlayamadıklarını ve bu konuda belediyeye birçok şikâyetlerde bulunduklarını"** belirterek, **"olayın hesabını kim verecek"** diye sordular.

Bu arada, olay yerine gelen İstanbul Anakent Belediye Başkanı **Bedrettin Dalan**, ilgililerden bilgi aldı ve olaydan duyduğu üzüntüyü dile getirdi. İstanbul'da yıllardan beri evlerle fabrikaların iç içe yapılmış olduğunu vurgulayan Dalan, **"Bunların faturasını insanlar çekiyor"** diye konuştu. Böyle olayların olabileceğini herkesin bilmesi ve buna göre dikkatli olması gerektiğini belirtilen Dalan, basın mensuplarının **"yöre halkı fabrikaların başka yerlere taşınması konusunda belediyeye başvurmasına karşın patlamanın olduğu fabrikaya bir yıllık geçici ruhsat verildiğine"** ilişkin sorularına, **"Şehir içinde 40-50 yıldır bu şekilde kurulmuş binalar var. Bunları bölüm bölüm şehir dışına naklediyoruz. Mahmutbey yöresindeki bölgeye 50 bin işyerilik nakil hadisesi başladı. Şehrin 40-50 yıldır meydana gelmiş bu sanayi karmaşasını hemen halletmek mümkün değil. Ama bunları gruplandırıp şehir dışına atıyoruz. Benim söylemek istediğim şey, bunların dışarıya nakli esnasında bazı tehlikeli olanları mühürlediğimizde işyeri sahipleri birer ikişer yürütmeyi durdurup iş yerlerini tekrar açıyorlar. Bu tûr facıaların tekrarlanmaması için herkesin elbirliğiyle çalışması gerekir"** karşılığını verdi. Belediye Genel Sekreteri **Atanur Oğuz** da işyerinin ruhsat durumlarını ve evraklarını acilen incelettirmeye başladıklarını belirterek, **"Eğer bir yıllık ruhsat verilmişse onların çalışmaları için, faaliyet göstermeleri için değil, başka yerlere nakilleri içindir"** dedi.

Belediye Başkanı Bedrettin Dalan gece yarısı saat 01.00 sıralarında yeniden geldi. Uzun süre çalışmaları izleyen Anakent Belediye Başkanı **Bedrettin Dalan**, 02.00 sıralarında ayrıldı. Çevredeki 500 kadar konutun elektriği sabaha kadar tedbir olarak kesildi.

İstanbul İtfaiye Müdürü **Metin Demir**, enkaz altında zaman zaman patlamalar meydana geldiğini, yangın söndürme çalışmaları için 9 ton dolayında köpük sıkıldığını bildirdi. Demir, enkaz kaldırma çalışmalarının 120 personel ve 32 araçla, projektör altında sürdürüldüğünü kaydetti.

Bu arada, yanıklar yüzünden tanınamayacak hale gelen cesetlerin kimliklerinin belirlenmesindeki güçlüğe değinen yetkililer, Santa Boya Fabrikası sahibi **Osman Çolpan**'ın da ölen kişiler arasında olabileceğini söylediler.

Olay yerinde görev yapan personele ve hasar gören evlerden tahliye edilenlere gece saat 21.00 sıralarında anakent belediyesince 600 kumanya dağıtıldı.

Yangın bölgesine saat 23.50 sıralarında Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanı **İmren Aykut** geldi. Film-San Vakfı'nın **"Sanatçının Kaderi"** adlı eğlence gecesine katıldıktan sonra olay yerine gelen Bakan Aykut, yetkililerden çalışmalarla ilgili bilgi aldı.

Bakan Aykut, olay yerinde yaptığı açıklamada, olayın fevkalade üzücü, dehşet verici olduğunu belirterek, işyerlerinde güvenlik önlemlerinin önemine değindi.

Bakanlık olarak işyerlerinde güvenlik önlemlerinin alınması için sürekli uğraş verdiklerini kaydeden Aykut, **"Bizim ruhsat verirken işyerinde aradığımız şart, işyerinde işçi sağlığı ve iş güvenliği hakikaten alınmış mı, alınmamış mı? Alınmamışsa ruhsat vermiyoruz"** dedi.

Sürekli olarak işyerlerinde denetim yapıldığını anlatan Aykut, **"Ama biraz da insanlarımızın sorumluluk duygusu, insani duygular taşıması gerekir"** diye konuştu.

Bakan Aykut, bir gazetecinin **"Dolum tesisi adı altında ruhsat aldıkları belirlendi. Ne diyorsunuz?"** yolundaki sorusunu, **"Almışlar ne yapalım? Önemli olan burada, yaşayanların elbirliğiyle bu tesisleri semtlerinin dışına çıkarmalarıdır"** şeklinde cevaplandırdı.

Şişli Belediye Başkanı **Mehmet Emin Sungur** da Şişli'de bu gibi işyerlerinde çalışan 50 bin kişi olduğunu belirterek, **"Bir babayiğit varsa gelsin kapatsın! Daha önce, bar, pavyon gibi 23 tane yer kapattık. Ortalık birbirine girdi. Bunların yangın merdivenleri bile yoktu"** diye konuştu.

Şişli Belediye Başkanı **Mehmet Emin Sungur** boya imalathanesinin İstanbul Büyükşehir Belediyesi'nce verilen birinci sınıf gayri sıhhi müessese geçici ruhsatıyla faaliyette bulunduğunu söyledi. Şişli'de 10 bin dolayında sıhhi ya da gayri sıhhi müessese bulunduğunu belirten Sungur, bunların sürekli kontrol edilmesinin çok zor olduğunu belirtti.

Şişli SHP belediye başkan adayı **Fatma Girik** de olay yerine gelerek, enkaz kaldırma çalışmalarını bir süre izledi. Olay nedeniyle son derece üzüldüğünü belirten Girik, bu tür işyerlerinin çevresinde yerleşim olmaması gerektiğini ve buna nasıl izin verildiğini anlayamadığını söyledi.

Patlamanın olduğu Santa Boya Sanayii AŞ'nin **Ayhan** ve **Osman Çolpan**'a ait olduğu öğrenilirken, kimyasal maddelerin fabrikada tüp patlamasından ya da elektrik kaçağından alev almış olabileceği bildirildi. Olayın çıkış nedeninin kesin olarak belirlenmesinin ise şimdilik olanaksız olduğu belirtildi. Hastaneye kaldırılan yaralıların, büyük çoğunluğunun yanık yarası olduğu birçoğunun ise kollarının ya da bacaklarının kopmuş durumda olduğu görüldü.

İtfaiye Müdürü **Metin Demir**, Cumhuriyet muhabirine saat 02.30 sıralarında yaptığı açıklamada, boya imalathanesinde 70 varil tinerle çalışıldığını belirlediklerini söyledi.

Şişli Etfal Hastanesi morguna kaldırılan 9 cesedin kimlikleri belirlenemezken, İstinye Hastanesi'nde bulunan cesetlerin **Rahmani** ve **Gülser Ergun** oldukları belirlendi. Çeşitli hastanelerde tedavi altına alınan yaralılardan tespit ettiklerimiz ise şunlar:

"İstinye Hastanesi: Mehmet Ali Çetin, Yaşar Albur, Abdullah Çiçek, Emine Kartal, Özlem Çetin, Ramazan Geçer, Müslüm Bahartepe.

Okmeydanı Hastanesi'nde: Ahmet Eraslan, Fatma Eraslan, Mustafa Kuştu, Kıymet Çelik, Orhan Kaya, Kadir Yiğit, Turan Kayaçapan, Oğuz Çetin, Cihan Başpınar, Mehmet Öz, Şükrü Öz ve Zeynep Çakır.

Taksim İlkyardım Hastanesi'nde: Ayşe Yıldız.

Şişli Etfal Hastanesi'nde: Nuh Kartal, Hüseyin Eş, Kamuran Yılmaz, Ozan Taşkaya, İbrahim Aynur, Hasan Yılmaz, Veysel Altınbaş, Mustafa Kodal, İsmet Eraslan, Reyhan Aydın, Ayşe Yıldız, Mihriban Aydın, İshak Kurtaran, Keriman Kaya ve soyadı belirlenemeyen Orhan ad-

lı bir kişi.

Hastanelerde bulunan ölü ve yaralı sayıları ise şöyle: Şişli Etfal Hastanesi'nde 9 ölü 4'ü ağır 20 yaralı, Okmeydanı Hastanesi'nde 6'sı ağır olmak üzere 14 yaralı, İstinye Hastanesi'nde 2'si ağır olmak üzere 7 yaralı, 2 ölü. Taksim İlkyardım Hastanesi'nde 1 yaralı.

Bu arada Başbakan **Turgut Özal** SHP Genel Başkanı **Erdal İnönü** ile DYP Genel Başkanı **Süleyman Demirel** olaydan duydukları üzüntüyü dile getirerek, İstanbullulara başsağlığı dilediler.

Kurtarma çalışmalarının yer yer meydana gelen patlamalarla aksadığı görüldü.

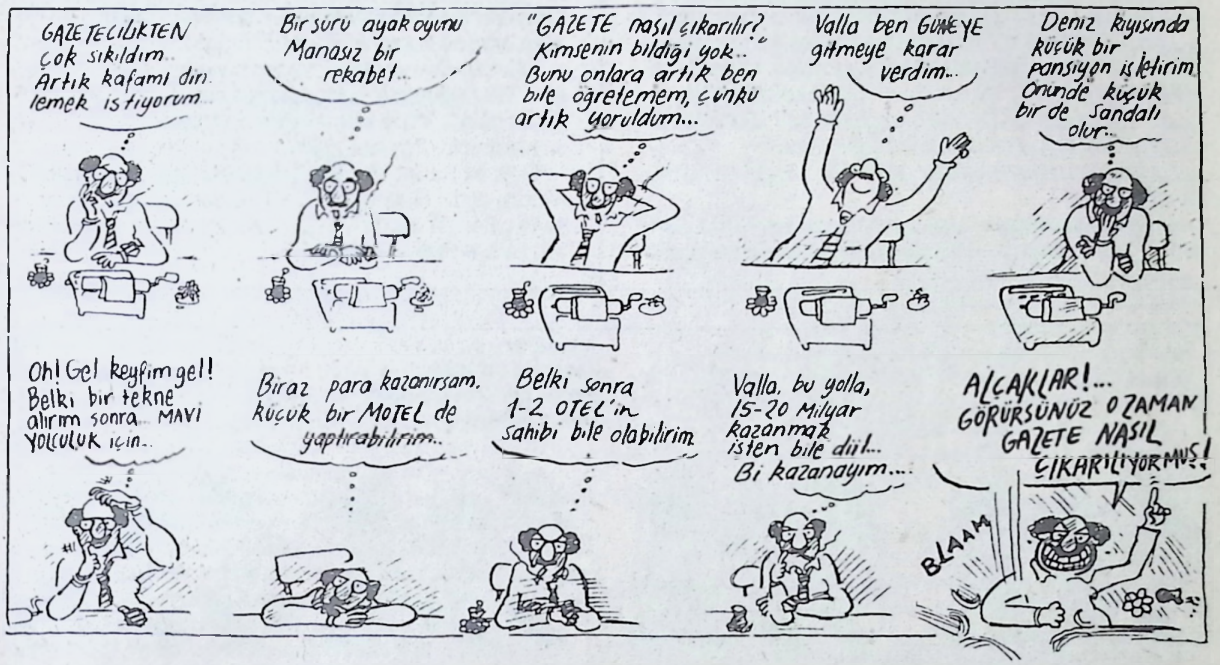

A. Kadir, Çilenin Şairiydi...

OKTAY AKBAL *5 mart*

"Dayan hasta bağırsaklarım dayan / Ağrısan da kanasan da / Delik deşik olsan da / dayan,

Dayan yorgun yüreğim dayan / Sıkışsan da çarpınsan da çatlasan da / dayan

Dayan hasta bağırsaklarım dayan / Dayan felçli ayaklarım dayan / Dayan yorgun yüreğim dayan

Dayan arslan kafam dayan / Dayanın bre."

Bu şiiri 12 Eylül sonrasında Samandıra'da gözaltına alınan şair A. Kadir yazmıştı. Doğrusu ya, çileli bir serüvendi Kadir'in tüm yaşamı. Acılarla, sürekli çalışmalarla, sıkıntılarla dolu bir yaşam. Ekmek parasını çıkarmak için giriştiği türlü uğraşlar... Başta tashihçilik, kimbilir daha neler! Oysa harp okulunun son sınıfında öğrenimini sürdüren bir gençti 1938'lerde, subay çıktı çıkacak bir durumdaydı. Bugün orgeneralliğe kadar yükselmiş; belki de çoğu emekli olmuş nice sınıf arkadaşı gibi yaşlı bir subay olacaktı! Ama olamadı. Nâzım Hikmet olayına karıştı, karıştırıldı, üç beş yıllık hapis, sonra er olarak askerlik, daha sonra da sürgünler, acılar, geçim sıkıntıları...

Suçu neydi? Şair olmak!.. Nâzım Hikmet'in şiirlerini sevmek, yazını sevmek, şiir yazmayı sevmek. 1985 yılının mart ayında 68 yaşında yitirdik Kadir'i. Nasıl geldi bu yaşa kadar? Bu ayrı bir sorun. Kendisi bir kırkı bulsam, bir elliyi bulsam, bir altmışı bulsam dermiş, hiç ummazmış bu yaşlara gelebileceğini... Her zaman sanata, halka, bilime saygılı bir kişiydi. Usta bir şairdi. Kuşağının önde gelen yazın adamlarından biriydi. Genç yaşından bu yana toplum için sanat için en önde uğraş verenler arasındaydı. İçtenlikle, inançla yapıyordu bunu. Hiçbir şey ummadan beklemeden... Özlediği tek şey, halkın uyanması, halkın gerçekleri görmesi, kendi yararının nerede olduğunu bilmesi...

Bir soruşturmada şöyle diyordu A. Kadir:

"Halkın ekonomik, toplumsal, kültürel düzeyini yükseltme çabasına girmektir ilericilik. Sanatta, bilimde, politikada bu böyledir. Gerçekleri, yaraları görmek, sorunlara halk yararına çözümler getirmektir ilericilik... Yarısından fazlası okuma yazma bilmeyen bir ülkeyiz. Sanat ve düşün adamına yıllardır dolaylı dolaysız yapılanları bir düşünün. Bugüne kadar sanat adına ne yapıldıysa hep kişisel çabalarla gerçekleştirildi. Bu engeller, çelmeler ortadan kalkmadıkça Türk insanının sanatla yeterli bir ilişkisi olamaz. Geri kalmışlığın çilesidir bu."

A. Kadir'le son konuşmayı 'Poetika' dergisinden Maya Arıkanlı yapmış. Genç gazeteci, 'Sanatçının çilesi'nin ne olduğunu sormuş. Aldığı yanıt şöyle:

"... Benim çilem içinden çıktığım halkın çilesidir. Aslında ben yaşamımın nasıl bir yol izlediğini önceden şöle böyle kestirmiş gibiydim. Şairliğe soyunduktan sonra birçok şeyleri göze almak gerektiğini anlamıştım. Çünkü tek yol vardı benim için: Halktan yana olmak. Bu yolu tut-

tun mu da dokuz köyden kovulmak vardır. Onuncu köyü bulayım diye ha babam de babam çabalar durursun. Vardık varıyoruz derken de bir bakarsın yumağın bitti bitecek..."

A. Kadir altmış sekiz yılın çok büyük bir bölümünü acılar, dertler, sıkıntılar, sürgünler, hapisler, yoksulluklar içinde geçirmiş bir sanatçımızdı. Ama bu çileyi güzelleştirmesini, anlam kazandırmasını da bilmiş... Diyor ki: "İnsancıkların yaşam için verdikleri kavgaları, özlemleri, acıları paylaşmakla. Dünyada tek başına kalmış olsan bile kalabalıklarda yaşarmış gibi yaşamakla. Yanında eli elinde bir sevgili varmış da ona içini dökermiş gibi türküler söyleyerek. Sırasında bir ağaçla, bir bulutla, sırasında bir kuşla, bir çiçekle arkadaşlık ederek... Böylece rahatlarsın, yaşamı güzel görürsün ve yarına hazırlarsın kendini."

A. Kadir her siyasal olaydan, her askeri darbeden sonra "içeri" alınırdı. 12 Eylül ertesinde de yine 'içeri' buyur edildi. Samandıra'da günlerce kaldı.Yazımın başına aldığım şiiri de orada yazmış. Hastaydı, güçsüzdü, bıkkındı, ama yarınlara güvenliydi. Bütün bu haksızlıkların, yanılgıların geçeceğine inanarak yaşamıştı altmış sekiz yılını... Özlemler, hayaller, yeni yeni atılım istekleriyle doluydu yine de... "Dünya Halk ve Demokrasi Şiirleri" dizisini hazırlamak çabasındaydı. Yapacak daha çok işi olduğuna inanıyordu. Anılarını yazacaktı. "Bunları kotarabilecek miyim bilemem, herhalde gözüm arkada kalacak diyordu" ölümünden az önce...

Ölümünden sonra yazdığım bir yazıyı şöyle bitirmiştim: "Ekmeğini kalemiyle çıkarma savaşını sürdürdü. Yiğit bir şairdi. Yazın tarihimizde de öyle anılacak." Evet, A. Kadir için "Na kavga kaldı, ne zulüm, ne korku..."

Gerçek Sanat Yayınları'nda Gölden Aktaş, Afşar Timuçin, Aydın Hatipoğlu, Eray Canberk'in ortak çalışmasıyla çıkan "A. Kadir", çağımızın önemli bir şairini tanıtan ve sevdiren bir kitap...

Dalan'dan 240 yasadışı ruhsat

KEMAL KÜÇÜK *7 mart*

İstanbul Anakent Belediyesi'nce 1985 yılından bu yana, yanıcı ve parlayıcı maddelerin de imal edildiği 240 adet **"I. Sınıf Gayri Sıhhi Müesseseye"** çalışma ruhsatı verildiği belirlendi. Bunların büyük çoğunluğu Levent'te patlayan boya imalathanesi gibi, yasaya aykırı olarak kent içindeki meskun yerlerde bulunuyor.

Anakent Belediyesi Ruhsat Denetim Müdürlüğü'ne bağlı çalışan ve Anakent Belediye Başkanı'nca oluşturulan Gayrı Sıhhi Müesseseler (GSM) İnceleme Kurulu 1985 yılında Levent'teki boya fabrikası benzeri 43 işyerine ruhsat verdi. 1986 yılında bu tip 35 ruhsat verilirken, 1987 yılında bu rakam 3 kat yükseldi. 1987 yılında kurulun verdiği ruhsat sayısı 144. 1988'deki ruhsat sayısı ise henüz belirlenmedi.

Anakent Belediyesi GSM İnceleme Kurulu tarafından verilen ve Başkan Dalan ile Genel Sekreter **Atanur Oğuz**'un imzalarını taşıyan bu çalışma ruhsatları, uyulması zorunlu olan 1593 sayılı Hıfzıssıhha Yasası'nın bir değil, birçok maddesini çiğniyor. 3030 sayılı Büyükşehirlerin Yönetimi Yasası'nda, Hıfzıssıhha Yasası'na göre verileceği belirtilen bu çalışma ruhsatlarının kent dışında verilmesi gerekiyor. Kent dışında olan 1. sınıf gayri sıhhi müesseseler için de öncelikle yasaya göre hazırlanmış ve özel projesi belediye tarafından onaylanan tesis kurma ruhsatı, tesis ruhsatından sonra da çalışma ruhsatı veriliyor. Anakent Belediyesi'nin 1985'ten bu yana kent dışında verdiği tesis ruhsatı sadece 70. Aksine Belediye Levent Yeşilce mahallesindeki gibi 10 katlı binaların da yer aldığı yerde konut içlerindeki kaçak işyerlerine çalışma ruhsatı vererek yasayı çiğniyor.

Yine yasaya göre bu tip işyerleri sanayi bölgesi içinde kalsa bile çevrelerinde insan ve konuttan arındırılmış koruma bandı ayrılması zorunlu iken, konut aralarında ruhsat verilen bu tip işyerlerinin çevresinde doğal olarak böyle bir band bulunmuyor.

Geçen cuma günü 12 kişinin ölümüne, çok sayıda kişinin yaralanmasına neden olan boya imalathanesinin yer aldığı Levent Yeşilce mahallesinde son 5 yıl içinde 100'e yakın boya imalathanesinin açıldığı ve kaçak olarak çalışmaya başlayan bu imalathanelerden bazılarına Anakent Belediyesi tarafından 1987 ve 88'de çalışma ruhsatı verildiği belirlendi. **"Eski oto sanayi sitesi"** olarak bilinen bu bölgenin 1. sınıf gayri sıhhi müesseseye sokulması ise 1966 yılında yürürlüğe giren Sanayi Nazım Planı'yla kesinlikle yasaklanmıştı.

Bomonti, Levent ve Oto Sanayi Sitesi için ayrılan bölgelerin 1. sınıf gayri sıhhi müesseselere kapalı olduğu bilinirken, belediyece burada konut içinde boya imaline ruhsat verilmesi plana da aykırı düşüyor.

İstanbul'un sanayinin yoğun olduğu ilçeleri içinde,

özellikle kimya sektörünün yoğun olduğu Şişli'de büyük fabrikalar Maslak yönünde kurulurken, eski oto sanayi sitesi içindeki oto tamircileri, boya imalathanelerinin siteye girmesinden tedirginlik duyduklarını belirtiyorlar ve birkaç kez belediyeye başvuruda bulunulmasına karşın sonuç alınamadığını belirtiyorlar. Eski otosanayi sitesini de kapsayan Yeşilce mahallesinin imar ıslah planları ile konut yoğunluğunun iyice artması, tehlikenin büyümesine neden oluyor. 2900 hektarlık bir alanı kapsayan Yeşilce Mahallesi Şişli ilçesinin yüzde 1'e kadar bir alana sığmasına karşın, son yıllarda yüksek yapılara izin verilmesi nedeniyle, nüfus yoğunluğu açısından Şişli'nin en kalabalık mahallelerinden biri sayılıyor. Şişli genelinde hektar başına 164 kişi düşerken, Yeşilce mahallesinde bu sayı 224 kişiye çıkıyor. Uzmanlar bu kadar yapı ve insan yoğunluğunun arttığı bir konut bölgesinde, yasayı da çiğneyerek boya atölyesine ruhsat vermenin cinayet olduğunu belirtiyorlar.

Mumcu-Vuralhan davası

Önemli tanık

8 mart

İstanbul Haber Servisi — Uğur Mumcu-Ercan Vuralhan davasında, Vuralhan'ın yakın arkadaşı işadamı **Orhan Çekiç**'in sahibi olduğu **Datakom** ve **Datakor** şirketlerine Ercan Vuralhan ve kardeşi **Erkan Vuralhan** ile **Ajlan Akıncı**'nın da ortak olduğu ileri sürüldü. İstanbul 2. Asliye Ceza Mahkemesi'ndeki dünkü duruşmada tanık olarak dinlenen Mali Müşavir **Erol Arslan**, söz konusu açıklamayı kendisine bizzat Orhan Çekiç'in yaptığını söyledi. Erol Arslan söz konusu şirketlerden olan alacaklarını tahsil için yaptıkları girişimler sırasında, çeşitli baskılara maruz kaldıklarını da vurguladı.

Dünkü oturumda yazarımız Uğur Mumcu'nun tanığı olarak dinlenen Erol Arslan, davadaki taraflarla herhangi bir bağlılığı olmadığını belirterek söze başladığı ifadesinde, "**Müşavir olarak çalıştığı firmaya, Datakom ve Datakor şirketleri ile şahsen Orhan Çekiç'in bir miktar borçlu olduğunu, alacaklarının bir bölümünü zamanında ödemelerine karşın kalan bölümü zamanında ödeyemediklerini**" anlattı. Daha sonra çalıştığı şirkete Orhan Çekiç tarafından ortaklık teklifinde bulunulduğunu ve teklifin incelenmesi için kendisinin görevlendirildiğini belirten Arslan, "**Bu konuda bana yetki verdiler ve Orhan Çekiç'le irtibat kurmamı istediler. Ben de Orhan Çekiç'e ticaret sicil gazetelerini, bilançoları ve şirketin tasarlarını tetkik etmek istediğimi söyledim. Sonradan öğrendim ki birçok kişilere de ortaklık teklifleri yapılmış. Ben bana verilen dokümanları tetkik ettiğimde şirketlerin sermayelerinin 25 milyon olduğunu ve sermayeleri 100'er milyona çıkaracaklarını, şirketlerin birtakım yan kuruluşları olacağını ve madencilikten tutun da turizm yatırımlarına kadar birtakım kırtasiye ve büro malzemeleri gibi maddelerin de Türkiye pazarlamasını yapacaklarını öğrendim. İncelemeler sonrasında Orhan Çekiç'e amaçlarına uygun sermayelerinin olmadığım, şu anda nakit sıkıntısı içinde olduklarını tahmin ettiğimi söyledim. O zaman Çekiç,** 'Bizim ortaklarımız köşe başlarını tutmuş insanlardır. Bunlardan birisi de Ercan Vuralhan'dır dedi. **Ben bunu Orhan Çekiç'ten duydum. O güne kadar da Ercan Vuralhan'ın kim olduğunu dahi bilmiyordum. Daha evvel Almanya'da görev yaptığını, o anda da Dışişleri Bakanlığı'nda Daire Başkanlığı'nda bulunduğunu, onun deyimiyle Sayın Başbakan'ın protokolle görevli büyükelçisi olduğunu ilettiler. Erkan Vuralhan diye Ercan Vuralhan'ın kardeşinin de kendilerine ortak olduğunu, Erkan Vuralhan'ın vasıtasıyla Almanya'dan Türkiye'ye büyük sermayeler götürebilecek birtakım Alman sermayedarlarının da bulunduğunu ifade ettiler. Sayın Eşref Akıncı'nın oğlu Ajlan Akıncı'nın da kendi ortakları bulunduğunu, keza Washington'da Türk haricivesinde görevli önemli bir şahsiyetin de ortakları arasında bulunduğu bildirildi**" diye konuştu.

Söylenenleri samimi bulmadığını fakat, alacaklarını tahsil etmek amacıyla diyaloglarını da kesmediğini belirten Erol Arslan, Orhan Çekiç'in bu ilişkiler sırasında bir ara kendisine ve müşavirliğini yaptığı kişiye telefon ederek, Erkan Vuralhan'ın 800 bin lira otel borcu karşılığında Maçka Oteli'nde rehin bırakıldığını belirterek kendilerinden yardım istediğini de bildirdi. Orhan Çekiç'e bu konuda yardım etmediklerini ve çeklerin vadesinde ödenmediğini anlatan Erol Arslan daha sonra şöyle konuştu:

"**Çeklerin günü geldi ödeyemediler. Bize,** 'Araplarla görüşüyoruz, Sayın Ercan Vuralhan, bize Suudi Arabistan'dan bir ekip getirecek, bu ekip bizim işyerlerimize iştirak edecek. Onlarla birtakım turizm yatırımları yapacağız, madencilik yatırımları yapacağız' **gibisinden şeyler söylediler. Şu anda toplantıdayız, karar vereceğiz falan da filan da diyerek yeniden mehil istediler. Bunun üzerine çekleri icra işlemlerine sokarak kendilerine mehil verdik. Yine ödeyemediler. Bu arada Orhan Çekiç'in iddiaları sürdü.** 'Şu anda Ercan Hindistan'da, Paris'te bu nedenle sıkışığız kendileri bizim sorunlarımıza çözümler getiremiyor' **dediler ve bu arada bizi teyid etmek için ikna etmek için gerek Ercan Vuralhan'la gerek Erkan Vuralhan'la yanımızda telefon görüşmeleri yaptılar. Yine borçlarını ödemeyince biz haciz işlemlerine başladık. İşin ciddiyetini görünce Orhan bey bizi aba altından değnekle tehdit etti.** 'Ercan Bey'in, dedi, çok yakın dostları vardır. MHP'li' **dedi. Hatta bir isim verdi.** 'Bu şahıs oradan bir çivi dahi söktürmez' **dedi. Buna karşın biz ertesi gün haciz işlemlerine başladık. Bazı eşyaları haczettik. O zaman paniğe düştüler ve** 'Aman eşyalarımızı geri verin borcumuzu geri ödeyeceğiz' **dediler.** 'Bunun teminatı nedir? **dedik. Hemen derhal benim yanımda Almanya'daki Erkan Vuralhan'a telefon açtılar. Bize de konuşmaları paralel telefondan dinlettirdiler.**"

Telefon konuşmalarında Orhan Çekiç'in Erkan Vuralhan'dan acilen 20 milyon istediğini, Erkan Vuralhan'ın da "**Ağa**" olarak söz ettiği **Ercan Vuralhan**'ın Brükselden 750 bin mark getireceğini söylediğini belirten Arslan, alacaklarını yine alamadıklarını söyledi. Arslan daha sonra Orhan Çekiç'in işyerlerini bir kişiye devretmek istediklerini söylediğini ve adı geçen kişiyle yaptığı görüşmede onlara da 72 milyon borçlu olduklarını öğrendiğini belirterek, adı geçen kişinin kendisine "**Benim alacağım 45 milyondan 72 milyona çıktı ama benim muhatabım şirket değil son derece önemli bir şahsiyet. Ondan parami hangi şartlarda olursa olsun alırım**" dediğini ifade etti.

Olayı öğrenince Orhan Çekiç'le evine giderek görüş-

tüklerini ve müşavirliğini yaptığı kişiyle birlikte Ercan Vuralhan'ın Ankara'daki evine telefon ederek eşiyle görüştüklerini belirten Erol Arslan, Ercan Vuralhan'ın eşinin de kendilerine herhangi bir işleme girişmemelerini, Ajlan Akıncı'yla görüşmelerini istediğini, Ercan Vuralhan'la Paris'ten görüşeceğini söylediğini anlattı. Erol Arslan, Ercan Vuralhan'ın eşiyle görüşmelerinden 15-20 dakika sonra Orhan Çekiç'in kendilerine telefon ederek, **"Aman siz ne yaptınız olay çığrından çıktı"** gibi sözlerle yakındığını bildirerek sözlerini şöyle sürdürdü:

"Ertesi gün Orhan Çekiç'in bürosuna gittiğimizde Ankara'ya gitmişti. Oradan da aynı gün Almanya'ya uçtuğunu öğrendik. O akşam Almanya'ya Erkan Vuralhan'a telefon ettik gerçekten de Orhan oradaydı. Sonuç olarak Orhan Çekiç Almanya'dan döndü. Kendisini bizzat Yeşilköy'de ben karşıladım. 'Erol dedi, bu iki kardeş dedi, anaları babaları bir ama ikisi taban tabana zıt insanlar" **dedi.**

Sonuç olarak biz paramızı alamayınca bizim üzerimize birtakım baskılar gönderdiler. Bu baskılar Sayın Ajlan Akıncı'nın gönderdiği Osman adında bir avukat aracılığıyla yapıldı. Emniyet harekete geçirilerek polis kuvvetiyle birtakım baskılar yapıldı. Bunların hepsi geri tepti. Hatta işgüzarlık yapan bir polis memuru buradan sürgün edildi. Ama sonuçta da bize parayı ödemek zorunda kaldılar.

Erol Arslan, yazarımız Uğur Mumcu'nun isteği üzerine sorulan soruya karşılık da Orhan Çekiç'in Vuralhan'la ilgili yazıların basında yer almasından sonra **"Uğur Mumcu'yu tutar bir tavır içine girilmemesini, girenlerin sonlarının iyi olmayacağı"** şeklinde tehdit ettiğini, bu konuşmaların yer aldığı bir teyp kasetinin de kendisinde olduğunu bildirdi.

Uğur Mumcu ise bu konuda birçok araştırma yaptığını ve birçok kişiyle konuştuğunu, fakat aralarında **Banker Kastelli**'nin de bulunduğu bir kısım kişilerin tanıklık yapmaktan çekindiklerini vurguladı.

Ercan Vuralhan'ın avukatı Bilgin Yazıcıoğlu da tanık ifadesinin **"kuru beyanlardan"** ileriye gitmediğini belirterek kabul etmediklerini söyledi.

Daha sonra Alman **Schucca** firmasından alınan ve bozuk çıkan Cumhurbaşkanlığı zırhlı araçlarıyla ilgili raporlar okundu. Otomarsan Otobüs ve Motorlu Araçlar Sanayii A.Ş.'den mahkemeye yollanan açıklamada, söz konusu araçların Hannover'de bulunan Schucca firması tarafından **"tadil edilerek"** zırhlı araç haline getirildiği fakat bu firmanın, yetki verilmemiş bir firma olduğu vurgulanarak, **"Yaptığı işlerin sorumluluklarını Daimler-Benz'in ve dolayısıyla Otomarsan'ın üstlenmesi mümkün değildir"** denildi.

Söz konusu araçların normal araçlardan 1 ton daha ağır oldukları bu nedenle aracın seyir güvenliğinin normal araçlarda olduğu kadar olmadığı belirtilen açıklamada, Schucca firması tarafından monte edilen kurşun geçirmez ön camın çatlamasının nedeninin de bu işin Daimler-Benz standartlarına uygun olmamasından kaynaklandığı vurgulandı.

Orhan Çekiç, Dışişleri Bakanlığı'na Prime marka bilgisayar satan Data şirketinin satış müdürlüğünü yapmış, ayrıca Ercan Vuralhan'ın kardeşi, Erkan Vuralhan'ın iki yabancı ortağı ile birlikte işletme imtiyazı satın aldığı Çanakkale'deki madenin devir işlemlerinde komisyonculuk yapmıştır. Duruşma diğer tanıkların dinlenmesi için 14.4.1989 tarihine ertelendi.

Bezm-i Âlem doğmadan öldü

GÜNDÜZ İMŞİR *9 mart*

10 Ocak 1989 tarihli Cumhuriyet'te **'Bezm-i Âlem'de sancılı doğum'** başlığıyla verdiğimiz **"dinci üniversite"** kurma girişimi, YÖK'ün önceki gün aldığı kararla **"ölü doğumla"** sonuçlandı.

YÖK'ün iptal kararını İzmir'de öğrenen Milli Eğitim Gençlik ve Spor Bakanı **Hasan Celal Güzel**, Cumhuriyet Ege Büromuza yaptığı açıklamada kararı **"tuhaf olarak"** nitelendirdi. Hasan Celal Güzel, Bezm-i Âlem Üniversitesi ile Bilkent Üniversitesi arasında hukuki bakımdan hiçbir fark olmadığını belirterek şunları söyledi:

"Bu kararın sonucu, YÖK'ün Bilkent'i de iptal etmesi ve kaldırması demektir. Aksi takdirde çifte standart uygulanmış olur" dedi. ANAP'ın İzmir anakent belediye başkan adayı **Burhan Özfatura**'nın seçim çalışmalarına katılmak üzere İzmir'e gelen Bakan Hasan Celal Güzel, burada gazetecilerin sorularını yanıtladı. Hasan Celal Güzel, bir soru üzerine YÖK'ün Bezm-i Âlem Üniversitesi'nin açılışına izin vermemesini **"tuhaf bir karar"** olarak nitelendirerek, **"Tuhaflığın birincisi YÖK daha önce verdiği bir kararı iptal etmiştir. Demek ki daha önce kararını verirken iyi düşünmemiştir. Demek ki yanlış bir karar vermiştir"** dedi. Hasan Celal Güzel, konuşmasını şöyle sürdürdü:

"İkincisi, hukuki bakımdan Bezm-i Âlem Üniversitesi ile Bilkent Üniversitesi arasındaki fark, birisinin Osmanlı döneminden kalma bir ismi olması, birisinin de yeni bir kelime olmasıdır. Bu kararın sonucu YÖK'ün Bilkent'i de iptal etmesi ve kaldırması demektir. Aksi takdirde çifte standart uygulanmış olur. Üçüncü ve en kötü tuhaflık da şudur: Bu konuda Danıştay'a gidilmiştir. Danıştay, kararını vermek üzeredir. Danıştay kararının arifesinde bir yüksek idare mahkemesinin kararlarına tesir edecek derecede idari tasarrufta bulunmak, hukuku subjektif bir şekilde belirli bir yönde etkilemek demektir. Bu da doğru değildir."

Öte yandan Bezm-i Âlem Üniversitesi Mütevelli Heyeti Başkanı Prof. Dr. **Şaban Karataş**, YÖK Yürütme Kurulu'nun üniversitenin kuruluşuna izin vermeyen kararını eleştirdi. Kararı zorbalık olarak nitelendiren Karataş, YÖK'ün kararında Cumhurbaşkanı Kenan Evren'in ve bazı çevrelerin de etkili olduğunu öne sürerek, **"YÖK'ün Bezm-i Âlem Üniversitesi'ne izin vermemesi halinde Bilkent'i ayakta tutması mümkün değildir"** dedi.

Karataş, ANKA'nın sorularını yanıtlarken, daha önce Bezm-i Âlem Üniversitesi'nin YÖK tarafından tescil edildiğini hatırlatarak şöyle konuştu:

"Şimdi YÖK'ün böyle bir karar alması zorbalıktır. Zorbalık entelektüel insanları üzer. YÖK'ün Bezm-i Âlem Üniversitesi'ne izin vermemesi halinde Bilkent Üniversitesi de ayakta duramaz. Karataş, Cumhurbaşkanı Kenan Evren'in Devlet Denetleme Kurulu'na vakfı incelemesi için direktif vermesinin, 11 doktorun Danıştay'a başvurmasının ve kamuoyunda 'Nakşibendi Üniversitesi' söylentilerinin hâkim olmasının etkili olup

olmadığı" yolundaki bir soruyu yanıtlarken ise şunları söyledi:

"Tabii bunların etkisi var. Bu söylediğiniz çevrelerde ortaya çıkan bu manzaranın gerçek sebebi şudur. Herkes kafasında bir öcü icat ediyor. Bir öcü heykeli yapıyor. Ve bu heykele hücum ediyor. Bizim o heykelle alakamız yok. Onlar kendileri gibi düşünmediğimiz için böyle bir heykeli kafalarına yerleştirip onunla harp ediyorlar. Biz o heykelin dışındayız. Şimdi devletin ciddi organlarında böyle bir heykele hücum gibi bir ruh hali varsa buna ancak üzülünür. Gerekirse bu kararla ilgili olarak yasal yollara başvuracağız."

Yönetmeliğine göre 1989-1990 öğretim yılında tıp eğitimine başlaması planlanan **"Bezm-i Âlem Üniversitesi"** böylece 6 Kasım 1987 tarihinde YÖK ve MEGSB'ce onaylanmasına karşın, anayasa ve yasalara aykırı işlemlerin Cumhurbaşkanlığı Denetleme Kurulu'nca yapılan araştırmalar sonucu açılmadan kapanmış oldu.

Bezm-i Âlem Üniversitesi'nin kurulması için baştan beri en büyük katkıyı ve savunuculuğu üstlenen hastane eski başhekimi Prof. **Asaf Ataseven**, üniversitenin iptali konusundaki sorularımızı yanıtsız bırakırken, görüştüğümüz Bezm-i Âlem Üniversitesi mütevelli heyeti üyesi ve YÖK Başkanvekili **Uygur Tezebay**, YÖK'ten özel üniversitenin öğretime başlaması için izin çıkmadığını belirterek şunları söyledi:

"Biz YÖK olarak sadece üniversitenin kuruluşunu onaylamıştık. Cumhurbaşkanlığı'nın istemi üzerine toplanan komisyon, kuruluşu iptal etti. Şu anda böyle bir üniversite kalmadı. Danıştay'ın da kurumun aldığı bu karar paralelinde davayı sonuçlandırması doğal. Artık mütevelli heyetinin diğer üyeleri yeniden bir vakıf mı kurar, yeni bir özel üniversite girişimine mi geçer bilemiyorum."

Öte yandan Bezm-i Âlem Üniversitesi'nin kuruluş aşamasında birçok usulsüz işlemlerin varlığını saptayarak avukatları **Fazıl Sağlam**'la Danıştay'a başvuran hastane personelinden Dr. **Örsan Günöz**, Doç. Dr. **Göksel Kalaycı**, Dr. Gülay Akalın, Dr. **Raşit Demir**, Dr. **Münevver Yücel**, Dr. **Hikmet Baykal**, Dr. **Melek Semin Uçak**, Dr. **Meral Erten**, Dr. **İbrahim Nurettin Unur**, Dr. Y. **Hayrettin Kaya** ve Dr. **Aksın Pınar** YÖK'ün aldığı kararı büyük sevinçle karşıladılar.

Davacı doktorlar adına konuşan Dr. **Örsan Günöz**, geç de olsa adaletin yerini bulduğunu belirterek şunları söyledi:

"Baştan beri mücadelemiz böylesine yanlış, anayasa ve yasalara aykırı işlemlerin karşısında suskun kalan kamuoyunu bilgilendirmek içindi. Dini görüşleriyle ünlü bazı tarikatların temsilcisi mütevelli heyeti üyelerinin yasa tanımazlığı herkesin gözü önünde ibretle sergilenmişti. Aslında YÖK'ün baştan böylesine taraflı bir kuruluşu onaylamaması lazımdı. Sonuçta zararın neresinden dönersek kârdır örneği bu karara varmaları da bir demokratlık göstergesidir. Bezm-i Âlem Vakıf Gureba Hastanesi bundan böyle 150 yıllık tarihine yakışır şekilde fakir hastaların hizmetinde olacaktır."

Bezm-i Âlem Valide Sultan Vakıf Gureba Hastanesi Kliniklerine Yardım Vakfı Yönetim Kurulu üyelerinden ve davacı hastane personelinden Doç. Dr. **Göksel Kalaycı** da alınan kararı memnuniyetle karşıladıklarını vurgulayarak şunları söyledi:

"Bu karar Türkiye'de demokratik dengelerin işlevini sürdürdüğünün bir kanıtıdır. Bizlerin mücadelesi Danıştay'a açılan davadan çok daha önce ilk kuruluş aşamalarında başlamıştı. Ancak kamuoyunun bilgisi dışında yapılan usulsüz işlemler zincirinin Cumhurbaşkanlığı'nın gözünden kaçmaması belki de yarın Türkiye için büyük bir üzüntüyle hatırlanacak bu üniversitenin kurtuluşu sağlanmış oldu."

Özal-Dalan soğukluğu

9 mart

İstanbul Haber Servisi — Başbakan **Turgut Özal** ile İstanbul Anakent Belediye Başkanı **Bedrettin Dalan** arasında uzun süredir varlığından söz edilen **"soğukluk"**, Başbakan'ın İstanbul'daki dünkü temasları sırasında da sürdü. Özal ve Dalan'ın, aralarındaki **"siyasi gerginliği"** pek fark ettirmemek için bir araya geldikleri anlarda bile birkaç sözcükten öte konuşmadıkları görüldü. PERPA'nın açılışında Özal'ın Dalan'dan hiç söz etmemesi, Dalan'ın da Özal'ın daha sonra üç saat süren BÜKOMA Fuarı'nı ziyareti ile İstanbul turuna katılmaması dikkati çekti. Özal, iki kez de gazetecilerin fotoğraf çekmelerine sinirlendi.

Başbakan'ın üç gün sürecek İstanbul gezisinin ilk gününde izlenen görüntüler şöyleydi:

Atatürk Havaalanı'nda önceki akşam Özal'ı karşılayan Dalan, dün sabah Harbiye Orduevi'ne geldi.

İstanbul'a geldiğinde her zaman aynı araçta bulunan Özal ve Dalan'ın ayrılıkları dün sabahtan başladı. Harbiye Orduevi'nder PERPA İş Merkezi'ne ayrı ayrı araçlarla gittiler. Yeni Perşembepazarı'nın açılışı ile düzenlenen tören alanına ise birbirleriyle pek konuşmadan girdiler. PERPA Yönetim Kurulu Başkanı **Ünal Mısırlıoğlu**'nun konuşmasında Dalan'ın Özal'a bir şeyler anlattığı, ancak Özal'ın birkaç cümleyle karşılık verdiği fark edildi.

Daha sonra Bedrettin Dalan kürsüye çıktı ve uzun konuşmasında, **"Özal hükümetinin çıkardığı yetki kanunları ile en büyük şehircilik hareketlerini İstanbul'da gerçekleştirdiğini"** söyledi. Bu sırada Özal, arkasında oturan İstanbul Milletvekili **İbrahim Özdemir**'in kulağına eğilerek söylediklerini dinliyordu. Dalan'ın **"Özal iktidarları döneminde dünya ticareti ile bir bütünlük sağlayarak dünyayı takip eder hale geldik"** dediğinde Özal, yine, eşinin elini tutuyor ve yanına çağırttığı eski Özel Kalem Müdürü, Milletvekili **Tevfik Ertüzün**'le görüşüyordu.

Dalan, alkışlarla kürsüden inerken, Özal'ın dört kez el çırptığı görüldü. Özal soğuk bir gülümsemeyle Dalan'ın elini sıktıktan sonra kürsüye çıktı. Özal'ın ilk sözü gazetecilere oldu ve **"Çekilin önümü kapatmayın"** dedi ve korumalarına talimat verdi. Başbakan'ın konuşmasına başlarken Dalan'ı anmaksızın **"Biraz önce arkadaşlarımız Perşembe Pazarı'nı anlattı"** dedi.

Özal konuşması boyunca Dalan'dan hiç söz etmedi.

Tören başladıktan sonra gelen Bakırköy Belediye Başkanı **Naci Ekşi**, Başbakan ve eşinin ellerini öperken, aday gösterilmeyen Şişli Belediye Başkanı **Mehmet Emin Sungur**, il başkanı **Eymen Topbaş**'la, Özallar'ın çok uzağında

oturuyorlardı. Sungur'un elini ne Dalan, ne de Özal sıktı.

Tören alanından PERPA'nın "ünlü" kapısına kadar süren 2.5 dakikalık yol süresince Özal ile Dalan, yalnızca bir kez konuştular. Genel Sekreter **Atanur Oğuz**'un kullandığı araçla PERPA'nın içi gezilirken Özal ve Dalan, birbirlerine yine "**soğuk**"tular.

Özal'ı izleyen gazeteciler ve partililer, Başbakan ve Belediye Başkanı arasındaki "**yakınlığın**" eskisi gibi olmadığını apaçık görmüşlerdi. İstanbul'u bugüne kadar pek **Dalansız** gezmeyen Özal, Petek otobüsüne yönelirken, Dalan makam otomobiline binerek uzaklaşıyordu. Parti otobüsünün ön koltuklarına "**sıkıntılı**" bir şekilde **Semra Özal**'la oturan Başbakan Özal, PERPA'dan Kasımpaşa'ya doğru yol alınırken kaset çalınması talimatını verdi ve "**Özal'sız olmaz**" şarkısıyla Fatih'e doğru yol alındı. Otobüsün arkasındaki araç, il başkanı Eymen Topbaş'ı taşıyordu. Tüm konvoy Şişli adayı **Ali Çamlı**'nın hazırlattığı 14 araç, 10 gazete ve 12 güvenlik aracından oluşuyordu.

Özal, seçim çevresi Fatih'e girişinde kötü bir sürprizle karşılaştı. 5 kara çarşaflı genç kız, omuzlarındaki çantalarından çıkarttıkları RP Fatih adayı **Necdet Külünk**'ün seçim broşürlerini, "**Petek-1**" otobüsüne doğru tutmaya başladı. Özal, camdan dışarı çıkarttığı elini, birden geri çekti.

Kara çarşaflıların gazetecilere poz vermelerinden sonra, az ileride de bu kez DYP Fatih adayının broşürleri, Petek'e ve konvoya doğru fırlatılıyordu. Otobüsün ön camına yapışan broşürlere Özal sinirlenirken, şoför silecekleri çalıştırmak zorunda kalıyordu.

Özallar Fatih'ten sonra, Unkapanı Köprüsü, Tarlabaşı, Taksim, Şişli ve Mecidiyeköy'de tur attılar. Bir iki yerde "**yuh**" sesi duyulurken Özal'ın Dalansız turu iki saat sürdü. Özal'ın konvoyu eski ilgiyi görmedi. Başbakan Harbiye Orduevi önünde Petek-1'den gayet neşesiz indi. Sinirli olduğu apaçık dikkati çekiyordu. Semar Özal Orduevi'ne girerken, Özal az ileride Hilton'daki BÜKOMA-89'a yöneldi. Fuara gelişinde gazetecilerin fotoğraf çekmelerine sinirlenerek, yüksek bir ses tonuyla, "**TRT kalsın, diğerlerini çıkartın**" diye talimat verdi. Özal, fotoraf çekmeye devam eden gazetecilere sert bir şekilde, "**Bakın, hepinizi çıkarttırırım. Ben buraya resim çektirmeye gelmedim, sergiyi gezmeye geldim. Ona göre ha...**" deyince, başta Koruma Müdürü **Musa Öztürk** olmak üzere görevliler gazetecileri zaman zaman tartaklayarak dışarı çıkarttılar. Bu arada fuarı düzenleyen İnterteks'in bir güvenlik görevlisi Hürriyet muhabiri **Şevket Okant**'ı yumrukladı.

Özal üç saati aşkın süre fuarda kaldı ve standtlarda sergilenen elektronik aygıtları inceledi.

Başbakan Özal, bugün Sheraton Oteli'nde saat 10.30'da basın toplantısı yapacak, akşam da İstanbul Milletvekili Avni Akyol'un kızının nikâh törenine katılacak.

DÜZELTME

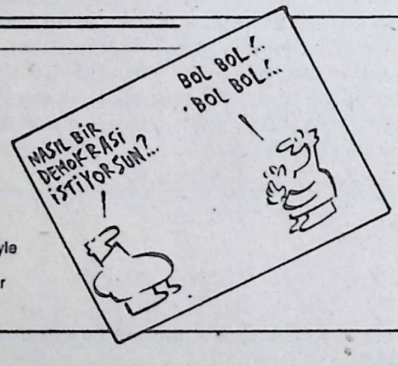

Dün böyle çıkan karikatür aslında

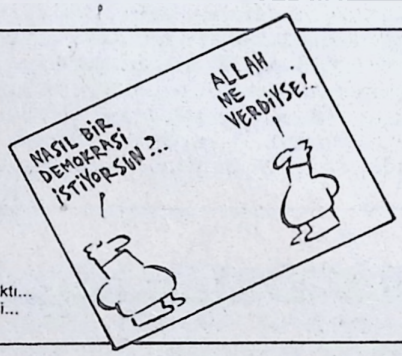

böyle olucaktı... Pardon yani...

Demokrasiyi Türbanla Anımsamak...

HASAN CEMAL *11 mart*

Türkiye'nin gündeminde bugün hâlâ *"türban"* diye bir sorunun bulunması acıdır. Yirmi birinci yüzyılın eşiğinde hâlâ giyim-kuşamla uğraşıyor olmamız, Türkiye adına gerçekten bir talihsizliktir.

Modernleşme çabalarımızın geçmişi 150 yıl öncesine gidiyor. Cumhuriyet Devrimi'nden bu yana 65 yılı geride bıraktık. Çoğulcu demokrasiyi 40 yıldır benimsemeye çalışırız. Ama ne yazık ki bugün hâlâ uğraştığımız konulara bakın: Üniversiteli genç kız nasıl giyinmeli? Türbanla saçını başını örtebilir mi, örtemez mi?

Bu soruların kendi başlarına *üniversite* kavramına aykırı olduklarının bilincine varamıyoruz. Üniversite çağına gelmiş genç bir kız ister saçını gizlesin, ister açsın, deyip geçemiyoruz bir türlü. Öyle olunca da toplumda bir inatlaşmanın, tehlikeli bir siyasal kutuplaşmanın gelişmesine kendi elferimizle katkıda bulunuyoruz.

Önce YÖK yasağı, sonra da iktidar partisinin parlamentodaki *"oyunu"* geldi. ANAP, ilgisiz bir yasaya sokuşturduğu bir hükümle, konuyu Anayasa Mahkemesi'nin gündemine tırmandırdı. Böylece türban bir *"sorun"*a dönüşüverdi.

Yasakçılık anlayışı ile dinsel duyguların parlamentoda politika adına istismarı, sokaklardaki kara görüntülü gerilime kaynaklık etti. Eğer başlangıçta, üç beş genç kızın üniversitede başörtüsü takmalarına ses çıkarılmasaydı, olay bugünkü boyutuna ulaşmaz, türban diye de bir sorunumuz olmazdı.

Üniversite sıralarına türbanla girmeye çalışanların, kapkara çarşafla gösteri yapanların genellikle, İslamcı bir siyasal ideolojinin militanlığını yaptıkları açıktır. çoğunluğu, din ve vicdan özgürlüğün-

den çok, totaliter bir ideolojinin peşindedir. Türban ve kara çarşaf, bir yerde bu ortaçağ ideolojisinin simgelerinden başka bir şey değildir.

Katılmıyoruz ve çağdışı buluyoruz bu ideolojiyi. Ancak bu ideolojiyle mücadelenin yolu da *"yasakçı"* anlayıştan geçmiyor. Laiklik ve vicdan özgürlüğü, şeriat devletini amaçlayanlara karşı damokrasi ve insan hakları çerçevesinde korunabilir. Eğitim düzenimizde, aklın ve bilimin kesin egemenliğini sağlayacak bir seferberliği başarmak, çağdışı ideoljilere karşı en anlamlı darbe olur. Laikliğe ve bilimselliğe ters düşmeyen bir öğretimle yetiştirilecek genç kuşaklardır, şeriat özlemcilerine karşı en büyük güvence. Bunun için, üniversitede türbanı, başörtüsünü yasaklamaya da gerek yoktur.

Evet; üniversitede insanların giyim kuşamıyla uğraşmanın, ne üniversiteyle, ne de demokratik düşünceyle bağdaşır yanı vardır.

Ama bu çerçevede bir noktanın daha altını çizmek isteriz: Başbakan Özal demokrasiyi neredeyse hep *"türban"*la birlikte anımsıyor, *"türban"* denince demokrasi aklına geliveriyor.

Oysa yalnız türbanla değil, örneğin yakılan, imha edilen kitaplarla da demokrasiyi hatırlasanız, bu konuda daha inandırıcı olabilirsiniz Sayın Özal.

Türban isyanı

11 mart

Haber Merkezi — Anayasa Mahkemesi'nin türbanı serbest bırakan yasa hükmünü iptal etmesi dün İstanbul, Ankara, Adana ve Bursa'da cuma namazından çıkan gruplar tarafından protesto edildi.

Aralarında çember sakallıların ve çarşaflı kadınlarında bulunduğu gruplar tekbir getirerek "Türbana uzanan eller kırılsın" diye slogan attılar ve "Şeytan Ayetleri" kitabının yazarı Salman Rüşdü aleyhine de gösteri yaptılar.

İstanbul'da Beyazıt Camisi'nden çıkan göstericiler, polis tarafından dağıtıldı, çıkan çatışmada bir kişi yaralandı, döt kişi gözaltına alındı. Ankara'da Hacıbayram Camisi'ndeki olaylı gösterilerden önce, türbanlı bir grup kız öğrenci, Kızılay Postanesi'nden Anayasa Makemesi'ne protesto telgrafları çektiler. 18 kişinin gözaltına alındığı yürüyüşle ilgili olarak DGM soruşturma başlattı. Adana Yağcamii'ndeki cuma namazından sonra çeşitli sloganlarla yürüyen gruptan 20'si gözaltına alındı. Bursa Ulucami'deki cuma namazından sonra da "İşte Şeytan" yazılı resimlerin yakılmasıyla başlayan gösteriye türban ve çarşaflı kadınlar da katıldı. Bunlardan 10'u gözaltına alındı.

Ankara da dün türbanla ilgili yoğun tepki ve gösterilere sahne oldu. Ankara Büromuzun haberine göre sabahtan bir grup türbanlı öğrenci, Kızılay Postanesi'ne giderek, Anayasa Mahkemesi'ne protesto ve kınama telgrafları çekti. Öğrenciler, Başbakan Özal'a da bir telgraf göndererek, türban meselesine çözüm bulunmasını istediler. Sayıları yaklaşık 200'ü bulan toplulukta başları açık öğrencilerin de yer aldığı dikkati çekti. Öğrencilerin bu eylemi, katılanların giderek artması nedeniyle iki saat sürdü. Bu süre içerisinde PTT hizmetlerinin aksadığı ve telgraf gişesi önünde uzun bir kuyruk oluştuğu görüldü. İki öğrenci polis tarafından gözaltına alındı.

Ulus'ta bulunan Hacıbayram Camisi'nde kılınan öğle namazından sonra cami çevresinde toplanan 1000 kişilik bir grup, **"türban"** ve Şeytan Ayetleri kitabının yazarı **Salman Rüşdü** hakkında çeşitli sloganlar atarak protesto gösterisinde bulundular. Gruptan bir genç, **"Kahrolsun Rüşdü"** diye bağırırken, aynı gencin **"Karılarımıza fahişe dedirtenler kahrolsun"** dediği duyuldu. Bunun üzerine kalabalık da **"Kahrolsun İngiliz Siyonizmi"**, **"Kahrolsun Amerika"**, **"Kahrolsun İsrail"** diye sloganlar attı. Bu arada camiden çıkan bu kişilere türbanlı ve çarşaflı grubun da katılarak Ulus'a doğru yürüdükleri görüldü.

"Türban'a uzanan eller kırılsın" diye slogan da atan grup, tekbir getirerek yaklaşık 500 metre yürüdükten sonra cami çevresinde tedbir alan çevik kuvvet tarafından durduruldu. Bu arada göstericilerle polis arasında tartışma çıktı. Göstericilerin bazılarının **"En büyük Allah, başka büyük yok"** diyerek, güvenlik güçlerine saldırması üzerine gözaltına alınanlar oldu. Bu arada, bazı kişilerin **"Müslüman polis Kuran senin kitabın"** biçiminde slogan atarak yer yer polis barikatlarını geçtikleri görüldü.

Polis, direnen göstericilerden bazılarını götürürken, 200 kişilik bir grubun Ulus'taki Atatürk Heykeli önünde yeniden bir araya geldikleri görüldü. Erkeklerden oluşan grup, burada da **"Türbana uzanan eller kırılsın"**, **"Rüşdü'ye ölüm"** diye gösteri yapınca çevik kuvvet çevrelerini sardı ve dağılmalarını sağladı.

Emniyet Müdürlüğü yetkilileri, gözaltına alınanların sayısının 20'ye yaklaştığını belirtirken, olayla ilgili soruşturmanın başlatıldığını söylediler. Göstericilerden bazılarının, **"Bu olaylar bitmeyecek, yine toplanacağız"** diye bağırdıkları görüldü. Dünkü olaylar Ulus ve çevresinde tedirginlik yarattı.

Hacıbayram Camisi'nde cuma namazı sonrasında türban yasağının kalkması için gösteri yapanlar hakkında Ankara DGM Savcılığı'nca soruşturma başlatıldı.

Ankara Emniyet Müdürlüğü yetkilileri olay sırasında gözaltına alınan kişilerin video kayıtlarıyla teşhis edilmesinden sonra DGM'ye sevk edileceklerini açıkladılar. Polis yetkilileri, Ankara'da Hacıbayram Camisi'nin dışında diğer yerlerde herhangi bir olayın olmadığını dile getirdiler. Yetkililer, Hacıbayram Camisi'nde gösteri yapanların küçük bir fanatik grup olduğunu belirterek, bunlar hakkında da olay yerinde çekilen video kayıtları ve fotoğraf ışığı altında soruşturmanın genişletileceğini açıkladılar.

DGM Savcısı **Nusret Demiral** da olayla ilgili olarak soruşturma açtıklarını belirterek, şu aşamada daha fazla bir bilgi veremeyeceğini bildirdi.

Bu arada İlahiyat Fakültesi öğrencileri adına yapılan bir açıklamada, Türban Yasası'nın iptalini protesto etmek ve okullarda din özgürlüğüne konan engellerin kaldırılması isteğiyle pazartesi gününden itibaren süresiz boykota başlayacaklarını belirttiler.

Ankara Emniyet Müdürü **Mehmet Ağar** UBA'ya yaptığı açıklamada, olaya anında müdahale eden Çevik Kuvvete bağlı polislerin olayı önlemede gereken hızı ve başarıyı sağladıklarını öne sürdü. Ağar, **"Al-**

dığımız önlemler sonucu, olayları gelişmeden önledik. Olayda elebaşı olanlar üstün gayretle ele geçirilmişlerdir. Ancak tam sayılarını şu an bilemiyorum. Bu tür olayların devam etmesine izin verilmeyecektir. Gerekli önlemler alınmıştır" diye konuştu.

İstanbul Beyazıt Camisi'nde kılınan cuma namazından sonra İstanbul Üniversitesi önünde öğrencilerle birleşen 2 bin kişilik bir topluluk, türbanı serbest bırakan yasanın iptal edilmesini protesto etti. Göstericilerin dağıtılması sırasında polisle çatışma çıktı, bir kişi yaralandı, dört kişi gözaltına alındı. Göstericiler sık sık tekbir getirdiler ve Evren aleyhine slogan attılar.

İstanbul Üniversitesi önünde sabah saatlerinden itibaren türbanlı ve çarşaflı bir grup kadın toplanmaya başladı. Daha sonra bu gruba, erkeklerden oluşan başka bir grup da katıldı.

Ancak polisin artık müdahale edemediğini gören ve birleşen topluluk, sloganlar atarak, caddeye indi. Bunun üzerine, Çevik Kuvvet görevlileri, coplarla topluluğu küçük gruplara bölüp dağıtmaya başladı. Tekbir getirerek, bağıran insanlar, Çemberlitaş, Vezneciler ve Kadırga yönüne doğru koşmaya başladı. Bu arada, kalabalık bir grup **"Evren istifa"** diye slogan atıp Vilayet'e doğru gitmeye çalışınca Çevik Kuvvet görevlileri ile aralarında çatışma çıktı. Polisin sokak aralarına kaçan insanları coplayarak dağıttığı görüldü. Bu arada 40 yaşlarında bir kişi, çatışma sırasında başından yaralanarak hastaneye kaldırıldı.

Çarşıkapı'da çatışmalar ve coplamalar sürerken Beyazıt Meydanı ile çevresinde de yer yer buna benzer çatışmaların olduğu görüldü.

Polis, kalabalığı dağıtmaya çalışırken, 4 kişi gözaltına alındı. Gözaltına alınan kişiler, **"Biz, Yahudi miyiz? Niye işkence yapıyorsunuz? Bizi götüremezsiniz. Müslüman Müslümana işkence yapar mı?"** diye bağırıp çırpınınca, güçlükle ekip otolarına bindirilebildiler. Bu arada bazı kişilerin, gözaltına alınmaları sırasında bir araya toplanmış gruplara seslenerek, **"Ne duruyorsunuz, bakın kardeşimizi götürüyorlar, siz ne biçim Müslümansınız. Ona işkence yapacaklar, kurtaralım"** diye bağırdıkları gözlendi.

Çevik Kuvvet görevlilerinin yetersiz kalması yüzünden olay sırasında değişik karakollara ait, çok sayıda polis memuru da Beyazıt Meydanı'na gelerek kalabalığa müdahale etti.

İstanbul Vali Yardımcısı **Necati Develioğlu**, İstanbul Üniversitesi önünde ve Beyazıt Meydanı'nda, dün meydana gelen gösterilerin **"örgüt işi"** olmadığım söyledi. Gösteri yapılacağını önceden öğrendiklerini belirterek gerekli önlemlerin alındığını söyleyen Develioğlu, vatandaşa sert davranmamak amacıyla herhangi bir girişimde bulunmadıklarını, yürüyüşe teşebbüs edilince dağıtıldıklarını söyledi. Develioğlu, gözaltına alınanlarla ilgili kesin rakamın henüz kendisine ulaşmadığını da sözlerine ekledi.

Adana'da da **"türban iptali"** protesto edildi. Salman Rüşdü aleyhine sloganlar atıldı. Protestolar, Yağcami'de cuma namazından çıkanların ve yan sokaktan gelip katılan bir grup türbanlının vilayete doğru yürüyüşe geçmesiyle başladı. Ellerinde **"Başörtüsü Allah'ın emridir"**, **"İslam düşmanı Salman Rüşdü'ye lanet olsun"** yazılı pankartlar taşıyan kadınlı erkekli 500 dolayındaki gösterici tekbir getirerek Alimünif Caddesi'nde yürüyüşe başladı. Bu arada polis izinsiz yürüyüşe engel olmaya çalıştı.

Ancak polis gerek kadın gerekse erkek eylemcilere karşı herhangi sert bir tutuma girmedi. Emniyet Müdürlüğü'ne götürülmek üzere araçlara alınanların zafer işareti yaptıkları görüldü.

Protestocuların vilayete giden Alimünif Caddesi üzerindeki eylemleri yaklaşık 45 dakika sürdü. Cadde eylem boyunca trafiğe kapatıldı. Protestocuların önderi durumunda olan ve polis ile tartışan 20 dolayındaki gösterici gözaltına alındı.

Bursa Ulucami'den cuma namazından çıkan yaklaşık 60 kişilik bir grup **"Şeytan ayetleri"** kitabının yazarı **Salman Rüşdü** ve Anayasa Mahkemesi'nin kararını protesto ettiler. Protesto eylemi sonrasında 4 kişi gözaltına alındı. Aralarında 5 de çarşaflı kadının bulunduğu çember sakallı ve cüppeli kişiler, Ulucami çıkışında sloganlar atarak Kapalıçarşı'ya doğru yürüdüler. Yürüyüş sırasında gazetecilere, **"İffetini ve namusunu korumak suç mu?"** diye bağıran protestocular, **"Başörtüye dokunamazlar"**, **"Salman Rüşdü'ye ölüm"**, **"İngiltere'ye ölüm"**, **"Kahrolsun İngiltere"** sloganlarını attılar. Protestocu grup Kapalıçarşı'ya geldiğinde siyasi polis, elebaşı olduğu savıyla 4 kişiyi gözaltına aldı. Gözaltına alınanların adlarının **Erol Kurtuluş, Şaban Ateş, Yaşar Demir** ve **Zeki Uyar** olduğu bildirildi.

BBC, dün akşamki 20.00 haberlerinde Türkiye'deki türban gösterilerini üçüncü haber olarak verdi. Radyonun Türkiye muhabiri, ülkede ilk kez bu boyutta bir dini gösteri olduğunu bildirdi. Haberde, *Salman Rüşdü* aleyhinde de gösteriler yapılarak kınandığı kaydedilirken, **"Salman Rüşdü aleyhindeki gösteriler Türkiye'ye de yayılmaya başladı"** denildi.

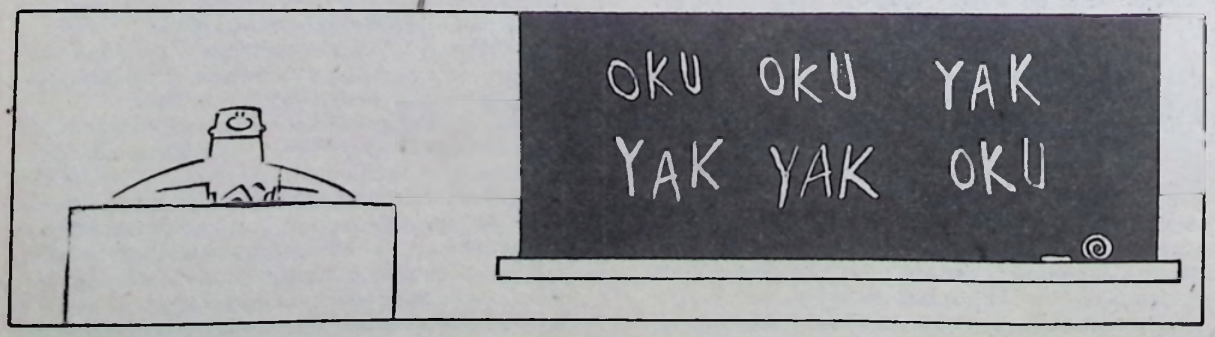

Genelkurmay Başkanı Orgeneral Torumtay türban eylemleri konusunda Cumhuriyet'e açıklama yaptı

'Yakından izliyoruz'

EVREN DEĞER *13 mart*

ANKARA — Genelkurmay Başkanı Orgeneral Necip Torumtay, türban affına ilişkin yasanın Anayasa Mahkemesi tarafından iptalinden sonra gelişen eylemleri Silahlı Kuvvetler'in yakından izlediğini açıkladı. Orgeneral Torumtay, **"Silahlı Kuvvetleri bu konuya karıştırmaya ben, özellikle bu safhada yarar görmüyorum"** dedi.

Anayasa Mahkemesi'nin türban affına ilişkin yasayı iptalinden sonra, özellikle büyük şehirlerde gerçekleşen eylemleri Genelkurmay Başkanı Orgeneral Necip Torumtay, Cumhuriyet'e değerlendirdi. Orgeneral Torumtay, türban eylemlerinin, **"Artık siyasi bir konu haline geldiğini"** belirterek olayların ardında bir siyasi örgütün olabileceği konusunda kuşku taşıdıklarını, ancak kesin bir görüşe sahip olmadıklarını da söyledi.

Genelkurmay Başkanı Orgeneral Torumtay'a yönelttiğimiz sorular ve yanıtları şöyle:

— Türban ile ilgili eylemler son günlerde gittikçe artıyor. Sayın Cumhurbaşkanı ile hafta içerisinde olağan görüşmenizi yaptınız. Bugün de (dün) ikili bir görüşme yaptığınız istihbaratını aldık. Bu konudaki görüşleriniz nedir?

TORUMTAY — Bu hassas konuda, ki siyasi bir konu oldu, görüşümü müsaadenizle açıklamayayım.

— Olaylar gittikçe artmaya başladı. Silahlı Kuvvetler'in bu konudaki hassasiyetini biliyoruz. O nedenle görüşlerinizi almak istedik.a

TORUMTAY — Bu hassas konuya tahmin edersiniz Silahlı Kuvvetleri karıştırmak istemiyorum, ama daha evvel de açıklama yaptığım gibi gayet tabii biz de durumu yakından izliyoruz. Bu siyasi konuda şimdilik ben bir açıklama yapmayı uygun görmüyorum.

— Bu durum özel bir önlem gerektiriyor mu?

TORUMTAY — Bizim için mi?

— 1980 öncesinde de olaylar böyle gelişmişti. Bir Konya mitingi olmuştu.

TORUMTAY — Yok, şimdilik öyle bir durum yok.

— Konu bu ay yapılacak Milli Güvenlik Kurulu toplantısında ele alınacak mı? Ya da bu olaylar nedeniyle Milli Güvenlik Kurulu toplantısının erkene alınması söz konusu mu?

TORUMTAY — Zannetmiyorum. Toplantı tarihinin de değişeceğini zannetmiyorum. Tabii bunun kararını Sayın Cumhurbaşkanı verirler. Bu konuyda ben bir şey söyleyecek durumda değilim. Gündem konusuna gelince de o, tabii Milli Güvenlik Kurulu Genel Sekreterliği'nde Sayın Cumhurbaşkanı'nın tasvibinden geçtikten sonra kararlaştırılıyor. O konuda da bir şey söyleyecek durumda değilim, ancak şunu söyleyelim; Silahlı Kuvvetleri bu konuda karıştırmaya ben, özellikle bu safhada yarar görmüyorum.

— Köşk'e dayanılarak verilen haberlerde olayların arkasında bir örgüt bağlantısı olduğu dile getirildi. Bu konuda sizin görüşünüz nedir?

TORUMTAY — Kesin bir görüşüm yok benim de bu konuda. Ama tabii, böyle bir ihtimal olabilir.

— Yani bir örgüt bağlantısı olabilir diyorsunuz?

TORUMTAY — Evet. Ama kesin bir şey söyleyemem ben bu konuda.

DİYANET İŞLERİ BAŞKANI PROF. DR. MUSTAFA SAİT YAZICIOĞLU

ŞEYTANCA AYETLER KİTABININ YAZARI SALMAN RÜŞDÜ

Eve yeni konuk: Doğalgaz

SERPİL GÜNDÜZ *19 mart*

Türkiye'nin gündemine son yıllarda giren doğalgazla Ankaralılar 1988 yılında tanışırken, İstanbullular da doğalgazla 1989 yılı sonlarında tanışmaya hazırlanıyor. Doğalgaz kullanım planına göre daha sonraki yıllarda başta Kayseri ve Konya olmak üzere İç Anadolu Bölgesi'nde bulunan bazı illerin de doğalgazla ısıtılması mümkün olabilecek. Doğalgazın kullanıma geçmesiyle birlikte Ankara ve İstanbul'da, ocak, şofben ve kalorifer kazanlarının dönüşümü için 1 trilyonluk bir pazar oluşturulacağı belirtiliyor.

Şu anda Ankara'da pilot bölge olarak seçilen Yenimahalle'de, fuel-oil fiyatlarına yakın bir değerde satılan doğalgazın, uzun dönemde fuel-oil fiyatlarından daha pahalı satılacağı öne sürülüyor. Avrupa'da fuel-oilden pahalı olan doğalgazın Ankara'da şu anda alıcıyı garanti edebilmek amacıyla fuel-oile yakın bir fiyattan satıldığı kaydediliyor. Doğalgazı alışılagelmiş yakıtlar içinde en tehlikelisi olarak nitelendirilen Makine Mühendisleri Odası İstanbul Şubesi Sekreteri **Mustafa Aral**, Macaristan'da 1950'li yıllarda büyük patlamalar olduğunu ve Avrupa'nın patlamalar sonucu doğalgazı kullanmayı öğrendiğine dikkat çekerken, İstanbul'da doğalgaz dağılımını gerçekleştirecek olan ve İstanbul Anakent Belediyesi ile birlikte İGDAŞ (İstanbul Gaz Dağıtım Anonim şirketi) yetkililerine göre doğalgaz kazaları dikkatsizlik, hatta teknoloji ve halkı bilinçlendirmemekten kaynaklanıyor. Doğalgaz, **"tehlikelidir diye kullanamamazlık edemeyeceğimiz temiz bir enerji türü"** olarak kabul ediliyor. Makine Mühendisleri Odası İstanbul Şubesi yetkilileri, doğalgazın doğru bilgilendirme çerçevesinde kullanılmasını öneriyorlar.

Doğalgazla tanışma süresi kısaldıkça, gaz müşterilerinin kafasındaki sorular da çoğalıyor. Doğalgazın kullanımındaki güçlükler nedir? Borulardaki olası kaçaklara karşı ne önlemler alınabilir? Gaz bileşiminin insan sağlığına etkisi nedir? Tüpgaz ve havagazı ile karşılaştırıldığında farklılıkları ve benzer yanları var mı? Doğalgaz mevcut kömür ve fuel-oil kazanlarında nasıl yakılacak? Sistem değiştirilecekse nasıl ve kaça mal olacak? Kaç liradan satılacak? Doğalgaz kullanımının yararları ve zararları nedir ve evlerde doğalgaz ne zaman kullanılmaya başlanacak?

Yüzde 90'ı metan gazı, yani **"grizu"** olan doğalgazla, zehirli olmadığı için havagazı ya da tüpgaz gibi intihar edilmiyor. Doğalgazla oksijen yetersizliğinden boğulabiliyorsunuz, ama solumanızda hiçbir sakıncanın olmadığı belirtiliyor. Doğalgaz hava ile karışınca patlıyor. En büyük tehlikesi kapalı bir ortamda 1 hacim doğalgazın, 7 hacim ile 20 hacim arasında hava ile birleşmesi. O zaman patlama olabiliyor. 20 hacimin üstündeki karışımlarda ise aşırı oksijen olduğu için patlama olmuyor. Uzmanların görüşüne göre doğalgaz kazaları hatalı teknoloji, dikkatsizlik ve halkı bilinçlendirmemekten kaynaklanıyor. İGDAŞ yetkililerine göre ülkemizde tüpgaz kazalarında ölenlerin sayısı on binlere varırken nasıl ki **"elektrik çarpar"**, **"uçak düşer"** diyerek nasıl kullanımından vazgeçemediğimiz şeyler varsa, doğalgaz da tehlikelidir diye kullanamamazlık edemeyeceğimiz temiz bir enerji türü olarak kabul ediliyor.

Bugüne değin Budapeşte, ABD, İspanya ve Fransa'da doğalgaz kullanımından meydana gelen patlamalar olduğu biliniyor. Doğalgazın Türkiye'deki uygulamalarından gündeme gelmesi beklenen güçlükler konusunda İGDAŞ Genel Müdürü **Haldun Türkay**'ın görüşlerine başvurduk. Türkay'a göre doğalgaz şebekesi kurulmasında karşılaşılan güçlükler, kanalizasyon, su ve öteki altyapı yatırımlarına göre çok az. Karşılaşılan güçlüklerin en önemlisi şehir içindeki şebekeyi ve boru hatlarını yerleştirmek. Borular, kenti trafik yönünden bloke etmeyen, hafriyatın sokak içine yayılmadığı, çabuk kapatılacak şekilde yerleştiriliyor. Bundan sonra şube hatlarına müşteri bulabilmek ve binaların içinde dönüşümü gerçekleştirmek kalıyor.

"Doğalgaz tehlikeli bir gaz mıdır? Kazaları nasıl olur?" şeklindeki sorumuza İGDAŞ Genel Müdürü Haldun Türkay'ın yanıtı şöyle:

"Ülkemizde tüpgaz kazaları doğalgazla ölçülemeyecek seviyededir. Halkla ilişkiler iyi yönlendirilirse, halka eğitici küçük bültenler çıkartılırsa, müşteri hizmetleri iyi verilirse kazalar hemen önlenir ya da yok denecek kadar az olur."

"Neden kaza olur?" diye soran Türkay, sorusunun yanıtını da **"Kazalar çoğunlukla binaların içinde, kazan dairelerinde olabilir. Bunun tek nedeni de gaz kaçaklarıdır"** diye kendisi veriyor. Gaz kaçaklarının, bina içine çekilmiş olan gaz yolu hatlarının, boruların, yükselen kolonların tekniğine göre yapılmamasından kaynaklandığını belirten Türkay, **"Havagazı tesisatı yapar gibi doğalgaz tesisatı döşemek yasaktır"** derken şöyle konuşuyor:

"Bütün boru şebekeleri binaların içinde çelik ve oksi asetilen kaynaklı olacak. Bir bina iGDAŞ'ın kalite kontrol damgasını taşıyorsa halk için tehlike söz konusu değildir. Tehlike, kapalı yerlerde doğalgaz şofbenleri, doğalgaz sobalarını kolaylıkla havalandırılmayan yerlere koymakla meydana gelir. Gerek şofbenler, gerek kat kaloriferleri, geniş ve en çok havalandırma olanağı olan yerlerde olacaktır. Herhangi bir sızma amnda bunun panzehiri bol hava ile havalandırmaktır. Yerleştirilen yerde hava sirkülasyonu olacak ya da aspiratörle havalandırılacaktır. Bir de her ihtimale karşı doğalgazı kokulandırmak gerekmektedir."

Kullanıcının dalgınlıkla açık bırakmaması halinde kaza olasılığı sıfır olan bir enerji ile karşı karşıya kalındığını söyleyen Türkay, **"Bu bir mühendislik teknolojisidir"** derken, metan gazının temiz bir gaz olduğunu, atmosfere karışınca uçtuğunu ve o anda kibrit çakılsa kibriti bile söndürüleceğini öne sürüyor.

"Doğalgaz bileşiminin insan sağlığına etkisi nedir?" şeklindeki soruya İGDAŞ Genel Müdürü Türkay, **"Metan gazı toksit yani zehirleyici değildir"** derken doğalgazı en sağlıklı ve temiz bir enerji dağıtım sistemi olarak nitelendiriyor. Doğalgazın hava kirliliğini asgariye düşürdüğünü belirten Türkay, kalorifik değeri çok yüksek olan doğalgazın, yağmur yağdığı zaman öteki yakıtlar gibi sülfür monoksit oluşturmadığını ve duman türevlerinin yok denecek kadar az olduğunu söylüyor.

"Doğalgaz, mevcut kömür ve fuel-oil kazanlarında nasıl yakılacak? Sistem değiştirilecekse nasıl ve kaça mal olacak" sorumuzu yanıtlayan Haldun Türkay,

fuel-oil kazanlarında birtakım dönüşüm işlemleri yaparak doğalgaz kullanımının mümkün olabileceğini söylüyor. Türkay'ın açıklamalarına göre, İstanbul ve Ankara'da Kazancılar Birliği, Türk standartlarına uygun kazanların durumunu inceleyecekler. Her kazana doğalgaz verilmeyecek. Kazanlarda doğalgazın yanabilirliği konusunda bir rapor istenecek. kazanların porselen fincanları değiştirilecek. Çünkü doğalgazın alev duman boyu kısa... Kömür kazanlarında ise ızgaralar iptal edilecek. **"Bu kazan doğalgaz yakmaya elverişlidir"** şeklinde taahhütname alınacak. Mutfaklarda ocaklarda düşük meme çaplı bek ve brülörler kullanılacak. Fırınlar ise hangi üretici firmaya aitse doğalgaz işlemini o firma gerçekleştirecek.

Doğalgaza dönüşümde tesisat işlemlerinin kredili ve taksitli olarak yapılmasının planlandığını anlatan Türkay, İGDAŞ ve EGO gibi kuruluşların aboneleri finanse edeceklerini söylüyor. Abonelerin doğalgaza dönüşmek için biraz para harcayacaklarını belirten Türkay, abonenin peşin ödemelerle ezilmemesi için **"doğalgaz"** fonu kurulması gerektiğini savunuyor. Bir binanın 80-100 bin liradan başlayarak birkaç milyona kadar doğalgaza dönüşebileceğini belirten Türkay, doğalgazdan yararlanacak yeni binaların 500 bin ile 1.5 milyon lira gibi bir para ödemeleri gerektiğini söylüyor.

Bu arada Ankara ve İstanbul'da doğalgaza dönüşüm için 1 trilyona yakın bir para harcanacağını söyleyen Makine Mühendisleri Odası yetkilileri ise Ankara'da şu anda Yenimahalle'de başlayan dönüşüm işlemlerinin bir İngiliz firması tarafından gerçekleştirildiğini belirttiler. Her türlü malzemenin İngiltere'den getirileceği anlaşma çerçevesinde, Ankara'da bir şofbenin gaz kafasının dönüşümü için 25 pound (100-125 bin lira), ocak memesinin değişimi ise 13 pound (25-30 bin lira) olarak belirlenmiş. Ankara'da bir doğalgaz şofbeninin fiyatı 800-900 bin lira, bir brülör kalorifer kazanının dönüşümü 4500 dolara yaklaşık 9 milyon liraya gerçekleşecek.

İGDAŞ yetkililerine göre doğalgazın İstanbul'daki satış fiyatı konusundaki düşünceler şöyle:

"İGDAŞ şu anda fiyat söylemeyi uygun bulmuyor. Hükümet 1000 metreküp doğalgazın 120 dolardan satılacağını açıkladı. Dünyada petrol fiyatları yükselirken doğalgaz fiyatları aşağıya iniyor. Doğalgaz birtakım kimyasal ve rafineri proseslerinin getirdiği işletme faaliyetlerinden dolayı pahalı bir yakıt türü değil. Müşteri gruplarına göre fiyat çeşitlendirilmesi yapılacak. Sadece ocaklarda kullanılırsa pahalı olacak. Ocak şofben ve kat kaloriferlerinde kullanılırsa fiyat düşecek. Kilovat gibi faturalandırılarak, fuel-oilin altında bir fiyatla satılacak."

Doğalgaz, Ankara'da şu anda konutlarda ilk 25 metreküplük tüketim için metreküpü 275 liradan satılıyor. Aşan tüketim için metreküpünden 225 lira alınıyor. Makine Mühendisleri Odası İstanbul Şube Sekreteri **Mustafa Aral**'a göre, şu anda fuel-oille başa baş fiyatlarla satılan doğalgaz, devlet tarafından sübvanse ediliyor. Çünkü BOTAŞ'ın 1000 metreküpü 120 dolardan satması halinde doğalgazı, metreküp fiyatının 250 lira olması gerekiyor. Alıcıyı garanti edebilmek için şu anda fiyatların fuel-oile yakın bir değerde tutulduğunu söyleyen Aral, uzun dönemlerde doğalgazın pahalı olacağını öne sürüyor ve fuel-oilde sübvanse olayının kaldırılmasından sonra yaşanacak olayların doğalgazda da yaşanacağını söylüyor.

Ankara'daki planlamada, yıllara göre ocak, şofben ve kalorifer dönüşümü yapılacak 48 bölge bulunuyor. Buna göre 1989 yılında ocak ve şofben dönüşümü yapılacak bölgeler şunlar:

Yenimahalle, Kalaba, Aydınlık, Ulus, Gülhane, Cebeci, Aktaş, A.Paşa, İncesu, Seyran Bağları, Esat, Gaziosmanpaşa, Çankaya, Kavaklıdere ve Ayrancı.

1990 yılında ocak ve şofben dönüşümü yapılacak bölgeler ise şöyle sıralanıyor:

Ayrancı'nın bir bölümü, Yenişehir, Anıttepe, Bahçeli, Maltepe, M.Evler, Gazi Mahallesi, Bahçelievler, D.Sitesi, Emek.

Ankara'da kaloriferleri doğalgaza dönüşecek bölgeler ise yıllara göre şöyle:

1989: Yenimahalle, Kalaba, Aydınlık, Ulus, Gülhane, Cebeci, Aktaş, A.Paşa, İncesu.

1990: Seyranbağları, Esat, G.Osmanpaşa, Çankaya.

1991: Kavaklıdere, Ayrancı, Yenişehir, Anıttepe.

1992 yılı sonunda Ankara'nın tamamında doğalgaza dönüşüm gerçekleştirilecek.

İGDAŞ'ın belirlediği plana göre İstanbul'da yıllara göre doğalgaza kavuşacak bölgeler şunlar:

1989-1990: Esenyurt, Florya, Şenlik, Alemdar, Yeni Bosna, Kocasinan, Bahçelievler, Edirnekapı, Tozkoparan, Topkapı, Maltepe, Defterdar, Şişli, Ergenekon, Harbiye, Osmanbey, Taksim, Dolayoba, Erenköy, Bostancı, Sahra-i Cedid, Çavuşoğlu, Acıbadem, Altunizade, Üsküdar.

1990-1991: Veliefendi, Marmara, Namık, Avcılar, Sefaköy, Güngören, Merter, Ayvalı, Davutpaşa, Bayrampaşa, Yeşilköy, Ataköy, Akıl Hastanesi, Hipodrom, Osmaniye, Kartaltepe, Bakırköy, Yedikule, Millet, Kumkapı, Şehzadebaşı, Süleymaniye, Unkapanı, Karagümrük, Vefa, Poligon, Mecidiyeköy, Esentepe, Levent, Etiler, Yıldız, Beşiktaş, Kabataş, Karaköy, Kurtuluş, Hacıahmet, Kasımpaşa, Fulya, Halaskargazi, Küçükyalı, İçerenköy, Kadıköy, Selimiye, İcadiye, Ümraniye, Kandilli, Bulgurlu, Örnektepe.

1991-1992: İkitelli, Mahmutbey, Halkalı, K.Çekmece, Küçükköy, Taşlıtarla, Tuna, Topçular, Edirnekapı, Fevzipaşa, Fatih, Aksaray, Guraba, Sematya, Merkezefendi, Şehremini, Büyükdere, Tarabya, Yeniköy, İstinye, Ayazağa, Çeliktepe, Kâğıthane, Rumelihisarı, Ortaköy, Bebek, Kozyatağı, Yalı, Cevizli, Kartal, Çavuşoğlu, Pendik.

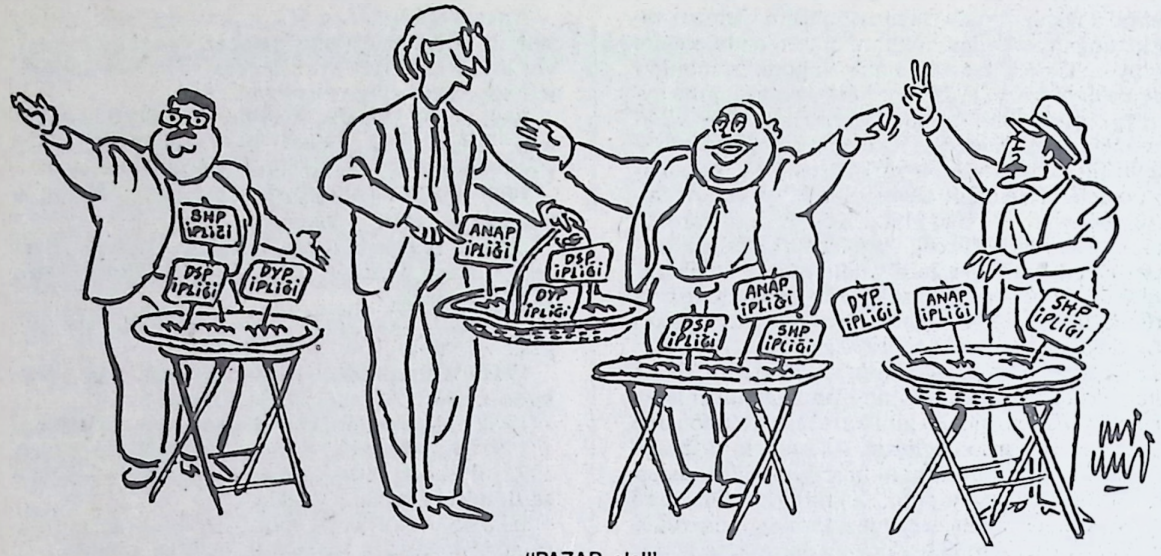

"PAZAR ola!"

Mustafa Kemal'in Söyledikleri...

MUSTAFA EKMEKÇİ *19 mart*

Fıkrayı Sabah'ta Bekir Coşkun'un "Cehennem Kanalı" başlıklı yazında okudum. Özetle şöyle:

Öbür dünyada Turgut Bey cennete gider. Bir süre sonra canı sıkılır... Çünkü orada şarkı yoktur, türkü yoktur, sanatçılar yoktur, papatyalar yoktur, hasbahçe geceleri, balolar yoktur. Orada bir tek televizyon vardır. Can sıkıntısından "cehennem kanalı"nı çevirince keyiflenir. Bakar ki cehennemden yapılan yayında dansözler var, şarkıcı-türkücü var, papatyalar var, hasbahçe eğlenceleri var. İvedi, yüksek makama bir dilekçe yazar:

"Cehenneme naklim hususunda emir ve müsaadelerinizi arz eder..."

Dilekçesi uygun görülür, Turgut Bey cehenneme gönderilir, ama daha cehenneme girer girmez şaşırır. Çünkü onu, önce zift kazanına atarlar, sonra çıkarıp ateşe sarkıtırlar, arada bir de eli sopalı zebaniler gelip döverler. Hacı Turgut Bey itiraz eder:

— Benim cehennem TV'sinde gördüğüm böyle değildi ama...

Zebaniler karşılık verirler:

— Senin o gördüğün, cehennem TV'sinin "İcraatın İçinden" programıydı arkadaş...

Bana anlatılan fıkra azıcık daha değişik, o da şöyle:

Sıkı namaz kıldığını söyleyen Hacı Turgut Bey, öbür dünyada "Arafat"ın kapısında, durumu öğrenince çok şaşırır. Kayıtlara göre, "cehenneme" gidecektir. İtiraz eder:

— Ben Tanrı'yla bir görüşsem... der.

— Ne görüşeceksin kardeşim? İşi başından aşkın Tanrı'nın.

— Olsun, ben beş dakika bir görüşeyim...

— Peki, der kapıdaki, içeri sokar. Bir süre sonra çıkar. Tanrı, onun cennete gitmesini buyurmuştur. Kapıdakiler çok şaşırırlar:

— Ne yaptın da böyle cennete gidiyorsun?

Hacı Turgut Bey güler, şöyle der:

— Tanrı'ya, "Sırat Köprüsünü satalım" dedim, anlaştık!..

Seçimler yaklaştıkça, Hacı Turgut Bey'in suratı gitgide bozuluyor; fıkralar filan da güldürmez artık onu. Köln gezisinde bile yüzü nasıl asıktı? Uçakta, gazetecilerle toto oynamışlar, Turgut Bey, Galatasaray'ın üç tane atacağını söylemiş. Bir de Alman Başbakanı Kohl, görüşme yerine gelmemiş mi? Bu, gerçekte bir utancadır, yani "skandal"dır. Hacı Turgut Bey, bunun hesabını vermelidir. Anayasa Mahkemesi kararlarını dinlememenin, Yüksek Seçim Kurulu'na, "Yüksek Sansür Kurulu" demenin de hesabını vermelidir. "Türban" olayının böylesine tırmanmasının sorumlusu da başlıbaşına Hacı Turgut Bey'dir. Hasan Esat Işık'ın da 16 mart günü Güneş'te çıkan demecinde belirttiği gibi, Türkiye'de şeriatçılığın tırmandırılmasında, Suudi Arabistan'ın payını küçümsememek gerekir. Şöyle diyordu Hasan Esat Işık bu demecinde:

— Türkiye'de şeriatçılığın ağırlık kazanması yolundaki olayları çok çabuk Humeyni'ye yükledik. Oysa dışarıdan körükleyici varsa, bu körüklemenin Suudi Arabistan'dan kaynaklandığını düşünmek akla daha yakın geliyor...

Hacı Korkut Bey'in ayağı Suudi Arabistan'da değil mi? İktidar, Suudi Arabistan'a hiç laf söyletir mi?

Eski Başbakan Yardımcısı Kaya Erdem, 15 martta verdiği yazılı demeçte, Hacı Turgut Bey'in "türban" savunmasına tuz biber ekti! Şöyle dedi:

"Son günlerde, türban konusunda meydana gelen olaylar, milletçe üzülmemiz ve üzerinde dikkatle durmamız gereken bir hususu bize hatırlatmalıdır. Tartışılan, basit bir baş örtünme olayı değildir. Tartışılan, Atatürk'ün bize emanet ettiği cumhuriyetin temel ilkeleridir. Laiklik bir fantezi değildir. Laiklik

bir erdemdir ve Türk milletinin çağdaş bir toplum olarak yaşamasının güvencesidir.

Türban konusunun alelacele bir kanun maddesi haline getirilmesinin ardından o gün yapılan Bakanlar Kurulu toplantısında hareketin yanlış olduğunu dile getirmiştir. Hatırlıyorum. Sayın Başbakan da bu hususta bana hak vermişlerdi.

İşte, o önemsiz gibi gözüken bir yanlış tavır bugün, Atatürk cumhuriyetinin ilkelerine karşı bir tahrike ve istismara yol açmıştır. Böyle bir kanunun referanduma götürülmesine karşıyım ve hepimizin bu konuda aynı duyarlığı göstermesi gerektiğine de inanıyorum. Türkiye Cumhuriyeti'nin temel ilkeleri hiçbir şekilde oylama konusu yapılamaz. Atatürk cumhuriyetinin bize sağladığı hak ve özgürlükleri kaybetmek istemiyorsak, onun ilke ve inkılâplarına sahip çıkmak ve korumak mecburiyetindeyiz."

Kaya Erdem'in bu demeci, iktidar bakanlarınca, yetkililerince yadırgandı, hatta böyle bir Bakanlar Kurulu toplantısı olmadığı bile ileri sürüldü. Erdem yalanlanmak istendi. Ben, Erdem kardeşlerin babası emekli öğretmen, Hilmi Erdem'in ölümüyle ilgili olarak yıllar önce yazdığım bir yazıyı anımsadım; içimden, "Babasının oğlu" dedim. Hilmi Erdem'in İstiklal Madalyası vardı. Ölümünden önce çocuklarına tek tümcelik şu vasiyeti bırakmıştı:

"Evlatlarıma vasiyetim: Atatürk ilkeleri yolunda vatan ve millete hizmet etmeleridir."

Bunun yanında bir de kendi hazırladığı ölüm ilanı çıkmıştı.

Türban konusu neden canlandırılamaz, neden "referandum" konusu yapılamaz? Prof. Dr. Utkan Kocatürk'ün Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları arasında çıkan "Doğumundan Ölümüne Kadar Kaynakçalı Atatürk Günlüğü" yapıtının 344. sayfasında şöyle bir belge var:

"11 Nisan 1934. Atatürk'ün İzmir'den hareketle Reşadiye Seferihisar ve Bornova'da bazı askeri kuruluşları denetlemesi ve tekrar İzmir'e dönüşü (Atatürk'ün Nöbet Defteri, sayfa 269, Cumhuriyet Gazetesi, 12.4.1934)"

Atatürk'ün akşam yemeği sohbetinde söyledikleri:

"Arkadaşlar, yaptığımız ve yapmakta olduğumuz inkılâplar için bilimin ve aydınların yoluna gideceğiz; hedef ve hünerimiz cahil kitleyi de aydınlatarak yolumuzda yürütmek ve onu selamete çıkartmaktır. Cumhuriyetimizi, çağdaş uygarlık düzeyine ulaşmak isteğimizi köstekleyecek herhangi bir referanduma gitmek yalnız cehalet değil hıyanet olur. Yüzde seksenine okumayazma öğretilmemiş bir memlekette inkılâplar plebisitle olmaz!" ("Atatürk'ün Cehaletle Mücadelesi", Baki Vandemir, "Yerli, Yabancı 80 İmza Atatürk'ü Anlatıyor" tarihsiz).

Ne Sanıyordu ki...

ALİ SİRMEN *19 mart*

Sert ve kaba tavırlarının altında, dostluğunda vefalı, ailesine bağlı, yardımsever, altın gibi bir insan ruhu yatardı. Çevresinde sevilirdi. Gençliğinde haşarı, bir işte dikiş tutturamayacak sanıldığı halde yaşamda başarılı olmuştu. Ve 1950 akşamında o da yerini Demokrat Parti'de bulmuştu. Partisine ve başbakana candan bağlı, hatta biraz fazla ateşli bir milletvekili olmuştu. Neyse ki 1957'de seçilemedi ve böylelikle Yassıada'ya da gitmedi.

1960 geçmişti. Çiçeği burnunda bir hukuk öğrencisiydim. Taa küçük yaşlarından tanıdığım bu aile dostunun evindeydik. Konu dönüp dolaşıp Demokrat Parti'ye mi geldi? Yoksa gençliğin verdiği atılganlıkla konuyu ben mi oraya sürükledim şimdi pek anımsamıyorum. Tartışmaya koyulduk. Eski milletvekili şakaklarına aklar düşmüş, daha olgun ve durgun bir adam olmuştu. O konuya daha ılımlı yaklaşıyordu. Bu kez ateşli kişi rolü bana düşmüştü.

O, parlamentonun üstünlüğünden söz ettikçe, ben de parlamentonun yetkilerinin bile demokraside bazı sınırları olduğunu anımsatmaya çalışıyordum. Sonunda aramızda şöyle bir konuşma geçti:

— Ne yani, siz şimdi Meclis isterse Şeriatı getirebilir mi diyorsunuz?

— Evet, getirebilir diyorum.

— Öyle olunca da bir gün gelip, bunu söyleyenleri işte böyle toparlayıp götürürler diyorum.

Tartışmayı hiç öfkelenmeden babacan bir tavırla kapatan yine o oldu:

— Çok gençsin, zamanla belki başka türlü düşünürsün.

Keşke şimdi artık çoktan toprak olan bu sevgili karı kocaya karşı geçirdikleri deneyleri de düşünerek daha dikkatli konuşsaymışım.

Gençlik geride kalınca, siyasal yanlışların yaptırımları konusundaki düşüncelerimde de doğallıkla değişiklik oldu. Hele hele, Demokrat Parti iktidarının üç kişisinin asılmalarını hiç mi hiç içime sindirmedim.

Ama sevgili dostun da yanıldığı bir nokta vardı. Parlamentoların yetkilerinin de sınırlı olması bir demokrasi kuralıydı. Ve Demokrat Parti, bu temel kuralı bir türlü anlamadığı için, olaylar o yönde gelişmişti.

Türkiye'de işbaşına gelen iktidarların çoğunluğu, nedense demokrasinin ana kurallarını bilmeden demokrasi oyununa soyunuyorlar. Onlara; ne demokrasinin çoğunluk diktası olmadığını anlatabiliyorsunuz, ne de parlamentoların da uymaları gereken kendi üstlerinde bir güç bulunduğunu...

Bunun son ve en acı örneği ise, Cim Bom'un zaferinden oy payı kapmak için taa Köln'e kadar giden ve Kohl tarafından istiskal edilerek, devletin itibarını bir kez daha zedeleyen tonton verdi:

Evet, Sayın Başbakan, Anayasa Mahkemesi'nin son kararı üzerine tepkisini dile getirir ve belki de kaçınılmazlaşan seçim bozgununun telaşı ile dikkatleri başka yöne yoğunlaştırmak isterken, garip bir anayasa değişikliği önerisi getirmiş ve bu arada da Anayasa Mahkemesi'ni kastederek, "Bugün dünyanın hiçbir yerinde böyle bir şey yok. Bizde

Meclisin üzerinde bir otorite var. Bunu kabul edemiyorum. Demokrasi anlayışım bunu kabul etmiyor" demiş.

Sayın Başbakan bu sözleriyle çağdaş demokrasinin özünü kavrayamadığını da belli etmiş. Gerçi, bugün İngiltere benzeri bazı ülkelerde Anayasa Mahkemesi de yok, yazılı anayasa da yok, ama oralarda seçilmiş hanedanlar da ülkeyi yönetmiyorlar. Seçilmemiş hanedanın da yönetme yetkisi yok ve hanedanın başı kardeşlerine petrol taşıma imtiyazları da dağıtmıyor.

Anayasa Mahkemesi kurumu, demokrasilerin çoğunda var. Bunların bir bölümünün adı Anayasa Mahkemesi değil. Bir bölümü ise tıpkı bizdeki gibi Anayasa Mahkemesi diye anılıyorlar. Örneğin F.Almanya, İtalya, İspanya, Portekiz, Avusturya, Tayland...

Sayın Özal, tüm demokrasilerde anayasaların iktidarın yetkilerinin sınırlarını çizdiğini, zaman zaman parlamentoyu da sınırladığını bir türlü anlamak istemiyor. Anayasalar parlamentoların da üstündedir. Ve bu denetimi yapmakla görevli olan kurumlar, kendi üstünlüklerini değil, anayasanın üstünlüğünü savunurlar.

İlke olarak anayasalar da ulusal istencin yansımalarıdır. Halk oylaması (referandum) aracılığıyla sunulup onaylanırlar. Evet, 1982 Anayasası baskıcı beş kişinin istencinin yine baskı yoluyla güya halka onaylatılması sonucu oluşturuldu.

Ama insaf edilsin! Sayın Özal, 1982 Anayasası'nı değiştirip, demokratik bir anayasa hazırlamak istiyor da muhalefet buna "hayır mı" diyor?

Muhalefetin tüm kanatları iktidara kaç kez bu yolda çağrı yaptı? Özal'dan bir tek olumlu yanıt mı geldi?

163 ve 141-142. maddelere gelince:

Kaç kez yazıldı söylendi. Her şeyden önce Sayın Özal, 163. maddeyi "de facto" ortadan kaldırıp, ülkede Nakşibendi iktidarı kuran kişidir. Şimdi kimi kandırıyor?

141-142. maddeler ise anayasa değişikliğine gitmeye gerek kalmadan cebir, şiddet öğesi eklenerek, demokrasinin önünde engel olmaktan çıkarılabilir.

Ama Özal'ın istediği, demokrasinin önünü açmak değil, olsa olsa ülkeyi hanedan çiftliği gibi keyfi yönetmesinin karşısındaki son engelleri de kaldırmak.

Sayın Özal'ın son açıklamasının demokrasiye yönelik bir girişim olduğuna inananlar ya demokrasiden hiç nasibini almamış olanlardır, ya da akrabaı taalukatı bizzat Özal tarafından bazı köşelere yerleştirilmiş olanlar...

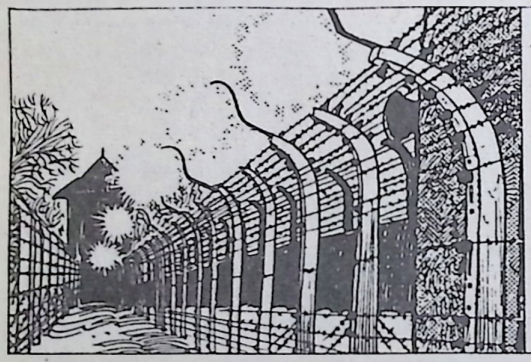

DACHAU TOPLAMA KAMPI AÇILIYOR!.

1933'TE BUGÜN, NAZİLERİN ÜNLÜ TOPLAMA KAMPI DACHAU (DAKHOU) AÇILMIŞTI. ALMANYA'DA, MUNICH KENTİNİN 17 KİLOMETRE KUZEY-BATISINDA İNŞA EDİLEN KAMP, ÖNCELERİ SİYASİ HUKUMLÜLERİN TUTUKLANIP YERLEŞTİRİLDİKLERİ BİR YERDİ. "SS"LERİN YÖNETECEĞİ DACHAU'NUN KURUCUSU, ÜNLÜ NAZİ HEINRICH HIMMLER'Dİ. NAZİLERİN GENÇLİK ÖRGÜTÜ OLAN "SA"LARIN KUŞKU UYANDIRAN ÜYELERİNDEN BAŞLIYARAK YAHUDİLERE DEĞİN UZANACAK. TUTUKLU KALABALIĞI, 1945'TE 70 BİNİ AŞACAKTIR. II DÜNYA SAVAŞI SIRASINDA, TUTUKLULAR; ÖLÜMÜNE ÇALIŞTIRILACAK, KURŞUNA DİZİLECEK, ÜZERLERİNDE TIBBİ ARAŞTIRMALAR YAPILACAKTI.

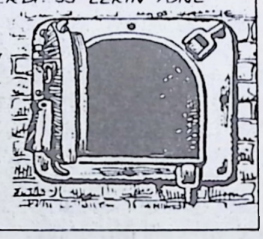

10 DİSK yöneticisine 5-10 yıl hapis

SÜLEYMAN SARILAR *24 mart*

İstanbul Sıkıyönetim Askeri Mahkemesi'nde 1986 yılında sonuçlanan DİSK davasının gerekçeli kararında **"aynı nedenlerle başka davalardan yargılanıp mahkûm oldukları"** için dosyaları ayrılan 11 sanıktan 10'u, yine DİSK'teki eylemlerinden dolayı 5-10 yıl arasında değişen hapis cezalarına çarptırıldılar.

Sanıklar DİSK Yürütme Kurulu Üyesi ve Keramik-İş Genel Başkanı **Mustafa Aktugalı**, DİSK yönetim kurulu üyesi ve Sosyal-İş Genel Başkanı **Özcan Keskeç**, Gıda-İş yönetim ve yürütme kurulu üyesi **Hamdullah Güzel**, Keramik-İş yönetim ve yürütme kurulu üyesi **Ahmet Mahir Nalbantoğlu**, Asis Sendikası yürütme kurulu üyesi **Ahmet Muhittin Karkın**, Terges-İş yürütme ve yönetim kurulu üyesi **Mehmet Yıldırım**, Maden-İş Sendikası'ndan **Yakup Erdem**, Özcan Pekşen ve **Ali Baykal Gürsoy**, Tekstil Sendikası Yönetim Kurulu üyesi **Günay Onayman** ile Asis Yönetim Kurulu üyesi **Ali Rıza Sarı**, haklarında DİSK davasının gerekçeli kararlarında dosyalarının ayrılması hükmü verilmişti. Gerekçeli kararda, sanıkların daha önce TCK'nın 141. maddesine göre aynı eylemlerden dolayı yargılanıp mahkûm oldukları belirtilerek, **"Sanıkların her iki örgüt yöneticiliğinden dolayı TCK'nın 141/1 ve 141/5. maddeleri gereğince iki kez değil tek bir defa cezalandırılmaları"** gerekeceği, bu nedenle de sanıkların TİP, TKP gibi davalardan mahkûmiyetlerinin kesinleşmesinin beklenilmesi için dosyalarının ayrılmasına karar verildiği kaydediliyordu.

Dosyaları ayrılan 11 sanık hakkında İstanbul Sıkıyönetim Askeri Mahkemesi'nde 1987/2 nolu dosyayla yeniden dava açıldı. Sanıkların TİP, TKP gibi davalardan aldıkları mahkûmiyetler kesinleşince, sanık avukatları davanın reddedilmesini istediler. Askeri savcı da esas hakkındaki görüşünde, sanıkların

aynı amaca yönelik eylemlerini iki ayrı örgütte gerçekleştirmiş olmaları halinde bile tek suç sayılması gerektiğini, aslında mahkûm oldukları örgütlerle DİSK'in aynı nitelikte olduğunu belirterek davanın reddedilmesini istedi.

İstanbul Sıkıyönetim Askeri Mahkemesi'ndeki dünkü duruşmada sanık avukatları savcının esas hakkındaki görüşüne katıldıklarını bildirdiler. Avukat **Fikret İlkiz**, müvekkilleri **Mustafa Aktulgalı** ve **Ahmet Mahir Nalbantoğlu**'nun, aynı eylemlerden dolayı TİP davasında yargılanıp mahkûm edildiklerini ve mahkûmiyetlerinin kesinleştiğini belirtti. Savunma dilekçesine DİSK gerekçeli kararından alıntılar yapan Fikret İlkiz, davayı reddetmemenin daha önce kendi verdiği DİSK kararıyla çeliştiğini söyledi. İlkiz, aynı düşünce suçundan dolayı iki kez yargılama yapılanmayacağını belirterek davanın reddedilmesini istedi.

Askeri mahkeme gerekçeli kararını daha sonra yazmak üzere sanıkları ağır hapis cezalarına çarptırdı. Sanıkların **"yasadışı örgüt durumuna düşmüş olan DİSK'i sevk ve idare etmek eylemleri sabit olduğu gerekçesiyle"** çarptırıldıkları cezalar şöyle:

Mustafa Aktulgalı: 10 yıl ağır hapis, kamu hizmetlerinden ömür boyu yasaklanması ve ceza süresince yasal kısıtlılık altında bulundurulmasına. **Özcan Keskeç:** Sekiz yıl 10 ay 20 gün hapis, kamu hizmetlerinden yasaklanması ve ceza süresince yasal kısıtlılık altında bulundurulmasına **Hamdullah Güzel, Ahmet Mahir Nalbantoğlu, Ahmet Muhittin Karın** ve **Mehmet Yıldırım:** Sekizler yıl hapis, kamu hizmetlerinden yasaklama, ceza süresince yasal kısıtlılık. **Yakup Erdem, Özcan Pekşen, Ali Baykal, Gürsoy ve Günay Onayman:** Beşer yıl hapis, kamu hizmetlerinden yasaklama ve ceza süresince yasal kısıtlılık. **Ali Rıza Sarı:** Beraat.

Demokrasi Farzdır

OKAY GÖNENSİN *27 mart*

Can Yücel'in bir şiiri var, adı "Yaşasın Cumhuriyet", kısa bir şiir: Cumhuriyet / sünnet değil / farzdır... Bu şiiri biraz değiştirerek tekrarlayabiliriz: Yaşasın Demokrasi / demokrasi / sünnet değil / farzdır... Demokrasinin ne kadar farz olduğu, vazgeçilmez olduğunun bilincinde olmayan Başbakan Turgut Özal, "Muhalefet olursak, partim olur, ama ben olmam" dedi. Başbakan seçim arifesinde bütün gerginliğiyle basına da saldırmaktan geri kalmadı. Son TV konuşmasında sözü getirdi: "Bazı basın bizim iktidara maalesef bir savaş açmıştır. Ta iktidara geldiğimiz günden beri, neden, onlara asla taviz vermedik. Kâğıt fiyatını milletin zararına tespit etmedik. Bizi eski devirlerde olduğu gibi yöneteceklerini zannedenler yanıldılar..." Bu sözlerin tutarsızlığını tartışmaya gerek var mı? İkide bir "Kâğıt fiyatını biz tespit etmiyoruz, SEKA tespit ediyor" diyen Başbakan, bu kez hem kendisinin kâğıt fiyatını tespit ettiğini itiraf ediyor ve yeni bir ölçü getiriyor: "Milletin zararı." Pahalı gazeteleri, pahalı kitapları milletin okuyamamasını Başbakan milletin yararına bir durum olarak görüyor... Nitekim Milliyet Gazetesi'ne verdiği bir demeçte de şöyle diyordu: "Bizim milletimiz akıllıdır. Yalnız üst seviyede kendilerini biraz entel zannedenler var. Onları kandırabilirler, gazete okuyanlar, onlar fazla gazete okuyup fikir değiştirmeye müsait insanlar olabilir. Ama bizim Anadolu insanımız, ortadirek dediğimiz insanlar bunların hiçbirisi bu işe kanmaz. Çünkü gelecek felaketi bunlar bilir..." Bu sözlerin anlamı da açıktır: Gazete okuyan insan kanabilir... Dolayısıyla gazete okumamak daha iyidir... Şu satırları yazarken ilk sonuçlar gelmeye başladı, galiba seçmen pek Özal'ı dinlememiş ve gazete okuyup "kanmış..." Kendisine oy vermeyen seçmeni "kandırılmış" diye gören politikacılarla demokrasi yolunda daha çok zorlanırız... Demokratik cumhuriyet sünnet değil, farzdır!..

★

Hemen hemen her seçimde, gazete içinde esen rüzgâr aynı olur. Önce Hasan Cemal klasik sayılabilecek sorusunu sorar: "Program yaptınız mı?" Haber Merkezi Müdürümüz Yalçın Bayer, bu soruyu yanıtlamayı pek sevmez, çünkü hazırlıklarını ve programını günler öncesinden yapmıştır bile. Hasan Cemal ısrar edince Bayer de "Merak etme Hasan" der ve tartışma biter. Yalçın Bayer, çoktan kimin hangi tarihte hangi ile gidip seçim nabzı tutacağını, bunun yazılarını ne zaman kendisine teslim edeceğini hesaplamıştır bile. O sırada Yalçın Bayer'in hemen yamacında, Yurt Haberleri Servisi Şefimiz Necdet Doğan ise ülkenin dört bir yanından eline ulaşan malzemeyi ne yapacağını kara kara düşünüyordu. "Seçim Kulisi" sayfamız böyle doğdu. Necdet Doğan, her şeyiyle bu sayfanın sorumluluğunu üstüne aldı, bazen günde üç kez sayfayı değiştirerek, seçim öncesi dönemde çok okunduğunu tahmin ettiğimiz sayfamızı hazırladı. Yalçın Bayer'in koordinatörlüğünde yürüyen il il seçim nabzı sayfası da seçim öncesinin çok okunan, merakla izlenen sayfalarındandı.

Seçim öncesi dönemler, her bakımdan normal dönemlerin 5 katı bir haber hareketliliğini içerir. Doğal olarak muhabirinden istihbarat şefine kimse haftalık izin bile yapamaz. Bu sefer de böyle oldu. İstanbul'da yazı işleri bu büyük haber trafiğini en rasyonel biçimde sayfalara yansıtmaya çalıştı. Bu maraton önceki güne kadar sürdü. Seçim yasakları, yorgun gazetecilere cumartesi günü bir nefes aldırdı, ama dün akşam ve bugün sabaha karşı saatlerinde gazeteciler yine savaş meydanındaydı. Büyük maratonun yorgun koşucuları, bu sabahtan itibaren hayatlarını normale çevirmeye, biraz olsun dinlenmeye, hiç değilse sadece normal iş saatlerinde çalışmaya gayret edecekler.

★

Bazı okurlarımızın bildirmesi üzerine kimi bölgelerde Cumhuriyet'le birlikte Bedrettin Dalan'ın reklam ekinin de dağıtıldığını öğrendik. Dalan'ın ekini dağıtmak konusunda kendisiyle herhangi bir anlaşmamız olmamıştı. Yaptığımız araştırmadan öğrendiğimize göre olay, dağıtımdaki bir karışıklıktan doğmuştur, yoksa Cumhuriyet'in reklam eki dağıtması söz konusu değildir.

İyi bankadan turizm kredisi...

Cumhuriyet

"İyi" yatırımlar için... İstanbul
PAMUKBANK
iyi bankadır

65. Yıl; Sayı: 23204 Kurucusu: Yunus Nadi 500 TL. 28 Mart 1989 Salı

Özal meydan okudu

Gitmiyorum

CÜNEYT ARCAYÜREK yazıyor

Böylesi Görülmedi

ANKARA — [illegible]

(Arkası Sa. 11, Sü. 1'de)

İZMİR'den HİKMET ÇETİNKAYA

Halkın Bilinci

İZMİR — ANAP bundan sonra ne olur? Özal Başbakanlıktan istifa eder, hükümet çekilir mi? [illegible]

(Arkası Sa. 8, Sü. 1'de)

ANKARA VE İZMİR'DE SHP SEVİNCİ 11. Sayfada

Oy oranı

SHP	%28.4
DYP	%26.2
ANAP	%21.8

SEÇİM SONUÇLARIYLA İLGİLİ AYRINTILI TABLO 8. Sayfada

İl sonuçları

SHP	39
DYP	16
RP	5
ANAP	2

İL VE İLÇELERDE KİM KAZANDI? TAM LİSTE 6. Sayfada

İki tür seçim var — Özal dünkü basın toplantısında seçim sonuçlarını değerlendirirken "İki türlü seçim var" dedi. "Biri genel seçim biri yerel seçim. Biz ilk defa yenildik ve seçmenin ne demek istediğini anladık." (Foto: Rıza Ezer)

***1992**'ye kadar iktidardayız. Milletimizin bize verdiği vekalet delinmemiştir.*

***B**ütün bakanların istifalarını istedim. Birkaç güne kadar hükümette dar ya da geniş kapsamlı bir değişiklik yapacağım.*

***C**umhurbaşkanını bu Meclis seçecektir. Hiçbir şekilde erken genel seçim diye bir şey yok.*

***G**erekirse parti yönetiminde de değişiklik yapacağım. ANAP sımsıkı bir partidir.*

***G**üç odaklarıyla mücadelemiz devam edecek. Sizin arzunuz için hükümetten ayrılmayız.*

ANKARA (Cumhuriyet Bürosu) — Başbakan Turgut Özal, "Yerel seçimlerin memleketteki genel siyasi dengelerde bir değişiklik getirmediğini" savunarak 1992'ye kadar iktidarda olacağını söyledi. Özal, yerel seçimin ardından düzenlediği basın toplantısında, 1987 seçimleri ile milletin ANAP'a verdiği vekâletin delinmediğini belirterek "Milletin 1989 seçimlerinde verdiği vekâlet mahalli idarelere-dir. Bu vekâletle gelen idareciler bakalım bu yetkilerini nasıl kullanacaklar?" dedi. Özal, milletin ANAP'ı uyarmak istediğini de ifade ederek "Ancak kantarın topuzu biraz fazla kaçtı" şeklinde konuştu. Özal, Bakanlar Kurulu'nda değişiklik yapacağını açıkladı. Bu arada ANAP Başkanlık Divanı üyeleri de Özal'a "istifaya hazır" olduklarını bildirdiler. Başbakan (Arkası Sa. 11, Sü. 1'de)

DALAN'IN SON SAATLERİ KEMAL BÜÇÜK'ün notları Arka Sayfada

ANAP: Gitmeliyiz

Doğancan Akyürek *ANAP bal gibi seçimi kaybetti. Özal bir şey olmamış gibi devam etmeye kalkarsa, bu işin Özal ile gitmesi zor olur. Artık Özal'ın bırakması da doğru olur. Zaten bırakacağını tahmin ediyorum. Ben çekilmesini tavsiye ediyorum.*

Burhan Kara *Bütün uyarılara rağmen kendine çeki düzen vermeyen bir partinin bu sonuca mahkûm olacağı belli olmuştu. Millet bize ders verdi. Bence Bakanlar Kurulu da parti yönetimi de çekilmeli.*

Rüştü Yücelen *Eğer Başbakan sorunu partinin yetkili kurullarında değil de yine aile içinde çözümlemeye kalkışırsa çok kötü neticeler alırız. Mahalli seçimde ANAP 3. parti durumuna düştü. Bu rakamla 290 milletvekilimiz de olsa bizi Mecliste oturtmazlar.*

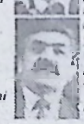

Metin Gürdere *Halk, uyguladığımız ekonomik politikaya 'hayır' demiştir. 'Artık bırakın gitsin' mesajı da verilmiştir. Hükümetin usulen de olsa çekilmesi gerekir.* 13. Sayfada

Demirel: Geliyorum

***DYP** Genel Başkanı, Özal'ın "çekip gitmesi gerektiğini" söyleyerek "İlk yapılan genel seçimde DYP iktidardadır" dedi. Demirel, "Genel seçimin stratejisi başkadır. Halka söylenir, 'koalisyon yapmayın' denirdi. En gür sesli olan da koalisyon yapmayacak oyu alırdı. O, biziz. İlk yapılacak seçimde DYP iktidardadır. Oldu, erdi gözüyle bakılan DYP'dir. Böyle diyenlerin hepsini mahkûm ettim, geliyorum" diye konuştu.*

***DYP** lideri Demirel, "Yapamayan gidecek, yapabilen gelecektir. Yapamamıştır. Gidecektir. Halk eğer onların sözlerine inansa, 67 ilden 55 ili ellerinden alamaz, onları da bu duruma düşürmezdi. Türkiye, yeni siyasi gelişmelere gebedir. Bunalımlar, hep aydınlığa açılarak gider. Türkiye, bunlardan kurtulmuştur. İşin muamelesi tamamlanacaktır. Bu muamelesi de usulüne göre tamamlamak rejimin işidir.* 7. Sayfada

İnönü: Bekliyorum

***SHP** Merkez Yürütme Kurulu, Genel Başkan Erdal İnönü başkanlığında toplanarak yerel seçim sonuçlarını değerlendirdi. İnönü, yaptığı açıklamada, Özal'ın "1992'ye kadar devam" tavrını "kaygı verici" olarak nitelendirdi ve bir erken genel seçimin kaçınılmaz olduğunu belirtti.*

***SHP** Genel Başkanı Erdal İnönü, seçim sonuçları kesinleşene kadar ihtiyatlı davranacak. İnönü, dün gazetecilere, vatandaşın sağduyusunun bütün güçlükleri yendiğini söyledi ve "Sonuçlar, halkın sağduyusu ile alay etmenin eninde sonunda halkın iradesi karşısında tarumar olacağını gösteriyor" dedi.* 7. Sayfada

İstanbul SHP — Nurettin Sözen

Ankara SHP — Murat Karayalçın

İzmir SHP — Yüksel Çakmur

İlk ceza gazete kâğıdına

***Hükümet**, ithal gazete kâğıdına ton başına 150 dolar fon kesilmesini kararlaştırdı. Türkiye Gazete Sahipleri Sendikası Başkanı Aydın Doğan Özal'ı sert bir dille eleştirdi. "Gölge etmesin, başka ihsan istemez" dedi.*

ANKARA (Cumhuriyet Bürosu) — [illegible] (Arkası Sa. 8, Sü. 1'de)

Ekonomi tedirgin

Gezgin: *Millet siyasi tercihini ortaya koydu.*
Sabancı: *Sanayici güçlü hükümet ister.* **Ekonomide**

Washington'da soğuk duş

ABD *[illegible] Türkiye için "belirsizlik" tanımını yapmaya başladı.* **UFUK GÜLDEMİR**'in haberi arka sayfada

Türk-İş: Halk cevabını verdi

***Türk-İş**'in seçim sonuçlarını değerlendiren bildirisinde, "Bu sonuç, 'ben yaptım oldu' zihniyetinin iflasıdır" denildi.*

ANKARA (Cumhuriyet Bürosu) — Türk-İş, yerel seçim sonuçlarının "ben yaptım oldu zihniyetinin iflası" olduğunu belirterek, "Hükümet, yapılan bunca haksızlığa ve adaletsizliğe gereken cevabı vermiştir" değerlendirmesinde bulundu. [illegible] (Arkası Sa. 8, Sü. 4'te)

BAYKAL

Özal başına büyük bir dert alıyor

SHP *Genel Sekreteri Deniz Baykal, yerel seçim sonuçlarını Avrupa Parlamentosu üyelerine anlatmak için yarın Brüksel'e gidecek.*

SHP *Genel Sekreteri, ANAP'ı çökertme stratejisinden sonra genel seçim stratejisini uygulamaya koyacaklarını söyledi.*

ERBİL TUŞALP'ın haberi 9. Sayfada

Devam mı?..

ANKARA — Başbakan Özal'a seçimlerden üç gün önce şu soru yöneltiliyor:

"Tüm çabanıza rağmen istediğiniz oy oranının altında bir rakam çıkarsa görevi bırakmayı düşünür müsünüz?"

Yanıtı şu oluyor Özal'ın:

"Referandumda 1992'ye kadar ülkeyi götüreceğime söz verdim. Ancak bilhassa bazı güç odaklarının arzusuyla seçimlerde bir takım yanlışlıklar yapılırsa ve ülkeyi 1992'ye kadar götürmemiz güçleşirse, bunu çok ciddi olarak düşünürüm. Bu seçimlerde oy oranı pek önemli değil. Bilhassa büyük şehirlerdeki belediyelerden başlayarak il belediyelerinin durumu önemli. Bunlardan kaç tanesini alacağız? İşte buna bakacağız. İl genel meclisleri de önemlidir. Fakat mesela İstanbul, Ankara ve İzmir'de kaybedersek bi-

(Arkası Sa. 13, Sü. 6'da)

HASAN CEMAL

- **Yeltsin sildi süpürdü** *Sovyetler Birliği'ndeki ilk çok adaylı seçimlerde eski Moskova Komünist Partisi şefi Boris Yeltsin ezici bir zafer kazandı.* 3. Sayfada
- **Türk milletvekilleri etkisiz** *Müslüman Türk azınlığın yaşadığı Batı Trakya'da Türkler, bazı Müslüman ülkelerin arasında duvarlanmadı.* 3. Sayfada
- **Şamir'in açıklaması** *İsrail Başbakanı Şamir, Araplarla yapılacak antlaşmada olan [illegible] söyledi.* 3. Sayfada
- **Serbest Shakespeare** *Paul Mazursky'nin yönettiği ve başrolünde Gena Rowland'ın rol aldığı "Fırtına" adlı film New York'ta bir çiftin sorunlarını anlatıyor.* 4. Sayfada

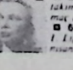

- **Fransız Devrimi** *14 Temmuz'da kutlanacak Fransız Devrimi'nin 200. yıldönümü nedeniyle İzmir'de çeşitli sergi, konferans, film ve video gösterileri yapılacak.* 4. Sayfada
- **Oscar'da okus pokus** *[illegible] adlı film, Macar sinemacı Szabo'nun yönettiği [illegible] Brandauer'ın "Mefisto"su [illegible]* 5. Sayfada
- **Film haftası** *Aralarında İtalyan kadın yönetmenlerin filmleri de bulunan 15 yapıt Ankara'da gösterime sunulacak.* 5. Sayfada
- **Milli takım Atina'da** *[illegible] milli takım oyuncuları, Yunanistan ile yapacakları maç için Atina'ya gitti.* Sporda
- **6 takım Ankara'da** *Basketbol Erkekler 1. Ligi play-off karşılaşmaları 6 takımla [illegible] Ankara'da yapılıyor.* Sporda

GÖZLEM

UĞUR MUMCU

Güven Bunalımı...

Dünyanın hiçbir demokratik ülkesinde sürekli oy yitiren bir parti iktidarda kalmaz.

Kalmaz, kalamaz.

1983 seçimlerinde yüzde kırkların üstünde oy alan bir parti 1987'de yüzde otuz altılara, yüzde otuz beşlere düşüyor sonra da bu oy kaybı yüzde yirmi[illegible] kadar iniyor.

(Arkası Sa. 11, Sü. 1'de)

Sakın Gitme, Kal!..

İLHAN SELÇUK *29 mart*

Yüreğim ağzıma gelmişti...
Ödüm kopmuştu...
Gideceksin diye...
Soluğum daralıyor, gözlerim buğulanıyor, içim burkuluyor, boğazım kuruyordu...
Gideceksin diye..
Karalar bağlıyordum...
Gidekseksin diye...
"Arım, Balım, Peteğim"'i dinlerken en acılı arabeskin sarmalında morarıyordum...
Gideceksin diye....

☆

Ah, seni her gün beş vakit televizyon ekranında görmek ne büyük zevkti...
Enflasyon canavarı boynuzlu kafasını yırtıcı pençeleri arasına almış şok geçiriyordu:
— *O giderse ben ne yaparım?*
Yupiler, prensler, soytarılar, dalkavuklar, holding babaları, kompradorlar, rantiyeler, dolar zenginleri ve havadan para kazananlar gerilime girmişlerdi:
— *Ya giderse?..*
Çarşı pazarda et, kurufasulye, pirinç, peynir, ekmek, yumurta, zeytinyağı, sebze, meyve toplanmışlar; aralarında konuşup dertleşiyorlardı:
— *Her gün fiyatımız artıyordu; Allah razı olsun o bizi değerlendirdi; giderse ne yaparız?*
Kara zeytin karalar bağlıyordu:
— *Yoksul sofrasında katık idim, onun sayesinde zengin sofrasına meze oldum.*
Amerikan Doları ağlıyordu:
— *Gitme, kal...*

☆

Gitti gider, derken her günkü alışkanlığımla televizyonun düğmesine basınca seni karşımda görmeyeyimmi!..
Ah, Canıllım...
"Arım, balım, peteğim..."
Tontonum...
Ne diyorsun:
— *Gitmeyeceğim...*
Yaşşa sen!..
Bir soluk alıp dinledim:
— *1992'ye kadar iktidardayım. Alırım, satarım; atarım, tutarım; partiye hükümete hot, parlamentoya zot!.. Muhalefet neymiş? Hiçbir yere gitmem...*
Oh, yahu...
Doğrusu çok korkmuştum...
Ya yanılıp da **"Halk iradesine ve demokrasiye saygılıyım, çekiliyorum"** deseydin ne olacaktı?
Sensiz kalacaktık.
Tastamam cibilliyetine uygun konuştun:
— *Seçim meçim, halk malk bana vız gelir. İktidar koltuğuna oturmuşum, bir türkü tutturmuşum...*
Sen büyük adamsın, ancak bin yılda bir senin gibisi gelir bu ülkenin başına...
Sakın gitme...
Gitme, kal...
Üşüyorsan ceketini al...

☆

Sensiz olur mu?
Haydi *"sensiz olur"* diyelim; ama, Semra Hanım'sız olur mu? Eğer sen çekilirsen, Semra Sultan her gün televizyona çıkabilir mi? Papatya falına bakabilir mi? Nutuk atabilir mi? Dergiler *"Hanımefendi"*nin ne giydiğini, gazeteler ne takıp takıştırdığını yazabilir mi? Konut soytarıları ve hanedan yupilerinden oluşan karnaval alayı göbek atıp def çalarak darbuka vurabilir mi?
Kapıda kırk otomobil bekleyebilir mi, alanda iki özel uçak jetleyebilir mi?
Sakın gitme, kal!..
Göbeğini ekrana sal, iktidarın balını al!.. Seçim meçim, oy moy, halk malk, demokrasi memokrasi sana vız gelir: Cibilliyetini göster!..
En büyük sensin...
Tontonum benim.

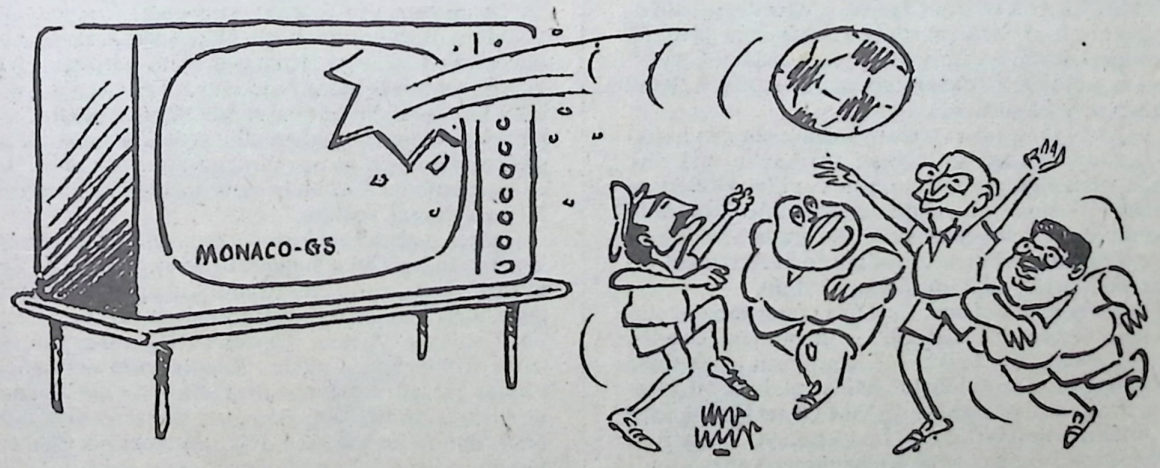

— Hadi, top bizde...

Meclis kana bulandı

30 mart

ANKARA (Cumhuriyet Bürosu) — Atatürk dönemi hariç 64 yıllık Meclis çatısı altında bir milletvekili tabanca ile vurularak öldürüldü. Siirt milletvekili ANAP'lı **İdris Arıkan** ile DYP'den seçilip şimdi bağımsız olan Zeki Çeliker arasında çıkan yerel seçim tartışmasına müdahale eden DYP'li **Abdürrezzak Ceylan** (38) tek tabanca kurşunu ile can verdi. Olaydan sonra elinde tabancasıyla görülen Arıkan, **"Ceylan'ı kendisinin değil, Çeliker'in vurduğu"** yolundaki iddiasına rağmen **"katil zanlısı"** olarak Ankara Emniyet Müdürlüğü'nde gözetim altına alındı. Çeliker ise **"Arıkan aslında beni öldürmek istedi, ama Ceylan vuruldu"** dedi.

TBMM'de TRT ile ilgili bir yasa teklifi görüşülürken, meydana gelen olaydan sonra olay yerine gelen DYP Genel Başkanı Süleyman Demirel, **"Yarım asırdır bu çatı altında tabanca patlamadı"** diye konuştu.

DYP Siirt Milletvekili Abdürezzak Ceylan ile ANAP Siirt Milletvekili İdris Arıkan, ANAP kulisine doğru sohbet ederek yürürken DYP'den bir süre önce istifa eden ve ANAP'la birlikte hareket eden bağımsız milletvekili Zeki Çeliker ile karşılaştılar, ANAP kulisine yakın PTT'nin ve telefon kulübelerinin bulunduğu bölümün önünde Çeliker, Arıkan'a **"Yaptığını beğendim mi? Parti aleyhine çalıştın"** diye bağırdı. Siirt'te ANAP'tan belediye başkanı adayı olan yeğeninin başkanlığı bin oyla SHP'ye kaptırması karşısında Arıkan'a kızgın olan Çeliker, tepkisini sözlü olarak sürdürürken Arıkan, Belçika yapısı Browning 7.65'lik tabancasını çıkararak kendisine doğru yöneltti. Abdürrezzak Ceylan araya girerek olayı önlemeye, Arıkan'ın elindeki silahı almaya çalıştı. Arıkan silahını vermek istemedi.

Bu sırada tek el silah sesi duyuldu. Saat 15.55'te duyulan bu tek el silah sesinin ardından Ceylan, **"mahvettiniz"** diye bağırdı. Ceylan birkaç adım attıktan sonra telefon kulübelerinin önünde yığılıp kaldı.

Kuliste bulunan az sayıda milletvekili ne olduğunu anlayamadan sağa sola koşuştururken güvenlik görevlileri de şaşkın bir biçimde sütunların arkasına siper aldılar. Ceylan'ın yanına ilk gelenler gazeteciler oldu. Gazeteci **Bülent İşmen**, Ceylan'ın gözlüğünü çıkararak sırtüstü yatırdı. Bu arada bazı güvenlik görevlileri de Ceylan'ın yattığı yere geldiler. Gazeteciler ve polisler **"Doktor çağırın, Mustafa Kalemli gelsin"** diye bağırdılar.

Ceylan'ı vuran İdris Arıkan, silahını elinden bırakmadan bir süre kuliste dolaştı. Arıkan'ın şaşkınlık içinde silah elde dolaştığını gören milletvekilleri de Arıkan'ın kendilerine de ateş edeceğinden korkarak sütunların arkasına saklandılar. Bu arada Meclis Emniyet Müdürü Mehmet Kahya'nın İdris Arıkan'ın yanına yaklaşarak silahını aldığı görüldü.

İçişleri Bakanı Kalemli, Ceylan'a masaj yaparak duran kalbini çalıştırdı. Kalemli'nin ilk müdahalesinden sonra Ceylan saat 16.05'te sedyeye konularak İbn-i Sina Hastanesi'ne kaldırıldı. Milletvekilleri, silah sesinin duyulması ile birlikte TBMM Genel Kurulu içinde olayın ne olduğunu öğrenmeye çalıştılar. TBMM'nin Emniyet Müdürü **Mehmet Kahya** da İdris Arıkan'ı yanına alarak olay yerinden uzaklaştırdı. Arıkan'ın daha sonra ANAP Grup Başkanvekili **Mükerrem Taşçıoğlu**'nun odasına götürüldüğü görüldü.

Silah sesinin hemen ardından DYP Genel Başkanı **Süleyman Demirel** ve DYP'li milletvekilleri olay yerine geldiler. Ceylan, boylu boyunca Meclis postanesinin yanındaki ankesörlü telefon kulübelerinin önünde yatırıyordu. Demirel, son derece üzgün bir yüzle yarde yatan Ceylan'a baktı. Ceylan'ın çevresi milletvekilleri, bakanlar, gazeteciler ve Meclis personeli tarafından sarılmıştı. Her kafadan bir ses çıkıyordu. Abdürrezak Ceylan'ı kucaklayarak kaldırdılar ve Meclisin birinci kapısına gelen ambülansa bindirerek İbn-i Sina Hastanesi'ne götürdüler. Ceylan'ın vurulduğu Belçika Browning 7.65'lik tabancadan çıkan tek kurşunun boş kovanı postane kapısının önündeki uzun koridorda halının üzerinde duruyordu. Demirel ve DYP milletvekilleri üzüntüden perişandılar. Demirel, çevresini saran gazetecilere, **"Hiçbir şey bilmiyorum. İnşallah bir şey olmaz"** dedi ve DYP'li milletvekilleri ile birlikte ikinci kattaki genel başkanlık odasına çıktı. Demirel ve DYP'li milletvekilleri Demirel'in odasında birbirlerine **"geçmiş olsun"** derlerken DYP grubuna çok sayıda gelen telefonlarla sürekli bilgi isteniyordu. Demirel, İbn-i Sina Hastanesi Dekanı **Hayati Ekmen**'i ararken diğer yandan DYP'li milletvekilleri doktor arkadaşlarını aradılar. Gazetecileri odasına alan DYP lideri şu açıklamayı yaptı.

"Çok esef verici, çirkin bir olay. Sebebini bilmiyoruz, ama sebebi ne olursa olsun bir milletvekilinin bir arkadaşını vurmaya kalkması çok çirkin. Bu çatının altında böyle bir olay yarım asırdır olmadı. Yarım asırdır bu çatının altında bir tek kurşun patlamadı. Bir siyasi sebebi olacağını sanmıyorum. Allah şifa versin, inşallah hayati tehlike yoktur."

Demirel, bir süre sonra milletvekilleriyle birlikte odasından çıkarak hastaneye gitti. Demirel, ANAP Grup Başkanvekilleri odasının önünden geçerken Ceylan'ı vuran İdris Arıkan gazetecilere açıklamalarda bulunuyordu.

Aynı sıralarda Meclisin birinci kapısının üstündeki zemin katta asansörlerin önünde ANAP Siirt milletvekili **Zeki Çeliker** milletvekilleri ve gazetecilerle konuşuyordu. Çeliker gazetecilere şunları söyledi:

"(Abdürrezzak Ceylan'ı kastederek) Çocuğa çok üzüldüm. Beni korumak için öldü. İdris Arıkan, Abdürrezzak Ceylan'la birlikteydi, beni görünce İdris Arıkan bana ters baktı. 'Yaptığınızı beğendin mi' dedim. Kendisini döveceğimi sandı. Silahını çekti, Ceylan, Arıkan'ın silah çeken elini tutmaya çalıştı. Ben silah çektiğini görünce duvarın arkasına çekildim. Bir el silah patladı. Ceylan'ın yere düştüğünü gördüm. Hemen yamna koştum."

Çeliker gazetecilerle konuşurken ANAP Genel Başkan Yardımcısı **Oltan Sungurlu** gelerek **"Zeki Bey, Zeki Bey"** diye çağırdı. Bu sırada Arıkan'ın açıklamalarını alan gazeteciler asansörden çıktılar. Gazeteciler, Çeliker'e **"Arıkan, Ceylan'ı sizin vurduğunuzu söylüyor"** deyince Çeliker **"Kendisi vurdu. İnşallah Ceylan yaşayıp söyleyecektir. Herkes Arıkan'ın elinde silahını gördü"** dedi. Sungurlu tekrar Çeliker'i çağırdı. Bunun üzerine ANAP'lı milletvekilleri Çeliker'in koluna girerek basından kaçırmaya çalıştılar. Çeliker ve ANAP milletvekilleri ANAP kulisine doğru yürüdüler. Kuliste oturan bazı ANAP'lılar gülerek ga-

zetecilere "Şakadanmış, kazaymış" diye bağırdılar.

Ceylan vurulduktan sonra elinde silahla dolaşan İdris Arıkan olay yerinden ANAP'lılar tarafından götürülürken Zeki Çeliker gazetecilere olayı anlattı. Tartışmanın başladığı yerden Ceylan'ın vurulduğu yere kadar gelişmeleri anlatan Çeliker, karşıdan Ceylan'la kol kola gelen Arıkan'ın kendisine ters baktığını bildirdi ve **"Ne sert bakıyorsun, 'Yaptığını beğendin mi' dedim"** diye konuştu. Çeliker daha sonra şunları söyledi:

"Bunun üzerine Arıkan silahına sarıldı. Ceylan ise kendisini tutarak engel olmak istedi ve sürükleye sürükleye PTT'nin önüne götürdü. O sırada köşeyi dönmüşlerdi. Bir el silah sesi duydum. Ceylan bir iki adım attı, yanımda düştü. O elinde silahla bakınıyordu. Ben Ceylan'ın başını dizime koydum. Ne olur ne olmaz diye üzerine yürümedim. Kıpırdamadan durdum. Mütevekkil olmak gerekiyor. Üzerine yürüseydim bana da ateş edebilirdi."

Çeliker, olayın Siirt'te ANAP belediye başkan adayı olan yeğeni **Fahri Çeliker**'e Arıkan'ın karşı çıkmasından kaynaklandığını bildirdi. Arıkan'ın seçimlerde parti aleyhine çalıştığını bildiren Çeliker, daha sonra şöyle konuştu:

"O ezeli, ebedi, siyasi hasmım. Ama aramızda kan davası yok. Aslında korkak bir adam. Onun şahsında, tabiatında manyaklık var. Daha milletvekili olmadan önce yapılan bir mahkemede Siirt Valisi'ni tokatlamıştı. Kan davasına teallük etmeyen bir konuda bu çatı altında silah çekilmesinin takdirini millete bırakıyorum. Korkak olmasaydı silah çekmeyip üzerime gelirdi. Ben onun kemiklerini kırardım."

Bu arada Ceylan'a TBMM'de ilk tıbbi müdühaleyi yapan İçişleri Bakanı Mustafa Kalemli, Ceylan'ın o sırada kalbinin durmuş olduğunu söyledi. Kalemli, Ceylan hastaneye götürüldükten sonra sağlık durumunu şöyle anlattı:

"Ben geldiğimde, kalbi ve solunumu durmuştu. Masaj yapıp kalbini çalıştırdım, nefes almaya başladı. Sedyeye koyduğumuz sırada da gözleri açılmıştı."

Çeliker ile Arıkan arasındaki gerginlik yerel seçimdeki adaylık çekişmesinden kaynaklanıyor. ANAP, 26 Mart 1989 yerel seçimlerinde Siirt Bağımsız Milletvekili Zeki Çeliker'in yeğeni **Fahri Çeliker**'i belediye başkan adayı göstermişti. Bunun üzerine ANAP Siirt Milletvekili İdris Arıkan, Fahri Çeliker'in adaylığına karşı çıkarak seçimlerde çalışmayacağını bildirmişti. Seçimden 2 gün önce Siirt'e giden ANAP Genel Başkan Yardımcısı **Ali Talip Özdemir**, Arıkan ile Çeliker'i bir araya getirerek barıştırmıştı. Ama Siirt'te ANAP'ın belediye başkanlığını 1000 oyla SHP'ye kaptırması, Çeliker ve Arıkan arasındaki tartışmayı yeniden alevlendirdi.

Ceylan'ın öldüğü saatlerde cumhuriyet savcılığı da TBMM'de olayın tanıklarının ifadelerine başvurdu. Zeki Çeliker de Cumhuriyet Savcısı **Akın Öncül**'e ifade verdikten sonra serbest bırakıldı. TBMM'den ayrılırken gazetecilerin sorularını yanıtlayan Çeliker, Arıkan'ı suçladı ve **"Yüreksizin teki, korkusundan yaptı bunu"** dedi. Daha önce gazetecilerin sorularını yanıtlarken silahı bulunmadığını söyleyen Çeliker, olay sırasında üzerinde silahı olduğunu ve silahını Meclis Emniyet Müdürü'ne teslim ettiğini söyledi. Çeliker şöyle konuştu:

"İdris Bey'le aramızda ötedenberi siyasi çekişme var. Ceylan'ın ölüm haberini savcıya ifade verirken öğrendim. Allah rahmet eylesin. Aslında o tabanca bana yönelmişti. Keşke o kurşun bana gelseydi."

Bu olaydaki rolü konusundaki bir soruyu cevaplandırırken de Çeliker, **"Aramızda bir siyasi düşünce ayrılığı vardı, hizip vardı. Hizip ihtilafından başka bir şey yoktu. Hizip ayrılığından o kadar çok etkilenmiş olacak ki kendisine hâkim olamadı. Sarhoş muydu neydi, cinnet mi getirmişti?"**

Çeliker, cumhuriyet savcısına tanık sıfatıyla ifade verdiğini söyledi. **"İdris Arıkan'ın kendisini suçladığının"** hatırlatılması üzerine şöyle konuştu:

"Balistik muayenesinde kurşunun hangi silahtan çıktığı görülecektir. Benim üzerimde silah vardı. Ancak ben silah çekmedim, kullanmadım da. Arıkan'ın silahını herhalde görsem tanırım, ufak bir silahtı, 7.65. Bir el ateş edildi."

Arıkan, saat 19.15 sıralarında ifadesi alınmak üzere Ankara Cumhuriyet Başsavcısı **Akın Öncül**'ün yanına getirildi. Gazetecilerin fotoğraf çekmesinden tedirgin olduğu gözlenen Arıkan'ın ifadesi 50 dakika sürdü. Öncül, daha sonra yaptığı açıklamada, Arıkan'ın zanlı olarak gözaltına alındığını bildirdi. Olayla ilgili olarak bir boş kovan ve mermi çekirdeği ve üç adet silah (üç milletvekiline ait) ele geçirildiğini bildiren Öncül, silahlar ve mermi ile ilgili balistik incelemenin henüz sonuçlanmadığını, 6 kişinin ifadesine başvurulduğunu kaydetti. Öncül, anayasanın 83. maddesi uyarınca Arıkan'ın gözetim altında tutulmasına karar verildiğini de kaydederek çeşitli soruları **"ilk soruşturmanın gizliliği"** gerekçesiyle yanıtsız bıraktı. Savcı, Arıkan'ın gözaltına alınması konusunda da **"Elbette elimizde bazı kanıtlar var ki gözetim altına aldık"** dedi. Arıkan, Emniyet Müdürlüğü'nde özel bir odaya konuldu.

AA dün gece saat 22.00'de geçtiği haberinde ise balistik inceleme sonunda Ceylan'ın ölümüne yol açan kurşunun Arıkan'ın tabancasından çıktığının belirlendiğini haber verdi.

'Yağmur Adam' Oscar yağdırdı

ŞEBNEM ATİYAS *31 mart*

NEW YORK — Ve kazananlar. Bu yılın üç büyük Oscarı; En İyi Film, En İyi Yönetmen ve En İyi Erkek Oyuncu Oscarları **"Rain Man"**in (Yağmur Adam). **Dustin Hoffman**, En İyi Erkek Oyuncu Ödülü'nü alırken aynı ödülün güçlü adaylarından **"Mississippi Burning"**deki (Mississippi Yanıyor) rolüyle rakibi ve yakın arkadaşı **Gene Hackman**'a teşekkür ediyor.

Ayrıca, **"Rain Man"**deki rol arkadaşı, genç ve geleceği parlak bir oyuncu olarak nitelenen **Tom Cruise**'un adını sık sık tekrarlayarak Cruise'a duyduğu hayranlığı dile getiriyor. **"Rain Man"** filminin kazandığı 4. Oscar En İyi Özgün Senaryo Ödülü En İyi Kadın Oyuncu Ödülü ise **"The Accused"**daki (Sanık) rolüyle **Jodie Foster**'ın.

ABD dışındaki 91 ülkeden naklen, bu arada Türkiye'de de dün akşam banttan yayımlanan Hollywood Oscar töreni, kendi kendisiyle eğlenerek başlıyor. **"Yaldızlı kâğıda sarılmış aldatmacalar kasabası"** tanımına uygun olsun diye törenin açılışını Pamuk Prenses yapıyor.

Sonra dans eden Hindistan cevizleri, ananaslar, masalar, sandalyeler ve süpürgelerle birlikte peş peşe açılan perdelerin ardından ortaya çıkan ışık fıskiyeleri, havuzlar, abideler... Salondakiler giderek abartılmakta olan gösterinin nereye varacağını merakla beklerken sunucu devreye girip Hollywood'un abartmalarını biraz hatırlatmak istediklerini belirtiyor. Bu açıklama salondakilere rahat bir nefes aldırdıktan sonra gösteri devam ediyor.

Gecenin **"ana tema"**sı nerdeyse ABD Devlet Başkan Yardımcısı **Don Quayle**. Geçmiş gösterilerden biraz farklı hazırlanan ve tek bir sunucu yerine oyuncuların teker teker sunuculuk yaptıkları törende hemen her sahneye çıkan Quayle ile alay ediyor. Sonunda Quayle'e Beyaz Saray'da bir **"kazara turist"** olarak bir **"Oscar"** verilmesi kararlaştırılıyor.

Yeni keşfedilenlerden sayılan **Geena Davis**, **"The Accidental Tourist"**teki rolü ile En İyi Kadın Oyuncu Oscarı'nın sahibi. En İyi Yardımcı Erkek Oyuncu ise **"A Fish Called Wanda"**da hareketli genç İtalyan hırsızı oynayan **Kevin Kline**. Kevin Kline'a ödülünü geçen yıl aynı ödülü **Woody Allen**'ın **"Üç Kız Kardeş"** filmindeki rolü ile kazanan **Michael Caine** takdim ediyor.

Michael Caine ile ödülün takdimine katılan **Sean Connery** ve **Roger Moore**. Caine'in ödülü Allen'ın yapımcısının ödül girişimleri ve reklam kabiliyeti ile kazandığı konusunda dolaşan dedikodular, Kline ve **"A Fish Called Wanda"** filmi ile paralellik kurulmasına neden olmakta. Kline, ödül töreninden sonra yaptığı basın açıklamasında, biraz bu dedikodulardan rahatsız. Akademi üyelerinin şimdiye kadar komedi rollerini ciddiye almadıklarını, kendisine verdikleri ödülle bu geleneğe bir son verildiğinin kanıtlandığını vurguluyor.

Törenin en fazla Oscar alan ikinci filmi **"Who Framend Roger Rabbit"** (Roger Rabbit'i Kim Vurdu?). En İyi Görsel Efekt, En iyi Ses Efekti ve En İyi Film Kurgusu ödülleri, vizyona girdiği andan itibaren **"bir çılgınlık"** diye nitelendirilen **"Who Framed Roger Rabbit"**e verildi.

En İyi Sinematografi Ödülü **"Mississippi Burning"**e ait. Üç vatandaşlık hakları eylemcisinin Ku Klux KLan tarafından öldürülmesi ve FBI'ın olayı ortaya çıkarışı ile ilgili film, yılın en tartışmalı ve olaylı filmiydi. Gösterilmeye başlanır başlanmaz sağ ve sol görüşlerden çeşitli eleştiriler alan film, beş Oscar'a aday gösterilmişti. Törende, filmi, siyasi bir sanatçı olarak bilinen **Jane Fonda** tanıtıyordu.

İddialı filmler arasında bulunan **"Tehlikeli İlişkiler"** En İyi Uyarlama, Sanat Yönetmeni ve Kostüm Yönetmeni ödüllerini aldı. Filmin yıldızı **Glenn Close**, En İyi Aktris Ödülü'nün güçlü adaylarındandı.

En İyi Ses Oscarı **Charlie Parker**'ın hayatını konu alan **"Bird"** filmine verildi. **Clint Eastwood**, filmde Parker'ın orijinal kayıtlarını kullanmıştı. En İyi Film Müziği Oscarı'nı ise **"The Milagro Beanfield"** filmindeki müziğiyle **Dave Grusin** aldı. **"Örümcek Kadının Öpücüğü"**nde oynayan **Sonia Brage** ve avukatlığı, şarkıcılığı ve politikacılığı ile tanınan **Rubin Blades**'in rol aldığı **"The Milagro Beanfield War"**, Güney Amerika'da fakirlik ve kapitalist yatırımlara karşı mücadeleyi **Marquez**'vari bir üslupla, dans eden hayaletler ve ruhlarla konuşan ihtiyarlarla anlatan yılın güzel filmleri arasındaydı.

Yine devrimci bir liderin göçmen çocukluğunu anlatan **"Fatih Pelle"**, En İyi Yabancı Dilde Film Oscarı'nı aldı. **Cher**, yine gecenin en onurlu işini üstlendi ve En İyi Film Ödülü'nü takdim etti.

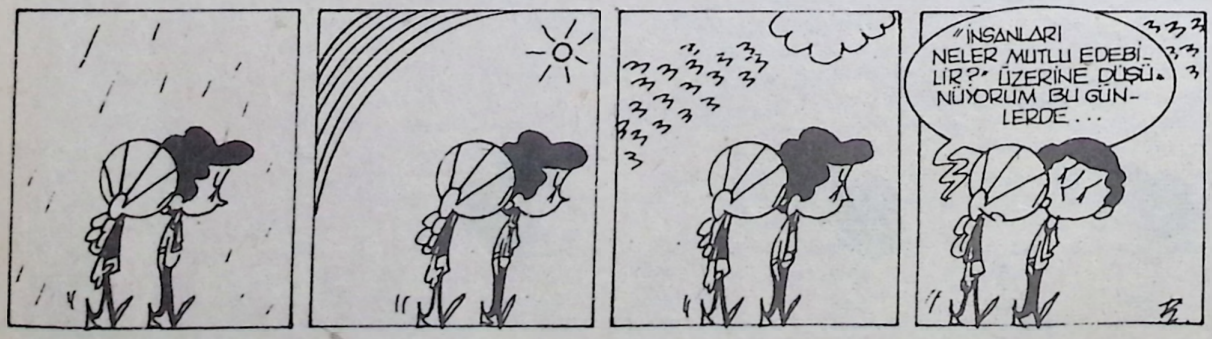

NİSAN

Peşin para avantajınız.

Cumhuriyet

3 Nisan'da başlıyor. PAMUKBANK iyi bankadır

65. Yıl: Sayı: 23208 Kurucusu: Yunus Nadi 500 TL. 1 Nisan 1989 Cumartesi

Bakanlar Kurulu'nda 15 yeni isim; Özal, salı günü güvenoyu isteyecek

Özal makyaj tazeledi

ANAP'ın yeni Başkanlık Divanı

Orhan Demirtaş, Metin Gürdere, Galip Demirel, Akgün Albayrak, Halil Özsoy, Metin Balbey, İbrahim Özdemir, Cumhur Ersümer

Başbakan Özal, yerel seçim yenilgisi sonrasındaki ilk operasyonunda 12 bakanı hükümet dışında bıraktı. 3 bakanın yeri değişti, 7 bakan yerinde kaldı. Boş olan devlet bakanlıklarından birine atama yapıldı. Özal, güvenoyu isteme konusunda kararı yeni bakanlara danıştıktan sonra vereceğini söyledi.

Kaya Erdem'in istifasıyla boşalan Başbakan Yardımcılığı'na Devlet Bakanı Ali Bozer getirildi. Özal, "ekonomiyi iyi bilen" bir bakan olarak tanımladığı Yusuf Bozkurt Özal'ı, "hanedan" söylentileri nedeniyle hükümet dışında bıraktığını açıkladı.

ANAP Başkanlık Divanı da tümüyle değişti. ANAP Merkez Karar ve Yürütme Kurulu'nda Başkanlık Divanı'nın 8 üyeliği için yapılan seçimlerde, Özal'ın önerdiği isimlerden İbrahim Özdemir ve Sezai Pekuslu aynı sayıda oy alınca, Özal'ın önerisi üzerine Pekuslu adaylıktan çekildi.

ANKARA (Cumhuriyet Bürosu) — Başbakan Turgut Özal, 26 mart yerel seçimi yenilgisi sonrasındaki ilk operasyonunu yaptı ve gerek hükümette, gerekse ANAP parti yönetiminde büyük değişiklikler yaparak "makyaj tazeledi." Hükümetin, salı günü TBMM'ye başvurarak güvenoyu isteyeceği açıklandı. Başbakan Turgut Özal, kabineyi açıklarken, erken seçimle ilgili bir soruya "Cumhurbaşkanıyla görüşürken 'icap ederse erken seçimi ben kendim yaparım' diye kendisine söyledim. Erken seçim sual dışı değil" yanıtını verdi. Ekonomi yönetimini doğrudan kendisine bağladığını bildiren Özal, kardeşi Yusuf Bozkurt Özal ile yeğeni Hüsnü Doğan'ı "muhalefet ve bazı basın ta- *(Arkası Sa. 14, Sü. 2'de)*

ÜLKÜ YOLU'NUN YAZARI ŞİMDİ BAKAN
KABİNE 'HAREKETÇİ' AĞIRLIKLI 14. Sayfada

Yeni gelenler

Yerinde kalanlar

Yeri değişenler

Gidenler

PORTRE · DAHA AZ ESKİ, DAHA ÇOK YENİ 15. Sayfada

Özal'ın operasyonu, sıkıntılı ANAP'lıları tatmin etmedi

ANAP'ta rahatsızlık

Kutsal ittifakçı kanadın önde gelen isimlerinden ve eski ANAP Genel Başkan Başyardımcısı Mehmet Keçeciler, yeni hükümete tepkisini, "Rabbim beni bu kabinede bulunmaktan korudu" biçiminde dile getirdi.
10. Sayfada

CÜNEYT ARCAYÜREK yazıyor

26 Özal

ANKARA — Seçim şokuyla bunalımlar geçiren Özal, uğraştı didindi, sonunda "Emret Başbakanım" diyecek bir kabine oluşturdu. Grup içinden öylelerini seçti ki partide ve grupta birlik ve beraberlik ruhuna fatiha!

Başarılı sayılabilecek uygulaması yok mu hiç? Elbette var. Aileye bağlılığı. Semra Hanım'a verdiği üstün hizmet ve göster- *(Arkası Sa. 15, Sü. 7'de)*

İNÖNÜ: ÇÜRÜK TAHTAYA BİNA OLMAZ 17. Sayfada

DEMİREL: ÖLÜNÜN DIŞI TAMİR OLUR MU? 17. Sayfada

YEREL SEÇİM: HANGİ PARTİ, HANGİ İLDE, NE ALDI? SEZGİN YÜZÜK'ün yazısı 13. Sayfada

Petrole ve şekere zam

Seçim sonrasının doğrudan doğruya tüketicinin cebine inen ilk iki önemli zammı dün akaryakıt ve şekere geldi.

Yeni zamlarla normal benzinin litresi 850, süper benzinin litresi 900, gazyağı ve motorinin litresi 650 lira oldu. 12 kiloluk tüpgaz da 7 bin liraya çıktı.

Şekere gelen yüzde 20'lik zamla toz şekerin kilosu 600, torba küp şeker 775, kutu küp şeker 800, rafine şeker de 740 liraya yükseldi. Yapılan zamlarla vatandaşın cebinden günde 4 milyar lira çıkacak. Ekonomide

İTO BAŞKANI EREZ: SEÇİM, TÜSİAD'I DA UYANDIRDI Ekonomide

Tutuklanarak cezaevine kondu

Arıkan için ölüm cezası istendi

ANKARA (Cumhuriyet Bürosu) — Çarşamba günü Meclis'te DYP Siirt Milletvekili Abdürrezzak Ceylan'ı öldürdüğü kesinleşen ANAP Siirt Milletvekili İdris Arıkan, dün çıkarıldığı 3. Ağır Ceza Mahkemesi'nde tutuklandı. Savcı, Arıkan için ölüm cezası isterken, mahkeme üç milletvekilinin 7 nisandaki duruşmada tanık ola- *(Arkası Sa. 17, Sü. 7'de)*

1988'de yüzde 3.36

Kalkınma hızında 83'e dönüş

DİE 1988 yılında gayri safi milli hasıla artış hızını yüzde 3.36 olarak hesapladı. DİE'ye göre büyüme hızı tarımda yüzde 6.76, sanayide yüzde 2.05 oldu. İmalat sanayiindeki büyüme de yüzde 1.82 olarak gerçekleşti. Geçen yıl kişi başına düşen milli gelir ise 1292.5 dolar olarak belirlendi.

Ekonomi Servisi — Devlet İstatistik Enstitüsü (DİE), sabit fiyatlarla 1988 yılı gayri safi milli hasıla artış hızını yüzde 3.36 olarak hesapladı. Tahminlerin çok gerisine düşen bu rakamla, 1983 yılının büyüme hızına gerilenmiş oldu. Milli gelirin cari fiyatlarla artışı ise yüzde 71.25 düzeyinde gerçekleşti.

AA'nın haberine göre DİE'nin 1988 yılı milli gelir 3. tahmininde büyüme hızı tarımda yüzde 6.76 sanayide de yüzde 2.05 oldu. İmalat sanayiindeki büyüme yüzde 1.82 olarak gerçekleşti.

DİE 1988 yılı ikinci tahminin *(Arkası Sa. 17, Sü. 7'de)*

SİNEMA GÜNLERİ'NDEN İSTANBUL FİLM FESTİVALİ'NE

Sinema şöleni başlıyor

160 film gösterilecek 8. yılında Uluslararası Film Festivalleri Birliği'ne katılan şenlikte 160 film sunulacak. Birlik her filmin en çok üç seans gösterilmesini şart koştuğu için sinemaseverler "çok alternatifli" bir programla yüz yüze kaldılar. Altın Lale Yarışması'na katılan filmler, Emek Sineması'nda 9-14 nisan tarihlerinde çevirisiz olarak gösterilecek. Festivalin ilginç bölümlerinden biri "Bir Yazarın Sineması: Gabriel Garcia Marquez" başlığını taşıyor. Yazarın yapıtlarından sinemaya aktarılan 8 filmin yer aldığı bu bölümde İtalyan yönetmen Rosi'nin "Kırmızı Pazartesi" adlı filmi de gösterilecek. Yukarıdaki görüntü Santiago Nasar'ın öldürüldüğü "göz göre göre cinayet" sahnesini yansıtıyor. **ATİLLÂ DORSAY'ın yazısı arka sayfada**

Bilim Teknik'te bu cumartesi

Parfümünüz nasıl hazırlanıyor?

Ruhsal baskılar kanser yapıyor mu?

Ağaçlar nasıl su içer?

OLAYLARIN ARDINDAKİ GERÇEK

Yeni Bakanlar Kurulu...

Yerel seçimler, siyasal yaşamda tuhaf olgulara yol açtı; ağır bir seçim yenilgisine uğrayan ANAP iktidarındaki sarsıntı, çelişkili gelişmeler yarattı; Özal hükümetindeki bütün bakanlar, istifa dilekçelerini Başbakan'a sundular.

Oysa bu gibi durumlarda baş sorumlu elbette hükümetin başıdır. Başbakan'ın kusur kabul etmediği yerde, kabinenin tümü sorumluluğu üstüne alırsa, açıklanması çok güç bir durum ortaya çıkar.

Nitekim çıktı.

Görüntüye bakılırsa, Sayın Özal, olan bitenlerin yükünü eski bakanların sırtına vurarak yürümeye çalışmaktadır.

Bir başka çelişki de seçim sandığıyla parlamento çoğunluğu arasındaki uçurumdan kaynaklanıyor.

Yurt düzeyinde oy tabanı yüzde 20'ye düşmüş bir iktidarın, Seçim Yasası'nın antidemokratik kurallarından yararlanarak parlamentoda oluşturduğu yüzde 65 çoğunluktan kolayca alabileceği güvenoyu ne ölçüde bir ağırlık yaratabilir?

Neresinden bakarsanız bakın, Sayın Özal'ın işi çok güç görünüyor.

* * *

(Arkası Sa. 15, Sü. 1'de)

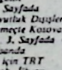

■ **'Perestroyka hızlanmalı'** *Sovyet lideri Mihail Gorbaçov halkın perestroyka programının yavaş gitmesinden memnun olmadığını söyledi. 3. Sayfada*

■ **Anlaşma umudu az** *Perez de Cuellar'ın Kıbrıs'ta haziran ayında taraflardan bir anlaşma taslağı alamayacağının farkında olduğu bildiriliyor 3. Sayfada*

■ **Arnavutlar eziliyor** *Arnavutluk Dışişleri Bakanı Le Monde'a verdiği demeçte Kosovalı Arnavutların ezildiğini söyledi. 3. Sayfada*

■ **TV'nin yeni dönemi** *3 nisanda başlayacak yeni yayın dönemi için TRT önemli değişiklikler yapmayacak. İlk ay 'Ramazan Programları'na ayrılacak. 4. Sayfada*

■ **İhale mafyası** *İhale alımındaki rekabet ve çatışmalar TV'de gösterilecek 'Hayat Köprüsü' filminde anlatılıyor. 4. Sayfada*

■ **Büyük sergi** *42 ressamın 12 yapıtıyla yer aldığı 'Büyük Sergi' 6 nisanda Eskişehir'de açılıp 20 nisana kadar açık kalacak. 5. Sayfada*

■ **Büyük Ağabeyler kime bakıyor?** *Fotoğrafın 150 Yılı Sergisi'nde bilgisayar ve video da var. 5. Sayfada*

■ **Bükreş'e fon yok** *Steaua Bükreş-Galatasaray maçı için Bükreş'e gidecek taraftardan Konut Fonu alınmayacak. Spor'da*

■ **AT'den Ankara'ya önemli konuk** *Avrupa Parlamentosu Başkanı Plumb'un 19-21 nisan tarihleri arasında yapacağı ziyaret önemli bir gelişme olarak değerlendiriliyor. Arka Sayfada*

GÖZLEM
UĞUR MUMCU

Yeni Hükümet...

Yeni hükümet kuruldu.

Hükümetin "yıpranmış adlar" ile "hanedan görüntüsü" veren bakanlardan arındırılmasına Çankaya rüzgârları neden oldu.

Başbakan'ın güvenoyu istemesi ve belediyeler konusunda takındığı yumuşak başlı tavra da Çankaya esintileri yol açtı.

26 Mart seçim bozgunundan sonra kurduğu bu hükümete

(Arkası Sa. 15, Sü. 4'te)

Para musluğu iyice kısılacak

BİLAL ÇETİN *2 nisan*

ANKARA — Başbakan **Turgut Özal,** önceki gün hükümet değişikliğini açıkladığı basın toplantısının hemen ardından ekonomi kurmayları ile bir toplantı yaparak yeni ekonomik paketin ana hatlarını belirledi. Zam politikasında değişiklik yapılması ve KİT ürünlerine tepki çeken yüksek oranlı zamlar yerine harcamaların en alt düzeye indirilmesi, kamu yatırımlarının önemli ölçüde azaltılması öngörüldü. Finansman konusunda başarısızlığı görülen KİT genel müdürleri görevden alınacak. Merkez Bankası para musluklarını daha da kısacak. Hazineye verilen kısa vadeli avanslara da piyasa faizi işletilecek.

Başbakan Turgut Özal, hükümet değişikliğini tamamladıktan sonra ilk iş olarak önümüzdeki dönemde uygulamayı planladığı yeni ekonomik program üzerinde çalışmaya başladı. Edinilen bilgiye göre Merkez Bankası Başkanı **Rüşdü Saracoğlu** ile DPT Müsteşarı **Ali Tigrel** önceki gün sabah uçakla IMF ve Dünya Bankası toplantıları için Washington'a hareket edeceklerdi. Başbakan Özal, söz konusu iki kurmayını telefonla arayarak bir gün daha Ankara'dan ayrılmamalarını istedi. Tigrel ve Saracoğlu, Özal'la görüştükten sonra dün Washington'a gittiler.

Özal, Bakanlar Kurulu'nu açıkladığı basın toplantısını tamamladıktan sonra salonda bulunan Merkez Bankası Başkanı Rüşdü Saracoğlu'nun kendisiyle birlikte Konut'a gelmesini istedi. Bir süre Saracoğlu ile görüşen Özal, Hazine ve Dış Ticaret Müsteşar Vekili **Namık Kemal Kılıç** ile DPT Müsteşarı Ali Tigrel'i de Konut'a çağırdı. Özal, ekonomi kurmaylarıyla yaklaşık 2.5 saat süren bu toplantısında yeni ekonomik paketle ilgili olarak bürokratların getirdikleri önerileri dinledi ve uygulamaya ilişkin son talimatlarını verdi. Özal'ın başkanlığındaki toplantıda son biçimini alan yeni ekonomik paketin ana hatları şöyle olacak:

1. Zam politikası değişecek: Hükümetin 1983'ten bu yana uyguladığı zam politikası ANAP'ın seçim yenilgisinde en önemli etkenlerden biri olarak değerlendirildi. Bundan sonraki dönemde de KİT zamları yine sürecek. Ancak, eskiden olduğu gibi kamu açıklarının finansmanını tümüyle zamlarla karşılama uygulaması terk edilecek. Zorunlu olmadıkça hiçbir KİT ürününe zam yapılmayacak. Kaçınılmaz hale gelen zamlarda da oranlar düşük tutulacak. KİT genel müdürlerine finansman açıklarını zamsız kapatmaları için talimat gönderilecek. Finansman dengesini sağlayamayan KİT yönetimleri eskiden olduğu gibi zam yaparak bu dengeyi sağlama olanağı bulamayacak. Ayrıca, finansman dengesini harcamalarını kısarak sağlayamayan KİT genel müdürleri başka bir uyarıya gerek görülmeden görevinden alınacak.

2. Kamu açıkları ve yatırımlar: Genel ve katma bütçeli kuruluşların yatırımları en alt düzeye indirilecek. DPT yatırım projelerini yeniden gözden geçirecek. Ekonomik olarak **"aciliyeti"** bulunmayan yatırımlar yavaşlatılacak. Yeni başlamış olan projeler sadece sembolik harcama ödenekleriyle programda tutulacak, ancak bu projelere fazla bir kaynak aktarılmayacak. Bütçe performansı sürekli olarak izlenecek. Harcamaların geliri aşmamasına özen gösterilecek. Tasarruf önlemleri daha da ağırlaştırılacak. Kamu kuruluşlarının lojman ve hizmet binası inşaatları durdurulacak. Hiçbir kuruluşa ek ödenek verilmeyecek. Bu arada yılın ikinci yarısı için belirlenecek memur maaş katsayısı ve yakacak yardımı tutarları memurların reel gelirlerinde enflasyon aşınmasını telafi edebilecek düzeyde tutulacak.

3. Daha sıkı para: Merkez Bankası para musluklarını iyice kapatacak. Kamu kesimine yönelik Merkez Bankası kredileri en alt düzeye indirilecek. Merkez Bankası'nın Hazine'den alacaklarının tümü **"kısa vadeli avans"** kalemi içine alınacak ve Hazine'nin, Merkez Bankası'ndan gelen bütçe ödeneklerinin yüzde 15'inden fazla avans çekmesi önlenecek. Buna göre kısa vadeli avans en fazla 4.9 trilyon lira olabilecek ve bu tutarın da 3.5 trilyon lirayı geçen bölümüne faiz işletilecek. Hazine avanslarına işletilecek faiz oranı bono ve tahvil ihalelerinde oluşan üç aylık ortalama piyasa faizi düzeyinde olacak.

Kooperatif birlikleri de tasarruf önlemleri kapsamında tutulacak ve bu kuruluşların Ziraat Bankası aracılığıyla Merkez Bankası'ndan çektikleri kaynak miktarı dondurulacak. Böylelikle Merkez Bankası'nın açıktan para basma işlemleri büyük ölçüde kaldırılacak. Merkez Bankası sadece döviz varlıklarındaki artışa bağlı olarak emisyon yapacak. Kamu kesiminin Merkez Bankası üzerindeki yükünün azalmasına paralel olarak özel sektöre yönelik reeskont kredileri bir miktar arttırılabilecek.

4. Özelleştirme hızlandırılacak: Toplu konut kredileri açılacak. Ancak, bu alanda aşırı bir canlılık yaratılmasına da izin verilmeyecek.

Özelleştirme uygulamalarına hız verilecek. Son aşamaya gelmiş olan KİT satışları bir an önce tamamlanacak.

5. Banka kredileri: Başbakan Turgut Özal'ın **"orta direk"** kapsamında nitelendirdiği küçük sanayici ile esnaf kesimi banka kredilerinden daha uygun koşullarda ve daha fazla yararlandırılmasına çalışılacak. Bunun için öncelikle Halk Bankası'nın esnaf ve sanatkâr kredilerinin limitleri arttırılacak. Ticari bankaların kredilerinin de küçük ve orta ölçekli işletmelere yöneltilmesi için kredi karşılık oranlarında değişiklik yapılacak. Belirli bir kademelendirmeye gidilerek 1 milyar liranın altındaki küçük krediler karşılık kapsamı dışına çıkarılacak. Grup kredileri ve 5 milyar liranın üzerindeki kredilerin karşılıkları arttırılacak.

Ayrıca, kredi maliyetlerinin ucuzlatılması için de halen yüzde 5 olan banka ve sigorta muamele vergisi oranı yüzde 2 veya 3'e indirilecek. Bu alandan doğacak gelir kaybının diğer vergi düzenlemeleriyle karşılanması yoluna gidilecek.

Para maliyetlerini arttırıcı bir unsur olarak görülen mevduat karşılıkları oranı da bir miktar azaltılabilecek. Ancak, karşılık oranlarında enflasyonda ve parasal göstergelerde belirgin iyileşme sağlanmadıkça değişikliğe gidilmeyecek.

Kaygılar...

OKAY GÖNENSİN *3 nisan*

Gerilimli bir siyasal döneme girdik. 26 Mart yerel seçiminin sonuçları ANAP iktidarına en zor dönemini yaşatırken yönetimin tepelerinde esen tedirgin rüzgârlar her kesimde etkisini göstermeye başladı. Başbakan ve yakın çevresinin 26 Mart yenilgisine ilişkin tahlilleri yine dönüp dolaşıp basının çevresinde düğümleniyor. Başbakan Turgut Özal, seçim öncesi son radyo-TV konuşmasında da sözü döndürdü dolaştırdı basına getirdi ve basını da bir türlü açıkça tanımlayamadığı "güç odakları"nın arasına kattı; Başbakan'ın seçim ertesi yorumlarında yine basın, Başbakan'ın "vazgeçemediği hasmı" olarak baş köşede yerini aldı. Seçimin ertesi günü de ilk ceza yine basına kesildi ve ithal kâğıdın tonuna 150 dolar fon getirildi. Hükümet çevrelerinden gelen birçok belirti, basına ikinci (bu dönemin ikinci) ceza olarak SEKA'nın da kâğıda yüzde 30 dolayında bir zam yapmasının eli kulağında olduğu yolunda. Basınla ilgili yeni yasal düzenlemelerin de gizlice hazırlanmakta olduğuna ilişkin bazı belirtiler ortaya çıkıyor. Başbakan Özal, son konuşmalarında yine birkaç kez "yalan haber" meselesini ortaya attı. Başbakan'ın eşi Semra Özal da çeşme açmak için Bursa'ya giderken Yalova'da "haberlerin gazete mutfaklarında çarpıtıldığını" söyledi. Hükümet çevreleri geçen yıl gündeme gelen, basının ve kamuoyunun yoğun tepkisi üzerine vazgeçilen "yalan haber yasası" ile ilgili bir çalışma olmadığını söylüyorlar, ama söyleşilerde şunları söylemekten de geri durmuyorlar: "İnsanların haysiyetiyle uğraşan haberlere, yalan haberlere çare bulmak gerekmez mi?... Öyle bir haber yazılıyor ki bir insanın ocağı sönüyor..." Basının büyük tepkisine yol açan yasal düzenlemeler daha önce yine Sayın Oltan Sungurlu Adalet Bakanlığı görevindeyken gündeme gelmişti. O günlerdeki tartışmalarda, uzun toplantılarda Sayın Sungurlu bazı yasa tasarılarında geri adım atmış, ama bazılarını usta düzenlemelerle geçirmeyi başarmıştı. Sayın Sungurlu'nun yeniden Adalet Bakanı olmasıyla birlikte basın çevrelerinde kaçınılmaz olarak bazı soru işaretleri ortaya çıkmıştır. Sungurlu bu yolda bir hazırlığı olmadığını söylemektedir. Ancak başkent kulislerinde yeni bir yalan haber yasası hazırlığından söz edilmektedir; hatta basının tepkisini yumuşatacak bir formül olarak Basın Konseyi'ne yasal bir statü kazandırılması ve "yalan habere ceza" sisteminin böylece dolaylı olarak basına onaylatılmasına çalışılacağı söylenmektedir. Önümüzdeki günlerde, sandıktaki yenilgisinin sorumlusunu basın olarak gören Başbakan Özal'ın yeni girişimlerine tanık ve hedef olmamız sürpriz olmayacaktır. Ancak ANAP'ın içinde de sorumlu görevlerde de Başbakan'ın basınla ilgili tutumunu onaylamayan uzak görüşlü siyasetçiler vardır. İçinde bulunduğumuz ortamda da demokrasinin geleceği açısından en önemli etkenlerden biri bu uzak görüşlü siyasetçilerin açık uyarılarda bulunmaları olacaktır. Basın, başarısız politikacıların günah keçisi değildir; basını öyle gören politikacılar da siyaset sahnesinden en hızlı kayanlar olmuştur.

Silindirin Ezdiği Gafillerden Ne Beklenir?

OSMAN ULAGAY *3 nisan*

Özal'ın yeniden Adalet Bakanlığı'na getirdiği Oltan Sungurlu, 26 Mart gecesi yerel seçim sonuçları belli olurken şaheser bir benzetme yapmış, "Üzerimizden silindir geçti" demiş.

Silindirin nasıl bir araç olduğunu herhalde bilirsiniz. Langır-lungur sesler çıkartarak adeta homurdanarak giden ve hızı saatte 5 kilometreyi bile bulmayan, ama ezdiğini yamyassı eden bir araçtır silindir.

Silindirin altında kalmak ise pek kolay bir şey değildir. İnsan kör olsa sesinden irkilir, silindir gelene kadar kolayca bir kenara çekilir. Sağır ya da topal olsa gene de silindirin yolundan kaçacak zamanı rahatlıkla bulur. Ancak hem kör hem topal hem sağır hem de biraz kavrayış noksanlığı varsa ya da "ben kaya gibi adamım, silindir beni ezemez" diyecek kadar kendini dev aynasında gören biriyse ezilir silindirin altında.

Sayın Sungurlu'nun çok güzel ifade ettiği gibi Sayın Özal ve partisi bu "başarıyı" göstermiş, silindirin altında kalmıştır. Üstelik silindirin yanından yürüyen ve "silindir geliyor" diye bağıran insanlara da kulak asmayarak, hatta bu insanlarla alay ederek ezilmiştir, silindirin altında kalmıştır Sayın Özal ve partisi. Bakın yerel seçimlerden tam altı ay önce, 25 Eylül 1988'de yapılan referandumun sonuçlarını nasıl değerlendiriyor Sayın Özal:

"Türkiye bundan sonra seçim havasından kurtulmuştur. Bunu kesin söylüyorum... İktidar sınavımızı referandumda yaptık. Belediye seçimleri oradaki mahalli halkın beğenisine göre sonuçlanacaktır. Orada da Anavatan başarılı olacaktır... Referandumda aldığımız oylar (yüzde 35) bizim minimum oyumuzdur. Gelişmeler, enflasyonun aşağı indirilmesi ve genç kitlelerin daha fazla oy kullanmasıyla ANAP, oy oranını daha da arttıracaktır. Şunu kesin olarak söylüyorum ki 1980 öncesi bu şekilde kapanmıştır. O dönemin liderleri 1992'ye kadar ortaya çıkamazlar. Kanaatim budur." (Hürriyet, 26 Eylül 1988).

Sayın Özal, ocak ayı sonunda yaptığı tahminde de üç büyük ilde belediye başkanlığını ANAP'ın rahatlıkla kazanacağını, DYP'nin oylarında ise düş-

me olduğunu ve bu partinin bir önceki seçimde aldığı oy yüzdesini bile tutturamayacağını belirtiyor (Hürriyet, 31 Ocak 1989).

Ne kadar isabetli değil mi Sayın Başbakan'ın seçim tahminleri?

Yerel seçimler öncesinde ANAP'ın aday belirleme ve kamuoyu yoklama çalışmalarını yürüten Genel Başkan Yardımcısı Alaattin Fırat'ın tahminleri de Genel Başkan Özal'ınkilerden pek geri kalmıyor isabetlilik derecesi bakımından. "Biz bu kamuoyu yoklamalarıyla Türkiye'nin röntgenini çektik, elde ettiğimiz verilerle teşkilatın görüşleri birleştirilerek aday tespiti yapıldı" diyen Sayın Fırat'a göre büyükşehir belediye başkanlıklarının biri - Gaziantep - dışında hepsi garanti. İstanbul'da ANAP'ın % 51, SHP'nin % 25, DYP'nin % 8; Ankara'da ANAP'ın % 42, SHP'nin % 31, DYP'nin % 8; İzmir'de ANAP'ın % 46, SHP'nin % 31, DSP'nin % 9 oy alacağı tahmin ediliyor. (Milliyet, 2 Mart 1989).

ANAP'ın çok modern röntgen cihazı biraz arızalıydı herhalde, koskoca silindiri bile fark edemedi ANAP kurmayları. Sadece Bedrettin Dalan bir yerden bir şeyin geldiğini hissetti galiba, ama o da kendini karşı kaldırıma atmakta biraz geç kaldı.

Silindirin altında kalan ANAP'tan yükselen seslere kulak verin, en fazla duyulan acıklı nağme, "bizi enflasyon yıktı" türküsü. Yok canım, demek sizi enflasyon yıktı. Halbuki halkımız ne güzel alışmıştı enflasyona, birlikte geçinip gidiyorduk.

1988 yazında Göcek'te tatil yapan Sayın Başbakan'ın orada hayat pahalılığından yakınan vatandaşlara verdiği cevap şöyle:

"Enflasyondan ve hayat pahalılığından şikâyetçi olmayın, enflasyonun ne zararı var? Neyi eksik herkesin? Türkiye nereden nereye geldi? Onun için diyorum ki bu meselede önemli olan terazidir, terazinizin hangi kefesi ağır basıyor, herkes ona baksın. Enflasyonu düşüremediğim için rey vermeyen vermesin, beni beğenmeyen vermesin." (Günaydın, 18 Ağustos 1988).

ANAP'ın diğer bazı ünlü isimleri de Sayın Başbakan'dan geri kalmamış, enflasyonun yararlarını anlatma konusunda. Örneğin yeni hükümette Savunma Bakanı olan Safa Giray, "Memlekette büyük işler yapılıyor, çağ atlanıyor, günlük hayatta hızlı değişimler var. Cemiyet yaşıyor, zamlar da cemiyet hayatının bir parçasıdır, büyütmeyin bunları" demiş.(Günaydın, 4 Aralık 1987).

Sayın Mehmet Keçeciler ise şöyle buyurmuş: "Zamlardan biz de şikâyetçiyiz, ama milletimiz bu politikanın doğruluğunu yakında anlayacaktır. Vatandaşım ilkin kızsa da neticeyi görünce bu kızgınlıkları geçecektir. Milletin en kolay affettiği suç enflasyondur." (Güneş, 9 Haziran 1988)

İlk Özal hükümetinde enflasyonun düşürülmesine memur edilen ve hayli eğlenceli demeçler veren; yeni hükümette ise Maliye ve Gümrük Bakanı olan Ekrem Pakdemirli'nin görüşü de pek farklı değil: "Enflasyon yüksek deniyor, yatırım isteniyorsa, hizmet isteniyorsa enflasyon da olacak. Enflasyon olacak diye hizmetten kaçamazsınız" diyor Sayın Pakdemirli (Hürriyet, 21 Ağustos 1988).

Bunlar ANAP ileri gelenlerinin enflasyon konusunda döktürdükleri incilerin sadece birkaçı. Onlar hizmet diye yırtınırken enflasyon yükselmiş, halk da bunu bu kez affetmemiş, silindir gibi ANAP'ın üzerinden geçivermiş.

Bu silindirin homurdanarak geldiğini fark edemeyerek yamyassı olanlar şimdi toparlanıp memleketi kurtaracakmış, gaflet uykusundan uyanıp ülkeyi yönetecekmiş. Buna inananlar varsa yeni silindir kurbanları da olacak herhalde.

Tanilli'nin Mektubu-1

MUSTAFA EKMEKÇİ *4 nisan*

Prof. Server Tanilli, Strasbourg'dan yolladığı mektubunu 26 Mart 1989 günü yazmış. Demek, seçimler daha sonuçlanmamıştı; kimbilir sonuca nasıl sevinmiştir. 26 Mart deyince benim usuma, Nâzım Hikmet'in "Türk Köylüsü" şiiri gelir. Şöyledir o şiir:

"O, topraktan öğrenip / kitapsız bilendir. / Hoca Nasreddin gibi ağlayan / Bayburtlu Zihni gibi gülendir. / Ferhad'dır / Kerem'dir / Ve Keloğlan'dır / Yol görünür onun garip serine, / analar babalar umudu keser, / kahpe felek ona eder oyunu. / Çarşambayı sel alır, / bir yar sever / el alır, / kanadı kırılır / çöllerde kalır, / Ölmeden mezara koyarlar onu. / O, "Yûnusû biçâredir / Baştan ayağa yâredir", / ağu içer su yerine.

Fakat bir kere bir dert anlayan düşmesin önlerine / ve bir kere vakt erişip / "Gayrı yeter!..." / demesinler. / Ve bir kere dediler mi, / "İsrafil sûrunu urur, / mahlûkat yerinden durur", / toprağın nabzı başlar / onun nabızlarında atmağa. / Ne kendi nefsini korur, / ne düşmanı kayırır,/ "Dağları yırtıp ayırır, / kayaları kesip yol eyler âbıhayat akıtmağa..."

26 Mart'tan sonra, özellikle kimi aydınların çoğu şöyle demeye başlamışlardı:

— Bu millet gerçekten büyük milletmiş be! Baksana ne yaptı? Dağları yırttı, ayırdı!

Onlara şöyle diyordum:

— Köy enstitüleri, halkevleri kapatılmamış olsaydı, bugünleri çok daha önceden görecekti ülke. Yıllarca bilgisiz bırakılan yığınlar, yıllar sonra işte buncağızı yaptı! Kusuruna bakmayın!

Prof. Tanilli'nin mektubuna geleyim; şöyle diyor Tanilli:

"Sevgili Ekmekçi,

Yazılarına yeniden başlamış olmana ne denli sevindim bilemezsin; benim gibi binlerce okuyucun da -inanıyorum- bu sevinci duymuştur. 'Cumhuriyet'in bir tadı da sensin. Bir daha hasta olma e mi!...

Komünizmden söz etti diye öğrencisi -15 yaşındaki- M.Ç.'yi ihbar eden İzmir'deki lise müdürünün tertiplediği yüz karası tablo yetmezmiş gibi, Hasanoğlan Atatürk Öğretmen Lisesi'nde -16 yaşındaki öğrenci E.Ö.'nün yasak kitap (!) okuduğu gerekçesiyle- yine okul idaresince ihbar edilme-

si, tiksintiyi ayyuka çıkardı. Çocuğun başına gelenler benim yüzümden diye, ayrıca üzüldüm de. Ama gerçekten demokratik rejimlerde böylesi olaylar söz konusu olamaz.

Bu, bizim çirkefin saldığı bir koku.

Bu arada, okul yönetimlerini, yalnız kafaca gerilikten değil, ahlakça gerilikten de kurtarmak gerekiyor. Bu arada, Hıfzı Veldet Hoca'nın -o güzelim- "Geç Kalmış Bir Yazı: İhbar" adlı yazısını, nasıl olsa da bir okutsak kimi okul yöneticilerine! Gözlerinden öperim, sağlık ve afiyetler dilerim. Ortak dostlara selamlar. Aziz kardeşim.

Not: İki de belge yolluyorum seni ilgilendirecek: Biri, benim bir başvuruma yanıt; öteki de Haldun Özen'in mektubunda söyledikleri.."

Haldun'un mektubu ne ki diye merak ettim. Haldun'la her gün birlikteyiz, anlattıklarından haberim olmamıştı. Şöyle demiş Haldun Özen özetle:

"Sayın Tanilli,

'Yüzyılların Gerçeği ve Mirası: İnsanlık Tarihine Giriş' adlı yeni kitabınızı aldım. Çok teşekkür ederim. Bu vesile ile daha önce aldığım diğer kitaplarınız için de özür dileyerek gecikmiş teşekkürlerimi sunarım.

Canning'in Türkiye Anıları'nı İlhan İlhan Kitabevi aracılığıyla ve bugünkü posta ile gönderiyorum. Benim yapabileceğim herhangi bir iş olduğunda, lütfen bildirmenizi dilerim.

Son birkaç yıldır, yurtdışı ile Türkiye'nin iletişimi büyük ölçüde arttı. Bu gelişme içinde, sizi sık sık yanımızda, katıldığımız toplantılarda gördük, dinledik. Bunun ne denli anlamlı olduğunu, güç katıcı olduğunu yaşadık, sağ olun...

Özellikle Ekmekçi ile Muzaffer Erdost ile bazı dostlarla ara sıra kulağınızı çınlatıyoruz. Geçenlerde Harita ve Kadastro Mühendisleri Odası'nın düzenlediği bir toplantıda da adınızı andık. Toplantının mühendislik eğitimi ve öğretimi ile ilgili bölümünde ben de konuştum. O konuşmada, sizin Uygarlık Tarihi adlı yaptınızla ilgili bir anı anlattım. Belki bu konuyu siz de bilmiyorsunuz. Onun için kısaca aktarayım: Henüz üniversiteden ayrılmamıştık. Yıl 1982 olmalı, YÖK'ten üniversitelere gönderilen bir genelge ile Uygarlık Tarihi adlı yapıtınızın üniversite kitaplıklarından kaldırılması istendi. Altında YÖK Başkanvekili Prof. Dr. Tahsin Özgüç'ün imzası bulunan bu genelge, o zaman bizim bulunduğumuz Trabzon'da Karadeniz Teknik Üniversitesi Rektörlüğü tarafından Kitaplık Müdürlüğü'ne ek bir yazı ile gönderildi. Bu yazıda Uygarlık Tarihi adlı yapıtın imha edilmesi isteniyordu. Kurulan üç kişilik bir komisyon bu kitabı kitaplık müdürü olan eşim Ülkü Özen'den teslim aldı ve imha etti. Olayı bana, daha sonra eşim anlattı. Ne yazık ki o günlerin kargaşası içinde, ilgili yazı saklanamadı. Elimizde belge yok. Ama bir gün bu belgeyi de yeniden bulacağımızı umuyorum.

Bir gün YÖK arşivlerini incelemek fırsatı doğarsa, bunun gibi pek çok ilginç belge bulacağımızdan eminim. Onun için zaman zaman şöyle düşünüyorum: YÖK ortadan kaldırıldıktan ve yeniden üniversiter ortam oluşturulduktan sonra yapmamız gereken başlıca işlerden biri üniversite tarihi arşivi oluşturmak olmalı. Ayrıca üniversite tarihimiz bir ders olarak ele alınmalı, konu tüm yönleriyle incelenmeli.

Eşim ve ben selamlarımızı, saygılarımızı sunuyoruz."

Server Tanilli'nin mektubuna eklediği ikinci belgeyi, gelecek yazıda vermek istiyorum. Tanilli, on bir yıl önce 7 nisan tarihinde, faşistlerin kurşunları sonucu ağır yaralanmış, yaşam boyu sürecek bir sakatlığa uğramıştı.

Davos ruhu Yunanistan'a yarıyor

LEYLA TAVŞANOĞLU *7 nisan*

Türkiye'nin önde gelen dış politika uzmanlarından, eski Dışişleri ve Savunma Bakanlarından biri olan **Hasan Esat Işık**'la Türk-ABD ilişkilerindeki son durum, Mersin'in konvansiyonel indirim alanına dahil edilmesi için Yunanistan'ın ısrarı ve Atina ile Ankara'daki son sürtüşmelerin ışığında Davos ruhunun ne olacağını konuştuk.

Türk-ABD ilişkilerinde çok rahat bir dönem yaşanmadığını vurgulayan Işık, Mersin konusunda Yunanistan'ın ısrarı karşısında NATO üyelerinin takındığı tutum, özellikle de ABD'nin tavrıyla ilgili olarak, **"Şu sonuca varıyorum: Müttefiklerimiz için mühim olan Yunanistan'ın, Türkiye'nin zararına da olsa, arzularının yerine getirilmesi. Bu vahim bir olaydır"** diyor.

Işık'ın çeşitli konulardaki görüşleri şöyle:

ABD ile ilişki: Türk-Amerikan ilişkileri her zaman nazik ve dikkat isteyen ilişkiler olmuştur. Bunu da size, diğer alanlarda olduğu gibi dış ilişkilerde de sezgileri, tecrübesi, değerlendirmeleri çok yerinde olan İsmet Paşa'yla ilgili bir söz söyleyerek anlatayım. İsmet Paşa derdi ki: Bir devletin yalnız bir büyük devletle hasım olarak yaşaması değil, dost olarak yaşaması da bir sorundur. Bunu da kabul etmek lazım. Türk-ABD ilişkilerinde laubaliliğe yer olmaması gerekir. İttifak içinde ülkelerin birbirlerine karşı da korunacak artık bir tarafı kalmamıştır diye düşünmek büyük hatadır. Bu düşüncemi çarpıcı bir hale getirmek için şöyle derim: Topraklar düşmana karşı korunur. Fakat egemenlik, bağımsızlık yalnız düşmana karşı değil, müttefikine karşı da korunmalıdır. Zannediyorum, Türkiye bu alanda gereken dikkati göstermedi. İttifaka evet, bağımlılığa hayır. Bu ilke içinde yürürsek herkesin tahmin ettiğinin aksine ben, Türk-ABD ilişkilerinin daha kolay düzlüğe çıkabileceği inancındayım. ABD'yi isteklerinde tatmin yoluna gitmenin mümkün olacağını zannetmiyorum.

Mersin sorunu: Varşova Paktı'nın, Türkiye'nin geniş bir bölümünün mümkün mertebe konvansiyonel sınırlama içinde yer almasında yarar olduğunu düşündüğü bir gerçek. NATO açısından bakılırsa Türkiye toprakları ne kadar az sınırlı silah bölgesine dahil edilirse o kadar avantajlıdır. NATO devletlerinin hiçbir tanesinin, Sovyetler'in kabul ettiğinden daha geniş bir bölgenin bu sınırlama bölgesi içine dahil

edilmemesini istemekte bir çıkarı yoktur. Böyle olduğu halde Sovyetler Birliği, 'Mersin, sınırdışı bölgede kalabilir' diyor. Öte yandan NATO içinde buna itiraz ediliyor. Bunu da anlayacağız. Çünkü Türkiye ile Yunanistan birbirlerine baktıkları zaman NATO-Varşova Paktı akıllarından geçmiyor.

Yunanistan'ı anlıyorum. Mersin'i indirim alanına sokmak istiyor, çünkü Türkiye Mersin'den Kıbrıs'a çıktı. Bunu anlıyorum derken, ortadaki durum dengesini anlıyorum. Fakat müttefiklerimiz bize gelip, 'Şen de Yunanistan'ı ikna edebildiğimiz ölçüde kabul et' dediği zaman bunu anlamıyorum. O zaman şu sonuca varıyorum: Müttefiklerimiz için mühim olan, Yunanistan'ın Türkiye zararına da olsa arzularınınyerine getirilmesi. Bu vahim bir olaydır. Türkiye'nin işbirliği, askeri işbirliği nasıl sürdürülecektir? Ve bundan bir tehlike anında neler umulabilir?

İşte, ABD'nin yeni Başkanı Bush da öteki liderlerden daha değişik bir görüşte olmadığını ilk uygulamalarında daha henüz bir icraat yaptığı söylenemez. Ama bu son Mersin meselesi de bunu gösteriyor. Bunu ABD'nin isteklerine boyun eğmeyi, isteklerine uyabilmeyi, dış politikasının temeli halinde değerlendiren bir zihniyetin ürünleri olarak değerlendirmek daha doğru olur.

Davos ruhu: Bu, işaret ettiğimiz Davos ruhu tamamen değişik bir ruh. Yunanistan'ı kayıran. Türkiye'yi afyonlayan bir ruh.

Türk ulusunu Yunan kaprislerine alıştırma dürtüsü içinde hareket eden bir ruh gibi gözüküyor. Bunun için bunun bozulmuş olmasından endişe duymuyorum. Bir şey daha var: Bu ruh ortaya çıktığı zaman her ne kadar Yunanistan'dan yana bir ruh ise de, ilk ziyareti yapan, ruhdan zarar gören taraf oldu. Yani Türkiye Başbakanı âlicenaplık gösterdi. Ama böyle bir jestin karşı tarafa yüklediği çok kesin yükümlülükler vardır. Bu da, artık kendisinin de ilk fırsatta bu ziyareti yapmasıdır. Tabii ki Yunan tarafı bu ziyareti cyan çizdi. Son defa da Yunan hükümeti, 'Hayale kapılmayın, seçimlerden önce Papandreu Türkiye'ye gelemez' dedi. Bu, söylediğim felsefe içinde Türkiye tarafından çok yadırganması gereken bir davranıştır. Çünkü bizim mecbur değilken oraya gitmemiz, artık benim kanımca Yunanistan'a Türkiye'ye gelmeme hakkını kaybettirmiştir.

Dışişleri Bakanımız, Davos ruhunun devamını sağlayabilmek için Papandreu Türkiye'ye gelmiyorsa da iki başbakanın bir başka yerde buluşması yararlı olabilir diye bir yorum verdi. Bundan çok rahatsız oldum. Benim kanımca Yunan Başbakanı Türkiye'ye gelmeden Türk-Yunan başbakanlarının herhangi bir yerde görüşmesi söz konusu olmamalıdır. Biz bunu yaparken Yunanistan lehine çalışan ruha uygun hareket ediyoruz. Fakat benim söylediğim şekilde Türk-Yunan sorunlarına adil çözümler bulma ruhuna ters davranmış oluyoruz. Yunanistan'a, 'enayilik etme, sen Türkiye'nin üzerine gitmekte devam et, sonuç alacaksın' diye kendi ağzımızdan söylemiş oluyoruz.

6 siyasi mülteci daha döndü

10 nisan

İstanbul Haber Servisi — 12 Eylül sonrası Türkiye'yi terk ederek Avrupa'nın çeşitli ülkelerinde siyasi mülteci olarak bulunan ve dün dönen 6 kişiden 5'i serbest bırakılırken biri hakkında mahkemece tutuklama kararı bulunduğu gerekçesiyle gözaltına alındı.

12 Eylül sonrası faaliyetlerine son verilen DİSK'e bağlı Maden-İş Sendikası üyesi **Kemal Bulut** ile Genel-Der Adana temsilcisi **Ahmet Türkmen**, dün saat 09.30'da Yunanistan Olympic Hava Yolları'na ait bir uçakla Atina'dan İstanbul Atatürk Havalimanı'na geldiler. Yurtdışında siyasi mülteci olarak yaşayan iki sendikacıya Yunanistan Genel İşçi Konfederasyonu temsilcisi **Hiristos Katsiotis**, Genel Hizmetler Yürütme Kurulu üyesi **Sotiris Yorgopulos**, Genel Hizmet Federasyonu Başkanı **Dimitris Mahalopulos**'un refakat ettiği görüldü.

İki sendikacı uçaktan inmeden siyasi polis tarafından gözetim altına alınarak Havalimanı Emniyet Müdürlüğü'ne götürüldüler. Daha sonra Bakırköy Cumhuriyet Savcılığı'nda ifadeleri alınan **Bulut** ve **Türkmen** serbest bırakıldılar.

Atina'dan gelen siyasi mültecilerin ardından bu kez de içinde İGD Karadeniz Bölge Sekreteri ve Genel Yürütme Kurulu üyesi **Gencer Uçar**'ın bulunduğu Zürih-İstanbul seferini yapan uçak Atatürk Havalimanı'na indi. Gazetecilerin izin kartları olmasına karşın alınmadıkları apron bölgesinden Havalimanı Emniyet Müdürlüğü'ne götürülen **Uçar**'ın gözetim altına alındığı öğrenildi. Serbest bırakılması beklenen **Uçar**'ın 1. şubeye götürüldüğünün öğrenilmesi üzerine Avukatı **Rasim Öz**, gazetecilere yaptığı açıklamada, **"Bizim araştırmamıza göre Gencer Uçar hakkında tu-**

tuklama kararı yok. Konuştuğumuz yetkililer, kararın Erzincan Sıkıyönetim Mahkemesi tarafından verilmiş olduğunu söyledilerdi. Ancak, o davadan yargılanan İGD yöneticileri, 1986 yılında beraat etmişlerdi.

1. şubeye götürülmesinden kaygı duyuyoruz. İGD davasından yargılananlar beraat ettiği için Gencer Uçar için verilmiş olan tutuklama kararı da kalktı" dedi.

Danimarka'dan uçağa binen Ra-Tel Fabrikası Maden İş Sendikası Baştemsilcisi **Ufuk Erdoğan** da 17.10'da, uçak alana iner inmez görevli polisler tarafından pasaport kontrolünden geçirilmeksizin havalimanı emniyetine götürüldü.

Yakınlarının ellerinde çiçeklerle alanda beklediği siyasi mülteciler, serbest bırakıldıkları Bakırköy Cumhuriyet Savcılığı'ndan çıkışlarında, **"Yurdumuza dönmekten mutluluk duyuyoruz. Yurtdışında bulunan birçok arkadaşımız, bizler gibi demokratik süreç içerisinde sağlanan gelişmeler doğrultusunda dönmeyi tasarlıyorlar"** dediler.

Dönüşü beklenen son grup, İGD Kadıköy Şube Yöneticisi **Vehbi Özer** ve DİSK'e bağlı Tekstil-İş Beyoğlu şube yöneticisi **Celal Güney**, Hollanda'nın başkenti Amsterdam'dan bindikleri uçakla 18.20'de Atatürk Havalimanı'na indiler. Aralarında Avrupa Parlamentosu eski başkanı ve şimdiki başkan yardımcılarından **Pietr Dankert**, Zaandan Belediye üyesi **T.Sanders**, Hollanda İşçi Sendikaları Konfederasyonu temsilcileri, Hollanda Kiliseler Birliği ve Hollanda Komünist Partisi'nden birer temsilci ile birer basın delegasyonu da **Güney** ve **Özer**'le geldiler. Danimarka'dan gelen ve havaalanı emniyetinde bekletilen **Ufuk Erdoğan** ile birlikte Bakırköy Cumhuriyet Savcılığı'na götürülen **Celal Güney** ve **Vehbi Özer**, sorgularından sonra serbet bırakıldı.

Yakınları ve arkadaşları havaalanı dışındaki arazide, 6 siyasi mültecinin dönüşünü davul eşliğinde halay çekerek kutladılar. Çevik Kuvvet'in geniş güvenlik önlemi aldığı görüldü. Siyasi mültecilerden **Ufuk Erdoğan, Kemal Bulut** ve **Vehbi Özer**, dün akşam ayrıca **Adımlar Gazetesi**'nin Kartal'da düzenlediği **"Bahar Şenliği"** gecesine katıldılar.

Yabancı parlamenter ve sendikacılar, dün akşam Pera Palas Oteli'nde düzenledikleri basın toplantısında, İGD Genel Yönetim Kurulu üyesi Gencer Uçar dışındakilerin serbest bırakılmasından duydukları memnuniyeti dile getirerek **"Bunun böyle devam etmesini diliyoruz"** dediler.

DİSK ve İGD'lilerin avukatlarından İnci İşbulur, **"Bu olay sürpriz oldu. Diğer politik göçmenlere de aynı şeyin uygulanmasını istiyoruz. İlk gelen gruba yapılan davranışın tam tersi, hiç beklemediğimiz bir şey. Ancak, asal olarak da yapılması gereken buydu"** dedi.

Hollanda TV'si ve yazılı basını Celal Güney'in Türkiye'ye dönüşüne geniş yer verdi. DİSK'e bağlı Tekstil-İş Sendikası eski başkanı Güney'in eşi ve çocuğu ile vedalaştığının görüntülendiği haberde **"Güney'in, Türkiye'de göreceği muamele AT için Türkiye ile ilişkilerin belirlenmesinde önemli bir gösterge olacak"** şeklinde yorumlandı. Güney'in Türkiye'ye girişinde bir sorunla karşılaşmadığı ve Hollanda heyeti ile birlikte İstanbul'da bir otelde bulunduğu belirtildi.

Eski Nazi'nin dönüşü

DİLEK ZAPTÇIOĞLU *11 nisan*

BONN — Son haftalarda büyük eleştirilerle karşılaşan Şansölye **Helmut Kohl**, paskalya tatili dönüşü Almanya'nın kuzeyinde seçmenlerinden yeni destek talep ederken siyaset sahnesinin yeni yıldızı **Franz Schönhuber**, Bonn'da ilk çıkışını yaptı. Geçen hafta sonu cuma günü Bonn-Bad Godesberg Salonu'nda bin kişilik bir taraftar kitlesi önünde konuşan Schönhuber, **"Cumhuriyetçiler"** (Republikaner) adını verdiği partisinin programını ana hatlarıyla açıkladı ve bundan böyle Almanya'da **"Gözardı edilemeyecek bir güç"** olduklarını gösterdi.

"Cumhuriyetçiler", bilindiği gibi aşırı sağ ve yabancı düşmanlığını öne çıkartan sloganlarıyla Batı Berlin'de 29 ocakta yapılan seçimlerde yüzde 7.5 oy toplamayı ve senatoya 11 sandalyeyle girmeyi başarmışlardı.

"Biz Almanya'yı temizleyecek olan yeni kuvvetiz" sözleriyle başlayan konuşmasında Franz Schönhuber, **"Cumhuriyetçiler"**i şöyle tanımlıyordu: **"Biz milliyetçi, sağ, muhafazakâr, mücadeleci bir partiyiz. Başka halklara saygılıyız, ama kendi halkımızı seviyoruz"** Bodrum'daki villası yüzünden bir gazetede **"Bodrumlu Nazi"** olarak anılan Schönhuber'e göre Almanya'nın başlıca sorunları arasında, iki Almanya'nın yeniden birleşmesi, nasyonal sosyalizmden duyulan suçluluğun bertarafı, yabancılar sorunu ve Avrupa Topluluğu'yla ilişkiler geliyor. **"Almanya'nın başkentinin Bonn değil Berlin olduğunu"** görmek için can atan Schönhuber, **"Bu partiyi engellemek istiyorlarsa önce beni öldürmeleri lazım"** diyebilecek kadar kararlı.

Şu anda 13 bin kadar üyesi bulunan partinin başkanı, retoriğinde oldukça basit şemalarla, yine **"makul"** görünen **"gerçek"**lere parmak basıyor ve son yıllarda durumu kötüleşen kesimlere, özellikle küçük esnafa, zanaatkârlara, çiftçilere ve işçi kesimine hitap ediyor.

Schönhuber, **"Demir Leydi"**ye hayranlığını belirttikten sonra, Almanya'da hiç kimsenin Nazi suçlamasına maruz kalmadan Almanlığıyla gurur duyduğunu söyleyemediğini haykırıyor ve **"Hitler bizi mezarından daha ne kadar yönetmeye devam edecek? Yeter"** diyor alkışlar arasında.

Almanya'nın bu duruma gelmesinde suçu, **"yalancı ve kokuşmuş parlamentoda, sendikalarda ve onlarla ittifak içindeki kiliselerde"** bulan Schönhuber, partisine yöneltilen ırkçılık suçlamalarını da şöyle yanıtlıyor: **"Genelde ırkçılık ve özelde Yahudi düşmanlığı bizi felakete sürükledi. Ben özgür bir insanım, sempatilerimi kendim belirlerim.** Spinoza'ya, Chagelle'e, Mendelssohn'a **hayranım, ama bu bütün Yahudileri sevmemi gerektirmez."**

Cumhurbaşkanı **Richard von Weizsaecker**, liberal dünya görüşü ve tavrı ile partinin baş düşmanları arasında yer alıyor ve Schönhuber, cumhurbaşkanının

babasının Hitler zamanında dışişlerinde çalıştığını ve Roma büyükelçisi olarak görev yaptığını her fırsatta hatırlatarak yine "sokaktaki adama" şöyle sesleniyor: **"Benim babam kasaptı. 58 yaşında er olarak savaşa yollandı. Ben en iyi okullarda okuyamadım. Bu, beni SS'te subay olmaya sürüklediyse, bu benim suçum değildi. Suçum sadece zengin olmamaktı."**

Sıra yabancılara ve ilticacılara geldiğinde Schönhuber yine "makul" tezlerle kamuoyuna hitap ediyor: **"Bazı Türk gazeteleri öteden beri Alman düşmanlığını yayıyorlar. Türklerin geleceği Almanya'da değildir. Ben Bodrum'da uzun süre kaldım, komşularımın hiçbiri benden şikâyetçi olmadı. Ama bir Türk gazetesi beni 'Bodrumlu Nazi' olarak tanımladı. Ben Türkiye'de seçme-seçilme hakkını nasıl talep etmediysem, Türkler de burada bu hakkı istememelidir."**

Cumhuriyetçilerin programında, yabancı işçilere İsviçre'deki gibi üç yıllık kontratlarla iş verilmesi, zamanı dolanların geri yollanması, ailelerin birleştirilmemesi gibi konular en başta gelmekte. **"Burada ceplerini doldurduktan sonra Boğaziç'nde göbeğini güneşe seren"** yabancılara Schönhuber kısa yoldan **'dışarı'** diyor. Avrupa Topluluğu'na da karşı çıkan parti, Almanya'da AT yüzünden oldukça mağdur durumdaki çiftçi ve zanaatkârlara hitap ediyor ve 1992 iç pazarının gerçekleşmesi halinde Alman çiftçisinin, esnafının ve küçük üreticinin iflasa sürükleneceğini bildiriyor.

Batı Berlin'deki seçimlerde Cumhuriyetçiler hem senatoya girmiş hem de bu yolla Federal Meclise 2 milletvekili sokmayı başarmışlardı. Hessen eyalet seçimlerinde bir başka aşırı sağ parti, nasyonal sosyalizme açıkça sempati belirten NDP, Frankfurt'ta belediyeye girdi. Şimdi Bonn'daki ilk toplantıyla Schönhuber, 18 haziran Avrupa Parlamentosu seçimlerine soyunuyor. Avrupa Parlamentosu'na gönderilecek Alman milletvekillerini belirleyecek olan bu seçimler, **"genel seçim"** özelliği taşıdığı için Kohl hükümeti bakımından da bir nabız yoklaması olacak.

Son zamanlarda ayda 2 bin yeni üye kaydeden, üyelerinin yüzde 80'i 30 yaş altındaki gençlerden oluşan **"Cumhuriyetçiler"**, polis, ordu mensupları, savcı ve hâkimler arasında büyük bir üye ve oy potansiyeline sahip.

Yakın tarihimizin Amerikancası...

İşçiler ayakta

12 nisan

İş-Sendika Servisi — Kamu sözleşmelerindeki kilitlenmeyi protesto ve siyasi iktidarı uyarı niteliğindeki pasif işçi eylemleri dün daha da yaygınlaştı. Pasif eylemlere katılan işçi sayısı yüz binin çok üstüne çıkarken ramazan nedeniyle yemek boykotu eylemleri ikinci plana atılıp üretimi olumsuz yönde etkileyen toplu viziteye çıkma eylemleri ve toplu yürüyüşler gerçekleştirildi.

Binlerce işyerinde birden ayrı ayrı gerçekleştirilen toplu viziteye çıkma eylemleri ve işyerlerine bağlı sigorta merkezlerine toplu yürüyüşlerde, alkış tutmanın ve çok sınırlı slogan atmanın dışında işçiler eylemlerini sessizlik içinde gerçekleştirdiler.

Gruplar halinde ya da toplu olarak vizite kâğıdı alınabilmesine, gidilen sigorta merkezinin uzaklığına bağlı olarak işyerlerinde üretim önemli ölçüde aksadı. Bazılarında saatlerce durdu.

Dünkü pasif işçi eylemlerinde Türkiye çapında en büyük grubu enerji işkolu işçilerininki oluşturdu. Toplusözleşme uyuşmazlıkları ile bağlantılı uyarı eylemlerine 87 bin enerji işkolu işçisinin katıldığı belirtildi. TEK, DSİ, Elektrik Etüd İdaresi ve İller Bankası işyerlerinde Türkiye genelinde gerçekleştirilen eylemlerde işçiler genellikle sabah işe başlama saati ile birlikte toplu vizite girişimlerinde bulundular. Vizite kâğıtlarını alanlar gruplar halinde ya da toplanarak hep birlikte bağlı oldukları sigorta hastanesi ya

da dispansere kadar yürüyerek gittiler. Sigorta hastanelerinde kalabalık gerekçe gösterilerek genellikle muayene yapılmadan işe dönüş damgası basıldı. İşçiler aynı şekilde yürüyerek işlerine döndüler. İşyerlerinin büyüklüğü ve güzergâhla bağlantılı olarak vizite eylemleri toplu yürüyüş ve gösteriye de dönüştü. Zaman zaman yollar trafiğe kapatıldı.

Tes-İş Sendikası üyelerinin, bugün de güvenliksiz servis araçlarına binmeme, fazla mesaiye kalmama, avanslı çalışmalarda peşin ödeme yapılmazsa işe gitmeme türünden çeşitli pasif eylemleri gerçekleştirmeyi programladıkları öğrenildi.

Aralıksız pasif eylem gerçekleştiren petrol işkolundaki 11 bin kamu işçisinin topluca viziteye çıkma, fazla mesaiye kalmama, servis araçlarından erken inip işyerlerine topluca yürüme, görev dışı iş yapmama biçimindeki eylemleri dün daha da etkili olarak gerçekleştirildi.

Yol-İş'e bağlı çeşitli işyerlerinde de dün viziteye çıkma ve toplu yürüyüş eylemleri yapıldı. Ankara'da Köy Hizmetleri'nin 1200 işçisinin 1.5 km yolu yürüyerek dispansere gitme eylemlerini polis engellemek istedi. Ancak işçilerin direnmesi üzerine polis müdahale edemedi.

Türk Metal'e bağlı MKE, Zirai Donatım Kurumu, Seydişehir Alüminyum Tesisleri ve Antalya Ferrokrom İşletmeleri'nde çalışan yaklaşık 25 bin işçi dün topluca viziteye çıkma eylemi gerçekleştirdiler. İşyerlerinde üretim tamamen durdu. Toplu yürüyüşler yapıldı.

Gölcük askeri tersanelerinde çalışan Harb-İş'e bağlı 4 bin 500 işçi birkaç saat süre ile üretimi tümden durdurdu. Öğle paydosunda toplu halde Gölcük Atatürk Anıtı önünde toplanan işçiler, burada oturarak alkışlı protesto eylemi yaptılar. Eylemin uzaması üzerine polis yetkilileri işçilerden dağılmalarını istedi. Daha sonra sendika şube yöneticilerinin araya girmesiyle işçiler eylemlerine son verdiler.

Şeker işkolundaki uyuşmazlıkla bağlantılı olarak da dün Türkiye'de çeşitli işyerlerinde pasif işçi eylemleri gerçekleştirildi. Şeker işçileri sakal bırakma ve toplu viziteye çıkma eylemleri yaptılar.

Kamu uyuşmazlıklarında önemli bir grubu oluşturan gıda işkolunda yaygın pasif eylemler bugün için programlandı. Dün sadece bazı çay fabrikaları işçileri toplu viziteye çıkma ve yürüyüş eylemleri gerçekleştirdiler. Tekel işçileri bugün toplanacak Tek Gıda-İş Başkanlar Kurulu ile bağlantılı olarak pasif eyleme geçeceklerini bildirdiler.

Bu arada Tek Gıda-İş Sendikası, 35 bin çay işçisinden sonra 60 bin Tekel işçisi için de uyuşmazlığa gitti. Tek Gıda-İş Sendikası Başkanı **Orhan Balta**, üyelerinin ücretlerinin insanca yaşanabilecek düzeyin çok altına düşmüş olduğunu anımsatarak yasal süre içinde isteklerini elde edemezlerse greve çıkmalarının kaçınılmaz olduğunu söyledi. Balta, İşveren Sendikası Genel Sekreteri **Naci Ünsal**'ın yüzde 90 zam verdikleri yolundaki açıklamasına da işaret ederek kamu işçisinin verilecek bu zamla çıplak ücretinin 200 bin liraya çıkamayacak düzeyde düşük olduğunu belirtti. **"Sadaka değil insanca yaşama ücreti istediklerini"** söyledi.

Tehlikeli Oyunlar

ALİ SİRMEN *12 nisan*

26 Mart seçimlerinden sonra, ANAP'ın karışması, öbür partilerin ise daha da derlenip toparlanarak dışa dönük savaşımlarıyla kaçınılmaz erken seçim öncesinde tabanlarını genişletecek çalışmaları yoğunlaştırmaları beklenirdi. Doğal olanı da buydu. Ama gelin görün ki ANAP ile birlikte, seçimden birinci parti olarak çıkan SHP de yeniden karışmış bulunuyor.

SHP'deki iç çekişmenin görünürdeki nedeni, tüzük değişikliği sorunudur. Sosyaldemokrat Halkçı Parti'de genel merkez tarafından hazırlanan ve parti meclisince onaylanan yeni tüzük değişikliği üç ana noktayı kapsıyor. Bunları şöyle özetleyebiliriz:

1- Parti genel kütüğü kurulması ve tüm üyeliklerin yenilenerek üyelere yeni kimlik kartı verilmesi,

2- Zorunlu hallerde olağan kongrelerin öne alınması için MYK'ya yetki verilmesi ve kongrelerin yeni seçilmiş delegelerle yapılması,

3- Mevcut yasadaki hükmün parti tüzüğüne konularak merkez yoklaması sisteminin uygulamaya geçirilmesi.

Partilerde üye kayıtlarının tam bir karmaşa içinde olduğu gerçeğini kimse yadsıyamaz. Bu durum gerçekten rejimimizin kanayan yarası olarak durmakta. İç düzeninde berraklığı, üye kayıtlarında dürüstlüğü sağlayamamış partilerle demokrasiyi gerçekleştirmek olanaksızdır.

Bu yüzden, sol kanadın bu değişikliğe ilke olarak karşı çıkmasına katılamıyoruz.

Ancak, genel merkeze egemen olan Baykal grubunun parti içinde "sol kanat" denen gruba karşı bu çok haklı değişikliği bir silah olarak kullanıp partide kendi kliği yararına bir temizlik hareketini başlatmayacağı konusunda da fazla iyimser olamadığımızı vurgulamak isteriz.

Mevcut yasada bulunan hükmün parti tüzüğüne geçirilerek merkez yoklaması sisteminin uygulamaya konması yolundaki değişikliği anlayabilmenin ve haklı görmenin ise güçten de öte, olanaksız olduğunu belirtmek isteriz.

Her şeyden önce mevcut yasa, ANAP iktidarı tarafından kotarılmış, demokrasiyle uzaktan yakından ilgisi olmayan bir düzenlemeyi içermektedir. Türkiye'de demokrasinin temellerini atmasını beklediğimiz SHP'nin daha iktidar olmadan, içindeki egemen kanadın işine gelen antidemokratik yasaları büyük bir rahatlıkla kabul etmesi, herhalde bugün için olduğu kadar, gelecek için de bu kuruluşa "ehven-i şer" kabilinden de olsa, umut bağlamış olanları büyük bir düş kırıklığına uğratacaktır. "Eğer SHP daha bugünden bu tür yollara başvurursa iktidarında acaba neler yapar?" sorusunu herkes haklı olarak soracaktır.

Öyle görünüyor ki tüzük değişikliğinin gerçek amacı, SHP için iktidar olasılığının güçlendiği dönemde, genel merkezin hem kendi yanında görme-

diği hem de dışardaki "büyük amcaya" güven vermediği anlaşılan kanadı veya kişileri temizleyerek hükümet olmaya yürümektir.

Böyle bir düzenlemenin içinde taşıyacağı tehlikeleri belirtmeden önce bir gerçeğin altını çizmek gerekir.

26 Mart seçimleri SHP için parti kurmaylarının sandıkları kadar başarılı geçmiş değildir. Başka bir deyişle SHP Genel Başkanı son seçim sonuçlarını değerlendirirken yanılmıştır. Seçimlerde halkın ANAP'a "git" dediği kesindir, ama bu oylamadan SHP'ye "gel" dendiği sonucunu çıkarmak da olanaksızdır. Hatta oy oranlarına bakıldığında SHP'nin Türkiye genelinde elde etmesi mümkün olan başarının çok altında kaldığı da söylenebilir.

Bu sonucun nedeni ise, Sosyaldemokrat Halkçı Parti'nin dışa dönük savaşım vermekteki yetersizliğidir.

26 Mart seçimlerinin sonuçlarını bir kez sağlıklı olarak değerlendirince ortaya çıkacak olan sonuç, SHP'nin iktidar olasılığının güçlenmesi için, işbaşında bulunan yönetimin bugüne kadar uyguladığı politikadan çok daha canlı, etkin bir politikanın yürürlüğe konması oluyor.

Böylesi bir politika, parti içinde tasfiyelerle değil, sağduyulu bir uzlaşma, dışa ve geleceğe yönelik çalışma ile yaşama geçirilebilir.

Söz konusu gelişme için de partinin yalnızca Baykal kanadının değil, ama tüm gruplarının kendilerine çekidüzen vererek dışa karşı (buradaki dışa karşı deyimi ile "büyük amca"yı değil, kendi kamuoyumuzu kastediyoruz) sorumlu, Türkiye'yi yönetebilir, günümüzün ve geleceğin önümüze koyacağı sorunları kavrayıp onlara çözüm bulabilecek yapıda bir kuruluş olduğu görüntüsünü verebilmek zorunludur.

SHP'de bazı kişilerin dışında, grupların hiçbirinin toplu olarak bu görüntüyü veremediğini üzülerek söylemek isteriz.

Eğer SHP yönetimi her şeyden önce bu gerçeği görebilse ve bu eksikliği gidermenin yolunu arasaydı çok daha sağlıklı bir davranış içine girmiş olurdu.

Yeni tüzük değişikliğinin, parti içinde sağlıklı bir uzlaşmayı, grupların kendilerine çekidüzen vermelerini sağlayacak güven ortamını yaratmaktan çok, yeni çekişmelere yol açacağını görmek için falcı olmaya gerek yok.

Ve şu gerçek de iyice bilinmelidir ki, SHP içinde gruplardan birinin, öbürlerini safdışı bırakarak iktidara yürümeyi düşünmesi ancak ve ancak aymazlık uykusunda görülebilecek bir düştür.

Dipten Gelen Dalga

ŞÜKRAN KETENCİ *13 nisan*

Yüzbinlerce işçi, dün dünya işçi sınıfı hareketinde bilinmeyen, denenmemiş, değişik türlerde pasif eylemler gerçekleştirdiler.

Ramazan nedeni ile yemek boykotlarının etkinliği kalmayınca, çoğunluk viziteye çıkma ve sakal bırakma eylemlerini sürdürdü. Yüzbinlerce işçi birden Türkiye'nin her tarafına değişik işyeri ve işkollarına dağılmış olarak, aynı saatlerde kendilerini hasta hissettiler. Doktora çıkmak üzere hep birlikte vizite kâğıdı aldılar. Toplusözleşme görüşmelerinin çıkmaza girmesi, çok gülünç kalan düşük ücretleri kendilerini hasta etmişti. Bağlı oldukları dispanser ya da hastaneye giderken, bir acaba binecek paraları da yoktu. Hep birlikte yürüyerek gidip geleceklerdi. Böylece binlerce yerden birden, toplu yürüyüşler ve yolların trafiğe kapanması eylemleri de gerçekleşmiş oluyordu.

Bir gün önce toplu viziteye çıkma eylemini gerçekleştiren TEK işçileri, dün "arızalı araçlarla işe çıkmama", "güvenlik malzemesi tamamlanmadan işe çıkmama", "fazla mesaiye kalmama" türünden eylemleri seçmişlerdi.

Denizciler sadece, "istihap haddini ve hız sınırını aşmama" şeklindeki kurallara uymayı eylem olarak seçince Şehir Hatları vapur seferlerinde çok önemli aksamalar yaşandı.

Demir-çelik işçilerinin grev haklarının alınmasına karşılık işverenin araçlarına binmeme, fazla mesaiye kalmama, işinin dışında iş yapmama, iş yavaşlatma eylemlerinin günlük üretim değer kaybının sadece Karabük için 500 milyonu aştığı saptanmış bulunuyor.

Petrol rafinerilerinde ayı aşan birçok türden birden pasif eylemler nedeni ile üretim kaybının yarıya ulaştığı biliniyor. Gölcük Askeri Tersanesi'nde

işçilerin işlerinin başında, "moral bozukluğu" gerekçesi ile üretimi tamamen durdurma eylemlerinin toplusözleşmeye kadar süreceği bildiriliyor. Tekeller, karayolları, madenler, Şeker'de dün sadece birkaç yüz işçinin toplu viziteye çıkma eylemlerinin sonucu birkaç saatlik üretim durması... Türkiye'de işçi sınıfı cephesinde neler oluyor?..

Dipten gelen dalga için Sayın Başbakan Özal, "işçilerin biraz dürtüldüğünü" söylemiş.

Bizim bildiğimiz, en azından bir yıldır giderek gelişen, Türkiye'ye özgü pasif işçi eylemlerinde sivil emniyet görevlileri tam kadro çalışıyorlar. Basın mensuplarından çok teknik gelişmiş kameraları, videoları ile her işçi eyleminde fotoğraf ve film çekimi yapıyorlar. İşçi topluluğunun oluştuğu her yerde hazır ve nazır olarak "dürtükleyenler" araştırılıyor. Gerçekten "dürtükleyen" olsa, bulunsa, yer yerinden oynatılır.

Ne zaman bir Batılı uzman, sendikacı Türkiye'ye gelse 1980'li yılların işçi ücretlerini merak etse, devletin resmi istatistikleri ile verilen rakamları duyduklarında hep benzer tepkiyi gösterdiler, "Sizin işçiniz bu ücret kayıpları, bu hızlı yoksullaşma karşısında nasıl susuyor, nasıl isyan etmiyor?" diye.

Evet, Sayın Özal, işçi gerçekten "dürtükleniyor", ancak dipten gelen bu çok büyük, çok derin dalgaları "dürtükleyen" sadece ve sadece sizin iktidar olarak sosyal, siyasal ve ekonomik seçimleriniz. Dün yürüyüşlerde ellerindeki bordroları gösteren işçiler, size en açık yanıtı verdiler. "Bizi bordro dürtüklüyor" dediler.

Dünyada kaç ülkede işçiler 5 yıllık bir zaman dilimi içinde gerçek ücretlerinde yarıyı aşan bir kayba uğramış, bu ölçüde hızlı, ağır yoksullaşmıştır? Eylemlerdeki yüzbinlerin arkasında, aslında olması gerekirdi, ancak yine bize özgü bir kaygı, yapıdan olacak, muhalefet partileri yok. Beylik, hak veren açıklamalar ötesinde bir etki yapmış değiller. Sol, işçi sınıfı ile iletişim kuramayacak, etkileşim içinde olamayacak ölçüde dağınık ve etkisiz konumda.

İşçinin arkasında tam olarak sendikaların bile var oldukları söylenemez. Sendikacılar, seçilme hakları ile ilgili siyasi iktidar şantajı ile bu yıl sonuna kadar yapılacak genel kurullarında işçinin tepkisine hedef olmak arasında bocalayıp duruyorlar. Elbette toplusözleşmelerin, uyuşmazlığın tarafları olarak işçilerin yanındalar. Ancak pasif işçi eylemlerini en aza indirebilmek için nasıl cansiperane çalıştıklarını işveren temsilcilerine, Çalışma Bakanı'na, Başbakan'a duyurma yarışı içinde olanlar bulunduğunu, bu yolla seçilme haklarını kurtarma çabasına girdiklerini de biliyoruz. Sendikacılar, ayrıca da kendi denetimleri dışında dipten gelen dalganın, nasıl gelişeceğinden, sonuçlarından korkuyorlar.

Dünya işçi sınıfı hareketinde benzeri olmayan, Türkiye'ye özgü koşulların, insanın zekâ ve direnme gücü ile gelişen pasif eylemler, Türkiye'de sendikal sistemin işlemediğini, sendikal hakların kullanılamadığını sergiliyor. Özgür sendikalaşma, toplu pazarlık, grev hakkı düzeni işlemeyince, işçi, sendikası aracılığı ile bu haklarını kullanarak insanca yaşama ücretine ulaşamayınca, yılların birikimi, deneyimi ile bir başka noktalara geldi; "Beni daha da yoksullaştıracak bir yeni toplusözleşme istemiyorum. Başta siyasi iktidar, muhalefet partileri, ilgili, yetkili, sorumlu herkesi, kamuoyunu ve de sendikamın başındaki yöneticiyi uyarıyorum" diyor...

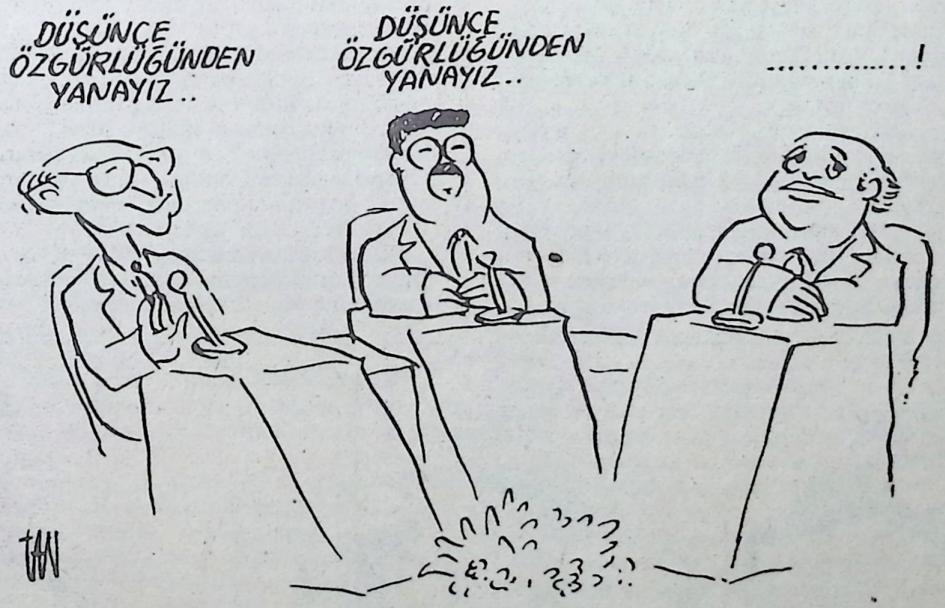

TÜRKİYE 89

Futbol faciası: 93 ölü

EDİP EMİL ÖYMEN *16 nisan*

SHEFFIELD — İngiltere futbol tarihinde meydana gelen en büyük spor faciasında 100'e yakın kişi öldü, çok sayıda kişi de yaralandı. Sheffield kentinde, Liverpool-Nottingham Forest arasındaki Federasyon Kupası yarı final maçının hemen başında meydana gelen izdiham sırasında ezilerek ölenlerin sayısının en az 93, yaralıların da 200 civarında olduğu bildiriliyor. Karşılaşma, facia üzerine iptal edilirken, olay İngiltere'de büyük üzüntü yarattı. Kraliçe **Elizabeth** olaydan **"dehşet"** duyduğunu bildirdi. Başbakan **Margaret Thatcher** da **"Olay karşısında şaşkınlık içine düşenlerin bu hislerini paylaşıyorum"** dedi ve derhal soruşturma açılmasını istedi.

Kuzey İngiltere'nin Sheffield kentinde dün, Liverpool Nottingham Forest takımları Federasyon Kupası yarı final maçı için karşı karşıya geldiler.

Hillsborough Stadı'nda 54 bin seyircinin izlediği maçın 6. dakikasında, bilet alamayan yüzlerce Liverpool taraftarı, kalelerden birinin arkasında bulunan açık durumdaki turnike kapısından tribünlere girdiler. İngiliz polisinin kapıyı açması üzerine stada giren Liverpool taraftarlarının, zaten çok kalabalık olan tribünlere dalması sonucu büyük bir panik doğdu. Bunun üzerine seyircilerden bir bölümü beton sete çıkarak sahaya girdi. Bu sırada tribünleri sahadan ayıran çelik bariyere dayanmış yüzlerce kişi ezildi. Çelik bariyerin çok geniş bir bölümünün tamamen koptuğu, bir bölümünün de eğildiği belirtildi. Olay yerindeki bir doktor **"Bariyere dayanmış olan herhangi birinin kurtulması büyük şans"** dedi. Görgü tanıklarının ifadelerine göre olay meydana geldiği sırada Liverpool taraftarları ile Nottingham Forest taraftarları arasında yer yer kavga da çıktı. Ancak durumun ciddiyetinin kavranması üzerine taraftarların kavgayı bıraktıkları gözlendi.

BBC muhabiri de televizyonda naklen yayın sırasında, ölen 93 kişinin yanı sıra, 200'ün üzerinde yaralı olduğunu duyurdu. BBC muhabiri **John Motson, "İngiltere Heysel Stadı'ndakinden daha büyük bir trajediyi yaşıyor"** diye konuştu.

Televizyona yansıyan görüntülerde çok sayıda polis ve ilk yardım görevlilerinin saha içindeki cesetlerin üstünü örttükleri ve olay yerinde kimlik tespiti yaptıkları gözlendi.

Kana bulanan Hillsborough Stadı'nda çıkan kargaşa bir panik havasının doğmasına yol açtı. Güvenlik görevlileri düzeni sağlamada yetersiz kalırken, bazı seyircilerin, takımlarının bayraklarını ve reklam panolarını sedye haline getirerek yaralıları sahaya taşıdıkları gözlendi. Bazı yaralılara ilk yardım ise sahada yapıldı.

Stada gelen 50'den fazla ambülans da çeşitli hastanelere çok sayıda yaralı taşıdı.

İngiltere Başbakanı **Margaret Thatcher** ölü sayısının yüksek olmasından son derece üzüntü duyduğunu bildirirken, Kraliçe Elizabeth de olayın kendisi için büyük bir **"şok"** olduğunu söyledi.

İzdihamın Liverpool taraftarlarının bulunduğu tribünde meydana geldiği anlaşılıyor. Nitekim dışarıda biriken Liverpool taraftarlarının içeriye girmeye çalışması ve polisin de kapıyı açması facianın meydana gelmesinde büyük rol oynadı. South Yorkshire polis şefi komiser **Peter Wright,** düzenlediği basın toplantısında, 5 metre genişliğindeki çelik kapının, **"dışardakilerin hayati tehlikede olmaları ve kapının baskıyla kırılmasını önlemek amacıyla polis tarafından açıldığını"** bildirdi. Polis şefi, kapının açılmasıyla o sırada stat içinde cereyan eden olaylar arasında bağlantı olmadığını söyledi.

İngiltere Futbol Federasyonu ise polisi ve stat görevlilerini suçluyor. Yönetim Kurulu Başkanı **Graham Kelly** yaptığı açıklamada **"Polis stat çevresinde önlem alarak biletsiz seyircilerin sahaya girmelerine engel olsaydı bu trajik olay yaşanmazdı"** dedi. Olaydan yarasız kurtulan seyirciler de stattaki yetkilileri biletsiz taraftarları turnikeden içeri aldıkları için suçladılar. Aynı taraftarlar, kapının aniden açıldığını ve kimseye bilet sorulmadığını söylediler.

Sheffield'deki Hillsborough Stadyumu, Liverpool - Nottingham Forest maçının oynanması için tarafsız bir saha olması nedeniyle seçilmişti.

Sheffield kentindeki dünkü trajedi, UEFA'nın İngiliz kulüplerine 1990-91 sezonundan itibaren Avrupa kupalarında oynama izni vermesinden birkaç gün sonra meydana geldi.

Olayın dehşetine karşın spor çevrelerinin tek teselli faciaya hooliganizmden çok, tedbirsizliğin yol açmış olması. Taraftarı daha çok olan Liverpool'e daha az bilet ayrılması, maçın seyirci kapasitesi küçük bir sahada oynanması ve faciadan sonra yeterli ilkyardım malzemesi bulunmaması gibi birçok nedenin olayın boyutunun büyümesine yol açtığı ifade ediliyor.

FIFA, İngiltere'nin Sheffield kentinde meydana gelen olayların sorumluluğunun İngiltere Futbol Federasyonu'na ait olduğunu açıkladı.

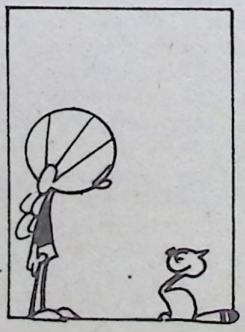

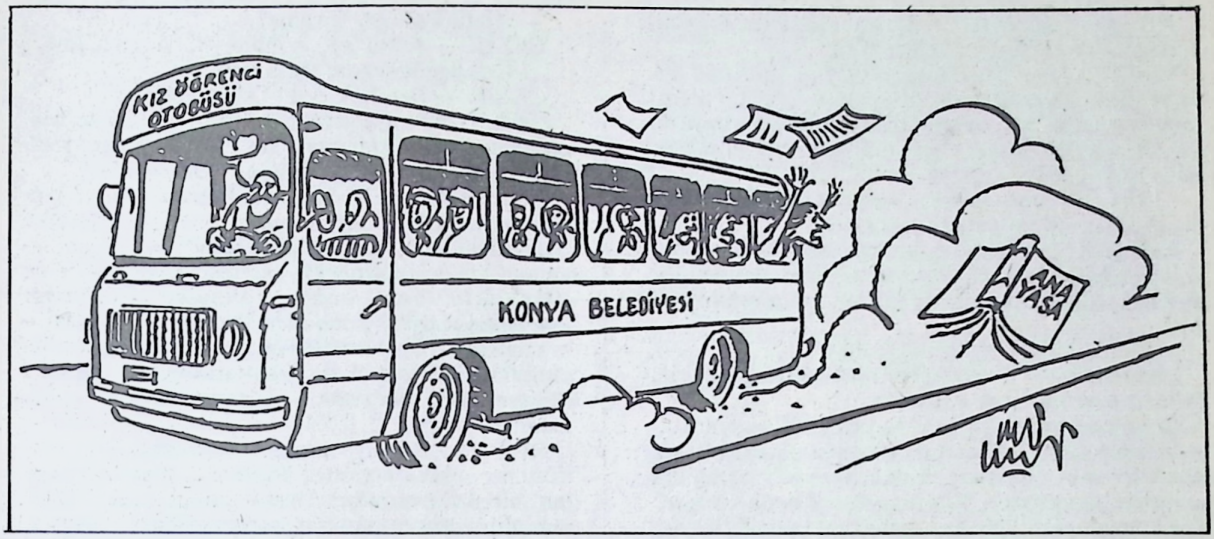

'Laik de değilim, Atatürkçü de'

16 nisan

ANKARA (Cumhuriyet Bürosu) — RP Genel Başkanı **Necmettin Erbakan** Konya'da kız öğrencilere ayrı otobüs uygulaması konusundaki görüşlerini açıklarken, **"Bunların yaptıkları laiklik değil, din düşmanlığıdır"** diye konuştu. Urfa'nın RP'li Belediye Başkanı **Halil İbrahim Çelik** ise **"Ben Atatürkçü değilim. Laik değil, Müslümanım"** dedi. Konya'nın, uygulamaları ile tartışmalara neden olan RP'li Belediye Başkanı **Halil Ürün** ise Cumhurbaşkanı **Kenan Evren** ile **"görüşebileceğini"** ifade ederken, **"Tek taraflı değildir. Beni de dinleyecektir herhalde"** görüşünü savundu.

Refah Partili belediye başkanları dün RP Genel Merkezi'nde bir araya geldiler ve **"Türkiye'deki son gelişmeleri ve belediye hizmetlerinin durumunu"** görüştüler.

Toplantının açış konuşmasını yapan RP Genel Başkanı Necmettin Erbakan, 1980 askeri darbesinden sonra **"suni olarak kurulan üç partiden"** ikisinin ortadan kalktığını, sonuncusunun da **"26 Mart seçimleri ile sonunun geldiğini"** savundu.

Erbakan, Türkiye'nin sosyal yapısına paralel olarak **"milli görüşçü, Batı taklitçisi solcu ve Batı taklitçisi faizci liberal görüşün"** ortada kaldığını öne sürdü. Erbakan, **"Yapılacak ilk genel seçimde Refah Partisi'nin en büyük parti olmaması için hiçbir sebep yoktur"** dedi.

Daha sonra gazetecilerin, **"Konya Büyükşehir Belediye Başkanı'nın kız öğrencilere ayrı otobüs uygulaması konusundaki görüşlerini"** sorması üzerine Erbakan, şöyle konuştu:

"Fevkalâde masumane, demokratik yoldan seçilmiş bir belediye başkanının halka yaptığı bazı iyiniyetli hareketlerden ibarettir. Ortada hiçbir şey yokken olaylar meydana getirmenin temelinde Refah Partisi'nin güçlenmesi yatmaktadır. Daha öne de söyledim. Refah Partisi açıktan konuşulmuyor ama bütün gizli celselerin baş maddesidir, tek maddesidir.

Dış güçler Türkiye'yi sömürerek, onu esir gibi kullanmak için RP'nin gelişmesini istemiyorlar. Içerideki bazı gafiller de dış güçlere dayanarak bilmeden bu dış güçlerin arzu ve emellerine gafilce alet olmaktadırlar.

Türkiye'de hiçbir mesele yoktur. Bu meseleler suni olarak çıkarılmaktadır. Bütün dünyada insan hakları, demokrasi, laiklik nedir tartışmaya mahal kalmayacak şekilde açıkça bellidir. Sorarım, bunu bugün bir mesele haline getirmek isteyen bir kısım basın başta olmak üzere neden yıllardan beri İsviçre Havayolları Yahudilere ayrı yemek veriyor. Bu laikliğe aykırıdır. Bu uçaklar Türkiye'ye inmesin diye neden tepinmiyor bu adamlar?

Bu şaşkınlara önce laiklik nedir onu öğretmek lazım gelir. Bunların yaptıkları laiklik değildir, din düşmanlığıdır. Çünkü laikliğin ne olduğu çok açıktır. Bir ülkede halk bir belediye başkanını seçmiş. Bu belediye başkanından önce zaten bazı hizmetler yürüyor. Ondan önce yürütülmüş. Bizim belediye başkanımız daha önce başlatılmış olayı devam ettiriyor. Şimdi çıksa bir özel otobüs ben bu çocukları taşıyacağım dese kim ne diyecek? Kimseye zorla şu otobüse bineceksin denmiyor. Önemli olan budur. Bunun laiklikle ne alakası var?

Sen şimdi oturuyorsun ama yarın böyle şöyle yaparsın diye en tabii insan haklarını kullanmayacaksın. İşte bütün insanlık bunun için mücadele ediyor. İnsan hakları kimsenin keyfine tabi değil. Bütün bunlar geri tepecektir. İnsan hakları bütün dünyada nasıl tatbik ediliyorsa Türkiye'de de tatbik edilecektir. Laiklik adı altında yapılan din düşmanlığı mutlaka son bulacaktır. Ve bütün bunların neticesinde milletimiz bugünkü zulümden kurtulacaktır.

Kız talebe yurtları var, niye ayrılmış. Kız liseleri niye ayrılmış? Niçin hamamlar ayrı, niye tuvaletler ayrı?

Bugün şu milletin evlatları ayda 100 bin lira bile kazanamıyor. İşçiler sokağa dökülmüş, gelin şu milletin derdine çare bulalım denilmesi lazım geldiği halde, ülke için ne üzülecek, ne acıklı bir tablodur. Ne gülünç hallere düşülüyor."

— İçişleri Bakanlığı soruşturma başlattı. Partinizin buna karşı bir tavrı olacak mı?

ERBAKAN — Biz olmamış olaylar üzerinde fetva vermeyiz. Yalnız şunu söyleyeyim. Eğer bu memlekette belediye başkanlarını halk seçecekse, Konya'da bin yıl belediye başkanı hep milli görüşçü olacaktır. Haberiniz olsun.

— Urfa Belediye Başkanı **'Ben Atatürkçü değilim'** diyor. Sizin bu konudaki görüşünüz ne?

ERBAKAN — **Ben duymadım. Kendisine sorun. Belediye başkanımızın böyle bir şey söylediğine ihtimal vermedim. Bizim görüşlerimiz programımızdadır.**

— Programınıza aykırı değil mi?

ERBAKAN — **Ne dediğine bir bakarız, dinleriz. Tahmin üzerine fetva vermeyiz.**

Toplantıya katılan RP'li Urfa Belediye Başkanı Halil İbrahim Çelik, Alman gazetecilere **"Yurtta sulh, cihanda sulh görüşüne inanmıyorum"** dediğinin anımsatılması üzerine, **"Yurtta sulh, cihanda savaştır"** diye konuştu. Çelik ile gazeteciler arasındaki diyalog daha sonra şöyle gelişti:

— **Dünya ile kılıç ve kalkanla mı savaşacaksınız?**

ÇELİK — Hayır. Fikir ve teknoloji ile.

— **Atatürk'ün sözlerine mi karşısınız yoksa onu yeniden mi yorumluyorsunuz?**

ÇELİK — Nasıl değerlendirirseniz.

— **Atatürk'e karşı mısınız?**

ÇELİK — Atatürkçü değilim. Bu suç değildir.

— **Laikliğe inanıyor musunuz?**

ÇELİK — Ben laik değil, Müslümanım.

Çelik, 1924 Anayasası ile Türkiye'de **"İslam devleti"** olduğunu, daha sonra 1936'da **"Recep Peker'in altı oku Türkiye'ye sokuşturduğunu"** öne sürdü.

Konya Belediye Başkanı Halil Ürün ise ayrı otobüs uygulamasına öğrencilerden gelen istek üzerine başladığını, konunun **"laiklikle ilgisi"** olmadığını savundu. İçişleri Bakanlığı'nın soruşturması hakkında, **"Hukuki bir konu olması nedeniyle konuşmayacağını"** ifade eden Ürün, Cumhurbaşkanı'nın Selçuk Üniversitesi Rektörü Prof. Cin'i kabul etmesi ile ilgili olarak da **"Tek taraflı değil. Beni de dinleyecektir herhalde. Çağırırsa şerefle gider anlatırım"** dedi.

RP'li Van Belediye Başkanı **Fethullah Erbaş** ise **"Bunlar bahane arıyorlar bize karşı. Bize karşı açılan bir kampanyadır. Uygulama güzeldi. Yanlış anlaşıldı"** derken, Kahramanmaraş Belediye Başkanı **Ali Sezal, "Eğer Sayın Ürün yargılanırsa hepimiz çekiliriz. Bu olayın DGM ile ilişkisi yok. Kadınların erkek olduğu toplumda yaşıyoruz. Erkek kadın neredeyse aynı tuvalete gidecekler"** diye konuştu.

Erbakan dün akşam partili belediye başkanlarına bir iftar yemeği verdi.

Din Sömürüsü..

UĞUR MUMCU *18 nisan*

Son günlerde herkes *"Atatürkçü"* kesildi.

Niçin?

Konya'nın RP'li Belediye Başkanı Doç. Dr. *Halil Ürün,* kız öğrenciler için özel otobüs ayırmış.

Şanlıurfa'nın yine RP'li Belediye Başkanı *Halil Çelik* de *"Ben Atatürkçü değilim"* demiş.

Çağdaş uygarlığın yirmi birinci yüzyıla adım attığı şu dünyada, kız öğrenciler için ayrı, erkek öğrenciler için ayrı otobüs tutmak *"çağdışı"* bir davranıştır.

Bundan bir şüphe yok...

Anayasasında *"Kimse düşünce ve kanaatleri sebebiyle kınanamaz ve suçlanamaz"* yazılı bir ülkede bir belediye başkanının *"Ben Atatürkçü değilim, laik değilim"* demesi niçin suç sayılıyor?

Belediye başkanından *"ara rejim profesyonelleri"* gibi ille de zorla *"Ben Atatürkçüyüm"* demesi mi bekleniyor?

Suç olan, devletin temel düzenini *"kısmen de olsa din kurallarına dayandırma"* ya da *"siyasi veya kişisel çıkar ve nüfuz sağlama amacıyla"* propaganda yapmaktır.

Elimizi vicdanımıza koyup düşünelim...

Başbakanların her cuma namazını bir başka camide kılmaları niçin din sömürüsü sayılmıyor? Devlet parası ve uçağı ile hac seferlerine çıkıp bu siyasal hac seferini devlet televizyonundan *"naklen"* yayımlatarak dince kutsal kavramları *"siyasi veya kişisel çıkar ve nüfuz sağlama"* söyler misiniz, niçin suç sayılmıyor?

Başbakanlar, bu suçu hemen hemen her gün işlemiyorlar mı?

Ve bundan sonra bu suçu işlemeyecekler mi?

Partilerine oy sağlamak için *"Said-i Nursi"*ye övgüler düzen Nurcusuna, Süleymancısına yeşil ışıklar yakan *Süleyman Demirel* dince kutsal kavramları hiç mi *"siyasi veya kişisel çıkar yahut nüfuz sağlama amacıyla"* kullanmadı? Bugün kullanmıyor mu?

Bundan sonra kullanmayacak mı?

Daha dün geceki liderler açıkoturumu *"teravi namazı"* ile aynı saate geldiği gerekçesi ile ileri saate alınmadı mı?

İşimize gelince din kuralları geçerli, değilse *Atatürkçülük* yürürlükte!

Bu ülkede, şeriatçı Suudi sermayesi ile başbakanların kardeşleri ticari ve dinsel ortaklıklar kurmadılar mı? Devletin ekonomik temel düzeni bu yolla *"kısmen de olsa din kurallarına"* dayandırılmadı mı? Böylece *"Al Barakalar"* ve *"Faisal Finans kurumları"* oluşturulup milyarlar paylaşılmasına *"Atatürkçülük adına"* göz yumulmadı mı?

Bugün göz yumulmuyor mu?

Ve yarın yumulmayacak mı?

Suudi sermayesine bağlı şeriat örgütlerine sırtlarını dayayan bu İslam bankerlerine binbir türlü ayrıcalıkla donanan *"Arap kapitülasyonları"* sağlanmadı mı?

Sağlanmıyor mu?

Sağlanmayacak mı?

Türk-İslam sentezi ile maskelenip *"Arap milliyetçiliği"* ile sarmalanan bu kapitülasyonlara göz göre göre izin verilmedi mi?

Verilmiyor mu?

Ve verilmeyecek mi?

Amacı, şeriat devleti kurmak olan Suudi kökenli *"Rabıtat-ül Âlem-ül İslam"* adlı kuruluş, sabah akşam *"Atatürkçülükten"* söz eden 12 Eylül generallerinin o astıkları astık, kestikleri kestik dönemlerinde, laik Türkiye Cumhuriyeti'nin imam ve öğretmenlerine aylık bağlamadı mı?

O zaman susuldu; kimse ses çıkarmadı; *"resmi Atatürkçüler"* dut yemiş bülbüllere döndüler o günlerde!

Yumruğu kuvvetli olanların Atatürkçülük anlayışları karşısında susulmuyor mu?

Ve susulmayacak mı?

Nakşibendi şeyhlerinin ve müritlerinin Süleymaniye Camisi avlusuna gömülmeleri izni, *"Atatürkçülük adına"* yasak düzeninin kol gezdiği günlerde, hangi yüce makamlardan çıktı?

Kim ses çıkardı o günlerde?

Kim *"hayır"* dedi?

Kim *"olmaz"* diyebildi?

Bugün RP'nin çağdışı iki belediye başkanı için akla gelen *"Atatürkçülük ve laiklik"*, niçin o günlerde bir an için olsun anımsanmadı?

Gazetelerimizde bugünlerde bir yandan cinsel dürtüler üzerinde ticari sömürü ağları kuran baldır bacak resimleri, öte yanda Hadis-i Şerif ekleri ve Kuran'ı Kerim'den sureler birlikte yayımlanıyor.

Laik gazetelerimizde, bir yanda dolgun göğüs, yuvarlak kalça, uzun ve düzgün bacak, öte yanda her gün televizyon reklamları ile Hadis-i Şerifler ve Kuran ilaveleri...

Bütün bunlar, dince kutsal kavramların *"siyasi veya kişisel çıkar veya nüfuz sağlama"* amacıyla kullanılması sayılmayacak ve RP'nin iki belediye başkanının sırtlarından *"Siz, dince kutsal kavramları kötüye kullanarak siyasi veya kişisel çıkar veya nüfuz sağlıyorsunuz"* denilerek *"Atatürkçülük"* kanıtlanacak.

"Konya kızlar otobüsü" karşısında birdenbire laik kesilen bu beyler ve paşalar, daha önceleri nerelerdeydiler?

Halil Ürün gibiler, ekilen hangi tohumların ürünüdür? Yıllarca ne ekildi ki bugün ne biçilmek isteniyor?

Valilere 'yasaklayın' emri

BERAT GÜNÇIKAN *18 nisan*

ADANA — Valiliklerin sinema, video ve müzik eserlerini bölgelerinin toplumsal koşullarına göre yasaklamalarını öngören yasaya karşın, yasak kararlarının İçişleri Bakanlığı'nın emirleri doğrultusunda alındığı belirlendi. İçişleri Bakanlığı, valiliklere gönderdiği telsiz emrinde, sanatçıların ve eserlerinin isimlerini vererek bunlar hakkında işlem yapılmasını istedi.

Telsiz emrini bakan adına imzalayan Müsteşar Yardımcısı **Nusret Miroğlu**, emrin, **"valiliklerin işine karışma değil, bilgi aktarımı olarak görülmesini"** isterken, Kültür Bakanlığı yetkilileri, yasayla valiliklere yasaklama yetkisinin verilmesinden sonra İçişleri Bakanlığı'nın müdahalesinin söz konusu olmayacağını savundular. **"Özgürlük ve Demokrasiyi Çizmek"** kaseti 40 kentte yasaklanan **Selda Bağcan** ise yasakların kaynağını tahmin ettiklerini belirterek, **"Valilikler ayrı ayrı yasak kararı alıyor görünümü verilerek hak arama yollarımız tıkanmaya çalışıldı"** dedi.

Yaklaşık üç yıl önce yürürlüğe giren 3257 sayılı Sinema, Video ve Müzik Eserleri Yasası'yla valiliklere, bölgelerinin toplumsal koşullarına göre sinema, video ve müzik eserlerini yasaklama yetkisi verildi. Yasaya göre valilikler, bölgelerinde toplumsal olaylara yol açabilecek eserlerin dağıtım ve gösterimini kültür il müdürlüğü, belediye ve emniyet görevlisinden oluşan bir komisyonun hazırladığı rapor doğrultusunda yasaklayabilecekti.

Yasanın yürürlüğe girmesinden sonra bandrol denetlemelerine öncelik tanınırken geçen yılın başlarında **Ali Özgentürk**'ün **"Su da Yanar"** filmi birçok kentte birbiri ardına yasaklanmaya başladı. Özgentürk'ün filminin yasaklandığı kent sayısı 50'ye ulaşırken bu kez **Zülfü Livaneli**'nin **"Zor Yıllar"**, **Selda Bağcan**'ın, **"Özgürlük ve Demokrasiyi Çizmek"**, **Ahmet Kaya**'nın **"An Gelir"**, **"Yorgun Demokrat"**, **"Başkaldırıyorum"**, **Arif Kemal**'in, **"Red Türküleri"**, **Ziya Özbay**'ın **"Ozanım Ozan"**, **Talip Şahin**'in, **"Suç Bizim"**, **Hasret Gültekin, Abuzer Karakoç, Ferhat Tunç, Gülhan, Haluk Özkan, Ziya Özbay, Sevinç Eratalay ve Zehra Aslan**'ın "Özgürlük İçin Kavgana Gönül Verdik, Selam Sana Filistin" kasetleri de aynı kentlerde yasaklandı. Valiliklerce yasaklara, **"yasanın tanıdığı yetki"** neden gösterilirken, yine yasanın öngördüğü **"zorunlu gerekçe"** de **"ideolojik amaç taşımak, top-**

lumu devlete karşı gelmeye yönlendirmek, devletin ülkesi ve milletiyle bölünmez bütünlüğüne, milli güvenliğe, kamu düzenine, genel asayiş ve genel ahlaka aykırı sözler" olarak bildirildi.

Gaziantep'ten Denizli'ye, Edirne'den Hakkâri'ye aynı gerekçelerle alınan yasak kararları, yasanın, **"Bölgenin toplumsal özelliklerine göre"** tanımıyla bağdaşmazken, kararların İçişleri Bakanlığı'nın emirleri doğrultusunda alındığı saptandı. İçişleri Bakanlığı tüm kentlere gönderdiği telsiz emrinde, bazı valiliklerce yasaklanan kasetlerin isimlerini vererek bu eserler hakkında işlem yapılmasını istedi. Emniyet müdürlükleri tarafından, kentlerin kültür müdürlüklerine iletilen emirler doğrultusunda komisyonlar toplanarak yasak kararları alındı. Çoğu kentte, komisyonun eserleri dinlemeden aldığı bu yasak kararı, öteki kentlerin valiliklerine ve Kültür ve Turizm Bakanlığı'na iletildi.

İçişleri Bakanı adına telsiz emrini imzalayan Müsteşar Yardımcısı Nusret Miroğlu, konuyla daha önce İçişleri Bakanlığı'nın ilgilendiğini, bu nedenle valiliklerin kendilerinden bilgi istemiş olabileceğini de söyledi ve **"Ama bir şey varsa düzeltiriz"** dedi. Kültür Bakanlığı Sinema Dairesi Başkanı Muzaffer Kılıç, yasayla İçişleri Bakanlığı'nın ilgisi olmadığını bildirdi. Konunun kendilerini de ilgilendirmediğini açıklayan Kılıç, **"Varsa da ben bilmiyorum"** derken, bakanlıktan bir başka yetkili ise İçişleri Bakanlığı'nın valiliklere emir vermesinin söz konusu olamayacağını, çünkü yasanın doğrudan doğruya valiliklere emir niteliği taşıdığını açıkladı. Aynı yetkili, **"Hatırlatma da olsa bakanlığın böyle bir hakkı yok"** diye konuştu.

İçişleri Bakanlığı'nın 041916 sayılı telsiz emriyle tüm valiliklere iletilen **"yasaklayın"** emriyle geçen yıl yaklaşık 50 kentte yasaklanan sinema, video ve müzik eseri sayısı bini buldu. Eserleri yasaklanan sanatçıların haklarını aramak ve yasak kararının kaldırılması için açtıkları davalar sonucu ise ancak birkaç kentte olumlu sonuç alınabildi. Yasak kararının her kent için ayrı alındığı belirtilerek sanatçılardan her kent için ayrı dava açmaları istendi.

"Özgürlük ve Demokrasiyi Çizmek" isimli kaseti piyasaya çıktığının 21. günü toplatılmaya başlanan Selda Bağcan, ilk toplatma kararı alınan Çorum ve İstanbul'da dava açtı. İki davayı da kazanan Bağcan, bu kararları tüm valiliklere göndererek bu kentlerde de yasakların kalkmasını istedi. Valiliklerden Selda Bağcan'a yanıt verenler, Çorum ve İstanbul valiliklerinin kararlarının kendilerini bağlamadığını savunarak kendi bölgelerdeki idari mahkemelere başvurması gerektiğini bildirdiler. Her kentte ayrı dava açmanın ekonomik zorluğuna değinen Selda Bağcan, yasakların İçişleri Bakanlığı'nın emirleri doğrultusunda alındığının tahmin edildiğini belirterek yasak kararlarının valilikler tarafından ayrı ayrı alındığı görüntüsünün verilmeye çalışıldığını, böylelikle de hak arama yollarının tıkandığını söyledi.

Geçen yıl temmuz ayında, adı geçen kasetlerin tümünü kent sınırları içinde yasaklayan Uşak Valiliği, Ahmet Kaya'nın "Yorgun Demokrat" isimli kaseti hakkında verilen takipsizlik kararını tüm valiliklere iletti. Diğer kasetler hakkında, İstanbul Cumhuriyet Savcılığı'nın verdiği takipsizlik kararını da yazısına ekleyen Uşak Valiliği, bu karar doğrultusunda kendilerinin de aynı kararı aldıklarını, eserlerde suç unsuru bulunmadığını bildirdi. Ancak öteki kentlerde **"bölgenin toplumsal koşullarına"** dayanılarak Uşak Valiliği'nin kararı dikkate alınmadı.

Laikliği Savunmak...

HASAN CEMAL *19 nisan*

Şanlıurfa'nın Refah Partili Belediye Başkanı Halil İbrahim Çelik, *"Atatürkçü de değilim, laik de değilim; Müslümanım"* dedi ve gözaltına alındı. Soruşturma, Devlet Güvenlik Mahkemesi Savcılığı'nca sürdürülüyor.

Olaya değişik açılardan yaklaşılabilir. Biri şu:

Şanlıurfa Belediye Başkanı'nın da, Refah Partisi'nin de dünyaya bakışlarına karşıyız.

Bu çevrelerde özlemi çekilen devlet ve toplum düzeni, bize göre çağın dışına düşmüştür. Atatürk'ün cumhuriyet devrimini ve demokrasinin fikri altyapısı olarak laikliği benimsediğimiz için, İslami kurallara dayalı bir düzenle bağdaşmamız olanaksızdır. En kısa tanımıyla dinin devlet işlerinden ayrılmasını ve inanç konusunun tümüyle vicdanlara bırakılmasını savunuruz. Ayrıca laiklikle din ve vicdan özgürlüğünün, ulusal birliğimiz açısından yaşamsal bir rol oynadığını gözardı etmeyiz.

Altını çizdiğimiz bu temel ilkelerin hiç şüphesiz edilgin (pasif) bir izleyicisi de değiliz; hiç de öyle olmadık. Şeriat devletini özleyenlere karşı her zaman mücadele verdik, vermeye de devam edeceğiz. Bunu bir uygarlık görevi kabul ediyoruz.

Ancak bu savaşımın çerçevesi nedir?

Bu sorunun tek bir yanıtı var: Demokrasi. Mücadele yalnızca demokrasinin çizdiği çerçevede sürdürülebilir. Fikre fikirle karşılık verilir; ideolojik ve siyasal kavgada zora yer yoktur; ceza, düşünceye, düşüncenin açıklanmasına değil, bu konuda zora başvurmaya yeltenene verilmelidir.

RP'li Belediye Başkanı, *"Atatürçü de değilim, laik de değilim"* demiş.

Diyebilir.

Kendi düşüncesini serbestçe dile getirebilmelidir.

Biz o kafaya sadece acırız ve o kafanın bu ülkeye damgasını vurmasını engellemek için de sonuna dek mücadele veririz.

Ama elimizdeki kalemle ve demokrasi çerçevesinde...

Ve tabii karşıtlarımızın da oyunun kuralına uymaları koşuluyla...

Bu ülkede fikirler yasaksız ve cezasız savunulur hale gelmeden, demokrasiden söz edemeyeceğiz. Karşıt fikirlere, inanç ya da inançsızlığa hoşgörüyle bakamadan, demokrasinin yaşaması için gerekli kültürel ortamı oluşturamayacağız.

Gerçek ne yazık ki budur.

☆

Şanlıurfa Belediye Başkanı'nın gözaltına alınma olayına şu açıdan da yaklaşılabilir:

Türkiye'de şeriat düzenini egemen kılarak bir *"İslam diktası"* kurmak isteyenler yok mu? Hiç kuşkusuz var. *"Fikir"*le savaşımın demokratik koşulları nasıl varsa, *"İslam diktası"*nın peşinde olanlara karşı da alınacak önlemler, gerektiğinde uygulanmak üzere, yine yasalarda yazılıdır.

Bununla birlikte, bu alanda da yalnız ve yalnız yasaklara ve cezalara dayalı bir mücadelenin, istenen sonucu veremeyeceğine inanıyoruz... Şeriat devleti özlemcilerine karşı çok yönlü bir mücadele stratejisinin oluşturulması gereklidir. Yıllardan beri bunun eksikliği çekiliyor Türkiye'de.

Kaynağını 1982 Anayasası'ndan alan zorunlu din dersinin kaldırılması... İmam hatip okullarındaki öğrenci sayısının, Diyanet İşleri'nin kadro ihtiyacına göre sınırlanması... İmam hatip okulları meslek okulları olduklarına göre mezunlarının sadece ilahiyat fakültelerine girebilmeleri... İslamda kadınlar din görevlisi olmadıklarına göre imam hatip okullarına kız öğrenci alınmaması... Diyanet İşleri'nin tek mezhebin egemenliğinden kurtarılması... Kuran kurslarına dikkat edilmesi... Şeriat özlemcilerinin devlet içinde tırmanmalarının mutlaka önlenmesi... Ekonomik büyümeyi sağlamak, refahı yaygınlaştırmak...

Ve tabii en başta eğitim sisteminin a'dan z'ye gözden geçirilmesi...

Bu konuda Hıfzı Veldet Velidedeoğlu'nun şu sözlerindeki gerçeği teslim etmemek olanaksız:

"Ne yazık ki ortaçağ kafalı okumuşların sayısı gittikçe çoğalmaktadır. Bunun önüne geçilmezse, ülkemizde ne denli çok sayıda fabrika, yol, büyük otel kompleksleri yapılırsa yapılsın, halkımız kesinlikle ortaçağ karanlığına gömülecektir. Din ve inancı herkesin kendi vicdanına bırakıp toplumsal yaşamda akılcı ve bilimsel düşünce egemen olmadıkça, sözünü ettiğim görkemli yapı ve yapımların hiçbir değeri yoktur." (Cumhuriyet; 26.2.1989; S.2)

Laikliği savunmak tek boyutlu bir iş değildir. Sadece yasaların zoruyla bir yere varmak olanaksızdır. Yalnızca zart zurtla bir yere varılabilseydi, 65 yıldır varılırdı. Nazik ve derinliği olan bir konuda geniş ufuklu düşünmekten başka çaremiz yoktur.

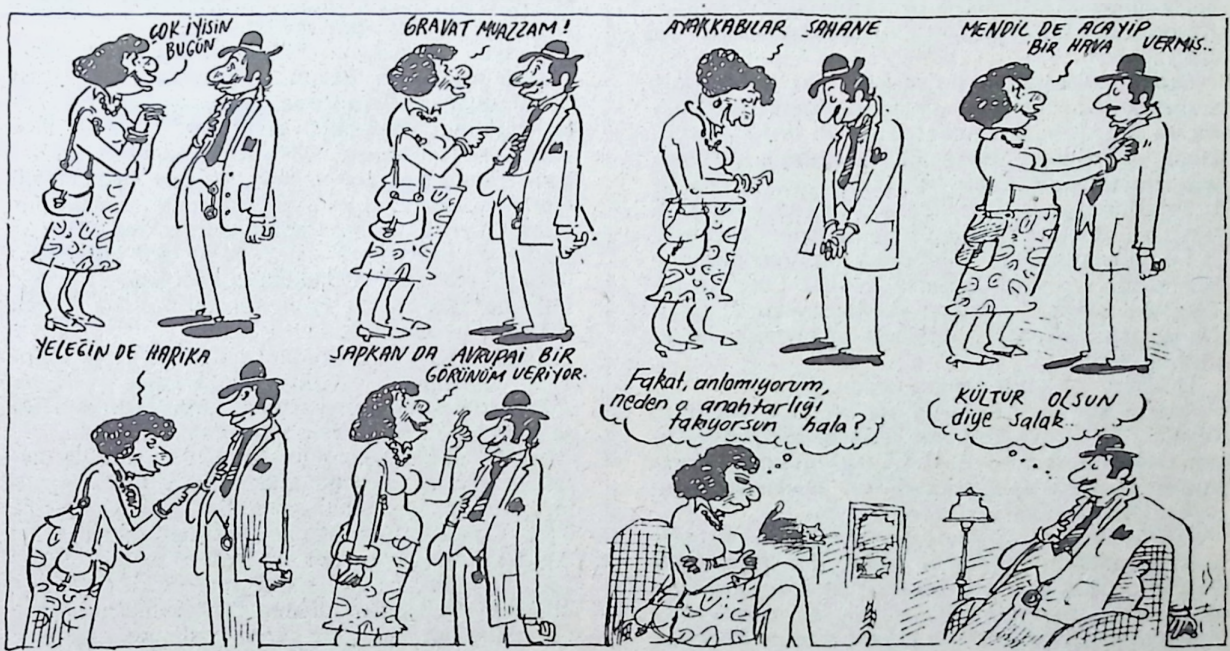

Özal istedi, Duna gitti

26 nisan

ANKARA (Cumhuriyet Bürosu) — TRT Genel Müdürü **Cem Duna**, Başbakan **Turgut Özal**'ın **"talebi üzerine"** görevinden ayrıldığını açıkladı. Dün akşam üzeri patlak veren sürpriz gelişme, ANAP çevrelerinde **"yeni TRT genel müdürünün kim olacağı"** yolunda yoğun kulislere yol açtı. TRT'den sorumlu Devlet Bakanı **Mehmet Yazar**, yeni genel müdürün **"milliyetçi, muhafazakâr, ilerici ve çağdaş bir kişi"** olacağını belirtirken, TRT Genel Müdürlüğü'nü şimdilik vekâleten Genel Müdür Yardımcılarından **Danyal Gürdal**'ın yürüteceğini açıkladı.

Başbakan Özal, dün akşam saat 18.00'de Duna'yı Konut'a çağırarak görevinden ayrılmasını istedi. Duna, Başbakanın isteğini kabul ederek görevinden ayrılacağını ve Dışişleri Bakanlığı'na döneceğini bildirdi. Dışişleri Bakanı **Mesut Yılmaz** ile de bu konuda bir görüşme yapan Duna, daha sonra saat 20.00'deki anahaber bültenine 20 dakika kala düzenlediği ani bir basın toplantısı ile TRT Genel Müdürlüğü görevin-

den ayrıldığını açıkladı.

Cem Duna, sakin görünmeye özen gösterek okuduğu bir sayfalık veda metninde **"TRT genel müdürlerinin değişmesiyle TRT'nin bozuk yapısının değişmeyeceğini ve TRT'nin ihtiyaçlara cevap vermekten uzak bir yayın kuruluşu olarak kalacağını"** söyledi.

Duna'nın görevinden ayrılmadan önce bazı düzenlemeler yaparak TV Dairesi Başkanı **Serpil Akıllıoğlu**'nu Genel Müdür Yardımcılığı'na getirdiği öğrenildi. Genel Müdür Yardımcılarından **Kenan Yomralı**'yı ise Araştırma Planlama Dairesi Başkanlığı'na atadığı bildirildi.

Başbakanın, Duna'dan görevinden ayrılmasını talep edeceğinden Çankaya dahil devlet ve hükümette, Dışişleri Bakanı Mesut Yılmaz dışında hiç kimsenin bilgisi ve haberi olmadığı anlaşıldı. Sürpriz gelişmeyi TRT'den sorumlu bakan Yazar da dahil olmak üzere tüm bakanlar televizyondan öğrendiler.

Duna'nın istifasıyla birlikte, dün başkentte ve TBMM kulislerinde çok sayıda kişinin adı, TRT Genel Müdürü olarak geçmeye başladı. Bunlar arasında Konya Selçuk Üniversitesi Rektörü Radyo-Televizyon Yüksek Kurulu Başkanı **Prof. Dr. Yılmaz Büyükerşen, Mim Kemal Öke,** Milli Prodüktivite Merkezi Genel Müdürü **Aydın Dündar,** Radyo Televizyon Yüksek Kurulu üyesi **Turgut Özakman**'ın da adı yer alıyor.

Saat 19.20'de gazete ve ajansların büroları telefonla aranarak Duna'nın basın toplantısı düzenleyeceği bildirildi. Duna, basın toplantısına saat 19.40'ta geldi. Duna, gazetecilere, **"Bizim TRT muhabirleri atlamış, hep tanımadığım yüzler var"** diye takıldı. Duna, ülke yararlarını gözeterek, bir yılı aşkın süre görev yaptığını belirterek, TRT'nin geldiği aşamanın gurur verici olduğunu söyledi. **"Bugünkü yayınları düzenleyen yasal çerçeve ile çatışma halinde bulunan bir TRT'nin tarafsız olacağını zannetmiyorum"** diyen Duna, daha önceden hazırladığı bir sayfalık açıklamasını okudu.

Duna'nın okuduğu metin aynen şöyle:

"Sayın Başbakan'ın talebi üzerine 23.3.1988 tarih ve 88/12758 sayılı kararname ile Dışişleri Bakanlığı'ndan naklen atandığım TRT Genel Müdürlüğü görevinden, yine Sayın Başbakanımızın talebi üzerine Dışişleri Bakanlığı'na geri dönüyorum.

Dönüş kararım, 20 yıldır sürdürdüğüm devlet memuriyeti anlayışının tabii bir sonucudur. TRT Genel Müdürü olarak görev yaptığım bir yılı aşkın süre içinde görevimi, en doğru bildiğim şekilde ve ülke yararına tüm yararların üzerinde tutarak yaptım. Bugünkü koşullarda ve TRT'nin faaliyetlerini düzenleyen yasal çerçeve içinde, çatışma halinde olan bir TRT'nin, tarafsız bir yayın kuruluşu olabileceğine inanmıyorum. Böyle bir davranış, bir taraftan TRT'yi inandırıcı ve sağlıklı olmayan destek aramalara zorlayabileceği gibi yaratılabilecek bir gergin ortamın en etkili yayın kuruluşu olan TRT'ye ve nihayet Türk demokrasisine de zarar getirmesi beklenir. Kaldı ki bu, TRT'nin olması gereken siyaset dışı konumla da bağdaşamaz.

TRT hakkında her zaman olduğu gibi bizim yönetimimiz sırasında da basında ve kamuoyunda seviyeli, seviyesiz çeşitli yorumlar yapılmıştır. Ancak, devralmış olduğumuz tek sesli yayıncılık anlayışı ölçü olarak alınırsa TRT'nin bugün ulaşmış olduğu çağdaş yayıncılık anlayışı gurur vericidir. TRT, çeşitli mücadelelerin yürütülmesine araç bir kurum değil, yayınlarının kalitesi ve sağlıklılığı ile sadece saygınlığı celbeden bir kurum olmak zorundadır. Bu amaçla TRT, içinde bulunduğu koşullar çerçevesinde yapabileceğinin azamisini özveri ile yapmaktadır.

İşte bu noktada, genelde Türkiye'de radyo ve televizyon yayıncılığının, özelde TRT'nin yeni ve çağdaş bir anlayışla yeniden değerlendirilmeye tabi tutulmasına ihtiyaç olduğuna inanıyorum. TRT, genel müdürlerin değişmesi veya kadroların yenilenmesiyle yapısal bir değişime giremeyeceği gibi, ihtiyaçlara cevap vermekten uzak bir yayın kuruluşu olarak da kalacaktır. Demokrasilerde çoğulculuğun bir göstergesi de yayın kuruluşlarındaki çeşitliliktir. Bu itibarla, önümüzdeki dönem içinde TRT'nin özel bir statüye kavuşturulmasına ve radyo-televizyon yayınlarında özel şirketlerin kurulmasına imkân tanıyacak yasal düzenlemenin yapılmasının elzem olduğunu düşünüyorum."

Duna, bir gazetecinin, **"Dışişleri politik yönleri ağır basan kurumlardan gelenlere karşı negatif bir tutumun olduğu bir yer olarak biliniyor, güç olmayacak mı?"** sorusuna da **"Dışişleri mi, ben oradan geldim. Biliyorum"** karşılığını verdi.

Duna'nın basın toplantısından sonra, TRT Genel Müdürü'nün danışmanlığını yapan **Nuri Çolakoğlu** da görevi bırakacağını açıkladı.

Radyo Telelevizyon Yüksek Kurulu, 21 Mart 1988'de toplanarak Bakanlar Kurulu'na TRT Genel Müdürlüğü için **Cem Duna, Turgut Özakman** ve **Tahir Özgü**'nün adaylıklarını bildirmişti. 22 martta Başbakan Özal ile dönemin TRT'den sorumlu Devlet Bakanı **Adnan Kahveci** bir araya gelerek Cem Duna'nın adı üzerinde anlaştılar. 28 martta ise Bakanlar Kurulu, Cem Duna'nın atamasına ilişkin 88/12758 sayılı kararnameyi imzaladı. 24 Mart 1988 günü Başbakan Turgut Özal'ın Cumhurbaşkanı **Kenan Evren**'le Bakanlar Kurulu kararını onaylatması ile Duna, TRT'nin 10. Genel Müdürü oldu.

Duna, TRT Genel Müdürü olduktan sonra yaptığı ilk açıklamada, **"Türkiye'nin herhalde en büyük sorumluluk isteyen görevlerinden birine getirildim. Bu sorumluluğun ve görevin bilincindeyim"** dedi.

ANAP'ın hareketçi muhafazakâr kanadı, ilk olarak kendilerine yakın buldukları Tunca Toskay'ın görevden alınmasına tepki gösterdiler. Toskay'ın yerine TRT Genel Müdürlüğü'ne getirilen Duna'ya da ANAP'ın tutucu kanadı bir türlü ısınamadı. Hareketçi ve muhafazakâr ANAP milletvekilleri Duna'nın göreve gelişinden itibaren TRT yayınlarını ısrarlı bir takibe aldı. Duna'nın göreve başlamasından sonra ANAP milletvekillerinin Duna'ya ağır eleştiriler getiren demeçleri basında yer almaya başladı.

Bir grup milletvekiliyle birlikte Duna'yı ziyaret eden ANAP Ankara Milletvekili **Mustafa Taşar,** genel müdürü sert bir dille uyardı. Nitekim ziyaretten kısa bir süre sonra Taşar, TBMM'de gazetecilerin bir sorusunu yanıtlarken Duna'dan, **"Dana mıdır? Duna mıdır"** diye söz etti.

Devlet Bakanı Ercüment Konukman, Duna hakkındaki eleştirilerin yoğunlaşması üzerine **"TRT'de sol kadrolaşma"** iddialarını ANAP grubu gündemine getirdi. Konukman'ın girişimi üzerine konu ANAP Meclis Grubu'nda görüşüldü ve TRT'ye ilişkin bir araştırma komisyonu kurulması kararlaştırıldı. ANAP Ağrı Milletvekili **Fecri Alpaslan**'ın başkanlığında oluşturulan komisyon, ANAP milletvekillerini de dinleyerek bir rapor oluşturdu. Yerel seçim ön-

cesinde tamamlanan raporda milletvekillerinin TRT'ye ilişkin tepkileri dile getirilerek Duna'nın görevden alınması istendi.

26 Mart yerel seçimleri öncesinde ANAP hükümeti ile TRT yönetimi arasında **"İcraatın İçinden"** programına ilişkin tartışma başladı. Önce **"İcraatın İçinden"** programının **"makaslanarak"** yayımlanması ve ardından TRT'de siyasi demeçlerin denetimi amacıyla hukukçulardan oluşan bir komisyonunun kurulması Başbakan Özal'ın da tepki göstermesine neden oldu. Özal yerel seçimlerinden birkaç gün önce yaptığı Kırıkkale gezisinde **"TRT'de hukukçulardan bir sansür kurulu oluşturmuşlar, ama bu gibi meselelerin hesabını seçimden sonra sorarız"** dedi.

TRT'den sorumlu Devlet Bakanı **Mehmet Yazar**, Duna'nın istifasından sonra, TRT Genel Müdürlüğüne, Genel Müdür Yardımcısı **Danyal Gürdal**'ın vekâlet edeceğini belirtti. Yazar, bir soru üzerine atanacak yeni genel müdürün **"milliyetçi, muhafazakâr, ilerici ve çağdaş olacağını"** söyledi.

Takeshita, istifa etti

26 nisan

Dış Haberler Servisi — **"Yen skandalı"**, sonunda Takeshita'yı da yedi. Japonya Başbakanı **Noboru Takeshita**, geçen yıl yaz aylarında ortaya çıkarılan ve üç bakanın istifası ile aralarında eski hükümet yetkililerinin de bulunduğu 16 kişinin tutuklanmasına yol açan Recruit borsa skandalına adı karıştığı gerekçesiyle dün istifa etti.

Bakanlar Kurulu toplantısından sonra düzenlediği basın toplantısında Recruit skandalındaki sorumluluğunun aydınlığa kavuşması ve uzun süredir muhalefet tarafından boykot edilen bütçe görüşmelerinin tamamlanabilmesi için istifa edeceğini açıklayan Takeshita, **"İktidar partisi ve hükümet başkanı olarak ülkenin siyasal yaşamında bunalıma yol açan skandaldan ötürü özür dilerim"** şeklinde konuştu. Takeshita'nın istifasının yeni mali bütçenin parlamento tarafından kabulünden sonra yürürlüğe gireceği açıklandı.

1987'de başbakanlık görevine getirilen Takeshita, yerine kimin parti başkanı ve başbakan olacağını belirtmedi ve **"Parti başkanının istifasından sonra öngörülen prosedürü izlemek gerek, yerimi alacak kişiyi belirlemek bana düşmez"** dedi. Takeshita'nin istifasının ardından parlamentoda çoğunluğu oluşturan iktidardaki Liberal Demokratik Parti aynı zamanda başbakanlık görevini de üstlenecek olan yeni başkanı belirleyecek.

Eski Dışişleri Bakanı ve Liberal Demokratik Parti Yürütme Kurulu Başkanı **Masayoshi Ito**'nun başbakanlık ve parti genel başkanlığı görevine getirilebileceği bildiriliyor. Ancak uzmanlar şeker hastası olan 75 yaşındaki Ito'nun görevi sağlık koşulları nedeniyle kabul etmeyebileceğini belirtiyorlar. Takeshita'nın istifasını açıklamadan bir gün önce Ito ile görüştüğü, ancak Ito'nun gazetecilerin konuyla ilgili sorularını **"genç bir politikacının görevi devralması gerek"** şeklinde yanıtladığı belirtiliyor. Öte yandan, Takeshita'nın 29 nisan-7 mayıs tarihleri arasında Güneydoğu Asya ülkelerine yapacağı ziyareti iptal etmediği, bu kararı Japon diplomasisinin sürekliliğini sağlamak amacıyla **"iyice düşünüp"** aldığı bildirildi.

Takeshita, Japonya'da adı mali ve ekonomik yolsuzluklara karıştığı için istifa eden 4'üncü başbakan oluyor. Bundan önce 1976'da **Kakuei Tanaka** Amerikan uçak yapım şirketi Lockheed'den rüşvet aldığı için istifa etmiş ve tutuklanmıştı. 1954 yılında **Shigeru Yoshida** kabinesi hükümet üyeleri ile tersane müdürlerinin bir yolsuzluğa karışmaları sonucu istifa etmişti. 1948'de de zamanın Başbakanı **Hitoshi Ashida** bir kimyasal fabrikaya **"yasadışı"** finansman sağlanmasına izin verdiği için tutuklanmıştı.

Takeshita'nın istifasına yol açan Recruit skandalı, Japonya'da II. Dünya Savaşı'ndan sonra patlak veren en büyük yolsuzluk. Skandala Takeshita'nın yanı sıra, eski Başbakan **Yasuhiro Nakasone**, iktidardaki Liberal Demokratik Parti'nin yöneticileri, üst düzey hükümet görevlileri ve ülkenin önde gelen sanayici ve işadamlarının da dahil olduğu 156 kişinin adı karışmış durumda. Takeshita kabinesinden eski Maliye Bakanı **Kiisi Miyazawa**'nın skandal dolayısıyla istifasını Adalet Bakanı **Takeshi Hasegewa** ve Ekonomi ve Planlama Bakanlığı'na atanan **Ken Harada**'nın istifaları izlemişti. Skandalı yürüten soruşturma komisyonunca şimdiye kadar tutuklanan 14 kişi arasında eski çalışma ve eğitim bakan yardımcıları da bulunuyor.

Lockheed skandalını gölgede bırakan skandalda Recruit Cosmos hisse senetleri 1984 yılında borsada işlem görmeye başlamadan önce ele geçirilmiş ve 1986'da dört misli değerlendiğinde satılarak toplam 100 milyon yen (780 bin dolar) kâr elde edilmişti.

İstanbul/Merter kendi binasında, hep yanınızda.

Cumhuriyet

65. Yıl; Sayı: 23232 Kurucusu: Yunus Nadi 600 TL. (KDV dahil) 25 Nisan 1989 Salı

İzmir/Çankaya kendi binasında, hep sizinle.
PAMUKBANK iyi bankadır

VARŞOVA'DA BAHAR...

Polonya hükümet sözcüsü Cumhuriyet'in sorularını yanıtladı

Evrim yoluyla devrim

RYKOWSKI'DEN

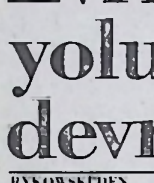

Ziyaw Rykowski - Tarih öğretmeni

Muhalefet ülkeyi yönetemez, hükümet de muhalefet olmadan etkin olamaz. Muhalefete ihtiyacımız var.

Polonya'da evrim yoluyla demokrasiyi kurmaya kararlıyız.

Demokrasi derken kastettiğim sosyalist parlamenter demokrasi. Sosyalizm sözcüğüyle belirli bir yönetim biçimini değil, **değerler sistemini kastediyorum.**

Komünist Partisi değişmek zorunda kalacaktır. Parlamenter yollardan, parlamenter demokrasinin kuralları içinde destek kazanmaya çalışacak.

SSCB, Macaristan, Yugoslavya gibi ülkelerde partinin rolü değişiyor. Bu, bir devrimdir. Evrim yoluyla devrim.

Polonya'da çok partili rejime doğru gidiliyor.

Piyasa evrensel bir araçtır, sistemle ilgisi yoktur. Şimdiye kadar ekonomik düşünce daha iyi bir araç bulamadı.

Perestroykanın başarısı Polonya'daki reformların işine yarar. Polonya'daki başarısızlık perestroykası olumsuz etkiler.

Komünist Partisi seçimlerde kayba uğrayacaktır. Demokratik seçimlerde bazıları kazanır, bazıları kaybeder. Tam serbest seçimde Komünist Partisi kaybederse demokrasinin kuralları neyse o olur.

ERGUN BALCI'nın söyleşisi 14. Sayfada

NATO, Türkiye'ye hayali atom bombası attı

Atom şoku

NATO'nun şubat ayında gerçekleştirdiği "Winter Cimex 89" tatbikatı savaş planlarında Anadolu'ya gizli Sovyet ordularını durdurmak için Türkiye'ye hayali atom bombası attı.

Tatbikat senaryosunda, NATO'nun Varşova Paktı'na bağlı birliklerin saldırısına karşı kovamacası üzerine Başkomutan Galvin, Beyaz Saray'dan izin istedi.

Washington'un onayı üzerine 100 kiloton gücündeki hayali 17 atom bombasından 16'sı, Varşova Paktı üyesi ülkelerle, bir tanesi de nükleer faze taşıyan uçaklarla Türkiye'ye atıldı.

Dışişleri

Tatbikat kurumsal olaylara dayalı

Dışişleri Bakanlığı Sözcüsü İnal Batu, NATO'nun Winter Cimex 89' tatbikatının kurumsal olaylara dayalı olduğunu belirterek, "Tamamıyla senaryosal bir mahiyet arz eden bu tatbikatta uluslararası kurluşun ilişkisi mevcut değildir" dedi. 17. Sayfada

FRANKFURT (AA) — NATO'nun Winter Cimex kıtabaskısında, Varşova Paktı ülkeleri ile birlikte Türkiye'nin de hedef seçilmesi ve olası bir Sovyet saldırısı ile karşılık olarak atom bombalarından birinin Türkiye'yi hedef alması, Bonn'da şok etkisi yarattı.

Bu yılın şubat ayı sonlarında Federal Almanya'da yapılan ve 2 hafta süren tatbikatın savaş planlarını açıklayan **Der Spiegel** Dergisi, NATO üyesi Türkiye'nin, sivri burnuyla ortak tarafından sınırlayıcı bir ülke hedef seçilmesine inanamadığı ve olduğunu yazdı.

Der Spiegel'in haberine göre, Winter Cimex 89 tatbikatının senaryosu, Varşova Paktı ordularının NATO kuvvetlerine karşı sovyet saldırısıyla başlıyor. NA-

(Arkası Sa. 17, Sü. 7'de)

MİT raporu davası sonuçlandı: Başbakanlık 40 milyon tazminat ödeyecek

Üruğ kazandı

Danıştay, Başbakanlığı, eski genelkurmay başkanlarından emekli Orgeneral Necdet Uruğ'a 40 milyon lira tazminat ödemeye mahkûm etti. Başbakanlık, tazminatın raporun hazırlayıcısı Eymür tarafından ödenmesi için rücu davası açabilecek.

ANKARA (Cumhuriyet Bürosu) — Başbakanlık, MİT raporu nedeniyle Necdet Uruğ'a 40 milyon lira ödeyecek. Danıştay 10. Daireci, "MİT raporu"nda eski Genelkurmay başkanlarından emekli Orgeneral Necdet Uruğ ile ilgili olarak yer alan iddiaları "kişilik haklarına tecavüz" olarak nitleyerek, Başbakanlığı 40 milyon lira tazminat ödemeye mahkûm etti. Danıştay 10. Daireci, gizlilik kurallına uyulmayarak, kamulanmayan belgelerin kamuoyuna açıklanmasını da idarenin ağır kusuru olarak niteledi.

Genelkurmay eski Başkanı emekli Orgeneral Necdet Uruğ'un, kamuoyunda "MİT raporu" olarak bilinen etüt çalışmasında yer alan kendisiyle ilgili iddialar nedeniyle, Başbakanlık aleyhine açtığı 200 milyon liralık manevi tazminat davası dün sonuçlandı. Başkan Şerafettin Kaya ile üyeler Galip Tasnöver, Aysel Pekiser, Erol Duadar ve Salim Özkan'dan oluşan 5 kişilik Danıştay kurulu, gizlilik kurallarına uyulmayarak, kamulanmayan belgelerin kamuoyuna açıklanmasının idarenin ağır kusuru olduğuna karar verdi.

Genelkurmay eski Başkanı emekli Orgeneral Necdet Uruğ'un, kamuoyunda "MİT raporu" nedeniyle açtığı davada, Başbakanlığın 40 milyon lira tazminat ödemeye mahkûm edilmesi üzerine, "Bu setleryi bekliyordum, zira vicdanı rahi olmayan bir insan olarak herhangi bir şekilde kendimizden yı şüphesiz yokta" dedi. Necdet Uruğ,"MİT Raporu"nun kamuoyuna yansımasından bu yana geçen 15 yıl içinde büyük ıstırap çektiğini de belirterek, "Şimdi ben de kamuoyu önünde aklımın yıldıklarını ortaya koyacak bir fırsat bulmuş oldum" dedi.

Uruğ, Başbakan Turgut Özal'ın kendisini arayıp konuşmaması için "Meşrevik olarak çalışıyorum bir makam tarafından aranmak elbette insanın psikolojik ıstırasıdır. Ama aramaması da mutlak bir kusuru ifade etmez" diye konuştu.

Emekli Orgeneral Uruğ'a yöneltilmiş sorular ve yanıtları

(Arkası Sa. 14, Sü. 4'te)

Uruğ — Karardan mutlu oldum.

Üruğ: Aklandım, huzur içindeyim

TURAN YILMAZ

120 bin işçi bugün toplu halde eylem yapacak

İşçinin sessiz çığlığı

İşçiler her geçen gün yeni yeni eylem türleri geliştiriyor. Dün, Etibank işçileri ne de birbirleriyle ne de ustabaşlarıyla selamlaşmak için bile tek kelime konuşmadılar.

İş sendika Servisi — İşçi eylemleri dün de yaygınlaşarak sürerken "konuşmama"da eylem türlerine katıldı. Yol-İş eyleri 120 bin işçi de bu sabah servis araçlarına binmeyip işyerleri ne toplaca yürüyerek gidecekler. Bu hafta boyunca 10 binlerce çeşitin daha yeni eylem türleriyle direniye kanılması bekleniyor. Öte yandan Kamu İşçileri sendikaları de Türk-İş'e bağlı sendikalar arasında barışsosyal yardım kalemlerinde anlaşma sağlanması amacıyla başlatılan

(Arkası Sa. 15, Sü. 7'de)

MEMURA ENFLASYON ÜSTÜ ZAM VAADİ 13. Sayfada

"Özel İdaresi Kadıköy" — PTT'de çalışan Haber-İş Sendikası üyesi 500 dolayında işçi dün Avcılar'da protesto yürüyüşü yaptı. Öğle saatlerinde Avcılar Meydanı'nda toplanan işçiler, "Özel İdare", "İşçiler sizle genel grev", "Vur vur kitesin, Özel İdaresi" sloganları ile, yaya kaldırımından yürüyerek 1,5 kilometrelik bir ertler. İşçiler Atatürk Anıtı önünde sayıp durupunda bulunduktan sonra dağıldılar (Fotoğraf: Uğur Gönyüz)

1 Mayıs için tartışma

SHP (BAYKAL)

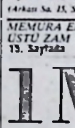

1 Mayıs dünyanın her yerinde işçi bayramı olarak kutlanıyor. Bunun artık Türkiye'de de kabul edilmesi lazım.

TÜRK-İŞ (YILMAZ)

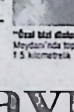

Neyin bayrımını yapıyoruz? Şu dakika "açız" diye bağıran işçinin 1 Mayıs'ta bayram yapmasını benim kafam almaz.

DSP (ECEVİT)

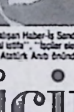

Eğer bir gün kullanmak isteniyorsa o gün Türkiye'de işçi haklarının kazanıldığı tarih olan 24 Temmuz 1963 anısına kutlanabilir.

ANKARA (Cumhuriyet Bürosu) — SHP, 1 Mayıs'ın "İşçi bayramı" olarak kutlanması için hareket geçti. Türk-İş Genel Başkanı Şevket Yılmaz, 1 Mayıs ile ilgili olarak bildiri yayınlayacaklarını belirterek, "Şu dakika 'açız' diye bağıran İşçiyle, 1 Mayıs'ta bayram yapmasını benim kafam almaz" diye konuştu. DSP Genel Başkanı Bülent Ecevit, "Eğer bir gün kullanmak isteniyorsa o gün Türkiye'de İşçi haklarının kazanıldığı tarih olan 24 Temmuz 1963 anısına kutlanabilir" dedi. Türk-İş Genel Teşkilatlandırma Sekreteri Orhan Balabaz ise Türkiye'de 1 Mayıs'ın Batı ülkelerinde olduğu gibi kutlanmasını engellemenin olanaksız olduğunu söyledi. İzmir'de 1 Mayıs'ta miting izni için dün valiliğe başvurulda. İstanbul'da 8 sendika genel başkanından oluşan "1 Mayıs Kutlama Komitesi" çalışmalarını sürdürdü.

SHP, geçen yıl aynı dönemde 1 Mayıs gününün işçi bayramı olarak kutlanması yolunda verdiği yasa önerisini yeniden gündeme getirmeyi kararlaştırdı. SHP Genel Başkanı Erdal İnönü, "1

(Arkası Sa. 15, Sü. 7'de)

Askerleri gözyaşartıcı spreyle etkisiz hale getirip mahkûmu kaçırdılar

İstanbul'da film gibi firar

Abdülkadir Konuk — Zum mahkûmu

"Halkın Kurtuluşu"na üye olmak ve bir polisi öldürmekten idama mahkûm edilen, dosyası halen TBMM'de beklemekte olan Abdülkadir Konuk, dün silahlı dört kişi tarafından İstanbul Çapa Tıp Fakültesi Hastanesi'nden kaçırıldı.

Biri doktor kılığına giren 4 kişi, Kardiyoloji Servisi'ne kalbinden muayene olmak için getirilen Abdülkadir Konuk'u korumakla görevli jandarmaları "gözyaşartıcı" bir sprey sıkarak etkisiz hale getirdi. 12. Sayfada

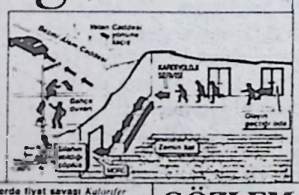

Batı Karadeniz Sahil Yolu
KARDİYOLOJİ SERVİSİ
Çapa Tıp Fakültesi
Cerrahpaşa Tıp Fakültesi
Çapa Deniz Kapısı
Çapa Kara Kapısı
Çapa Deniz Kapısı
Çapa Kara Kapısı
Çapa Tıp Fakültesi Hastanesi

Babıâli'de eylemli cuma namazı

29 nisan

İstanbul Haber Servisi — Türkiye Diyanet Vakfı Eminönü Şubesi tarafından Cağaloğlu Alanı'nda yaptırılan **Cezeri Kasımpaşa Camisi**'nin dün yapılan açılış töreninden sonra kılınan cuma namazı tam bir **"gövde gösterisi"**ne dönüştü. İslamcı yayın organlarında açılışı haftalardır duyurulan camide, içeride yer olduğu belirtilmesine karşın cemaatin alanı kapatarak kıldığı cuma namazı trafiği allak bullak etti. Namaza katılan cemaatin alanı tamamen kapatmasının sadece araç trafiğini değil, yaya trafiğini de etkilediği görülürken, cemaatin arasındaki bazı kişilerin fotoğraf çeken gazetecilere saldırdıkları gözlendi. Aynı kişilerin, kendilerine geçecek yol arayan **"yırtmaçlı"** ya da **"mini etekli"** kadınları ve geçit arayan erkekleri de **"Başka yol mu yok"** diyerek engelledikleri görüldü. İstanbul Valisi **Cahit Bayar**, durumu gazetemizden öğrendiğini belirterek **"bundan sonra böyle bir olaya meydan vermeyeceğini"** söyledi.

Açılışı haftalardır çeşitli yayın organlarında duyurulan ve cemaate çağrı yapılan Cezeri Kasım Paşa Camisi dün öğle namazıyla birlikte açıldı. Namaza gelenlerden bazılarının yayalara karşı saldırgan bir tutum içinde oldukları görüldü. Güvenlik güçlerinin hiçbir müdahalede bulunmadığı cuma namazı sırasında Cağaloğlu Alanı araç trafiğine tamamen kapandı. Araçlara dar ara sokaklardan yol verildi. Safları geniş tuttukları gözlenen cemaat, alanda yayaların bile yürümelerine olanak tanımayacak biçimde yerleştikleri için yayalar da yan sokakları kullandılar.

Özellikle **"yırtmaçlı"** veya **"mini etekli"** kadınlara ve bir yol bulup geçmeye çalışan erkek yurttaşlara karşı saldırgan bir tutum takınan bazı **"fanatik"** kişiler, **"Saygısız herifler, görmüyor musunuz, namaz kılıyoruz"** veya **"İnsansan gel namaz kıl"** diye yayalara sataştılar. Birçok işyeri sahibi dükkânlarından çıkamadı. İşlerinin acele olduğunu söyleyenlere ise **"Bekle kardeşim, şimdi namaz kılıyoruz, bitsin, sonra istediğin yere git"** biçiminde yanıtlar verildi.

Açılışta, İstanbul Müftüsü **Selahattin Kaya**, Eminönü Kaymakamı **Ali Muhittin Nakipoğlu** ve Diyanet İşleri Başkan Yardımcısı **Halit Gülen** hazır bulundular.

Yaklaşık dört bin kişinin katıldığı cuma namazıyla ilgili olarak yapılan yorumlar arasında, **"kimi yayın organlarının son günlerde üzerine gittikleri irticai eylemlerle ilgili haberlere karşı bir gövde gösterisi"** yapıldığı değerlendirmesi ilgi çekti.

İstanbul Valisi **Cahit Bayar**, Cağaloğlu Alanı'ndaki toplu namaz olayından yoğun işleri nedeniyle bilgisi olmadığını, durumu ilk kez muhabirimizden öğrendiğini söyledi. Bayar, durumun yasadaki **"istisnai hükümler"** kapsamına girdiğini, bu tür bir namaz için izin alınması gerekmediğini belirterek şunları söyledi:

"Ancak trafiği kapatacak kadar, yayaların geçişine bile imkân tanımayacak kadar bir şey de doğru değil. Ben durumu hemen soruşturacağım. Bir daha da böyle bir şey olmayacak. Cemaatin uyarılması lazımdı. Bundan sonra böyle bir şeye meydan verilmeyecek."

İstanbul Müftüsü **Selahattin Kaya** ise açılışta hazır bulunduğunu belirterek durumun fanatik grupların çağrısıyla olduğunu sanmadığını söyledi. Kaya, hiçbir tertip kokusu almadığını söyleyerek **"Caminin açılacağı gazetelerle duyurulmuştu. Vatandaş da yeni bir cami açılmış diyerek oraya gelmiş olabilir"** dedi.

Eminönü Müftüsü **Mehmet Doğru**, namaz olayının bir tepki olmadığını söyledi. Doğru, Cezeri Kasım Paşa Camisi ile ilgili olarak şöyle konuştu:

"Cağaloğlu 30 küsur yıldır ezan sesi dinlemiyordu. Şimdi ezan sesi dinleyecek. Eminönü'nde cumhuriyet döneminde hiç cami yapılmamış. Ecdat 211 cami yapmış. Bugüne kadar 99'unda namaz kılmıyordu. Yüzüncüsünü de bugün ibadete açtık. İstanbul'da nüfusun ne kadar arttığını biliyorsunuz. Şimdi çok cami var, buna gerek yok diyemezsiniz."

Cezeri Kasım Paşa Camisi'nin açılışına katılan Eminönü Kaymakamı **Ali Muhittin Nakipoğlu**, namazdan yaklaşık 40 dakika önce camiden ayrıldığını, ayrıldığı sırada da görüntünün vahim olmadığını söyledi. Cağaloğlu Alam'ndaki durumu sonradan öğrendiğini belirten Nakipoğlu, **"Olmaz bu, İslamiyetin de bir ulviyeti, kutsiyeti vardır. Bu trafiği tıkayarak, insanlara yürüyecek yol bırakmayarak, adam yumruklayarak çirkin hale getirilemez. Bundan sonra orada böyle bir şey olmayacak. Yaptırmayız"** diye konuştu.

Cağaloğlu'nda dün yeniden açılan camiye adını veren Cezeri Kasım Paşa, II. Bayezid ve I. Selim dönemlerinde yaşadı. Defterdarlık, valilik ve vezirlik yaptı.

Adına yaptırdığı Cezeri Kasım Paşa Camisi'nin ilk açılış tarihi bilinmiyor. Ancak çeşitli kaynaklar, caminin bir yangın geçirdiğini ve Hicri 1283, Miladi 1866 yılında yeniden kârgir ve ahşap olarak yapıldığını bildiriyorlar.

Cami, 20 Aralık 1957 tarihinde istimlak edilerek yıkıldı. Caminin yer aldığı alan o günden bu yana boş arsa olarak duruyordu. Türkiye Diyanet Vakfı merkezinin de katkılarıyla Eminönü Şubesi tarafından aslına uygun olarak yeniden yaptırılan cami, yaklaşık 300 milyon liraya mal oldu.

Gösteri Namazı

UĞUR MUMCU *30 nisan*

Önceki gün İstanbul'da Cağaloğlu Alanı'nda *"Cezeri Kasım Paşa Camii"*nin açılışı nedeniyle kılınan cuma namazı, bir siyasal gösteriye dönmüştür.

Tıpkı *"türban eylemleri"* gibi.

Bu siyasal gösteriye polis niçin ses çıkarmıyor?

Yasaklar, hep sol kesim için mi geçerli oluyor?

"Allahüekber" ve *"haydin namaza"* denilip, siyasal namaza durulunca Toplantı ve Gösteri Yürüyüşleri Yasası o anda yürürlükten mi kalkıyor?

Laik cumhuriyetimizin valisi vilayet binasının beş yüz metre ötesindeki bu siyasal gösteriye niçin izin veriyor?

1 Mayıs yasaklarını koymakta bir an duraksamayan vali, vilayet binasının önündeki gösteriyi niçin görmezlikten geliyor?

Siyasal namaz başlayınca telsizler çalışmıyor mu?

Telefonlar işlemiyor mu?

İşçilere, öğrencilere bu kadar yasakçı olan vali, bu dinsel gösteriye niçin bu kadar hoşgörü ile böylesine liberal davranıyor?

Tabii, tabii. Bu, valinin suçu değil tek başına.

Devlet çoktandır bir yörüngeye sokulmuştur.

Laiklikten adım adım koparılan devletin valisidir böyle gösterileri görmezlikten gelen.

Çünkü öyle bir siyasal dönem yaşıyoruz ki dince kutsal sayılan ne kadar kavram varsa, siyaset pazarının işportasındadır.

Allah, peygamber, Kuran, hac ve cuma namazları, ayetler, hadisler. Hepsi siyaset alanında kullanılıyor.

Devletin hukuksal, toplumsal ve ekonomik düzeni, *"kısmen de olsa"* din kurallarına dayatılıyor.

Al Barakalar ve Faisal Finans kurumları ile bu dinsel akımlara para kaynakları sağlıyor, bu yetmiyormuş gibi, gericilik bir de devlet desteği ile gelişiyor.

Hilafetçi *"Rabıta Örgütü"*, Ankara'da ODTÜ kampusu ortasına cami yapılması için fon sağlıyor.

Devletin yurtdışındaki din görevlilerinin aylıklarını bu hilafet örgütü veriyor.

Devlet bürokrasisinde köşe başları *"Türk-İslam sentezi"* görüşüne bağlı olanlarca tutuluyor.

Devlet böyle bir devlet, ortam böyle bir ortamdır.

Türban eylemleri, ilk adımlarıydı, toplu namazlarla ikinci adımlarını atıyorlar.

Sonra da sıra *"cihat"*a gelecek.

Şeriat isteyecekler...

Laik kurumlara saldıracaklar..

"Katli vaciptir" fermanları çıkaracaklar.

Camiler ve mescitler, birer *"siyasal karargâh"* olarak kullanılıyor, camilere yakın yerler de birer *"eylem alanı."*

Dün İran'da neler yapılmışsa, bugün Türkiye'de de bunlar yapılıyor.

Tarikat... Ticaret ve siyaset... Türkiye işte bu üçgenin içine sıkıştırılıyor.

Bu çağda, Türkiye'yi sarıkla, cüppeyle, çember sakalla yönetmenin olanağı yoktur.

Tarihe bakın, din sömürüsü hiçbir iktidara hayır getirmemiştir. Ne *Abdülhamid*'e ne Demokrat Parti'ye ne *Demirel*'e ne de *Özal*'a.

Hepsi de yıkılıp yıkılıp gitmişlerdir.

Özal, devlet parası ile siyasal hac seferleri düzenledi, bu siyasal hac seferlerini TRT'de yayımlattı da ne oldu? Her cuma namazını bir başka camide kılarak gösteri yaptı da ne oldu? Türban konusunu siyasal amaçlarla kullandı da ne oldu?

Evet, ne oldu? Ne oldu?

Halk kararını verdi. İşte sonuç...

Dince kutsal kavramları siyasat işportasında kullanmak el bombası taşımaya benzer.

Bir gün bakarsınız, bu bomba elinizde patlamıştır!

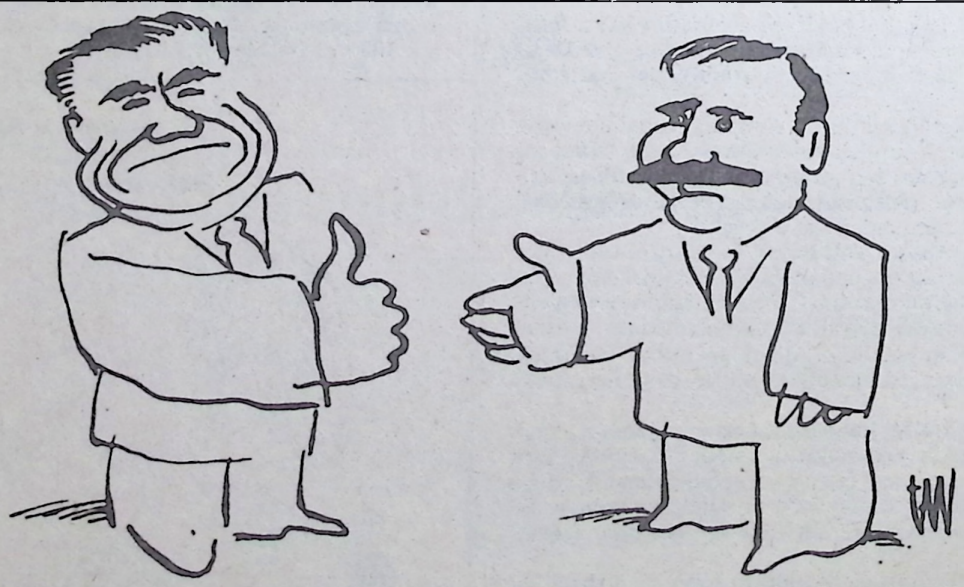

"Görev bize devir-teslim edilmedi !.." N. Sözen

PAMUKBANK
Düşlediğiniz tatil için...

Cumhuriyet

Peşin para imkânı.
PAMUKBANK
iyi bankadır

65. Yıl: Sayı: 23239 Kurucusu: Yunus Nadi 600 TL 2 Mayıs 1989 Salı

İstanbul'da 1 Mayıs'ı izinsiz kutlamak isteyen gruplara polis ateş açtı

Dayak...Kurşun...Kan...

√ *1 Mayıs'ı kutlamak için izinsiz yürüyüş yapan grupları polis, ateş açarak cop ve sopa kullanarak dağıttı. Alnından vurulan işçi Mehmet Ali Dalcı "bitkisel yaşama" girdi.*

√ *SHP milletvekilleri Mehmet Ali Eren ve Kenan Sönmez ile birçok gazeteci de polis tarafından coplandı. Olaylarda 400'ü aşkın gösterici gözaltına alındı.*

√ *İstanbul Valisi Cahit Bayar "Polise ateş açma emrinin verilmediğini" belirterek "Polis yetkisini kullanır, emirle olmaz" dedi. Bayar, "iddiaları inceleyeceklerini" söyledi.* **13. Sayfada**

1 Mayıs'ın bilançosu İstanbul'da 1 Mayıs'ı Taksim Meydanı'nda kutlamak isteyen bir grup, İstiklal Caddesi'nden Taksim'e gitmek isterken polisin müdahalesiyle karşılaştı. Polis, izinsiz gösteri yapmak isteyen yaklaşık 2 bin kişilik grubu bildik yöntemleriyle dağıttı. Bu kez, eğitimli polislerin yanı sıra karakollarda görev yapan ve copu bulunmayan polisler de işbaşındaydı. Copu bulunmayan polisler "resmi" kuvvetlerce sağlanan odunlarla göstericilerin üstüne gittiler ve kız erkek ayrımı yapmaksızın sopalarla insanları dövdüler. Aynı şey, Şişli Abide-i Hürriyet Meydanı'nda 1 Mayıs'ı kutlamak isteyenler için de geçerliydi. Bu kez dayak yiyenler arasında SHP milletvekilleri Mehmet Ali Eren, Kenan Sönmez ile gazeteciler de bulunuyordu. İstiklal Caddesi'nden kaçarak Tarlabaşı Bulvarı'nda yeniden bir araya gelen grup, tekrar Taksim'e yürümek istedi. Yerlerden aldıkları taşları polise fırlatan göstericiler, bazı polis araçlarının tahrip olmasına neden olunca, polisin eli silahlara gitti ve sağda Reuter Ajansı'nın dünyaya yayımladığı fotoğrafta görülen Mehmet Ali Dalcı adlı 18 yaşındaki işçi, alnının ortasına isabet eden kurşunla bitkisel hayata girdi. Soldaki fotoğrafı çeken arkadaşımız Uğur Saner ise deklanşöre bastıktan sonra polisler tarafından coplandı.

İnönü: Hükümet tahrik etti

SHP lideri İnönü *İçişleri Bakanı asayişi koruyacağım diye insanları öldürtmekten başka çare bulamıyorsa, olayın üstünde ciddiyetle durmak gerekir. Biz 1 Mayıs'ın barış içinde geçmesi için uğraşıyoruz, hükümet tahrik ediyor.*

DYP lideri Demirel *Polisle çatışarak, kan dökerek, Türkiye bir yere varamaz. Geçmişte de varamadı.*

Başbakan Özal *Kanunsuz gösterileri engelleriz. İşçi hakları yürümekle alınmaz.*

Devlet Bakanı Bozer *Anarşik ortamın yaratılmaması için 1 Mayıs'a izin vermedik.*

İçişleri Bakanı Aksu *Taksim'e yürümek isteyenler işçi sıfatı taşımıyorlardı.* **12. Sayfada**

Hedef gözeterek ateş 1 Mayıs'ta polisin plastik mermi, göz yaşartıcı bomba ya da basınçlı su yerine neden gerçek kurşunlarla dolu otomatik silahlarla insanların üstüne ateş ettiği, önümüzdeki günlerde çok tartışılacak. İşte, yukarıdaki fotoğrafta bir polis, elinde yarı otomatik tabancası, kaçışan göstericileri hedef almış ateş ediyor. Polise ateş açma, üstelik hedef gözeterek ateş açma emrini kimin verdiği bilinmezken, emniyet güçlerinin, hiçbir grubun Taksim Meydanı'na sokulmaması için kesin emir aldığı biliniyordu. Tarlabaşı'nda polis kurşunlarına hedef olan grup, önce polis ekip otolarıyla karşılaştı. Ekip otoları grubun taşlı saldırısıyla tahrip olunca polisin ateş etmeye başladığı görüldü. Polis kurşunlarından ne kadarının hedeflere gittiği saptanamadı.

DİĞER KENTLER

Adana'da 50 öğrenci gözaltında

İzmir *Polis, bazı belediye işçilerinin yakalarına taktıkları karanfilleri söktü. 1 işçi ile 33 SP'li gözaltında.*

Adana *Forum düzenlemek isteyen öğrencileri jandarma dipçik ve tekmeyle dağıtmaya çalıştı. 50 öğrenci gözaltında.*

Ankara *Bazı gruplar gösteri yaptı. 3'ü bombalı süsü verilmiş 4 pankart asıldı.* **12. Sayfada**

CÜNEYT ARCAYÜREK yazıyor

Önceki Gün, Dün, Bugün

Özal'ın sağduyusu, gelenek ve göreneklere yatkın dirayetli bir yönetim daha önceden harekete geçebilseydi, dün ne olay olur, ne de kimsenin kılına dokunulurdu.

İktidar, işçi yürüyüşüne hoşgörü ile bakabilir, bir güzergâh gösterir, bu yolda işçi eyleminin kanalize olmasını sağlayarak, 1 Mayıs'ın gürültüsüz geçmesini sağlayabilirdi. **14. Sayfada**

KIRMIZI KARANFİL
İSMET ÇETİNKAYA'nın yazısı **12. Sayfada**

Dünyada sakin 1 Mayıs

1 Mayıs İşçi Bayramı, başta sosyalist ülkelerde olmak üzere dünyanın birçok yerinde çeşitli gösteriler ve eylemlerle kutlandı.

Batı ülkelerde 1 Mayıs kutlamaları sırasında güvenlik kuvvetleriyle göstericiler arasında çıkan çatışmalarda çok sayıda kişi yaralandı. **14. Sayfada**

NATO'da kriz dinmiyor

WASHINGTON

Alman korkusu

Amerikan yönetimi, Alman Başbakanı Kohl'un, NATO içindeki çıkışını sessizce geçiştirmek, krizi atlatmak için çareler arıyor. ABD, gerginliğin tüm Atlantik ittifakına yayılmaması için de girişimlerde bulunuyor.

UFUK GÜLDEMİR

WASHINGTON — ABD yönetimi, Federal Almanya Şansölyesi Helmut Kohl'un kısa menzilli nükleer silahların (SNF) modernizasyonu konusundaki son çıkışının ardından baş gösteren gerginliğin sessizce yatıştırılması için çare arıyor.

Beyaz Saray'ın bu yola yönel-
(Arkası Sa. 17, Sü. 4'te)

BONN

ABD'ye taviz yok

İngiliz Başbakanı Thatcher ile Alman Başbakanı Kohl'un görüşmesinden hiçbir sonuç çıkmadı. Bütün partiler Kohl'u destekliyor ve Varşova Paktı'yla nükleer füze görüşmelerinin başlamasını istiyor.

ÜLYA ÜÇER

BONN — Washington'un ardından Londra da Bonn'a karşı sert. Batı Avrupa'daki kısa menzilli nükleer silahların geleceğine ilişkin olarak pazar günü Federal Alman ve İngiliz başbakanları Helmut Kohl ile Margaret Thatcher arasında yapılan görüşmede hiçbir yakınlaşma sağlamadı.
(Arkası Sa. 17, Sü. 7'de)

Loto 5 milyara dayandı

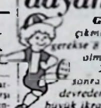

Gerek bilen çıkmadığından, gerekse 8 beraberlik olmadığından, 2 aydır bir sonraki haftaya devreden Loto'da, büyük ikramiyenin 5 milyarı bulacağı sanılıyor.

Spor Toto idaresinde başlatılan işi yavaşlatma eylemi, anlaşma üzerine sona erdi. **Sporda**

Kaçak ve kayıplar 14 trilyonu buluyor

Vergide rekor kayıp

Türkiye'deki vergi kayıp ve kaçaklarının en az vergi gelirleri kadar olduğu hesaplandı. Türkiye'de vergide dünya ortalamasının tutturulması halinde vergi gelirinin ikiye katlanacağı belirtiliyor.

ABDURRAHMAN YILDIRIM

Türkiye'deki vergi kayıp ve kaçaklarının en az vergi gelirleri kadar olduğu hesaplandı. Çeşitli ülkelerde vergi gelirlerinin GSMH'nın yaklaşık üçte biri kadar olduğundan yola çıkılarak yapılan hesaplamada, vergi indirimi ya da vergi kaçakları yüzünden en az 1988 yılında toplanan 14.2 trilyon liralık vergi kadar bir kayıp olduğu belirlendi.

Türkiye'de GSMH'nın yüzde 13.8'ine inen vergi gelirlerinin milli gelirin üçte biri olan dünya ortalamasının biraz altında, yüzde 27-28'lerde bulunmasının ideal olacağı, üniversite öğretim üyeleri ve vergi uzmanları tarafından belirtiliyor. Bu oranın Türkiye'de tutturulması durumunda Türkiye'nin geçen yıl 14.2 trilyon lira olan vergi geliri bir anda iki katı olan 28 trilyon liraya yükseliyor. Aynı oran üzerinden gidildiğinde Türkiye'nin 1989 yılı için 166 trilyon liralık milli gelirine oranla 45 trilyon liralık bir vergi potansiyeli bulunduğu, bütçede ise ancak 23.5 trilyon liralık bir vergi geliri öngörüldüğüne dikkat çekilerek "Toplanan vergi geliri kadar bir miktarın da yasal ya da
(Arkası Sa. 17, Sü. 1'de)

Özal ve Bunalımdan Medet Ummak...

Yerel seçimlerden bu yana gittikçe belirginleşen bir gerçek var. Başbakan Özal, bunalım politikasından siyasal çıkar umuyor. Eylemlerini sürdüren yarım milyon kamu kesimi açığıyla işleri bunun için sürekli geriyor. 1 Mayıs'ı da bahane ederek, ülkede gerilimi bir hafta boyunca adım adım bunun için tırmandırdı. 1 Mayıs'ı emeğin bayramı olarak kutlamak isteyenlere, belli bir zaman ve mekân göstereceği yerde, toplantı ve yürüyüşleri o yüzden yasakladı. Bu konuda baştan beri son derece sorumlu bir tutum sergileyen muhalefeti, özellikle SHP ile liderı Sayın İnönü'yü bir hafta boyunca onun için tahrik etti.

Amacı açıktı Sayın Özal'ın: Kanlı olayların patlak vermesi durumunda, kamuoyuna dönüp "12 Eylül öncesi edebiyatı"na devam edebilmek!
(Arkası Sa. 17, Sü. 1'de)

HASAN CEMAL

■ **Arafat'ın Paris çıkartması** *FKO lideri ilk kez bir AT ülkesi Fransa'da devlet başkanı sıfatıyla kabul görecek.* 3. Sayfada

■ **Dubçek: Çoğunluk farklı düşünüyor** *Çekoslovakya eski Komünist Parti lideri televizyon görüşmesini savundu.* 3. Sayfada

■ **Fotoğrafçının kavgası** *Fotoğrafın kavgasını günümüze taşıyan ve hâlâ sürdüren Sami Güner'in fotoğraf sergisi Atatürk Kültür Merkezi'nde* 5. Sayfada

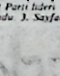

■ **10 metreküpe kadar su bedava** *Nurettin Sözen uygulamaya 10 Haziran'da geçeceklerini söyledi.* 7. Sayfada

■ **Hakkâri'de seçime iptal** *YSK, Hakkâri Belediye Başkanlığı ve belediye meclis üyelikleri seçimini iptal etti.* 8. Sayfada

■ **Vekâlet ve genelge kavgası** *TRT Kurumu 25. yılına genel müdürlerce vekâlet sorunuyla giriyor.* 10. Sayfada

■ **6. beş yıllık planda istihdama ağırlık** *DPT 6. beş yıllık kalkınma planına ilişkin çalışmaları hızlandırdı.* Ekonomide

■ **Tiyatro şenliğine ilk adım** *Bu yıl ilk kez tiyatro şenliği düzenlendi.* Arka Sayfada

■ **Kısıtlı demokrasi modeli uygulanıyor** *Komünist Parti MK üyesi Prigosmin, Arjantin seçimlerini değerlendirdi.* Arka Sayfada

■ **İlaçta serbest fiyat tartışması** *İlaç fiyatlarının serbest bırakılacağı açıklamasına eczacılar karşı çıktılar.* Arka Sayfada

GÖZLEM

UĞUR MUMCU

"Tahakküm"...

1 Mayıs'a yine kan bulaştı.

Uygar bir ülkede, 1 Mayıs günü yurttaşların toplantı ve gösteri yürüyüşü haklarını kullanmaları en doğal hakları değil midir?

Demek ki değil. Niçin?

Çünkü burası Türkiye!

Devlet bu gösterilerin yapılmasını sağlamak için önlem almakla yükümlü sayılmaz mı?

(Arkası Sa. 17, Sü. 7'de)

1 Mayıs ve Demokrasi Korkusu...

HASAN CEMAL *1 mayıs*

Nadir Nadi, 11 yıl önceki başyazısına, *"1 Mayıs, tüm emekçilerin bayramı"* diye girer, şöyle devam eder:

"Sosyalist ülkelerde büyük ve görkemli törenlerle resmen kutlanan bu bayram, çoğulcu demokratik ülkelerde çalışanların özel günü olarak kabul edilmiştir. Aralarında ne denli siyasal ve ekonomik görüş ayrılıkları olsa da Marksist, komünist, demokratik sol, hatta orta sağ bütün işçi örgütleri ve işçiden yana partiler, 1 Mayıs'ı, yani emeğin bayramı gününü coşku ile kutlarlar. Fabrikalar, işyerleri tatil edilir. Yürüyüşler düzenlenir, nutuklar söylenir, alın terinin kutsallığından, emeğin yaratıcı gücünden, sömürüye karşı savaşım gereğinden söz edilir ve sonra emekçiler, genellikle kırlarda, açık yerlerde çoluk çocuk yer içer, eğlenirler."

Söyler misiniz, bu tablonun korkulacak yanı nedir? Yüzyıllık bir tarihçesi olan *1 Mayıs* ülkemizde neden hâlâ bir tehlike, bir korku kaynağı olarak gösterilmek isteniyor? Ve bu yıl 1 Mayıs tarihi yaklaşırken, kimi odaklardan estirilen tedirginlik havasının nedeni...

Bu soruların karşılığı iki sözcüğe indirgenebilir: Demokrasi korkusu!

Demokrasiden korkanlardır 1 Mayıs'ı yüreklere bir *korku* gibi salmak isteyenler. Demokratik hak ve özgürlükleri vermemek içen direnenlerdir, 1 Mayıs'ı bir gerilim politikasının eksenine oturtmaya çabalayanlar.

1 Mayıs, emeğin, alın terinin bayramı olarak kutlansa, kıyamet mi kopar?

Hayır!

İsteyen katılır, isteyen katılmaz; kimi savunur, kimi eleştirir; isteyen istediği gibi kutlar, geçer gider...

Geçmişte bir kez olduğu gibi, kanlı olayların çıkmasından mı korkuluyor?

Bunu önlemek, devletin güvenlik güçlerinin görevidir. Olay çıkacak diye, hak ve özgürlükleri askıya almak, demokrasiye ters bir mantıktır.

Uygar dünyada artık 1 Mayıs, ne sermaye - emek çatışmasıdır ne de siyasal tartışma konusudur. Bizde de o günler gelecek.

Bugün ülkemizde bir *1 Mayıs* tartışması varsa, bir tedirginlik ortamı uç vermişse, bunun sorumlusu Özal hükümetidir. İktidar, öyle anlaşılıyor ki 1 Mayıs kaynaklı gerilimden siyasal çıkar umuyor; bunu muhalefete karşı kullanmayı amaçlıyor.

Gelişmelerin bu boyutu üzerinde de özenle durmakta yarar var. Toplumca uyanık olmalıyız!

1 Mayıslar korku olmaktan çıkarılmalı artık. Uygar dünyada kendimizi gülünç duruma düşürmekten kurtulmalıyız. Bunun için en başta *"demokrasi korkusu"*nu içimizden söküp atmalıyız.

Bunun yolu, demokrasiye hep birlikte sahip çıkmaktan geçer.

Bu açıdan cumartesi günü Ankara'da toplanan *"Demokrasi Kurultayı"* olumlu bir gelişmedir. Çünkü, siyasal yelpazenin çok değişik kesimlerinin temsilcileri, sözcüleri aynı çatı altında, bir platformda toplanarak, *hep birlikte* demokrasiye sahip çıkılmasının gereğinden söz etmişlerdir. İnönü, Demirel, Erbakan, İlsever, Baştürk, Aziz Nesin, Sadun Aren, Türk-İş, Esnaf ve Sanatkârlar Konfederasyonu temsilcileri, TMMOB ve İnsan Hakları Derneği başkanları... Toplam 1000 kişiye yakın çağrılı... Böylesine bir forum yıllardır ilk kez gerçekleşiyor Türkiye'de; dileğimiz, devam edebilmesidir.

Dünyanın her yerinde barış ve demokrasi havası esiyor; demokratikleşme gündemin baş köşesinde yer alıyor.

Bundan biz de yararlanalım. Görüşlerimiz farklı olabilir; ama korku kaynağı olmasın bu! Demokrasi platformunda birleşebilirsek; yalnız kendimizin değil, karşıtımızın da söz hakkını gerektiğinde savunabilirsek rahat edeceğiz.

Tek tip zorunluluğu kalktı

TUNCAY ÖZKAN *1 mayıs*

ANKARA — Cezaevlerinde 1 Ağustos Genelgesi nedeniyle yeniden başlayan eylemler devam ederken, Bakanlar Kurulu önceki gün bir tüzük değişikliği yaparak tutuklular için tek tip elbise giyilmesi zorunluluğunu kaldırdı. Ancak, 1 Ağustos Genelgesi'nin cezaevlerinde huzursuzluklara yol açan diğer hükümleri yürürlükte bulunuyor.

29 Nisan 1989 tarihli Resmi Gazete'de yayımlanan ve **"Ceza İnfaz Kurumları ile Tevkifhanelerin Yönetimine ve Cezaların İnfazına Dair"** tüzükte değişiklik yapılmasına ilişkin yeni düzenlemede tutuklu ve hükümlülere tek tip elbise giydirilmesi konusunda şu düzenlemeye gidiliyor:

"Hükümlülere, idarece; iklime uygun, sağlığa ve çalışmaya elverişli elbise, çamaşır, ayakkabı ve çorap verilir. Hükümlülerin idarece verilen elbiseleri giymeleri zorunludur. Tutuklular da isterlerse idarece verilecek elbiseleri giyebilirler."

Cezaevlerinde bundan önceki eylemlerde önplanda yer alan tek tip elbise zorunluluğu 1 Ağustos Genelgesi'nde şöyle yer alıyordu:

"Her ne kadar tüzüğün 139. maddesi hükmü ile hükümlü ve tutuklulara tek tip elbise giydirilmesi mecburiyeti getirilmiş ise de bilahare yapılan açıklamada tutuklulara tek tip elbise giydirilmesi mecburiyetinin olmayabileceği belirtildiğinden bu konuda mevzuat değişikliği çalışmalarına başlanmış olup sonuç alınıncaya kadar yasal zorunluluk nedeniyle tüzüğün 139. maddesi hükmünün uygulanmasının sağlanması konusunda azami hassasiyet gösterilecektir."

Genelgede tek tip elbise giydirilmesi konusunda getirilen ve **"yasal zorunluluk"** olarak nitelendirilen durum, Bakanlar Kurulu'nun son değişikliğiyle ortadan kalkıyor. Ancak cezaevlerindeki diğer yasak ve sınırlamalar devam ediyor. Bu konular yine 1 Ağustos Genelgesi hükümlerine göre cezaevlerinde uygulanacak. 7 Temmuz 1988 günü hazırlanan ve 1 Ağustos 1988

günü cezaevlerine gönderilerek uygulanmasına başlanılan genelgede, tutuklu ve hükümlülerin avukatlarıyla görüşmelerinden kantinlerden çay alınması işlemlerine kadar tüm faaliyetler düzenleniyor.

1 Ağustos Genelgesi'nin yürürlükten kaldırılması konusunda bakanlıkça herhangi bir çalışma yapılmıyor. Genelgenin ortadan kaldırıldıktan sonra cezaevlerindeki uygulamaların demokratikleşebilmesi için tüzük değişikliğine gidilmesi gerekiyor. Genelgede geniş bir disiplin ceza sistemi de bulunuyor. Cezaevlerindeki katı uygulamalar da buradan kaynaklanıyor. Eski Adalet Bakanı **Mehmet Topaç**'ın imzası bulunan 1 Ağustos 1988 Genelgesi'nde yer alan diğer disiplin işlemleri tutuklu ve hükümlülerce tepkiyle karşılanıyor.

1 Ağustos Genelgesi'yle tutuklu ve hükümlülere ilişkin olarak şu düzenlemelere gidiliyor:

"Hükümlü ve tutukluların ziyaretleri, avukat görüşmeleri, mutfak, kantin ve çayocağı işletmeleri, hükümlü ve tutukluların tıraşı, yıkanması, dışarıdan alınacak veya alınmayacak eşya ve maddeler, giyim eşyaları, radyo-teyp, volkmen, daktilo, bilgisayar, müzik aletleri, resim malzemeleri, tütün, kuru çay, çikolata, sigara gibi hediyelik eşyalar, havalandırma veya teneffüs. Cezaevlerine alınabilecek veya alınamayacak basılı eserler, hükümlü ve tutuklulara ait mektup, telgraf ve basını kâğıtların denetlenmesi."

Genelgeye göre disiplin cezasını gerektiren toplu hareketler şöyle sıralanıyor:

"Birden fazla tutuklu ve hükümlünün açlık grevine başlamaları, idareci verilen elbiseyi giymemeleri, ideolojik slogan atmaları, ideolojik marş söylemeleri, eğitime katılmamaları, ideolojik eğitim yapmaları, mahkemelerde ifade vermemeleri, idarece verilen yemeği almamaları, sessiz direnişe geçmeleri, sayım vermemeleri, aramalara karşı çıkmaları, İstiklal Marşı törenlerine katılmamaları, mesaj, şifre, mektup, işaret veya bağırarak başka koğuş ve dışarı ile haberleşmeleri, toplu dilekçe vermeleri, toplu olarak havalandırmaya çıkmamaları, gruplaşmaya sebep olmaları veya gruplaşmaya katılmaları."

Disiplin cezası gerektiren fiiler ise şunlar:

"İdarenin izni olmadan havalandırma, ders saatleri ve teneffüslerde sınıflara girmek, yatma saatlerinde yüksek sesle konuşmak, koğuş değiştirmek, koğuş duvarlarına yazı, resim, çivi, çengel takmak, priz ve kablo sökmek, suç veya disiplin suçu işleyenlere engel olmamak, idareye haber vermemek, amir, memur ve hizmetlilere karşı laubali ve uygunsuz tavır takınmak, diğerleri üzerine nüfuz icra etmek, husumet hislerini tahrike çalışmak, imtiyaz ve menfaat hırsları yaratmak, vakar ve ciddiyetle kabil olmayacak şekilde dolaşmak, edep ve nezakete aykırı lisan kullanmak, hiçbir maksat veya gayeye matuf olmasa dahi siyasi fikir ve telkinler yaymaya, tahrik ayinleri yapmaya, şeyhlik, müritlik ve koğuş ağalığı gibi sıfatları takınmaya kalkışmak, kumar ve kumar mahiyetindeki oyunları oynamak, alkol ve diğer uyuşturucuları içeri sokmak, kullanmak, bulundurmak, başkasına ait parayı izinsiz almak, kurumun eşya ve binasını tahrip etmek, idarece miktarı belirlenenin dışında para ve kıymetli eşyayı alıkoymak, idareden izinsiz mal alıp satmak ve çayocağı işletmek, yemeği koğuşlarda yemek, suç unsuru oluşturacak her türlü fiil işlemek."

Dayak... Kurşun...Kan...

2 mayıs

İstanbul Haber Servisi — İstanbul'da dün yapılan **"izinsiz"** 1 Mayıs gösterileri sırasında polis ateş açıp cop ve sopa kullanarak göstericileri dağıttı. Olaylar sırasında 8'i tabanca kurşunuyla, yaklaşık 50 kişi çeşitli yerlerinden yaralandı. Yaralılardan ikisinin durumunun **"ağır"** olduğu bildirilirken polis kurşunuyla başından vurulan Giresun doğumlu tersane işçisi **Mehmet Ali Dalcı** bitkisel yaşama girdi. 18 yaşındaki Dalcı'nın yaşamından umut kesildiği bildirildi.

Olaylar sırasında Taksim, Tarlabaşı, İstiklal Caddesi, Mecidiyeköy, Şişli ve Merter'de gözaltına alınanların sayısının 400'ü aştığı belirlendi. Gözaltına alınanlar arasında bazı sendikaların yöneticileri, çok sayıda işçi ve öğrenci bulunduğu öğrenildi. Polisin göstericilere sert müdahalesinin yol açtığı olaylar sırasında, polislerin telsizle birbirlerine **"Çanakkale şehitleri adına vurun"** türünden anonslar yaptıkları duyuldu. Polis, olaylar sırasında SHP milletvekilleri **Mehmet Ali Eren** ve **Kenan Sönmez** ile çok sayıda gazeteciyi **"kimliklerini belirtmelerine karşın"** cop-

ladı. Öte yandan Şişli, Abide-i Hürriyet alanında miting yapacaklarını daha önceden duyurmuş olan sekiz sendikanın genel başkanından oluşan tertip komitesi, sabah saatlerinde bir araya geldikleri Mecidiyeköy'deki Laspetkim-İş Genel Merkezi'nden olaylar süresince dışarı çıkmadılar. Saat 12.00'de düzenlenen basın toplantısında komite adına konuşan Petrol-İş Genel Başkanı **Münir Ceylan, "provokasyona yol açmamak"** için saat 09.30'da mitingden vazgeçme kararı aldıklarını ve bunu üyelerine duyurduklarını açıkladı.

İstanbul Valisi **Cahit Bayar,** olaylardan sonra yaptığı açıklamada, **"biri ağır 36 kişinin yaralandığını, bunlardan dördünün polis olduğunu"** belirtti. Vali Bayar, olaylar sırasında polise ateş açma emri verilmesinin söz konusu olmadığını belirterek **"Polis Vazife ve Selahiyetleri Kanunu'ndaki yetkileri kullanır; bu, emirle olmaz"** dedi. Bayar, gazetecilerin **"polisin ateş açtığı"** yolundaki sorularına karşılık. **"Onu da inceleriz"** diye konuştu.

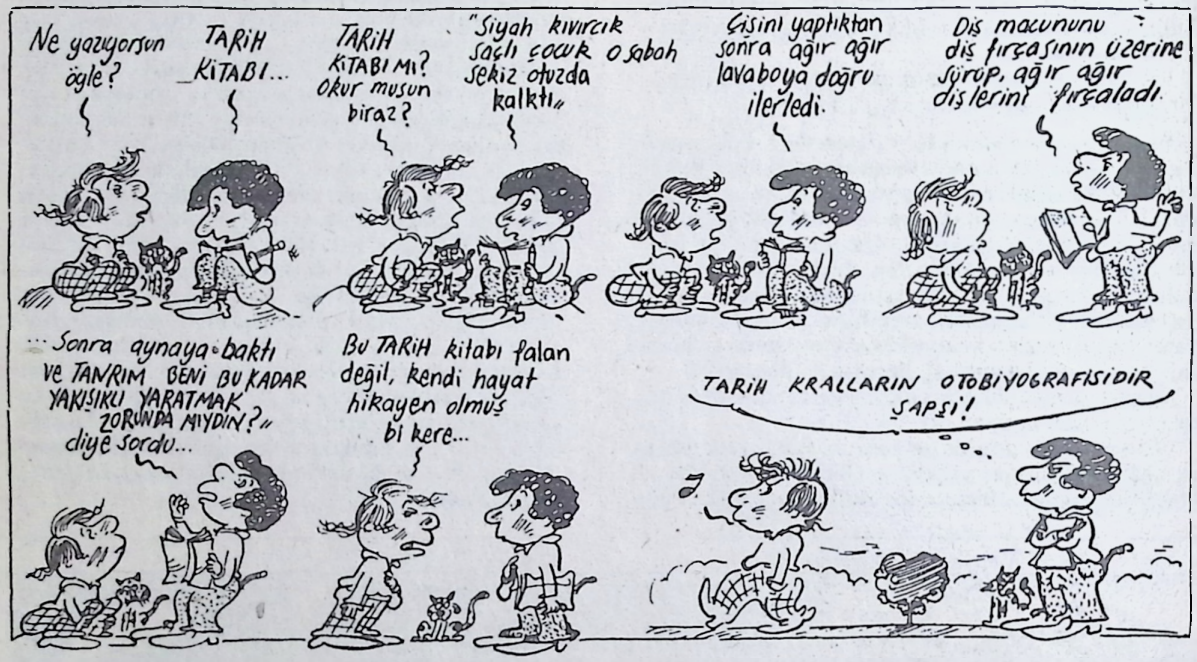

Ateş açılacak dendi, mitingden vazgeçtik

YAVUZ ŞİMŞEK *3 mayıs*

1 Mayıs'ta Şişli Abide-i Hürriyet Meyanı'nda miting yapacaklarını duyaran, ancak 1 Mayıs günü saat 09.00'da mitingden vazgeçen 8 sendikanın genel başkanından oluşan tertip komitesinin **"polisin göstericilere ateş açacağını öğrenince bu kararı aldığı"** bildirildi. Tertip Komitesi Başkanı **Münir Ceylan, "Polisin kendilerine çiçek atacak işçiye kurşunla karşılık vermeye hazır olduğunu anlayınca bunun yol açacağı olayların sorumluluğunu alamadık"** dedi

Öte yandan tertip komitesinin bazı üyelerine **"Bu olay polisi de aştı. Polisin içinde gizli bir örgüt var. Mitinge katılan grupları ateş açacaklar. Bu arada tertip komitesi üyelerini de vuracaklar"**, şeklinde **"telkinde bulunulduğu"** öne sürüldü. Tertip komitesinde yer alan bazı sendika genel başkanları, **"Mitingden önceki gece ve 1 Mayıs sabahı yaygınlaşan bu tür söylentileri biz de duyduk"** dediler.

Petrol-İş Sendikası Genel Başkanı Münir Ceylan, **"1 Mayıs sabahı tertip komitesi olarak toplandığımız Laspetkim-İş Genel Merkezi'ne saat 09.30 sıralarında İstanbul Emniyet Müdürlüğü'nden gelen sivil görevliler** 'Saat 11.00'de mitinge katılmak üzere aşağıya ineceğinizi biliyoruz. Sizin mitinge katılmak için gelen gruplarla birleşmenize kesinlikle engel olacağız. Bu konuda kararlıyız. Biz uyarımızı yapıyoruz. Karar sizin" dediklerini söyledi.

Türk-İş'e bağlı Petrol-İş, Kristal-İş, Deri-İş, Basın-İş Tümtis ile Bağımsız Otomobil-İş, Laspetkim-İş ve Yenihaber-İş sendikalarının genel başkanlarından oluşan tertip komitesinin **"1 Mayıs sabahı mitingden neden vazgeçtiği"** konusunda Ceylan şu değerlendirmeyi yaptı:

"İstanbul Valiliği'ne miting izni için 19 nisanda yaptığımız başvuruya uzun süre cevap verilmedi. Valiliğin İstanbul'da hiçbir mitinge izin verilmediği konusunda basında yer alan açıklamalarından sonra, bize resmen mitingden iki gün önce yazılı cevap verildi. Biz daha önce de açıkladığımız gibi Şişli Abide-i Hürriyet Meydanı'nda miting yapmaya kararlıydık. Bunun için de haftalar öncesinden işyerleri bazında çalışmalara başlamıştık. Üyelerimizi bizden alacakları direktiflere göre hareket edebilecekleri şeklinde hazırlamıştık. İşçiler polise çiçekler atacak, davul zur-

na eşliğinde oyunlar oynayacaklar, tam bir şenlik havası içinde 1 Mayıs İşçi Bayramı'nı kutlayacaklardı. Biz polisin 'cop ya da sopa' kullanarak mitingi engelleme girişiminin söz konusu olacağını düşünüyorduk, ama bedeli ne olursa olsun göze alarak 1 Mayıs'ı kutlayacaktık. Bunun için de mitingden bir gün öncesine kadar mitinge katılma çağrısı yaptık. Ancak miting gününün gecesinde güvendiğimiz, iyi tanıdığımız ilgili yerlerde görevli kişilerden polisin mitinge katılan gruplara ateş açacağı, bu konuda kesin kararlı olduğu, hem grupları hem de tertip komitesini miting alanına sokmayacağı türünden mesajlar gelmeye başladı. Miting günü saat 08.30'da tertip komitesi üyeleri olarak önceden kararlaştırdığımız şekilde Laspetkim-İş Sendikası'nın Mecidiyeköy'deki genel merkezinde toplandık. Bir durum değerlendirmesi yaptık. Komitede yer alan üyelere aynı türden mesajların iletildiğini saptadık. Polisin ateş açması durumunda olayın cop ya da sopa kullanılmasının yol açacağının çok daha ötesinde bir provokasyon boyutuna tırmanacağı, bunun da gerek günlerdir sürdürülen ve kamuoyundan büyük destek gören işçi mücadelesine gerekse bu yılki 1 Mayıs tartışmalarının sağladığı kazanımlara kara çalacağı değerlendirmesini yaptık. Polisin kendilerine çiçek atacak işçilere kurşun sıkmaya hazırlanması gerçeği karşısında faturası ne olursa olsun ödemeyi göze alarak saat 9.15'ten itibaren işyerlerinde bizden karar bekleyen üyelerimize tek tek mitingden vazgeçildiğini duyurduk. Elbette bu duyurumuz her yere ulaşmamış olsa gerek ki bazı işçiler 1 Mayıs'ı kutlamak için Abide-i Hürriyet Meydanı'na yürüdüler ve polisin gözü dönmüş saldırısına uğradılar. Biz bu olayda varsa sorumluluğumuzun bedelini ödemeye hazırız."

Tertip komitesinde temsilcileri bulunan sendikaların yönetim kurulları, bağımsız Banks yöneticilerinin de katılımıyla dün Petrol-İş Genel Merkezi'nde toplanarak 1 Mayıs olaylarını ve bundan sonra ne yapılacağını tartıştılar. Komite Başkanı Münir Ceylan, toplantıdan sonra yaptığı açıklamada, tertip komitesini oluşturan ve yeni katılan sendikaların işçi sınıfının ekonomik, demokratik talepleri ve demokrasi hedefleri doğrultusunda sürdürdüğü mücadelede güç ve eylem birliği içinde olacaklarını söyledi.

Sorumlusu Yok mu?..

UĞUR MUMCU *4 mayıs*

Polis, hangi koşullarda silah kullanır?

Bu koşullar, 1934 tarihli *Polis Vazife ve Selahiyetleri Yasası* ile belirlenmiştir.

Bu yasanın bazı maddeleri, 1985 yılında değiştirilmiştir.

Bu yasa, polisin silah kullanacağı koşulları tek tek saymıştır.

Yasanın 16. maddesindeki koşulları okuyoruz. Dokuz bentte sayılan bu koşullardan bir tanesi bile, 1 Mayıs günü polisin silah kullanmasına izin vermiyor.

Yasada *"silah kullanmak"* yetkisi *"kalabalığa ateş et, adam öldür"* anlamına da gelmez. Silah kullanmak, örneğin *"havaya ateş açarak"* topluluğu dağıtmak anlamına da gelir.

Bu madda 1934 tarihlidir.

Yasaya 1985 yılında konan ek 9. maddede polise, gösteri yapan topluluğun *"direnmesi, saldırıya yeltenmesi veya saldırıda bulunması"* koşullarında *"her çeşit silah kullanma yetkisi"* veriyor.

Bu yetki de sınırsız değil.

Zor kullanma ve direnmenin *"mahiyeti ve derecesine"* göre *"kademeli şekilde artan nispette bedeni kuvvet, maddi güç ve kanuni şartlar"* oluşursa, bu durumlarda silah kullanılabiliyor.

"Toplu kuvvet" olarak *"müdahale"* edilen koşullarda zor kullanmanın derecesi ile kullanılacak *"araç ve gereç"*in belirlenmesi, o olayı bastırmakla görevi *"kuvvetin amiri"* tarafından saptanıyor.

Bu durumda, Tarlabaşı'nda kalabalığa ateş açma emrinin ya Emniyet Müdürü Ardalı ya da bu bölgedeki olayı yatıştırmakla görevli *"amir"* tarafından verilmesi gerekir.

Konunun en önemli, en duyarlı noktası buradadır.

Eğer, *"ateş emri"* olmadan polis kendiliğinden ateş etmişse, çok daha *"vahim"* bir durumla karşı karşıyayız demektir.

Olayda, polise karşı direnmenin *"mahiyet ve derecesi"* ateş ile karşılık verilecek kadar büyük müydü?

Direnme *"kademeli olarak artan nispette"* büyüyor muydu?

Bu koşullarda bile silah kullanmak *"kalabalığa ateş aç"* anlamında bir yetkiyi içermez.

1 Mayıs ile ilgili toplantılarda Emniyet Müdürü *Ardalı*'nın polise verdiği *"emir"* ya da *"talimat"* nedir?

Bir ateş emri verilmiştir.

Bu emir ne zaman verilmiştir?

Ortaya çıkarılması gereken konu budur.

1 Mayıs olayları nedeniyle önceden genel bir *"vur emri"* verilemez. Verilmişse bu daha büyük bir suç olur.

Tarlabaşı'ndaki olay nedeniyle kalabalıktan polise taş atıldığı anda *"ateş emri"* verilmişse, bu emri veren *"amir"* kimdir?

Emniyet müdürü mü?

Siyasi şube müdürü mü?

O yöredeki görevli *"amir"* mi?

Kim vermiştir bu emri? Kimdir bu *"amir"*?

Olayın fotoğrafları gazetelerde yayımlanmıştır. Ateş açanlardan biri trafik polisidir. Trafik polisi, bu olayı bastıracak *"toplu kuvvet"* içinde görevli midir?

Kimdir bu trafik polisi?

Bu trafik polisine *"vur emri"* verilmişse, bu emri vermeye yetkili olan *"amir"* kimdir?

Bu sorulara yanıt aranacaktır.

Diyelim ki ateş açanlar arandı ve bulundu.

Yasaya 1985 yılında eklenen ek 9. madde, olayda silah kullanan polisler hakkında Osmanlı İmparatorluğu'ndan kalma *"memurin muhakematı hakkındaki yasa"* gereğince soruşturma yapılmasını öngörüyor.

Yasa, olayda silah kullanan polislerin *"ceza sorumluğunun tespitini"* savcılardan önce *"memurin muhakematı yasası"* gereğince oluşturulacak kurullara veriyor.

Sanık polisler hakkında dava açılırsa, bu polisler *"duruşmadan vareste"*de tutuluyorlar. *"ANAP damgalı"* yasa maddesi, yargıcın yetkisine işte böyle karışabiliyor.

Bu polislerin avukatlık ücreti de Emniyet Genel Müdürlüğü'nce karşılanıyor.

"ANAP yasaları" böyle...

Bu yasalardan önce devleti yöneten *"zihniyet"* ve tutum önemlidir. Polisin eğitimi önemlidir; polise verilen ideoloji ve siyasal kimlik önemlidir; polisin yetiştiği ortam ve koşullar önemlidir.

Yoksul polisleri işçilere, yoksul işçileri polislere düşman eden tek yanlı koşullandırmalar önemlidir.

Dün *"Tuzla olayı"*, bugün 1 Mayıs... Yarın belki de bir başka olay... Bir başka serüven!.. Ve bir başka senaryo... Ve bilinen son!..

10'uncu Yıl!..

İLHAN SELÇUK *6 mayıs*

Her 10 yılda bir Türkiye'de yaşananlar, aralarında kopya kâğıdı bulunan sayfalara yazılmış gibi birbirine benziyor.

İster *"şematik"* deyin, ister *"mematik"* kırk yıldan beri yaşanan olayların topografyasında görünen budur...

27 Mayıs...
12 Mart...
12 Eylül...

Üç askeri müdahalenin de gergefi nasıl örülüyor? Önce ekonomi bozuluyor; dengeler altüst oluyor; yoksullar daha yoksullaşıyor, zenginler daha zenginleşiyor; halk kitleleri geçim sıkıntısında yay gibi geriliyor; ama demokratik özgürlüklerden yoksunluk, birikimlerin yasal eylemlere dönüşmesini yasaklıyor.

Sonra öğrenci olayları başlıyor.

Gençler atılgan...

Düzeni korumak görevi, yetersiz polisin sırtına vuruluyor.

Polis de öfkeli...

Bir yandan polisin içindeki vurucu kırıcılar, öte yandan gençlik kesimindeki atılganlar karşı karşıya geldiler mi yangın için bir kibrit çok bile... İstersen sen yerli Tekel kibriti kullanırsın; bir başka el de yabancı marka altın çakmakla kundaklayabilir.

Ortalık birbirine girer, tozdan dumandan ferman okunmaz...

İktidarın başı koltuğunu her şeye yeğlemektedir; yüreğindeki tek kaygı budur; kimisi *"Ben kendime sabık başbakan dedirtmem"* diye konuşur; kimisi *"Ben muhalefet olmam"* diye tutturur.

Meydanlardaki kavga büyüyüp sokaklarda kanlar akınca...

Polis yetersiz kalınca...

Ülkeyi kim kurtaracak?

"Cumhuriyeti koruma ve kollama" görevini benimsemiş ordu ne güne duruyor? Gizli toplantılar hemen başlar; küçük rütbelerde, kuvvet komutanlıklarında ya da doğrudan Genelkurmay'da harekât planları hazırlanır...

Sonra "G-günü" gelir çatar.

★

Yaşanan askeri müdahalelerin şeması aşağı yukarı böyledir; ama 27 Mayıs orduda aşağıdan yukarıya doğruydu; askeri eylem, ilerici toplumsal güçlerle bütünleşti; 1961 Anayasası'yla sonuçlandı. 12 Mart'ta müdahale sağa kaydı; tutucularla işbirliği yaptı. 12 Eylül ise demokrasiye tepeden inme tam bir darbe niteliğindedir; 82 Anayasası meydanda...

Ne var ki kırk yıllık acı deneyimler sonunda askeri darbelere karşı toplumun sağında solunda ortak bir tepki ve bilinç oluştu; 12 Eylül'den bu yana 10 yıllık süre dolarken demokrasi eğilimleri geçmişten çok daha ağırlıklı ve daha yoğun...

Yine de *"mülahazat"* hanesini açık bırakmakta yarar var.

★

1989'un ilkbaharında neler oluyor?

Direşine geçen işçiler...
Sokağa dökülen gençler...
Demokrasiden yoksun bir toplum...
Doruğunda geçim sıkıntısı...
Gittikçe zenginleşen zenginler...
Gittikçe yoksullaşan yoksullar...
Yüzde 70'lik enflasyon...
Piyasada durgunluk...
Bozulan ekonomi...
Üretimsizlik...

Bütün bunların üstüne tuz biber eken nedir? Son seçimlerde ancak yüzde 21.75 oranında oy toplamış bir Başbakan:

— *"Ben"* diyor, *"Muhalefet olmam..."*

Polislerle gençler sokaklarda çarpışıyorlar; emniyet görevlileri gazetecilerin ağzını burnunu, kolunu bacağını kırıyor; Başbakan televizyona çıkıp konuşuyor:

— *"Basın, güvenlik güçlerini zaafa düşürmek istiyor..."*

Ey akıl, neredesin?

★

Kimbilir şu günlerde Özal'ın benliğinde ne gibi hırsların fırtınaları kopuyor? Başbakan belki de *"benden sonra tufan"* özdeyişine sarılıyor; ama hem kendisi hem ülke için akıl yolu *"erken seçim"*dir.

PAMUKBANK 3 İyi bankadan...

Cumhuriyet

Peşin parayla elektronik eşya alma imkânı. PAMUKBANK iyi bankadır

65. Yıl; Sayı: 23242 Kurucusu: Yunus Nadi 600 TL. [illegible] 5 Mayıs 1989 Cuma

Özal suçladı, polis vurdu

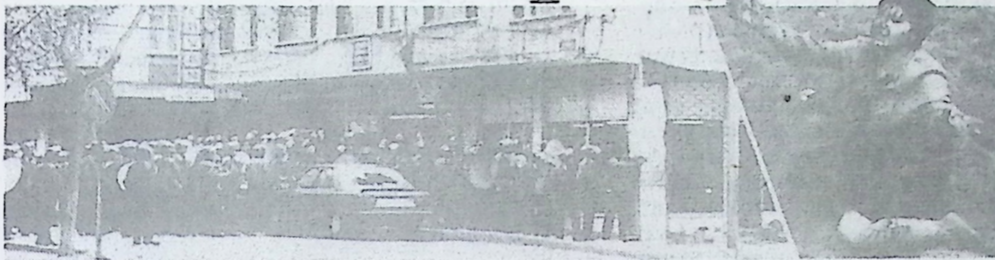

Savaş alanı gibi 1 Mayıs'ta polisin silahlı müdahalesi sonucunda ölen Mehmet Akif Dalcı'nın töreninde patlak veren yeni olaylar Zeytinburnu Meydanı'nı ve cenazenin kaldırıldığı Konyalı Camisi çevresini savaş alanına çevirdi. Cenaze töreni yapmak isteyenlerin polisi taş yağmuruna tuttuğu, bazı dükkânların ve polis araçlarının camlarının kırıldığı olaylar sırasında polis de göstericileri dağıtmak için cop, taş, gözyaşartıcı bomba kullandı. Çevik Kuvvet Müdürü Necmettin Yıldırım'ın yer yer silah kullanılmaması için uyarıda bulunmasına karşın bazı polislerin tabanca ve otomatik silahlarla ateş açtığı görüldü. Göstericiler sırasında, aralarında polislerin de bulunduğu çok sayıda kişi yaralandı. Bazı polislerin çatışma sırasında yaralananların hastaneye götürülmesini de engellemeye çalıştığı gözlendi. Olay yerine yakın hastanelere götürülen bazı yaralılar da burada bulunan polis ve bekçilerin saldırısına uğradılar. Buradan muhabirimiz Fuat Kozluklu, hastaneden zorlukla kaçırıldı.

Gazetecilere toplu dayak

1 Mayıs'ta ölen gencin cenaze töreninde olay: 30'u aşkın yaralı, çok sayıda gözaltı

MUHABİRİMİZ ANLATIYOR

Bileğimi nasıl kırdılar?

Polis copuyla bileği kırılan arkadaşımız Fuat Kozluklu, gazetecilerin dövülmesi olayını şöyle anlattı:

"Arkadaşım **Sedat Aral**'ın fotoğraf çektiği sırada arkasından tahta sopalarla, tahta coplarla vurulduğunu gördüm. Ben de makinemi kaldırıp resmini çektim. Bu sırada Sedat'ın üzeri kan revan içindeydi. Vurmayın diye bağır-

(Arkası Sa. 15, Sü. 6'da)

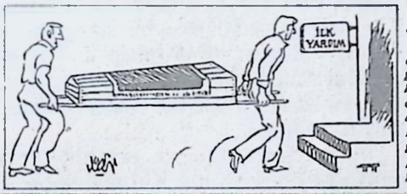

Cenaze töreninde olay

1 Mayıs'taki olaylarda polisin silahlı müdahalesi sonucu ölen Mehmet Akif Dalcı adlı gencin cenazesi dün İstanbul'da kaldırıldı. Zeytinburnu'ndaki cenazeyi izlemek isteyenlerle polis arasında coplu-taşlı çatışma çıktı. Polisin çatışma sırasında gözyaşartıcı bomba attığı, bazı polislerin de silah kullandığı gözlendi.

Vurun gazeteciye

Cenaze törenini ve törenden sonra patlak veren olayları izlemek isteyen gazeteciler, iki kez, polislerin saldırısına uğradılar. Cop ve kalkanla gazetecilere kıyasıya girişen polislerin saldırısı sırasında 15 gazeteci yaralandı. Muhabirimiz Fuat Kozluklu'nun bileği kırıldı. Gazete muhabiri Uğur Onur Urhan beyin kanaması geçirdi. **15. Sayfada**

POLİS TELSİZİNDEN

'Hainleri vurun'

O gazete muhabirlerini... S....n onları!

Anasını s...tiğim Oktay Ekşi... Neredesin Oktay Ekşi?

Arkadaşların söylediğine göre 7-8 tane yaralı var, gazeteci olarak.

Bazı gazeteciler gazetelerine telsizle bilgi veriyorlarmış, gazetecilere saldırı oluyormuş.

Yalan müdürüm, yalan.

15. Sayfada

ÖZAL'IN 1 MAYIS DEĞERLENDİRMESİ

Ölen de olur yaralı da

Başbakan "Tabii bu gibi hadiselerde yaralanan da olur, silahla değil, başka türlü ölen de olur. Ama o hadisede bir kişi ölmüştür. Ama bu kadar büyütülecek bir hadise değildir" dedi. **13. Sayfada**

Dayağın fotoğrafı Dalcı'nın cenazesi camiden polis koruması altında kaçırılırcasına çıkarılmış, polis tören düzenlemek isteyenleri cop ve kalkanlarla dağıtmıştı. Bunun ardından sıra, olayları görüntülemeye çalışan gazetecilere geldi. Bir grup polis "Siz de onlardansınız, hain ...nler" diyerek gazetecilerin üzerine saldırdı. Dayaktan payını alanlardan biri de haziran ayında yayına geçeceği belirtilen Sokak dergisinin foto muhabiri Yücel Tunca idi. Tunca'nın suçu, kalbinde pil bulunduğu haykırışlarına rağmen kıyasıya dövülen Nokta dergisi muhabiri Erzade Ertem'in dayak sırasında fotoğrafını çekmiş olmasıydı. Erzade Ertem hastaneye kaldırılırken Yücel Tunca da copun önünden kaçmaya çalışıyordu.

3 BASIN KURULUŞU

Özal gazetecileri hedef gösterdi

Üç basın kuruluşu İstanbul Valisi Başar'ı ziyaret ederek gazetecilerin can güvenliğinin sağlanmasını istediler. Emniyet Müdürü Hamdi Ardalı, "Kusurumuz varsa teşkilatım adına özür diliyorum" dedi. İçişleri Bakanı Aksu, gazetecilerin dövülmesinden üzüntü duyduğunu belirtirken, Valiliğin idari soruşturma açtığını söyledi. **14. Sayfada**

SHP, Özal için gensoru düşünüyor

Aksu için soruşturma önergesi

1 Mayıs olaylarından siyasi olarak Başbakan ve hükümetin sorumlu olduğunu belirten SHP yöneticileri, gelişmelere göre Özal hakkında gensoru önergesi verileceğini açıkladılar. **13. Sayfada**

Karabük ve İskenderun

Demir çelikte grev

20 bin işçinin katıldığı grev sakin başladı. Çelik-İş Genel Başkanı Türker son görüşmelerde, saat ücretine bin 408 lira zam önerildiğini, sosyal yardımlara ise hiçbir yanıt verilmediğini söyledi. **12. Sayfada**

Enflasyon inatla: Yüzde 74.5

DİE'nin mart ayında yüzde 3.5 olarak belirlediği aylık tüketici fiyatları artışı nisanda 3.6 oldu. İTO'nun belirlemelerine göre de aylık perakende fiyat artışı yüzde 4.4'ten yüzde 6.3'e yükseldi.

DİE'ye göre tüketici fiyatlarındaki yıllık ortalama artış yüzde 74.5, İTO'ya göre yüzde 74.8 oldu. DİE, yıllık ortalama artışın geçen aya göre yüzde 1.1 gerilediğini belirledi. Bunun nedeni, daha yüksek olan nisan 1988 rakamının hesaptan çıkmış olması. **12. Sayfada**

Varşova'dan Yılmaz'a sürpriz jest

Dün Polonya gezisini tamamlayan Dışişleri Bakanı Mesut Yılmaz'ın Bulgaristan'daki Türk azınlıklarla ilgili sözleri, Polonya resmi ajansında tam metin yayımlandı. [illegible] haberi 10. Sayfada

BONN

'Kısa menzilli' diplomasisi

NATO'nun Avrupalı ülkelerinin başbakan ve bakanları, nükleer silahların modernizasyonu konusunda bir uzlaşma formülünü mayıs sonundaki zirve toplantısına yetiştirebilmek için başkentler arasında mekik dokuyor.

Kısa menzilli nükleer silahların geleceği konusunda Varşova Paktı ile görüşmeler yapılmasını savunan F. Almanya Başbakanı Kohl, İtalya'dan da aldığı destek sonrasında pozisyonunu daha güçlendirdi. Kohl'un sessiz destekçileri de var. ULYA ÜÇER'in haberi 10. Sayfada

WASHINGTON

Bush görüşmeye yanaşmıyor

ABD Kongresi'nin bazı üyeleri, F. Almanya'nın kısa menzilli nükleer silahların kaldırılmasında ısrar etmesi halinde Avrupa'daki Amerikan askerlerinin çekilebileceğini tekrarladılar. **10. Sayfada**

OLAYLARIN ARDINDAKİ GERÇEK

Ektiğini Biçen...

Demokrat bir toplumda polis, insan hakları ve temel özgürlüklerin bekçisidir; evrensel demokrasinin uygar dünyada benimsenmiş ideolojisine göre eğitilir. Hem polisin hem de yurttaşın demokrasi kültürünü özümsediği toplumlarda sorunların çözüm yolları şiddetten geçmez.

Ne yazık ki Türkiye'de polis, geçmişte de çoğu kez kanıtlandığı gibi (siyasal iktidarın baskısı altında) temel özgürlüklere düşmanlaşan bir tutuma kayabiliyor ve ortaya hüzün verici tablolar çıkabiliyor.

1 Mayıs 1989 günü İstanbul'da olan bitenler bütün dünya basınına ve televizyonlarına yansıdı; polisin, kaçan kalabalıklara hedef gözeterek ateş ettiği belgelendi ve kanıtlandı. Bu yüzden 1 ölü ve onlarca yaralı var. TRT, siyasal iktidarın denetimi altında bulunduğundan olayları yayınlamadı; ama basın, görevini yaptı, birinci sayfalarda fotoğraflarla donatarak haberleri verdi.

Başbakan Özal, bunun üzerine Türk basınını eleştirdi; iktidar partisinin Meclis grubunda yaptığı konuşmada, gazeteleri "güvenlik güçlerini zaafa düşürme" ve "çifte standart uygulamakla" suçladı.

Bu önyargılı yaklaşımın kökürüklediği ortamda daha kötü

***

(Arkası Sa. 14, Sü. 1'de)

- **Arafat FKÖ'yü karıştırdı** *FKÖ lideri Yaser Arafat'ın açıklaması 8 Filistin örgütünün tepkisine yol açtı.* 3. Sayfada
- **Ateşkes için anlaşma** *Arap Birliği'nin girişimleri sonuca ulaşmak üzere.* 3. Sayfada
- **Öğrencilerden diyalog baskısı** *Çin'de öğrencilerin özgürlük ve demokrasi yürüyüşleri dün de sürdü.* 3. Sayfada
- **5 yıl sonra Müjdat show** *Gezen'in hazırladığı 'Başlar mısın Başlayalım mı?' adlı güldürü ekrana geliyor.* 4. Sayfada
- **'Zincir' neden yakıldı?** *Yönetmen ve salon sahibinin gereksiz sürtüşmesi sinemamıza zarar verdi.* 5. Sayfada
- **Belediyelere vergi darbesi** *TBMM'ye sunulan tasarıda akaryakıt tüketim vergisi yüzde 70'e yükseltiliyor.* Ekonomi'de
- **Hesap dışı kalan zamlar** *Kamu ve özel sektör zamları hız kazandı.* Ekonomi'de
- **Fenerbahçe'de erken bayram** *Çeyrek finalde 4-3'lük Galatasaray galibiyeti Sarı-Lacivertli camiayı sevince boğdu.* Spor'da
- **Liani diplomatik trafikte** *30 nisanda 34 yaşına basan Papandreu'nun sevgilisi Liani halen Yunanistan'ın en popüler kadını.* Arka Sayfada

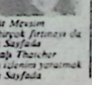

- **Bahar sizi de çarpabilir** *Mevsim değişimi fiziksel ve ruhsal birçok fırtınayı da beraberinde getiriyor.* Arka Sayfada
- **Thatcher'ın 'erkek' imajı** *Thatcher kamuoyunda dinç ve kararlı izlenim yaratmak için yeniden yaratıldı.* Arka Sayfada

GÖZLEM

UĞUR MUMCU

Rüzgâr Eken...

Yaşanan olaylar, ANAP'ın bir "gerilim siyaseti" izleyeceği kuşkusunu veriyor.

Başbakan önce basını suçluyor, ardından 1 Mayıs günü polis kurşunu ile can veren *Mehmet A. Dalcı*'nın cenazesinde dokuzu gazeteci olmak üzere çok sayıda yurttaş yaralanıyor.

Polis telsizlerinde gazetecilerden ağıza alınmayacak sövgüler ile söz ediliyor.

Başbakan Özal, 1 Mayıs olayları nedeniyle polisi eleştiren-

(Arkası Sa. 17, Sü. 4'te)

Çalınan tarih

ÖZGEN ACAR *9 mayıs*

LEFKOŞA/NEW YORK — Dünyadaki kilise duvar resimleri arasında en önemli üç sanat eserinden biri sayılan ve Kuzey Kıbrıs'ta bir kilisede bulunan bazı mozaikler duvardan sökülerek sahte bir belge ile önce Almanya'ya, sonra da ABD'ye kaçırıldı. Kuzey Kıbrıs'tan 1980'li yılların başında kaçırılan ve bunların yasal ihracına ilişkin yazılı izni verdiği söylenen zamanın Başbakanı **Osman Örek**'in imzasını taşıyan belge ise sahte. Bir Amerikan federal mahkemesine kanıt diye sunulan bu sahte belgenin düzenlenmesinde **"kesinlikle"** herhangi bir **"Rum parmağı"** bulunmuyor. Avrupa ve Amerikalı alıcılara kendisini **"Kıbrıs'ın resmi arkeoloğu"** gibi göstermekle kalmayıp adadan bu değerli mozaikleri kaçıran ve bunları satabilmek için Örek imzalı sahte belgeyi hazırlayan kişi bir Türk. 25 yıl öncesinin Konyası'nda DSİ'de gündüz teknik ressam, gece barlarda saksofon çalan, günümüz Aliağası'nda milyarder tersane sahibi: **Aydın Dikmen...**

Mayıs 1982'den önce Kuzey Kıbrıs'ın Karpas Burnu'na doğru eski adıyla Lythrangomi yeni adıyla Boltaşlı köyündeki **"Panagia Kanakarya Kilisesi"**nin duvarlarında bulunan mozaikler bilinmeyen kişilerce gizli sökülmüş ve yasadışı yollarla Kıbrıs dışına çıkarılmıştı. Ancak bu yıl başına kadar bunların nerede ya da akıbetlerinin ne olduğu hakkında gerek Kıbrıslı Türk ve gerek Rum yetkililerinin en ufak bilgileri bulunmuyordu.

Kıbrıs Türk basınından **"mozaiklerin yağmalanması"** olayını öğrenen Kıbrıs Rum yönetimi, 14 Haziran 1982 tarihinde bir açıklama yaparak çalınan mozaiklerin fotoğraflarını dünyaya dağıttı.

Rum yönetimi bunların özel koleksiyoncular ve müzelerce satın alınmamasını, mozaikler hakkında herhangi bir duyumu olanların kendilerine hemen haber vermelerini istedi. Rum yetkililer, olayı çeşitli yabancı mesleki dergilerde yayımlatmakla kalmayıp uluslararası örgütleri de bilgi sahibi kılarak, gereğinde bunları piyasa fiyatı ile almaya da hazır olduklarını duyurdular.

Mozaikleri pazarlamak için konuştuğu tüm Avrupa ve Amerikalı eski eser tüccarları, müzeler ve özel koleksiyoncular bu mozaiklerin **"Kıbrıs'tan yasal yollarla çıktığına ilişkin resmi ya da inandırıcı bir belge"** aradıkları için, Aydın Dikmen bunları satma olanağını uzun süre bulamaz.

"Ne yapıp etmeli böyle bir belge edinmeli" diye düşünen Dikmen, Kıbrıs'taki yeraltı ve yer üstü tüm yardımcıları ve dostları (!) aracılığı ile rüşvet karşılığında böyle bir belgeyi KKTC'den sağlamak için çok uğraşırsa da bunu başaramaz.

Bunun üzerine Aydın Dikmen, Cenevreli eski eser tüccarı **Dr. Geza Von Habsburg** aracılığı ile Amerika'nın Indiana eyaletindeki yeni galerici Bayan **Peg Goldberg**'in karşısına sahte bir belge ile çıkar.

Yedi yıl sabreden, ancak ortalıktaki toz duman yatıştıktan sonra bunları satmayı planlayan Aydın Dikmen, nihayet bunları 1988 temmuzunda Dr. Von Habsburg aracılığıyla Indiana'da yeni bir galeri açmaya çalışan Bayan Goldberg'e 1.2 milyon dolara (yaklaşık 2.5 milyar liraya) satar.

Çünkü, dünyada ancak eşdeğerde iki benzeri olan bu dört parça mozaiğe 20 milyon dolar (yaklaşık 40 milyar lira) verebilecek bir müze bilmektedirler. Amerika'nın batı yakasındaki dünyanın en ünlü müzesi **Paul Getty**'nin bu işler için ayırdığı bütçe Türkiye'nin savunma bütçesine eşdeğerdedir.

Ancak bu işe yeni başlayan Bayan Goldberg'in bilmediği iki şey vardır: Birincisi, bazı kaçak antikaların neden olduğu skandallardan ağzı yanan Getty Müzesi, artık bu gibi eserleri satan almadan önce Kıbrıs Rum yönetimine, Türkiye, Yunanistan ve İtalya'ya, bunların yasallığı hakkında soru sormakta ve ancak tatmin edici yanıttan sonra satın almaktadır.

İkincisi, 2-3 yıl önce yine aynı yollardan ve aynı kişilerce Kıbrıs'tan getirilmiş bazı kaçak eserleri satın aldığı için önce Rum yönetimi ile arası açılan, ancak karşılıklı bir anlayışla tatlıya bağlanan o olaydaki anlaşmanın içeriğinden Goldberg'in yine bilgisi yoktur.

Goldberg, bir aracısıyla Getty Müzesi'ne yaklaşıp mozaikleri önerdiğinde, bunların fotoğraflarını, niteliklerini, Kıbrıs'tan çıkışının yasal olduğunu anlatan ve o zamanki **"Kıbrıs Türk Federatif Devleti"** Başbakanı Osman Örek'in sözde 26 Haziran 1978'de imzaladığı **"kırık ve parçalanmış ikon, mozaik ve freskoların ülke dışına çıkarılmasına izin veren"** belgeyi, ayrıca Aydın Dikmen'in **"satış garantisini"** de verir.

Getty Müzesi söz konusu ilke ve ayrıca anlaşma gereğince durumu Rum yönetiminin ünlü Eski Eserler Dairesi Müdürü **Dr. Vassos Karayeorgis**'e ocak 1989'da bildirir.

Önümüzdeki günlerde emekliye ayrılacak olan ve kendisini 1973 yılında Ankara'da bir uluslararası arkeoloji kongresinde tanıdığım Dr. Karayeorgis ile geçen mart ayı ortasında Kıbrıs'taki bürosunda görüşürken, Bizans sanatının uzmanı ve aynı zamanda görevi kendisinden devralacak olan yardımcısı **Athanasios Papageorhiou** da bulunuyordu.

Dr. Karayeorgis, **"Türk bölgesindeki Panagia Kanakarya Kilisesi'nden çalınan mozaiklerden bazılarını bir başka yoldan geri alıp Güney Kıbrıs'a getirdiklerini"** bana açıklarken, bunların fotoğraflarını da veriyordu. Rum yetkili ayrıca bununla da yetinmiyor ve Getty Müzesi'ne Bayan Goldberg'in önerdiği dört parça mozaikteki **"Meryem'in Kucağındaki genç İsa"**yı gösteren, elindeki tek renkli diayı da **"geri göndermem koşulu"** ile bana veriyordu.

Olay, daha Indianapolis'te Amerikan Federal Mahkemesi'nde dava konusu olmadan önce Güney Kıbrıs'taki Rum yetkilileri, o gün bana **"Osman Örek imzalı bu belgenin varlığını"** açıklıyorlar ve bunu daha sonra arkamdan New York'a göndereceklerine de söz veriyorlardı.

Açıkça söylemeseler bile belgenin sahteliğinden onların da kuşkuları vardı. Böyle bir belgeyi Kıbrıslı Türk Başbakanı'nın imzalaması **"Uluslararası arenada kendileri için gerçekten çok iyi bir propaganda malzemesi olabilirdi, ancak mozaikleri geri getirebilmek için ABD Federal Mahkemesi'ndeki durumları"** güçleşecekti.

Çünkü, **"her ne kadar Birleşmiş Milletler ve ABD, KKTC'yi tanımıyordu, ama ABD Federal Mahkemesi (de facto) fiili bir devletin başbakanınca verilen yasal izni, alıcının iyi niyetli olduğunu kanıtlaması açısından kabul edebilir ve bu durumda ABD'de açа-**

cakları davayı yitirebilirlerdi."

"Mozaiklerin gerçek sahibi" olarak kabul ettikleri Kıbrıs Ortodoks Kilisesi ile birlikte Rum yönetiminin Indiana eyaletinde açtığı dava, KKTC basınına yansıyınca Osman Örek bir açıklama yapıyor, söz konusu belgeyi yalanlıyor ve **"Bu işi olsa olsa, hırsızlığı yapanlar düzenlemiş olmalıdırlar. Benden ve Türk generalinden söz ederek Rumlar alçakça bir oyun peşindedirler"** diyordu.

Örek'in bu iki yargısında birinci **"doğru"** ikincisi ise **"yanlış"**tı. Çünkü, belgenin sahteliği, Kıbrıs Rum yönetiminin daha çok işine geliyordu.

Nitekim, Örek'in bu açıklaması üzerine New York'ta konuştuğumuz Rum temsilciliğinden bir yetkili şu değerlendirmeyi yaptı:

"Sayın Örek'in bu belgenin sahte olduğunu söylemesi ve bunu kanıtlamak için de Amerikan mahkemesinde tanıklık yapmaya hazır olduğunu açıklaması önemli bir gelişmedir. Sayın Örek'in mahkemede ifade verip bu belgenin sahteliğini kanıtlaması bizi son derece sevindirecektir. Böylece bu mozaikleri Bayan Goldberg'den alıp Kıbrıs'a geri getirmemizde en önemli tanık olacaktır."

Bir başka belge ise Bayan Goldberg'in mozaikleri önce ABD'ye ithal için ABD gümrük yetkililerine, satmak için Getty Müzesi'ne ve daha sonra da kendisini savunmak üzere Amerikan Federal Mahkemesi'ne sunduğu ve Rum yönetiminin eline de ulaşan **"Satıcı Garanti Belgesi"**dir.

Bu belgede, kimliği belirlenemeyen **P.Polak** adlı bir tanık önünde, söz konusu mozaikleri 25 Ekim 1988 tarihinde Münih'te satan ve bunların yasal olduğunun garantisini veren kişinin adı açıklanmaktadır. Belgenin altındaki imza ise Aydın Dikmen'e aittir.

Dr. Karayeorgis ve halefi Papageorghiou ile konuştuğum sırada bu belgenin varlığından haberim yoktu. Kendilerine, mozaiklerin kimler tarafından kaçırılmış olabileceğini sorduğumda birbirlerine bakıp güldüler ve ancak herhangi bir açıklama yapma yerine susmayı yeğlediler.

Kendilerine elimdeki kanıtlara göre bu işin orkestra şefinin **"Konyalı Aydın Dikmen olduğunu"** söylediğimde şaşırmışlardı ve Dr. Karayeorgis **"Siz gerçekten çok iyi biliyorsunuz"** demekle yetinmiş ve **"zamanı gelince bu konuda bana bazı kanıtların iletilebileceğini"** sözlerine eklemişti.

İşin bir başka ilginç yanı, Aydın Dikmen imzalı söz konusu satış belgesi birkaç gün önce New York'ta elime geçtiğinde, ünlü Türk kaçakçısının rolünü iyi oynadığı ve alıcıları **"bir başka belgeyi (!) daha 20 gün içinde göndereceğine söz verdiği"** görülüyordu.

Bu belgede söz konusu eserlerin gerçek sahibi **"General Örmek"**in lisansını da 20 gün içinde kendilerine göndereceği belirtiliyordu. Anlaşılan Dikmen, alıcılara bu eserleri hayalet bir general olan **"Örmek"**ten satın aldığı ya da onun adına sattığı konusunda inandırıcı bir masal anlatmıştı.

Aydın Dikmen'e kendisinin **"Kıbrıs'ın resmi bir arkeoloğu (!)"** olduğunu da yine tanık önünde kendi el yazısı ile yazıp, altını imzalayıp, alıcılara aynı tarihte bir başka belge olarak vermişti.

Şehir Tiyatroları nelere gebe?..

DİKMEN GÖRÜN UÇARER *9 mayıs*

SHP Anakent Belediyesi'nin kültür ve sanat alanında olumlu girişimlerde bulunacağı ve bu bağlamda Şehir Tiyatroları ile çalışmalarını uyum içinde yürüteceği, beş yılda gerçekleştirilen aşamaları değerlendirerek bu kuruluşa daha geniş olanaklar tanıyacağı beklenirken, Belediye Başkanlığı yetkililerinin icraatlarına, Şehir Tiyatroları'nı tırpanlayarak başlamaları şaşkınlık uyandırdı. Genel Sanat Yönetmeni **Gencay Gürün**'ün **"sağ kolum"** dediği Şehir Tiyatroları Müdürü **Hakan Altıner** apar topar istifa zorunda bırakıldı. Bu acele kaydırmanın gerekçesi görünüşte 657 sayılı Devlet Memurları Yasası ile bağdaştırılıyordu.

Öğrendiğimize göre Altıner söz edilen yasanın **"sözleşmeli personel istihdamı"** maddesinden yararlanılarak ve **Ahmet İsvan**'ın belediye başkanlığı döneminde aynı maddenin **Nedim Otyam**'ın Konservatuvar Müdürlüğü'ne getirilmesi için işletilmesinden yola çıkılarak atanmıştı bu göreve. Yani önünde bir **"emsal"** vardı. Kaldı ki, eski yönetim sırasında Şehir Tiyatroları Müdürlüğü'nün sanatla sıkı bağlantısı nedeniyle, belediye bünyesindeki diğer müdürlüklerden bir ayrıcalığı olduğunun göz ardı edilmemesi ve atamada elastikiyet gösterilmesi, sözü edilen yasaya körü körüne bağlanmaktan çok daha olumlu bir yaklaşımdır diye düşünmemek olanaksız. Tabii eğer Şehir Tiyatroları'na çengel atmaktaki tek neden bu yasaysa.

Hepimiz biliyoruz ki, tiyatro memuriyetin çok ötesinde bir ekip işidir. Bu sanatsal bütünlüğün salt sahnede rol alanlar arasında değil, o kurumu yönetenler arasında da sağlanması gereklidir. Bu bir denge olayıdır ve denge bozulduğu anda da sanat yönetmeninin sağlıklı çalışması beklenemez. Şunu tartışmasız kabul etmek gerekir ki, Gencay Gürün Genel Sanat Yönetmeni olarak Şehir Tiyatroları'nın başına geldiği günlerde, bu tiyatro can çekişiyordu. Gürün, bir ölüyü canlandırdı. Şehir Tiyatroları'nı İstanbul'un tiyatro yaşamının çok önemli bir parçası durumuna getirdi. Şimdi onu şu ya da bu nedenle yıpratmak, Şehir Tiyatroları'ndan uzaklaşması için zemin hazırlamak öncelikle İstanbul izleyicisinin ve Şehir Tiyatroları'nın kaybı olur. Bir de tabii iş başına gelir gelmez Şehir Tiyatroları'na uzanan Anakent Belediyesi'nin.

Kuşkusuz bir sanat yönetmeninin yükümlülüklerini yerine getirebilmesi idari işlerin sağlıklı yürütülmesiyle orantılıdır. Bu durumda Şehir Tiyatroları'nda müdür sıfatını taşıyacak kişinin hem idari işlerden anlaması hem de sanata yatkınlığı söz konusudur. Gencay Gürün - Hakan Altıner beraberliğinin başarıyla yürümesinde Altıner'in bu özellikleri taşımasının payı vardır. Ayrıca eğer bugün Şehir Tiyatroları dolu salonlara oynuyorsa, biletlerin satışa çıktığı günlerde inanılmaz kuyruklar oluşuyorsa, kısacası Şehir Tiyatroları grafiğinde olumlu yükselişler kaydediliyorsa, bu başarıda aslan payına sahip olan bir sanat yönetmeni göz ardı edilerek sebep ne olursa olsun, onun en yakın mesai arkadaşı tek kalemde gözden çıkartılamaz. Çıkartılırsa, yapılanı tarafsız bir yaklaşım olarak yorumlamak zorlaşır.a

Peki, şimdi ne olacak? Kim atanacak Altıner'in yerine? Bir de şu var: Yeni müdürün atanmasından önce sanırım Belediye Başkanlığı yetkilileri 27 nisan tarihli **Cumhuriyet**'te sözünü ettikleri Altıner'le ilgili iddiaların neler olduğunu, kimler tarafından ortaya atıldığını, doğruluk ve yanlışlık derecelerini de açıklayacaklardır. Tabii burada söz konusu olan Altıner'in şahsı değil, dedikodulara, kara çalmalara kulak vererek kişileri töhmet altında bırakmak sağlıklı bir yönetim biçimiyle herhalde uyuşmaz.

Evet, kim geliyor Şehir Tiyatroları'na? Belediyenin kendi bünyesinde biri mi kıdemi gereği müdür olarak bu göreve getirilecek, yoksa sanatla ilişkisi olan dışardan bir kişi mi ya da sanatçılar arasında bir seçime mi gidilecek? Nasıl bir formül bulunacak? En önemlisi, bütün bunlar yapılırken genel sanat yönetmeniyle işbirliği düşünülecek, en azından onun görüşleri de alınacak mı?

Bu olayla ilgili olarak Gencay Gürün şimdilik konuşmak istemiyor, ama yanında çok güvendiği bir kişi olmadan da bu iş başarıyla götürülebileceğine inanmadığı kolayca anlaşılıyor. Endişeli. Haksız da değil. Başarısız olarak sürdürmektense ayrılmayı tercih etmesi de mümkün.

Şehir Tiyatroları'nın nelere gebe bırakıldığını önümüzdeki günler gösterecek. Umarız bir hilkat garibesi doğmaz.

Türkiye'de gazetecilik tehlikeli

NİLAY KARMAN *10 mayıs*

Türkiye'de gazetecilik, **"tehlikeli meslek"** olarak nitelendirildi. Merkezi New York'ta bulunan **Comittee To Protect Journalist** (Gazetecileri Koruma Komitesi) tarafından yayımlanan **"Basına Saldırılar 1988"** başlıklı son raporda aralarında Türkiye'nin de bulunduğu 15 ülkede basının koşullarının özellikle kaygı verici olduğu bildirildi.

Bağımsız bir kuruluş olarak **Gazetecileri Koruma Komitesi** tarafından geçen yıl 85 ülkede yapılan inceleme sonunda **Şili, Çekoslovakya, İsrail, Afganistan, Burma, Kolombiya, Guatemala, Kenya, SSCB, Nikaragua, Panama, Filipinler, Güney Afrika, Türkiye** ve **İngiltere**'de basının güç koşullar altında faaliyette bulunduğu vurgulanıyor. Raporda Türkiye, Çekoslovakya, Kenya, Güney Afrika, Brezilya ve Burma'da gazetecilik **"tehlikeli meslek"** kategorisine sokuluyor.

Raporun Türkiye ile ilgili bölümünde bir basın mensubunun gerçeği ortaya çıkartmak olan **"profesyonel zorunluluğunu"** uygulamaya çalıştığında susturulma, hapse atılma, hatta ölüm tehlikesiyle karşı karşıya kaldığı belirtiliyor. Raporda, Türkiye'deki belli başlı yayın organlarının sorumlularının komünizm ve ayrılıkçı propaganda yapmakla suçlandığı belirtilirken, sol örgütlerle bağlantılı olan çok sayıda küçük yayın organının sorumlularının, yasadışı örgütlere üye olmak da dahil birçok suç yüzünden tutuklandığı bildiriliyor.

Tüm dünyada gazetecilerin haklarını korumakla yükümlü olan Gazetecileri Koruma Komitesi kâr amacı gütmeyen ve belli bir partiye eğilimi olmayan bağımsız bir kuruluş. 1979 yılında Amerikan ABC Televizyon muhabiri Bill Stewart'ın Nikaragua'da ve tüm dünyada da çok sayıda gazetecinin çeşitli biçimlerde öldürülmelerinden sonra 1985 yılında New York'ta kurulan komitenin başkanlığını Amerikalı hukukçu **James Goodale**, onur başkanlığını da ünlü Amerikalı televizyon sunucusu **Walter Cronkite** yapıyor.

"Basına Saldırılar 1988" başlıklı raporun hazırlanmasında tüm dünyadaki gazetecilerin, Uluslararası Af Örgütü, İnsan Hakları İzleme Komitesi, INDEX On Censorship ve Uluslararası Basın Enstitüsü'nün katkıları bulunuyor.

Kentler, özgürlüğün büyük mekânları

GÜNER YÜREKLİK *11 mayıs*

BATI BERLİN — Sait Faik Hikâye Armağanı'nı bu yıl **"Stockholm Öyküleri"** adlı yapıtıyla alan **Demir Özlü**, 9 yıldır yurtdışında. Özlü uzun süredir İsveç'te, Stockholm kentinde yaşıyor. Ama son zamanlarda çağrılı olarak Berlin'de. Özlü, Bonn hükümetine bağlı DAAD Yazarlar Merkezi'nin çağrılısı olarak bir yıl Berlin'de kalacak.

— Dokuz yıldır sürgünde yaşıyorsunuz. Ödül almaya gidecek misiniz?

ÖZLÜ — Ödülü almaya gidemeyeceğim. Olanaksızlıktan değil. Karşıma çıkarılacak pürüzleri şu sırada göğüslemek istemiyorum da ondan. Ödülü benim adıma kızım **Ayda Özlü** ya da kız kardeşim **Sezer Duru** alacak.

— 25 yıl önce de TDK'nın Öykü Ödülü'nü almıştınız. Şimdi bu yeni ödülün sizin için önemi nedir?

ÖZLÜ — Doğrusu Sait Faik Öykü Ödülü, benim en çok değer verdiğim bir ödüldür. Çünkü bu ödülün önemi, adına konduğu kişiden gelmektedir. Benim için bu ödül her zaman çekici olmuştur. Bugün bu ödülden başka bir ödülü Türkiye'de almak istemezdim.

— Bir öykü yazarı olarak Sait Faik'i nasıl değerlendiriyorsunuz?

ÖZLÜ — Sait Faik gençliğimden beri Türkiye edebiyatında en çok hayranlık duyduğum bir yazardır. Hem Türk dilini incetmesi ve derin hümanizmi açısından hem de fantezileri, şiirsel nitelikleri bakımından hayran olduğum bir yazardı. Gençken Beyoğlu'na çıkıp **Sait Faik**'i gördüğüm zaman, karşı kaldırımda da olsa büyülenirdim. Böyle bir öykü yazarıyla aynı şehirde ve aynı çağda yaşamış olmanın bir tuhaf sarsıntısını duyardım. O kadar parlak görünürdü ki gözüme, sanki eserlerinin fizyolojisine yansıyan bir güzelliği vardı. Ben 19 yaşındayken öldü. Tabii çok üzüldük. Ama bir düşünün, benim şimdiki yaşımdan daha genç öldü. Öldüğünde 48 yaşındaydı.

İstiklal caddesinde, Saray Kitabevi'nin çevresinde görürdüm kendisini. Kitap alırdı. Bizim yeni tanımaya başladığımız yazarları ilk onun ağzından duydum. **Lautréamont** gibi yazarlardan da ilk o bahsetmişti. Bu bakımdan Sait Faik çok büyük bir çığır açmıştır Türk edebiyatında. Onun izleyicileri olduğumuzu kabul etmemiz gerekir. Benim ilk hikâyem Sait Faik'in öldüğü ayın ertesinde çıkan **Yeni Ufuklar** dergisinin ilk sayısında yayımlanmıştı. Yani Sait Faik 11 Mayıs 1954'te ölmüştü. Benim ilk hikâyem de 1 Haziran 1954'te **Yeni Ufuklar**'ın Sait Faik Özel Sayısı'nda çıkmıştı. İlk hikâyem onun ölümüne rastlıyor. Bunu tuhaf bir rastlantı olarak saydım ve hikâyeciliğe devam etmem konusunda bir işaret olarak kabul ettim.

— Peki siz öykücülükten ne anlıyorsunuz? Yalın gerçekçiliğe karşı çıkmıştınız ilk öykülerinizde. Hâlâ bu devam ediyor mu, yoksa sürgün yılları öykücülüğünüze bir değişiklik getirdi mi?

ÖZLÜ — Öykücülüğe başladığım zaman daha çok insanın kendi içini açan, itiraflara dayanan bir edebiyat yanlısıydım. Çok küçük de olsa, **Marquis de Sade**'ın fikirlerinden gelen bir eğilimdi bu. Kısmen Lautréamont'dan da bir işaret alma vardı. Ama asıl olarak **André Gide**'in açık ve samimi edebiyatının etkisindeydim. Zaten Sait Faik de André Gide'i çok severdi. Fakat sonradan öykücülüğüm kurgusal bir yapı kazandı. Bir kurgu yapmaya, öyküyü bulmaya, öyküye sırasında kurguyu tamamlayıcı ya da kurguyu başka düzeylere götürücü ve gerçeküstüsü unsurlar eklemeye başladım. Gerçeküstücülüğün bizde kapısını açan ise **"Alemdağ'da Var Bir Yılan"** adlı son kitabıyla Sait Faik olmuştur. Şimdi hikâyeyi bir minyatür gibi düşünüyorum. Bir yerleştirme sanatı. Yani André Gide itirafçılığından gelenekle de bağlantısı olan, ama gerçeküstücülükten ve varoluşçuluktan yararlanan bir minyatür istifçiliğine doğru gittim. Bir kurgu sanatı diyebiliriz buna.

— Sürgün yılları öykücülüğünüze bir değişiklik ge-

tirdi mi diye sormuştum.

ÖZLÜ — Hikâyelerimin yapısı, öğeleri, kuruluşu bakımından bir değişiklik getirdiğini söyleyemem. Tema bakımından getirdi. Uzaklık, yalnızlık, kaybolan şehir imgeleri hikâyelerime girmeye başladı. Örneğin, **"Stockholm Öyküleri"**nde sadece kendi yalnızlığımı değil, bu yalnızlığı çerçeveleyen Stockholm'deki bazı yaşlı insanların yalnızlığını da motif olarak kullandım. Yani sürgün benim hikâye anlayışımı yapı olarak değiştirmedi. Ona yeni temalar getirdi sadece.

— Sayın Demir Özlü, siz hikâyelerinizde hep kentleri anlatıyorsunuz. Kentlerin hikâyeciliğinizdeki yeri ve önemi nedir?

ÖZLÜ — Bu sorunuzu iki ayaklı bir düşünceye oturtarak yanıtlamak isterim. Birincisi, biz yazarlar hümanist bir gelenekten geliyoruz. Hümanist olduğumuz için insan özgürlüğünün ardındayızdır. Kentler ise insanlık tarihinde, insan özgürlüğünün başladığı büyük mekânlardır. İşte bu bakımdan, kentler ilgilendiriyor beni.

Nietzche, kendinden sonra insanın sokağa atılmış olduğunu söylüyordu. Büyük salonlardan, malikânelerden ya da köy evlerinden sokağa çıkmış, sokağa atılmıştır insanlar. İşçiler de genel olarak sokaktadırlar. İnsan 19. yüzyılın sonlarından itibaren sokağa atılmıştır. Bunun çok etkisinde kaldım ve bu yüzden kentler ve sokaklar hem insan özgürleşmesinin mekânları hem de atıldıkları yer oldukları için beni çok ilgilendirdi ve başlıca motifim oldu.

— Sait Faik Ödül parasını ideolojik ayrım gözetmeksizin TAYAD'a bağışlıyorsunuz. Bunun nedenini açıklar mısınız?

ÖZLÜ — Ödülün manevi tarafını kabul ettim, maddi yanını Tutuklu ve Hükümlülerle Dayanışma Derneği'ne bağışlıyorum. Çünkü benim düşünceme göre, bugün çocukları hapiste olan ana babalar Türkiye'nin en çok acı çeken kesimidir. Öte yandan bütün sorumluluğu gençlerin üzerine yıkamayız. Ben her türlü şiddete karşıyım. Ama şiddete sürüklenmiş bazı çocukları yıllar yılı hapiste tutmak da bir başka türlü şiddettir. İdeolojik ayrım yapmıyorum, çünkü o yaşlardaki insanların tam bir cezai sorumluluğundan söz etmek bile zordur. Bu gençlerin topluma yeniden kazanılması lazım. Gençlerini kazanamayan bir toplumun geleceği yoktur. Yaptığım bağışla yeni bir af kanunu çıkarılması gerektiğine işaret etmek istiyorum.

Birlikte Yaşıyoruz

MÜŞERREF HEKİMOĞLU *12 mayıs*

Bir gün anılarımı yazarken "Cumhuriyet"i nasıl anlatırım acaba? Yaşadığım, hissettiğim boyutlarıyla sözlere sığdırabilir miyim? İlk gördüğüm, ilk okuduğum gazete Cumhuriyet, haberleri, yazarları, çizerleriyle evimizde, soframızda en çok konuşulan gazete yıllar boyunca. Erenköy'de, Göztepe'de tanıdığım en güzel kadınları Cumhuriyet'in sayfalarından gördüm ilk kez. Bir Mübeccel Namık, bir Keriman Halis ya da Naşide Saffet'i Cumhuriyet'in güzellik kraliçeleri olarak okşadım gözlerimle... Cemal Nadir'in çizgilerine Cumhuriyet'te gülümsedim. Kuşağımın bilincini, sevincini, görev ve sorumluluğunu Cumhuriyet'te hissettim.

1950 yılında gazeteciliği meslek seçince bir gün Cumhuriyet'te çalışmayı hayal ettim mi bilmem? O yıllarda uzak bir düştü bu. Hayat Dergisi'nden Yeni Sabah'a geçince Cumhuriyet'i seyrederek çalışırdım masamda. Bahçe içinde eski binanın trafiğinden çok hoşlanırdım. Bizim yokuştaki ilk dostlarımdan biri rahmetli Doğan Nadi. Alaturka müzik üzerine bir yazıma Refii Cevat Ulunay'ın hayli ters bir yanıtı yayımlanınca beni içtenlikle savunmasından hâlâ onurlanırım. Refii Cevat müthiş alaturkacı, elbet çok da anlıyor, benim tekdüze müziğe karşı çıkmama çok içerlemiş besbelli, zehir zemberek bir yazıyla alaturkacılığını yeniden sergiliyor ve de soruyor:

— "Bu haspaya da ne oluyor?"

Yeni Sabah'ın sahibi Safa Kılıçlıoğlu, başyazar Profesör Şükrü Baban, yazıdan hiç hoşlanmıyorlar. Elbet ben de üzüldüm, ama yazıya yanıt vermedim. Köşelerde birbirine sataşmalardan hoşlanmıyorum hiç. Birkaç gün sonra Cumhuriyet'teki "Yedi Dakika" köşesinde Doğan Nadi'nin bir yazısı yayımlandı. Refii Cevat'a zarif, ama hayli sivri bir iğne. Ardından o zamanki Dünya'nın ikinci sayfasında Vedat Türkkan'ın kocaman bir yazısı. İki yazar adımdan hiç söz etmeden bana destek oluyor, çok sesli müziği savunuyorlar. Bizim yokuşun yaşlı başlı ünlü ve hayli tutucu bir kaleminin genç bir yazarı hırpalamasına seyirci kalmıyorlar. O yıllarda yokuşumuzun başka bir havası vardı doğrusu... Sonra ne oldu biliyor musunuz? Kartal'da Eczacıbaşı fabrikasında bir öğle yemeğinde bir yanımda Refii Cevat, bir yanımda Falih Rıfkı Atay, karşımda Vâlâ Nurettin oturuyoruz. Onlar usta, ben çırak, sevgi ve saygıyla soruyorum, dinliyorum, birlikteliğin tadını çıkarıyorum. Refii Cevat beni tanımıyor, Falih Rıfkı'ya soruyor eğilerek:

— Kim bu kız?

Yanıtı ben verdim:

— Bir yazınızda haspa dediğiniz Müşerref Hekimoğlu.

Biraz kızardı galiba, ben de neşeyle konuşmamı sürdürdüm. Vâlâ Bey de çok keyiflendi. Sonra Doğan Nadi'ye anlattım bu olayı. Kahkahası hâlâ kulağımda.

Nadir Nadi'yi uzaktan görürdüm o yıllarda. Berin Nadi ile güzel birliktelikleri gözlerimi, gönlümü okşardı. Berin Nadi çok şık ve zarif, Nadir Nadi hayran ve mutlu. Birbirini seven, her yerde, her zaman el ele, yürek yüreğe olan kişiler bana büyük mutluluk verir, dünyamızı güzelleştiren bir olay diye düşünürüm o beraberliği. Yakından tanıyınca insan ilişkilerinin yeni boyutlarını gördüm bu çiftte. Sevmenin, sevilmenin, birbirine eş olmanın, dost olmanın güzelliğini daha derinden hissettim. Bu düzeyde bir beraberlik de belli bir birikim istiyor kuşkusuz. Bir kültür birikimi, bir duygu ve güzellik bi-

rikimi. O birikime de büyük saygı ve hayranlığım var. Biliyorum, Nadir Bey bu tür yazılardan hoşlanmaz, ama içtenliğimi bildiği için gülümser belki. 65. yılda yazmaktan geri kalamıyorum. Yokuşumuzda büyük serüvenler yaşanırken varlığı ile mesleğimize başka bir boyut katıyor Nadir Nadi. Bizans rüzgârlarına karşı bir Cumhuriyet soluğu duyuruyor. Kaç yaşına gelirse gelsin, sağlık koşulları ne olursa olsun güçlü, diri bir soluk bu. Belli ilkeler, belli inançlarla güçleniyor. Cumhuriyet'in gücü de bu soluktan kaynaklanıyor kuşkusuz.

Ben de bu soluktan güç alıyorum yıllar boyunca. O soluğa katılmaktan büyük mutluluk duyuyorum. Yıllar boyunca hissettiğim bir mutluluk daha var. Okurlarımızla bütünleşiyoruz giderek, diyaloğumuz giderek yoğunlaşıyor. Her olayı birlikte yaşıyoruz, mektuplar, telefonlar, ansızın kapıyı çalanlar, yolda yanımıza gelip dertleşenler, küfredenler, teşekkür edenlerle kocaman, binlerce çocuklu, binlerce analı, bacılı bir aile oluşturuyoruz biz. Olanaklarımız dar da olsa çok zenginiz. Parasal değerlerin ötesinde bir yüceliği ve görkemi var bu olayın. Elbet bilincine varabilenler için. Benim kırk yıla yaklaşan meslek yaşamımda vardığım en güzel gerçek bu diyebilirim. Yüreğimde yüz binlerin çarpıntısını hissederim her zaman, bir güzelliği tüm okurlarımla paylaşmak isterim, bir mektubu, bir seslenişi, bir çağrıyı en güzel armağan gibi değerlendiririm. Kapı çalar, bir liseli kız.

— Sevgiyi bana siz öğrettiniz, der bir çiçek uzatır. Zonguldak'tan bir orman memuru, Tokat'tan bir ilkokul öğretmeni, 1939 yılında İzmir kız lisesini bitiren bir Atatürk kızı, Kırklareli'nden bir avukat, cezaevinden tutuklu gençler yazılarıma yanıtlar, yorumlarla dünyamı değiştirirler her gün. Kimi zaman uykularım kaçar, gecelerim bölünür, lokma boğazımda düğümlenir. Kimi zaman derin bir soluklu gülümserim, bir güzelliğe sevinirim, ağlarken güler, gülerken ağlarım. Kimi yanlışımı düzeltir, kimi yalnızlığımı paylaşır, kimi kireçlenen dizlerim için ilaç yazar, kimi iş ister, kimi bir yanlışlığı düzeltmemi ister. Kimbilir kaç kişi yan yana, can cana geliyoruz, düşlerimiz, özlemlerimiz nasıl birleşiyor, umudumuz solarken nasıl yeşeriyor, nasıl diriliyor, güçleniyoruz hep birlikte. Gelecek güzel günlere nasıl gülümsüyorum.

Kim kime teşekkür edebilir bu durumda? Olayı birlikte yaşıyoruz ve yaşayacağız.

Pekin'de perestroyka zirvesi

KEREM ÇALIŞKAN *13 mayıs*

Sovyet lideri Mihail Gorbaçov 15 mayısta Pekin'e gidiyor. Çin'in halen bir numaralı adamı olan Deng Siaoping ile yapacağı zirve görüşmesi Sovyet-Çin ilişkilerinde olduğu kadar, sosyalist ülkelerin tarihinde de önemli bir adım olacak. Gorbaçov ve Deng 1990'lı yılların eşiğinde **"ideolojik ve politik düzeyde"** birbirinin dilinden çok iyi anlayan iki sosyalist lider olarak buluşuyorlar. Çünkü ikisi de yaklaşık yarım yüzyıllık bir denemeden sonra **"sosyalist sistemin içine düştüğü tıkanıklığı"**, liberal ve demokratik reformlarla açmaya çalışan birer politik önder durumunda.

Bir zamanlar **"düşmandılar"**. Mao ve Kruşçef döneminde, 60'lı 70'li yıllar boyunca iki ülke sosyalist blok içinde iki karşıt kutbu oluşturmuştu. Mao, Kruşçef-Brejnev çizgisi için **"revizyonist, sosyal emperyalist-sosyal faşist"** deyimlerini kullanıyordu. Sovyetler Birliği de **"Maocular"** için **"goşistler"**, **"Maocu-faşistler"**, **"CIA ajanı Maocular"** gibi nitelemelere başvuruyordu.

Pekin'de Kruşçef'in 1959'daki Çin ziyaretinden 30 yıl sonra bir araya gelecek Gorbaçov ve Deng herhalde bu sözleri anımsamayacaklar bile, çünkü ikisinin de kafaları ülkelerindeki üretimi arttırmak, ekonomiye verimli bir işleyiş kazandırmak, halkın artan demokrasi talebi ile başetmek gibi acil sorunlarla dolu. Ve Çin-Sovyet ilişkilerinde oluşturmak istedikleri rahatlama ve dostluk havası, her iki ülkeye iç sorunlarına eğilirken daha ferah soluk alma olanağı verecek.

Gorbaçov ve Deng'in bugün anımsamak bile istemeyecekleri kavga 60'lı yıllarda dünyada yetişen bütün bir sosyalist devrimci kuşağın **"gençlik yıllarını"** doldurdu. Ünlü '68 kuşağı sosyalizmle bu kavganın patırtı gürültüsü içinde tanıştı.

Kimi Mao'nun kimi Sovyetler Birliği'nin yanında yer aldı. Yan tutmaya çalışanlar da oldu. Karşı saflardakiler **"gerçek sosyalizm"**in bayrağını kendi ellerinde tuttukları inancıyla, karşı kamptakilere düşman olarak baktılar. Dünyanın birçok ülkesinde, Türkiye de dahil, bu iki kamptan insanlar birbirlerinin toplantılarını bastı, her fırsatta dövüştüler, hatta birbirlerine kurşun sıktılar. Çin-Sovyet tartışmaları nedeniyle ölenler de oldu.

Gorbaçov ve Deng'in geçmiş yılların en ateşli tartışmaları olan **"Barışçı yol mu silahlı mücadele mi?"**, **"Bütün halkın devleti mi proletaryanın devleti mi?"**, **"Üçüncü Dünya mı sosyalist blok mu?"** gibi konuları tartışmaları da beklenmiyor.

Yakın zamana kadar Pekin'de titizlikle korunan Stalin resimleri de indirildiğine göre Stalin konusunda da bir **"anlaşmazlık"** çıkması söz konusu değil.

Geçmişte Kruşçef'in **"Stalin'i mahkûm etmesine"**, Mao karşı çıkmış, böylece Maocular **"yüzde 70 iyiydi"** değerlendirmesiyle Stalin'i savunmuşlardı. Şimdi Sovyetler'de Stalin dönemi için resmi ağızlardan bile **"cinayet ve vahşet"** sözleri duyuluyor. Çinliler ise bu konuya girmek bile istemiyorlar. Ancak Stalin-Troçki tartışmaları ilk kez Çin Komünist Partisi tarafından yayımlanıp inceleniyor.

Kuşkusuz Gorbaçov ile Deng'in birbirlerine soracakları, merak ettikleri konular da olacak. Gorbaçov, Çin tarımında uygulanan özelleştirmeleri, Ukrayna'da yaptığı bir konuşmada açıktan açığa övmüştü. Çin'de komün topraklarının, özel çiftçilere miras hakkı da dahil uzun süreli kiralanması, toprakta çalıştırılacak ücretli işçi sayısında tavanın kaldırılması, devlet sübvansiyonuna son verilmesi, tarımda piyasa ekonomisinin büyük ölçüde serbest bırakılması, Deng Siaoping'in 1980'li yıllarda gerçekleştirdiği, Gorbaçov'un ise çok istediği halde hâla bir türlü uy-

gulamayadığı **"tarımda perestroyka"** programının önemli bir parçasıydı.

Gorbaçov, Deng'den tarımda bu liberalleşmenin getirdiği sorunları öğrenmek isteyebilir. İmalat sanayiinde Çin, **"kiralama ve özel işçi çalıştırma"** yöntemlerini çok geliştirmiş durumda. Sovyetler Birliği ise henüz fabrikaların özerk yönetiminde bürokrasi ve merkezi planlama engelini fazla aşamadı. Ancak Deng, son bir yıldır liberal ekonomi sonucu artan enflasyon ve işsizlik sorunları nedeniyle nasıl reformun frenine basmak zorunda kaldığını da Gorbi'ye anlatabilir.

Kuşkusuz Deng'in de Sovyet liderine yöneltmek istediği sorular olacaktır. Pekin'in ünlü Tien An Men (Göksel barış) Meydanı'nda haftalardır yürüyen yüz binlerce öğrencinin **"demokrasi ve çoğulculuk"** istemiyle yaptığı yürüyüşün sesi kulaklardan silinmeden, Deng, Gorbaçov'un nasıl böyle **"demokratik adımlar"** attığını, basına bunca özgürlük tanıdığını **"çok adaylı seçimler"** yaptığını, **"parti otoritesi karşısına parlamentoyu yerleştirmeye cesaret"** ettiğini sorabilir.

Evet, Gorbaçov, Çin'e uluslararası planda **"yenileşme, barış ve silahsızlanma"** konularında inisiyatifi eline almış bir lider olarak gidiyor. ABD ile silahsızlanma zirvelerinde önemli adımlar atan, barış atakları ile NATO ve Batı ittifakının yerleşik anlayışlarını sarsan Gorbaçov, şimdi Doğu cephesine elinde gülle geliyor. **"Dünya tek bir ekonomik yapıya yöneldi"** diyen Gorbaçov'un karşısında **Deng'li, Zao Ziyang'lı, Li Peng'li** Çin liderleri kadrosu **"daha içe kapanık"** bir dünyayı temsil ediyorlar. Gorbaçov'un **"glasnost"** (açıklık) çağrıları da Çin'de resmi ağızlardan çok, gösteri yapan öğrencilerin sloganlarında yankılanıyor. Çinli öğrenciler Gorbaçov'u "demokrasi" gösterileriyle karşılamaya hazırlanıyor.

Gorbaçov, sosyalizmde ve özellikle sosyalist ekonomide **"perestroyka"** (yeniden yapılanma) için **"siyasal planda demokratikleşmenin şart olduğunu"** çoktan ilan etmiş bulunuyor. Gorbaçov'un karşı çıkmasına rağmen Sovyetler Birliği'nde **"çok parti"** konusu artık basında açıkça tartışılır bir durumda.

Çin'de ise ekonomide reform özlemi ve adımları, siyasal alana uzanmıyor. Tam aksi Çin yönetimi partinin her alandaki etkin kontrolünü biraz bile gevşetmeye razı olmuyor. Ekonomide liberal önlemler artan enflasyon karşısında şimdilik askıya alınmışa benziyor. Parti zirvelerinde yine **"tutuculuk rüzgârları"** esiyor.

Uluslararası planda Çin-Sovyet ilişkilerini geçmiş yıllarda gölgeleyen birçok sorun da bugün ortadan kalkmış gözüküyor. Sovyetler Birliği, Mao'nun bir zamanlar **"hegemonyacılık, sosyal emperyalizm"** olarak adlandırdığı **"devrim ihracı"** politikasından vazgeçmiş durumda. Afganistan'dan çekildi. Vietnam'ın Kamboçya'dan çekilmesi için girişimlerde bulundu. Çekoslovakya'nın işgali, Sovyet yetkililerince, **"bugün için düşünülemeyecek bir hata"** olarak niteleniyor.

Kruşçef'in tankları yolladığı, Mao'nun da sosyalizm adına bu tankları desteklediği 1956 Macar ayaklanması ise bugün Macar Komünist Partisi yetkilileri tarafından bile **"karşı-devrim"** olarak değil, oligarşiye karşı **"halk isyanı"** olarak değerlendiriliyor. Ancak Gorbaçov ve Deng'in tarihin derinliklerinde kalmış böyle **"önemsiz ayrıntılar"** üzerinde durmaları da beklenmiyor. Daha çok Çin-Sovyet sınırındaki çatışmalı ve tartışmalı bölgede ticari işbirliği olanakları arayacakları biliniyor.

Peki sosyalist blokun bu iki devi neden kavga etmişlerdi ve bugün bu kavga niçin **"anlamsız"** bir hale geldi sorusuna yanıt arayanlar olabilir. Bu kavga **"ilkeler ve teoride"** ayrılıklar üzerine bir kavga mıydı? Ya da dünya tarihini **"güç ilişkileriyle"** yorumlayanların dediğine göre Sovyetler'in **"atom silahı"**nın gizlerini Çin'e vermemesinden kaynaklanıp ideolojik gerekçelere bürünen bir kavga mıydı? Belki bunların hepsinin belli ölçüde payları vardı bu kavgada.

Ama asıl ilginç olan bugün gelinen nokta. Lenin, 1917'de Marksizm temelinde Rusya'da **"Bolşevik devrimini"** gerçekleştirdi. Sovyet sisteminin temelini attı. Mao başlattığı 'Uzun Yürüyüş'le Çin'de yine Marksizm teorisi temelinde geniş köylü kitlelere dayanarak sosyalizmi kurdu. Dünyanın en kalabalık ülkesinde **"kızıl bayraklar"** dalgalandı.

Farklı koşullarda, farklı tarihsel geleneklere dayanan bu ülkeler yaklaşık yarım yüzyıl sonra, uyguladıkları sistemin tıkanıklığını aşmak için aynı arayış içinde, aynı yöntemlere başvuruyor, aynı sorunlarla boğuşuyorlar.

Gorbaçov ve Deng zirvesinde basına yansımasa da bu noktada **"sıcak bir dertleşme"** yaşanabilir...

Bayan Mitterrand'dan Güney için imza

ATİLLÂ DORSAY *15 mayıs*

CANNES — Fransız Devrimi ve onun ünlü İnsanlık Hakları Bildirisi, bu yıl 200. yılını kutluyor. Sinema sanatı ise hemen her ülkede sayısız güçlükle karşılaşıyor. Politik sansürden ekonomik sansüre dek uzanan çeşitli, zengin sansür biçimleri, Amerikan kültürünün ve İngilizcenin gitgide artan etkinliği, bırakınız Üçüncü Dünya denen toplumları, Avrupa'yı bile derin bir kaygıya yöneltiyor. Bu 2 olayı birleştiren Cannes Şenliği yöneticileri, **"Sinema ve Özgürlük"** adlı görkemli bir panelle tam 50 ülkeden 140 kadar sinemacıyı bir araya getirdiler. Bayan **Mitterrand**'ın ve Kültür Bakanı **Jack Lang**'ın da katıldığı toplantının bizim için ilginçliğini anlatmaya gerek yok. Adım başı ünlü bir yönetmene rastladığınız toplantı, bir sinema yazarı için gerçekten heyecan vericiydi.

Yusuf Şahin, Mrnal Sen, Nuri Buzid, Med Hondo, Süleyman Cisse gibi **"3. Dünya"** sinemacıları, ülkelerindeki film yapma zorluklarını anlatıyorlar. 90'ına yaklaşan büyük belge ustası **Joris Ivens** yeni filminin hazırlıklarından söz ediyor. **Elem Klimov, Jiri Menzel, Istvan Szabo** sosyalist ülkelerdeki durumu anlatıyorlar.

Bertolucci ve **Angelopoulos**, henüz taze olan İstanbul anılarından bize söz ettikten sonra, kürsüden özgür bir sinema konusundaki düşüncelerini naklediyorlar. **Tarkovski**'nin dul eşi, kocasının Sovyetler'de istediği sinemayı yapmayı deneyen tek yönetmen ol-

duğunu, ama bunun bedelinin yüksekliğini anlatıyor. Avrupa'ya göç ettikleri zaman da işlerin daha kolay gitmediğini belirtiyor. **Jules Dassin, Jerry Schatzberg, Carlos Saura, Ettore Scola, Fernando Solanas, Wim Wenders, Zanussi** ve diğerleri bu toplantının yıldızları arasında...

Bizden de 2 isim var, davetli olarak gelmiş... **Fatoş Güney** ve **Başar Sabuncu.** Ama toplantının Türkiye'yle ilişkisi yalnız onların varlığıyla sınırlı kalmıyor. **Yılmaz Güney**'in adı, toplantı boyunca en çok geçen ad... Batılı için Yılmaz Güney'in öyküsü, 12 yıllık hapisliğiyle ve filmlerinin bir bölümünü, yazdığı senaryolarla **"içeriden"** yönetmiş olmasıyla, sinema tarihinde hâlâ benzersiz, tekil bir örnek... Ve Batılı aydının ortak bilincinde Yılmaz Güney adı, yalnız sinemasıyla değil, bu özelliğiyle de kolay unutulacak gibi değil...

Nitekim, toplantıyı yöneten Fransa'nın ünlü avukatı **Georges Kiejman**, daha açılış konuşmasında Güney'i ve onun verdiği dersi anıyor. Daha sonra konuşan, **"Shoah"** adlı ünlü belgeselin yönetmeni **Claude Lanzmann**, hiç bilmediği Türkiye'yi ve Türk kültürünü Yılmaz Güney'in filmleriyle öğrendiğini belirtiyor, **"Yol"**u anıyor... Fatoş Güney konuşmasında, ölümünden 5 yıl sonra, kocasının filmlerinin ülkesinde, **"demokrasiye dönüş yapan"** Türkiye'de hâlâ yasak olduğunu belirtiyor. Avrupalı aydınları, bu gibi yasakların kaldırılması için uğraş vererek kendi özgürlüklerini savunmuş olacakları konusunda uyarıyor.

Toplantıya yine "resmi" olarak değil, başkanı olduğu **"Francelibertes"** örgütünün başı olarak katılan **Danielle Mitterrand** ise genelde sinemaya ve özgürlüklere ayrılmış olan konuşmasının bir yerinde Yılmaz Güney'i anıyor. Türkiye'ye yaptığı ziyaretten söz ederek Ankara'da iken sorumlulara Yılmaz Güney'in filmleri konusunda soru yönelttiğini, ancak doyurucu bir yanıt alamadığını söylüyor. Daha sonra, Fatoş Güney'in geçen aylarda, Yılmaz'ın filmlerinin ülkesinde gösterilebilmesi için başlattığı kampanyayla ilişkili kısa bildiri toplantı kürsüsünden okunuyor. Ve salondaki dünyaca ünlü yönetmenlerden imza isteniyor.

Evet, bu toplantı özellikle orada bulunan bizler, bir avuç Türk sinema yazarı için gerçekten iç burucuydu, üzüntü vericiydi. Türkiye'nin bu tür uluslararası toplantılarda hep bu tür olumsuz nedenlerle gündeme gelmesi kahredici bir şey... Türkiye gerçek bir demokrasi yolunda daha hızlı adımlar atarak bu kahrolası çemberi kıramaz mı? Kıramayacak mı? Ve içtenlikle söylüyorum, bu yönde Yılmaz Güney üzerindeki yasakları kaldırmak, yalnız Batı'nın gözünde aklanmak için değil, kendi kültürel geçmişimize, birikimimize sahip çıkmak açısından da çok önem taşıyan ve artık geciktirilmeden yapılması gereken bir şey...

"Sinema ve Özgürlükler" toplantısı, başta Danielle Mitterrand, tüm sinema sanatçılarının Yılmaz'la ilgili bildiriyi ve Avrupa medyalarında, özellikle TV istasyonlarında en azından yüzde 60 oranında Avrupa kökenli kültür yapımlarının gösterilmesini isteyen ve Avrupa Parlamentosu'na sunulacak olan istek-kararı imzalamasıyla sona erdi.

Bu görkemli toplantıda beliren ana slogan: **"Özgür bir sinema ve özgürlükler için bir sinema"** oldu. Çağımızın en güçlü sanatı ve en etkili kitle iletişim aracı için bundan daha güzel bir dilek olabilir mi?

Atatürk'teki Gizem...

19 mayıs

Kimi insan, ölümünün üstünden yıllar geçtikçe küçülür; kimi insan büyür.

Atatürk büyüyenlerdendir.

19 Mayıs 1919'dan bu yana geçen 70 yıl, bize gerçekleri anlatabilecek bir zaman dilimidir.

21'inci yüzyıla yaklaşırken Mustafa Kemal'in anlamı daha belirginlikle ortaya çıkıyor. Ülkemizde fikir özgürlüğü geliştikçe, bilim tartışmaları yoğunlaştıkça, demokrasi benimsendikçe Atatürk'ün değeri saydamlaşacaktır.

12 Eylül döneminde yapıldığı gibi, Atatürkçülüğü içeriğinden soyutlayarak tutucu bir baskı rejiminin dar siyasetine indirgemek, bu büyük adama karşı en büyük ihanettir.

Demokratik ortamda özgür tartışmaya dayanamayan bir kişiliğin tarihsel değeri kuşkuludur. Atatürk'ün uygarlık tarihindeki yeri, kendisini hiç anlamamış olan ya da olumsuz bir siyasete araç yapmak isteyenlerin kısır yorumlarına bağlı kalabilir mi?

★

Mustafa Kemal 19 Mayıs 1919'da Samsun'a çıktığında Türkiye ne durumdaydı?

Çağdışına düşmüş imparatorluk çökmüş, emperyalizmin paylaşım masasına yatırılmıştı; Anadolu Sevr haritasıyla parsellenmişti. Sorunlar öylesine ağırlaşmış ve kördüğümleşmişti ki çözüme nereden başlanacağını saptamak için bir dehanın sezgisine gereksinme vardı.

15 Mayıs 1919'da düşman İzmir'e çıkarken, 19 Mayıs'ta Samsun'a çıkmak ne anlam taşıyordu?

Önce Anadolu'nun doğusundan batısına bir halk örgütlenmesi gerçekleşecekti. 23 Nisan 1920'de Ankara'da "hâkimiyet milletindir" ilkesine dayanan Büyük Millet Meclisi kurulduğunda "devrim" aşamasına girilmişti.

Ne var ki devrim, karmaşık bir yapıda gelişiyordu; ortak düşmana karşı ulusal direnişin toplumsal yelpazesi oluşmuştu; ama, sonrası ne olacaktı?

Atatürk devrimleri birbiri ardına gündeme girince bu sorunun yanıtı verildi.

Tarih göstermiştir ki ortak düşmana karşı her halk hareketi sonuçta uygarlığa dönük bir atılıma dönüşemiyor; kimi zaman başarıdan sonra toplumsal güçler dengesinde gericiler ve tutucular ağır basıyorlar; devlet düzeninde egemenleşiyorlar; uygarlığa dönük yolları tıkıyorlar.

Batı'nın emparyalizmine karşı savaşıp uygarlığını benimsemek çok güçtü. Mustafa Kemal'in dehası, Türk toplumunda uygarlığa özlem, istek ve eğilimleri sezip değerlendirerek İslam ortaçağını yırtan bir devrime dönüştürebilmesinde vurgulanıyor.

★

21'inci yüzyıla doğru bir milyar nüfuslu İslam dün-

yasında çağdaş demokrasi deneyimine umut bağlanan tek ülke Türkiye'dir.

Bu umudun temelinde, Atatürk'ün cumhuriyetçilik, laiklik, bilimsellik ilkeleri itici güç oluşturuyor.

Ne yazık ki evrensel demokrasinin çağdaş düzeyine henüz ulaşabilmiş değiliz; ama, toplumsal yaşamımızda bu yoldaki tartışmalar bütün sıcaklığıyla sürmektedir.

19 Mayıs'ın 70'inci yıldönümünde karanlık görüntüler ülkemizi gölgelendirmekte, insan haklarına ters düşen ayıplar sergilenmekte, özgürlükler kısıtlanmaktadır. Kimi çevreler şeriat özlemlerine bağlanmışken, kimi çevreler de dış güçlere "teslimiyeti" çağdaşlık sanacak kadar aymazlığa sürüklenmişlerdir.

Her iki eğilim de bizi uygarlık dünyasından uzaklaştıracak yanılgılardan oluşuyor.

Çağdaş dünya aklın ve bilimin verileri üzerinde yükselmektedir. Türkiye uygar dünyanın hangi örgütüne katılırsa katılsın, önce kendi kimliğini, bağımsızlığını, özgürlüğünü kazanmak ve korumak zorundadır. Kişiliğini yitiren, kimliğini koruyamayan, benliğinin bilincini duyumsayamayan bir toplumun uygarlık dünyasında yeri yoktur.

Atatürk, Türkiye'yi uygar kişiliğine, kimliğine, benliğine kavuşturmak isteyen büyük insandı. 19 Mayıs 1919'dan 70 yıl sonra bile bize yol gösterebilmesindeki gizem, daha o günden yüzünü uygarlığın aydınlığına çevirmesinde saklıdır.

Cumhuriyet

Savaş makinesiyle iltica etti

21 mayıs

TRABZON/ANKARA (Cumhuriyet) — Sovyet Hava Kuvvetleri'nin en gelişmiş uçağı olarak tanınan MİG 29 tipi bir savaş uçağı dün sabah erken saatlerde pilotu tarafından kaçırıldı ve Trabzon Havaalanı'na indirildi. Sağ kolundan yaralı olan pilot **Alexander Zuyev**, ABD'ye iltica isteminde bulunurken Sovyetler Birliği de uçak ve pilotun iadesini istedi. Sovyet uçağı ile ilgili bu gelişmeler sürerken akşam saat 19.56 sıralarında içinde teknisyenler bulunan Ilyuşin 56 tipi bir nakliye uçağı Trabzon'a kadar gelerek iniş izni istedi, ancak izinsiz olarak hava sahamıza giren bu uçağa, Türk avcı uçakları tarafından gerekli uyarıda bulunuldu ve uçağın ülkesine geri döndüğü bildirildi. Dışişleri Bakanlığı Sözcüsü **İnal Batu**, ikinci Sovyet uçağının izinsiz olarak hava sahamıza girdiğinin radarlarla saptandığını belirterek, **"Avcı uçaklarımız, kendilerini havada karşılamış ve gerekli dostane ikazlarda bulunulmuştur. Bunun üzerine Sovyet uçağı hava sahamızı terk ederek ülkesine geri dönmüştür"** dedi.

Aynı uçağın teknik elemanları getirmek üzere bu sabah yeniden Trabzon'a gelmesi bekleniyor.

Olay, iki biçimde anlatılıyor. Birincisine göre, Batum'un yaklaşık 120 kilometre kuzeydoğusundaki Miha Çakaya birliğinden havalanan uçak, sabah 05.10'da Trabzon Havaalanı'na indi. Uçağın Pazar Hava Üssü radarlarınca tespit edilemediği belirtildi. Pilotun iniş yaptığı sıradan telsizden, İngilizce ve Türkçe, **"Beni hastaneye götürün"** dediği bildirildi. Uçağın yanına gelen ilgililer, kolundan yaralı olan ve adı **Aleksander Zuyev** (28) olduğu anlaşılan pilotu, Trabzon Üniversitesi Tıp Fakültesi Hastanesi'ne kaldırırken uçağı incelemeye aldılar.

İkinci anlatım biçimine göre de pilot Zuyev, 05.10 sıralarında Trabzon Havaalanı üzerinde kontrol kulesi ile temasa geçmek istediğinde telsiz mesajlarının hiçbirine yanıt alamadı. Çünkü kontrol kulesinde kimse yoktu. Bunun üzerine pilot Zuyev, Trabzon Havaalanı pistine indi ve adı belirtilmeyen nöbetçi memuru buldu. Kendisini tanıtarak olayı bildirdi, ayrıca yaralı kolunu gösterip hastaneye kaldırılmasını istedi. Olayın bu şekilde ortaya çıkmasıyla ilgililer devreye girdi.

Bu arada uçağın kanat ve burun kısımlarında branda bezi parçaları bulunduğu dikkat çekti. Pilotun, bulunduğu üsten kaçarken açılan ateşle kolundan yaralanmış olabileceği belirtiliyor. Derhal ameliyata alınan pilotun sağlık durumunun iyi olduğu açıklandı. Uçak ise halen Trabzon Havaalanı'nda sıkı korumada tutuluyor.

Olaydan sonra bir soru üzerine açıklama yapan Dışişleri Bakanlığı Sözcüsü Büyükelçi **İnal Batu** şöyle dedi:

"Sovyet Hava Kuvvetleri'ne bağlı Miha Çakaya birliğinden MİG-29 modeli olduğu anlaşılan silahlı ve tek kişilik bir askeri uçak, bu sabah (dün sabah) saat 05.10 dolaylarında Trabzon Havaalanı'na inmiştir. İlk bilgilere göre pilotun yüzbaşı rütbesinde ve adının Aleksander Zuyev olduğu belirtilmektedir.

Uçak, Trabzon Havaalanı'nda güvenlik altına alınmıştır. Uçaktan sağ kolundan yaralı olarak inen pilot, hastanede tedavi altındadır.

Pilotun sıhhi durumu iyidir. Ankara'daki Sovyetler Birliği Büyükelçisi'yle talebi üzerine görüşen Müsteşar Büyükelçi Nüzher Kandemir, Sovyet Büyükelçisi'ne uçağın silahtan arındırılmış bir şekilde en kısa zamanda Sovyetler Birliği'ne iade edileceğini bildirmiştir.

Sovyet makamlarınca yapılacak teknik düzenlemelere göre uçağın iade işlemi yerine getirilecektir."

Pilot Yüzbaşı Zuyev, ABD'den siyasi sığınma hakkı istemini Trabzon Valiliği'ne yaptı. Vali Enver Hızlan, istemin İçişleri Bakanlığı'na iletildiğini söyledi. Zuyev'in uçağı kaçırmaktaki amacının tamamıyla siyasi olduğunu kanıtlması durumunda ABD'ye gönderilebileceği ifade ediliyor. Bir sığınma istemi gerçekleştiği zaman Sovyet Büyükelçiliği yetkililerinin pilotla görüşmek isteyebileceğine dikkat çeken diplomatik kaynaklar, böyle bir görüşmenin Zuyev isterse gerçekleşebileceğini de vurguladılar.

Öte yandan zorunlu iniş yapan uçakla ilgili incelemelerde bulunmak üzere Diyarbakır 2. Taktik Hava Üssü'nden Hava Tümgeneral Uluer Ecelal başkanlığında bir heyet uçakta incelemeler yaptı. Tümgeneral Ecelal incelemelerinden sonra hastanede pilotla görüştüklerini de söyledi. Ecelal, Zuyev'in **dost bir ülkeye sığınmak istediğini kendisine söylediğini** ifade etti. Ecelal, **"Bizimle ilgili konu bitmiştir. Artık hükümetleri arasındaki temasa göre olay yönlenecektir"**

dedi. Zuyev'i nastanede ziyaret edenler arasında 48. Piyade Tugay Komutanı Tuğgeneral **Erdinç Demirbilek** ile Trabzon Emniyet Müdürü **Asaf Çalışkan** da bulundu.

Sovyetler Birliği Dışişleri Bakanlığı Birinci Yardımcısı **Aleksander Besmertni**, Türkiye'nin Moskova Büyükelçisi **Volkan Vural**'ı makamına çağırarak uçağın ve pilot Zuyev'in Türkiye'den iadesini istedi.

Ilyuşin tipi uçak akşam üzeri Trabzon Havaalanı'na geldiği sırada Malatya'dan iki jetin havalandığı belirtiliyor. Dışişleri Bakanı Mesut Yılmaz, ANAP'ın kuruluş kokteylinde gazetecilerin sorularını yanıtlarken Sovyetler Birliği'nin uçağın iade istemine olumlu yanıt verildiğini belirtti. Yılmaz şöyle dedi:

"Biz yarın (bugün) bir ekip gönderip uçağı aldırabilirsiniz demiştik, ama onlar beklemeyip bu akşam (dün akşam) bir Ilyuşin tipi uçak göndermişler, halbuki Trabzon Havaalanı'na gece iniş mümkün değil, uçak geri döndü."

Dışişleri Bakanı Yılmaz, bir gazetecinin **"Sinop'taki üste bulunan Amerikalılardan henüz Batı'da bilinmeyen bir teknolojiye sahip olan bu uçağı incelemek için bir izin istemi geldi mi"** sorusuna **"Olabilir, ama verilmedi, kimse uçağa yaklaştırılmıyor"** dedi.

Yılmaz'ın kokteylde zaman zaman Türkiye'ye sığınan Sovyet uçağıyla ilgili olarak bakanlık yetkilileri ile telefon görüşmesi yapması dikkati çekti.

İl Jandarma Alay Komutanı Kıdemli Albay **Nurettin Uzun**, Sovyet pilotun bugün 11.00-12.00 arasında basın mensuplarına gösterileceğini bildirdi. Sovyek uçağındaki mevcut 4 füzenin tapalarının çıkarıldığı, tehlikenin ortadan kaldırıldığı belirtiliyor.

TASS, pilot **Aleksander Zuyev**'in Batum kentindeki Tskhakaya Havaalanı'ndan MİG 29 tipi uçağı kaçırmak için uçağı koruyan nöbetçilerle çatıştığını ve bir nöbetçiyi yaraladığını kaydetti, TASS, Zuyev'in sağlık nedenleriyle uçuştan uzaklaştırılmış bir pilot olduğunu da ifade etti.

ABD Dışişleri Bakanlığı da Trabzon'a inen Sovyet savaş uçağı konusunda, Türk hükümetiyle ABD hükümetinin temas kurduğunu bildirdi.

Dışişleri Sözcüsü **Adam Shub**, gazetecilere yaptığı açıklamada, ABD'nin **"Türk hükümetiyle temas içinde olduğunu"** söyledi.

Sovyet pilot Aleksander Zuyev'in ABD'den siyasi sığınma isteyip istemediği konusunda ise Shub, **"O konuda size söyleyecek bir şeyim yok"** dedi.

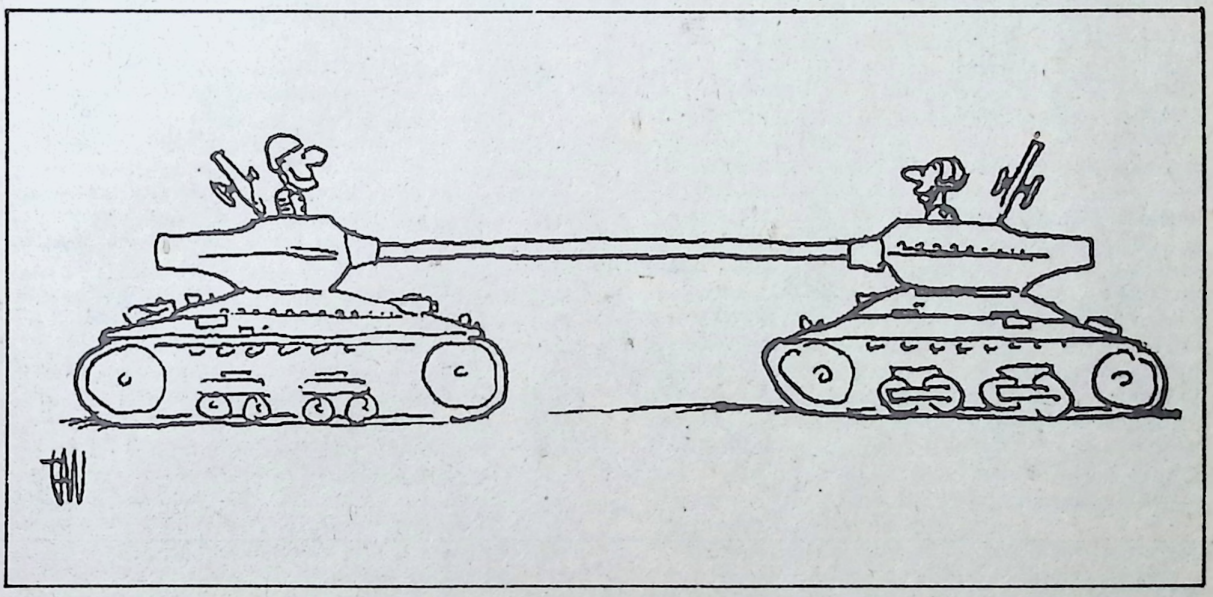

Aynı İnanç

OKAY GÖNENSİN *22 mayıs*

Kışın soğuk yüzü geride kaldı. Bir yaz daha geliyor. Tatiller ayarlanır, yaz günlerinin maviliği herkesi sarmaya başlarken Babıâli de bir kez daha yaz aylarının neredeyse "geleneksel bir sorunu" olan tiraj düşmesiyle karşı karşıya. Mizah dergilerinde kopan fırtına, "karton devri"nden sonra açılan "balon devri", taş çatlatan "ağır dizi"lerle Babıali, bir yazı daha göğüslemeye hazırlanıyor. Ancak herkes biliyor ki sürüp giden kâğıt zamlarına, artan maliyetlere, basın üzerindeki çeşitli kısıtlamalara rağmen Türk basını, en zor şartlarda bile nasıl başını dik tutup bugünlere geldiyse, bundan sonra da aynı uğraşı başarıyla sürdürecektir. Siyasetçilerin ağzında çoğu kez dönemlere göre azalıp çoğalan "demokrasi", basının varlık nedeni ve yaşama koşuludur.

Cumhuriyet'in, bu yıl bayram günlerine rastlaması ile bayram sonrası kutlanan 65.

yıldönümü bize bu zorlu uğraşın en temel ilkelerini bir kez daha anımsatıyor. Bakın 65 yıl önce 7 Mayıs 1924'te, Anadolu'da Bağımsızlık Savaşı'nın ateşinde 4 yıl boyunca Yeni Gün'ü çıkaran Yunus Nadi, İstanbul'da Cumhuriyet'i yayımlamaya başlarken gazeteyi okuyucularına nasıl tanıtıyor:

"Cumhuriyet'in siyasi programı adından bellidir. Cumhuriyet, Türkiye'de büyük savaşlar sonucu üretilmiş tarihi bir zorunluluktur. Biz üretilen bu gaye uğrunda fiilen çalışmış insanlarız. Memlekette bu muzaffer ve galip fikrin çok kuvvetli taraftarları vardır. Biz onun savunucusuyuz... Açık ve kesin söyleriz ki gazetemiz ne hükümet gazetesi ne de bir parti gazetesidir. Cumhuriyet, sadece cumhuriyetin daha bilimsel ve yaygın ifadesi ile demokrasinin savunucusudur. Cumhuriyet ve demokrasi fikir ve ilkelerini ihlal eden, yıkan ve yıkmaya çalışan her kuvvetle mücadele edecektir. Memleketimizde her anlamıyla gerçek bir demokrasi ve gerçek bir cumhuriyet kurulması için gazetemiz bütün varlığı ile çalışacaktır. Memlekette halkın halk tarafından halk için idaresi bizim ülkümüzdür. Ve biz yalnız bu ülkünün esiriyiz, başka hiçbir kuvvetin değil..."

☆

65 yıl sonra Türkiye'de yaşadığımız onca toplumsal ve siyasi fırtınadan ve değişimlerden sonra Yunus Nadi'nin sözlerini aynı tazelikle ve aynı inançla yinelemenin ayrı bir güzelliği var. Evet 65 yıl sonra okuyucuların malı olan Cumhuriyet Gazetesi, halkın halk tarafından halk için yönetilmesi ülküsüne bağlı kalarak memleketimizde her anlamıyla gerçek bir demokrasinin kurulması için bütün varlığı ile çalışacaktır...

Sanatı sokağa taşımak

LALE FİLOĞLU *22 mayıs*

İsveçrelilerin ve Türklerin yer aldığı bir grup sanatçı önceki gün başlattıkları **"Saka Projesi"**ni Yerebatan Sarayı'nda sona erdirdiler. **"Pro-Helvetia"** adlı kültür kuruluşundan yardım alarak ülkemize gelen **Eveline İmamoğlu**, Jörg Lenzlinger, **Roshan Linsi**, Werner Catsy, **Pedro Kobler**, Anna Mayer ve **Rolf Konrad** ile Faik Önder, **Asaf Zeki Yüksel**, Zehra Aydın, **Kemal Can**, Caner Karavit, **Manuel Çıtak**, Serdar Günbilen ve **Ömer Güney**'in yer aldıkları grup, Belgrad ormanlarından Yerebatan Sarayı'na uzanan ve 1.5 gün süren bir yürüyüşle suyun önemini sembolize ettiler. Kendi tasarımlarıyla oluşturdukları çeşitli araç gereçlerle su taşıyan grup, İstanbul'un, Kemerburgaz'dan başlayan eski su yolunu izlediler.

Önceki sabah saat 05.30'da başlayan ve kesintilerle dün akşam saat 17.00'ye kadar süren zorlu yürüyüşün ardından Yerebatan Sarayı'nda toplanan sanatçılar, Belgrad ormanlarından aldıkları suyu Yerebatan'a boşalttılar.

Yerebatan Sarayı'nda ilk olarak Roshan Linsi ve Zehra Aydın, yerli ve yabancı turistlerin şaşkın bakışları altında, Pedro Kobler'in doğadan elde ettikleri elektronik müziği eşliğinde Yerebatan'ın soğuk sularına girerek **"estetik"** bir yürüyüş yaptılar. ardından, Asaf Zeki Yüksel su içinde dolaşarak çeşitli boyutlardaki borulardan çıkardığı sesle, Jörg Lenzlinger ise saksofonuyla deneysel müzik çalışmalarını ger-

çekleştirdiler. Grup gösterisini ışık oyunları altındaki bir koro çalışmasıyla sona erdirdi. Türk-İsviçre sanatçı grubu amaçlarının sadece suyun önemini ve gerekliliğini gündeme getirmek olmadığını, sanatçı ya da kimi çevrelerin sanat saymayacağı çeşitli projeleri kapalı mekânlardan çıkartarak sokaktaki insana taşımak olduğunu belirttiler.

Bu arada sanatçıların Saka Projesi'ni dile getiren bir flamayı Bozdoğan kemerlerine asmak istemeleri polis tarafından engellendi. Grup üyelerinin istekleri, gerçekleştirecekleri etkinlikler için İstanbul Belediyesi ve İSKİ'den izin aldıklarını belirtmelerine rağmen kabul edilmedi. Daha sonra olay yerine gelen siyasi polis ise kalabalık bir grubun valilikten izin almadan yürüyüş yapmasının yasalara aykırı olduğunu bildirdi. Bir gün önce Kemerburgaz'dan Alibeyköy'e kadar bu tür bir izin almadan yürüyen sanatçılar ise "**Saka Projesi**"nin hiçbir politik yanı olmadığını belirttiler. Daha sonra Yerebatan Sarayı'nda gösteriyi izleyen bir polis, sadece merakından geldiğini ve gösteriyi beğendiğini söyledi.

Türk-İsviçre kültür grubu, etkinliklerine 27 mayısta Beyoğlu Küçükparmakkapı sokaktaki Kültürevi'nde açacakları sergiyle sürdürecekler. 1990 yılında ise grupta yer alan Türkler, İsviçre'ye giderek yeni projeler gerçekleştirecekler.

Yine sansür

25 mayıs

Haber Merkezi — Sabah Gazetesi toplatıldı. Ankara 14. Asliye Hukuk Mahkemesi'nin aynı gazetede yayımlanan "**Hasbahçe'de Sonbahar**" adlı yazı dizisi için aldığı "**ihtiyati tedbir**" kararının ardından yayımına başlanan "**Saltanat Kayığı**" adlı dizinin de yayını böylece durdurulmuş oldu. Toplatma işlemi, Özallar'ın avukatı **Bilgin Yazıcıoğlu**'nun başvurusu üzerine Şişli 2. Asliye Hukuk Mahkemesi tarafından gerçekleştirildi. "**Hasbahçe'de Sonbahar**" ve "**Saltanat Kayığı**" yazı dizilerinin yazarı gazeteci **Bekir Coşkun**, olayı "**sansür**" olarak değerlendirdi ve "**Bu, Abdülhamit Turgut**" dedi. Sabah'ın Genel Yayın Müdürü **Zafer Mutlu** da "**Bütün yasal imkânları kullandıktan sonra bir sonuç alamazsak Avrupa İnsan Hakları Komisyonu'na başvuracağız**" diye konuştu.

Sabah Gazetesi'nde 21 mayıs günü yayınına başlanan "**Hasbahçe'de Sonbahar**" başlıklı dizide "**kişilik haklarına saldırı**" olduğu gerekçesiyle durdurulması istemiyle mahkemeye başvuran Başbakan **Turgut Özal** ve eşi **Semra Özal**'ın bu isteği Ankara 14. Asliye Hukuk Mahkemesi'nce uygun görülmüş ve yayın hakkında "**ihtiyati tedbir**" kararı alınmıştı. Bunun üzerine Sabah Gazetesi, bu dizinin yayını durdurmak zorunda kalmıştı. Gazete dünkü sayısında yine Bekir Coşkun'un yazdığı "**Saltanat Kayığı**" dizisinin yayınına başladı. Özallar'ın avukatı **Bilgin Yazıcıoğlu**, dün Ankara'dan alınan "**ihtiyati tedbir**" kararına uyulmadığını belirterek Şişli Cumhuriyet Savcılığı'na suç duyurusunda bulundu. Bunun üzerine savcılık, nöbetçi Şişli 2. Asliye Hukuk Mahkemesi'ne başvurarak gazetenin dünkü sayısının toplatılmasına karar verilmesini istedi.

Şişli Basın Savcısı **Yurdal Bekman**, konuyla ilgili yaptığı açıklamada şunları söyledi:

"**Şişli İcra Dairesi, dün** (önceki gün) **tedbir kararını yerine getirdi. Ancak buna rağmen yayın, başlık değiştirmek suretiyle bugün** (dün) **devam etti. Soruşturma açtık. Bu meyanda Şişli Nöbetçi Sulh Ceza Mahkemesi, mahkemenin verdiği ihtiyati tedbir kararına aykırı davrandığı gerekçesiyle bu sayının toplatılmasına karar verdi.**"

Mahkeme, toplatma kararını Hukuk Yargılamaları Yasası'nın 113. maddesine aykırı davranıldığı gerekçesiyle aldı. Bu maddeye göre mahkemelerin verdiği ihtiyati tedbire uyulmaması durumunda sanıkların bir aydan altı aya kadar hapis cezası ile cezalandırılmaları da öngörülüyor.

Sabah Gazetesi'nde dün yayımlanmasına başlanan Bekir Coşkun'un hazırladığı "**Saltanat Kayığı**" adlı dizi için Başbakan Turgut Özal ve eşi Semra Özal'ın avukatı **Bilgin Yazıcıoğlu**, Şişli Cumhuriyet Savcılığı'na dün suç duyurusunda bulunurken, dizinin önceden yayını yasaklanan "**Hasbahçe'de Sonbahar**"ın devamı mahiyetinde olduğunu savundu.

Cumhuriyet'in sorularını yanıtlayan Yazıcıoğlu, "**Saltanat Kayığı**" adlı yazı dizisinde önceden yasaklanan "**Hasbahçe'de Sonbahar**" adlı yazı dizisinin ilk gününde açıklanan konuların yer aldığına işaret ederek şöyle konuştu:

"**Ankara 14. Asliye Hukuk Mahkemesi'nin aldığı yazı dizisini yasaklayan kararın muhteviyatını incelediğimizde bugün (dün) başlayan dizinin de önceki dizi gibi şahıs ve kişilik haklarına saldırı özelliği taşıdığı görülmektedir. Yazı bugün (dün) yayımlanmış ve gazetenin dağıtımı yapılmıştır. Bundan sonra toplatılmasının da bir faydası yoktur. Biz mahkemenin aldığı karara karşı gelindiği için Şişli Cumhuriyet Savcılığı'na yıldırım telgraf çekerek şikâyette bulunduk. Bundan sonrası savcılığın bileceği iştir. Muhteviyatta hakaret gördüğü takdirde gerekli takibatı yapar.**"

Diziyi hazırlayan **Bekir Coşkun**'a da elden tebligat yoluyla mahkeme kararına aykırı davranıldığını bildirdiklerini kaydeden Yazıcıoğlu, "**Bundan sonra yetkili makam icradır**" diye konuştu.

Dizinin yazarı ve Sabah Gazetesi'nin Ankara Temsilcisi **Bekir Coşkun**, gelişmeleri değerlendirirken, "**Bu Abdülhamit Turgut**" dedi. Coşkun, Sabah Gazetesi'nin toplatılması konusunda Cumhuriyet muhabirine şunları söyledi:

"**Sabah Gazetesi mücadeleyi bırakmayacak. Çünkü Sabah, bunun bir basın özgürlüğü kavgası olduğunu ve bu kavganın verilmesi gerektiğini bir görev olarak kabul ediyor. Bütün yaptıklarımız basın özgürlüğü içindir. Şu anda üstlendiğimiz görevi yarım bırakırsak demokrasiye ve mesleğimize ihanet etmiş oluruz.**

Benim yazdıklarım doğrudur. Zaten Özallar da yazdıklarımın yalan olduğunu söylemiyorlar. Ayrıca başka bir gazetede yazdığım olayın fotoğrafları da yayımlandı. Başbakan'ın bu tavrı resmen basına sansür uygulamasıdır. Bu Abdülhamit Turgut."

Sabah Gazetesi Genel Yayın Müdürü Zafer Mutlu, alınan kararı eleştirirken hukuk mücadelelerini her

zeminde sürdürmeye devam edeceklerini söyledi. Mutlu şöyle dedi:

"Bu karar artık Türkiye'de Özal iktidarının kolay kolay eleştirilemeyeceğini gösteriyor. Anlaşılan Özal, kendi çıkardığı yasalarla eleştiriye izin vermemeye çalışacak. Ama ne bu toplatma kararı ne daha önceki yayını durdurma kararı bizi geriletmeyecek. Görevimizi yapmaktan alıkoymayacak. Önce şunu özellikle belirtmek istiyorum ki biz bu hukuk dışı kararlara karşı hukuk mücadelesini sürdürmeye her zeminde devam edeceğiz. İçerideki bütün yasal imkânları kullandıktan sonra bir sonuç alamazsak Avrupa İnsan Hakları Komisyonu'na başvurmak üzere bütün uluslararası hukuk zeminlerinde hakkımızı arayacağız. Biz Türkiye'nin Panama, İran, Irak gibi değil, iktidarda bulunanlara her türlü eleştirinin serbest olduğu Batı demokrasileri gibi olmasını istiyoruz. Mücadelemiz bunun için."

"Hasbahçe'de Sonbahar" adlı yazı dizisinin yayınının durdurulması TBMM Genel Kurulu'nda tartışıldı. DYP Afyon Milletvekili **Abdurrahman Ulutürk**, hükümetin, "sansür" uyguladığını belirterek, **"Saltanatın teşhirinden korkularak sansür getiriliyor"** dedi.

TBMM Genel Kurulu'nda gündem dışı söz alan DYP Afyon Milletvekili Abdurrahman Ulutürk, Başbakan Özal'ın **"Serbest ekonomik düzende fikirler de serbest olmalı"** şeklindeki sözünü hatırlatarak, Özal'ın **"Hasbahçe'de Sonbahar"** yazısını sansür ettirdiğini söyledi. Ulutürk, **"Teşhir basının görevidir. Hasbahçe olayı basına bir gözdağıdır ve çöküşün işaretidir"** diye konuştu.

2000'e Doğru Dergisi'nin son sayısı **"müstehcen yayın"** yaptığı gerekçesiyle toplatıldı.

2000'e Doğru Dergisi Sorumlu Müdürü Tunca Arslan, toplatılma kararı üzerine yazılı bir açıklama yaparak şöyle dedi:

"Dergimizin 21 Mayıs 1989 tarihli son sayısı İstanbul 1. Sulh Ceza Mahkemesi'nin kararıyla toplatılmıştır. Kapakta ve 11. sayfada kullandığımız fotoğraflarda TCK'nun 426. maddesine aykırılık bulunduğu iddia edilmekte ve böylece 2000'e Doğru ilk kez 'müstehcen yayın yapmak' ile suçlanmaktadır. Bilindiği gibi dergimizin son sayısı 'Kapitalizmin Gözünde Kadın' başlığı altında kadın ve erkek cinselliğinin nasıl sömürüldüğünü, aşağılandığını, satışa sunulduğunu, bunun tüketim mallarının reklamlarında hangi düzeye eriştiğini ele alıyorduk. Amacımız, 'müstehcen yayın yapmak' değil, tam tersine kapitalizmin yaptığı cinsel sömürüyü teşhir etmekti; kapitalizmin aşkı katletmesini eleştirmekti. Kararı protesto ediyorum. Yasal yolları sonuna kadar kullanacağız."

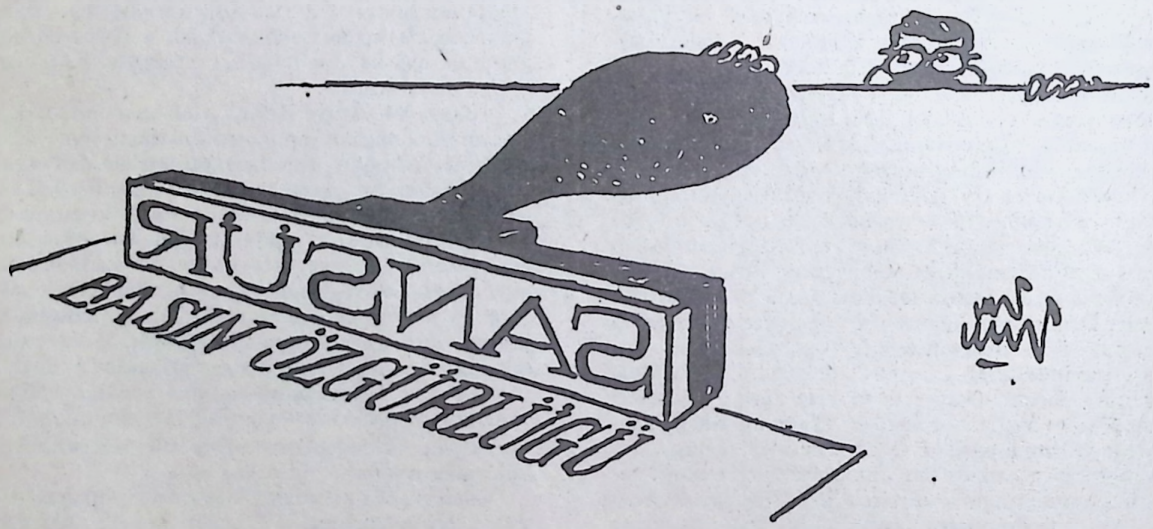

'Külotçu Müdür'e soruşturma

YÜKSEL GÖRDES *25 mayıs*

MANİSA — Selendi Lisesi'nde kız öğrencilere **"naylon külotlu çorap kontrolü"** yaptığı, sınıflarda kız ve erkek öğrencileri ayrı ayrı oturttuğu öne sürülen müdür **Hayri Tekin** hakkında Manisa Valiliği soruşturma başlattı. Soruşturmanın birkaç gün içinde sonuçlanacağı belirtildi.

Manisa'nın Selendi ilçesinde bir grup öğrenci velisi, Vali Rafet Üçelli'ye yaptıkları yazılı başvuruda lisede okuyan kız çocuklarının baskı altında olduğunu, duruma bir an önce el konmasını istemişlerdi. Başvuruda özetle şu sorunlar dile getirilmişti:

"Kız çocuklarımız eve zaman zaman ağlayarak geliyor. Nedenini sorduğumuzda okulda Müdür Hayri Tekin'in kendilerini bir odaya topladığım ve cetvelle eteklerini kaldırarak naylon külotlu çorap kontrolü yaptığını söylüyorlar. Bunun yanında kız ve erkek öğrenciler sınıflarda ayrı ayrı oturtuluyor. Bahçede de ayrı ayrı dolaşıyorlar. Bu çağdışı tutuma bir an önce son verilmesini istiyoruz."

Bu başvuru üzerine harekete geçtiklerini belirten Manisa Valisi Rafet Üçelli şu bilgileri verdi:

"20 bin öğretmenin arasında bazen böyleleri çıkabiliyor. Velilerin başvurusu üzerine okula bir müfet-

tiş gönderdik. Konu basına aksayınca daha çabuk sonuç almak için soruşturmayı hızlandırdık. İddiaların tümü inceleniyor. Raporu birkaç gün içinde alıp gerekli işlemi yapacağım. Yönetmelik dışı hareket edenler hakkında ne ceza gerekiyorsa uygulanacaktır."

Selendi Lisesi'nde yaşanan olaylar ilçe halkı arasında da tepkiyle karşılandı. Yurttaşlar, **"20. yüzyılın son çeyreğinde böyle bir zihniyetin okulumuzda etkin olabilmesi bizi kaygılandırıyor"** diye konuştular.

Bir öğrenci velisi, çocuğunun anlattıkları karşısında donakaldığını ve böyle bir uygulamanın olamayacağını belirterek tepkilerini şöyle dile getirdi:

"Yaklaşık bir ay önceydi. Kızım okuldan eve geldi, yüzü sapsarıydı. Gözleri şişmişti. Ne olduğunu sorduk, ağlayarak müdürün bütün kız öğrencileri bir sınıfa topladığını ve elinde cetvelle eteklerini kaldırıp naylon külotlu çorap giyip giymediklerini kontrol ettiğini söyledi. Giyenlere de hakaret edip azarlamış. Bu nasıl bir zihniyettir? Okula gidip durumu görüşmek istedik, karşımızda muhatap bulamadık. Bir ara çocuğumuzu okuldan çekmeyi bile düşündük. Ancak böylesi bir yönetici yüzünden çocuğumuzun geleceğini de bitiremezdik."

Öğrenci velileri valiliğin soruşturmayı yavaş sürdürmesinden yakındılar. Manisa Valisi Rafet Üçelli'ye konuyu ileteli neredeyse bir ay olduğunu belirten veliler, **"Bu kadar sürede soruşturmanın tamamlanması gerekirdi. Bu gizli kapaklı bir olay değil ki. Bir süre görgü tanığı var. Okuldaki diğer yöneticiler var. Soruşturmanın bu kadar sürüncemede kalmaması gerekirdi. Konu basına aksayınca işleri biraz hızlandırdılar"** diye konuştular.

Müfettiş raporlarının tamamlanıp valiliğe ulaştırılmasından sonra okul yöneticileriyle ilgili olarak Milli Eğitim Bakanlığı'nın da ayrıca bir soruşturma yapacağı öğrenildi. Vali Üçelli raporları bizzat kendisinin okuyup değerlendireceğini belirtti.

A.İpekçi Harlem'i bekliyor

LEVENT YÜCELMAN *26 mayıs*

Tam bir yılan hikâyesine dönen Abdi İpekçi Spor Salonu sonunda hizmete açılıyor. Her yıl açıldı açılacak, yetişti yetişecek denen salon, yapılacak muhteşem bir gösteriyle İstanbullulara kucak açıyor.

1979 yılında o zamanın Başbakanı Bülent Ecevit tarafından temeli atılan salon 10 yıl aradan sonra hizmete giriyor. Dile kolay tam 10 yıl. O tarihte doğan bir çocuk şimdi ilkokul 4. sınıfta.

Abdi İpekçi Spor Salonu Türkiye'nin, belki de dünyanın en geç hizmete giren spor salonu. Aynı tarihte temeli atılan ve aynı seyirci kapasiteli Yunanistan'daki salon 1987 yılında Avrupa Şampiyonası'nda açılmıştı.

Abdi İpekçi Spor Salonu şimdi o mutlu günü bekliyor. Açılış 3 haziran günü Başbakan Turgut Özal tarafından yapılacak ve ilk maçta dünyaca ünlü Harlem Globetrotters ile Washington Generals takımları karşı karşıya gelecek.

İçeriye hangi kapıdan gireceğimizi şaşırıyoruz. Çünkü seyirciyle birlikte hakem ve sporcular için toplam 8 kapısı bulunuyor. Bir tanesinden giriyoruz ve en az dışarısı kadar güzel bir iç yapı ile karşı karşıya geliyoruz. Salonun ışıklandırması çok iyi ve kırmızı koltuklar pırıl pırıl parlıyor. Ancak yaklaşık bir hafta sonra açılacak olan bir salon için hayal kırıklığına uğruyoruz. Bazı ışıklandırmalar tamamlanırken zemin cilalanıyor. Ama ortada ne potalar ne scorboard var! İlk aklımıza gelen soru "Acaba yetişebilecek mi" oluyor... Genel koordinatör Orhan Kalaylı ve şantiye şefi Mustafa Utku rahatlıkla yetişebileceğini ifade ediyorlar. İçeride dolaşmaya başlıyoruz. 12 bin 500 kişilik salonun çatısı ise tam 8000 metrekare. Gezimize devam ediyoruz. Tribünlerin altında 3 tane 70 metrekare büyüklüğünde antrenman salonu bulunuyor. Bu antrenman salonlarının zemini yeşil, ince ve yumuşak bir plastikten oluşuyor. Ayrıca seyirciler için her şeyin mevcut olduğu 2 büfe bulunuyor. Basın tribününün alt kısmında telex, fax gibi imkânlara sahip bir basın odası bulunuyor. Bunun yanında sporcu ve basın mensupları için kafeterya yer alıyor. Salonun çok güçlü bir havalandırması ve elektrik kesintilerine karşı büyük bir jeneratörü var. Ayrıca hakem ve sporcu soyunma odaları oldukça geniş ve kullanışlı. Bir de küçük, ama eksiksiz bir saunası bulunuyor.

Ancak bu saydıklarımız tam olarak bitmiş değil. Ama yetkililer çok ufak eksikliklerin olduğunu ve bunların kısa sürede tamamlanabilecek nitelikte olduklarını söylüyorlar. Salonun dışında ise 1500 araç kapasiteli bir otopark ve 5 bilet gişesi bulunuyor.

Salonun önemli bir özelliği ise tribünler arasında hiç sütun olmaması. Bu nedenle salonun neresine oturursanız oturun maçı rahatlıkla izleyebiliyorsunuz.

39 yayıncıya 'muzır' davası

27 mayıs

İstanbul Haber Servisi — "Muzır Kurulu"nu protesto etmek için İstanbul 2. Asliye Ceza Mahkemesi'nce mahkûm olan Henry Miller'ın **"Oğlak Dönencesi"** adlı kitabını bastıkları için 3'er milyon lira para cezasına çarptırılmaları istenen 39 yayınevi yöneticisinin **"müstehcen"** yayın yapmaktan yargılanmasına başlandı. Duruşmada sanıklara iddianame gönderilmediği için sorguları yapılamazken, avukatlar bu davayla savcının, daha önce hazırlanan iddianameyi, Muzır Kurulu raporunu ve mahkeme kararını **"müstehcen"** bulduğunu söylediler.

İstanbul 2. Asliye Ceza Mahkemesi'ndeki dünkü duruşmaya 19 yayıncı sanık ve 9 avukat ile çok sayıda yayıncı, Alman Kütüphanesi yetkilileri katıldı. Sanıkların kimlikleri saptandıktan sonra sorgularına geçilmeden önce söz alan Avukat **Çetin Özek**, müvekkillerine iddianamenin gönderilmediğini, bu nedenle savunmalarının alınamayacağını söyledi. İddianamede sanıklara atılan suçun açıkça belirtilmediğini, iddianamenin Ceza Muhakemeleri Usul Yasası'nın 163. maddesine aykırı olduğunu söyledi. Varsayımlardan yola çıkılarak yayıncıların suçlanmasıyla basın özgürlüğünün çiğnendiğini vurgulayan Çetin Özek, şöyle konuştu:

"İddianamede de belirtildiği gibi bilirkişi raporlarının, mahkeme kararlarının ve iddianamenin yayımlanması suç değildir. Ayrıca daha önce yargılanan kitapta, mahkemece suç bulunmuş yerlerin çıkartılarak yayımlanması da suç oluşturmamaktadır. Bu iki kısmın birleşik olarak yayımlanmasında suçun ne şekilde oluştuğu da belirtilmemiştir. İddianamenin, bilirkişi raporunun ve mahkeme kararının yer aldığı ilk bölüm yırtıldığında suç ortadan kalkacak mıdır? İddianamenin düzeltilmesi gerekir. Aksi halde davanın reddi gerekir."

Öteki avukatların da katıldığı bu görüşlere karşı Savcı **Tekin Sevimli**, iddianamenin açık olduğunu söyledi. Avukatların **"Mahkeme, iddianameyi, bilirkişi raporunu ve savunmayla kendi kararını müstehcen bulan bu anlayışı düzeltmek için toplatma kararını kaldırmalıdır"** şeklindeki isteminin de reddedilmesini istedi.

Avukatların iddianamenin düzeltilmesi veya davanın reddine ilişkin istemlerini reddeden mahkeme, suçlanan yayıncılara iddianame verilmesi ve savunmalarının alınması için duruşmayı ileri bir tarihe bıraktı.

Henry Miller'ın **"Oğlak Dönencesi"** adlı kitabı Can Yayınları'nca 1985 yılında basıldıktan sonra Muzır Kurulu'nca **"müstehcen"** bulunmuş, daha sonra açılan davada yayıncı **Erdal Öz** ve çevirmen **Fatma Aylin Sağtür** para cezasına çarptırılmışlar, kitabın da **"müsaderesine"** (zor alımına) karar verilmişti. Bu karardan sonra 39 yayıncı kitabın mahkemece, Muzır Kurulu'nca ve iddianamede müstehcen bulunan yerlerini boş bırakarak, başına iddianameyi, Muzır Kurulu raporunu, savunmayı ve İstanbul 2. Asliye Ceza Mahkemesi'nin mahkûmiyet kararını da ekleyerek ortak olarak yayımlamışlardı. Düşünce ve basın özgürlüğünü savunmak için kitabı bastıklarını belirten yayıncılar, dün aldıkları kararda aynı tutumu sürdüreceklerini bildirdiler.

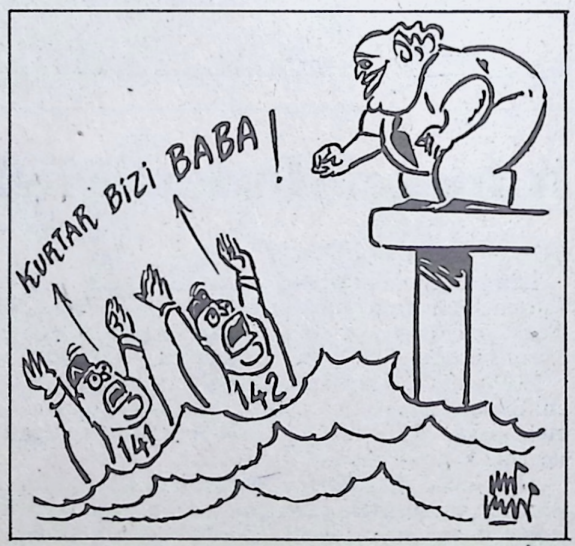

'Özgün statülü üniversite'de anlaşmazlık

ÜMİT ASLANBAY *31 mayıs*

ANKARA — Bakanlar Kurulu'nun bazı devlet üniversitelerine **"özgün statü"** sağlanmasını öngören kanun hükmünde kararnameyi TBMM'ye göndermesiyle, **"Hükümet-YÖK"** savaşı başladı. YÖK, modele karşı çıkarken, hükümetin **"devlet üniversitelerindeki kan kaybını önlemek istediği"** öne sürüldü. Hükümet ilk aşamada Boğaziçi Üniversitesi, ODTÜ ve İTÜ'ye **"özgün statü"** vermek istiyor. Bu üniversiteler işadamlarından oluşacak 6 kişilik mütevelli heyetler tarafından yönetilecekler ve mütevelli heyet rektör adaylarını kendisi belirleyecek. Atanmasını ise cumhurbaşkanı yapacak. Böylece YÖK'ün bu üniversiteler üzerinde rektör belirlemedeki ağırlığı tamamen kalkmış olacak.

Hükümet-YÖK arasındaki **"özgün statülü üniversite savaşı"** önceki gece Başbakan **Turgut Özal**'ın, YÖK Başkanı Prof. Dr. **İhsan Doğramacı**'nın ve Cumhurbaşkanı **Kenan Evren**'in de katıldığı bir nikâh töreninde gözler önüne serildi. YÖK Başkanı Prof. Doğramacı, **"ısrarla"** Başbakan Turgut Özal'a, **"özgün statülü üniversite modelinin ne olduğunu"** sorarken, Özal'dan doyurucu bir yanıt alamadı. Zaman zaman tartışmaya dönen karşılıklı diyalog bir süre devam etti. Daha sonra Prof. Doğramacı, Cumhurbaşkanı Evren'in yanına giderek tartışmaya girmesini sağladı. Evren, Özal ve Doğramacı konuyu bir süre ayaküstü görüştüler. Ancak Cumhurbaşkanı Evren, Prof. Doğramacı'ya kendi kurduğu Bilkent Üniversitesi'ne devlet üniversitelerinden öğretim elemanı gittiğini anımsattı ve Bakanlar Kurulu'nun ana hatlarını belirlediği modelden yana bir tavır içinde gözüktü.

Alınan bilgilere göre hükümet ilk aşamada üç üniversite için düşündüğü modeli Amerikan üniversitelerinden aldı. YÖK'ten önce ODTÜ'de uygulanan bu modele göre özgün statülü üniversiteler mütevelli heyetler tarafından yönetilecekler. Ancak anayasa sınırları içinde Amerikan modelini **"tam anlamıyla"** uygulamak olası değil. En az 20 yıllık mezunlar ve **"iş alanlarında temayüz etmiş kişilerden"** oluşacak 6 kişilik mütevelli heyet rektör adaylarını belirleyecek. Ayrıca üniversite bütçesini **"istediği gibi"** kullanabilecek. Bu heyet dekan adaylarını da belirledikten sonra atanması için YÖK'e sunacak.

"Bilimsel ve mali özerklik bakımından en üst düzeye çıkarılması anayasa sınırları içinde" düşünülen özgün statülü üniversiteler, bütçelerine **"daha hâkim"** olacaklar. Üniversiteler katma bütçeyle yönetilen kurumlar olması nedeniyle Amerikan modelindeki **"mali özerklik"** tam uygulanamamakla birlikte mütevelli heyet bu üniversitelerdeki öğrenci harçlarını istediği gibi belirleyerek gelir sağlayacak ve bu harçları istediği gibi harcayabilecek. Böylece verilen bütçe dışına da çıkabilecek. Bu üniversitelerin başarılı olan öğrencilere burs da vermesi düşünülüyor.

Özgün statülü üniversitelerin mali gücünün artmasıyla buralardan öğretim elemanı kaçışının da aylıkların arttırılarak ve çalışma olanaklarının daha iyi hale getirilerek önlenmesi düşünülüyor.

Hükümet konuya **"YÖK'ü yaptıklarından değil, yapamadıklarından dolayı eleştirmek gerekir"** anlayışıyla yaklaşarak devlet üniversitelerini çekici hale getirmeyi amaçlıyor. Ancak bu üniversitelere özel statü tanınmasının önümüzdeki günlerde akademik çevrelerde yeni tartışmalara yol açması bekleniyor.

Hükümet ayrıca YÖK Yasası'nda yaptığı yeni bir değişiklikle de vakıfların üniversite kurabilmelerini kolaylaştırmıştı. Bu değişiklikle de YÖK'ün vakıfların özel üniversite kurabilmeleri önüne çıkardığı engellerin parça parça kırılması amaçlanıyor.

Özel statülü üniversite ve vakıflara özel üniversite kolaylığı sağlayan değişikliklerle hükümet ile YÖK Başkanı Doğramacı arasında yeni bir mücadele başladığı ve bu mücadelede Cumhurbaşkanı Evren'in tavrının da **"oldukça önemli"** olduğuna dikkat çekiliyor.

PAMUKBANK 5 İyi bankadan...

Cumhuriyet

Çocuğunuzun okul taksidi için. PAMUKBANK iyi bankadır

66. Yıl: Sayı: 23272 | Kurucusu: Yunus Nadi | 600 TL. (KDV dahil) 6 Haziran 1989 Salı

Çin Radyosu, Tienanmen Alanı'nı askerlerin ele geçirmesini 'zafer' olarak niteledi

Çin'de kanlı kaos

Pekin'de ordu birliklerinin görüş ayrılığına düştükleri ve birbirleriyle çatıştıkları yolunda haberler alınıyor. Başkentin kuzeybatısından top sesleri gelirken Çinli askeri kaynaklar Pekin yakınındaki Nanyuan askeri hava üssünde ordu birlikleri arasında şiddetli çarpışmaların meydana geldiğini öne sürdüler.

Ordu birlikleri dün de sivillere ateş açarak çok sayıda kişiyi öldürdüler. Protesto gösterileri Çin'in diğer kentlerine de yayılıyor.

Çin'e karşı uluslararası tepki dalgası giderek büyüyor. ABD Başkanı George Bush, Çin'e her türlü silah satışının durdurulduğunu söyledi. AT Komisyonu, Çin dış ticaret heyetiyle yapılması planlanan görüşmelerin ertelendiğini açıkladı. BM Genel Sekreteri Perez de Cuellar, Çin'i kınadı.

Dış Haberler Servisi — Çin'in başkenti Pekin'de ordu birlikleri daha fazla özgürlük ve demokrasi istemiyle gösterilerini sürdüren öğrencilerin üzerine dün yeniden ateş açtı. Durumu kontrol altına almak üzere başkent Pekin'e sevk edilen **"Halk Kurtuluş Ordusu"** birlikleri arasında şiddetli çarpışmaların meydana geldiği yolunda henüz doğrulanmayan haberler alınıyor. ABD Başkanı **George Bush** Çin'e silah satışının durdurulması için talimat verdi. Geçen cumartesi akşamı Pekin'in Tienanmen Meydanı'nı işgal altında tutan öğrencilere karşı katliam düzenleyen ve en az 1400 kişinin ölümüne, binlerce kişinin yaralanmasına yol açan Çin yönetimine karşı tüm dünyada tepki büyüyor.

Pekin'de ordu birliklerinin dün de sivillere ateş açarak çok sayıda kişiyi öldürdüğü bildirilirken askerlerin kendi aralarında görüş ayrılıklarına düşerek çatıştıkları ve başkentte durumun son derece kritik olduğu kaydediliyor.

Dün sabah AP'nin geçtiği haberde başkentin kuzeybatısındaki banliyölerden top sesleri duyulduğu bildirildi. Top seslerinin duyulması Pekin'de askeri birlikler arasında çatışmaların çıktığı şeklindeki söylentileri güçlendiren bir

(Arkası Sa. 15, Sü. 1'de)

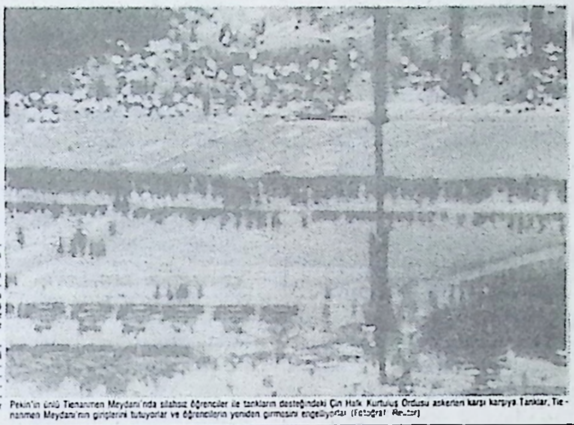

Pekin'in ünlü Tienanmen Meydanı'nda silahsız öğrenciler ile tankların desteğindeki Çin Halk Kurtuluş Ordusu askerleri karşı karşıya. Tanklar, Tienanmen Meydanı'nın girişlerini tutuyorlar ve öğrencilerin yeniden girmesini engelliyorlar. (Fotoğraf: Reuter)

İç hesaplaşmada ilk raunt bitti, ikinci raunt 1990 kurultayı

SHP dışa dönüyor

Genel merkezin yetkilerini arttıran tüzük değişikliklerinin olağanüstü kurultayda onay görmesinden sonra SHP içi mücadelede yeni bir döneme girildi. Taraflar, artık dışa dönük iktidar mücadelesinde yoğunlaşmak gerektiğinde birleşiyor. Kesin hesaplaşma için yakın hedef, önümüzdeki yıl yapılacak kurultay.

HAKKI ERDEM

ANKARA — SHP Genel Başkanı **Erdal İnönü**'nün ağırlık koyması sonucu, genel merkezin yetkilerini arttıran tüzük değişikliklerinin 48'e karşı 374 oyla kabul edildiği kurultayın ardından, SHP'deki parti içi mücadelede bir yumuşama gözleniyor. Kurultay sonuçlarını değerlendiren her iki taraftan milletvekilleri parti yöneticilerinin sert suçlamalardan kaçındıkları dikkati çekiyor. Genel sekreter **Deniz Baykal** ile muhalefetin öncülerinden eski Genel Başkan **Aydın Güven Gürkan** ise kurultay ile ilgili bir değerlendirme yapmadılar. Baykal, "Şimdilik bir

(Arkası Sa. 10, Sü. 3'te)

ÖZAL: BU MECLİS CUMHURBAŞKANINI EKİMDE SEÇECEK

13. Sayfada

CÜNEYT ARCAYÜREK yazıyor

Kurultay Sonrası...

ANKARA — SHP kurultayı bitecek, ardından yorumlar, değerlendirmeler gelecekti. Beklendiği gibi oldu. Dün, sabaha karşı sona eren kurultayın bıraktığı tortular gündeme girdi.

Üzerinde durulan birinci nokta: tüzük değişikliğini benimseyen kurultay kararından sonra parti tabanında hangi hareketlerin oluşacağı idi. Tüzük, 374 ret oyuna karşı 498 oyla kabul edilmişti.

(Arkası Sa. 10, Sü. 4'te)

150 Türk daha Kapıkule'de

Zorunlu göç haracı

Bulgaristan'dan gelen Türkler, Bulgar yetkililerinin yollarda çeşitli gerekçelerle paralarına el koymalarından ve Türk sınırına beş parasız bırakılmalarından yakınıyor. **13. Sayfada**

Tiflis'ten izlenimler

Gürcistan'da milli rüzgâr

Tiflis'te 20 kişinin ölümüyle sonuçlanan 9 nisan olaylarının şoku Gürcistan'da hâlâ sürüyor. Gürcistan'ın her yanında 1918'de bağımsız Gürcistan'ın simgesi, kırmızı üzerine siyah-beyaz şeritli milli bayrak dalgalanıyor. Tiflis Üniversitesi'ndeki gece mitinglerinde öğrenciler ve aydınlar "bağımsızlık" atıyorlar. 8 nisanda Tiflis'e giren General Radyonov, Moskova'da halkın ve milletvekillerinin tepkisi ile parlamentoyu terk etti.

KEREM ÇALIŞKAN'ın yazısı Arka Sayfada

Futbolda 5 haziran kararları

1 Lig 18 takım
2 Üç yabancıya evet
3 Geçici transfer
4 Liglerde bir kulübün tek takımı olacak
5 Bakırköy ve Bursa Birinci Lige alınmadı.
6 Altyapı fonu **Sporda**

Humeyni'nin naaşı çevresinde 8 Tahranlı izdihamdan öldü, 500 kişi de yaralandı

İranlılar dövünüyor

Humeyni'nin vasiyetinin bir bölümü açıklandı. Dünya halklarına "dinsiz Doğu'ya" ve "sömürgeci Batı'ya" yönelmekten kaçınmaları çağrısında bulunan Şii lider, Suudi Arabistan, Ürdün, Fas, Mısır ve Irak liderlerini "İslam düşmanı" olarak niteliyor.

Humeyni sonrası döneminin en güçlü iktidar adayları Meclis Başkanı Rafsancani ile Humeyni'nin oğlu Ahmed'in ardından Ordu ve Devrim Muhafızları Komutanlarıyla Başbakan Musavi de yeni dini lider Hamaney'e destek mesajı gönderdi.

İslami rejime karşı en güçlü muhalefet hareketi olan Halkın Mücahitleri örgütü adına yapılan açıklamada, mevcut yönetimi devirmek üzere harekete geçmeye hazır oldukları belirtildi. Ancak hareket tarzının ne olacağı karanlıkta bırakıldı. **13. Sayfada**

NOTLAR

'Savaş çıkmasın da kim gelirse gelsin'

ZAFER ARAPKİRLİ

TAHRAN — İran, dini liderinin ardından kara bir yasa bürünmüş durumda. **"Kara"** kelimesi bu anlamda tam olarak yerine oturuyor. Çünkü Tahran'ın Mehrabad Havaalanı'na uçağımız indiği andan itibaren en fazla göze çarpan şey, kara bez parçaları.

İranlılar ulaşabilecekler her yere kara bir pankart, kara bir bayrak, kara bir bez parçası asarak Ayetullah'ın arkasından gözyaşı dö-

(Arkası Sa. 15, Sü. 3'te)

TEPKİLER

'İmam'a gözyaşı yok'

Dış Haberler Servisi — İran'ın dini lideri ve İran İslam Cumhuriyeti'nin kurucusu **Ayetullah Humeyni**'nin ölümünden sonra çeşitli ülke liderleri tepkilerini belirtmeye devam ederken dünyadaki Şii cemaatinde yas havası hüküm sürüyor, anma gösterileri düzenleniyor.

Suriye'deki Şii grupları tarafından önceki gün Şam yakınlarındaki kutsal sayılan **Sit Zeynep'te** düzenlenen gösteriye İranlı, Iraklı, Suriyeli ve Lübnanlı binlerce kişi katıldı.

(Arkası Sa. 15, Sü. 7'de)

Çılgıncasına yas — Dini liderlerinin ölümü İranlı Şiileri inanılmaz bir yasa boğdu. Yüzbinlerce İranlı, Humeyni'nin beyaz kefene sarılı naaşı çevresinde yüzlerini yırtarak, kafalarını yumruklayarak dövündüler. (Fotoğraf: Reuter)

ANKARA

Cenaze törenine Bakan Çiçek katılıyor

Humeyni'nin cenaze törenine Devlet Bakanı Cemil Çiçek'le birlikte halen Ankara'da bulunan Tahran Büyükelçisi Ömer Akbel de katılacak. Akbel Türkiye'ye dönmeyecek, Tahran'daki görevinin başında kalacak.

Türkiye'de bütün resmi daireler ve okullarda bayraklar yarıya indirildi. Uygulama bu akşam sona erecek.

Haber Merkezi — Türkiye, önceki gün ölen İran'ın dini lideri **Ayetullah Humeyni** için bugün Tahran'da düzenlenecek cenaze töreninde Devlet Bakanı **Cemil Çiçek** tarafından temsil edilecek.

Cemil Çiçek, dün akşam Tahran'a geldi ve Mehrabat Havaalanı'nda İran Ağır Sanayi Bakanı **Behzad Nebevi** tarafından karşılandı. Çiçek, yaptığı kısa açıklamada, cenaze töreninde Türk hükümetini temsilen geldiğini söyledi.

Devlet Bakanı Cemil Çiçek'le birlikte, nisan ayında "istişareler için" Ankara'ya çağrılan Türkiye'nin Tahran Büyükelçisi Ömer

(Arkası Sa. 15, Sü. 6'da)

Demirel'den anayasa vaadi

DYP Genel Başkanı Süleyman Demirel, yapılacak bir genel seçim öncesinde milletin önüne bir anayasa taslağı ile çıkacaklarını söyledi. Demirel, "Seçimde hangi neticeyi alırsak, Meclise de o anayasa teklifini vereceğiz. Bu anayasa içinde memurun sendika kurmasını savunuyorum. İkincisi işçilerin ILO şartlarına bizim de uymamız gerektiğini düşünüyorum" dedi.

Demirel, iktidara geldikleri takdirde enflasyonu makul bir düzeye getiremezlerse bırakıp gideceklerini söyleyen Demirel, 141, 142 ve 163. maddeler için 'Bunları kimse kaldıramaz. Ancak referandumla olur' dedi. **8. Sayfada**

Katsayı kaç olacak?

Memurun zam heyecanı

1983'ten bu yana memur maaşlarında meydana gelen yüzde 25'lik reel gerilemenin giderilmesi için maaşlara en az yüzde 60-80 zam yapılması bekleniyor. Yetkililer, Özal'ın evet demesi halinde katsayının 200'ün üstüne çıkabileceğini ifade ediyor.

Maaş katsayısının temmuzda 180'e, yakacak yardımının da 160 bin liraya yükselmesi halinde en düşük memur maaşı, yan ödeme ve aile yardımıyla birlikte 250 bin liraya yükselecek. Ortalama maaş düzeyi de bu durumda 300 bin lira dolayında olacak.

ANKARA (Cumhuriyet Bürosu) — Memur maaşlarına yılın ikinci yarısında yapılacak zam oranının yüzde 60-80 arasında olacağı bildirildi. [illegible]

(Arkası Sa. 14, Sü. 1'de)

ÖZEL OKULLAR SINAVINDA YANLIŞ SORU AÇIKLAMASI

13. Sayfada

ODTÜ'de otobüslü eylem: 8 gözaltı

[illegible] **12. Sayfada**

OLAYLARIN ARDINDAKİ GERÇEK

Humeyni Öldü...

Ayetullah Humeyni öldü.

Humeyni, İran'ın dinsel lideriydi ama ağırlığı elbette bu sıfatını çok aşıyor; ülke üzerinde kimliğiyle bir otoriteye dönüşüyordu.

Bu çapta kişilerin ölümü, gündeme sorular ve sorunlar getirir.

Kimi zaman bir ölüm, önemli değişimlere ya da olumlu gelişmelere yol açabilir.

Nitekim Pakistan, Ziya Ül-Hak'tan sonra daha ılımlı bir yönetime kavuşabilmiştir. Portekiz'de Salazar, İspanya'da Franco'dan sonra demokrasiye geçiş olanakları sağlanabilmiştir.

İran'ın bu konuda yeterince talihli olduğu söylenebilir mi?

Günümüz dünyasında ülkelerin iç rejimlerini "insan hakları ve temel özgürlükler" açısından değerlendirmek bir yaygın göreneğe dönüşmüştür. Artık dünyanın neresinde olursa olsun çağdışı rejimlerin kanlı uygulamalarına ilgisiz kalınamıyor. "Birleşmiş Milletler İnsan Hakları Bildirgesi, Avrupa İnsan Hakları ve Temel Özgürlükler Sözleşmesi, Helsinki Sonuç Belgesi" ile pekişen ve gelişen hukukun takipçisi olmaktan kaçınamayız.

Bu bakımdan Humeyni döneminde komşumuzda yaşananları onaylamak olanaksızlaşıyor.

Daha geçenlerde İran'da ger-

* * *

(Arkası Sa. 15, Sü. 1'de)

- **Sandıktan Dayanışma çıktı** *Polonya'daki seçimlerin ilk turunda muhalif adaylar açık farkla önde.* *3. Sayfada*
- **Doğalgaz faciası** *Sovyetler Birliği'nde önceki gün meydana gelen tren kazasıyla ilgili incelemelere başlandı.* *3. Sayfada*
- **Papandreu-Liani** *Önümüzdeki günlerde Papandreu'nun karısından boşanarak Liani ile evlenmesi bekleniyor.* *3. Sayfada*
- **Her şey yüzeysel** *İngiltere'de Arthur Miller merkezi kuruldu. Amerikalı yazar Miller, yüzeyselliğin bir veba gibi her yeri sardığını söyledi.* *4. Sayfada*

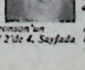

- **TV 2 Sinema** *Charles Bronson'un oynadığı 'Aşk ve Kurşun' TV 2'de* *4. Sayfada*
- **Doğu ile Batı iç içe** *Şükriye Dikmen'in 20. kişisel resim sergisi 21 haziranda kadar Tem Sanat Galerisi'nde.* *5. Sayfada*
- **Nev 5 yaşında** *Galeri Nev, 5. yılını 9 haziranda Ankara ve İstanbul'da açacağı birer sergi ile kutlayacak.* *5. Sayfada*
- **Yeni konut yapımına engel** *Yeni kredi yönetmeliği ile birlikte toplu konuta talep caydırılırken, dikkatler yarım kalmış konutlara çevrildi.* *Ekonomide*
- **Görev değişimi** *Yargıtay Başkanı Ahmet Coşar ile Cumhuriyet Başsavcısı Firuz Çilingiroğlu 1 temmuzda emekliye ayrılıyor.* *12. Sayfada*
- **F.Bahçe'de para kavgası** *Yöneticiler 2 milyarlık alacakları için maç gelirlerine tedbir koydu.* *Sporda*

GÖZLEM

UĞUR MUMCU

Bayrak...

Humeyni'nin ölüm haberi üzerine Başbakanlık, bayrakların yarıya indirilmesine karar verdi.

Türk Bayrağı Yasası, bu yetkiyi Başbakanlığa tanıyor.

Başbakanlık, Humeyni'nin ölümü üzerine kararını verdi ve bu kararı hemen uyguladı.

Bu arada bir yanlışlık oldu: yanlışlık, cenazenin dün kaldırılacağı yolundaki haberden kaynaklandı. Cenaze bugün kaldı-

(Arkası Sa. 15, Sü. 7'de)

İran'da toplu idam

2 haziran

Dış Haberler Servisi — İran'da sürmekte olan toplu idamlar fotoğrafla belgelendi. Başka bir gerekçeyle İran'da bulunmakta olan İtalyan RAI televizyonundan bir ekip ve fotoğrafçı **Enrico Bossan**'ın gözlerinin önünde meydana gelen toplu idam sırasında 11 kişi bir vinçe bağlanarak öldürüldü. Televizyon ekibi olayı görüntülemekten korkarak çevreden uzaklaşırken fotoğrafçı Bossan beş kez deklanşöre basmayı başardı.

Tebriz'deki **"vinçli idam"** olayının görüntülenmesi şöyle gelişti:

Geçen ay İtalya'dan uçakla Çin Halk Cumhuriyeti'ne geçen İtalyan RAI televizyonu ekibi, 1907 model bir Fiat otomobilin Pekin - Paris hattındaki yolculuğunu görüntüleyecekti.

Şirket yetkilileri ve televizyoncuların yaklaşık 50 kişilik ekibi İran'ın Tebriz kentine geldiklerinde, kent caddelerinden birinde gerçekleştirilen **"vinçle toplu idam"** olayıyla karşı karşıya kaldılar.

Gördükleri sahne karşısında **"dehşete kapıldıklarını"** aktaran ekipte bulunan İtalyan fotoğrafçı **Enrico Bossan** olayı anlatırken, şunları söylüyordu:

"Odamın camından Tebriz sokaklarını seyrediyorum. Birden otelin önünde trafik durdu. Ve karşı istikamette üzerinde vinç ve vince asılı ucu halkalı ipler bulunan iki kamyon karşı yönden gelip otelin önünde durdu. Duran kamyonlar vinçleri aşağıya indirdiler. Elleri bağlı medeni kılıklı 11 erkek, bir vince 9, bir vince 2 olmak üzere boyunlarına geçirilen halkalarla vincin ani çalışması sonucu hayatlarını yitirdiler. İran halkının pek önem vermediği olay bizim ekipte tam bir panik yaratmıştı. TV ekibinin yönetmeni film ekibinin film çekmesini yasaklayarak hemen toparlanmamızı ve şehri terk etmemizi emrediyordu. Ben birinde dia-pozitif, diğerinde negatif film bulunan iki makinemin deklanşörüne beş defa basma imkânı bulmuştum."

İran'da geçen yıl aralık ayında parlamento tarafından kabul edilen bir yasa ile çok küçük miktarlarda da olsa uyuşturucu kaçakçılığına karışanlara idam cezası verilmesi öngörülüyor. Bu yasanın yürürlüğe girdiği ocak 1989 ayından bu yana, geçen hafta çeşitli kentlerde idam edilen 34 kişiyle birlikte, idam edilenlerin sayısının 720'yi bulduğu bildiriliyor.

Bilindiği gibi geçen hafta içinde idam edilenler arasında 2 Türk vatandaşının da bulunduğu haber verilmiş, ancak bu kişilerle ilgili Türk makamlarına herhangi bir bilgi verilmediği de kaydedilmişti.

Çevre için karamsar tablo

TÜREY KÖSE *4 haziran*

İZMİR — Çevre sorunları gerek ülkemizde gerekse tüm dünyada ağırlığım her geçen gün biraz daha hissettiriyor. Aldığımız gıdadan soluduğumuz havaya, dinlenmek için gittiğimiz kıyı kasabalarından çalıştığımız işyerlerine kadar hemen her alanda **"kirlilik"** sorunu karşımıza çıkıyor. Bir **"Çevre Günü"** daha değişik etkinliklerle değerlendirilirken ülkemizde kirliliğin boyutları ve buna karşı alınan önlemler konusunda atılan adımlar için olumlu şeyler söylemek mümkün değil.

Türkiye'nin çevre tarihine bir göz atıldığında **"yasak, kirli, tehlikeli"** noktaların giderek arttığı görülebilir. Denizler artık mavi değil. Önce İzmir, İzmit, İskenderun, İstanbul'da **"masmavi, tertemiz denizler"** anılara karışmaya başladı. Bunu Aliağa, Ayvalık, Gemlik, Fethiye, Bodrum, Zonguldak, Sinop izledi. Özellikle Ege ve Akdeniz kıyı şeridindeki çok sayıda tatil beldesi de önlem alınmazsa kirlenmeye aday.

Akan su da **"kir tutuyor"**. Sakarya Nehri, Porsuk Çayı, Melet Çayı, Kızılırmak, Yeşilırmak, Filyos Çayı, Simav Çayı, Menderes, Gediz hızla kirleniyor. Manyas, Gölcük, Sapanca, K. Çekmece, Karagöl ve Tuz gölleri de kirlilik tehdidi altında...

Hava kirliliği artık sadece İstanbul, Ankara, İzmir, Murgul ile sınırlı değil. Listeye Erzurum, Konya, Muğla, Eskişehir, Bursa, Zonguldak, Denizli, Kayseri, Balıkesir de eklendi...

Tarım ilaçları, borlu sular ve özellikle termik santrallar bitkisel yaşamı tehdit ediyor. Karabük çevresinde, Malatya, Soma, Yatağan, Göktaş, Erzurum, Kayseri, Eskişehir, İzmir, Konya Ovası, Sarayköy ve Germencik'te toprak kirlenmesi dikkat çekici boyutlarda. Ve beslenme zinciri içinde bu kirlilik gıdalarımıza dek ulaşıyor.

Özellikle üç büyük kentte gürültü kirliliği giderek artıyor.

İşte özetle çevremizin görünümü böyle. Peki bu durumunda çevre konularında son derece duyarlı yaklaşımların egemen olduğu, sert yaptırımların uygulandığı AT ülkeleri ile nasıl uyum sağlanacak?

Türkiye Çevre Sorunları Vakfı, **"AT Çevre Mevzuatı ile Türk Çevre Mevzuatı'nın Mukayesesi Projesi"**ni geçen yıl başlattı. Vakıf Mütevelli Heyeti Başkanı Prof. Dr. **Necmi Sönmez**, bu proje konusunda şu bilgileri verdi:

"AT ile bütünleşme gayretleri içinde olan Türkiye'nin büyük bir titizlikle üzerinde durması gereken konuların başında çevre gelmektedir. Bu nedenle başlattığımız proje çok önemli. Bu proje ile AT mevzuatındaki standartların incelenmesi, Türk Çevre Mevzuatı'ndaki standartların incelenmesi, Türk Çevre Mevzuatı'nın AT standartlarına uygun hale getirilmesi amaçlanıyor. Proje, Türk ve AT çevre mevzuatı arasındaki ayrıcalıkları belirleyecek temel bir çalışma niteliğinde olmakla beraber, Türk Çevre Mevzuatı'nın çağdaş normlara uygun olarak düzenlenmesi için de hareket noktası olacak."

Prof. Dr. Necmi Sönmez, ayrıca çevre sorunlarına daha etkili yaklaşılması için Çevre Genel Müdürlüğü'nün yeniden müsteşarlık düzeyine çıkarılması gerektiğini söyledi. ODTÜ Çevre Mühendisliği Bölüm Başkanı Prof. Dr. **Gülerman Sürücü** de çevre sorunlarının çözümü için Türkiye'nin yeterli teknik potan-

siyele sahip olduğunu, ancak organizasyon sorunu olduğunu belirterek görüşlerini şöyle özetledi:

"Biz işleri çok büyük ele alıp çözmeye çalışıyoruz. O zaman da başarılı olamıyoruz. Tüm Ankara'nın kanalizasyon sorunu için kaynak bulmaya kalkıştığınızda, bu çok zordur, ama dilim dilim yapılabilir. AT'ye uyum için önümüzde epey zaman var. Çevre sorunlarına öncelik verilirse onların standartlarına yetişiriz. Hükümetin konuyu göstermelik olarak değil, ciddi olarak ele alması lazım. Sonra yetki dağınıklığı giderilmeli, yetkiler güçlü, etkili tek bir kuruluşta toplanmalı."

Dokuz Eylül Üniversitesi Çevre Mühendisliği Bölüm Başkanı Prof. Dr. **Orhan Uslu** da öncelikli çevre sorunlarının hemen saptanıp kaynakların buna göre kullanılması gerektiğini söyledi. Prof. Dr. Orhan Uslu, çevre konularında AT'ye uyum sağlanmasının önemini vurgulayarak sözlerini şöyle sürdürdü:

"AT mevzuatı, son derece kapsamlı bir mevzuat. Bizim milli mevzuatımızın bu çerçeveye uydurulması çok önemli. Çevre konusundaki kurallara uymayan ülkeler, Avrupa Mahkemesi'ne veriliyor. Mahkeme uyarı yapıyor. Avrupa'da şimdiye kadar 'kirleten öder' prensibi vardı. Şimdi tersine döndü. Sanayici kirletmediğini kanıtlamak zorunda. Toplum da çok duyarlı. Biz de gelişmekte olan bir ülkeyiz diye çevre standartlarımızı AT ülkelerinden daha aşağıda tutamayız."

Yeşiller ise çevre sorunlarının çözümü için daha radikal çözüm yollarından yanalar. Siyasi partileri bu konuda **"samimi"** bulmuyorlar. Yeşiller Partisi Genel Başkanı **Celal Ertuğ**, siyasi partilerin insan ve doğaya **"ekonomi"** gözlükleriyle baktıklarını vurgulayarak şunları söyledi:

"Biz çevreciyiz, artı yeşiliz. Her çevreci yeşil değildir. Bizim için çevre sadece içinde yaşadığımız fiziksel mekân değildir. Biz sosyal, kültürel, psikolojik değerleri ve ekolojik sistemi, bir bütün olarak kabul ediyoruz. Sanayileşmeye karşı değiliz, ama insana ve çevreye zarar vermeyecek bir sanayileşmeden yanayız. Sorun sadece korumacılıkla çözülmez. Zihniyet değişmeli ve temele inerek çözümler getirilmeli. 30 yıldır çevre konusunda mücadele veriyorum. Hiçbir sonuç alamadım. Çünkü köklü çözümler bulmak hiçbir iktidarın işine gelmiyordu. Çevreyi kirleten, sorunu yaratan bizzat devlet."

"Numara uyuşmazlığı" gerekçe gösterilerek 20 gün yürürlükte kaldıktan sonra iptal edilen **"Çevre Koruması Yönünden Tehlikeli ve Zararlı Maddelerin İthalinin Kontrolü"** hakkındaki tebliğin aradan bir yıl geçmesine karşın yeniden düzenlenerek uygulamaya konulmaması tepkilere yol açıyor.

Çevreden Sorumlu Devlet Bakanlığı, 5 Ağustos 1988 günü, ithal edilen tehlikeli ve zararlı maddelerin çevre koruması açısından kontrolünü öngören bir tebliğ hazırlamıştı. Tebliğde tehlikeli zararlı maddelerin bir listesi de verilmiş ve bu maddeler numaralanmıştı. Maddelerin gümrük tarife ve istatistik pozisyonları belirtilmediği, bu nedenle gümrükte bazı aksamalara yol açtığı öne sürülerek tebliğin iptali yoluna gidilmişti.

Yabancı ülkelerin sanayi atıklarının Türkiye'ye sokulmasının Çevre Genel Müdürlüğü'nün iznine bağlanmasını da öngören tebliğin iptalinde demir-çelik sanayicilerinin yoğun baskısının etkili olduğu öne sürülmüştü.

İran'da Humeyni'siz dönem

5 haziran

Dış Haberler Servisi — Dün sabah 07.00'de (TSİ 6.00), Tahran Radyosu'nca öldüğü resmen bildirilen İran'ın dini lideri Ayetullah Humeyni için ülkede 40 gün yas ilan edildi. Cenazesi yarın kaldırılacak olan Humeyni'nin yerine Devlet Başkanı **Ali Hamaney** seçildi. İran'ın önde gelen ve aralarında iktidar çekişmesi olan dört liderinin yaptıkları ortak açıklamada, ordu birliklerinin her türlü komploya karşı koymak üzere kesin talimat almış oldukları vurgulandı ve İran halkı "safları sıklaştırmaya, komplolara karşı uyanık olmaya" çağrıldı. Dini liderin öldüğünün duyurulmasından sonra ilk saatlerde halkta gözlenen heyecan ve telaşın da sonraki saatlerde geçtiği ve durumun sakin olduğu bildiriliyor.

AA'nın Tahran'dan geçtiği habere göre Tahran Radyosu, Humeyni'nin ölümünü dün sabah 07.00'deki haber bülteninde duyurdu. **"Biz Allah'tan geldik ve Allah'a döneceğiz"** mealindeki ayetin okunmasının ardından verilen ölüm haberiyle birlikte günlerdir uluslararası kamuoyunu da yakından meşgul eden bir olay kesinleşmiş oldu. Bilindiği gibi 23 mayıs günü sindirim sisteminden kanama geçiren ve aynı gün ameliyat olan Humeyni hakkında önceki günlerde birkaç kere öldüğü şeklinde iddialar ortaya atılmıştı.

Cenaze törenini düzenlemek için oluşturulan merkezin yayımladığı ilk bildiride, Humeyni'nin cesedinin önceki gece yıkanıp kefenlendiği ve daha sonra morga kaldırıldığı açıklandı. Söz konusu merkez, cenaze töreninin de yarın yapılacağını bildirdi. Bu arada beş günlük resmi tatil ve 40 günlük yas ilan edildi.

Humeyni'nin öldüğünün duyurulmasından sonra Cumhurbaşkanı **Ali Hamaney**, Başbakan **Hüseyin Musavi**, Meclis Başkanı **Haşemi Rafsancani** ve Yüksek Mahkeme Başkanı: **Abdülkerim Ardebili**, ortak bir bildiri yayımladılar. İran halkının iç ve dış düşmanların tahriklerine karşı uyanık olmaya çağrıldığı bildiride, silahlı kuvvetlerin tam teyakkuz halinde olduğu ve milletin hiçbir endişeye kapılmaması gerektiği belirtildi. Söz konusu bildiride, 40 günlük yas süresince acil hizmetlerin sürdürüleceği ve halkın ihtiyaçlarının karşılanacağı kaydedildi.

İran Haber Ajansı İRNA, üst düzeyde 80 dini yöneticiden meydana gelen Meclisi Hubrigan'ın (dini uzmanlar meclisi) sekiz saat süren toplantısının sonucunda şimdiki Devlet Başkanı Ali Hamaney'in oyların üçte ikisinden çoğunu alarak Humeyni'nin yerine seçildiğini açıkladı.

Türk asıllı olduğu bildirilen Hamaney, uzmanlar meclisinin ülkenin yeni dini lideri seçmesinden önce televizyonda yaptığı konuşmada, "Bugünkü toplantıda bir sonuca varılacak ve işler olağan seyrine

dönecek" demişti.

Öte yandan Humeyni'nin vasiyeti de parlamentoda yasama, yargı ve yürütme erklerinin başkanlarının huzurunda okundu. 2 saat 45 dakika sürdüğü belirtilen meclis toplantısında okunan vasiyetin içeriği açıklanmadı. Ajans, toplam 29 sayfalık vasiyetin Humeyni'nin oğlu Seyit Ahmed tarafından halka açıklanacağını bildirdi.

Humeyni, vasiyetini ilkin 1982'de yazmış, ancak 1987 yılında **"zamanın şartları ve gerekleri"** doğrultusunda vasiyetini yenilemişti. Humeyni'nin son vasiyetinin bir kopyası Uzmanlar Meclisi'ne, öbür kopyası da Meşhed'deki İmam Rıza Türbesi'ne gönderilmişti.

Humeyni'nin vasiyetnamede kendisinin yerine geçmek üzere bir kişiyi adlı adınca belirtip belirtmediği bilinmiyor, ancak kendisinden sonraki ülke liderinin seçimi konusunda talimatların yer aldığından şüphe edilmiyor. Bilindiği gibi Uzmanlar Meclisi 1985 kasımında Ayetullah **Hüseyin Ali Muntazari**'yi Humeyni'ye halef olarak seçmişti. Ancak geçen zaman içinde İran'daki iktidar mücadelesi Muntazari aleyhinde gelişmiş, geçen 26 martta haleflikten istifa ettirilmişti.

Humeyni'nin emriyle anayasadaki eksiklik ve hataları düzeltmek üzere oluşturulan Anayasayı İnceleme Konseyi, Humeyni'den sonra yerine geçecek lidenin Uzmanlar Meclisi tarafından seçilecek bir kişi olmasını benimsemişti.

AA'nın bildirdiğine göre sabahın ilk saatlerinde Humeyni'nin ölüm haberinin yayılmasıyla birlikte başkent Tahran caddelerinde çok sayıda devrim muhafızının varlığı göze çarpıyordu. Ancak saatler ilerledikçe ve heyecan yatıştıkça bunların sayıları azaldı. Her olasılığa karşı, Tahranlıların benzin istasyonları, fırınlar ve bakkallar önünde uzun kuyruklar oluşturdukları gözlemlendi. Ancak öğleden sonra halkın ilk şoku atlattığı ve kuyrukların kısaldığı dikkati çekti.

Bu arada Humeyni'nin ölümünden hemen önceki anlarının nasıl geçtiği konusu da kısmen aydınlandı. Tahran'da yayımlanan **Risalet** Gazetesi'nin haberinde Humeyni'nin cumartesi sabahı yerel saatle 07.30'da sağlık durumunun yeniden kötüleştiği, kısa bir düzelme anının ardından öğleden sonra kalp krizi geçirdiği kaydedildi. Sağ eğilimli ve özel sektörü temsil eden gazete, İran'ın önde gelen yöneticilerinin Humeyni'nin baş ucuna geldiklerini, Humeyni'nin ara sıra gözlerini açıp dua mırıldandığını, ancak 15.30'dan sonra konuşma yeteneğinin kalmadığını yazdı. **Risalet**, daha sonra Humeyni'nin uzun bir uykuya daldığını, geceyarısına doğru da (TSİ 23.30) öldüğünü belirtti. Bilindiği gibi Humeyni 23 mayıs günü geçirdiği ameliyatın ardından kalbinden de rahatsızlanmış ancak geçen cuma günü durumunda bir parça iyileşme gözlemlenmişti. **Risalet** Gazetesi, Humeyni'nin bu nispi düzelmeye aldanmadığını ve yakınlarına **"Ben ölüyorum"** dediğini de belirtiyor.

Demokrasi yerine katliam

5 haziran

Dış Haberler Servisi — Çin kaynıyor. Katliamın yol açtığı öfke patlaması ayaklanmaya dönüşüyor. Başkent Pekin'de ordu birliklerinin önceki gün öğrencilere karşı düzenlediği katliamdan sonra yeni çatışmaların olduğu haber veriliyor. Ölü sayısının 1400'e yaklaştığı öne sürülürken, başkente yeni askeri birlikler sevk ediliyor.

Askerler önceki akşam başladıkları saldırılarını dün de sürdürdüler. Pekin'de katliam üzerine yüz binlerce kişinin sokaklara döküldüğü, ordu birlikleriyle çatıştığı ve askeri araçları ateşe verdiği bildiriliyor. Çin'in en kalabalık kenti Şanghay'da da binlerce kişinin sokaklarda barikatlar kurdukları öğrenildi. Çangsa, Dalian ve Şenyang kentlerinde de çeşitli protesto gösterileri düzenlendiği gelen haberler arasında.

Başkent Pekin'deki hastane kaynaklarından edinilen bilgilere göre dünkü olaylarda ölenlerle birlikte ölü sayısı 1400'e ulaştı. Yaralı sayısının da en az 10 bin olduğu söyleniyor. Hastane koridorlarının yaralı insanlarla dolu olduğu ve doktorların ilk müdahaleyi koridorlarda yaptıkları kaydedildi. Ölüm olaylarının çoğunun kurşunlanma ve ezilme nedeniyle meydana geldiği, bakım ve müdahale güçlükleri nedeniyle ölü sayısının artmasından endişe edildiği bildirildi.

Pekin'de olaylar dün bütün gün boyunca devam etti. Sabah saatlerinde sokaklardaki öğrencilere karşı yeni bir saldırıya geçen ordu birliklerinin yaygın biçimde ateşli silah kullandıkları, kalabalıkların üzerine ayrım gözetmeksizin ateş ettikleri bildirildi. Dün sabah Tienanmen Meydanı yakınlarında 100 kadar askerin kalabalığı otomatik silahlarla taramaları sonucu en az 30 kişinin öldüğü ifade ediliyor. Görgü tanıkları, bir zırhlı aracın, bu sırada 7 öğrenciyi ezerek öldürdüğünü söylediler.

Katliam karşısında öfkeye katılan Pekinliler, öğleden sonra yeniden sokaklara döküldüler ve barikatlar kurdular. Göstericilerin çok sayıda askeri aracı ateşe verdikleri ve yer yer askerlerin silahlarını ele geçirmeyi başardıkları haber veriliyor.

Öğrencilerin, ülkenin orta kesimindeki Wuhan'da yaklaşık 10.000 kişinin katıldığı yeni bir gösteri düzenleyerek demiryolunda raylara yattıkları ve tren seferlerini felce uğrattıkları bildirildi. Polis ve askerlerin, öğrencilerin bu gösterisine müdahale etmediği belirtildi.

Çinli kaynaklar, Tienanmen Meydanı'ndaki öğrencilere müdahale emrinin, ülkenin bir numaralı adamı Deng Şiaoping tarafından verildiğini ileri sürdüler. Kaynaklar, Deng'in, prostat kanseri nedeniyle askeri bir hastanede yattığını ve emri buradan verdiğini belirttiler.

Pekin Belediye Başkanı **Chen Xitong**, Çin televizyonundan yayımladığı mesajda, halktan dışarı çıkmamalarını ve **"söylentilere kulak asmamalarını"** istedi.

Belediye Başkanı mesajında, **"Ana ve babalar, gereksiz insan kaybını önlemek için çocuklarının sokağa çıkmasına izin vermemeliler"** dedi.

Chen, öğrenci gösterilerini, Çin Halk Cumhuriye-

ti'nin kurulduğu 1949'dan bu yana ilk kez ortaya çıkan **"devrim karşıtı kargaşa"** olarak nitelendirdi ve **"serseri"** olarak tanımladığı göstericileri teslim olmaya çağırdı.

Dün sabah devlet denetimindeki Pekin Radyosu çoğu sivil, binlerce kişinin asker ve polis saldırısı sırasında yaşamını yitirdiğini bildirdi. Pekin Radyosu'nun Washington'dan dinlenen İngilizce haber bültenini okuyan spiker "askerlerin öğrencileri meydanın dışına sürmesinden sonra da sokaklardaki sivilleri ayrım gözetmeksizin otomatik silahlarla taramaya devam ettiklerini" söyledi. Sonra başka bir spiker yayını devraldı ve söz konusu haberlerin resmi haber bülteni olmadığını, büyük olasılıkla kurumda çalışan bir spiker tarafından yapılan korsan yayın olduğunu duyurdu.

Çin basınının dünkü yayınında ordunun giriştiği katliam, "karşıdevrimci kargaşaya karşı muhteşem bir zafer" olarak nitelendi. Devlet radyosu, askerlerin Çin lideri Deng Şiaoping'in "sonsuz devrim ruhunu korumak" amacıyla müdahale ettiklerini duyururken, ölenlerin bulunduğunu doğruladı, ancak sayı vermedi. Sovyet TV'si de önceki akşamki haber bülteninde olayla ilgili olarak Çin yönetiminin resmi açıklamasına yer verdi. Ordu birliklerinin ateş açmasından ve ölümlerden söz edilmezken, öğrenciler için "serseri" ifadesi kullanıldı.

Tienanmen Meydanı katliamın izlerini taşıyor. Sökülmüş parke taşları, devrilmiş ve yanmış araçlar, ayakkabılar, pankartlar, direnişçilerden geriye kalan diğer eşyalar ve zırhlı araçlar tarafından gövdelerinden ikiye biçilen ağaçlar ünlü meydana bir savaş alanı görünümü veriyor.

AP'nin haberine göre kanlı operasyon önce, Tienanmen Meydanı'na açılan geniş caddelerde başladı. Asker ve polisin Tienanmen Meydanı'na girmesini engellemek isteyen yüzlerce kişi barikatlar oluşturdu. Bunun üzerine zırhlı araçlar insan engelini yarmak üzere harekete geçti. Güvenlik güçleri bu arada göz yaşartıcı bomba kullandılar ve önlerine çıkan göstericileri kıyasıya dövdüler. Öğrencilerin meydandaki çadırlarına ilk ulaşan birlikler çevrede mevzilenirken çok sayıda araçtan oluşan askeri konvoyların çevre caddelerde tertibat aldıkları görüldü. Alandaki binlerce öğrenci Devrim Kahramanları Anıtı'nın basamaklarında toplanarak kenetlendiler. Bu arada güvenlik güçleri öğrencilere meydanı boşaltmaları için anonslar yapıyorlardı. Öğrencilerin ise buna karşılık Enternasyonal marşını söyledikleri duyuldu.

Askerlerin uzun bir bekleyişten sonra Tienanmen Meydanı'nı öğrencilerden temizlemek üzere harekete geçmeleri sırasında ölenlerin bir kısmının da panik sırasında kaçarken ezilenlerin oluşturduğu haber veriliyor.

Çin'de reformist lider Hu Yaobang'ın ölümünden iki gün sonra 17 nisanda öğrencilerin başlattığı demokrasi ve özgürlük yanlısı gösteriler, dikkatleri bu ülkeye yöneltti. Gösteriler, 15 mayısta Sovyet lideri Gorbaçov'un Pekin'i ziyareti sırasında işçi ve memurların da katılımıyla yeni boyutlar kazandı, Tienanmen Meydanı göstericiler tarafından işgal edildi. Bunu 20 mayısta Pekin'de sıkıyönetim ilan edilmesi izledi. Sayıları 1.5 milyona yaklaşan göstericilere karşı zor kullanıp kullanmama konusunda iktidar bünyesinde başgösteren görüş ayrılıkları gerilimi tırmandırdı. Bunu 26 mayısta göstericilere karşı yumuşak davranılmasını savunan Parti Genel Sekreteri Zao Ziyang'ın saf dışı bırakıldığı haberi izledi. Tienanmen Meydanı'ndaki direnişçi öğrencilerin sayısının 2 bine düşmesinden sonra olaylar hızla gelişti ve önceki gün yapılan son uyarılardan sonra kanlı operasyon başladı.

Humeyni Öldü...

6 haziran

Ayetullah Humeyni öldü.

Humeyni, İran'ın dinsel lideriydi; ama ağırlığı elbette bu sıfatını çok aşıyor; ülke üzerinde kimliğiyle bir otoriteye dönüşüyordu.

Bu çapta kişilerin ölümü, gündeme sorular ve sorunlar getirir.

Kimi zaman bir ölüm, önemli değişimlere ya da olumlu gelişmelere yol açabilir.

Nitekim Pakistan, Ziya Ül Hak'tan sonra daha ılımlı bir yönetime kavuşabilmiştir. Portekiz'de Salazar, İspanya'da Franco'dan sonra demokrasiye geçiş olanakları sağlanabilmiştir.

İran'ın bu konuda yeterince talihli olduğu söylenebilir mi?

*Günümüz dünyasında ülkelerin iç rejimlerini "**insan hakları ve temel özgürlükler**" açısından değerlendirmek bir yaygın göreneğe dönüşmüştür. Artık dünyanın neresinde olursa olsun çağdışı rejimlerin kanlı uygulamalarına ilgisiz kalınamıyor. "**Birleşmiş Milletler İnsan Hakları Bildirgesi, Avrupa İnsan Hakları ve Temel Özgürlükler Sözleşmesi, Helsinki Sonuç Belgesi**" ile pekişen ve gelişen hukukun takipçisi olmaktan kaçınamayız.*

Bu bakımdan Humeyni döneminde komşumuzda yaşananları onaylamak olanaksızlaşıyor.

Daha geçenlerde İran'da gerçekleştirilen toplu idamlar uygar dünyanın tüylerini ürpertmiş, büyük tepkiler yaratmıştır.

*İran'ın Türkiye açısından daha özel bir konumu da var. Komşumuzla ilişkilerimiz dar siyasetin çerçevesine sığamayacak niteliktedir. Çünkü Türkiye, Atatürk cumhuriyetinin "**laiklik**" ilkesini uygarlığa giden yolun rotası saymaktadır.*

Bu ilke demokrasinin de "olmazsa olmaz" koşuludur.

Humeyni İranı ise bu alanda Türkiye'nin iç işlerine müdahale anlamını taşıyabilecek bir etkinlik içinde görülmüştü. Bu yüzden doğan rahatsızlığın iki ülke arasında sürtüşmeler yarattığı da izleniyordu.

Komşumuz İran'da Humeyni'den sonra neler olacağı elbette kestirilemez. Dileriz ki komşumuz içinde bulunduğu ağır sorunları Ayetullah'ın ölümünden sonra aşabilecek bir ortama kavuşsun. ☆ ☆ ☆

Elçiliğe saldırı

9 haziran

TAHRAN/ANKARA (Cumhuriyet) — Türkiye'nin Tahran Büyükelçiliği dün öğle saatlerinde Hizbullah yanlısı bir grubun saldırısına uğradı. Ölen ve yaralananın olmadığı saldırı sonrasında büyükelçilik bahçesine giren kişiler, Türkiye aleyhine sloganlar atarak camları kırdılar, elçilik bahçesinde elçilik görevlilerine ait 12 aracı tahrip ettiler. Bu arada, Türk gazeteciler tartaklanarak ellerindeki filmleri alındı. Büyükelçiliğimize girişilen saldırıdan sonra İran'ın Ankara Maslahatgüzarı **Majit Bizmark**, Dışişleri Bakanlığı'na çağrılarak, Türkiye'nin **"endişe ve tepkisi"** bildirildi.

Tahran'ın Firdevsi Caddesi'ndeki Türkiye Büyükelçiliği önüne gelen ve sayıları 30-40 kişiyi bulan grup, Türkiye aleyhine sloganlar attılar. Bir süre elçilik önünde gösteri yaptıktan sonra grubun içinden bazılarının duvardan atlayarak elçiliğin bahçesine girdikleri görüldü. Bahçe girişindeki danışma kulübesinin camlarını da tahrip eden göstericiler daha sonra bahçedeki araçları ateşe vermeye çalıştılar. Ancak, bunu başaramayan göstericiler, kapısı açık bir aracı çalıştırarak diğer araçlara çarptırdılar.

Göstericilerin, **"Kahrolsun Türkiye", "Kahrolsun Atatürk", "Kahrolsun Evren"** biçiminde slogan attıkları bildirilirken, gösteri nedeni olarak Türkiye'deki bazı yayın organlarında Humeyni'nin cenaze töreni ve İran aleyhinde çıkan yazılar gösterildi. Tahran'da yayımlanan **"Cumhuri İslam"** Gazetesi'nde yer alan bir yorumda, Türk basınında Humeyni'ye iftira edildiği ve Humeyni'nin küçük düşürülmeye çalışıldığı iddia edilerek, **"Bazı satılmış Türk basın organlarında Siyonistleri tatmin etmek amacı ile Humeyni aleyhine yazılar yazıldı"** denildi.

Olay sırasında büyükelçilik personeli bina içinde mahsur kaldı. Bu arada Rafsancani'nin basın toplantısına katılmayarak tesadüfen elçilikte bulunan bazı Türk gazetecileri tartaklandılar. Türkiye'den **Yusuf Sancak** ve Hürriyet'ten **Saadettin Teksoy**, üç saat süreyle gözaltında tutuldular ve olay sırasında çektikleri filmleri alındı.

Büyükelçilik yetkililerinin güvenlik kuvvetlerini haberdar etmesi üzerine yaklaşık 1.5 saat süren gösteri sona erdi ve söz konusu kişiler olay yerinden uzaklaştırıldı.

Fransız SIPA ve Günaydın için çalışan foto muhabiri **Coşkun Aral** ve beraberindeki Sygma foto ajansı muhabiri Fransız **Regin Busso** da dün dört saat süreyle gözaltına alındılar. Humeyni'nin gömüldüğü Behçeti Zehra Mezarlığı'nda fotoğraf çekerken Devrim Muhafızları tarafından gözaltına alınan, film ve kimliklerine elkonulan Aral ve arkadaşı, üç ayrı sorgulama merkezinde sorgulandı. İranlı görevlilerin Aral'a yönelttikleri sorularda Türk basınını Humeyni'ye hakaret etmek, İran'da kışkırtıcılık yapmak ve İran devrimini dünyaya **"kötü gösterecek"** fotoğraflar çekmekle suçladıkları öğrenildi. Coşkun Aral daha sonra Devrim Muhafızları tarafından oteline bırakıldı, fakat kimlikleri geri verilmedi. Aral'a, **"Uygun görüldüğü bir zamanda ülkeyi terk edeceğin sana bildirilecek"** denildi.

Haşemi Rafsancani, dün Tahran'da yaklaşık 200 kadar yabancı gazetecinin katıldığı ve TV'den de yayımlanan bir basın toplantısında, çeşitli konulardaki soruları yanıtladı. İran Meclis Başkanı, ülkesinin, Türkiye'deki İslamcı akımları desteklediğinin hatırlatılması üzerine şu yanıtı verdi:

"Biz hiçbir ülkenin, komşumuz Türkiye'nin içişlerine karışmadık. Kastedilen İslamı ve Müslümanları desteklemekse bunu yapıyoruz ve yapacağız. Tüm

dünyadaki Müslümanları destekleriz. Türk basını ve zaman zaman Türk hükümeti tarafından bu konuda yapılan açıklamalar abartmadır. Ankara'daki eski büyükelçimize yöneltilen suçlamalar da doğru değil."

Rafsancani bir başka soru üzerine, Bulgaristan'daki Türklere karşı girişilen tutumu izlediklerini kaydederken, **"Bulgaristan'dan, ülkedeki Müslümanların haklarına saygı göstermelerini istedik ve bunu yapacaklarına inanıyoruz"** dedi. Rafsancani'nin özellikle **"Bulgaristan'daki Müslümanlar"** ifadesini kullanması dikkati çekti.

Ankara büromuzun haberine göre, İran'ın Ankara Maslahatgüzarı Majit Bizmark dün öğleden sonra Dışişleri Bakanlığı'na çağrıldı. Maslahatgüzar ile yapılan görüşmede, Türkiye'nin olay hakkındaki **"endişe ve tepkisi"** dile getirilerek İran'da çalışan personelin can ve mal güvenliğinin sağlanması, ayrıca bu tür olayların tekrarının önlenmesi istendi. Dışişleri'nin bu konudaki açıklamasında ayrıntılı bilgi verilirken büyükelçilik bahçesindeki otomobillerde meydana gelen hasar nedeniyle Türkiye'nin tazminat hakkının mahfuz tutulduğu da kaydedildi. Dışişleri'nden daha sonra yapılan bir ikinci açıklamada da, Tahran Polis Genel Komutanı Albay **Againiya**'nın saldırıdan sonra büyükelçiliğimizi ziyaret ederek hükümetin olaydan büyük üzüntü duyduğunu, sorumluların yakalandığını ve gereken biçimde cezalandırılacağını bildirdiği açıklandı.

İran'ın resmi haber ajansı İRNA, bu konudaki haberinde, 100 dolayında kişinin Türk basınında Humeyni aleyhinde çıkan yazıları protesto amacıyla Türk Büyükelçiliği önünde gösteri yaptığını haber verdi. Ajans, göstericilerin büyükelçiliğe girmek istediklerini, ancak güvenlik güçlerinin buna engel olduklarını iddia etti.

SHP Genel Başkanı **Erdal İnönü**, Tahran Büyükelçiliğimize yapılan saldırıyı kınadı.

İnönü yayımladığı mesajda şöyle dedi:

"Tahran Büyükelçiliğimize yapıldığını öğrendiğim saldırıyı kınıyor, büyükelçilik görevlilerine geçmiş olsun diyorum. Büyükelçiliğimizin güvenlik içinde çalışması, İran makamlarının sorumluğu altındadır. Bunu hatırlatırken dostluk ve iyi komşuluk ilişkilerini yürütmek isteğimiz İran halkının aleyhimizdeki bu tür hareketlere izin vermemesini beklediğimizi belirtmek isterim."

Abdülhamit Bile Böyle Direnmedi

Prof. BAHRİ SAVCI *10 haziran*

Sayın Turgut Özal'ın tutumu yüzünden, tarihin çizgisi, kimi zaman geriye dönüşler yapıyor. Ülkemizde seksen yıllık aşamalar sanki olmamış gibi...

Abdülhamit, 600 yıllık bir "saltanat" ve onun "Hukuk-u Hükümranîsi" geleneğine dayanarak, bir "bireysel-kişisel keyife dayalı, "Tek"in, totaliter, teokratik sultasını uygulamıştı. Devlet Salnamesinde (yıllığında) her yıl yayımlanan bir anayasa olduğu halde, seçimle gelmediği için üyelerinin sırmalı tören kılıklarında sürüp giden Ayan Meclisli Meşrutiyet, varlığını (sözde!) koruduğu halde...

Ama onun, bu "Tek'in salt hükümranlığı" işaret ettiğimiz üzere, nedensiz değildi. Abdülhamit, Genç Osmanlıların 1839 Tanzimatı'nı, 1876 Meşrutiyetlerini göğüsleyip rafa kaldırırken, Orta Asya'dan gelen "Hakan-Kağan 'tek'liğinin; Arap çölünden gelen" Tanrının Yeryüzü Gölgesi", "Emirül Müminin 'Tek'liği'nin kalıtçısı olarak, ruhlara-kurumlara- yaşama egemen bir espriye dayanıyordu: Al-i Osman; hem Orta Asya'dan hem Arabistan'dan, hatta Bizanstan gelen bir atokrasi iklimi içinde, totaliter-otoriter, (yani, bütün hükmetme-yönetme yetkilerini kendinde toplayan ve bunları, Tanrıdan başkasına hesap vermeyerek, sınırsız olarak kullanan) bir "Tek"in, Tanrıya dayalı iktidarın sahibi idi. Osmanlı-İslamın hem devleti; hem bütün katmanları ve kurumları ile toplumu yöneten temel felsefesi, siyasal ideolojisi, bu idi. Ve bu, bütün ruhlara, bütün kurumlarıyla, yaşamın tümüne egemen bir espri idi. Meşrutiyet kabul edilmişti, ama siz ona bakmayın; "Efendimizin", Al-i Osman'lıktan gelen "Hukuk-u Hükümranîsi" asıldır ve mukaddestir." Meclis-i Umumi (Parlamento)'nun, daha ağır basan dalı olan "Ayan Meclisi" kanalı ile temel işlevi bile bu Hukuk-u Hükümranîyi, daha sağlam olarak işlerli kılmaktır.

Abdülhamit, işte bu sosyo-kültürel, politika-psikolojik espriye dayanak bütün "Tek'in Sultası" rejimlerindeki genel kural gereği, "bireysel-kişisel-keyifsel" bir totalitaryanizm, bir otoritaryanizm içinde idi.

Ama yine de bu "Müstebit", bir hususa dikkat etmekten geri kalmıyordu; Babıâli ile iş görüyordu; bir tartışmada, Sadrazamına tabanca çekmiş olsa bile nâzırları ile meşveretten kaçmıyordu; onların da "politika üretme"lerine engel olmuyordu. (Bu, bugün, bir erdem gibi gözüküyor!)

Ve sonunda da İttihatçıların restorasyonuna (1908 İlan-ı Hürriyetlerine) direnmeme basiretini gösteriyordu. (Bu da ikinci erdemi olmuştu).

Bu hususu, daha iyi anlamak için şu irdelemeyi yapmak gerekir. Abdülhamit, Osmanlıya toprak yitirmesini getiren; ülkeyi, Batı düşün sistemiyle bütünleşmekten, Batı siyasal kurumları ile tıpkılaşmaktan alıkoyan bir özgünsüzlük dünyasının yaratıcısıdır.

Bu bir "güç"tür; bütün ruhlara sinmiş, bütün Osmanlı-İslam kurumlarının işlemesine egemen olmuş ve de Orta Asya-Arabistan Bizans üçgeninden beslenmiş "Tek"in egemenliği geleneğinin getirdiği güç... Bini aşan yılların süreci içinde, altı yüz yıllık bir hanedan uygulaması ile, "Kutsal bir Hukuk-u Hükümranî" olarak yerleşmiş-kurumlaşmış bir güç!.. Osmanlı entellijensiyası içinde, yanlıları var. (Hatta Cumhuriyet kurulurken bile yanlıları olmuştur.)

Abdülhamit bu kutsal kavrama dayanarak, bu kutsal gücü kullanarak, 1908 Devrimcilerine, 1908 Radikalizmlerine direnebilirdi.

Fakat, durumun, kendisinin, önce 'Konut' sonra 'Köşk' Sultası, (Pardon 'Yıldız Sarayı Sultası' diyecektim) sorunu olma boyutlarını aşarak ülkeyi, içinden çıkılmaz badirelere götürme noktasına geldiğini görerek 1908 Radikallerine boyun eğdi. Onlara geleneğin - dinin (hatta, 1876'nın bile) koruması altında olan "Saltanat Hukuku Tezi" ile direnmedi.

"Zaten, nasıl direnebilirdi ki? demeyin; işte bu olanaksızlığı gördüğü için bunda dayatırsa, gelecek çıkmazları (karmaşayı, badireyi) gördüğü için "1908'i kabul etmem de Selanik'teki) Alatini Köşkü'ne gitmem de" demedi. Bu siyasal gerçek karşısında, hukuksal formülasyonlar kurnazlığı ile direnmedi.

Şimdi, o zamandan bu yana, köprülerin altından geçen suların derin irdelenmesini, tarihe bırakalım; bu suların bıraktığı mutlu tortunun anlamına bakalım.

Bu anlam, önce "Ulusun yazgısını, yine ulusun azim ve kararı belirler; "ulusal gücü yapıcı, ulusal istenci egemen kılma, temeldir" diyen, belge ve olgulardadır.

1919 ve ötesi Türk Devrimi, bu felsefe ile Orta Asya - Arabistan ve Bizans üçgeninden gelen, bir "Tek"in bireysel - kişisel - keyifsel teokratik otoritaryanizmini arıtlamıştır.

Tam bir "Konsensüs Demokrasisi'ne doğru ivmiştir. Bu ivme önce üniformalı, sonra da sivil bir yeni "teokratik (tek)çiliğin saltlığını (mutlakiyetini) arıtlama yolundadır.

Fakat gel gör ki, bu kez de, buna, demokratik Cumhuriyetin Başbakanı direniyor: Kendi yararına olan ve bu kendine yararlığı, yine kendisinin antidemokratik eylem ve işlemleri ile kuvvetlendirdiği çok özel koşullar içinde aldığı, (ancak alabildiği) % 35 bu temsili vekâlet hakkının hâlâ geçerliliğini savunarak!..

Özal'ın direnmesi, 26 Mart %80'li "ademi tasvip" eylemini anlamamaktan gelen bir basiretsizliktir; çünkü, bu yukarıda gösterilen felsefenin başlattığı, 50 yılı aşan bir demokrasileşme sürecini tersine döndürerek, onun yerine, Abdülhamid'in bile cüret etmediği ve bu kez "seçilmişlik" tafrası içinde olduğu için Abdülhamid'inkinden beter yeni bir saltlık kurma ham hayalinin ürünüdür.

Başbakanın direnci, bu kez %80 "ademi tasvip"e karşın, iki yıl önce aldığı %35 küsûrluk "Temsilî Vekâlet Yetkisi"nin, hâlâ sürdüğü savundan geliyor. Bir an hukukça yerinde imiş gibi gözüken bu sav, ve ona dayalı direnç. Cumhuriyetin temelindeki felsefeye ve çağdaş konsensüs demokrasisine terstir, onunla çelişkilidir.

Cumhuriyet Demokrasisinin felsefesi, ulusun yazgısını, yine ulusun belirleyeceğini söylüyordu. İşte %80'lik adem-i tasvip ile, ulus, yazgısının bu Başbakan elinde kalmamasını istemiştir. Ona uymayan bu direnç, böylece, ulusun azim ve karar istencine bir çelişki olur.

Cumhuriyet Demokrasisinin felsefesinin ikinci ilkesi, (bu kez, eski deyimleri ile söyleyelim) kuvay-ı milliyeyi âmil, irade-yi milliyeyi egemen kılma idi.

Şimdi "ulusal güç", "ulusal istenç" işte bu %80'lik "ademi tasvip" içindedir; onun gereği olan bir genel seçime direnmek, her şeyin yaratıcısı olan ulusal güce, egemen olması gereken ulusal istence direnmektir. Bir çelişki de buradadır.

Ayrıca, şimdiki direnç, yine Cumhuriyet Demokrasisi felsefesinin özü ve son amacı olan Konsensüs Demokrasisinin yapısı içindedir. Buna göre, davranışlar, sosyo-politik dinamiklerin, tartışmadan geçen ve tartışma ile beliren eğilim-özlem ve dileklerine dayanır; onları içererek oluşur.

İşte, 26 Mart seçimleri ile bütün sosyo-politik dinamiklerin katıldığı bir tartışma, hem de kesin olarak bir siyasal tartışma yapıldı. Bundan da, %80'lik bir eğilim-özlem-dilek içeren bir sonuç çıktı. İki yıl önce, zaten, pek zayıf bir oranla verilmiş olan "Siyasal Temsil Hakkı"nın; o zamanki tek yanlı koşullar, kombinezonlar, koşullandırmalar altında verilmiş olduğunun, son iki yılın olgularıyla belli olduğu; bu nedenle "siyasi Temsil Vekâleti"nin yenilenmesinin gerektiği gerçeği... Hem de zaten zayıf olan ve şimdi de pek çok zayıflamış olan iktidarın karşısında, %80 gibi kuvvetli bir konsensüs ittifakı halinde... Buna direnmek de, demokrasiye direnmek, onunla çelişkili bir "Tek"in sultasını ve iktidarını zorla sürdürmek olur.

Başbakanın bir tezi de, "26 Mart'ın, siyasi niteliği olmadığı yolundadır.

Hayır!.. 26 Mart, siyasal nitelikte, çünkü hemen siyasal sonuçları veren bir olgudur. Başbakan, Meclis, hükümet ve partisi içindeki, kesin olarak siyasal olan eylemleriyle bunu itiraf etmektedir: Meclis Grubu organlarından, tüm bakanlarından istifa istemesi; parti organizmi içinde rehabilitasyon araması, kesin olarak siyasal eylemlerdir; çok büyük bir siyasal eylem olan 26 Mart'ın bu siyasal özünden fışkıran siyasal sonuçlar olarak!..

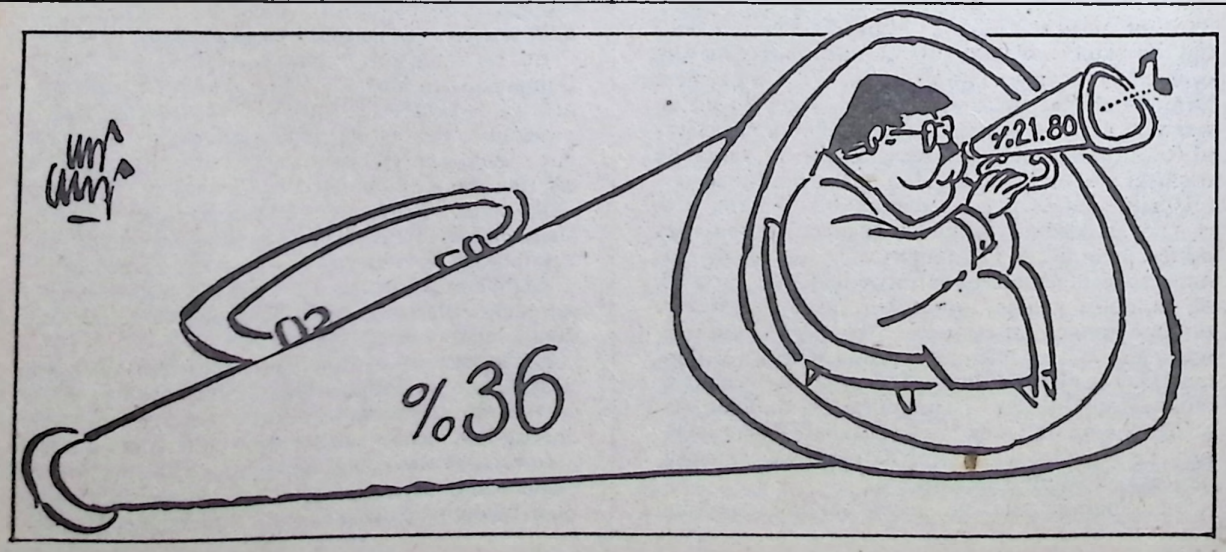

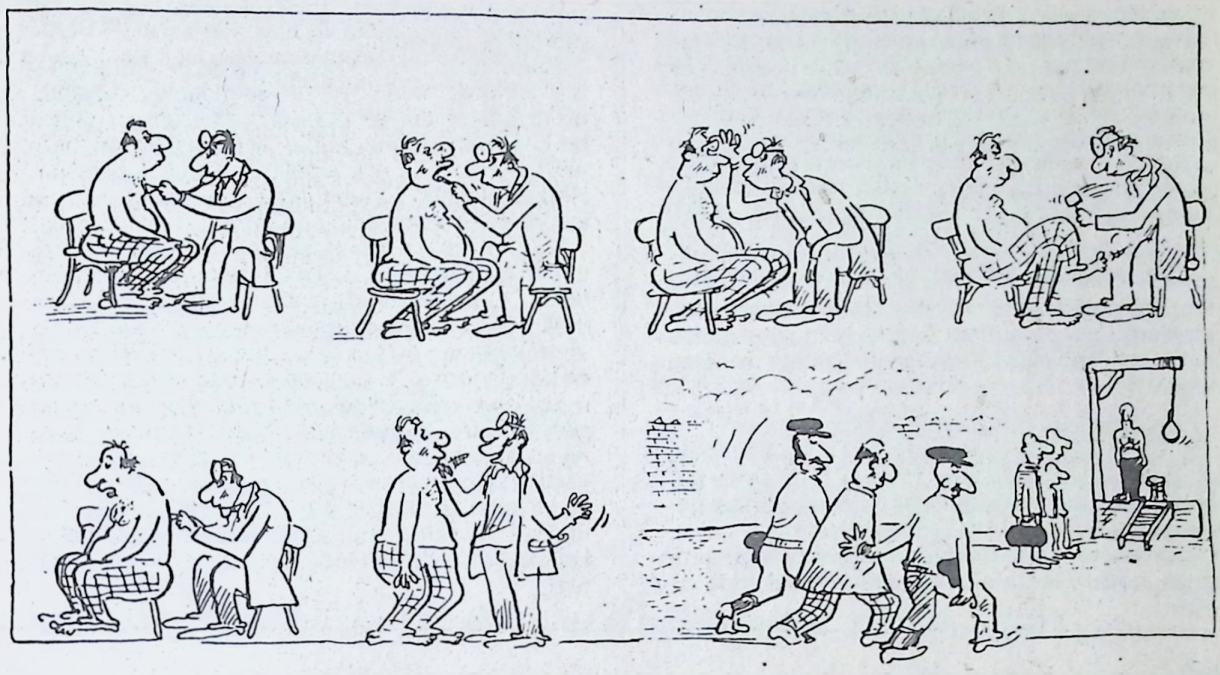

"Sol" Niye Biraraya Gelemiyor?

OKTAY AKBAL *11 haziran*

10 Ağustos 1947'de Başyazarımız Nadir Nadi 'Cumhuriyet'teki yazısında, "Bize bir sosyalist parti lazım' diyordu. Bu cümleyi yazısına başlık yapmıştı.

Ne diyordu Nadir Bey:

"Çalışan vatandaşların haklarını koruyacak, bu uğurda açık kalple mücadele meydanına atılacak temiz bir siyasi teşekküle şiddele ihtiyaç vardır. Bize kalırsa, ikinci enternasyonal tipinde bir sosyalist partisi Türkiye'nin iktisadi ve içtimai kalkınması bakımından çok faydalı, hatta çok lüzumlu bir organizma sayılmalıdır. İlk adımda iktidara geçmeyi kendine hedef edinip de oportünist bir politika gütmediği takdirde, böyle bir parti bütün çalışan Türk vatandaşlarını bir ülkü etrafında birleştirmek, onların devlet veya fertler elinde istismar edilmesini önlemek, kültürlerini ve içtimai değerlerini arttırmak, netice itibariyle de saadetlerini temin etmek hususunda birinci derecede bir rol oynayabilecektir."

Mülkiyeliler Birliği Dergisi'nde çıkan Şehmuz Güzel'in yazısından aldım Nadir Nadi'nin bu ilginç sözlerini... Aradan tam 42 yıl geçmiş! Türkiye'de güçlü, etkili bir sosyalist parti hâlâ yok! Böyle bir siyasal oluşumdan yana olanlar bir türlü biraraya gelemiyor. Geldikleri zaman da iç ve dış etkilerle parçalanıyor. Çoğu kez sosyalist partiler emek düşmanı güçlerce binbir zorluklarla karşılaşıyor...

"İçtimai realitenin içinde iktisadi sınıfları inkâr etmeye elbette yer yoktur. Sınıfları kabul edince de onlara kendi menfaatlerini savunma imkânını vermek demokrasinin ve hürriyetin birinci şartı olur. Tek parti rejiminin bizde işçi durumuna yeter derecede fayda temin etmediği görülmüştür."

Nadir Nadi o günlerde neden böyle bir yazı yazmak gereğini duymuş? Bilindiği gibi, çoğulcu düzene geçtiğimiz 1945 yılından sonra ülkemizde iki sosyalist parti ortaya çıkmıştı. Türkiye Emekçi Sosyalist Partisi ile Türkiye Sosyalist Partisi... Birinin lideri Şefik Hüsnü, öbürünün lideri Esat Adil Müstecaplıoğlu idi. Kısa sürede bu iki parti önemli gelişme gösterdiler. Dergiler, gazeteler çıkarmaya başladılar, örgütler kurdular.

Demokrasi, tek kanatlı bir kuş olmaktan çıkmak üzereydi. Kurulan bütün partiler 'sağ'da yer almıyordu, 'sol'da da iki parti bulunuyordu. 1946'nın gençleri, aydınları, toplumcuları bu partilerde bir araya gelmeye başladı. Gerçi bu iki parti arasında bir anlaşma olmuyordu, karşılıklı suçlamalar, güvensizlikle sürüp gidiyordu. Ama bırakılsa, bu sosyalist partilerin çalışmaları yasaların güvencesinde sürüp gitse Türkiye'de pek çok şey değişecekti. Açıkçası, Türk demokrasisi çoktan sağlam temeller üstüne kurulmuş olacaktı. Olmadı! Bir yıl geçmeden iki sosyalist parti de kapatıldı. Yöneticileri içeri alındı, mahkûm edildi, sosyalizm sözü etmek nerdeyse ağır bir suç sayıldı.

Başyazarımız bu partilerin kapatılmasından sonra yazmış bu yazıyı... Bir çeşit uyarma, bir çeşit suçlama, demokrasinin ancak sağlı sollu partiler dengesiyle oluşan bir rejim olduğunu vurgulama... Nadir Nadi'nin bu tarihsel yazısını okurken kırk iki yılın nasıl boşa geçmiş olduğunu düşünmemek elde değil! Al baştan sil baştan! Her kuşak yeniden demokrasi savaşına atılıyor, partiler kurmak; emeğin haklarını savunan bir yol tutmak istiyor, ama karşısına çıkan tutucu güçler 'hayır bu yol kapalıdır'

deyip emekçilerin partileşmesini önlüyor.

Bugünlerde yeni bir kitap çıktı, Rafet Ballı'nın "Sosyalist Sol Konuşuyor"... Ballı daha çok 1965'ten bu yana adını duyurmuş sosyalist aydınlarla, sosyalist partilerin, sosyalist eğilimdeki toplulukların ileri gelenleriyle konuşmuş. Aybar'dan Perinçek'e, Kaçmaz'dan Sargın'a, Kürkçü'den Keskin'e kadar pek çok sosyalist aydının görüşlerini okumak çok ilginç. Otuza yakın solcu liderle yaptığı konuşmalarda solda niçin güçlü, etkili bir oluşum yaratılamadığını ortaya çıkarmaya çalışmış.

Kırkyıldır değişik partiler çıkmış halkın karşısına 'benim dediğim doğrudur' demiş, karşı topluluklar ise tam tersini ileri sürmüşler. Bugün de durum farklı değil.

Ballı, önsözün bir yerinde açıkça yazıyor:

"...İlk dikkatinizi çeken şey, birlik konusundaki tutum değişiklikleri oluyor. 12 Eylül öncesinde hemen herkes diğerlerinden neden ayrı durması gerektiğini, nasıl 'farklı' olduğunu anlatmaya çalışıyordu. Teorideki bu anlayışın sosyal pratiğe yansıması doğal olarak sürekli bölünme şeklinde oldu. 1968'den 88'e en az bir defa bölünme geçirmemiş grup yoktur."

Sorarsanız, herkes ilke olarak ortak örgütlenmeden yanadır. Ama böyle bir işe girişmeye başladınız mı hemen değişik görüşler ortaya atılıyor. Güçlü bir sosyalist partinin kurulması, sosyalizme inanmış insanların bir araya gelmesi gerçekleşemiyor. Herkes birlikten yanadır, ama iş birlikteliği gerçekleştirmeye gelince binbir engel ortaya çıkmaktadır!

Nadir Nadi'nin 1947'deki çağrısı bugün de toplumun gündemindedir, evet 'bize bir sosyalist parti lazım.' Önce toplumda sınıfların varlığını kabul etmek gerek, sonra da onların kendi çıkarlarını savunma olanağını tanımak... Nadir Nadi, 47 yıl önce bunu yazmış. Bugün yeni bir yazı yazsa yine aynı sözleri yineleyebilirdi. İşin üzücü yanı bu, zaman geçiyor, insanlar değişiyor, kuşaklar yetişip yaşlanıyor, ama biz hâlâ güçlü bir sosyalist parti kurup yaşatamıyoruz, ortaya çıkanları da türlü bencil düşüncelerle kısa sürede işlevsiz hale getiriyoruz. Demokrasinin yalnız sağda yer alan partilerle ayakta kalamayacağını nedense aklımıza bile getirmiyoruz!

Türk adayların seçim yarışı

STELYO BERBERAKİS *13 haziran*

GÜMÜLCİNE — Yunanistan'daki genel seçim heyecanı Batı Trakya'nın Gümülcine bölgesini de sardı. 1985 seçimlerinde Gümülcine'de 74 bin 290 oy kullanıldı. Bu oyların yüzde 52'si Türk azınlığına aitti ve azınlık burada 1 YDP milletvekili çıkarmıştı. Batı Trakya Türklerinin en yoğun yerleşim merkezi olan Gümülcine'de de İskeçe'de olduğu gibi Türk azınlığı 9 milletvekili adayı bulunduruyor. Hıristiyan Yunanlıların da bir o kadar adayı var. Bu adayların 300 sandalyelik Yunan Parlamentosu'na girebilmesi ve bölgedeki üç sandalyeden birini alabilmesi için en az 18 bin 500 oya gereksinimi var.

Gümülcine bölgesinde Türk kökenli adaylar çeşitli partiler tarafından destekleniyor. İktidardaki PASOK'tan 2, Yeni Demokrasi Partisi'nden 2, sol koalisyondan 1, sağcı Diana'dan 1 ve bağımsız (Güven) listesinden 3 milletvekili, 18 haziran seçimlerine hazırlanıyor.

Gümülcine'de Türk azınlık adaylarının tek amacı var: Azınlığın karşılaştığı sorunlara köklü bir çözüm bulmak. Ancak bu konuda milletvekili adayları izlenecek yöntem konusunda derin bir görüş ayrılığına sahipler. Özellikle bağımsız listedeki adaylarla bu bölgede en güçlü parti durumundaki YDP'nin adayları arasında amansız bir mücadele var. Bağımsız Güven listesini Doktor **Sadık Ahmet**, Avukat **Sebati Emin** ve ilahiyat fakültesi mezunu **İsmail Rodoplu** oluşturuyor. Bu bağımsız adaylarla Gümülcine'deki Güven listesinin seçim bürosunda görüştük.

Dr. Sadık Ahmet, bu seçimlerde çok iddialı görünüyor. **"Milletvekili seçildikten sonra ve üç gün içinde azınlığın sorunlarına kulak asmazlarsa bavulumu alıp Yunanistan'ı şikâyet etmek için dünya turuna çıkacağım"** diyor. Ve Yunanistan'da hükümet kim olursa olsun bu kararından vazgeçmeyeceğini vurguluyor.

Dr. Sadık Ahmet, 2.5 yıldan bu yana, azınlık sorunlarıyla uğraştığı için geçen aralık ayında 30 ay hapse mahkûm olduğunu anımsatıyor ve partilerden seçilen Türk milletvekillerinin bugüne kadar hiçbir şey yapmadıklarını, dolayısıyla Yunan devlet politikasının değişmediğini örnek olarak gösteriyor. Kendisine şu soruyu soruyoruz: **"Sayın Sadık Ahmet, Türkiye'nin sizi desteklediği doğru mu?"**

Dr. Sadık Ahmet, **"Bizim buradaki haklarımızı kim desteklerse hayır demeyiz. Türkiye'nin üzerimizde hakkı vardır. Garantördür"** diyor.

Hemen ardından Atina'nın tepkisine yol açan TRT'nin tutumunu soruyoruz.

Dr. Sadık Ahmet, **"TRT bizi desteklese de desteklemese de Batı Trakya Türk azınlığı bizi destekleyecektir. Halkımız partili milletvekillerinden bıkmış usanmıştır"** diye ekliyor.

Gümülcine'de halk arasında, **"Türk mahallesi"** olarak bilinen semtin daracık bir sokağındaki bir mağazayı seçim bürosu olarak kullanan 3 bağımsız adayın fotoğraflı ve Türkçe yazılı afişleri her yere asılı. Gazete kupürleri, sloganlar, köylerdeki seçim konuşmalarından çekilen fotoğraflar duvarları süslüyor. Tek bir masa, üzerinde bir telefon ve 10-15 kadar sandalye küçük odayı dolduruyor. Kahvelerimizi yudumlarken Sadık Ahmet sözlerini sürdürüyor:

"Batı Trakya'da Türk azınlığının üzerinde demokrasinin 'D'si yoktur. İnsan hakları çiğneniyor. Türk-Yunan ayrımı yapılıyor, ama azınlık hakları için konuşan oldu mu Ankara'nın ajanı ilan ediliyor. Tüm bunlara son verilmeli."

Konuşmamıza bağımsız listenin ikinci adayı Sebati Emin katılıyor. İri yapılı, uzun boylu avukatın da TRT'den bir şikâyeti var. **"TRT, Dr. Sadık Ahmet'i benden daha fazla gösteriyor"** diye takılıyor ve Yunan Anayasası ile Yunan Vatandaşlık Kanunu arasındaki farklılıkların azınlığın vatandaşlık haklarını yi-

tirmesi için kasıtlı olduğunu dile getiriyor.

YDP'nin Türk adayları **Dr. İbrahim Onsunoğlu** ve **Avukat Hasan İmamoğlu**, 120 bin Batı Trakyalı Türk'ün izleyebildiği TRT 2. Kanalı'nın yalnız bağımsız liste adaylarının propagandasını yaptığı için son derece öfkeliydiler. Pazar akşamı TRT'nin 2. Kanalı'nda Türkiye'de Batı Trakya Dernek Başkanı **Mehmet Tomsun**'un, Batı Trakya Türk seçmenlerine bağımsız adaylara oy vermesi için çağrıda bulunması, Yunan partilerinden adaylıklarını koyanların ise Yunanlılarla işbirliği yaptıklarını öne sürmesi bardağı taşıran son damla oldu YDP adayları için...

Trakya Türklerinin sorunlarının Türk-Yunan ilişkilerinin düzelmesi ile çözülebileceğine inanan bu adaylar, bunun için YDP lideri **Konstantin Mitsotakis**'in en uygun lider olduğu görüşündeler. Ancak ne var ki Güven adaylarının **"Azınlığın milli bilincini istismar etmek"** ve **"TRT'nin de yardımıyla"** YDP'nin garanti olarak gördüğü Batı Trakya'daki sandalyesinden en az 2'sinin Güven'e ve İkbal'e **"kaptırılacağı"**ndan endişe duyuyorlar. Çünkü onlar için bağımsız adaylar milletvekili seçildiklerinde Batı Trakya'daki sorunların daha da artacağı görüşündeler. Bu nedenle pazar akşamı bir açıklama yapan YDP adayları, TRT'nin bu tutumunu bir kez daha kınadılar ve Cumhuriyet muhabirine şu açıklamayı yaptılar:

"Azınlık davasının bir adım ileri gidebilmesi için bizi hain olarak nitelendirmeleri gerekiyorsa, sorumluluk bize ait değildir. Bağımsızların davranışı ve onları destekleyenler, aslında geriye doğru adım atıyor. Ancak yanlış hesap Bağdat'tan döner."

Öte yandan, Batı Trakya'daki bu çekişme, Yeni Demokrasi Partisi ile PASOK'un da arasını açtı. YDP lideri **Mitsotakis**, pazar akşamı yüz binlerce kişinin katıldığı Selanik konuşmasında Batı Trakya'daki Türk azınlık milletvekili adaylarından söz ederken, bağımsız listelerin Ankara tarafından desteklendiğini ve bu yöntemle YDP'nin sandalye kaybına uğramasının PASOK'un yararına olacağından Papandreu ile Özal'ın gizli bir anlaşma yapmış olacağına işaret etti. Ancak Yunan hükümet sözcüsü, Mitsotakis'in bu görüşlerini **"gülünç"** olarak niteledi.

Savarona yatı için mahkemeye başvuru

13 haziran

İstanbul Haber Servisi — SHP İstanbul Milletvekili **Mustafa Sarıgül**, Atatürk'ün yatı **"Savarona"**nın özel sektöre 49 yıllığına kiralanması işleminin durdurulması için dün İstanbul 5. İdare Mahkemesi'ne başvurdu. Avukat **M.Kemal Kumkumoğlu** ile dün sabah 10.30'da İstanbul Bölge İdaresi'ne gelen Sarıgül, dava dilekçesinde **"Yürütmenin durdurulması"** ve 49 yıllık kira mukavelesinin **"iptaline"** karar verilmesini talep etti.

12 mayısta Kültür Bakanı **N.Kemal Zeybek**'in **"yazılı"** olarak cevaplandırması istemiyle TBMM Başkanlığı'na yazılı bir soru önergesi veren Mustafa Sarıgül, yönelttiği sorularda, **"Savarona"** yatının kiraya verilmesi işleminin durdurulması ve **"gezici müze"** haline getirilmesini önermişti. Kültür Bakanı N.Kemal Zeybek ise yazılı olarak verdiği yanıtta **"Bakım, onarım ve işletme giderlerinin çok yüksek olacağı kanaatine varıldığından geminin bakanlıkça, müze olarak kullanılmasının mümkün olamayacağı görüşüne varıldığını"** söylemişti.

"Hayali ihracatçılara, karaborsaya, vurguna para bulan ANAP hükümetinin Atatürk'ün yatına sıra geldiğinde maliyeti yüksek bularak 'para bulamıyorum' **demesi acıdır"** diyen Sarıgül, Cumhurbaşkanı **Kenan Evren**'in de gereken **"hassasiyeti"** göstermesini isteyerek, **"Sayın Cumhurbaşkanı'nın bu konuda hassas davranmasını ve gerekeni yapmasını, Atatürk'ün yatı Savarona'ya sahip çıkmasını bekliyoruz"** dedi.

"Biz bu davanın sonuna kadar takipçisi olacağız" diyen Mustafa Sarıgül, yatın tahribini önlemek için hemen yürütmeyi durdurma kararının verilmesini istedi.

1938 yılında **"Cumhurbaşkanlığı Yatı"** olarak satın alınan ve Atatürk'ün ölümünden sonra 1951 yılında okul gemisi olarak kullanılmak üzere Deniz Kuvvetleri Komutanlığı'na devredilen Savarona, 1986 yılına kadar bu amaçla kullanılmıştı. 1986 yılında Deniz Kuvvetleri Komutanlığı'nca hizmetten çıkarılarak Gölcük Askeri Tersanesi'nde koruma altına alınan Savarona daha sonra **"müze"** olarak kullanılmak üzere Kültür Bakanlığı'na devredilmişti. Ancak bakanlığın bakım, onarım ve işletme giderlerini gerekçe göstererek Savarona'yı Maliye Bakanlığı Milli Emlak Genel Müdürlğü'ne devretmesinin ardından, Savarona mayıs 1989'da "Restore et-işlet-devret" modeli ile ihaleye çıkartılmıştı.

Özel Okul. Çocuğu özel okulda olanlara, çocuğunu özel okula göndermek isteyenlere Eğitim Kredisi...

Cumhuriyet

Hemen "iyi banka"ya uğrayın.
Genç PAMUKBANK iyi bankadır

66. Yıl: Sayı: 23283 Kurucusu: Yunus Nadi 600 TL. 14 Haziran 1989 Çarşamba

Yenisi çıkıncaya kadar eski etiketlerdeki fiyatlar geçerli

Sigara ve içkiye de zam geldi

GENEL MÜDÜRÜN ZAM GEREKÇELERİ

1 *Dolar kurundaki artış.*
2 *Tekel işçilerinin zamları.*
3 *Hammadde, ara madde, malzeme ve ulaşım giderlerindeki artışlar.*
4 *Tütün ekicisine ödenen zamlı fiyat.*

Ne ne kadar zam gördü?

Tekel ürünleri	Eski fiyat	Yeni fiyat	Artış (%)
Filtreli sigara	600	800	[illegible]
Filtresiz sigara (Bafra)	275	400	45.5
Tekel 2000	1700	2000	17.6
Y. Rakı (35 cl)	2800	4200	50.0
Y. Rakı (70 cl)	5250	8000	52.3
Altınbaş (35 cl)	3400	5500	61.8
Votka (70 cl)	5000	7700	54.0
Tabii konyak (70 cl)	5000	8000	60.0
Truva konyak (70 cl)	7500	11000	46.6
1. Sınıf likörler (50 cl)	2500	4600	84.0
Cin (70 cl)	5500	8200	49.0
Ankara viskisi (70 cl)	9000	14000	55.5
Tekel bira (50 cl)	450	600	33.3
Buzbağ şarabı (35 cl)	1100	2000	81.8
Tokat şarabı (50 cl)	2500	3500	40.0
Yabancı sigara	2000	2300	15.0
Marlboro	2200	2600	18.1
Samsun 216	1600	2000	25.0
İthal viski (75 cl)	22000	24000	9.0
Nescafe (100 gr)	13000	15000	15.0

Ekonomi Servisi — Tekel ürünlerine beklenen zam dün yapıldı. 1. sınıf likörlerde ve bazı ispirto ürünlerinde yüzde 100'e ulaşan fiyat düzenlemeleriyle, yerli kısa sigaralar 800 liraya, yerli uzun sigaralar 900 liraya çıktı. Yabancı sigaraların yeni fiyatı 2 bin 300 lira olarak belirlenirken Marlboro, Parliament ve Dunhill 2 bin 600 liraya çıktı. Piyasadaki ürünler üzerlerindeki eski etikette bulunan fiyattan satılacak.

Yeni fiyat ayarlamalarıyla, 70'lik Yeni Rakı yüzde 52.3'lük zamla 8 bin liraya çıkarken, 70'lik Altınbaş'ın fiyatı yüzde 65.3 arttırılarak 10 bin 500 lira oldu. 70'lik Buzbağ şarabı yüzde 81.8 zam görerek 3 bin liraya çıkarken, 70'lik votkanın yeni fi-

(Arkası Sa. 10, Sü. 6'da)

Katsayı ve yakacak yardımı seçenekleri Özal'a sunuldu

Memur zammı % 50'de kalıyor

Maliye Bakanlığı 8 ayrı katsayı ve yakacak yardımı seçeneğini Başbakan Özal'a sundu. Bu seçeneklere göre, en düşük maaş artışı % 40.8, en yüksek maaş artışı da yüzde 54.8 oluyor.

Maliye yetkilileri en uygun katsayının 180, yakacak yardımının da 150 bin lira olacağını belirttiler. Bu durumda maaşlarda ortalama yüzde 50 dolayında net artış sağlanacak.

BİLAL ÇETİN

ANKARA — Memur maaşlarına ve emekli aylıklarına yılın ikinci yarısı için yapılacak zamla ilgili olarak hazırlanan değişik katsayı ve yakacak yardımı seçenekleri Başbakan Turgut Özal'a sunuldu. Maaşlara yapılacak zam oranının yüzde 45'le 58.4 arasında belirlenmesi eğilimi güç kazandı. Maaş katsayısının 180, yakacak yardımının da 150 bin lira olabileceği bildiriliyor.

Edinilen bilgiye göre, Maliye ve Gümrük Bakanlığı'nca maaş zammıyla ilgili olarak sürdürülen çalışmalarda değişik katsayı ve yakacak yardımı artışlarına göre yüze yakın seçenek hazırlandı. Maaş zammı oranının yüzde 60'ın altında tutulamamasının kesinlik kazanması üzerine son olarak seçilen 8 ayrı katsayı ve yakacak yardımı seçenekleri Başbakan Turgut Özal'a sunuldu.

Maliye'nin Başbakana verdiği seçeneklere göre, en düşük maaş artışının yüzde 40.8, en yüksek maaş artışının da yüzde 58.4 olduğu öğrenildi. Katsayının 160, yan ödeme katsayısının 55, yakacak yardımının da 150 bin lira olmasını öngören seçenek, en yüksek maaşta yüzde 40.8, en düşük maaşta da yüzde 48.7'lik artış öngörüyor. Ancak bu seçeneğin getirdiği net maaş artışının yüzde 50'nin altında kalması nedeniyle hükümetçe benimsenmeme olasılığı

(Arkası Sa. 10, Sü. 4'te)

Çalışma Bakanı Türk-İş'i suçladı

ILO'da Türk heyetinde gerilim

Türkiye'nin ILO gündemine girmesinden Türk-İş'i sorumlu tutan İmren Aykut'la Türk-İş Genel Başkanı Şevket Yılmaz, "En doğal haklarını kullandıklarını" söyledi. Aplikasyon Komitesi, Türkiye'nin ILO sözleşme ve tavsiye kararlarına ilişkin tutumunu cuma sabahı görüşecek.

ŞÜKRAN KETENCİ'nin haberi 8. Sayfada

İŞÇİ VE MEMUR **[illegible]**'dan **[illegible] ÇETİNKAYA**'nın yazısı **8. Sayfada**

ÖZAL'LA ÜCRETLER YÜZDE 54 AZALDI **HARİ [illegible]**'in haberi **8. Sayfada**

TİSK: TÜRKİYE'DE ÜCRETLER ÇARPIK **8. Sayfada**

Bulgaristan'dan gelen Türklerin sayısı 17 bini buldu

Göç çığ gibi

Son 48 saat içinde Kapıkule'den 3 bin 200, Dereköy'den de bin 400 Türk, giriş yaptı. Bulgaristan'dan bugüne kadar gelen Türklerin sayısı 17 bini buldu.

Bulgarlar artık her isteyene pasaport verdikleri için, göçün daha da artarak sürmesi bekleniyor. Hükümet İstanbul, Tekirdağ ve Edirne'de kamp sahaları planlıyor.

Başbakan Özal, "Günün birinde bu hesap mutlaka sorulacaktır" derken, Savunma Bakanı Giray, "Ordumuz gereken tüm önlemleri alır" dedi. 15. Sayfada

İZLENİMLER

'Defolun bunlar devletin'

Vasfiye Hüseyinoğlu anlatıyor: "Pasaport verdiler ve '24 saat içinde gidin' dediler. Bankadan paramızı mı çekelim, kamyon mu tutalım, eşya mı toplayalım? Evimizi falan bizden satın almak yerine 'defolun, bunlar devletin' diyorlar."

FUAT KOZLUKLU

KAPIKULE (EDİRNE) — Bir gün önceki yağmurdan sonra Kapıkule'de güneş kavuruyor. Gümrük görevlilerinden polise, yük taşıyıcısına kadar herkes aralıksız görev başında. Personel azlığından işlemler uzun sürüyor. Bir soydaşımızın giriş işlemi için yarım saate

(Arkası Sa. 14, Sü. 4'te)

CÜNEYT ARCAYÜREK yazıyor

Ulusal Sorun, Ama...

ANKARA — Bir soru, yüzlerce soruyu peşinden koşturuyor. Bulgaristan'da daha ne kadar Türk sınır dışı edilecek, zorunlu sürgüne yollanacak? Sorunun içeriğinde kaygıları, çaresizliği yansıtan öğeler var.

Ana soruya hükümetten başlayarak yanıt bulmaya çalışalım. Dün konuyla ilgili bir bakan, "daha çok göçmen" geleceğini söyledikten sonra, kesin sayı bilme-

(Arkası Sa. 15, Sü. 6'da)

Konuk yazar

Tehcir ve Sofya (1)

Prof. Dr. H. SAMİ TÜRK

Türkiye, tarih boyunca Türklerin yeryüzündeki dağılımının sonucu, özellikle Osmanlı İmparatorluğu'nun kalıntıları olarak çevresindeki bütün ülkelerde Türk asıllı halk gruplarının yaşadıkları bir ülke konumundadır. Bunlardan bazıları, uluslararası anlaşmalar-

(Arkası Sa. 15, Sü. 7'de)

Yüzler gülmüyor Bulgaristan'daki Türklere yapılan baskı ve zulümden pasaportlarıyla Kapıkule'ye giriş yapanlar, ilk gelenlerden farklı olarak, yanlarında her türlü eşyalarını getirebiliyorlar. Kimi sevinç gözyaşı döküyor, kimi de geride bıraktıklarının acısını yaşıyor. Hiçbirinin yüzü gülmüyor. Genellikle "Şükür ömrümün son günlerini anavatanımda geçireceğim" diye konuşuyorlar. Gelenlerin büyük yakınması, Bulgarların pasaport aldıktan sonra hemen sınır dışı etmeleri, taşınacak için fahiş ücretler alınması ve Bulgar sınırındaki zorluklardan oluyor. Yakınlarıyla buluşamayanlar ise Edirne ve Kırklareli'ndeki geçici iskemeğhlara gönderiliyor. Çadırkentlerin kurulması ise yarından sonra tamamlanacak. Devlet Bakanı Konukman ile İçişleri Bakanı Aksu bugün, Başbakan Özal ise cuma günü Edirne'ye gidecekler. (Fotoğraf: Fuat Kozluklu)

İNÖNÜ EDİRNE'DE

Göç anlaşması bir an önce yapılmalı

Hükümeti zamanında ve yeterince tepki göstermemekle eleştiren SHP lideri, uluslararası örgütleri Sofya yönetimine karşı seslerini yükseltmeye çağırdı.

İDRİS AKYÜZ
MURAT SAVAŞ

EDİRNE — SHP Genel Başkanı Erdal İnönü, hükümetin Bulgaristan'dan zorunlu göç olayına zamanında ve yeterince tepki göstermediğini belirterek, uluslararası örgütleri de seslerini yükseltmeye çağırdı. Uluslar arasında savaş çıkmaması için önlemler alınırken savaşa yol açabilecek "bu gibi insanlık dışı hareketleri önlemek için" hâlâ bir yolun gösterilmediğini söyledi. İnönü,

(Arkası Sa. 14, Sü. 7'de)

DEMİREL

Hükümet şaşkın ve kayıtsız

Bulgaristan'daki uygulamaları "namussuzluk", dünyanın buna karşı tavrını da "utanç verici" olarak niteleyen Demirel, hükümeti "şaşkınlık"la suçladı.

ANKARA (Cumhuriyet Bürosu) — DYP Genel Başkanı Süleyman Demirel hükümeti, Bulgaristan'daki olaylar ve zorunlu göç karşısındaki tavrı nedeniyle "şaşkınlık ve berduşlukla" suçladı. Demirel, zorunlu göç ile Bulgaristan'dan Türkiye'ye gelenler için hükümetin acil tedbirler almasını da istedi.

DYP lideri Demirel, dün partisinin grup toplantısında yaptığı konuşmada, Bulgaristan'daki olaylar ve zorunlu göç ile ilgili görüşlerini açıkladı. Demirel, zorunlu göç nedeniyle Kapıkule sınır kapısında bir açık or-

(Arkası Sa. 14, Sü. 7'de)

BULGARİSTAN'A TEPKİ

ABD'den ticari görüşmeye iptal

ABD, Bulgaristan'ın Türk azınlığa karşı tecavüzkâr eylemlerinin devam etmesinden duyulan endişe dolayısıyla Bulgaristan ile yapılacak ticari görüşmeyi iptal ettiğini açıkladı.

WASHINGTON (Cumhuriyet) — ABD Dışişleri Bakanlığı yetkilileriyle Bulgaristan Dış Ticaret Bakan Yardımcısı Konstantin Malavshanof arasında Washington'da yapılması gereken görüşme ABD tarafından iptal edildi. Görüşmenin Bulgaristan'ın Türk azınlığa karşı tecavüzkâr eylemlerinin devam etmesinden duyulan endişe dolayısı ile iptal edildiği açıklandı.

ABD Dışişleri'nin açıklamasında, tankların Türk köylerine girdiği ve barışçı gösteri yapan Türklerin üzerine ateş açıldığı hatırlatıldı. Bulgaristan'dan çok kişinin kaç-

(Arkası Sa. 14, Sü. 7'de)

Savunma Bakanı Giray umutlu:

Asker sayısı inebilir

Milli Savunma Bakanı Giray Viyana'daki görüşmelerde olumlu gelişmeler sağlanırsa Türkiye'nin de NATO ile ilgili kuvvetlerinde indirim yapılabileceğini söyledi.

ANKARA (Cumhuriyet Bürosu) — Milli Savunma Bakanı Safa Giray, Viyana'da süren Konvansiyonel İndirim Görüşmeleri'nin sonucuna göre, Türkiye'nin NATO'ya tahsis ettiği kuvvetlerinde indirimin gündeme gelebileceğini söyledi. Giray, ancak Viyana görüşmelerinin daha çok başında bulunulduğunu da anımsattı. F-16 savaş uçaklarının elektro-

(Arkası Sa. 10, Sü. 3'te)

Kara Kuvvetleri

Yamak erken ayrılıyor

Orgeneral Kemal Yamak, 7 ağustostaki Yüksek Askeri Şûra öncesi istifa edecek. Yamak'ın ardından komutanlığa Doğan Güreş, Kaya Yazgan ya da Burhanettin Bigalı'dan biri getirilecek.

ANKARA (Cumhuriyet Bürosu) — Genelkurmay 2. Başkanı Orgeneral Kaya Yazgan, kalbindeki rahatsızlık nedeniyle bir Amerikan askeri hastanesinde anjiyo yapılmak, gerekirse by-pass ameliyatı olmak üzere Birleşik Amerika'ya gidiyor. Kaya Yazgan'a Ankara Gülhane Askeri Tıp Akademisi'nde yapılan muayeneleri sonucunda kardiyoloji uz-

(Arkası Sa. 13, Sü. 6'da)

Yunan seçimleri

Türk adaylarda kazanma umudu

STELYO [illegible]

ATİNA — Yunanistan'da pazar günü yapılacak genel seçimlere 4 gün kala ülke çapında heyecan artarken, Türk ve Yunan kamuoyunda bu kez bir numaralı [illegible] daha fazla ilgi gören Batı Trakyalı Türk adaylar konusundaki tartışmalar da sürüyor. PASOK ve Yeni Demokrasi Partisi listelerinden adaylıklarını koyan-

(Arkası Sa. 14, Sü. 7'de)

YILMAZ'DAN İRAN'A: SABRIN DA SINIRI VAR 10. Sayfada

740 parça tarihi eser ele geçti

İZMİR (Cumhuriyet Ege Bürosu) — Ege bölgesinin çeşitli illerinde düzenlenen operasyonlarda 740 parça tarihi eser ele geçirildi. Kaçakçılık olayına adı karışan dört kişinin arasında Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı'nda görevli bir iş müfettişi de bulunuyor.

Mali şube yetkilileri Ege bölgesinin çeşitli yörelerinden toplanan Mısır, Roma ve Bizans dönemlerine ait eserlerin yurtdışına kaçırılmak üzere olduğu yolunda bir ihbar al-

(Arkası Sa. 14, Sü. 7'de)

TRT'de uzun bekleyiş

Devlet Bakanı Yazar, "İnceleme tamamlandı, bugün olmazsa haftaya ya da öteki haftaya mutlaka genel müdür ataması yapılacak" dedi. 10. Sayfada

OLAYLARIN ARDINDAKİ GERÇEK

"Şaşkınlık, Berduşluk..."

Bulgaristan'daki soydaşlarımızın içine düşürüldükleri durum, çok boyutlu düşünceleri gündeme getiriyor. Bir noktadan sonra [illegible] yürüyor. [illegible] Sofya, insan haklarını çiğnemekte pervasızdır, devletlerarası ilişkiler açısından kuraldışıdır. Zulüm, bütün dünyanın gözleri önünde sürdürülmektedir. Zorbalık söz konusudur. Türkiye'nin sınırlarına yığılan soydaşlarımızın kısa[illegible] ne ad verilebilir? Sürgün mü? Tehcir mi? Zorunlu göç mü? Ne denirse densin, bir insanlık dramı yaşanıyor. DYP Genel Başkanı bu olay karşısında Ankara'nın "şaşkınlık" ve "berduşluk" içinde olduğunu söylemiştir.

Gerçekten öyle midir?

Başbakan Özal'ın dün ANAP grubunda yaptığı konuşmada altını çizdiğimiz tümceleri birlikte okuyalım. Sayın Özal diyor ki: "Bulgar yöneticileri insanlık dışı hareketlerine devam edeceklerdir. Aldığım bilgilere göre gelenlerde büyük korku var. Zorla gönderiliyorlar. Bir tarafları da şunun telkin edildiğini görüyoruz: 'Gidiyorsunuz, ama orada aç kalırsınız.' Herhalde Türkiye'de geçen aylarda politik olarak 'açız, açız' diye bağıranları duymuş olacaklar."

***

(Arkası Sa. 15, Sü. 7'de)

■ **Sovyet-Alman flörtü** *İki ülke arasında 11 işbirliği anlaşması imzalandı, kırmızı telefon hattı çekilmesi kararlaştırıldı. 3. Sayfada*

■ **TV'de temmuz filmleri** *1 temmuz cumartesi günü gösterilecek ayın ilk Türk filmi, Orhan Oğuz'un yönettiği, başrolünü Talat Bulut'un oynadığı 'Herşeye Rağmen.' 4. Sayfada*

■ **Türkiye'de yaratıcı olmak** *Aydın Teker, yalnızca bir kez oynanan 'Günlük' adlı oyununu Duygu Aykal'a adamıştı. 5. Sayfada*

■ **Kanlı kuyumcu soygunu** *Pangaltı'nda bir kuyumcu dükkânına giren saldırgan kuyumcuyu öldürdü, bir miktar altın alarak kaçtı. 7. Sayfada*

■ **Yarım konuta yeni kredi** *TKKOİ, devam eden 100 bin konut dışında ilave yeni kredi başvuruları alacak. Ekonomide*

■ **Kahvede AT'ye köprü** *İngiltere'nin en eski ticaret şirketlerinden biri E. D. and F. Man, Türkiye birimini açtı. Ekonomide*

■ **Kral'ın imzası 1.5 milyar** *Galatasaray, Avrupa gol kralı futbolcusu Tanju ile iki yıllık sözleşme imzaladı. Sporda*

■ **Pekin'de Fang krizi** *ABD elçiliğine sığınan Çinli aydın Fang Lizhi, ABD-Çin ilişkilerini gerginleştirdi. Arka Sayfada*

■ **Vizeye 10 gün kala iltica akını** *İngiltere'nin vize uygulamasına 10 gün kala Türkiye'den sığınma isteminde bulunanların sayısı artmaya devam ediyor. Arka Sayfada*

GÖZLEM

UĞUR MUMCU

Bulgar Siyaseti...

Bulgaristan'da soydaşlarımıza karşı girişilen insanlık dışı baskılar, ulusumuzda haklı tepkilere yol açıyor.

Kamuoyu, Bulgaristan'a karşı öfke içindedir.

Bu öfke duygusal tepkilere, bu tepkiler de eylemlere dönüşebilir.

Ve bu tepkiler, hiç umulmayan bir zamanda hiç beklenmeyecek olaylan da gündeme getirebilir.

(Arkası Sa. 15, Sü. 7'de)

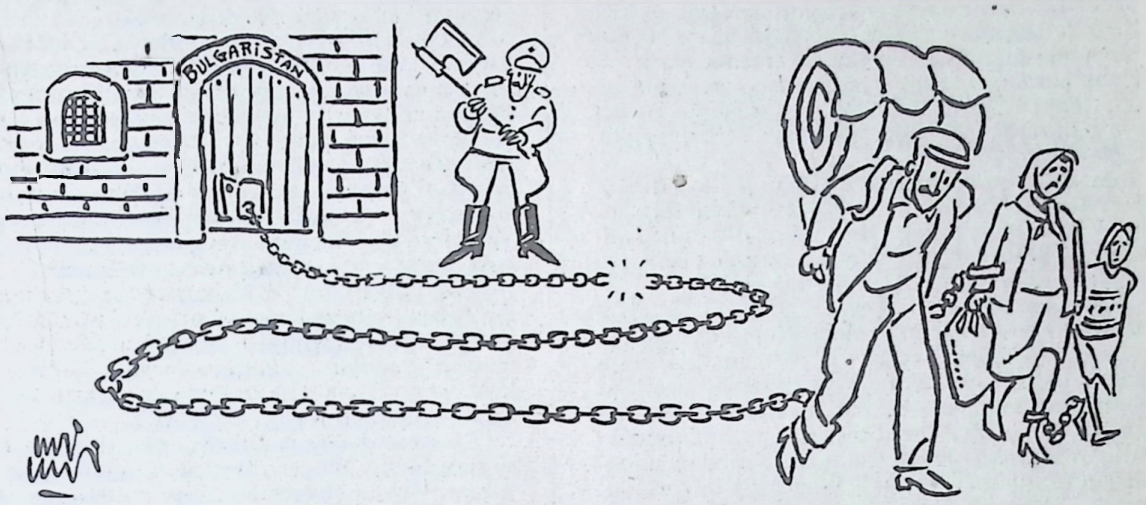

Todor Jivkov — Bizde seyahat özgürlüğü vardır. İstediğimiz zaman istediğimiz kişileri yolcu ederiz.

Göç çığ gibi

14 haziran

Haber Merkezi — Bulgaristan'dan zorunlu pasaport verilerek ya da kendi isteğiyle Kapıkule ve Dereköy sınır kapılarından gelen Türklerin sayısı "çığ" gibi büyüyor. Başbakan **Turgut Özal**, Bulgaristan'ın **"bir nevi ciddi bir tehcir"** harekâtı başlattığını ve gelenlerin sayısının 17 bine ulaştığını bildirirken, Dışişleri bu sayının bugün 20 bini bulmasının beklendiğini bildirdi. Cumhurbaşkanı **Kenan Evren**'in bugün Bulgaristan'a **"sert bir mesaj"** yayımlayacağı öğrenildi. ANAP'ın Taksim'de 24 haziran cumartesi günü düzenleyeceği tel'in mitingine SHP katılacağını açıklarken, DYP yalnızca temsilci göndereceğini bildirdi. Başbakan **Turgut Özal**, Bulgaristan'ı yeniden uyararak, **'Günün birinde bu hesap mutlaka onlardan sorulacaktır"** dedi. Özal, Trakya'daki sınır bölgesine asker sevkiyatı yapılmadığını söyledi. Milli Savunma Bakanı **Safa Giray** güvenlik açısından bölgede ek önlemler almayı düşünüp düşünmedikleri yolundaki bir soruya, **"Hayır. Gayet tabii oradaki kuvvetlerimiz teftiş de edilir, manevra da yaparlar, hepsi mümkündür. Gayet tabii gerekirse vazife de yapacaktır"** yanıtını verdi. Cumhurbaşkanı **Kenan Evren**'in de bugün bir mesaj yayımlayarak Bulgarları sert bir biçimde kınayacağı öğrenildi.

Bulgaristan'dan son 48 saatte Kapıkule'den 3200, Dereköy'den de 1400 kişinin giriş yaptığı, böylece gelenlerin sayısının 16 bini bulduğu bildirildi. Dışişleri Bakanlığı Sözcü Yardımcısı Elçi **Nazım Berger** dün saat 16.00'ya kadar bu rakamın 16 bin 927 olduğunu, ancak Kapıkule'deki izdihamın büyük olması nedeniyle gece gelecek olanlarla birlikte sayının 20 bine ulaşmasının beklendiğini söyledi.

Son dört günde gelenler, ilk gelenlerden farklı olarak, her türlü eşyasını getirebiliyorlar. Bu nedenle Kapıkule'de görülmemiş bir yoğunluk yaşanıyor. Gelenlerin anlattıklarına göre Bulgarlar artık her isteyene pasaport verdikleri için, gelenlerin daha yoğunluk kazanarak süreceği belirtiliyor. Bu arada, hükümetin İskân Yasası'nı değiştiren bir tasarı hazırlığında olduğu, bununla İstanbul, Tekirdağ ve Edirne'de kamp sahaları kurulmasının amaçlandığı öğrenildi.

Kızılay, Edirne ve Lüleburgaz'a 998 çadır, 6 bin battaniye, 2 seyyar mutfak ve 5 seyyar tuvalet gönderdi.

ANAP'ın **"Bulgaristan'ı tel'in amacıyla"** 24 haziranda Taksim Meydanı'nda düzenleyeceği mitinge SHP'de katılma yolunda eğilim belirken, DYP Genel Başkanı Demirel, **"Hükümetler miting düzenlemez, mitingleri halk tertip eder"** dedi. Demirel, 17 haziran cumartesi günü Sakarya'da düzenlenen mitinge katılacağını bildirdi.

SHP Genel Sekreteri Deniz Baykal ise, ANAP'ın mitinge üç partinin de katılması yolundaki önerisini kabul ettiklerini, ancak Mecliste grubu bulunan üç partinin oluşturacağı komisyonun olayı ulusal ölçekte ele alması gerektiğini söyledi. Baykal, ayrıca konunun siyasi istismar ve sömürü malzemesi yapılmamasını istedi.

ANAP Genel Başkan Yardımcısı **Halil Özsoy** ile Samsun Milletvekili **Mehmet Akarca**, dün SHP Genel Sekreteri Deniz Baykal'ı makamında ziyaret ettiler. Özsoy, Bulgaristan mitingine ilişkin DYP'ye götürdükleri işbirliği önerisine karşılık alamadıklarını belirtirken, Baykal, sorunun ulusal ölçekte siyasi partilerin öncülüğünde ele alınması gerektiğini dile getirdi, ayrıca DYP temsilcileriyle de işbirliği yollarının aranacağını ifade etti.

ANAP'lı Özsoy, öğleden sonra da DYP Grup Başkanvekili **Vefa Tanır** ve SHP Genel Sekreteri **Deniz Baykal** ile TBMM'de bir araya geldiler. Üç parti temsilcisinin katıldıkları toplantıda, Bulgaristan'daki Türklere yapılan baskıları ulusal boyutta kınamanın yolları üzerinde duruldu. SHP Genel Sekreteri Deniz Baykal, herhangi bir partinin organize ettiği mi-

tinglerin, **"ulusal"** bir tepki olamayacağını, ister istemez bir parti hareketi gibi görüneceğini söyledi. Baykal, Bulgaristan'ı kınama amacıyla ulusal boyutta bir miting düzenlenebileceğini, bu organizasyonun da hiçbir partinin damgasını taşımaması gerektiğini anlattı. Baykal, sorunun ulusal platformlarda gündeme getirilmesi için başka yöntemler de bulunabileceğini ifade etti.

Baykal'ın bu önerilerine DYP Grup Başkanvekili Vefa Tanır'ın katıldığı öğrenildi. DYP Grup Başkanvekili Tanır, Bulgaristan'ı kınama için düşünülen mitinglerin sadece bir partinin organizasyonu olarak görülmesi endişesini taşıdıklarını dile getirdi.

SHP Genel Sekreteri Baykal, DYP'nin Sakarya'da, ANAP'ın da Taksim'de düzenlemeyi düşündüğü mitinglerden vazgeçilmesini ve üç partinin de bir araya gelerek ulusal çapta yeni bir organizasyon üzerinde düşünülmesini önerdi. Baykal'ın bu önerisi ilke olarak ANAP ve DYP temsilcilerince de benimsendi.

Üç parti temsilcisinin toplantısının ardından bir basın toplantısıyla durumun açıklanacağı duyuruldu. Ancak görüşmelerin uzaması üzerine TBMM'de saat 17.30'da düzenleneceği bildirilen basın toplantısından vazgeçildi. ANAP, SHP ve DYP temsilcilerinin bugün yeniden bir araya gelmeleri bekleniyor.

SHP Genel Sekreteri **Deniz Baykal** dün parti grubunda konuşurken, Bulgaristan'dan tehcire yeşil ışığı hükümetin yaktığını savunarak, **"Asıl çözüm herkesin kendi bölgesinde, kendi coğrafyasında insanca yaşamasını sağlamaktır. Tehcire mahkûm edilme kesinlikle mahkûm edilemez"** dedi.

Bu arada DYP Genel Başkanı Süleyman Demirel, dün parti grubunda yaptığı konuşmada, **"Hükümetler miting düzenlemez. Mitingleri halk tertip eder"** diyerek bu konudaki görüşlerini dile getirdi. Demirel, cumartesi günü Sakarya'da düzenlenen Bulgaristan'ı tel'in mitingine davet aldığını ve katılacağını da bildirdikten sonra, bu konuda çeşitli yerlerde de miting girişimleri olduğuna dikkat çekti.

Başbakan **Turgut Özal**, Bulgaristan'ı yeniden uyararak, **"Günün birinde bu hesap mutlaka onlardan sorulacaktır"** dedi. Özal, Trakya'daki sınır bölgesine asker sevkiyatı yapılmadığını açıkladı.

Özal, ANAP grubundaki konuşmasında Bulgaristan'dan göçe zorlanan Türk azınlığın durumunu anlattı. Bulgaristan'dan gelenler için iki büyük kamp yeri kurulduğunu belirten Özal, **"Öyle anlaşılıyor ki, Bulgar yöneticileri insanlık dışı hareketlerine devam edeceklerdir"** dedi.

Özal, Bulgaristan'dan göçe zorlananlar arasında bazı kaçaklar olabileceğine de dikkati çekerek, 5-10 bin kişinin barınabileceği, daha sonra da esas yerleşim yerlerine gönderileceği bir sistem kuracaklarını anlattı. Bulgaristan'dan göçe zorlananların sorunlarıyla ilgili olarak İçişleri ve Dışişleri bakanlarının ortaklaşa çalışacaklarını ifade eden Özal, konuşmasını şöyle sürdürdü:

"Zulüm büyük, gelen insanlardan aldığım bilgiler bu insanları palas pandıras gönderiyorlar. Bunlar Bulgaristan'ın hangi bölgesinden geliyorlar, acaba bir bölge tamamen mi boşaltılıyor? Yoksa muhtelif bölgelerden mi geliyorlar? Bunları araştırıyoruz. Bunların tespit edilmesi ve dokümanların ortaya konulması lazım. Nereden geldikleri, ne iş yaptıkları, meslekleri, Bulgaristan'daki malları, akrabaları olup olmadıkları tespit ediliyor."

Özal, bu hafta sonu Kapıkule sınırına giderek incelemeler yapacağını ve göçmenlerle görüşeceğini belirterek, konuşmasını şöyle sürdürdü:

"Aldığım bilgilere göre, gelenlerde büyük bir korku var. Zorla gönderiliyorlar. Aslında orada kalmak da istemiyorlar. Ama bir haksızlıkla gönderiliyorlar. Malına mülküne el konularak gönderiliyor. Bazılarında bir bavul, bazılarında iki bavul, öyle gönderiliyor. Bir taraftan da şunun telkin edildiğini görüyoruz; 'Gidiyorsunuz, ama orada aç kalırsınız diyorlar. Herhalde geçen aylarda Türkiye'de politik olarak 'Açız açız' diye bağıranları duymuş olacaklar. Gelirlerse burada aç kalacaklarını zannediyorlar."

Özal, Bulgarların Türk asıllıları sınırdışı etmelerinin **"ekonomimize bir yük"** olarak düşünüldüğünü de belirterek, ancak Bulgaristan'dan gelecek insanların en iyi şekilde yerleştirileceğini ve bu kişilerin Türkiye ekonomisine katkıda bulunacaklarını söyledi. Özal, konuşmasını şöyle sürdürdü:

"Ama zararlı olacak diye düşünülen şey, tam tersine yararlı olur. Bulgar yöneticilerini tekrar ikaz ediyorum. Günün birinde bu hesap muhakkak onlardan sorulacaktır. Türkiye güçlenen bir ülkedir. Bugün nüfusumuz 56 milyon, 2 milyon da onlar gönderiyor, 58 milyon ederiz. Zaten her yıl 2 milyon artıyoruz. Asrın sonunda 70 değil, 75 milyon oluruz."

Özal, Bulgaristan'ın silah kaçakçılığı yoluyla birçok maddi menfaat sağladığını, geçen yıllarda da sigara kaçakçılığından büyük paralar kazandığını ifade ederek, **"Kaçakçılığın çanına ot tıkadık. Başımıza az iş getirmediler"** diye konuştu. Özal, silah satışının serbest bırakılacağını ve silah kaçakçılığının da böylelikle kalkacağını anlatarak, **"Blöflerini gördüm"** diye konuştu.

Başbakan Turgut Özal, grup toplantısından ayrılırken, bir gazetecinin, **"Bulgaristan sınırına asker gönderildiği doğru mu?"** şeklindeki sorusu üzerine, **"Öyle mi, sen mi söylüyorsun? Önce böyle söylüyorsunuz, sonra benim ağzımdan laf alıyorsunuz"** yanıtını verdi.

Milli Savunma Bakanı **Safa Giray**, dün düzenlediği basın toplantısında, **"Türk-Bulgar sınırındaki son durumu nasıl değerlendirdiğine"** ilişkin bir soruya, **"Ordumuz ayaktadır. Görevinin başındadır. Gereken ne önlem lazımsa hepsini alır. Gereğini yapar"** dedi.

Başbakan Özal, saat 17.30 sıralarında, ASO Genişletilmiş Yönetim Kurulu toplantısında konuşurken, Bulgaristan hükümetinin **"bir nevi ciddi bir tehcir"** harekâtı başlattığını belirtti ve bugüne kadar Türkiye'ye göç ettirilenlerin sayısının 17 bini bulduğunu söyledi. **"Günün birinde Allah'ın izniyle onlardan bunun hesabını soracağımızı herkesin bilmesini isterim"** diyen Özal, soydaşlarımıza bütün vatandaşların yardımcı olmasını istedi.

Cumhurbaşkanı **Kenan Evren**'in, Bulgaristan'ın Türklere uyguladığı **"zoraki göç"** politikasını bugün **"sert bir mesaj"** yayımlayarak kınayacağı belirtildi.

Evren'in mesajında Bulgaristan'ın uluslararası yasaları, insan haklarını ve iki ülke arasındaki anlaşmaları çiğneyerek, Türk soydaşlarımızı ülkeyi terk etmeye zorladığını vurgulayacak.

Türkiye'de uzun yıllardır ilk kez Cumhurbaşkanı'nın bir ülkeyi isim belirterek kınamış olacağı bildiriliyor.

Bulgaristan'dan sınırdışı edilen Türklerle görüşen Poulton'un hazırladığı raporu, Af Örgütü'ne vereceği öğrenildi.

1402'liklere kısıtlı af

15 haziran

ANKARA (Cumhuriyet Bürosu) — 12 Eylül döneminde 1402 sayılı Sıkıyönetim Yasası'na dayanarak görevlerine son verilenlerin eski işlerine dönmeleri konusunda kısıtlı bir olanak getiren yasa tasarısı TBMM Milli Savunma Komisyonu'nda kabul edildi. Komisyonda SHP'li Öner Miski'nin sıkıyönetim komutanlarının işlemlerine karşı yargı yolu açılması ve altı aydan az hüküm giyenlere temyize başvurma olanağı sağlanması önerisi reddedildi. Milli Savunma Bakanı Safa Giray, bu öneriye karşı çıkarken, sıkıyönetim uygulamasını bir ameliyat masasına benzeterek, **"O ameliyat masasında doktorun elini titretecek düzenlemeler getirmeyelim"** dedi.

Tasarı ile birlikte SHP Hatay Milletvekili Öner Miski'nin Sıkıyönetim Yasası'nda değişiklik öngören önerisi de ele alındı. Bu öneride yer alan sıkıyönetim komutanlarının idari işlemleri hakkında iptal davası açılabilmesi ve altı aydan az hüküm giyenlerin de temyize gidebilmesi konularına Milli Savunma Bakanı Giray ve komisyonun ANAP'lı Başkanı eski Sıkıyönetim Komutanı Recep Ergun karşı çıktılar. Öneriler arasında yer alan kamu kurum ve kuruluşlarında çalışan memur ve işçiler hakkında sıkıyönetim komutanlıklarınca yapılacak kovuşturmalar için yetkili kurum ve makamların izninin alınması da reddedildi.

Milli Savunma Bakanı Giray, bu önerilere karşı çıkarken şu görüşleri dile getirdi:

"Sıkıyönetim sıcak bir çalışma ortamı. Komutan kararını hemen uygulamalı. Uygulamada hata olabilir, ama hata olacak diye aleti uygulanamaz hale getirmeyelim. Anayasanın 12. maddesinde sıkıyönetim, savaş ve olağanüstü hal durumlarında yürütmenin durdurulması kararının sınırlandırılabileceği belirtiliyor. Kanunla getirilen de bu. Sıkıyönetim komutanlarının işlemleri hakkında iptal davası açılması istemi Sıkıyönetim Kanunu'nun ruhuna aykırı. Ayrıca, Sıkıyönetim Kanunu'nda hak arama yolları var. Bu kararlar için komutanlığa itiraz edilebilir.

12 Eylül yönetimi kendine özel bir hukuk düzenini getirdi. Öyle bir müdahale olunca zaten bugün yapılacak düzenlemeler uygulanamaz. Sıkıyönetim bir ameliyat masasıdır. O ameliyat masasında doktorun elini titretecek düzenlemeler getirmeyelim."

SHP'li Miski, yasalarla topluma dar elbise giydirilmemesi gerektiğini ve bunun sıkıntısının sonradan çekildiğini belirterek, Giray'ın tavrını **"Başbakan 'Bu anayasa vadesini doldurdu, yenisini yapalım' diyor. Ama, hükümetin bir bakanı ise bu anayasanın bir maddesinin arkasına sığınıyor"** diye eleştirdi. Miski, sıkıyönetim komutanlarının kararlarının yargının üzerinde olamayacağını da vurgulayarak, bu kararın mutlaka yargıya götürülmesi yolunun açıması gerektiğini söyledi.

Bu görüşmelerin ardından yapılan oylamada SHP ve DYP'lilerin oylarına karşı öneriler ANAP'lıların oylarıyla reddedildi. Komisyonun bazı ANAP'lı üyeleri, görüşmeler sonunda tereddüte düşünce, konunun Adalet Komisyonu'na gönderilmesini önerdiler. Ancak daha sonra yapılan oylamada da önerilerin reddi yolunda oy kullandılar.

Komisyondan geçen tasarıya göre 12 Eylül döneminde Sıkıyönetim Yasası'na dayanarak görevlerine son verilenlerin durumları yasanın yürürlüğe girdiği tarihten itibaren bir yıl içinde başvurdukları takdirde incelenecek. Aynı şekilde Sıkıyönetim Yasası'na dayanılarak okullarıyla ilişiği kesilen öğrenciler de bir yıl içinde başvuracaklar. İnceleme sonunda yeniden işe alınanlar görevden alındıkları tarihteki ücret ve diğer özlük haklarıyla göreve başlayacaklar. Görevden alınmalarından bu yana geçen süreler değerlendirilmeyecek ve bu süre için ücret ödenmeyecek. Bu durumda olanların derece ve kademeye ilerlemeleri de dikkate alınmayacak.

Komisyonda SHP'lilerin göreve döndürülecek 1402'liklere boşta geçen süreleri içinde aylık ve ücret ödenmesi ve bu süre içindeki derece ve kademe ilerlemelerinin değerlendirilmesi önerisi ise ANAP'ıların oylarıyla reddedildi.

İl sayısı 71 oldu

16 haziran

ANKARA (Cumhuriyet Bürosu) — Aksaray, Bayburt, Karaman ve Kırıkkale'nin il olmasında ilişkin yasa tasarısı TBMM Genel Kurulu'nda kabul edildi. Yasayla il sayısı 71'e çıkarken, 5 de yeni ilçe kuruldu.

Dört il ve 5 ilçe kurulmasına ilişkin yasa Cumhurbaşkanı'nın onayından sonra yürürlüğe girecek. Yeni illerin plaka numaraları ise alfabetik sıraya göre 67'den sonra devam edecek. Aksaray'ın plaka numarası 68, Bayburt'un 69, Karaman'ın 70, Kırıkkale'nin 71 olacak.

Yeni kurulan il ve ilçelere Bakanlar Kurulu'nca kadro verilmesi beklenmeden hemen kaymakam ve vali ataması yapılacak. Atama işlemleri yasanın yürürlüğe girdiği tarihten itibaren 60 gün içinde tamamlanacak. Yeni illerin özel idare meclisleri ise bu illere bağlanan ilçelerin mevcut il genel meclisi üyelerinden oluşacak. İl genel meclisleri 90 gün içinde toplanarak daimi encümen seçimlerini ve bütçelerini yapacaklar. Yeni illerin kapsadığı ilçelerin il genel meclisi üyelerinin statüleri 90 günün sonuna kadar mevcut bağlılık durumuna göre devam edecek. Bu ilçelerdeki il özel idarelerinin bütün taşınır ve taşınmaz varlıklarıyla, hak, alacak ve borçları da 90'ıncı günden itibaren yeni bağlandığı il özel idarelerine geçecek.

Yeni kurulan Kırıkkale ilinin merkezi Ankara'ya bağlı Kırıkkale ilçe merkezi olacak. Kırıkkale iline Delice, Keskin ve Sulakyurt ilçeleri bağlanacak. Merkezi Niğde'ye bağlı Aksaray ilçesi olacak, Aksaray iline Ağaçören, Güzelyurt ve Ortaköy ilçesi ile Şereflikoçhisar'ın bir bölümü bağlanacak. Karaman'a, Ayrancı, Ermenek ve Kazım Karabekir ilçeleri, Bayburt'a da Aydıntepe ilçesi bağlanacak.

Yazarın demokrasi hasreti

CELAL ÜSTER *18 haziran*

Yıl 1938. İstanbul Polis Müdüriyeti'nde Birinci Şube Üçüncü Kısım Nezareti'nde. İşkenceden çıkmış bir anında babasıyla yüzleştiriyorlar. Babasıyla sarılıp ağlaşıyorlar. O sırada on dokuz yaşında.

Yıl 1958. Aradan yirmi yıl geçmiş. Vatan Partisi'ni kurmaktan gözaltında. Bu kez aynı kısımda oğluyla karşılaşıyor. Sarılıp kucaklaşıyorlar.

Yıl 1988. Aradan otuz yıl geçmiş. İstanbul Devlet Güvenlik Mahkemesi'nde **"Ateşten Köprü"** adlı anı romanıyla ilgili olarak yargılanıyor. Savcı, Türk Ceza Kanunu'nun 142. maddesini ihlalden 15 yıla mahkûmiyetini istiyor. Tek kaygısı şu: **"Bu sefer de torunlarımla sarılıp kucaklaşacak mıyız?"**

Bereket, buna gerek kalmadı. **"Ateşten Köprü"** adlı kitabından aylardır yargılanmakta olan Kerim Korcan, 4 Mayıs 1989 günü beraat etti.

— Kerim Korcan, 50 yıldır süren bu baskıları nasıl yorumluyorsunuz?

KORCAN — Cezanın, acının, hasretlerin tiryakisi olmadığımız bilinir. Bu bakımdan ne yapmışsak bilinçli bir vatandaş olmanın sorumluluğunda yaptık. Bir toplumun siyasal ve sosyal çalkantılar içinde yaşıyor olması, özlenen demokrasinin bir türlü rayına oturmaması, oturtulmaması, ister istemez yazarların eserlerine de yansıyacaktır. Bu verileri saptırmadan, aslına uygun bir şekilde verebilmişseniz, mahkeme kapılarına düşmeniz de söz konusu oluyor, olabiliyor.

— Yani olayı bir bakıma olağan mı karşılıyorsunuz?

KORCAN — Eh, biraz da öyle değil mi? Fikir savaşı alanına çıktığımdan beri halkımızın gözleri önünde birtakım memleket gerçeklerini tartışmaya çalıştım. Bir hayli de kitap yayımladım. Bunlardan **"Anladık"** adlı şiirim ve **"Tatar Ramazan"** adlı büyük hikâyem İstanbul 2. Ağır Ceza Mahkemesi'nde yargılandı ve sonunda benimle beraber aklandı. Bu kadar ağır konular işleyip de kitaplarımdan dolayı sık sık kovuşturmaya uğramamam konusunu bir gün dostum **Yılmaz Onay**'la tartışıyordum. Bana şöyle dedi: "Kerim Korcan, sen slogan edebiyatı yapmıyorsun ki bu da eserlerinin karşıt fikirdekilerce de okunmasını sağlıyor."

— Ama aradan yıllar geçti, "Ateşten Köprü"yle yeniden mahkeme önüne çıkarıldınız.

KORCAN — Bu, **"Ateşten Köprü"** kitabımın ötekilerden bir hayli farklı bir içerikte olduğunu gösteriyor. Burası açık. Belli ki bu çalışmamda daha derinlemesine girmişim toplum olaylarına ve pervasız davranmışım.

— "Ateşten Köprü"nün yayımlanmasından çok kısa bir süre sonra toplatılması da ilginç.

KORCAN — Belki şaşacaksınız, bu gururumu okşamamış da değil. Kitap okunmaması konusunda ardı arkası gelmeyen şikâyetler yapılan bir ülkede bu çabuklukta gelen resmi ilgi, bir taraftan da hayra yorulmalı. Okuma sevgisi de yukardan mı gelecek yoksa?

— Kitabın yargılanması uzun sürdü. Bu arada ne gibi bir tepkilerle karşılaştınız?

KORCAN — Çevremde söylenen şu klişe hüküm bir hayli düşündürdü beni ve üzdü: **"Efendim, bundan bir şey çıkmaz. Bundan sonra ceza veremezler!"** İşte yerine oturmayan, ayakta da duramayan sözler, kanılar bunlar. Bu kadarcığını olsun biz de bilmiyor muyuz? Asıl korkuncu, çok ciddi bir olayı böylesine hafife almak, gerçeklere yan çizmek. Çingeneyi aşagılayacağına, neden hep onların ipleri çektiğini düşün, belki buradan bir yerlere varabilirsin.

Elinde bir bin liracığının olmaması, iki üç hap alamaması bir hastayı ölüme sürükleyebilir. Ama insanların böyle bir ölüye 10 bin liralık çiçek gönderdiğini de biliyoruz. Soralım, insanca ilgi bu mudur? Amatör bir tiyatrodan genç bir aktörü 15 yıl ceza tehdidiyle yargılasanız, bu o kişi üzerinde hiç değilse bir burukluk yaratmayacak mıdır?

— Ama bu, dar bir çevreden gelen bir tepkiydi herhalde?

KORCAN — Doğrudur. Dar bir çevreden gelen, olumsuz, yüzeyden, art hesaplarla yüklü esintiler bunlar. Oysa bugün halkımız yazarına daha bilinçli bir değer biçmekte, daha sıcak bakmaktadır. Hakkımda verilecek karar konusunda olumlu ya da olumsuz duyguları bir arada yaşadım celseler boyunca. Ama savunmam, cesur avukat Gülçin Çaylıgil ve onun değerli arkadaşlarının elindeydi. Onlar son derece ağırığı olan, bilimsel değerde bir savunma çıkardılar mahkeme karşısına ve yeni bir örnek yarattılar.

Kerim Korcan, demokrasi bin bir yorumla sakatlandığında, insan ilişkileri aşiret kavgalarına dönüştürüldüğünde, bundan hiç kimsenin zaferle çıkamayacağı görüşünde.

Yıl 1938. Donanma Askeri Mahkemesi'nde isyancılıktan 12 yıla mahkûm oluyor.

Yıl 1958. İstanbul 2. Ağır Ceza'da, Vatan Partisi'ni komünist esaslarla kurmadığı anlaşılarak beraat ediyor, ama 2 yıl cabadan yatmış oluyor.

Yıl 1988. Devlet Güvenlik Mahkemesi'nde 8 ay süren tutuksuz yargılanmadan sonra aklanıyor.

Kerim Korcan şimdi 71 yaşında. **"Demokrasiye hasret gidiyorum. Vatan sağolsun!"** diyor.

Karun'un Hazineleri... Tarih Bilinci...

HASAN CEMAL *19 haziran*

Sanat ve hukuk dünyası, New York ve Indianapolis Federal Mahkemesi'nden çıkacak iki kararı merakla bekliyor. Kararlar, çalınmış sanat eserlerinin ya da tarihsel ve kültürel mirasın gerçek sahibi ülkelere geri verilmesinde, benzer olaylar için emsal oluşturabilecek.

Birinci karar, KKTC'de Karpas Burnu'ndaki Kanakarya Kilisesi'nden çalınan Bizans mozaikleri ile ilgili. Rumlar, 1988 ekim ayı sonunda bunlardan dördünün satılmakta olduğunu öğrendiler. Bir Amerikan avukatlık firması ile hiç gecikmeden anlaşıp, mozaiklerin satışını önlemek üzere Indianapolis Federal Mahkemesi'nde 90 gün süreli ihtiyati tedbir kararı uygulatarak, ilk yasal adımı attılar.

Ayrıca Rumlar, dünyada bilinçli bir yayın kampanyasına giriştiler. Mozaiklerin önemini anlatan notları, davayla ilgili bilgileri, olayların özetini ve fotoğraflarını bazı ünlü Amerikan gazete ve dergilerine kuru *"basın bildirisi"* olarak değil de, *"el altından atlatma haber havasında"* dağıttılar. Tabii bu arada, Kıbrıs'ın 1974'ten beri (Müslüman) Türk askerlerinin işgali altındaki (Hıristiyan) kiliselerin soyulması temasını işlemeyi de ihmal etmediler. Öğrendiğimize göre, Avrupa Konseyi'nin ardından UNESCO'yu ve öteki uluslararası sanatsal örgütleri de harekete geçirdiler.

Indianapolis'te 30 mayıstaki mahkeme başlamadan birkaç gün önce, Amerikan CNN Televizyonu'nda Güney Kıbrıs çıkışlı iki dakikalık haber yayımlatıldı. Haber, öteki Amerikan TV istasyonlarını da etkiledi. Mozaik olayına bazı Alman ve Hollandalıların adlarının karışması üzerine Avrupa basını da devreye girdi. Rum tarafı mahkemeye uluslararası kamuoyunun desteğiyle çıkmasını bildi.

Kıbrıs Rum tarafı işte böyle.

Peki, biz ne yapıyoruz? Çünkü New York Federal Mahkemesi'nde süren bir dava da Türkiye'yle ilgili.

New York'ta sessiz sedasız süren bu davada davalı taraf, New York Metropolitan Sanat Müzesi. Müzenin avukatlarının iddiasına göre, 1966-68 yıllarında Türkiye'den kaçırılan *"Karun Hazineleri"*nin kokusu 1970'te çıktığında, Türk hükümetinin o zamanki bazı sorumluları girişimler yaptılarsa da, 1973'ten sonra hazinenin peşini bıraktılar. Yine müzenin iddiasına göre, tarihsel ve kültürel mirasına, daha doğrusu malına sahip çıkmak için, gerekli *"özen"* ve *"sebat"*ı göstermediği için, hakkını zaman aşımından dolayı yitirdi Türkiye.

Müze, bu iddiasıyla, zamanın 1966-1986 yılları arasındaki Türkiye Cumhuriyeti'nin tüm milli eğitim, kültür ve dışişleri bakanlarının, müsteşarlarının, eski eserler ve müzeler genel müdürlerinin, Washington büyükelçilerinin ve başkonsoloslarının, *"taaa ki Özgen Acar adlı bir gazeteci olayların içyüzünü yazıncaya kadar haklarına sahip çıkmadığını"* mahkemede açıkça vurgulayabiliyor. 1986'da Kültür Bakanı Mükerrem Taşçıoğlu dava açma kararı almasa ve halefi Mesut Yılmaz da bu kararı uygulamaya koymasa Dışişleri Kültür Dairesi ve New York Başkonsolosluğu ile Müzeler Genel Müdürlüğü'ndeki bir avuç bürokratın çabaları da olmasa, Türkiye'nin haklarını belki de hiç kimse aramayacaktı.

Türkiye tarafından bu dava açılırken, ve de üç yıldan bu yana sürerken bu davayı desteklemek ve uluslararası alanda kamuoyu yaratmak için, neler yapıldığının, daha doğrusu nelerin yapılmadığının üzerinde de biraz durmak gerekiyor. Değil Kıbrıs Rumları gibi hareket etmek, Amerikalı avukatların bazı önerilerinin dahi Türk hükümetince dikkate alınmadığını bilmekte yarar var. Amerikan kamuoyu böyle bir davanın üç yıldan bu yana New York'ta sürdüğünü ise hâlâ bilmiyor.

Kanakarya mozaikleri olayını ilk kez birinci sayfasında duyuran ve özel olarak Indianapolis'e muhabir gönderip günlerce yayın yapan New York Times gibi ünlü bir gazete, Karun Hazineleri'nden iç sayfalarında ve o da tek sütunluk bir iki haberle yetinmişti. Bunda gazetenin sahibinin müzenin başkanı ve aynı zamanda avukatlarının da müzenin avukatları olmasının rolü yok değildi.

Türkiye'nin dava ettiği bir müzede, Türk Dışişleri Bakanı Vahit Halefoğlu'nun, seçkin davetlilerin, basının ve TV'nin temsilcileri önünde New York'ta *"Muhteşem Süleyman Sergisi"*ni açarken yapacağı konuşmada, Karun Hazinesi'ne de değinmesi için çok iyi bir ortamın olduğunu Amerikalı avukatların önermelerine karşılık, *"Adamlara ayıp olur!"* gerekçesiyle bu konudan söz edilmiyordu.

Adamlar kaçırırken, hırsızlık malını satın alırken ayıp etmiyorlardı; ama bundan söz etmek, kimi Türk diplomatlarının dilinde ayıp sayılabiliyordu. Tabii Türkiye önemli bir fırsatı böylece kaçırıyordu.

Kaldı ki *"hırsızlığını"* kabul edip bunları geri vermemek için *"zaman aşımı"* gibi hukuksal kavramların arkasına sığınan bir müzede, böyle bir sergiyi aslında hiç açmamak gerekir. Oysa böyle bir uygulama dünyada en büyük kamuoyu kampanyasını oluşturacak ve yargıç Vincent Broderick'i de kararını vermeden önce en az iki kez düşünmek zorunda bırakacaktı.

Daha sonra Amerikalı avukatların ABD Dışişleri Bakanlığı'nca *"Kararın Türkiye'den yana verilmesinde Amerikan halkının çıkarının bulunduğu yolunda"* mahemeye bir *"çıkar bildirimi"*nde bulunması önerisi de, Türk Dışişleri Bakanlarınca Amerikalı meslektaşlarına iletilmiyor, sadece Bakanlık Müsteşarı Büyükelçi Nüzhet Kandemir, Washington'da kendi düzeyinde bir yetkiliye bu konuyu *"not"* ettirebiliyordu. Gönül isterdi ki, birkaç ay önce Ankara'da yapılan eski eser kaçakçılığının önlenmesi ile ilgili sempozyuma ya da geçen ay Antalya'da düzenlenen Arkeolojik Kazı Sonuçları Sempozyumu'na katılan bütün Türk ve yabancı bilim adamları, bireysel ya da topluca bildiriler kaleme alsınlar, bunları Ankara'daki Amerikan Büyükelçiliği'ne, ABD Dışişleri Bakanlığı'na, Türkiye'deki yabancı basın mensuplarına iletsinler! Ayrıca başka ülkelerin ya da baskı gruplarının sık sık yaptıkları gibi Amerikan gazetelerine, -hatta New York

Times Gazetesi'ne- ilanlar vererek olayı duyursunlar!

Amerika'da kamuoyu böyle oluşturuluyor, davalar böyle kazanılıyor. Sadece bir milyon dolara bir avukatlık firması ile anlaşıp Türkiye Cumhuriyeti'nin tarihinde ilk kez bir Amerikan mahkemesinde hak aramakla bu davalar kazanılmıyor.

Karun'un Hazineleri'ne, yani kültür mirasımıza sahip çıkalım!

Kıbrıs Rum yönetimi kadar tarih bilinci yok mu Türkiye'yi yönetenlerin?

Dava hâlâ sürüyor; New York Federal Mahkemesi'nin kararı da Indianapolis'inki gibi eli kulağında; haydi gösterin kendinizi.

Sosyalist Ülkelerin İkilemi

ERGUN BALCI *22 haziran*

Günümüzde sosyalist ülkelerin en büyük ikilemi, ekonomi ile politik, daha doğrusu yönelmekte oldukları ekonomik yönetimle siyasal sistem arasındaki uyumsuzluk olarak görülüyor. 1970'lerin sonlarına kadar bu ikisi arasında uyum vardı. Ekonomi, ülkede tek siyasal güç olan Komünist Partisi'nin denetimi altında merkezi plana göre yönetiliyordu. Başka bir deyişle, ekonomi ve politika tek elden yürütülüyordu. Sosyalist ülkeler, 1970'lerin sonlarına doğru bu yoldan ayrılmaya başladılar.

Neden?

Çünkü ekonomik açıdan büyük darboğaza girmişlerdi. Rekabet gücü olmayan mallarını dünya pazarlarında satamıyorlar, yeni teknoloji ve makine ithal edebilmek için sürekli borçlanıyorlardı. Merkezden gelen talimata uymanın dışında hiçbir kay- [illegible] ayan yöneticilerin yönetimindeki işletme- [illegible] llaşmış, teknolojik açıdan kendilerini ye- [illegible] miş, üretim düşmüş, kalite bozulmuştu. [illegible] stan, Polonya, Çin ve daha sonra Sovyet- [illegible] bu durumda tarihsel bir deneye girişerek, [illegible] lçülerde piyasaya açılmaya başladılar. [illegible] u ile birlikte de ekonomik ve siyasal yö- [illegible] sında o zamana dek süregelen uyum, ye- [illegible] bir çelişkiye terk etti. Çünkü piyasa çoğulcudur. Merkezi planın aksine, karar alma mekanizması ademi merkeziyetçidir. Amaç kişilerin ve işletmelerin yaratıcılığı, dinamizmi ile üretkenliği ve ekonomik canlanmayı sağlamaktır. Ekonomik kararlar merkezden değil, piyasanın gereklerine göre davranan özel kişiler ve yöneticiler tarafından alınır. Çiftçiler, özel girişimciler, yöneticiler artık kendi alanlarında söz hakkı sahibidirler.

Ancak çoğulcu ekonomik altyapı (ne kadar sınırlı olursa olsun) tekelci siyasal üstyapı ile bağdaşmaz. Ekonomik alanda kararı kendisi veren kişi ya da kuruluş, bir süre sonra aynı hakkı siyasal alanda da ister. Ve ekonomik adamı merkezcilikle, siyasal merkezcilik arasında giderek keskinleşen çelişki başlar. Ekonomik özerklik, kitlelerin siyasal özgürlük özlemlerini arttırır, sonunda çatışma kaçınılmaz hale gelir.

Çin'de bu olmuştur.

Çin yöneticilerinin tekelci siyasal sistemle, çoğulcu piyasa ekonomisini bağdaştırma çabaları Tienanmen Meydanı'ndaki kan banyosu ile noktalanmıştır.

Deng Şiaoping, göstericilerin kapitalizmi geri getirmek istediklerini ileri sürmüştür. Oysa Çin'e kapitalizmi sokan bizzat kendisidir. Tarımda kolektif çiftlikler (köy komünleri) kaldırılmış, özel girişimci-

lere geniş haklar tanınmış, milyonerler, hatta milyarderler yetişmiştir. 1980'lerin başlannda Şenzen, Şantu ve Zuhar gibi kıyı kentlerinde "özel ekonomik bölgeler" kurulmuştur. Çin ekonomisinde "kapitalist adaları" oluşturan bu bölgelerde yabancı sermayeye her türlü kolaylık tanınmış ve Çinli müteşebbislerle işbirliği yapmaları teşvik edilmiştir. Tienanmen Meydanı'ndaki göstericiler ise sadece bu ekonomik özerkliğin doğal uzantısı olan siyasal özgürlüğü, demokrasiyi istiyorlardı.

İşte Deng ve yaşları 80'in üzerindeki yardımcıları buna izin veremezlerdi. Komünist Partisi'nin siyasal güç tekeli; yani kendi iktidarları tehlikeye giriyordu. Kendini tehlikede hisseden bürokrasi, karşı saldırıya geçerek hareketi bastırdı.

Mihail Gorbaçov ise ekonomik çoğulculukla siyasal tekelciliğin bağdaşmayacağını görerek, siyasal reformlarla işe başlamıştır. Çin denemesi, Komünist Partisi'nin denetiminde piyasa ekonomisini işletme girişimi idi. Bu niteliği ile de otoriter ve düzenleyici devletin denetiminde piyasa ekonomisi uygulaması olan Güney Kore modelini andıran yanları vardı. Çin, ekonomik reformlara devam ederse, yoğun baskı ortamında bu benzerlik daha da artacaktır.

Gorbaçov'un programında ise glasnost (açıklık), perestroykanın (ekonomik yeniden yapılanma) motorudur.

Ekonomik canlanmaya, ancak glasnost yolunda gidilebilir. Bu mantık doğrudur. Ama Sovyet lideri, bu yolda ilerlerken boyutlarını tahmin edemediği bir engelle karşılaşmıştır. Ekonomik canlanma için gerekli olan demokrasi, milliyetlerin daha fazla bağımsızlık istemelerine yol açmakta, ayrılıkçı akımları güçlendirmektedir. Böylece Sovyetler Birliği'nin parçalanma tehlikesi gündeme gelmektedir.

Polonya ve Macaristan'a gelince; bu ülkeler siyasal çoğulculuk yolunda şimdilik bir bunalımla karşılaşmadan ilerlemektedirler. Ancak Sovyetler Birliği açısından büyük stratejik öneme sahip olan Polonya'nın bu yolda hangi noktaya kadar ilerleyebileceği henüz bilinmiyor.

Özetle, büyük bir ekonomik bunalıma düşmüş olan sosyalist ülkeler ciddi reform çabası içindedirler. Ancak bazı çevrelerin öne sürdüğü gibi bu reformlar Marksist rejimlerin sosyalist çerçeve içinde kendilerini yenileme çabaları değildir. Reformlar, piyasaya açılma ve kapitalist önlemlere başvurma şeklinde ortaya çıkmaktadır.

Hoşunuza gitmeyebilir, ama gerçek budur. Eğilim, özel sektörle devlet sektörünün bir arada yaşayacağı karma ekonomi yönündedir. Ne varki bu noktada ortaya, çoğulcu piyasa ile komünist Partisi'nin temsil ettiği tekelci siyasal sistem arasındaki çelişki çıkmaktadır. Bu çelişki Çin'de yüzlerce insanın ölümüne yol açan kanlı olaylara ortamı hazırlamıştır.

Polonya ve Macaristan şimdilik dikenli yolda kazasız belasız yürümektedirler. Ama Polonya'da ekonomik bunalımın kontrolden kaçması, grev ve sosyal huzursuzluğun yayılması, siyasal barışı ortadan kaldırıp otoriter yönetimin geri dönmesine yol açabilir.

Sovyetler Birliği'nde ise ülkenin etnik yapısından ötürü, ekonomik canlanma için gerekli olan siyasal demokrasi, milliyetler arasında ayrılıkçı akımları güçlendirmekte, parçalanma tehlikesini gündeme getirmektedir. Bu olguyu önlemek için uygulanacak merkezci, sert ve otoriter bir yönetim ise ekonomik canlanmayı olanaksız kılacaktır. Başka bir deyişle Sovyetler Birliği'nde ekonomik reformların bedeli sosyal kargaşa; sosyal istikrarın bedeli ise ekonomik durgunluk olarak görülüyor.

Mihail Gorbaçov'un en büyük ikilemi de budur.

Kooperatifte zimmet iddiası

SÜLEYMAN SARILAR *23 haziran*

SSK Göztepe Hastanesi'nde 350 bin lira maaşla çalışan **"müstahdemlerin"** kurduğu 2700 konutluk Ata-2 Yapı Kooperatifi'nde 104 milyon liralık zimmet saptandı. Sanayi ve Ticaret Bakanlığı Başmüfettişleri, kooperatif kayıtlarında yaptıkları incelemelerde, kayıtlarda usulsüzlük belirledi, 11 yönetici hakkında **"Zimmetlerine para geçirmek, kayıtlarda usulsüzlük ve görevlerini kötüye kullanmaktan"** dolayı Kadıköy Savcılığı'nca soruşturma açıldı. 350 bin lira maaşla çalışan kooperatif başkanının mal varlığı 7 daire, 400 dönüme yakın arsa, çiftlik, yazlık ve otomobil ile milyara ulaşırken, kooperatif üyeleri, yöneticilerin bu malları kooperatifin parasıyla aldıklarını öne,sürüyorlar. Yöneticiler suçlamaları reddederken, mal varlıklarını **"çalışarak"** kazandıklarını belirttiler. Daha önce kurdukları Atayurt Kooperatifi'nden zimmetlerine para geçirdikleri iddiasıyla Kartal Ağır Ceza Mahkemesi'nde yargılanan yöneticilerle ilgili müfettiş incelemeleri sürüyor. Ata-2'nin 1984'ten bu yana süren öyküsü, 25 haziran pazar günü yapılacak genel kurulda bir kez daha tartışılacak.

Kadıköy 1. Noterliği'nin 7 Aralık 1984 tarih ve 67335 numaralı onayıyla Ata-2, **Şaban Çalımlı, İbrahim Genç, Muammer Çetinkaya, İsmail Orhan, Mustafa Yelmez, Kadir Yüksel, Fikret Gülal** tarafından kuruldu. Ata-2, yedi kişinin kurdukları ne ilk kooperatif, ne de son kooperatifti. Ata-1, Atayurt, Sağlık-İş kooperatifleriyle, Şirinkent İnşaat ve As Yapı Malzemeleri şirketlerinin kuruluş belgelerinde de dört imza hep aynı, Şaban Çalımlı, Muammer Çetinkaya, İbrahim Genç ve Temel Kılıçarslan kooperatiflerin ve şirketlerin hepsinde kurucusu veya yöneticisi.

Şaban Çalımlı, İbrahim Genç ve Muammer Çetinkaya, SSK Göztepe Hastanesi'nde müstahdem olarak çalışıyorlar. Aynı kişilerin kurduğu Ata-3 Kooperatifi ise bakanlıkça onaylanmadığı için doğamadan öldü. 15 kişinin umudu Ata-2 Kooperatifi'nin yaklaşık üç bin üyesinin umutları, konutları zamanında teslim edilmediği için **"suya düşmüş"** durumda. 1987'de teslim edileceği vaat edilen inşaatın bugüne kadar ancak yüzde 11-12'si tamamlanabilmiş.

Ata-2'de ilk sorun 10 Nisan 1986'da yapılan 1985 yılına ait olağan genel kurul toplantısında çıktı. 181 kayıtlı üyenin katılması gereken genel kurul, dokuz kurucu üye arasında yapılınca, daha sonradan yapı-

lan şikâyetler üzerine kongrenin **"mutlak butlanla sakatlandığı"** yani çoğunluk katılmadığı için geçersiz olacağı Ticaret Bakanlığı Müfettişi Temel Yavuz'un raporuyla saptandı. Bu toplantıda Ata-2'nin Tuzla'daki arsasının Atayurt Kooperatifi'ne satışına karar veren kurucu üyelerin bu kararının geçersiz olduğu belirtildi.

Bu arada yönetime karşı yolsuzluk iddialarını kanıtlamaya çalışan bir grup muhalif üye aralarına yönetim kurulu üyesi **Ahmet Keskin** ve denetim kurulu üyesi **Ertuğrul Kartal**'ı da aldı. **Alaattin Karataş, Kenan Erçel**'le birlikte kooperatif kayıtlarından belge toplayan yönetim ve denetim kurulu üyeleri Keskin ve Kartal, Somtaş şirketiyle iş mukavelesi imzaladığını, ancak Somtaş'ın kuruluşundan bir gün önce bu şirkete ödeme yapıldığını belirlediler. Somtaş'ın 1968 doğumlu **Şeyhmus Damar** tarafından 9.7.1987 tarihinde kurulduğunu belirleyen muhalif grup, kooperatifin 10.7.1987'de iş sözleşmesi imzaladığını, ancak Somtaş'ın kuruluşundan bir gün önce 8 Temmuz 1987'de 20 milyon liralık ödeme yapılarak fatura alındığını belirlediler. Somtaş'ı araştıran muhalif üyeler, bu şirketin hayali olduğunu öne sürüyorlar.

Ata-2'de yolsuzluklara kanıt olarak gösterilen ikinci bir belge **İbrahim Yalçın** Mimarlık Limited Şirketi'yle aynı iş için aynı tarihte yapılan iki ayrı iş sözleşmesi olarak gösterildi. İbrahim Yalçın'ın şirketiyle 2.3.1986'da imzalanan birinci sözleşmede kontrolörlük ücreti tüm inşaat maliyetinin yüzde iki buçuğu olarak belirlenmiş. Ancak sonradan yapıldığı öne sürülen aynı tarihli ikinci sözleşmede ise bu oranın yazılacağı bölüm boş bırakılmış. Ayrıca ikinci mukavelede birinci mukavelede olmayan ceza şartları getirilerek kooperatifin bu şirketten vazgeçmesi halinde 1 milyar lira ödemesi koşulu getirilmişti. İki sözleşmedeki farklılıklara dikkat çeken muhalif üyeler, ikinci mukavelenin bazı yolsuzlukları gizlemek için hazırlandığını öne sürüyorlar. Ayrıca İbrahim Yalçın'a inşaat ruhsatı almadan iki milyar lira ödendiğini bilançodan gösteren üyeler, Üsküdar Belediyesi'nin 1.4.1988 tarihli 1111 sayılı kararını gösterdiler. Belediye encümeninin kararında Ata-2 inşaatının ruhsatsız olduğu belirtilerek Boğaziçi İmar Kanunu'nun 13. maddesi gereğince yıkılması, inşaat sahibinin mahkemeye verilmesi kararlaştırıldı. Bunun üzerine belediye ekipleri inşaatı mühürlediler ve arsanın eski haline getirilmesini istediler.

Ata-2'deki inşaat ruhsatsız sürerken, kooperatif yöneticileri Şirinkent ve As Yapı adında iki ayrı şirket kurdular. Şirinkent İnşaat Taahhüt Organizasyon Ticaret ve Sanayii A.Ş. 5.2.1986'da Şaban Çalımlı, Muammer Çetinkaya, İbrahim Genç, Temel Kılıçarslan ve Şakir Aktaş tarafından kurulan şirketin adresi de Ata-2'nin merkezi olarak belirtilmiş. As Yapı Malzemeleri Pazarlama Sanayi ve Ticaret AŞ ise 3.3.1986 tarihinde aynı kişiler tarafından kuruldu. Kooperatifler Yasası'nın **"Aralarında iş ortaklığı bulunanlar yönetim kuruluna seçilemezler"** hükmüne rağmen yöneticilerin görevlerini sürdürdüklerine dikkat çeken muhalif üyeler, tüm şikâyetlerini Sanayii ve Ticaret Bakanlığı'na bildirdiler.

Denetim kurulu üyesi Ertuğrul Kartal, bakanlığa gönderdiği şikâyet dilekçesinde kooperatif yöneticilerinin kurduğu Şirinkent şirketinin 1986 yılında Şile'de arsa alarak 150 yataklı otel ve 100 dubleks daire inşaatını planladığını, 3 milyar kapasiteli bu projede kooperatif parasının kullanıldığını, aynı şirketin Avusturya'dan kereste ithal ederken de Ata-2'nin parasını kullandığını öne sürdü, kooperatifin denetlenmesini istedi.

Şirinkent'e kooperatif parasıyla makine parkı alındığını da iddia eden Ertuğrul Kartal'ın şikâyeti üzerine bakanlık müfettişi Temel Yavuz, Ata-2'nin hesaplarını inceledi ve sadece 181 üyenin katılması gereken kongrenin 9 kurucuyla yapıldığı nedeniyle geçersiz olduğunu raporunda belirtti. Bunun üzerine muhalif üyeler, Temel Yavuz'u kooperatif yöneticileriyle **"anlaşmakla"** suçlayarak bakanlığa şikâyet ettiler. Bakanlık, bu kez başmüfettişler **Salih Zeki Bengü** ve **Tuncer Uçarol**'u görevlendirdi.

Kooperatifin **"dolandırdıkları, zimmetlerine para geçirdikleri"** iddialarıyla yargılanan yöneticiler hakkında şimdi de Ata-2'yi dolandırdıkları ve zimmetlerine para geçirdikleri iddiasıyla Kadıköy Cumhuriyet Savcılığı'nca soruşturma açıldı. Soruşturmaya neden olan Sanayi ve Ticaret Bakanlığı başmüfettişleri **Tuncer Uçarol** ve **Salih Zeki Bengü**'nün iki ayrı raporunda kooperatif yöneticilerinin 104 milyon lirayı zimmetlerine geçirdikleri, üye kayıtlarının düzenli tutulmadığı, yevmiye defterlerinin notere tasdik ettirilmediği, envanter defterlerinin usulsüz tutulduğu, Tuzla'da satılan kooperatif arsasından alınan paranın kooperatife geçirilmediği belirtiliyor.

Başmüfettişlerin 30.5.1989 tarihli sekiz sayfalık ilk raporunda Başkan Şaban Çalımlı, yönetim kurulu üyeleri Muammer Çetinkaya, İbrahim Genç, İsmail Orhan, Mehmet Hasdemir, Ali Güvercin, Mehmet Kargı, Ahmet Keskin, Turgut Eren, muhasebeci Hasan Harman ve Ali Altuntaş'ın kooperatif kayıtlarındaki usulsüzlükleri nedeniyle Türk Ticaret Kanunu'nun 67/3. maddesine göre cezalandırılmaları isteniyor.

Başmüfettişlerin 8.6.1989 tarihli ikinci raporunda ise, aynı yöneticilerin kooperatifin 10, 20, 24 ve 50 milyon liralık çeklerle toplam 104 milyon lirayı kendi şirketleri As Yapı Malzemeleri Pazarlama Sanayii ve Ticaret AŞ'ye aktardıkları, bu parayı As Yapı'nın Avusturya'dan gerçekleştirdiği kereste ithalinde kullandıkları, kooperatif kayıtlarında ise bu paranın arsanın alındığı **Osman Çular**'a ödenmiş gibi gösterildiği belirtiliyor. Bir dedektif gibi çalışan müfettişler, bankalardaki çek numaralarını inceleyerek paranın As Yapı'ya aktarıldığını saptadılar. Raporda yöneticilerin zimmet suçundan TCK'nın 203. maddesi uyarınca on yıldan az olmamak koşuluyla hapisle cezlandırılmaları isteniyor. Ayrıca TCK'nın 80. maddesine göre bu cezanın yarıya kadar arttırılması görüşüne yer veriliyor. Müfettişlerin başka bir raporunda ise Tuzla'da kooperatifin arsasını satan yöneticilerin satış bedelini kooperatife geçirmedikleri için TCK'nın 240. maddesine göre **'görevlerini kötüye kullanmaktan"** dolayı üçer yıl hapisle cezalandırılmaları gerektiği belirtiliyor. Başmüfettişler, halen incelemelerini sürdürüyorlar ve raporlarını hazırlayıp savcılığa ve bakanlığa göndermeye devam ediyorlar.

Başmüfettişlerin incelemesi sürerken, bir yandan da Ata-2'nin genel kurul hazırlıkları tamamlandı ve 25 haziranda Caferağa Spor Salonu'nda toplanacak üyeler, iddiaları ve savunmaları dinleyip yeni yöneticilerini seçecekler. Bu arada muhalif grupla yöneticiler, tüm üyelere mektuplar göndererek destek istiyorlar.

Paslı Kelepçeler...

UĞUR MUMCU *25 haziran*

Yazar ve şair *Hasan İzzettin Dinamo* da bir bölümü çilelerle, hapislerle, sürgünlerle geçen yaşamına gözlerini yumdu.

Dinamo, arkasında binlerce sayfalık inceleme, roman, anı ve şiir bırakarak aramızdan ayrıldı...

Kurtuluş Savaşı'nın belgelere dayalı o lirik öyküsü *Dinamo*'nun sekiz ciltlik *"Kutsal İsyan"*ının sayfalarındadır.

Sosyalist aydınlarımız devletin hep *"üvey evlatları"* olmuştur. Devlet, sosyalist aydınlara hep o baskıcı, o yasakçı yüzü ile görünmüş; sosyalist aydınlar yıllarca cezaevlerinde ve sürgünlerde yaşamışlardır.

Ve bu aydınlarımızın çoğu da Kurtuluş Savaşı ile ilgili incelemeler, araştırmalar yapmış ve şiirler yazmışlardır.

Nâzım Hikmet'ten *Şevket Süreyya Aydemir*'e, Aydemir'den Dinamo'ya, *Dinamo*'dan *Kemal Tahir*'e, *Kemal Tahir*'den *Doğan Avcıoğlu*'na, *İlhan Selçuk*'a ve *İlhami Soysal*'a kadar cezaevlerinde yatan, işkence gören aydınlarımız, Atatürk'ü ve Kurtuluş Savaşı'nı anlatan kitaplar yazmışlar, incelemeler yapmışlardır.

Nâzım Hikmet "Kurtuluş Savaşı Destanı"yla, *Aydemir* "Tek Adam" ve "İkinci Adam" adlı kitaplarıyla, *Dinamo* "Kutsal İsyanı"yla, *Kemal Tahir* "Yorgun Savaşçı"sıyla, *Avcıoğlu* "Milli Kurtuluş Tarihi", *İlhan Selçuk* "Yüzbaşı Selahattin'in Romanı", *İlhami Soysal* "150'likler" ve "İşbirlikçiler" adlı kitapları ile gelecek kuşaklara Kurtuluş Savaşı'nı ve kurtuluş savaşçılarını anlattılar.

Velidedeoğlu'ndan Prof. *Tarık Zafer Tunaya*'ya ve *Muammer Aksoy*'a kadar yine ilerici aydınlarımız, Atatürk'ü ve Kurtuluş Savaşı'nı tanıttılar.

Bu aydınlarımızın hemen hepsi de devletten baskı görtüler.

Nâzım, Kurtuluş Savaşı Destanı'nda Atatürk'ü şöyle anlatmıştı:

—Birden bire beş adım sağında / "O'nu gördü / Paşalar "O"nun arkasındaydılar / "O" saati sordu. / Paşalar "üç" dediler / Sarışın bir kurda benziyordu / Ve mavi gözleri çakmak çakmaktı / Yürüdü uçurumun başına kadar / Eğilip durdu / Bırakşalar / İnce uzun bacakları üstünde yaylanarak / Ve karanlıkta akan bir yıldız gibi akarak / Kocatepe'den Afyon ovasına atlayacaktı.

Nâzım, yıllar sonra yazdığı bir başka şiirde de Kuvayi Milliye şehitlerini şöyle anlatmıştı:

—*Şehitler, Kuvayi Milliye şehitleri / Sakarya'da, İnönü'de, Afyon'dakiler / Dumlupınar'dakiler de elbet / Ve Aydın'da, Antep'te vurulup düşenler / Siz toprak altında ulu köklerimizsiniz / Yatarsınız al kanlar içinde.*

Kurtuluş Savaşı, ülkesi ve halkı için bu kadar yürekten, bu kadar içten duyguları sözcüklere işleyen *Nâzım Hikmet,* ne yazık ki, *"Sen esirliğim ve hürriyetimsin / Çıplak bir yaz gecesi gibi yanan etimsin / Sen memleketimsin"* diye diye *"Ulaştıkça ulaşılmaz olan hasretimsin"* diye diye büyük acılarla kavrularak Moskova'da öldü.

Bugün *Nâzım Hikmet*'ten yurttaşlık hakkı bile esirgeniyor.

Kurtuluş Savaşı türkülerini seslendiren *Ruhi Su*'dan ölüm döşeğinde bile pasaport esirgenmemiş miydi?

Nedir bunca yıldır sosyalist aydınlara çektirilen bu çileler, bu baskılar, bu hapisler, bu işkenceler...

Nedir? Nedir? Nedir?...

Bu insanlar yıllardır devlet eliyle suçlanıyorlar, karalanıyorlar ve devlet eliyle çamura bulanıyorlar.

Çamura fırlatılıyorlar, ama tohum gibi toprağa düşüyor bu insanlar. Toprağa düşüp, yeniden yeşerip filizleniyorlar.

Tıpkı kır çiçekleri gibi. Tıpkı kardelen çiçekleri gibi ve tıpkı dikenli tel örgülerin dibinde açan gelincikler gibi.

Ne kadar baskı yapılırsa yapılsın, tohum olup, dal olup yeşeriyorlar; düşünce olup gelişiyorlar, inanç olup haykırıyorlar.

Bu aydınlarımıza devlet adına çileler çektirenler ne oluyor? Ne olacak? Unutuluyorlar. Yalnızca bu aydınların adları yaşıyor.

Kelepçeler paslanıyor; demir parmaklıklar çürüyor, karanlık odalardaki işler sararıyor.

"Nâzım Hikmet'i kimler mahkûm etti? *Dinamo*'ya sürgün cezaları verenler kimlerdi? *Avcıoğlu*'na, *İlhan Selçuk*'a ve *İlhami Soysal*'a işkence yapanlar?..

Hangi paşaydı? Hangi savcıydı? Hangi yargıç ve hangi polis şefi? Ve hangi işkenceci? Bileniniz, anımsayanınız var mı? Yok. Adları bilinenler de teker teker unutuluyorlar.

Ve unutulacaklar.

Bu aydınlarımız, dünden bugüne, ciltler dolusu kitapları ile dillerden düşmeyen şiirleri ve kulaklarda çınlayan o gür sesleriyle yaşıyorlar.

Ve yaşayacaklar.

Dinamo, Kurtuluş Savaşı'nı anlatan sekiz ciltlik *"Kutsal İsyan"* kitabını bırakarak aramızdan ayrıldı. Ya onu hapseden, sürgünlere yollayan ve bunca acıyı çektirenler; arkalarında, vicdanlarında paslanmış kelepçeler dışında, söyler misiniz, ne bıraktılar?..

Yine Sıcak Bir Yaz...

OKAY GÖNENSİN *26 haziran*

Basınımızın bugünkü durumunu, 10 yıl öncesiyle kıyasladığımız zaman, üç temel soruya iyimser yanıt verebilir miyiz?

—Ekonomik açıdan daha güçlü müdür, güçsüz müdür?

—Toplumsal prestiji artmış mıdır, azalmış mıdır?

—Siyasal ağırlığı artmış mıdır, azalmış mıdır?

Sektör içinde ve dışında bu sorulara olumlu yanıt verecek çok az insan bulunduğunu sanıyoruz.

Ama son 10 yılda yaşanan değişimleri de göz önüne alırsak, bütün suçun basına yüklenemeyeceğini de görebiliriz. 1980'de Türkiye'de, askeri yönetime gidilirken, bütün toplumsal kesimler gibi basın da çok yara almıştı. 12 Eylül askeri yönetim dönemi özgür basın için en karanlık dönemlerden biri olmuştur. Yeniden demokrasi koşullarına dönerken kendini toparlamak yükümlülüğü ile karşı karşıya olan basın, bu kez sinirli Özal yönetiminin ekonomik-hukuksal-siyasal saldırısına uğramıştır. Özal yönetiminin ekonomik saldırısı yalnızca basına yönelik değildir; en ağır biçimde okura da yöneliktir. Geçen hafta Sabah'taki köşesinde Ali Rıza Kardüz'ün verdiği rakamlar, bu saldırının sonuçlarını çok açık biçimde göstermektedir. Fransa'da, aylık asgari ücretin tümüyle 4.500 adet gazete satın alınabilmektedir. Türkiye'de ise asgari ücretin tümü ancak 165 gazete almaya yetmektedir. Ortalama ücret alan bir işçinin 1978'de bir gazete alabilmek için 8 dakika çalışması gerekirken, bugün aynı işçi, bir gazete alabilmek için 50 dakikalık çalışmasının gelirini, bu gazeteye ayırmak zorundadır. On yılda 6 kez fakirleşmiş bir toplumda, gazete okurlarının sayısının artmamasına şaşırmak gerekir mi?

Bulgaristan'ın, uluslararası hukuku ve temel insan haklarını hiçe sayan bir kararla Türk asıllı on binlerce insanı sınırımıza yığması, yaz havasına girmeden heyecanlı bir çalışma ortamı sağladı. Arkadaşlarımız gruplar halinde, sınıra yığılmış insanların tek tek yaşadıkları dramları izleyip aktarırken, Ankara Büromuz olayın siyasal boyutları üstüne yoğunlaştı. Son yılların en büyük insani dramlarından biriyle karşı karşıyaydık. Ama bize düşen ne hamasi nutuklar ne de "ordu Sofya'ya" bağrışıydı. Nitekim Ankara'dan gelen haberler, devlet katlarında sorunun en bilinçli tarzda ele alındığını, herhangi bir kışkırtma havasına girilmeden olayın siyasal, hukuksal, insancıl ve ulusal onur boyutlarının tüm platformlarda canlı tutulacağını gösteriyordu. Bulgaristan olayının bu yazın temel konularından biri olacağı görülüyor. Ama başka konular da var, bu yaz yoğun biçimde gündeme gelecek:

Silivri'den Gazipaşa'ya kadar sahillerimizin durumu... GAP ne oluyor, cumhuriyet döneminin en büyük projesi ne durumda? İnsanlar hâlâ bekleyiş içinde...

Cumhurbaşkanlığı seçimi arifesinde, Özal havaya egemen olabilecek mi? Görevde son yazını geçiren Cumhurbaşkanı Evren, siyasal gelişmelerin ne ölçüde içinde olacak? Erdal İnönü ve Süleyman Demirel ayrı üsluplardaki muhalefet stratejilerini yaz sıcağında hangi yeni mecralara dökebilecekler? Ve tabii ki enflasyon aynı seyrini sürdürecek mi? Kızgın işçiler, bezgin memurlar, keyifsiz çiftçi, buruk işadamı sesini yükseltebilecek mi?

İşte önümüzdeki sıcak yazın kısa gündemi...

Silahta pazar savaşı

SİNA KOLOĞLU *27 haziran*

Silah ve mermi ithal ve satışına ilişkin yönetmeliğin Resmi Gazete'de yayımlanmasından sonra silah firmaları ve Türkiye'deki temsilcilerinin başkentteki **"pazardan pay kapma savaşı"** yoğun biçimde sürüyor. **"Smith Wesson"**, **"Colt"**, **"Browning"**, **"Beratta"** gibi silahlara **"yeşil ışık"** yakılmasından sonra aynı pazara girme uğraşı içindeki İspanyol **"Astra"**, İtalyan **"Lama"** ve **"Fabarm"**, Alman **"Parabellum"** ve **"Walter"** gibi ünlü silahları üreten firmaların Türkiye'deki temsilcisi konumundaki kişiler de yoğun bir kulis çalışması başlattılar.

Yönetmelikle silah ithalinde sorumluluk verilen Savunma Sanayii Geliştirme ve Destekleme Dairesi Başkanlığı'nın (SAGEB) bu yetkisini bazı kurum ve kuruluşlara aktarabileceğinin belirtilmesiyle, **"Bu yetkinin Emniyet Genel Müdürlüğü'nün kontrolünde Türk Polis Teşkilatı'nı Güçlendirme Vakfı"**na verileceği öğrenilmişti. Savunma Sanayii Geliştirme ve Destekleme Dairesi Başkanlığı henüz ithal işleminin ne şekilde yapılacağı, hangi markaların getirileceği konusunda bir karara varılmadığını da açıklamasına karşın, **"bazı markalar"** ithali yapılacak silahlar arasına alınmış, bazıları ise **"henüz Türkiye'de tanınmıyor"** gerekçesi ile kabul edilememişti. **"Yeşil ışık yakılanlar"** arasında ilk sırada askeri kuruluşlar ile **"ticareti bulunan"** firmalar yer alıyor. Bunların başında da Koç Holding'in dış ticaret firması **Kofisa** yer alıyor. Askeri kuruluşlara yivli silahlar satan Kofisa, ünlü **"Beratta"** silahlarının mümessilliğini de aldı. **"Gecenin Konukları"** programının sunucusu **Aziz Üstel**'in mümessilliğini yaptığı **Smith Wesson** ile Belçika'nın ünlü silah firmalarından **"Fn Herstal-SA"**, Türkiye mümessilliğini yapan **Inge Şirketi** yetkilileri ünlü müzisyen **Durul Gence** ve kardeşi **Oğuz Gence**'nin Browning marka silahı da **"yeşil ışık"** alanlardan. Bu arada pahalı bir silah olarak bilinen **"Sun Sauvur"** marka silahın da **"gelecekler arasında"** olduğu öğrenilmişti.

Bu gelişmeler olurken **"kendi adlarını"** göremeyen ve aralarında ünlü markaların bulunduğu firmaların Türkiye temsilcilikleri de atağa kalkma kararı aldı-

lar. Başvuruda bulundukları halde kabul edilmeyen markalar, ortak hareket etmenin gerekliliğini savunuyorlar. Bu firmaların Kurban Bayramı öncesinde yoğun bir kulis faaliyeti başlatacakları öğrenildi. Adını vermeyen bir temsilci, bu konuda şunları söylüyor: **"Hazırlanan yönetmelik ve edilen sözler hep planlı. Sayın Özal'm silah ithalinin serbest bırakılacağı yolunda sözler ettiği günlerde zaten bu iş bitmişti. Hazırlanan yönetmelik âdet yerini bulsun diye yapıldı. Silah markalarını belirleyeceği öne sürülen komisyon ile bazı silah firmaları işlerini aylar öncesinde bitirmişlerdi. Komisyonda bulunan ve yönetmeliği hazırlayan bazı üyelerin, isimleri geçen bazı silah firma temsilcileri ile yakın arkadaşlıkları var. Eğer bir serbestiten söz ediliyor ise, bunun kurallara uygun yapılması lazım. Yani dünyada kendini kabul ettirmiş tüm markalar bu pazara girmeli ve kararı ahcı vermelidir. Bu silah serbestisi değil, silah tekeli olmuştur."**

"Pazara girmeyenler" listesine bakıldığında **"ünlü markalara"** rastlanıyor: **Astra** (İspanyol), **Lama-Fabarm** (İtalyan) temsilcisi Litar AŞ, **Mauser-Parabellum** (Alman) temsilcisi Deka Co. Ltd., **Tanner** (İsviçre) **Walter** (Alman), **Hamerli** (İsviçre) temsilcisi Target AŞ, **Woere** (Avusturya) temsilcisi Çarşıbaşı Kolektif Şirketi, **Randall** (ABD), **Korth** (İngiliz) temsilcisi Av-Par Ltd., **Sako** (Finlandiya) temsilcisi Reysaş AŞ. Edinilen bilgilere göre, bu firmaların yanı sıra pazardan yararlandırılmayan başka bazı firmalar da ortak hareket edecekler ve temmuz ayı başında yoğun bir kulis faaliyeti başlatacaklar. Bir silah temsilcisi **"Gerekirse her şeyi açıklayacağız. Verilen komisyonları, rüşvetleri açıklayacağız. Çok büyük gürültü kopabilir"** dedi.

Öte yandan Kurban Bayramı'na kadar **"her şeyin belli olacağı ve resmi açıklamanın yapılacağı"** belirtiliyor. Asayiş birimlerinin üst kademe yöneticilerinin Başbakanlık ile konunun ayrıntılarını görüşeceği ve bu yolda karar alınacağı gelen haberler arasında.

Ataol Behramoğlu döndü

28 haziran

İstanbul Haber Servisi — Yaklaşık 5.5 yıldır Fransa'da yaşayan şair, yazar ve çevirmen **Ataol Behramoğlu** Türkiye'ye döndü. Atatürk Havalimanı'na gelişinde gözaltına alınan Behramoğlu'nun bugün savcılığa çıkartılması bekleniyor. Öte yandan, Behramoğlu, gıyabında yargılandığı TKP davasından dün beraat etti.

Ataol Behramoğlu, Türkiye'nin Paris Konsolosluğu'nun kendisine verdiği bir **"seyahat belgesi"** ile dün saat 13.45'te uçakla İstanbul'a geldi. Atatürk Havalimanı'na gelişinde Havalimanı Emniyet Müdürlüğü'ne götürülerek gözaltına alınan Ataol Behramoğlu kendisiyle görüşen arkadaşımız **İdris Akyüz**'e Türkiye'ye dönmekten büyük mutluluk duyduğunu belirterek, **"Ülkemi seviyorum, bu bizim ülkemiz. Dönmek zorundaydım. Heyecanlı değil, bilakis çok sevinçliyim"** dedi.

Behramoğlu, havalimanına gelişinde babası **Haydar Behramoğlu,** kardeşi Namık Kemal Behramoğlu ve avukatı **Orhan İzzet Kök** ile **Yaşar Kemal,** İHD İstanbul Şube Başkanı **Emil Galip Sandalcı, Demirtaş Ceyhun, Özdemir İnce, Bekir Yıldız, Refik Durbaş, Adnan Özyalçıner, İsmet Karadayı, Nevzat Şenol Abacı** ve **Atilla Birkiye** tarafından karşılandı. Atatürk Havalimanı'nda gözaltına alınan ve daha sonra Güvenlik Şubesi'ne götürülen Behramoğlu'nun bugün savcılığa çıkartılacağı bildirildi. Behramoğlu, 1983 yılında Yazarlar Sendikası davasında TCK'nın 141. maddesine muhalefetten yargılandı. Ancak dava beraatle sonuçlandı. Daha sonra Barış Derneği davasından iki yıl tutuklu kalan Behramoğlu, TKP davasında da yargılanması nedeniyle **"aynı suçtan iki ayrı davada yargılanamayacağı"** gerekçesiyle Barış Derneği davasındaki durumu askıya alındı. Salıverilmesi sonrasında ise yurtdışına çıktı.

Atatürk Havalimanı'nda gözaltına alınan Ataol Behramoğlu, avukatı Orhan İzzet Kök'le birlikte Gayrettepe'deki Güvenlik Şube Müdürlüğü'ne götürüldü. Emniyet görevlileri, Behramoğlu'nun daha önceden "Devletin şahsiyetine tahkir" gerekçesiyle bir yıl hapis cezası bulunduğunu ve kendisinin şimdilik gözaltında tutulması gerektiğini söyledilerdi. Avukat Kök'ün bu cezanın Barış Derneği davası tutukluğuna mahsup ettirildiğini söylemesine karşın, Güvenlik Şube Müdürlüğü yetkilileri bu gerekçeyi kabul etmediler. Avukat Orhan İzzet Kök'ün isteği üzerine Ataol Behamoğlu Siyasi Şube yerine geceyi geçirmek için Atatürk Havalimanı Emniyet Amirliği'ne gönderildi. Öte yandan, Ataol Behramoğlu Türkiye Komünist Par-

tisi'ne üye olmaktan İstanbul 2 Nolu Sıkıyönetim Mahkemesi'nde yargılandığı davadan beraat etti. Behramoğlu daha önce aynı davada 5 yıl ağır hapis cezası çarptırılmış, bu karar Askeri Yargıtayca bozulmuştu.

Sanıklardan **Ali Erol Taygun** ile avukatlar **İnci İşbulur** ve **Güngör Erkekli**'nin hazır bulunduğu dünkü duruşmada, mahkeme savcısı, sanık avukatlarının verilecek cezalarda arttırım öngören 1402 sayılı Sıkıyönetim Yasası'nın 17. maddesinin uygulanması yolundaki istemlerini reddetti.

Sanık vekilleri ise eski savunmalarını yineleyerek müvekkillerinin beraatini istediler.

Mahkeme, gerekçesi daha sonra yazılmak üzere aralarında Ataol Behramoğlu'nun da bulunduğu 27 sanık hakkında beraat kararı verdi. Beraat eden sanıklar şunlar:

Kazım Arguz, Fatma Arguz, Nurten Bulutgil, Nurettin Yılmaz, Tekin Türkyılmaz, Mustafa Birol Özkoy, Zerrin Şenesen, Fatma Gülgün Tevetoğlu, M.Naci Alansatan, Muhammed Köymen, Celal Öztürk, Bülent Tarakçıoğlu, Berrin Uyar, Şerafettin Ayar, Selahattin Türkokay, Muazzez Ölgün Bökü, Pervin Kara, Nail Hüsmenoğlu, Hamza Karagöz, Nedim Dinçer, Ataol Behramoğlu, Ömer Ekin Balkancı, Ali Erol Taygun, Mehmet Baştuğ, Şefik Asan, Cemal Sami Yılmaztürk, Hilmi Baydar.

Mahkeme ayrıca sanıklardan **Zekai Ertan**'ı yasadışı Türkiye Komünist Partisi'ne üye olmaktan 7 yıl 4 ay 10 gün ağır hapis cezasına çarptırdı. Sanıklardan **Ali Poyraz**'ı silah bulundurmaktan 2 yıl ağır hapis cezasına çarptıran mahkeme TKP'ye üye olmak suçlarından beraatlerine karar verdiği 6 sanık hakkında ileri sürülen diğer suçlamalar konusunda da "görevsizlik" kararı verdi.

Yunus Nadi Armağanı'nı kazananlar

29 haziran

Kültür Servisi — Bu yıl beş dalda düzenlenen, 27 ödüllü 43. Yunus Nadi Armağanı Yarışması'nda dereceye girenler ve mansiyon kazananlar belli oldu. Ödüle değer görülenlerin armağanları önceki akşam İbrahim Paşa Sarayı'ndaki törende dağıtıldı. Törene ödüllerin verildiği dallarla ilgili yazar, çizer ve sanatçılarla çeşitli sanat - kültür örgütlerinin temsilcileri katıldı. Yarışmada birinciye 1.5 milyon, ikinciye 1 milyon, üçüncüye ise 500 bin lira, mansiyon kazananlara ise 250'şer bin lira verildi.

Seçici kurulunu **Yurdaer Altıntaş, Bülent Erkmen, Mengü Ertel, Sadık Karamustafa** ve **Tan Oral**'ın oluşturduğu "kitap" konulu afiş dalında birinciliği **Serdar Akkaya**, ikinciliği **Gülizar Çepoğlu**, üçüncülüğü ise **Umay Doğan** kazandı. 71 kişinin 86 afişle katıldığı bu dalda mansiyon verilmedi.

"Çocuk" konulu fotoğraf yarışmasının birincisi **Ferhat Atalay** oldu. **Aclen Uraz** ikinci, **Mustafa Koçbaşı** ise üçüncü seçilirken **Tülin Altılar, Mehmet Bayhan, Ergun Çağtay, Gültekin Çizgen** ve **Paul McMilen**'den oluşan seçici kurul üç de mansiyon verdi. 233 kişinin 538 fotoğrafla katıldığı bu dalda **Sedat Tosunoğlu, Orhan Alptürk** ve **Sedat Doğanalp** mansiyon kazandılar.

Seçici kurulu **Turgut Çeviker, İsmail Gülgeç, Turhan Selçuk, Nehar Tüblek** ve **Ali Ulvi**'den oluşan "Çevre" konulu karikatür yarışmasında birinciliği **Abdullah Orhan** aldı. **Varol Yaşaroğlu** ikinci, **Atila Özer** üçüncü oldu. **Mustafa Doğruer, Muhammer Şengöz** ve **Enver Malkoç**'un mansiyonla ödüllendirildiği karikatür yarışmasına 145 kişi 529 karikatürle katılmıştı.

"İnsan Hakları" konulu röportaj yarışmasının Prof. **Aydın Aybay, Muzaffer İlhan Erdost, Yaşar Kemal, Emil Galip Sandalcı** ve **Ali Sirmen**'den oluşan seçici kurulu yarışmaya katılan 43 kişi arasında, siyasi suçtan Bartın Cezaevi'nde tutuklu bulunan **Mecit Ünal**'ı birinciliğe değer gördü. Yarışmanın ikincisi ise Gaziantep Özel Tip Cezaevi'nde yatan **Ruşen Sümbüloğlu** oldu. Üçüncülüğü ise **Günay Aslan** kazandı. Bu dalda **Ayşe Kilimci, Can Kartoğlu** ve **Nuray Şirin Göktaş** mansiyonla ödüllendirildiler.

619 kişinin birer öyküyle katıldığı "Kadın" konulu öykü yarışmasında birinciliği **Ayfer Tunç**, ikinciliği **Feyza Hepçilingirler**, üçüncülüğü ise **Süheyla Acar Kalyoncu** kazandı. **Sabahattin Kudret Aksal, Melih Cevdet Anday, Doğan Hızlan, Tomris Uyar** ve **Celal Üster**'den oluşan seçici kurul, bu dalda **Doğan Özkan, Semra Aktunç** ve **Buket Uzuner**'e mansiyon vermeyi kararlaştırdı.

Önceki akşam İbrahim Paşa Sarayı'nda düzenlenen ödül töreninin sunuculuğunu gazetemiz sinema yazarı **Atillâ Dorsay** üstlendi. Törenden öne bir ko-

nuşma yapan yazarımız **İlhan Selçuk**, bugün Türkiye'de pek çok ödülün olduğunu belirterek Yunus Nadi Armağanı'nın 1946 yılında verilmeye başlandığını ve o tarihlerde bugün olduğu gibi Türk kültürüne hizmet etmek için birbiriyle yarışan kurumların olmadığını söyledi. İlhan Selçuk, **"Başyazarımız Nadir Nadi, Yunus Nadi Armağanı'nı yalnızca kurucumuz Yunus Nadi'yi anmak için değil, ülkemizin kültürüne katkıda bulunmak için kurmuştur"** dedi.

Daha sonra ödül törenine geçildi. Afiş dalında ödül kazananlar ödüllerini gazetemiz Yönetim Kurulu Başkanı ve Başyazarımız Nadir Nadi'nin eşi **Berin Nadi**'den aldılar. Fotoğraf dalında ödül kazananlara ödülleri İstanbul Anakent Belediye Başkanı **Nurettin Sözen** tarafından verildi. Karikatür dalında ödül kazananlara ödüllerini Genel Yayın Müdürümüz **Hasan Cemal**'den, röportaj dalında ödül kazananlar ise ödüllerini Müessese Müdürümüz **Emine Uşaklıgil**'den aldılar. Öykü dalının ödülleri ise yazarımız **Oktay Akbal** tarafından verildi.

Cezaevinde bulunduğu için röportaj dalının birincisi Mecit Ünal'ın ödülünü yengesi **Kıymet Ünal** aldı. Yine cezaevinde yatan bu dalın ikincisi Ruşen Sümbüloğlu ise bir mesaj yollayarak, kendisine ödül kazandıran röportajının 22 Aralık 1981'de Alemdar Cezaevi'nde yaşanan ve Hakan Mermeroluk ile Şerif Yazar'ın ölümüyle sonuçlanan olayları konu aldığını belirtip para ödülünün bu kişilerin ailelerine yeni dava açılmasında, teknik ve hukuki harcamalara katkıda bulunmak amacıyla verilmesini istedi.

Sümbüloğlu, paranın bu nedenle İnsan Hakları Derneği Genel Merkezi aracılığıyla ailelerine devredilmesini istedi.

Turan Çevik'e 15 ay hapis

STELYO BERBERAKİS *29 haziran*

ATİNA — Türkiye'de milyonlarca dolar hayali ihracat yaptığı savıyla aranan, ancak geçen aralık ayında Yunanistan'da üzerinde bir miktar kokainle yakalanan **Turan Çevik**'e 15 ay hapis cezası verildi.

Atina Bidayet Mahkemesi'nde bomba ihbarı üzerine geç başlayan duruşma yaklaşık 2 saat sürdü. Savunma tanıkları olarak Çevik'in kızkardeşi **Ayşe Çevik** ve sanığın Atina'da yakın arkadaşı olduğu bilinen **Kostas Safiriyadis** dinlendi. Ayşe Çevik ifadesinde ağabeyinin Türkiye'de çok sevilen bir işadamı olduğunu, yarım gram eroinin ticaretini yapmaya tenezzül etmeyeceğini söyledi.

Turan Çevik ise mahkemeye verdiği ifadede, Yunanistan'a turizmcilik için geldiğini belirterek, beraberindeki Amazon adlı teknenin kendisine ait olduğunu ve 900 bin dolara sattığını söyledi. Zaman zaman uyuşturucu kullanmasına karşın, baskın sırasında üstünden çıkan yarım gram uyuşturucunun **Davut Koray**'ın çekmecesinden aldığı paralara tesadüfen karıştığını öne sürdü.

Turan Çevik'in geçen aralık ayından bu yana Pire'nin Koridallos Cezaevi'nde 7 ay tutuklu kaldığını göz önüne alan mahkeme, Çevik'e 15 ay hapis cezası verdi ve bu cezasına karşılık günde 400 drahmi yani yaklaşık 60 bin lira ya da toplam 960 bin lira ödendiği takdirde serbest bırakılabileceğine karar verdi. Ancak serbest bırakılmayacak. Çünkü Türkiye'ye iadesi için bundan iki ay önce alınan başka bir mahkeme kararı var. Yunan mahkemeleri Türk makamlarından Turan Çevik'in işlediği suçları kanıtlayan bir dizi suç belgelerini Yunan makamlarına iletmesini istemişti. Yunan makamlarının elinde bulunan Türk İçişleri Bakanlığı'nın Interpol'ün Çevik hakkında gönderdiği belgeler Yunan mahkemeleri tarafından yetersiz bulunmuş ve Çevik'in Türkiye'ye iadesi için daha fazla suç belgesi istenmişti. Bu belgeler tamamlanana kadar Çevik, Koridallos Cezaevi'nde tutulacak.

Öte yandan Çevik ile birlikte yakalanan **Davut Koray**'a da aynı duruşmada 3 yıl hapis cezası verildi. Koray kokain bulundurmak ve kullanmaktan başka Hrisula adlı Yunanlı kız arkadaşına da uyuşturucu maddesi satmakla suçlanıyordu.

Veliefendi'de olay!..

HİLMİ TÜRKAY *29 haziran*

Veliefendi'de olaysız gün geçmiyor. Dün yapılması gereken koşular seyislerin ayaklanması sonucu gerçekleşmedi, yarışların iptalini protesto eden yarışseverlerle polis arasında kavga çıktı.

Maaşlarının azlığından yakman, sigorta isteyen, sosyal haklarının olmadığını belirten yaklaşık 1200 kadar seyis, yazılı olarak yaptıkları açıklamalarda herkesin sigortalı çalışmasını, maaşların eşit tutulmasını, gece, gündüz acil vakalar için doktor ve ambülans bulundurulmasını, market açılmasını, ayrıca bir lokalin kendilerine tahsis edilmesini belirttiler. Yarış alanının bir köşesine toplanarak, bu kararları alan seyisler, kapı girişlerinde **"kartları"** olmalarına karşın, kendilerinden para alındığını da iddia ettiler.

Yarışların yapılmasını engelleyen 1200 kadar seyisin elebaşlarının belirlendiğini, kendileri hakkında soruşturma açıldığını kaydeden Komiserler Kurulu Başkanı **Kemal Tamer, "Olayın bizimle hiçbir ilgisi bulunmuyor. Seyislerin sorunu tamamıyla işveren ve at sahipleriyle. Ama biz yine de daha başka olaylara sebebiyet verilmemesi için gerekli önlemleri almış bulunuyoruz"** dedi.

Komiserler Kurulu Başkanı Kemal Tamer, dünkü yarışların iptal edilmesi üzerine oynanan ikili çifte bahis, 3'lü ganyan, 6'lı ganyan ve plase oyunlarında paraların gerek ganyan bayilerinden gerekse Jokey Kulübü'nden 90 gün içinde geri alınabileceğini ifade etti. Tamer, bu yarış programının önümüzdeki hafta boş bir günde yapılacağını da söyledi.

TEMMUZ

Bulgaristan'dan göç etmek zorunda bırakılan soydaşlarımız için kurulan **Milli Destek Fonu** yardımlarınızı bekliyor.

PAMUKBANK

Cumhuriyet

Size en yakın Pamukbank şubesine gelin, **Milli Destek Fonu**'nu güçlendirin. Milletçe dayanışma içinde olduğumuzu bütün dünyaya bir kez daha gösterelim.

PAMUKBANK

66. Yıl; Sayı: 23301 Kurucusu: Yunus Nadi 600 TL. (KDV dahil) 5 Temmuz 1989 Çarşamba

Keçeciler Cumhuriyet'in sorularını yanıtladı:

Köşk için 'uzlaşma'

Uzlaşma *Kimse 'Ben ancak filan kişiyi cumhurbaşkanı seçerim. Ben cumhurbaşkanı olayım da Türkiye'de siyasa ne olursa olsun' demek hakkına sahip değildir. Uzlaşıcı bir tavır sergilenmelidir.*

Meclis *İktidar yüzde 22 ile meşruiyetini kaybetmişse o takdirde meşruiyet çizgisi 27 mart sabahına kadar uzanır. TBMM 28 martta toplandığında muhalefet ve iktidar Meclise iştirak etmiştir. Muhalefet 26 hazirana kadar bütün toplantılara katılmıştır. Hem TBMM'de yerinizi alacaksınız hem de bu Meclis cumhurbaşkanı seçemez diyeceksiniz. Bu işin mantığı yok.*

CANAN GEDİK'in haberi 9. Sayfada

ÖZAL: SEÇİM İSTEYEN TEKLİF VERİR **12. Sayfada**

Bir Mig-23 Almanya ve Hollanda'yı geçti, Belçika'da düştü

Esrarengiz uçak

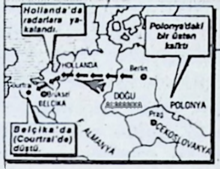

✓ *Polanya'daki bir askeri hava üssünden kalkan Sovyet MİG-23 uçağı, dün sabah yerel saatle 09.41'de, Federal Alman hava kuvvetlerine bağlı yer radarları ve NATO'ya ait erken uyarı sistemleri (AWACS) tarafından tespit edildi.*

✓ *Uçağı karşılamak için Hollanda'daki bir Amerikan Üssü'nden 2 tane F-15 havalandı ve Mig-23'ün pilotunun olmadığı görüldü. Uçak daha sonra Belçika hava sahasına girdi ve yakıtı bitmesi nedeniyle Courtrai'de düştü.*

✓ *Sovyet TASS ajansı, üzerine düştüğü evde 19 yaşında bir gencin ölümüne neden olan MİG-23'ün Polonya'dan havalandığını ve arıza yüzünden pilotun bu ülke toprakları üzerinde paraşütle atladığını bildirdi.* **NADİ ULUTEKİN'in haberi 12. Sayfada**

Enflasyon bomba gibi

***DPT**, Hazine ve Merkez Bankası üst düzey bürokratları haziran enflasyonu konusunda şunları söylediler: "Mevsimsel faktörler göz önüne alındığında yüzde 6.3'lük haziran enflasyonu yüksek değil, çok çok yüksek, anormal bir rakamdır." Kurmaylara göre enflasyon beklentisi hâlâ devam ediyor.*

ANKARA (Cumhuriyet Bürosu) — Haziran ayında meydana gelen yüzde 6.3'lük fiyat artışı ekonomi kurmaylarında şok etkisi yarattı. Ekonomi kurmayları, **"Hiç vakit kaybedilmeden en kısa zamanda ciddi ve radikal bazı önlemler alınması gerektiğini"** savunuyorlar.

Haziran ayı enflasyonuna ilişkin görüşlerini açıklayan ekonomi kurmayları, yüksek fiyat artışlarında "belirsizlik" ortamının büyük rolü olduğunu belirttiler. DPT, Hazine ve Merkez Bankası üst düzey bürokratlarının haziran ayı enflasyonuna ilişkin değerlendirmeleri ve buna karşı alınması

(Arkası Sa. 13, Sü. 4'te)

ZAMSIZ GÜN GEÇMİYOR **13. Sayfada**

Enflasyon açıklandı

Yıllık ortalama yüzde 72.8

Geçen ay toptan eşya fiyatları yüzde 6.3, tüketici fiyatları da yüzde 5.2 yükseldi. DİE'ye göre tüketici fiyatlarındaki yıllık ortalama artış yüzde 72.8. İTO'nun hazırladığı İstanbul geçinme endeksinde de 12 aylık artış yüzde 64.1'e yükseldi. **13. Sayfada**

Ekonomistler değerlendirdi

Üç haneli enflasyon beklentisi

Prof. Çiller *Artık mali politikalar etkisini üç ayda gösteriyor. Bu yılın sonuna kadar üç rakamlı enflasyon olabilir.*

Prof. Alkin *Üç rakamlı enflasyon önümüzdeki yıl gündeme gelebilir.*

Prof. Korkmaz *Demek ki stagflasyon devam ediyor.* **12. Sayfada**

Özal-Sözen gerginliği sürüyor

Başbakan Turgut Özal tarafından hizmete sokulan Kasımpaşa-Okmeydanı yolunun açılış törenine İstanbul Anakent Belediye Başkanı Prof. Nurettin Sözen katılmadı. Özal ve Sözen, "birbirleriyle bir problemleri olmadığını" söylediler. **12. Sayfada**

Yılmaz Esad'la görüştü

Dışişleri Bakanı Yılmaz, Suriye'nin Bulgaristan tarafından Türk azınlığa uygulanan baskıları tasvip etmediğini söyledi. Yılmaz, Suriye'nin bu konuda Sofya ile ilgili görüşmeler yapacağını bildirdi. Yılmaz, bu sabah Ürdün'ün başkenti Amman'a geçecek. **ZEKİ ÇOŞKUN'un haberi 10. Sayfada**

Göç, ekonomiyi felç etti

Sofya, sivil seferberlik ilan etti

Bulgaristan Devlet Konseyi, gerekli işgücünün sağlanması için ilan edilen sivil seferberliğin ülke genelinde uygulanacağını bildirdi. Göçmenlerin sayısı 107 bine ulaştı. **10. Sayfada**

POLONYA'DA ORDU UYARDI **3. Sayfada**

7. turda seçildi

Ocakçıoğlu Yargıtay Başkanı

İki gün süren oylamanın 7. turunda 108 oy olarak Yargıtay Başkanlığı'na seçilen İsmet Ocakçıoğlu, bu görevi dört yıl sürdürecek. Yargıtay Cumhuriyet Başsavcı Vekilliği için dün yapılan oylamadan da bir sonuç çıkmadı. **13. Sayfada**

SHP'de değerlendirme toplantısı yarın

Baykal: Yanlışa alet olmayız

***SHP** grup yönetim kuruluyla merkez yürütme kurulu yarın toplanarak son siyasal gelişmeleri değerlendirecek. SHP Genel Sekreteri Baykal, "Özal'a cumhurbaşkanlığı macerasında destek olmayı içine sindirebilecek milletvekillerini uyarmayı görev sayıyoruz" dedi.*

ERBİL TUŞALP
BETÜL UNCULAR

ANKARA — SHP parti organlarında iktidarı bir kez daha uyarma amacıyla toplantılar süreci başlatılıyor. Meclis grup yönetim kurulu ile merkez yürütme kurulunun yarın TBMM'de Genel Başkan Erdal İnönü'nün başkanlığında yapacağı ortak toplantıda, son günlerdeki gelişmeler değerlendirilecek, parti politikası bir kez daha ortaya konulacak. Gelişmelere göre büyük bir olasılıkla SHP Meclis grubunun bayramdan sonra olağanüstü toplantıya çağrılması bekleniyor. SHP Meclis Grup Başkanvekili Hikmet Çetin, siyasal gelişmeler doğrultusunda parti yönetiminin uygun göreceği çözümler için imza bırakan milletvekili sayısının 55'e ulaştığını söyledi. Cumhuriyet muhabirlerinin saptamalarına gö-

(Arkası Sa. 15, Sü. 1'de)

ÇEVİRME OPERASYONU **HİKMET ÇETİNKAYA'nın yazısı 9. Sayfada**

Ercan Holding kurtarıldı

***Devlet** Bakanı Işın Çelebi'nin hakemliğinde bir araya gelen Ercan Holding sahipleri ile alacaklı bankalar, şirketlerin kurtarılması konusunda anlaştılar. MAN Motor ve MAN Kamyon'un hisselerinin çoğunluğu Vakıflar Bankası liderliğindeki konsorsiyuma geçiyor. Yapı Kredi ve Pamukbank kurtarma operasyonuna katılmazlarsa alacakları 3 yıl süreyle faizsiz olarak erteleniyor.*

BİLAL ÇETİN

Bankalara olan kredi borçları nedeniyle finansman krizine giren ve bir süre önce de iflasını isteyen Ercan Holding, İş Bankası ve kamu bankalarının anlaşmasıyla dün 3332 sayılı Şirket Kurtarma Yasası uygulanarak kurtarıldı.

Başbakan Turgut Özal'dan aldığı talimat doğrultusunda kurtarma operasyonuna "hakem" olarak katılan Devlet Bakanı Işın Çelebi, **"Çok önemli bir sorunun çözüme kavuşturulduğunu söylemek benim için büyük bir sevk ve kıvanç oluyor"** dedi. Çelebi, kurtarma formülünü kendisinin hazırladığını belirtti. Çelebi, halen süren Demir-Çelik grevini de kastederek **"görülsün ister ki, diğer bulduğumuz anlaşma formülleri tarafında de insanlar anlaşsın, anlaşsın, sorunlar çözülsün"** diye konuştu.

Edinilen bilgiye göre, kredi

(Arkası Sa. 13, Sü. 1'de)

Ecevit ne diyor?

'Seçim Yasası bunalım nedeni'

***DSP** Genel Başkanı Bülent Ecevit, Türkiye'de bunalım olduğunu, bunalımın şiddetinin önümüzdeki günlerde artacağını söyledi. Ecevit, "Bu seçim sisteminde direndikçe bunalımların boyutu daha da genişleyecektir" dedi.*

AHMET TAN

ANKARA — Yine sonbahar geliyor. Yine adayları belirsiz, maceralı bir cumhurbaşkanlığı seçimi... Onuncu yıl doluyor.

"On yılda bir bunalım, on yılda bir darbe" kuralı yeniden işlemeye mi başlıyor?

DSP lideri Bülent Ecevit, "darbe" sözünü, elbette çirkin ve ağza alınmaz buluyor.

Ama "bunalım"ı üstüne basa basa telaffuz ediyor:

— **Türkiye bunalımdadır. Bunalımın şiddeti önümüzdeki haftalarda daha da artacaktır. Bu seçim sisteminde direndikçe bunalımın boyutları daha da genişle-**

(Arkası Sa. 15, Sü. 5'te)

ECEVİT NEVŞEHİR'DE SHP'YE ÇATTI **15. Sayfada**

Marmara'dan Ege ve Akdeniz'e: İşte kıyılarımız

Kıyılarımızın eski tadı yok — Turizm gelirini katlamak için sağlıklı politikaların uygulamaya konulamadığı ülkemizde kıyıların keyfini beton yığınlar sürüyor. (Fotoğraf: Ümit Otan)

Villa için doğa kıyımı

***Burhaniye** ve çevresindeki zeytinlikler birer birer sökülüp yerlerine villalar ve tatil siteleri yapılmış. Bir zamanlar ağacın tanesi 100 bin lirayken bugün bazı arsalar 500 milyondan gidiyor. Aynı durum, Ayvalık için de geçerli. Ünlü Cunda adasına bile inşaat izni verilmiş, apartmanlar dikilmiş.*

KEMAL KÜÇÜK

Turizm hamlesi için doğasını malzeme yapan Türkiye'nin kuzey Ege sahillerinde bugün, hem doğa hem de zeytin potansiyeli katlediliyor. Burhaniye'nin kuzeyindeki Dalyan bölgesinden Pelitköy sınırlarını da içine alıp Gömeç'e kadar uzanan 25 kilometrelik kıyı şeridinde son iki yılda, yerine villa yapılmak için kesilen zeytin ağacı sayısı 10 bin.

Kesilen ve kesilecek zeytinlikleri de banker faciasının **"Burhaniye bölge temsilcisi"** batık banker **Mustafa Atalay** pazarlıyor. Atalay, son yıllarda bu sahillerdeki sahil faciasının itici gücü. Özellikle Ören'in güneyinde uzanan Pelitköy sınırları içindeki yeni imara açılmış zeytinlikler Atalay'ın arsa ofisinden satılıyor.

Bölgedeki katliamı yerinde görmek için Ören'in güneyindeki geniş zeytinliklerin içinde, toprak yolda kıyıya doğru ilerliyoruz. Önümüzde Kuzey Almanya'dan gelen bir Alman ailenin karava

(Arkası Sa. 10, Sü. 1'de)

Haziran Patlaması...

Geçen ay enflasyonda meydana gelen sıçrama, sadece yüksek diye nitelenip geçiştirilemez. Bir yaz ayı için yüzde 6.3'lük artış, vahimdir, anormaldir. Bugünlerin bile mumla aranacağı, üç haneli bir enflasyona doğru gidişin işaretleri belirginleşiyor. Ekonomide ve politikada dügümler her geçen gün boğalıyor. Ortaya çıkan durumla ilgili olarak şu noktaların altı çizilebilir:

1) Ekonomiden sorumlu bazı üst düzey bürokratların görüşleri, Ankara büromuzun bir haberinde şöyle özetleniyor:

"Yaz aylarında enflasyon genellikle düşer. Enflasyonun en tehlikeli olduğu 1980 yılında bile, haziran ve temmuzda düşmüştü. Mevsimsel faktörler dikkate alındığında, bu yüzde 6.3'lük haziran enflasyonu yüksek değil, çok çok yüksek, anormal bir rakamdır. Şim-

(Arkası Sa. 13, Sü. 1'de)

HASAN CEMAL

■ **Gorbaçov'un ziyareti** *Sovyet Devlet Başkanı Gorbaçov bugün Sorbonne Üniversitesi'nin anfisinde 1500 Fransız aydınıyla sohbet toplantısı yapacak.* *3. Sayfada*

■ **'Stalin katildi'** *Gromiko, haftalık dergi Der Spiegel'deki Stalin'le ilgili görüşlerinde 'O fiilen bir katildi' diyordu.* *3. Sayfada*

■ **Sahnedeki mıknatıs** *Miles Davis Stockholm'de yaklaşık 10 bin kişinin toplandığı Grona Lund lunaparkında unutulmaz bir konser verdi.* *4. Sayfada*

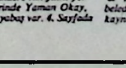

■ **'Son 150 metre'** *Ekranda yeni bir yönetmenin, Kâmil Renklidere'nin filmi yer alıyor. Yapımın başrollerinde Yaman Okay, Fulden Uras ve Bülent Kayabaş var.* *4. Sayfada*

■ **Göbeğimiz bağlı** *Dünya Bankası'nın kalkınma raporuna göre gelişmekte olan ülkelerin kalkınma hızları gelişmiş ülkelerin finanslarına bağımlı olacak. Ekonomide*

■ **Türkiye yaya kaldı** *EMF raporuna göre Türkiye rekabet gücünde yalnızca Yunanistan ve Portekiz'i geçti. Ekonomide*

■ **Işık toprağa verildi** *Eski Savunma ve Dışişleri Bakanı Hasan Esat Işık dün İstanbul'da düzenlenen askeri törenle toprağa verildi.* *15. Sayfada*

■ **Dinazor bilmecesi** *Bilim adamları 'dinazorlar kısa sürede nasıl yok oldular' sorusuna değişik yanıtlar veriyor.* *Arka Sayfada*

■ **Turizmde beyaz umut** *Pamukkale belediye olduktan sonra altyapı çalışmalarına kaynak aranmaya başlandı.* *Arka Sayfada*

GÖZLEM

UĞUR MUMCU

Enflasyon...

Toptan eşya fiyatları haziran ayında yüzde 6'nın üzerinde artış göstermiş.

Bu ne demek?

Ne demek olacak? Enflasyonun yüzde 70'lerde dolaşması demek.

12 Eylül generalleri ekonomiyi Özal'a niçin teslim etmişler-

(Arkası Sa. 13, Sü. 7'de)

Şiirin fırtınasında yaşadı ölümsüzlüğü

REFİK DURBAŞ *2 temmuz*

"Bıkmaz mı, ama hiç bıkmaz mı / Yaratan, yaratılan aynı kalmaktan?"

Bu iki dize **Tahsin Saraç**'ın 1956 yılında **Varlık Dergisi**'nde çıkan **"Boğuntu"** adlı şiirinden. Bu şiir, Saraç'ın yayımlanan ilk şiiri. **"Yaratan"** ve **"yaratılan"**ın aynı kalmaktan bıkıp bıkmadığı, Saraç'ın şiirini açıklayan bir anahtar aynı zamanda. Saraç, **"Bir Ölümsüz Yalnızlık"** adlı ilk kitabından son yapıtı **"Çıplak Kayada Çimlenmek"**e kadar hep bu sorunun yanıtını aradı da denilebilir. "Yaratan" yerine egemen güçleri, ölümü, yaşamı insana zehir edenler; "yaratılan" yerine de sevgiyi, aşkı, ölümsüzlüğü, özgürlüğü, kısaca insanı insan olarak var eden her şeyi koyarak...

Saraç'ın şiirinin öne çıkan belirgin özelliği, dile yüklediği önemde kendini açığa vuruyor. Şiirin dille yaratıldığının bilincinde olan bir şair Saraç. Öztürkçenin şairi. Arı Türkçeyi şiir diline dönüştürmede bir usta.

Bu dil, Türkmenlerin konuştuğu Türkçeden süzüldükten sonra, onun ödün vermez şair duyarlığıyla yoğrularak **"haykıran"** bir sese ulaşıyor. Dil kadar, ses de önemli şiirinde...

Ceyhun Atuf Kansu'nun dediği gibi, şiiri **"Doğa, halk bilgisi, halk tarihi ve halkın yaşantısından gelen bakış açısının dile yansıması"** bir başka anlamda.

Bu "halk bilgisi"nin çağdaş bir duyarlıkla yoğrulması...

Bunu yaparken de aşınmış söyleyişlerden uzak durması...

"Halk" adına, ama halk gibi yazmaması...

Köy kökenli olduğu halde "köylü" bir şiiri yazmayışı...

Şiirsel duyarlılığının kaynakları buralarda aranabilir mi?

"Kaç seviden kurşun yese de" kendi külünden yarattı şiirini aslında. Ama hep **"değişmek"** adına **"Değişim"**, şiirinin ana damarlarından biri. İyiye, güzele, yeniye doğru değişim.

Kemikleri toprak olsa da...

Daha dört gün önce 27 haziran salı günü görüşmüştük. Koltuğunun altında yeni çıkan iki kitabı: **"Toplu Şiirleri"** ve son şiirlerini içeren yeni yapıtı **"Çıplak Kayada Çimlenmek."**

Bir çocuk sevinciyle imzalamıştı kitaplarını. Ölümü aklında olabilir miydi?

Şimdi masamın üzerinde şiirlerini okurken ne çok **"ölüm"** üzerine yazmış diye düşünüyorum: **"Biz ölümü alın çatından vurmuşuz"** diye diye...

Bu kez hedef şaştı ama...

"Ozan, gökgürlemesi ölümsüzlüğün." Bir şiirini de böyle noktalamış.

Son şiirlerinde de "ölüm" duygusu dolaşır olmuş dizeleri arasında:

"Ölümü hiçlemektir ölümsüzlük." Ölümle ölümsüzlük de eşanlamda şiirinde. Onlar bile bir "değişim" içinde.

"Halk" katında pek "popüler" bir şair olduğu tartışma götürebilir. Şiiri okundukça tadına varılacak şairler safında çünkü.

O, yeni kitaplarının gün yüzüne çıkışının sevincini yaşayamadan ayrıldı aramızdan.

Bu kitaplar üzerine yazmanın sevinci bir yana, ardından yazmak düştü bana da. Ne kitaplarını ne bu yazıyı görebilecek.

"Bir de ölüm var ya!" diyordu bir şiirinde.

Öyle oldu. Ansızın, apansız çıplak bir kayada çimlenir oldu bedeni.

Artık çıplak bir kayada çimlenir şiiri de...

TV Sınır Tanımıyor

OKAY GÖNENSİN *3 temmuz*

Batı, 1992'nin Avrupası temelinde yazılı basının alacağı yeni yönelimleri, sınırları çok daha kolayca aşan televizyonların yeni düzenlerini tartışmaya devam ediyor. Evet, televizyonlar sınırları çok kolay aşıyorlar.

Ülkemizde, bu konular henüz ucundan, kıyısından ele alınıyor, ama yabancı televizyon kanalları hızla yerleşmeye başlıyorlar. Bazı bölgelerde çanak antenler aracılığıyla izlenebilen Batı televizyonları, bir süredir kablolu olarak Ankara'dan da izlenebiliyor. TRT'nin tekel olma durumu, fiilen ve bir ölçüde resmen kırılmış durumda. Çünkü TRT'nin tekelliğini kıran yine bir kamu kuruluşu olan PTT. Uydu aracılığı ile sağladığı yayınları, PTT kablo ile Ankara'da Çankaya yöresine dağıtıyor. Yaklaşık 6 aydır süren bu hizmet kapsamına Amerikan CNN ile Avrupa'dan RTL ve RAI giriyor. PTT Genel Müdürü, izlenebilecek kanal sayısının yıl sonuna kadar 11'e yükseleceğini ve bunların arasında Eins-Plus, WDR 3, Sky Channel, Super Channel, World Net gibi yaygın kanalların da yer alacağı müjdesini veriyor. Üstelik, bu hizmet hiç de pahalı değil, tesis ücreti olarak 300 bin lira ödeniyor, abone ücreti de her ay 5 bin lira. Yayının alanı da yakında Yenişehir'e doğru yayılacak. PTT'nin, TRT'nin yayın tekelini kıran bu faaliyeti 3517 sayılı yasa ile "sınır ötesi yayın" diye adlandırılan kablolu TV yayınlarının sorumluluğunun TRT'den alınıp PTT'ye verilmesiyle gerçekleşti. SHP, bu yasa aleyhine Anayasa Mahkemesi'ne gitmişti, ancak görüldüğü gibi PTT hızla örgütlenmiş durumda.

Kuşkusuz bu yayınların denetimi ve burada yer alan reklamlar konusunda ortada herhangi bir kural yok. Kısacası, fiilen ve resmen, sansürsüz ve ucuz yayına açılmış durumdayız.

★

Avrupa ülkeleri, 1992'nın sınırsız düzenine hazırlanırken, en yoğun tartışmalardan biri de televizyon yayıncılığı alanında sürüyor. ABD'nin tersine, Avrupa yakın dönemlere kadar televizyonu ulusal özellikli bir kamu hizmeti gören anlayışın etkisi altındaydı. Ama 2 temel olay bu görüşü sarstı: Önce Amerikan dizileri çok geniş kitleleri cezbetti ve kendilerine bü-

tün dünyada olduğu gibi, Avrupa'da da geniş bir pazar yarattı; bunun ardından teknolojide sağlanan hızlı gelişmeler, büyük yatırımlar yapabilen televizyon kanallarının sınırları kolaylıkla aşmalarını sağladı (Sonunda bu konuda en duyarlı gibi davranan ülkemiz de bundan kaçamadı).

Amerikan dizilerini, şovlarını, kliplerini izleyen ve isteyen milyonlarca insanı bunlardan nasıl korursunuz?

Avrupa televizyonları ve konuyla ilgili tüm çevreler, sorunu tartışırken, ilk adımı program üretiminde işbirliğine yönelmekte gördüler. Bu yolda önemli gelişmelerden biri geçen hafta sonu gerçekleşti ve Avrupa'nın 5 büyük özel televizyon grubu (İtalyan Berlusconi'nin Fininvest, Lüksemburg'un CTL, Federal Almanya'nın Beta Taurus, İngiltere'den ITV, Fransız Bouygues'in TF1) Brüksel'de bir araya gelerek yakınlaşma ve işbirliğinin somut yönlerini görüşmeye başladılar.

Televizyon gruplarının işbirliğine yönelmelerinin temeli yine hep 1992'nin birleşik Avrupası. Bu açıdan siyasal iktidarlar da bu grupların iki yönlü baskısı altındalar. Bir yandan ilgili bütün kuruluşlar, bu işbirliği düzeni içinde yer almak istiyor ve siyasal güçlerden bu yönde destek talep ediyor; öte yandan da kendi ulusal hükümetlerinin korunması altında 1992'ye daha güçlü konumlarda ulaşmak için çaba gösteriyor.

Daha güçlü konum denilince de en önemli unsur, kuşkusuz daha yaygın olmak. Yani her televizyon grubu ne kadar çok insana ulaşabiliyorsa, yeni işbirliği düzeni içinde daha güçlü olabilecek, daha çok reklam geliri sağlayabilecek.

Türkiye olarak, hâlâ konunun dışında gibi duruyoruz, ama topyekûn savaşa girişmiş olan yayın gruplarının belli rahatlık içinde yayılmasını sessizce izliyoruz.

'Marseillaise' Dolayısıyla...

BURHAN ARPAD *4 temmuz*

Atatürk'ün 1913 Sofyası'nda Carmen operasını izledikten sonra uzun süre tartıştığını ve "Balkan Savaşı'nı neden yitirdiğimizi şimdi daha iyi anlıyorum" diye çoksesli müzik görüşünü açıkladığını birkaç kez yazmıştım. Atatürk'ün ne denli haklı olduğunu, 24 haziran akşamı İstanbul Festivali programında yer alan Fransız Toulouse orkestrasından Marseillaise'i dinleyince daha gerçekçi açıdan değerlendirdim... TRT Gençlik Korosu'nun da katıldığı Marseillaise'i şaşkınlık sevinç duyguları karışımı bir ruh haliyle dinledim. Dinledim ve hiç bitmesin istedim. Marseillaise'in programda yer almasının önemli bir nedeni vardı. Fransızlar Büyük Fransız Devrimi'nin 200. yılını kutluyorlardı. Kutlama gösterilerinde Marseillaise'in önemli yeri vardı. Sözleri ve ezgileri yazmış olan genç Yüzbaşı Rouget de Lisleie adı hemen hemen unutulmuş olsa bile!..

İstanbul Kültür Merkezi'nde öylesine heyecanla ve içtenlikle icra edildi ki çoğunluğu Fransızca bilmeyen dinleyicileri, içten içe Marseillaise'i okuyordu diyesim geliyor.

15 Temmuz 1795 günü Fransız Ulusal Marşı olarak kabul edilen Marseillaise, Strasbourg Belediye Başkanı'nın isteği üzerine bir gecede yazılmıştır. Yüzbaşı de Lisleie, bütün bir gece çalışarak yarattığı söz ve ezgileri ertesi sabah piyanoda dinletmiştir. Marsilyalıların şarkısı öylesine benimsenmiştir ki, Avusturyalılarla savaşan bir generalin, "Ya on bin asker ya da birkaç yüz Marseillaise notasını acele gönderin" diye mektup yazdığı söylenir.

Stefan Zweig, 'Tarihten On İki Minyatür' adını verdiği ünlü kitabında "bir gecelik dâhi" olayını şöyle anlatır:

"Bu şarkı onların şarkısı oldu ve delikanlılar Ren ordusu için bestelendiğini bilemeden, kim tarafından ve ne zaman yazılıp bestelendiğinin farkında olmadan, kendi taburlarının marşı olarak, kendi ölümlerinin ve inançlarının marşı olarak bu şarkıyı benimsediler.

Marseillaise ilk büyük zaferini Paris'te kazanır. Marsilya taburu 30 temmuzda Paris'in dış mahallelerinden geçer. Sancak ve şarkı önde gitmektedir. Delikanlıları törenle karşılamak isteyen binlerce ve on binlerce insan, caddenin iki yanında beklemektedir. Beş yüz Marsilyalı, ölçülü adımlarla tempo tuttukları şarkıyı, tek bir gırtlaktan çıkarca-

sına yineleyerek sonuna yaklaşınca kalabalık kulak kesiliyor.

Bu Marsilyalıların söylediği görkemli ve sürükleyici marş... 'Yurttaşlar silah başına!' sözlerinin bütün kalplere sokulan, trampet gürültüleriyle karışanını ilk kez duyuyorlar! Marsilyalı beş yüz delikanlının söyledikleri gibisini hiç duymamışlardı. Bütün sokaklarda yinelenmesi için sadece iki üç saatin geçmesi yetiyor. Şair unutuldu. Eski marşlar ve şarkılar unutuldu. İhtilal kendi şarkısını tanıdı, kendi ezgisini buldu. Şarkı bir çığ hızıyla yayılmakta ve bu zafere koşuşunu hiçbir güç durduramamaktadır. Şölenlerde bu şarkı söyleniyor. Tiyatrolarda ve kulüplerde, hatta kiliselerde hep bu şarkı söyleniyor.

Bir ayda pek pek iki ayda Marseillaise halkın ve ordunun şarkısı oldu, cumhuriyetin ilk savunmalarına bakalım, Seryan'ın zeki bakışları böylesine eşsiz bir savaş şarkısındaki o güçlendirici ve renklendirici büyük kuvveti görüyor. bir kararnameyle 100 bin bastırıp, bütün komutanlıklara gönderiliyor. Böylece birkaç gece önce hiç kimsenin tanımadığı bir adamın şarkısı Moliere'in, Racin'in ve Voltaire'in bütün eserlerinden daha fazla yayılıyor. Tek bir şölen yok ki Marseillaise'le son bulmasın, tek bir meydan savaşı yok ki, başlamadan önce bando Marseillaise'i çalmasın!"

1989 Türkiyesi, çelişkiler ve çalkantılar ülkesi.

Bir yanda Suna Kan... Öte yandan 'sen-ben' kavgası yapan şarkıcı bayanlar!

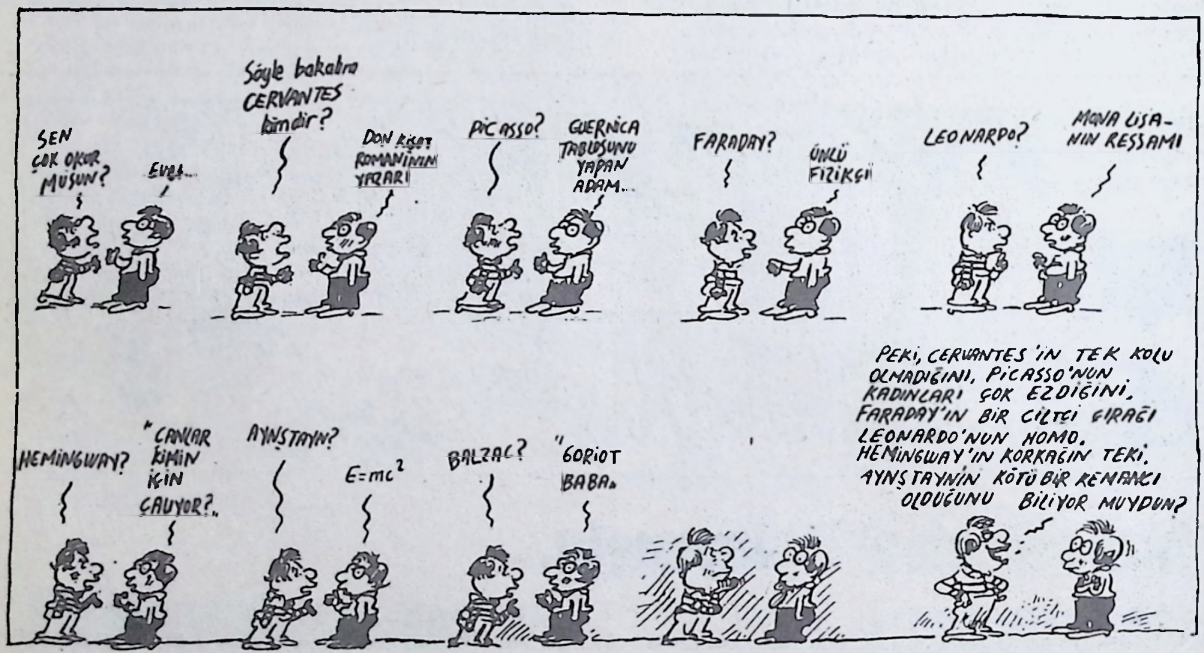

Sahnede canlı bir mıknatıs

YAVUZ BAYDAR *5 temmuz*

STOCKHOLM — Yağmur sıkıntısı içinde apaydınlık bir Stockholm akşamı. Yaklaşık 10 bin kişinin toplandığı Grona Lund Lunaparkı'nın konser alanını girif, ritmler sardı bir anda. Aydınlık sahne bomboş. Gerilerden, incecik bir çizgi gibi uzadı gitti o benzersiz trompetin hüzünlü iniltileri. Ve sonra, fütürist motifli, sırmalı, al-kara ceketi, deri şalvarı ile elinde mor çalgısı, hiçbir türe sığmayan müziğin 63'lük delikanlısı **Miles Davis** göründü. Daha alkışlar dinmeden, iki baş, iki tuşlu ve iki vurmalıdan oluşan dev ses makinesi buharlar püskürterek, ardında frambuaz tozlar bırakarak yola koyulmuştu bile kayışları ve paletleri ile dinleyiciyi kendisinin canlı bir parçası kılan Miles Davis makinesi...

Stockholmlüler zinde, atak, doğaçlama açlığını gizlemeyen bir Miles Davis yaşadılar geçen çarşamba gecesi. Konseri izlemeye gelenlerin yaş ortalaması 25-30 dolayındaydı. Ömrünün kasım ayını yaşayan bir müzisyenin, bu kadar genci coşku içinde kendisine çekmesi bile başlıbaşına bir olay değil mi? Yalnızca trompet üslubunda değil, geleceğe en yakın olmada da bir benzerine rastlamak olanaksız Miles Davis'in. Yine bu konserde de başka türlere karşı değil, kendisine karşı da sürekli başkaldırıyla geçen bir müzik yaşamının özetine tanık olundu.

Sahnede canlı bir mıknatıs gibiydi Miles. Her anı önsezilere kapalı olan müziği yeniden yaratırken, mürettabatını ve seyirciyi zaman zaman üzerine çekiyor, zaman zaman da ters kutba geçerek itiyordu. "Müzik sizce nedir?" sorusuna **"Music must have its highs and its lows"** (Müziğin alçaltıları ve yükseltileri olmalıdır) yanıtını verdiğini biliyoruz. **Michael Jackson**'ın sıradan bir bestesi olan **"Human Nature"**a koz-

mik bir nitelik kazandırmasının sırrı da -öteki gözde parçalarında olduğu gibi- işte bu yanıtta gizli. Korku saçan homurtulu makineyi, belli belirsiz mırıldanan bir balinaya dönüştürmek için küçük bir parmak işareti yetiyordu.

Seyirciyle hiç konuşmadı. O malum kısık sesiyle bir ara topluluk üyelerini tanıttıysa da ne dediği kesinlikle anlaşılmadı. 2 saate yakın (olağan sürenin hayli altında) konserin büyük bölümünde "sırt göstermeyi" yeğledi yine. Buna kimsenin alındığını sanmıyorum. Birincisi, Miles'ın konserine gelen seyirci müziğin tadını çıkarmaya bakıyor. İkincisi, Miles'ın "hava atmak" için değil, mürettebatını yönlendirmek için seyirciye sırt çevirdiği de biliniyor. Miles Davis, modern bir **Duke Ellington.**

Mor trompetçinin İstanbul konserlerini götüren mürettebatın hayli fire verdiği de gözlerden kaçmıyordu. Davulda yine o -kaçınılmaz- **Ricky Wellman,** tuşlularda yine **Adam Holtzmann,** solo başta yine **Foley McCreary** vardı. Ama -ne yazık ki- alto saksofoncu **Kenny Garret**'ın ve vurmalı ustası **Marilyn Mazur**'un yerinde yeller esiyordu. Garret'in yokluğu geçici miydi, öğrenmek mümkün olmadı. Mazur'un yerinde ise onu pek aratmayan yeni bir isim vardı: **Munyungo Jackson.**

Konserin sürprizi, Davis'le yaklaşık dokuz aydır birlikte çalan, utangaç tavırlı tenor saksofoncu **Rick Margitzam**'dı. Geçen sonbahardaki Avrupa turnesinde Garret'ın gölgesinde kalan Margitzam, **Michael Brecker**'la Wayne Shorter etkisindeki "tasarruflu" ve yaratıcı doğaçlamalarıyla yeteneğini belki de ilk kez duyurma olanağı buluyordu. Kuru şişkin bir ton... Solo basçı Foley ise tam İstanbul'un anımsayacağı gibiydi: Güçlü, ama yayvan, metaforlar/kaydırmalarla süslü, adeta **"üslup dışı"** bir üslup.

Trompetçi ise **"bizzat"** bol bol çaldı. Yine altın hüzün okları fırlattı gecenin içlerine. Müzik yükseldikçe kaplanlaştı, zaman zaman da -mürettebatın mırıldanan balinaya dönüştüğü anlarda- çocuksu yakarmalara, küskünlüklere yöneldi. Arada bir dramatiği arttırmak için, eslerinin enini geniş tuttu. Ama ne yaparsa yapsın, anlamdan uzaklaşmadı.

Sahnedeki kişiden ötürü 2 saatlik süreye çok parça sığmadı. Repertuar eski ve yeni (**Amandla** albümünden) parçalardan oluşuyordu: **"Splatch", "Perfect Way", "Jo-Jo", "Hannibal", "Time After Time"** ve **"Tutu."**

"Bis" yapmaması bile kimsenin keyfini kaçırmamıştı. Eve dönerken bir otobüsü tıka basa doldurduk. Uzun saçlı genç şoför hoparlörden seslendi çok geçmeden: **"Arkadaşlar, anlatın bari, nasıldı konser?"** Bir ağızdan **"müthişti"** yanıtını alınca, hüzünlendi: **"Bu belediye yüzünden"** dedi, **"her defasında kaçırıyorum konserini. Allah kahretsin."**

Ertesi gün konserle ilgili çıkan yazılar göklere çıkarıyordu **"büyücü"**yü. İşte birkaç cümle; **"Davis'e benzemeye çalışmak anlamsız. Deneyeni çok, ama kimse beceremiyor ve o her zamanki tınısını sürdürüyor. Aynı parçayı yine yine çalıyor. Aynalı salonunda geziniyor. Hüzün içinde. Bu yüzden dinlemekten vazgeçemiyorsunuz."**

Devlete güven...

AHMET KURT *7 temmuz*

Sümerbank... "Devlet güvencesi!" Beykoz da bu slogana güvenmiş olmalı ki, Sümerbank Beykoz adını almış ve Basketbol Birinci Ligi'ne çıkmış. Milyarlık bütçeli takımlar arasında oynamaya soyunmuş... Siz olsanız ne yaparsınız? Sümerbank gibi güçlü bir kuruluş, "haydi" diyor "çık oyna, arkanda ben varım." Üstelik ismini de veriyor...

Sümerbank-Beykoz geçen sezon için kısıtlı sayılabilecek 450 milyonluk bütçe ile bir takım kuruyor. Başarılı da oluyor. Basketbolun büyük yatırımcılarından Tofaş'ın düştüğü ligde tutunmayı beceriyor. Bu ilk fırtınayı atlattıktan sonra, bir yandan gelecek için çalışmalarını sürdürürken, diğer yandan yeni sezonun transfer görüşmelerine başlıyor. Neden başlamasın? Sümerbank'ın desteği var ya! Geçen yıl verilen para, enflasyon oranında arttırılsa yeter. Hem iyi bir takım kurulur, hem de basketbolcu yetiştirmeye bütçe ayrılabilir. Geçen yılın 450 milyonu bu yıl 7-8 milyon eder. Yaza da yeter kışa da...

Sümerbank ise Türk Lirası'nın değerinin arttığını düşünüyor olmalı ki, yardımı arttıracağına 200 milyona indiriyor. Buna isim hakkı veya "destek" değil "ulufe" denir! Devlete güven, gerisini merak etme sen...

Profesyonel kulüplere milyarlar dağıtan devlet, Sümerbank'ın adını taşıyan, reklamını yapan Beykoz'a yaptığı yardımı kısıyor. Anlaşılır gibi değil. İki yıl önce "çık birinci lige oyna, arkanda ben varım" diyor, bu ün "al 200 milyonu başının çaresine bak" diye yan

çiziyor. Bizim bildiğimiz devlet yönetiminde devamlılık esastır. Öyle değil mi Sayın Güneş Taner?

Salat basketbol şubesini kapatabilir. Özel bir kuruluştur. Verdiği aldığından fazla ise, -ülkemizde lige çıkmak için bir teminat istenmediği için- "patron" şubeyi kapatıverir. Bugün "yatırım yapacağım" der, yarın bütçeyi kısar, "gençlere döner" veya ligin ortasında takımını çekiverir. Aksine bir kural olmadığına göre, canı ne isterse onu yapar. Para da onun keyif de... Hatta kendi kendisi ile alay edercesine takımının adını Büyük Salat koyar ve bu büyük (!) Salat'ını, bir gün ligden çekiverir. Kimse yadırgamaz. "İşler kötü galiba" der geçer gider...

Ya Sümerbank? Sümerbank aynı keyfi tutum içinde olabilir mi? Planı ile programı ile ciddiyeti ile spora hizmet yaklaşımı ile özel sektöre örnek olması gerekirken, önceden haber vermeden Beykoz'u yarı yolda bırakabilir mi? Transfer sezonu neredeyse kapandı. Sümerbank'a güvenen Beykozlu basketbolcular ve teknik adamlar bugün hangi takıma gidebilirler? Takım bulsalar bile istedikleri parayı alamazlar, çünkü artık "batan geminin malları" oldular...

Haydi Sayın Taner, genel müdürümüze -sporu sevmese bile- devletin prestiji için Beykoz'a bu yıl da destek vermesi gerektiğini söyleyin. Söyleyin ki, başbakanın profesyonel kulüplere dağıttığı paraların "oy yemlemesi" olduğu "oksijen gibi" açığa çıkmasın.

Ses duvarı aşıldı

SADETTİN DAVRAN *8 temmuz*

Cazla rock, 1960'ların sonlarına doğru bir gece kendilerini birbirlerinin kollarında buluverdiler. Caz tarafından durumu onaylamayan çok sayıda büyüğün ayak diremeleri boşunaydı. 1970'lerin başlarında yapılan, whisky-colanın dereler gibi aktığı, en az birkaç tarla marijuananın tüketildiği bir düğünle Hindistan'dan özel getirilmiş yasemin tütsüleri arasında dünya evine girdiler. Birliktelikleri zaman zaman bütün ilişkiler gibi sığlıklara otursa da, o gün bugündür sürüyor. Bir sürü çocukları oldu.

Caz, adına "**fusion**" da denen girdiği bu son düzlükte bugün artık olgun dönemlerini geniş birer ün ve servet sahibi olarak yaşayan bir dizi süpersonik müzisyen ve yeni dinleyici kitleleri kazandı.

Ses duvarı aşıldı. Sahnelerin üzerinde kablolardan yürünmez oldu. Müzisyenler arkalarında tonlarca ağırlıkta ses düzenleri ve ses teknisyeni orduları taşır oldular. Elektronik teknolojisindeki gelişmeler, günü gününe müziğe geçirilmeye başlandı. İşitsel teknoloji başlı başına bir bilim dalı, müzik sanayii ise başlı başına bir sektör oldu.

George Duke ve **Stanley Clarke** bu yüksek gerilimli dönemin iki parlak yıldızı. Son yirmi yılda keskin çalgıcılıkları yanı sıra, çok yönlü müzikal kişiliklerinden de sıkça söz edilen Duke ve Clarke'ın adları ayrı ayrı, ama aynı sıralarda duyulmaya başladı: 1970'lerin başlarında.

George Duke'ün (1946, San Rafael, California, ABD) piyanoya ilgisi ilk kez altı yaşında iken **Duke Ellington**'u dinlediğinde başladı. Ertesi yıldan başlayarak düzenli piyano dersleri aldı. Lisans ve lisansüstü eğitimini San Fransisco Konservatuvarı'nda tamamlayan Duke'ün buradan aldığı diplomada ana sazının trombon olduğu yazılıdır. İlk plağını 1966'da yaptı. 1968 yılını **Dizzy Gillespie, Bobby Hutcherson** ve **Don Ellis**'le çalışarak geçiren Duke, ertesi yıl ABD'ye ilk kez gelen ünlü Fransız caz kemancısı **Jean Luc Ponty** ile çalışmaya başladı.

1970'te ise herkesin aklını karıştıran müzisyenlerden **Frank Zappa**'nın topluluğuna katıldı. Elektronik tuşlulara ilgisi de bu sıralarda başlayan Duke, Zappa'nın topluluğunda kendisine ait bestelerle de öne çıktı. Bir yıl sonra **Joe Zawinul**'un yerine geçtiği **Cannonball Addlerley**'in topluluğunda kendi deyişiyle "**gülmeyi**" öğrendi.

Frank Zappa ile çalışmayı sanılacağının tersine "**gerilimli**" bulan Duke, 1973-1975 yıllarını yine, ama bu kez rahatlamış olarak döndüğü Zappa Topluluğu'nda geçirdi. Daha sonra ağır davulcu, öncü fusioncu **Billy Cobbam**'la ve müzisyenliğinin yanı sıra, daha sonraları çok başarılı olacağı yapımcılık kariyerinde önemli payı olan **Quincy Jones**'la da çalışan Duke; 1976'dan bu yana solo işlere, yapımcılığa ve Stanley Clarke'la ortak çalışmalara yöneldi.

Clarke'la yaptıkları iki albümün yanı sıra Duke'ün başarılı yapımcılığı günümüzde de sürmektedir. **Miles Davis**'in son albümü **Amandla**'da yer alan Cobra adlı parçayı yazan, düzenleyen ve parçanın tecimsel haklarını elinde bulunduran kendisidir.

Basçı Stanley Clarke ise Duke'ten beş yaş küçüktür. Kariyeri çok erken başlamıştır. Clarke (1951, Philadelphia, ABD) 1970'te Philadelphia Müzik Akademisi'ni bitirdikten sonra geldiği New York'ta **Horace Silver, Stan Getz, Art Blakey, Dexter Gordon, Thad Jones-Mel Lewis, Gil Evans** ve **Pharaoah Sanders** topluluklarında çalışmış, çok genç yaşta büyük bir birikim edinmiştir.

1972'de **Chick Corea**'nın tarihsel Return To Forever Topluluğu'na katılan Clarke'ın tarihsel soloları topluluğun **Return To Forever, Light As A Feather, Hymn Of The 7th Galaxy, Where Have I Known You Before, No Mystery** gibi tarihsel albümlerinde yıllanmaktadır. Clarke'ın akustik bastan elektro basa geçişi de bu yıllara rastlar.

1973'te ilk plağı olan **Children Of Forever**'ı yapan Clarke'ın ikinci solo albümü **"Stanley Clarke"** 1974'te çıkmıştır. Ardından gelen albümlerinden **"School Days"** özellikle ilgi görmüştür.

Kendi adına birçok albüm yapan Stanley Clarke'ın stüdyoda kaydedilmiş bölümlerinde **Stan Getz, Tom Scott, Freddie Hubbard, Lee Ritenour, George Duke, Steve Gadd, Airto Moreira**'nın çaldığı, **Dee Dee Bridgewater**'ın söylediği, canlı bölümleri ise aylar sonra bambaşka ortamlarda kaydedilmiş ilginç işleri de bulunur: **"A Wanna Play For You."**

Çok sayıda ünlü müzisyenle albümleri olan Clarke'ın son plağı, **"If This Bass Could Only Talk"** adını taşır: **"Şu Bas'ın Bir Dili Olsaydı."**

Clarke'ın bası gerçekten de son yirmi yılı dili olmasına gerek kalmadan anlatacak güçtedir. İkiliye davulda **Ray Griffin** eşlik ediyor.

TRT'ye genel müdür: Erdem

8 temmuz

İSTANBUL/ANKARA (Cumhuriyet) — Cem Duna'nın istifasıyla boşalan TRT Genel Müdürlüğü'ne, TRT Yüksek Kurulu'nun seçtiği üç adaydan biri olan **Kerim Aydın Erdem** (55) seçildi. 25 yıllık TRT'ci olan Erdem, TRT İnceleme ve Araştırma Kurulu üyeliğinde bulunuyordu. Başbakan **Turgut Özal** dün, 64 günlük gecikmeyle Erdem'in atandığını açıklarken, **"üç adayı epey soruşturduklarını ve birini seçtiklerini"** söyledi. TRT Yüksek Kurulu'nun gösterdiği üç adayı da atamamakta direnen hükümetin Erdem'i genel müdürlüğe getirmesi, TRT çevrelerinde, **"en muhafazakâr aday tercih edildi"** şeklinde yorumlandı. TRT'den sorumlu Devlet Bakanı **Mehmet Yazar**, bir süre önce TRT'nin başına **"çağdaş, muhafazakâr, ilerici, milliyetçi bir genel müdür atanacağını"** söylemişti.

Erdem, atama kararnamesinin Resmi Gazete'de yayımlanmasından sonra görevi teslim alacak.

Başbakan Turgut Özal, dün Cumhurbaşkanı **Kenan Evren** ile İstanbul'da Huber Köşkü'nde yaptığı haftalık olağan görüşmeden sonra TRT Genel Müdürlüğü'ne Kerim Aydın Erdem'in atandığını açıkladı. Başbakan Özal, Erdem'in atama kararnamesinin Cumhurbaşkanı Evren'in onayına sunulduğunu belirterek, adayların sıkı bir biçimde soruşturulduğunu söyledi. Başbakan Özal, TRT Genel Müdürlüğü'ne yapılan atamanın gecikme nedenlerinin sorulması üzerine de şöyle konuştu:

"Biz üç arkadaşımızı tanımadık, tanımamız lazımdı. Epey soruşturduk, aslında üçü de seçilebilirdi. Açık söyleyeyim sonuçta birini seçecektik, birini seçtik, hadise budur."

Yaşar Kemal Türkiye'den tek özel konuk

MÜRŞİT BALABANLILAR *11 temmuz*

Bu yıl Fransız Devrimi'nin 200'üncü yıldönümü kutlanıyor. Kendinden sonraki hemen tüm devrimci düşünce akımlarını etkilemiş olan Fransız Devrimi'nin kutlama törenlerine tüm dünya ülkelerinden 15 bini aşkın kişi davet edildi. Bunların çoğu kutlamaları örgütleyen komitenin, küçük bir bölümü de Cumhurbaşkanı **François Mitterrand**'ın özel davetlileri. Türkiye'den davetli olarak resmi şahsiyetlerden kimse var mı bilmiyoruz, ama dünyaca ünlü edebiyatçımız **Yaşar Kemal**, Fransa Cumhurbaşkanı **François Mitterrand**'ın davetlisi olarak çarşamba günü Paris'e gidiyor. **Yaşar Kemal**'le Paris'e hareketinden önce gazetemizde bir söyleşi yaptık.

—Sayın Yaşar Kemal, nasıl bir davet bu? Biraz açıklar mısınız?

YAŞAR KEMAL — **François Mitterrand**, Fransız İhtilali'nin 200'üncü yıldönümü nedeniyle yaklaşık beş ay önce bana bir mektup gönderdi. Mektupta kutlama töreni programıyla birlikte çağrısı yer alıyordu. 13 ve 14 temmuzda yapılacak törenlere katılmak üzere ayın 12'sinde gidebileceğimi, **"benim için büyük onur"** diyerek bildirdim. Bu çarşamba da gidiyorum.

—Sizi çağırmanın dışında bir öneri var mıydı, ne diyordu mektubunda?

YAŞAR KEMAL — Hayır, başka bir şey yoktu. Sayın Mitterrand, "Dünya sanat ve kültürünün burada temsil edilmesini istiyorum. Sizin de yanımda olmanızı isterim" şeklinde bir mektup yazmış.

—Sizinle birlikte Sayın Mitterrand'ın bizzat çağırdığı konuklar vardır elbette. Bunları biliyor musunuz?

YAŞAR KEMAL — Onlar hakkında hiç bilgim yok. Yalnız şunu söyleyeyim: Sayın Mitterrand cumhurbaşkanı seçildiği zaman, devir teslim töreninde şimdi kesin sayıyı hatırlayamayacağım 30-40 kişiyi özel olarak davet etmişti. Orada **Willy Brandt, Olof Palme, Suarez, Gonzalez, Papandreu** gibi siyasi şahsiyetlerin yanı sıra, yazarlardan **Arthur Miller, G.Garcia Marquez, Carlos Fuentes, Julio Cortazar** ve ben olmak üzere altı kişi vardık.

—Şimdi de aynı isimler olabilir mi?

YAŞAR KEMAL — Olabilir, bilemeyeceğim. Orada göreceğiz. Sayın Mitterrand bana özel mektup yazdığına göre bu bir özel davet. Bir de kutlama komitesinin davetlileri var, sayıları 15 bini buluyor. Bana gelen programa göre, ilk gün, yani ayın 13'ünde bir gösteriyi müteakip öğleyin Louvre'de Madam Mitterrand'ın verdiği bir yemeğe gidilecek. Akşam da Bastille'deki operanın açılışı var. Şimdiden diyebilirim ki, bu zamana kadar bütün dünyanın böylesine katıldığı bir tören olmadı. Paris'te her yer dolu. Tüm dünya ayağa kalktı. Bu törenlerin o büyük başkaldırıya layık bir şekilde kutlanmasında, sanıyorum ki Mitterrand'ın büyük payı var. Durum onu gösteriyor ki, çok önem veriliyor ve büyük bir kutlama olacak.

—Sosyalist hükümetin başkanı François Mitterrand'ın sizi çağırması Legion D'Honneur nişanı almanız nedeniyle mi? Bu konuda ne düşünüyorsunuz?

YAŞAR KEMAL — Legion D'Honneur nişanı benim için büyük onur. Sayın Mitterrand kendisi çağırıp nişanı boynumuza kendisi takmıştı. O törende benimle birlikte **Elie Wiesel** vardı. Biliyorsunuz bu Amerikalı romancı Barış Nobel'ini almıştı. Çok sevdiğim bir insandır. İkincisi de geçenlerde ölen, dokümanter sinemanın babası, büyük devrimci **Joris Ivens**'ti. Sayın Mitterrand törende ayrı ayrı önümüze gelerek herkese değerini gösteren konuşmayı yapıp nişanı öyle takıyordu. Bir lider, bir cumhurbaşkanı değil de bir kültür adamı olarak konuşuyordu. Daha sonra ben Del Duca Ödülü'nü aldığımda törene temsilcisini göndermişti. O zaman, 14 yıldır verilmekte olan Del Duca Ödülü'nün kurucularından biri yanıma gelip "Size teşekkür ederiz, ilk defa bir cumhurbaşkanı törenimize temsilci gönderiyor" demişti. Sayın Mitterrand iki gün sonra beni yemeğe çağırmıştı. Del Duca Ödül Komitesi Türk Büyükelçisi'ni de benim isteğim üzerine çağırdı. Ne yazık ki büyükelçimiz gelmedi.

—Kimdi büyükelçimiz?

YAŞAR KEMAL — Bir şairdi, **Adnan Bulak**. Şimdi yaşamıyor.

—Neden gelmedi?

YAŞAR KEMAL — Herkes biliyordu neden gelmediğini: Askeri hükümet vardı o dönemde. İşte o bildiriyor durumu, "Bizim bir yazarımız Del Duca Ödülü'nü aldı, beni de çağırdılar, gideyim mi?" diye. Emir veriyorlar, 'Gitme' diyorlar. O günlerde Halkçı Parti'den bir milletvekili Mecliste bunu sormuş, Dışişleri Bakanı **İlter Türkmen** de "Büyükelçiyi biz göndermedik" demişti.

—Siz Sayın Mitterrand'ı daha önceden de tanıyorsunuz, değil mi?

YAŞAR KEMAL — Evet. 1980 yılında Fransız Sosyalist Partisi'nin organize ettiği bir kültür toplantısı oldu. Marsilya'daki bu toplantıya Türkiye'den **Mümtaz Soysal, Çetin Altan, Aziz Nesin, Zülfü Livaneli** ve ben katıldık. Şimdiki Kültür Bakanı **Jack Lang** yönetiyordu toplantıyı. Mitterrand'la da orada tanıştım. Ondan sonra mektuplaşmaya başladık. Ayrıca **Jack Lang**, biliyorsunuz Fransız Devrimi 200. Yılını Kutlama Komitesi'nin de yöneticisi.

—Bundan sonra da bir davet aldınız mı? Gidecek misiniz?

YAŞAR KEMAL — Ben artık çağrılara gidemiyorum. İmkânım olmuyor. İsveç'ten, Danimarka'dan çağrı aldım. Geçen yıl Amerika'ya dört kez çağrıldım, Çin'den çağrı aldım, ama gidemiyorum işte. Fakat Fransız Devrimi'nin 200. yıldönümüne elbette giderim. Kim çağırsa giderdim. İnsanlığın en büyük devriminin kutlama törenlerinde bulunmak isterim.

—Size iyi yolculuklar.

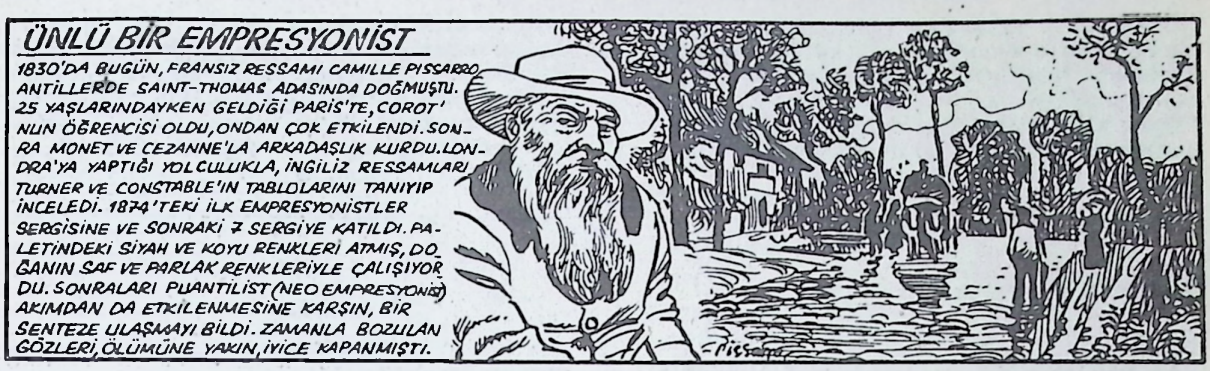

Pop cazın cambazı

BURAK ELDEM *13 temmuz*

Ne zaman ne yapacaklarını asla önceden kestiremediğiniz altı garip adamın ayakları yerden kesilmiş hafif mistik müziği; zaman zaman saksofonla yarışa çıkan, olağanüstü bir zenginlikle yüklü **"garip sesler ormanı"**nı andıran perküsyon; büyülü tınılar ve **"aykırı"** seslerle o orman içinde yitip gitmeyen bir vibrafon; tuşlar üzerinde uçuşarak aşama aşama tansiyonu yükselten klavyeli çalgılar ve bazen Latin kıvraklığını, bazen de Kuzey Avrupa donukluğunu melodiye taşıyan bir saksofon: Karşınızda **Spyro Gyra!**

Bundan iki yıl kadar önce yine bu sayfada Spyro'nun bir önceki albümü **"Stories Without Words"**den söz ederken, hem bugüne dek topluluğun kaset ve plaklarını Türkiye'de bulamamaktan hem de tüm özelliği doğaçlama olan müzisyenleri konser sırasında izleyememekten yakınmıştım. Aradan çok kısa bir süre geçmişti ki, Spyro Gyra'nın önemli kasetleri **Yeşil Giresunlu** yönetimindeki MMY tarafından birer birer Türkiye'de yayımlanmaya başladı. Ve yine çok kısa bir süre sonra, daha önce çok zayıf olasılık olarak gördüğümüz Spyro Gyra konseri gündeme geldi. Her ne kadar **Joan Baez, Bob Dylan, Stanley Clarke** gibi flaş isimlerin gölgesinde kalır izlenimi verdiyse de öyle sanıyorum ki bu yıl İstanbul Festivali'nin en önemli olayı, pop caz türünün **"cambaz"** topluluğu Spyro Gyra'yı Açıkhava'da İstanbullu müzikseverlerin izleyebilecek olması.

Benzersiz genişlikte bir yelpazesi var Spyro Gyra'nın. Cazdan klasiğe, soft rock'tan Latin ezgilerine, saf blues'tan Ortadoğu havalarına dek çok sayıda değişik müzikal form, **Jay Beckenstein** ve arkadaşlarının tezgâhında ustaca bir araya getirilip yeni baştan ve özenle dokunuyor. Öyle ki aynı parça içinde birbirinden son derece farklı temaları art arda yakalayıp şaşkınlığa düşüyorsunuz; ama bu, dinlediğiniz müzikte herhangi bir karışıklık ya da uyumsuzluk anlamına gelmiyor, çünkü değişik kaynaklardan gelen parçacıkların her birinde Spyro Gyra'nın o çok özel damgası var.

Bu başarının küçücük sırrı da caz müziğinin en temel karakteristiği olan improvizasyon; yani doğaçlama. Spyro'yu bir araya getiren elemanların hemen hepsi, kendi başlarına birer doğaçlama ustası. Grubun şefi ve kurucusu Jay Beckenstein, nefesli çalgıların, özellikle de saksofonun kullanımını adeta zorlayan, sürekli yeni formlar peşinde koşan bir **"özgür müzik"** yolcusu. Hemen her parçada, yakaladığı ana melodiyle uğraşıyor, ezip büzüyor, oynuyor sürekli; ardından da tüm elemanları bu anafora doğru çekip sürüklüyor. Derken, parçanın başlangıçtaki formundan iyice uzak, adeta **"kabuk değiştirme"** izlenimi veren yeni bir tema yakalıyor Beckenstein ya da biz öyle sanıyoruz; çünkü bir süre sonra **"icrada"** hiçbir disiplin kalmıyor! Topluluğun gitaristi **Julie Fernandez**, aynı hızla bir ucundan yakalıyor Beckenstein'ın önerdiği temayı. O da, rock motifleriyle yükleyip saksofonla giriştiği ilginç diyalogla birlikte parçayı bambaşka bir yöne sürüklüyor.

Hemen hemen tüm besteler doğaçlama anında oluştuğundan, hiçbir zaman kısıtlaması söz konusu değil Spyro Gyra'nın parçalarında. Beckenstein ve Fernandez ikilisine sırayla **Dave Samuels** vibrafonuyla, **Tom Schuman** klavyeli çalgılarla, **Richie Morales** de davul ve perküsyonla katılıveriyor. Ve hemen her parçada, sonlara doğru tansiyon iyice yükseliyor. **"Stories Without Words"**de yer alan **"Pyramid"** adlı parça, Spyro uçukluğunun vardığı noktaları sergileyen, bu arada özellikle Tom Schuman'ın yeteneği hakkında net bir fikir veren tipik bir örnek.

Spyro Gyra, aynı zamanda son yılların en çok konser veren topluluğu. Kendileriyle yapılan bir söyleşide Jay Beckenstein, **"Stüdyo çalışmalarını ve plakları bir türlü sevemiyoruz, çünkü sürekli olarak bir 'zaman sorunu' ile karşı karşıya kalıyoruz"** diyordu. Gerçekten de tüm biçemini doğaçlama üzerine kuran bir topluluk için, stüdyo çalışması sırasında uygun atmosferi yakalamak oldukça zor. Üstelik, plağın boyutlarına bağlı olarak her parçanın belli bir süresi olması gerek.

Oysa Spyro Gyra elemanları, çalarken böylesi **"dış faktörlerden"** uzak olmayı, o anki ruh hallerine göre besteyi değişik yönlere sürükleyerek yeni açılımlar bulmayı seviyorlar. Bugüne dek, onca seveni olmasına karşın, Türkiye'de Spyro Gyra'yı canlı olarak izleme olanağına kavuşamadık. Bu nedenle, topluluğu yalnızca albümlerindeki performansıyla tanıyoruz (ki, ABD'deki müzik dergilerinde haklarında çıkan yazılarda, plaklarda, plakların Spyro Gyra'nın müziği ile ilgili **"gerçek"** bir ölçü olmadığından söz ediliyor hep).

"Stories Without Words"den sonra, ilkbahara doğru topluluğun bir başka güçlü yapıtı ile karşılaşmatık: **"Rites Of Summer"**. Doğrusu gerçekten son de-

rece isabetli bir ad seçmişler albümlerine; baştan sona, özenle hazırlanmış bir **"yaz ayini"** gibi **"Rites Of Summer"**. Özellikle Tom Schuman'ın bestesi **"Captain Karma"** ve Jay Beckenstein imzasını taşıyan **"Daddy's Got A New Girl Now"**, iki yıl içinde Spyro'nun ulaştığı aşamaları sergilemesi bakımından çarpıcı örnekler.

Ne var ki asıl büyük keyif, bu altı adamı İstanbul'da, Açakhava'nın kendine özgü atmosferinde izlemek. Eğer İstanbullu müzikseverler, daha önceki caz sanatçılarına gösterdikleri sıcak ilgiyi Beckenstein ve arkadaşlarına da gösterirler ve onları kısa sürede havaya sokarlarsa, bugüne dek benzeri görülmemiş bir müzik ziyafeti yaşayacağız.

Gorbi şoku

17 temmuz

Dış Haberler Servisi — Sovyetler Birliği Devlet Başkanı **Mihail Gorbaçov**, Paris'teki sanayileşmiş 7 ülkenin (G-7) zirvesine yaptığı çağrıda Doğu-Batı arasındaki ekonomik işbirliğinin geliştirilmesini isteyerek ülkesinin dünya ekonomisi içindeki yerini almayı amaçladığını belirtti.

AP'nin Paris kaynaklı haberine göre Gorbaçov, Fransa Cumhurbaşkanı **François Mitterrand**'a gönderdiği mektupta, ülkesinde uygulamakta olduğu perestroyka (yeniden yapılanma) politikasının, Sovyetler Birliği'nin dünya ekonomisine katılımı ile yakından bağlantılı olduğunu belirtti.

Batılı diplomatik kaynaklar, bir Sovyet liderinin sanayileşmiş ülkeler zirvesine ilk kez doğrudan mesaj gönderdiğine dikkat çekiyorlar.

Mektubunda, **"Bizim uygulamakta olduğumuz perestroyka, dünya ekonomisine tam olarak bütünüyle katılmaktan ayrı düşünülemez"** diyen Gorbaçov, Batılı ülkelerle SSCB arasındaki ikili ilişkilerin geliştiğini, ancak global ekonomik konulardaki işbirliğinin aynı düzeyde olmadığını belirtti.

AA'nın haberine göre Gorbaçov mektubunda, SSCB'deki reform hareketinin ülkeyi dünya ekonomisine açacağını da kaydetti. Sovyet lideri, SSCB yönetiminin **"İdeolojilerden bağımsız olarak ortak bir kalkınma ortamı için"** zemin hazırlanmasını istediğini ifade etti ve **"Dünya, SSCB gibi büyük bir pazarın açılmasından sadece yarar sağlayabilir"** dedi.

Gorbaçov, Sovyetler Birliği'nin 3. Dünya Ülkeleri'nin dış borç yükünün hafifletilmesi yolunda Batılı ülkelerin gösterdiği çabalara da katılmaya hazır olduğunu ifade etti.

Sovyet lideri mektubunun bir bölümünde şöyle dedi:

"Değişik ekonomik sistemler arasındaki eski, yapay engeller artık ortadan kalkmaktadır. Değişik sistemlerin kendine özgü özellikleri olmakla birlikte birbirlerinden çok şey aldılar ve aynı araçları kullandılar. Ekonomik süreç içinde yöntemler ve uyum konularında bir araya gelmemiz zorunludur. Tüm ülkeler tarafından kabul edilebilir, evrensel yöntemler bulmalıyız. Sovyetler Birliği bu konularda yapıcı bir diyaloğa girmeye hazırdır. Önemli olan ortak bir ekonomik lisan bulmak ve karşılıklı bilgi alışverişini gerçekleştirmektir."

Gorbaçov, bu görüşlerinin Paris'teki sanayileşmiş ülke liderlerine yararlı olacağını ve evrensel ekonomik çıkarları araştırma yolunu açacağını umut ettiğini belirtti.

Gorbaçov, 1985 yılında iktidara geldiğinden bu yana geniş çaplı siyasal ve ekonomik reformlar uyguluyor. Ancak Sovyetler Birliği siyasal reformlar konusunda yol almasına karşın, ekonomik reformlarda henüz bir ilerleme kaydedemedi.

Fransa Cumhurbaşkanı **François Mitterrand** Gorbaçov'un çağrısı konusunda basına yaptığı açıklamada, **"Mihail Gorbaçov'un önerisi Paris zirvesinin kapsamı içinde değil. Ayrı olarak değerlendirilmesi gerekir"** derken, ABD Dışişleri Bakanı James Baker, Gorbaçov'un önerisini **"olumlu ve önemli"** olarak niteledi.

'Kral Ferdi, I love you'

MUHARREM AYDIN *18 temmuz*

"Arabesk rüzgârı" Kurban Bayramı boyunca en çok Gülhane'de esti. Gülhane etkinlikleri çerçevesinde daha önce kalabalık kitlelere seslenen **İbrahim Tatlıses, Küçük Emrah** ve **Müslüm Gürses**'in ardından **Ferdi Tayfur**'un bayramın son günü yaklaşık 30 bin kişiye verdiği konser, **"arabesk günleri"**nin finali görünümündeydi.

Gülhane'deki İbo, Emrah, Müslüm Gürses ve Ferdi Tayfur konserlerinin ortak noktası ise **"devlet zoruyla"**, **"acılı-acısız"** gibi sınıflandırmalara uğrasa bile, **"Halk arabeski çok seviyor"** şeklinde özetlenebilirdi.

Gülhane'deki 8 günlük konserler dizisine bayramın son günü başlayan Ferdi Tayfur için erken saatlerden itibaren parkı dolduran binlerce kişi, daha önceki konserlerde de yaşandığı gibi **"sabırsızdı."** Ferdi öncesi sahneye çıkartılan Kars-Kafkas Halk Dansları Topluluğu ile dansöz **Nilüfer Öz** bile Ferdi hayranlarının ıslıklı protestosunu engelleyemiyordu.

Gülhane Etkinlikleri Organizasyon Komitesi Başkanı **Oktay Ülkügüner**, bu **"sabırsızlık"** karşısında **"çareyi"**, **"Konserin daha güzel gerçekleştirilmesi, sizlerin daha güzel eğlenebilmesi için sahnenin ses ve görüntü düzeni ile uğraşıyoruz. Biraz daha beklemeniz gerekiyor"** sözlerinde buluyordu. Sunuculuk yapan şarkı sözü yazarı **Ahmet Selçuk İlkan**'ın ifadesiyle, **"20 enstrümandan ve 4 vokalist kızdan oluşan Türk müzik tarihinin en büyük orkestrası"** sahneye davet edildiğinde ise gerilim iyice yükselmişti.

Çünkü birazdan binlerce kişi **"Ferdi abi"**siyle hasret giderecekti! Ferdi Tayfur, daha önceki arabesk starlarının aksine, üzerinde siyah pantolon, siyah yelek, beyaz gömlek ve siyah kasketten oluşan **"köylü"** çağ-

rışımı yapan sahne giysisiyle ışıklı merdivenlerde görünüyordu. Giriş parçasını merdivenlerde okuyan Ferdi Tayfur, ara vermeden öteki parçayı **"kendinden geçmiş"** bir halde seslendiriyordu. 30 bin kişi de **"Ferdi abi"**nin bol **"ahh'lı, off'lu"** müziğiyle **"coşuyor"** ve ellerindeki posterleri havaya kaldırıyor, daha önceden dağıtılan çiçekleri sahneye fırlatıyorlardı. Spot ışıklarının ve hayranlarının **"sıcaklığından"** bunalan Tayfur, konserinin ikinci bölümünde ilk giysisini çıkarmış, gri pantolon ve çizgili gömleğiyle programını sis bombaları arasında sürdürüyordu. Gülhane geleneğini bozmayan Ferdi Tayfur, **"Hatıralar"** adlı şarkıyı mum ışıkları eşliğinde okuyordu. 1979 yılında popüler olan eski bir şarkısını okuyacağını söyleyen Ferdi Tayfur'u **"tatlı"** bir sürpriz bekliyordu. Tüm engelleri aşarak Ferdi Tayfur'un yanına çıkmayı başaran genç bir kız, elinde bulunan bir demet çiçeği Tayfur'a veriyor ve elinden kaptığı mikrofon ile Tayfur'un birazdan okuyacağı şarkıya başlıyordu. Parçayı "Ferdi abi" ile birlikte okuyan genç kız, daha sonra ona uzun süre sarılarak öpüyor ve gözyaşları arasında sahneyi terk ediyordu. Genç hayranının bu **"yakın ilgisi"** karşısında **"moral"** kazanan Ferdi Tayfur, eski ve yeni parçalarını birbiri ardına sıralıyordu. Sadece küçük kız çocukları Tayfur'a poster imzalatma olanağı buluyor, sahneye çıkmak isteyen gençler ise Gülhane ve polis görevlilerinin engellemesiyle karşılaşıp yaka paça uzaklaştırılıyorlardı. Hayranlarının beklemedikleri bir anda veda konuşması yapıp kulise doğru yol alan Ferdi Tayfur, "hayranları"nı üzüyor ve **"En büyük Ferdi, başka büyük yok"**, **"Ferdi buraya, Ferdi buraya"** tezahüratlarına neden oluyordu. Oktay Ülkügüner'in, günlerdir provaları yapılan **"Gel"** adlı parçasını okumak üzere tekrar sahneye çağırdığı Ferdi Tayfur, parçasına başladığında binlerce kişi **"galeyana"** gelerek çılgınca alkışlıyorlardı.

30 bin kişi ayağa kalkmış, **"Ferdi, Ferdi"** diye bağırıyor, ellerindeki poster ve fotoğrafları havalara kaldırıyordu. Bu görüntüler arasında en çok dikkat çeken ise bir pankarttı. Beyaz zemin üzerine büyük kırmızı harflerden oluşan pankartta **"Kral-En büyük sensin, I love you Ferdi"** yazılıydı. Gösteri merkezinin sıralarını, yukarılardaki ağaç altlarını ve dallarına kadar dolduran binlerce kişinin coşkun tezahüratları Ferdi Tayfur'a duyulan **"sevgi ve bağımlılığın"** göstergesiydi.

Madalyonun görünen yüzündeki hayranlarıydı bunlar, Ferdi Tayfur'un. Bir de görünmeyen yüzü vardı madalyonun.

O da, kulisten Ferdi Tayfur'u dinleyen eşi **Necla Nazır** ve çocuğu...

Yeşil hatta olay: 109 Rum gözaltında

İZZET RIZA YALIN *20 temmuz*

LEFKOŞA — KKTC'de bugün kutlanacak olan Barış ve Özgürlük Bayramı öncesinde Rum kadınları dün akşam yeşil hattı aşarak sınırı delme eyleminde bulundular. Rum yönetiminin görüşmeleri baltalama girişimleri çerçevesinde eylem yaparak Türk tarafına geçen Rumlardan 109'u sınırı ihlal suçundan gözaltına alındı. Lefkoşa'da bugüne kadar yaşanan en büyük olayda gözaltına alınan Rumlar arasında 2'si papaz 8 erkek de bulunuyor. Tutuklananlar hakkında derhal yasal işlemlere başlandığı, Türk güvenlik kuvvetlerinin bölgede geniş önlem aldığı bildirildi.

Sınır delme olayı dün şöyle gelişti:

Rum kadınları, daha önce Barış Harekâtı'nın 15. yıldönümünde yapacaklarını duyurdukları sınır delme eylemini dün gece saat 19.30 sıralarında gerçekleştirdiler. KKTC hükümetinin en küçük sınır ihlalinde bile tutuklama ve yasal işlem yapacağını açıklamasına karşın, Rum kadınlar, akşam üzeri saat 18.00 sıralarında Rum kesimindeki Solumo Meydanı'nda toplanmaya başladılar.

Daha sonra Yunan askeri mezarlığına giderek burada dini törene katılan yaklaşık bim gösterici saat 19.00-19.30 arasında Rumca adı Akasiano olan ve anlaşma gereği daha önce boşaltılmış olan Okullar bölgesindeki barikatların önüne geldiler. Aralarında 2 din görevlisi ile Rum polis başmüfettişi olduğu halde dini ilahiler okuyan, Türkiye ve KKTC aleyhine sloganlar atan Rum kadınları, daha sonra BM Barış Gücü'nün yetersiz önlemleri ve hoşgörülü davranışından yararlanarak tampon bölgeyi aştılar ve KKTC topraklarına girmeye başladılar.

Türk güvenlik güçlerine taşlı saldırıda bulunan Rumlar, bir anda Okullar bölgesindeki Türk topraklarına yayıldılar. Bölgede silahlı ve tam teçhizatlı olarak önlem alan KKTC güvenlik kuvvetlerine mensup asker ve polisler, Barış Gücü'ne **"kesinlikle müdahale etmemesi"** ihtarında bulunarak, sınırı geçenleri gözaltına almaya başladılar. Rumların bir kısmı böyle toplanırken, papazların başını çektiği bir grup da Türk bölgesindeki kiliselere girerek ayin yapmaya kalkıştılar.

Yeşil hat, tutuklanan kadınların direnişleri, Barış Gücü'yle Türk askerlerinin faaliyetleri, hoparlörlerden yükselen Türkçe, Rumca ve İngilizce komutlar, sloganlar ve sınırı geçemeyen grupların Barış Gücü'yle giriştikleri mücadele ile adeta bir mahşer yerine döndü.

Bir saat kadar süren olaylardan sonra Türk güvenlik güçleri, durumu tamamen denetim altına aldı. Püskürtülen Rumlar da kendi bölgelerinde gösterilerine bir süre daha devam ettiler. Türk sınırını geçen 10'u erkek 109 Rum, otobüsle Lefkoşa'nın Arap Ahmet bölgesindeki Başaran Spor Salonu'na konuldular. Gözaltına alınan Rumlar'ın bugün mahkemeye sevk edilecekleri bildirildi. KKTC makamları tarafından daha önce yapılan açıklamalarda, sınırı geçen Rumların hakkında sınır ihlali kanunlarının uygulanacağı bildirilmişti.

Bu arada barikatları aşarken tel örgülere takılarak yaralanan 4 Rum göstericinin tedavileri de Lefkoşa Nalbantoğlu Hastanesi'nde yapıldı. Sınırın delindiği yerde toplanan yüzlerce Kıbrıslı Türk de barışı tehdit eden bu girişimleri kınayan sloganlar attılar.

İlk belirlemelere göre "Rum Kadın Yürüyüşü" adı verilen yürüyüşe, kadınların arasına sokulan erkekler ve Rum istihbarat görevlileri de katıldılar.

KKTC Güvenlik Kuvvetleri Komutanı Tuğgeneral

PAMUKBANK
Pamukbank Konut Destek Kredisi...

Cumhuriyet

Ev sahibi olmanız için Pamukbank yanınızda.
PAMUKBANK iyi bankadır

66. Yıl; Sayı: 23311 Kurucusu: Yunus Nadi 600 TL. (KDV dahil) 18 Temmuz 1989 Salı

Özal cumhurbaşkanı seçimi için Side'den mesaj verdi:

Aday olursam seçilirim

Başbakan Turgut Özal tatilini geçirmekte olduğu Side'ye davet ettiği Ankaralı gazetecilere, cumhurbaşkanlığına aday olması halinde seçilecek kadar oy alacağını söyledi.

Özal, cumhurbaşkanlığı için kendisinin aday olmayacağını, ancak aday gösterilirse ve kendisinin de kabul etmesi halinde ANAP grubunun büyük çoğunluğundan oy alacağını belirtti.

CAHAN GEDİK ve BÜLENT ECEVİT'in haberi 10. Sayfada
ÖZAL'IN TATİLİ FARUK BİLDİRİCİ'nin notları 10 Sayfada

Özal - Kendimi aday göstermem.

Hazine ve Merkez Bankası önlem arıyor; bankalar faizlerini arttırıyor

Para bolluğu

Emisyon daralacak *Halen 8 trilyonun hemen altında olan piyasadaki para miktarının bu hafta ve önümüzdeki hafta 7.5 trilyona düşürülmesine çalışılıyor. Merkez Bankası ve Hazine bu konuda çalışmalar yürütüyor. Emisyonun 7 trilyonun altına inmesi ise zor.*

Bankalar faaliyette *Özel bankalar faizlerini arttırmaya başladılar. Yasa gereği yarım puan yarım puan arttırılabilen faizlerin kamu bankalarının yüzde 64'üne ulaşması bekleniyor. Bir bankacı, "Piyasa paraya boğulacak" dedi. Bankalar 2 trilyonun peşinde.*

ANKARA (Cumhuriyet Bürosu) — Bayram öncesinde yaklaşık 2 trilyon lira artarak 8.1 trilyon liraya çıkan piyasadaki para miktarını azaltmak için önlem arayışları hızlandı. Merkez Bankası açık piyasa ve Interbank işlemleri yoluyla piyasadan para çekmeyi amaçlıyor. Emisyon hacminin bu hafta sonuna kadar 7.5 trilyon liraya çekilmesinin hedeflendiği bildirildi. Merkez Bankası dün piyasadan 85.8 milyar lira çekerek, emisyonu 7 trilyon 970 milyar liraya indirdi.

Edinilen bilgiye göre 4-11 temmuz tarihleri arasındaki bir haftalık sürede piyasaya sürülen 1 trilyon 890 milyar 100 milyon liralık taze paranın yaklaşık 1 trilyon liralık bölümünü Hazine kullandı. Söz konusu dönemde Hazinenin Merkez Bankası'ndan çektiği kısa vadeli avans tutarı 541 milyar liralık artışla 3 trilyon 265 milyar liraya yükselirken, "kırmızı bakiye" olarak adlandırılan, Hazinenin Merkez Bankası'ndan kullandığı avans dışı kaynak miktarı da 401 milyar liralık artışla 721 milyar liraya ulaştı. Böylelikle Hazinenin Merkez Bankası üzerindeki toplam yükü de 3 trilyon 986 milyar lira oldu. "Kırmızı bakiye"nin yükselmesinde Hazinenin bir kısım tahvil ve bono borçlarının Merkez Bankası'nca ödenmesinin yanı sıra temmuz ayının ilk 10 günü içinde yapılan dış borç ödemelerinde Hazinenin Türk Lirası karşılıklarını yatırmamış olmasının da etkili olduğu belirtildi.

Buna göre Merkez Bankası hazine ödemeleri için bir haftada yaklaşık 1 trilyon lira para basmak zorunda kalırken, geri kalan 1 trilyon liranın açık piyasa işlemleri yoluyla bankalara verilen 400 milyar lira ile zorunlu döviz depozitoları ve banka ve kamu kurumlarının Merkez Bankası nezdinde tuttukları mevduatlarını azaltmalarından kaynaklandığı görüldü.

Piyasadaki fazla paranın geri çekilmesi konusundaki çalışmalar da dün başlatıldı. Konunun dün Devlet Bakanı Işın Çelebi başkanlığında yapılan Para ve Kredi Kurulu toplantısında ele alındığı öğrenildi. Para ve Kredi Kurulu toplantısında Hazine ve kamu kurumlarının Merkez Bankası üzerindeki yükünün dondurulması gerektiği konusunda görüş birliğine varıldığı belirtildi.

Dün ayrıca, Merkez Bankası'nın Türk Lirası ve fon yönetiminden sorumlu birimlerinin üst yöneticileri de emisyon hacminin daraltılabilmesi için izlenecek yöntemi tartıştılar.

Merkez Bankası'nın bugünden itibaren Interbank ve açık piyasa (Arkası Sa. 15, Sü. 5'te)

SSK emeklilerinin sosyal yardım zamları bu hafta belli olacak

Emekli işçi beklemede

Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı, işçi emeklilerinin sosyal yardımı için 91 bin liradan 150 bin liraya kadar değişen rakamlarda seçenekler hazırladı. Bağ-Kur'luların sosyal yardım zammı artmayacak. Memurlar maaş farklarını önümüzdeki hafta alacaklar.

ANKARA (Cumhuriyet Bürosu) — SSK emeklilerinin sosyal yardım zamları bu hafta açıklanacak. SSK emeklileri için 91 bin liradan 150 bin liraya değin sosyal yardım zammı seçeneği hazırlandı. Bağ-Kur'da 10 bin 675 liralık sosyal yardım zammının artması beklenmiyor. Memurlara, gelecek hafta 43 bin ile 350 bin lira arasında değişen tutarlarda maaş zammı farkı ödemesi yapılacak.

SSK'dan maaş almakta olan işçi emeklilerinin sosyal yardım zamlarını arttıran kararnamenin bu hafta içinde Bakanlar Kurulu'ndan geçerek açıklanması bekleniyor. Şu anda 91 bin lira olan işçi emeklilerinin sosyal yardım zammının arttırılması ile ilgili olarak dün Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanı İmren Aykut'un başkanlığında bir toplantı yapıldı. Toplantıda, 91 bin liradan 150 bin liraya uzanan çeşitli sosyal yardım zammı seçenekleri üzerinde duruldu. Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanı İmren Aykut, işçi emeklilerinin sosyal yardım zammında bir artış olacağını belirterek "SSK'da ödeme gücümüzü en sonuna kadar kullanacağız" dedi.

Bakanlık yetkililerinin, SSK emeklilerinin maaşlarıyla memur emeklilerinin maaşları arasında paralellik kurulmaya çalışıldığına dikkat çekmeleri, SSK emeklilerinin sosyal yardım zamlarının 135 bin lira dolaylarında olabileceği değerlendirmelerine yol açıyor.

Bağ-Kur'da ise 10 bin 675 liralık sosyal yardım zammında bir artış olması beklenmiyor. Yetkililer, Bağ-Kur'un 3-4 bin liralık bir sosyal yardım zammı artışını bile kaldıramayacak durumda olduğunu belirtiyorlar. Bakanlık yetkilileri, Bağ-Kur emeklilerinin son altı ay içinde maaşlarının yüzde 105 oranında arttığını, ancak Bağ-Kur'un prim gelirlerinin çok düşük olduğunu ve prim borçlarının 600 milyarı bulduğunu, bu yüzden de Bağ-Kur emeklilerinin sosyal yardım zammının artmayacağını ifade ettiler.

Katsayı artışlarının 1 temmuz gününden yürürlüğe girmesi nedeniyle memurlara yapılması gereken 15 günlük zam farkı ödemelerinin gelecek hafta yapılacağı (Arkası Sa. 15, Sü. 7'de)

Cumhurbaşkanlığı ve erken seçim tartışmaları canlandı

Siyasette yeni dönem

ANAP'ın *'daha rahatlamış' görünme çabaları erken seçim ve cumhurbaşkanı konusunda yeni gelişmelerin olabileceği yolundaki beklentileri arttırdı.* 12. Sayfada

CÜNEYT ARCAYÜREK yazıyor

Kına Yakma

ANKARA — Yaklaşık altmış gazeteciyi Side'de, bir tatil köyünde toplayan Başbakan Özal, dün havuz sefaları, gece yemekleri düzenliyor. Gazetecilerle Özal'ın Side birlikteliği dünkü programa göre felekten bir gün çalmaya dönüşmüş. Başbakanlık basın bürosunun dün resmen gazetecilere bildirdiğine göre; havuz, yemek sefaları "habere kapalı." Side'de Özal'ın dehşetengiz açıklamalar yapacağı beklentisi Akdeniz'in derin mavi sularında.

Gazetecilerle gece "ciddi" konuşacakmış (Arkası Sa. 12, Sü. 7'de)

Türkiye güzel ama... — Cumhuriyet Köln muhabiri Dilek Zaptçıoğlu, Türkiye ile ilgili durumu öğrenmek için gittiği bir turizm acentesinde bir Almanın Türkiye izlenimlerini dinledi. Yaşlı Alman, "Türkler konuksever ama..." diye söze başladı ve şunları söyledi: "İstanbul'da kaldığımız otelin penceresinden çöpler gözüküyordu, çarşaflar kirliydi, [illegible]"

Turist neden gelmiyor?

ÜÇ NEDEN VAR

Alman orta sınıfının turizm acentesi Tui'den bir yetkiliye göre Türk turizminin bu yıl bu hale düşmesinin üç nedeni var: "1. Fiyatlar maalesef çok arttı. 2. Çok fazla sayıda yeni tesis açıldı. 3. Müşterilerimizin bir kısmı verilen hizmetten hoşnut kalmadı."

İŞTE BİR ÖRNEK

Tui'nin broşürlerine göre Antalya'da 4 yıldızlı bir otelde yarım pansiyon 1 kişi 1 hafta 1900 mark. Aynı fiyata Rodos'ta iki hafta, İspanya'nın Mallorca Adası'nda lüks bir suitte iki hafta, Kanarya Adaları'nda üç hafta tatil yapmak mümkün.

DİLEK ZAPTÇIOĞLU

KÖLN — Almanya tatilde. Dükkânlar yarı yarıya boş, sokaklar kesat. Aşağıdan geçen ve gene yarımağbe'den "Allah Allah bu nasıl sevda"yla ortalığı inleten Fordların bile ardı arkası kesildi. Okulların tatile girmesiyle beraber işçilerimizin Kapıkule, Almanların da Akdeniz hücumu başladı. "Turistler, hedefiniz Akdeniz'dir ileri" komutuyla başlayan bu yılki taarruzdan Türkiye'nin ne kadar nasibini aldığını öğrenmek için sezon sonu istatistiklerini beklemek gerekiyor, ama merak bu ya, meseleyi bir de kaynağından öğrenmek için "tebdil-i kıyafet" edip Köln'ün en gözde seyahat acentelerinden birine giriyoruz. Talebimiz, ağustos ayında iki kişilik bir tatil. Belki iki, belki üç hafta. İstikamet tercihan Türkiye. Rezervasyonlara bir yıl öncesinden başlanan Almanya'da hayli geciktiğimizin farkındayız. Nerede boş yer varsa oraya gidebiliriz. Yeter ki fiyatı uygun, şartları iyi olsun.

Önümüz birden rengârenk broşürlerle doluyor. Yelpaze geniş. Türkiye'de Robinson Club gibi bir iki tatil köyü dışında hemen her yerde rezervasyon imkânı var. "Hayret", diyoruz, "Türkiye çok revaçta olduğu için yer bulamayacağımızdan korkmuştuk." Acente bize bu yıl durumun farklı geliştiğini anlatıyor. Hemen nedenlerini soruyoruz. "Bunun üç nedeni var bizce", diyor acente. "Bi- (Arkası Sa. 15, Sü. 3'te)

TURİZM ÇATLADI HİKMET ÇETİNKAYA'nın yazısı 15. Sayfada
TURİZM DOKTOR İSTİYOR Arka Sayfada

Kara Kuvvetleri Komutanlığı

İki güçlü aday, Güreş ve Yazgan

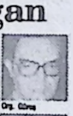

Org. Güreş

Org. Yazgan

Yüksek Askeri Şûra ağustosun ilk on günü içinde toplanarak TSK'daki yeni terfi ve atamaları belirleyecek. Kara Kuvvetleri Komutanlığı'na 1. Ordu Komutanı Orgeneral Doğan Güreş'in getirilmesi halinde, onun boşalttığı göreve de 3. Kolordu Komutanı olan ve orgeneralliğine kesin gözüyle bakılan Korgeneral Fikret Küpeli'nin getirilebileceği belirtiliyor. 12. Sayfada

Herbert von Karajan'ın ardından

Bir müzik tanrısıydı

FİLİZ ALİ

Herbert von Karajan tartışmasız yüzyılımızın görüp göreceği en göz kamaştırıcı, insanlarda hayranlık duyguları yanında haset ve nefret duyguları da uyandıran, soğuk, mesafeli, ama son derece çekici kişiliği ile pervaneleri kendine yönelten güçlü bir aleve benzeyen, müzik alanındaki sarsılmaz otoritesi ile düşmanlarının bile (Arkası Sa. 12, Sü. 3'te)

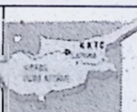

Kıbrıs'a nasıl çıktık?

Org. Bedrettin Demirel'in Anıları

20 temmuz akşamına kadar gelen haberler iyi değildi. Birliklerin hepsi karaya çıkarılmış, fakat emniyetli bir kıyıbaşı tutmak mümkün olamamıştı.

Türkiye radyoları Girne'nin düştüğünü söylüyorlardı. Atina ve Kıbrıs radyoları ise bunu yalanlıyorlar, çıkan ve atlayan birliklerimizin denize döküldüklerini tekrarlıyorlardı.

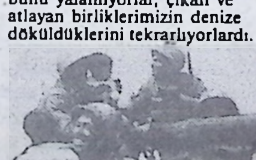

Türk Barış Kuvvetleri Komutanı Org. Bedrettin Demirel'in anıları, 15 yıl sonra Kıbrıs çıkarmasının gizli kalmış askeri, insani ve politik yönlerini aydınlatıyor...

Erbil Tuşalp, Org. Demirel'in sıcağı sıcağına kaleme aldığı anılarını buldu, yayına hazırladı.

13. Sayfada

Sovyetler yine karıştı

Gürcü-Abaza *Gürcistan Sovyet Cumhuriyeti'ne bağlı Abaza özerk cumhuriyetinde geçen hafta sonu başlayan çatışmalarda ölenlerin sayısı 14'e yükseldi. Yöneticiler "Olay kontrolümüzden çıktı" diyor.*

Grev *Sibirya'daki kömür madenlerinde başlayan greve katılan işçilerin sayısı 100 bini buldu. Kömür Sanayi Bakanlığı suçlanıyor. Geçen hafta pazartesi günü başlayan grev nedeniyle üretimde 1 milyon ton kayıp oldu.*

Dış Haberler Servisi — Sovyetler Birliği'nde toplumsal ve etnik çalkantı yayılarak sürüyor. Batı Sibirya'da kömür madeni ocaklarında bir haftayı aşkın bir süredir grev yapan işçilerin sayısı 100 bine yükselirken Gürcü-Abaza çatışmasında da ölü sayısı 14'e çıktı. Türkiye'ye sınırdaş Gürcistan (Arkası Sa. 12, Sü. 5'te)

ÇAR İKİNCİ NİKOLA ANILDI 12. Sayfada

- **TSK için arayışlar** *AKKUM çerçevesinde gerçekleşecek indirimlerle Türkiye'yle Varşova Paktı'ndan komşular arasında silahlarda denge sağlanacak. 3. Sayfada*
- **Lenin Tersanesi satılıyor** *Dayanışma hareketinin doğduğu ünlü tersanenin yeni sahibi Amerikalı Johnson olacak. 3. Sayfada*
- **Papandreu'nun sınavı başladı** *Yolsuzluk dosyalarının mecliste soruşturulması dün başladı. 3. Sayfada*
- **Büyük oyuncunun büyük aşkı** *Geçen hafta ölen büyük aktör Laurence Olivier'nin Vivien Leigh ile olan aşkı dillere destan. Birbirlerine vuruldukları sırada ikisi de evliydi. 4. Sayfada*

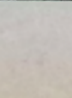

- **Açıkhava'da caz ve bale** *Cazla modern dansı ve dans tiyatrosunu birleştiren Montreal Caz Balesi festivalde 5. Sayfada*
- **Otoda kötü yarıyıl** *Yılın ilk altı ayında 3 otomobil fabrikasının üretimi geçen yıla göre yüzde 17.6 düştü. Ekonomi'de*
- **Zirvede borç-show** *G-7 ülkelerinin Paris zirvesi yetersiz bulunmasına karşılık 3. Dünya borçları için umut verici. Ekonomi'de*
- **G.Saray'dan görkemli açılış** *Sarı-Kırmızılılar 1989-90 futbol sezonunu Ali Sami Yen Stadı'nda açtılar. G.Saray'ın ilk çalışmasını 20 bin taraftar izledi. Sporda*
- **Kapadokya'da yapılaşma baskısı** *Kapadokya'da SİT Bölge Kurul Başkanı Doç. Dr. Reşit Baskanlı, imar yetkisinin bakanlığa devrini eleştirdi Arka Sayfada*

GÖZLEM

UĞUR MUMCU

Demir-Çelik...

İskenderun ve Karabük Demir-Çelik İşletmeleri'nde 4 mayıs günü başlayan grev sürüyor. Bu gidişle daha da sürecek.

Başbakan Özal, kamu kesimindeki grevler için şöyle bir yol izliyor:

Toplusözleşmeleri uzatıyor. Böylece grev uzuyor. Grev uzadıkça grevin sürdüğü kamu kesiminde üretim duruyor. Üretim durduğu için de özel sektör devreye giriyor. Özel sektör, "fırsat (Arkası Sa. 15, Sü. 7'de)

Ali Yalçın, yaptığı açıklamada, Rumların gece ve sabah girişebilecekleri muhtemel eylemlere karşı gerekli tüm tedbirlerin alındığını, herhangi bir sınır tecavüzünde, KKTC topraklarına girecek herkesin, Barış Gücü askerleri de dahil olmak üzere gözaltına alınacağını bildirdi.

Rumların sınır tecavüzünde bulundukları Okullar bölgesinin Deconfrantation Anlaşması kapsamında olduğunu hatırlatan Tuğgeneral Yalçın, **"Anlaşma uyarınca bölgedeki nöbetçilerimizi 50 metre geri çekmiştik. Burası Barış Gücü'nün sorumluluğundaydı. Göstericileri engellemeleri gerekirdi. Engellemediler"** şeklinde konuştu.

Rumların giriştiği saldırı, Lefkoşa'da 1974 yılından bu yana, yeşil hatta çıkan en büyük olay niteliğini taşıyor. Zaman zaman meydana gelen sınır olayları, hep açık arazide olmuştu. Yeşil hattın sadece 5-10 metrelik sokaklardan oluştuğu Lefkoşa'da Rumların böyle bir eyleme girişmeleri, Kıbrıs'taki gözlemciler arasında endişe yarattı.

Bu arada, olaylar sırasında, Rum polisinin megafonlarla sürekli olarak duyurularda bulunduğu görüldü. Polisler, tutuklananların Barış Gücü tarafından kurtarılacaklarını, endişe edilmemesi gerektiğini bildirerek göstericilere muhtemel yeni bir eylem için moral vermeye çalıştılar. Rum Meclis Başkanı ve Edek Lideri Vassos Lissarides'in de olay yerine giderek göstericilere destek verdiği öğrenildi.

KKTC Güvenlik Kuvvetleri Komutanlığı, olayla ilgili olarak bir açıklama yaptı. Komutanlığın açıklaması aynen şöyle:

"19-7-1989 tarihinde saat 19.30'a doğru Lefkoşa'da askerden arındırılmış bölge olan Okullar bölgesine gelen Rum göstericiler, BM Barış Gücü'nün sorumluluğu altındaki bölgeyi de aşarak KKTC sınırlarına girmiş ve ellerindeki Yunan bayrakları ile güvenlik kuvvetlerimize ve polisimize taş atarak saldırmıştır.

Bu tür olayları önlemeye kararlı olan Türk güvenlik güçleri anında müdahalede bulunmuştur. Olay sırasında 100'ü aşkın gösterici enterne edilerek gözaltına alınmıştır. Kalan kişiler ise bölgemiz dışına atılmıştır.

Rum göstericiler, aralarında resmi Rum polisleri de olduğu halde, BM Barış Gücü'nün kendi sorumluluğu altındaki bölgede Rum göstericilere, tüm uyarılarımıza karşın kayıtsız kaldığı görülmüştür.

Durum şu anda Kıbrıs Türk Güvenlik Güçleri'nin kesin denetimi altında bulunmaktadır."

KIBRIS ÇIKARMASI!

1974'TE BUGÜN, TÜRK SİLAHLI KUVVETLERİ, KIBRIS'A ÇIKARMA YAPMIŞTI. BEŞ GÜN ÖNCE, DEVLET BAŞKANI MAKARIOS'U DEVIREN ULUSAL MUHAFIZ BİRLIKLERİ, YUNANISTAN'IN ADAYA GÖNDERDİĞİ SUBAYLAR TARAFINDAN YÖNETILMEKTEYDI. "ENOSIS"I GERÇEKLEŞTİRMEK AMACIYLA, TERÖRIST NIKOS SAMPSON BAŞKANLIĞINDA YENI BIR HÜKÜMET KURMUŞLARDI. BU SON OLDUBITTI ÜZERINE, TÜRKIYE, INGILTERE'YE, BIRLIKTE MÜDAHELE ÖNERMIŞ, ANCAK OLUMLU YANIT ALAMAMIŞTI. CUNTA YÖNETIMINDEKI YUNANISTAN'IN KIBRIS'I KENDINE BAĞLAMASINA SEYIRCI KALMAK ISTEMEYEN TÜRKIYE, GARANTOR OLARAK TEK BAŞINA EYLEME GEÇMIŞTI..

Dev-Yol davası: 7 idam, 39 müebbet

20 temmuz

ANKARA (Cumhuriyet Bürosu) — 4. Kolordu Komutanlığı Ankara (1) No'lu Sıkıyönetim Askeri Mahkemesi, hazırlık soruşturması ve yargılaması 9 yıldır süren 723 sanıklı Ana Devrimci Yol davasındaki kararını dün açıkladı. Askeri mahkeme, 7 sanığı idam cezasına çarptırırken, 39 sanık hakkında da ömürboyu hapis cezası verdi. Askeri mahkeme, 346 sanığı 2 yıl 9 ay 10 gün ile 20 yıl arasında değişen çeşitli ağır hapis cezalarına çarptırırken, 177 sanık hakkında da beraat kararı verdi. Askeri mahkemenin kararı, sanıklar ve salonda bulunan dinleyiciler tarafından atılan sloganlar ve söylenen 1 Mayıs marşı ile protesto edildi.

12 Eylül 1980 sonrası başlayan, hazırlık soruşturması iki yıl süren ve 16 Şubat 1982 tarihinde 574 sanık hakkında hazırlanan iddianame ile açılan ana Dev-Yol davası dün sonuçlandı. Yargılama aşamasına birleştirilen dosyalarla sanık sayısı 723'e yükselen davanın kararının açıklandığı dünkü duruşması, alınan geniş güvenlik önlemleri altında başladı. Sabah 07.00'den itibaren Mamak 2 No'lu nizamiye kapısı önünde biriken sanıklar ve yakınları, saat 09.00'dan itibaren içeriye alınmaya başlandılar. Duruşma nedeniyle sıkıyönetim döneminden bu yana 4. Kolordu Komutanlığı çevresinde ilk kez çevik kuvvete mensup üç otobüs dolusu polis memuru önlem aldı. Duruşma salonunun çevresinde de çevik kuvvetin yanı sıra kurt köpekli askerlerin bulunduğu gözlendi.

Duruşma salonuna alınmayan dinleyicilerden 25-30 kişilik bir grup, nizamiyenin önünden geçen Ankara-Samsun karayolunun bir şeridini bir süre için oturarak ulaşıma kapadılar. Bu dinleyicilerin, oturma eylemleri sırasında çeşitli protesto sloganları attıkları da duyuldu.

Duruşmayı, 200'e yakın dinleyicinin yanı sıra, çok sayıda gazeteci, SHP milletvekilleri **Rıza Ilıman** ve **Tevfik Koçak** ile İnsan Hakları Derneği Ankara Şu-

be Başkanı **Muzaffer İlhan Erdost**, Eğit-Der Genel Başkanı **Feyzullah Ertuğrul** ile TAYAD yöneticileri de izledi.

Mahkeme heyeti, duruşma salonuna gelmeden önce davanın bir numaralı sanığı **Oğuzhan Müftüoğlu**, dinleyicilere dönerek "**Karar 12 Eylül cuntasının bir devamı niteliğinde olacaktır. Biz verilecek bu kararı kabul etmiyoruz. Bu kararların iptal edilmesi için Avrupa İnsan Hakları Komisyonu'na başvuracağız. Bu konuda herkesi mücadeleye çağırıyoruz. Sizler, bizim için üzülmeyin, canınızı sıkmayın, kendinize iyi bakın, size ihtiyacımız olacak, çünkü ziyaretimize geleceksiniz**" dedi. Müftüoğlu'nun bu sözleri dinleyiciler tarafından alkışlarla sık sık kesildi.

Başkan Muhabere Kıdemli Albay **Erol Caner**, duruşma yargıcı Hüseyin Şahin, üye yargıçlar **Tuncer Büyükkaymak**, Hâkim Binbaşı **Fevzi Uğur**, Hâkim Binbaşı **Timuçin Kurtman**'dan oluşan mahkeme heyeti, saat 10.25'te duruşma salonundaki yerini aldı. Duruşma yargıcı Şahin'in kararı açıklayacağını bildirmesi üzerine söz alan Müftüoğlu, "**Biz yargılama boyunca mahkemenin görevli ve yetkili olmadığını söyledik. Davanın sivil yargıya devredilmesini istedik. Buna rağmen siz karar veriyorsunuz. Sizin bu kararınız hukuki ve anayasal dayanaktan yoksun ve gayri meşrudur. Yasaları ve anayasayı ihlal ettiniz, işkence metinlerini kararlarınıza gerekçe yaptınız.. Biz bu kararın geçersiz olduğunu kanıtlamak için Avrupa İnsan Hakları Komisyonu'na bireysel başvuru hakkımızı kullanacağız, buyurun kararınızı açıklayın**" dedi.

Müftüoğlu'nun bu sözlerinden sonra duruşma yargıcı Şahin, 18 Ekim 1982 tarihinde yapılan ilk duruşmada duruşma yargıcı olan Ekrem Çelenk'in, "**Hepinize ve tüm millete söylüyorum; kanun ve vicdanımızla yargılama yapacağız, bunun aksini iddia eden varsa müfteridir, hepimize hayırlı olsun**" şeklindeki sözlerini anımsatırcasına, "**Vicdanımız ve dosyada bulunan delillerle baş başa kalarak karar verdik. Duruşmalarda gösterdiğiniz saygınlığı burada da göstereceğinize inanıyorum, aksi takdirde salonu boşalttırırım**" dedi.

Cem Sultan'ın kulesinde

NEDİM GÜRSEL *23 temmuz*

BOURGANEUF — La Creuse. Adı üstünde, çukur bir yer. Kuş uçmaz kervan geçmez. Beni La Souterraine, yani "**Yeraltı**" istasyonundan almaya gelen belediye kitaplığı sorumlusunun arabasıyla Bourganeuf'e gidiyoruz.

Engebeli bir arazi ağaçlı tepeleri, çitlerle çevrili tarlaları, tarlalarda geviş getiren inekleri ve tek tük evleriyle akıp gidiyor iki yandan. Ufukta ne bir fabrika bacası ne bir çan kulesi. Yolda ne bir araç ne yaya köylüler. Eski taş köprülerin üzerinden geçiyoruz, sanki yıllardır hiç kimsenin geçmediği, ayakları yosun tutmuş, bir köşede öylece bırakılmış köprülerden.

Arada bir, uzakta patlayan bir tüfeğin sesi ormanda yankılandıkça çalılıklardan bıldırcınlar havalanıyor. "**Avcılar!**", diyor kitaplık sorumlusu, "**av mevsimi geç başlar bu bölgede**" Fransa'nın en ücra yerindeyim. Her şeyin geç kaldığı, akşamın bile geç indiği bir bölgede. Derken, bir dönemeci geçer geçmez karşı tepenin yamacına tünemiş şatosuyla Bourganeuf görünüyor uzaktan. Bu kente gelen ilk Türk ben olmalıyım.

"**İşte Zizim Şatosu!**" diyor sorumlu, "**Sizin Osmanlının hapsedildiği kule de şu soldaki külahlı, yuvarlak yapı.**"

"Osmanlının mı?"

"**Evet, Prens Zizim'in iki yıl yaşadığı yer!**" Prens Zizim... Birden kavrıyorum olayı. Cem Sultan olmalı bu Prens Zizim. Fatih'in talihsiz şehzadesi, II. Bayazid'in kardeşi Cem. Kentin tek oteline yerleşmeden önce şatoyu gezmek istediğimi söylüyorum sorumluya. Demek Bourganeuf'e gelen ilk Türk ben değilim.

Kuleye girer girmez dinlendirici bir serinlik çarpıyor yüzüme. Yolculuğun sıkıntısı, ıssız doğanın, kimsesiz yolların anısı birden siliniveriyor. Yekpare taş merdivenlerden yukarıya, kitaplık sorumlusunun anlattıklarına bakılırsa burada "**lüks bir tutsak yaşamı sürmüş**" olan Zizim'in kaldığı bölüme doğru tırmanıyorum. Tırmanırken de geride bıraktığım basamakları sayıyorum tek tek. Her basamak bir yıl olsa, Cem'in sürgün yıllarının başladığı 1481 tarihine dek beş yüz yıldan fazla eder.

Beş yüz basamak çıkacak halim yok ya, yine de geriye, çok gerilere, Sultan el azam Hakan el muazzam Muhammed bin Murad Han, yani Fatih Sultan Mehmed devrine gidiyorum. Yukarıya tırmandıkça

birer birer yakalıyorum geçmiş yılları.

Fatih, Hünkâr Çayırı'na kurulan otağında zehirlenip Neşrî'nin deyimiyle "kuş rubu melek misali uçup, kutsal feza âleminden geçip selâmet sarayına eriştiğinde", iki şehzadeye de ayrı ayrı haber salındığını Ece Ayhan'ın dizelerinden öğreniyorum: "Haberler salınır tahta ulaşamayana vay!" Evet, vay ki ne vay Fatih'in ölümünü ordudan gizlediği için yeniçerilerin parçalayarak öldürdükleri Karamani Mustafa Paşa'nın adayı Cem Sultan'a!

Onun başına gelenleri bir ben biliyorum, bir de ardımda kalan basamaklar. Taht kavgasında önce Bursa, sonra Ankara'da yenilgi ve Anadolu'dan kaçıp Rodos'a sığınış. Sen Jan şövalyelerinin ordunun desteğiyle iktidarı ele geçiren II. Bayezid'le giriştikleri pazarlık sonucu Nice Limanı'na varış. Oradan Savoie Dükalığı'na geçiş, Chambery, Rumilly, Le Pouet ve Dauphiné'de Rochechinard Şatosu. Bu şatoya kapatıldığında henüz 24 yaşında olan şehzadenin Baron Jacques de Sassenage'ın kızı Phillippine Hélène'le yaşadığı dillere destan aşk serüveni, sonra da Bourganeuf.

İki yıl burada, surlar, mazgallar, taş duvarlarla çevrili bu kulenin demir parmaklıkları ardında belediye kitaplığı sorumlusu Fransız bayanın deyimiyle "keyif sürdük"ten sonra Papa'ya teslim edilmek üzere Toulon'dan bir gemiye bindirilerek Civite Vecchia'ya, oradan da Roma'ya götürülüş ve Vatikan'da 1495 yılında Borcialar'ın altın kupasından ecel şerbetini içiş.

Gentile Bellini'nin minyatürleriyle Vatikan'daki tablolardan tanıdığımız, Basel'deki ressamı bilinmeyen bir tabloda karşı be karşı durduğu sevgili babasına sonradan başına gelecekleri biliyormuş gibi sitemle bakan şehzadenin yüzünün neden sarardığını bir de kendisinden dinleyelim:

"Kıldım diyar diyar koyub ben gedâ sefer / Allah ki nice müşkilimiş bi-rizâ sefer." Sürgün zor zenaat olmalı ki bu dizeleri yazdırmış şehzadeye. Birden, sürgünde ölen ilk Türk şairinin Cem Sultan olduğu geliyor aklıma. Onu burada, isli taşları kırık şöminenin karşısında oturmuş, Bellini'nin resimlerinden tanıdığımız beyaz sarığının kıvrımından çekip çıkardığı bir tavus tüyüyle şiir yazarken düşünüyorum. Dışarda, demir parmaklıkların ötesinde akşam olur kar yağarken, içerde, taş duvarlarda oynaşan alevlerin gölgesinden devşiriyor acı yakınışlarla dolu sözcükleri: **"Kendü elimle başıma aldım belaları / Kendimden oldu bana bu** (cürm-ü) hatâ durîg / Her kim ki işidirse bu hâli halâs içün / Rahmet ana ki kılmaya benden duâ dirîg."

Cem Sultan'ın kemikleri Bursa'da bugün. Şiirleriniyse, uzmanlar dışında pek kimse bilmiyor. Sahi Nâzım Hikmet de sürgünde ölmüştü, zor zenaate, yurt özlemine dayanamayıp, kahır içinde. Onun kemikleri hâlâ Moskova'da Novodivitçiye Mezarlığı'nda, ama şiirleri bütün dillerde. İşte böyle Cem Sultan, Nâzım Ağabey işte böyle! **"Dinleyin neyden hikâyet etmede / Ayrılıklardan şikâyet etmede!"** Bourganeuf Şatosu'nun Zizim burcunda gün akşam oldu.

Mankaya

İLHAN SELÇUK *26 temmuz*

Son günlerde herkes Başbakan'ın konuşmalarını tartışıyor; ANAP lideri gözünü yumup ağzını açtı mı ortalık birbirine giriyor; Tonton mangalda kül bırakmıyor:

— *Yengemin şeyi olsaydı, eniştem olurdu...*

— *Bok herifler...*

— *Ümüğünü sıkarım...*

— *Sen derdini küçük Turgut'a anlat...*

— *Kıçüstü oturturum...*

Tonton yaman konuşuyor; ama elin ağzı da torba değil ki büzesin, Başbakan'ın kuyusunu kazmak isteyenler işi başka yerden alıp diyorlar ki:

— Olur mu? Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti'nin başındaki adam böyle konuşur mu?

★

Kimisi de kafasını bilgiçlikle sallayıp, sağa sola baktıktan sonra gözlerini belerterek:

— *Bu adam diyor, Çankaya'ya çıkamaz...*

— Neden?

— *Konuşmalarına baksana!..*

— Peki Cumhurbaşkanı Evren'in konuşmalarını derleyen kitabı da sen okudun mu?

— *Hangi kitabı?*

— Baskın Oran'ın kitabını...

— *O başka.*

— Nasıl başka?

— *Sayın Cumhurbaşkanımız ne söylerlerse söylesinler, terbiye ve nezaket sınırlarının dışına çıkmıyorlar; yengelerinin şeylerinden söz açmıyorlar; kimseyi kıçüstü oturtmuyorlar, sen Sayın Cumhurbaşkanımızın şu veya bu biçimde kamuoyu önünde "küçük Kenan"ı gündeme getirdiklerini duydun mu?*

— Hayır...

— *Bir devlet adamına bu biçimde konuşmak yakışmaz...*

— Bir hükümet adamına yakışır mı?

— *Kim o hükümet adamı?*

— Kim olacak; Tonton, Başbakan değil mi? Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti'nin başında değil mi?

— *Evet, ama Çankaya'ya çıkamaz...*

— Neden?

— *Yakışmaz...*

— Yengesinin şeyi yüzünden mi?

— *Hayır canım...*

— Küçük Turgut nedeniyle mi?

— *Konuşmayı saptırma, hınzırlık yapma, sen de biliyorsun ki Tonton cumhurbaşkanı olamaz...*

— Olur.

— *Olamaz...*

— Epey uğraştım, karşımdakini razı edemedim, benden günah gitti, herif inatçı; hem öyle biri ki kısa kesilmiş saçları, düzenli kravatı, kimse duymasın diye pes perdeden konuşması, ölçülü davranışları, ütülü giysileri, otururken bile *"esas duruş"*ta olduğu izlenimini vermesi, vaktiyle *"önemli işler"*de çalıştığını vurguluyor. Bu adamlar her şeyi bilirler.

Oysa bana kalırsa Tonton, ANAP'ı yüzüstü bırakıp Çankaya'ya atlamalı...

Ne keyif, ne keyif...

Parti çobansız sürü gibi kalıp dört eğilime göre dört şak olduğunda en büyük parça dincilerin mukaddessatçıların elinde kalır. 12 Eylül'ün son partisi de darma duman olunca parlamentonun seyri doyumsuzlaşır. Biraderler, Çankaya'ya doluştuklarından dört kol çengi başlar. Korkut birader, bütün işlerini *"Köşk"*ten idare ederek milli zenginliğine zenginlikler katar. Semra Hanım Papatyalarıyla birlikte vur patlasın, çal oynasın. Yakın holding patronlarıyla yaverler al takke ver külah, çağ atlamak için planlar yaparlar. Osmanlı hanedanından sonra Turgut hanedanı devletin başına geçmiş olur.

Peki, muhalefet ne yapar?

Ohooo... Parlamentoda dosya üstüne dosya yarışı başlar, en başta Korkut'a ilişkin nüfuz ticareti dosyası gündeme girdi mi Çankaya mankaya olur...

Olsun mu?

Aman canım, olsun da Çankaya da sivilleşsin, Köşk'ü askerlere mi tapuladık yahu?

Milli takım çıkmazı

TAYFUN GÖNÜLLÜ *29 temmuz*

ANKARA — 1990 Roma hedefi peşindeki milli takımımızı geçen sezon olduğu gibi, önümüzdeki sezon da **"bir araya gelememe"** sıkıntıları bekliyor. Milli Takım Teknik Direktörü Tınaz Tırpan, **"Sıkıntılar aynı şekilde önümüzdeki sezon da devam edecek. Ancak önümüzdeki sezondan sonra bir gelişme olabilir. Hesaplarımız ona göre"** diyerek masasının üzerindeki kulüplerin ve milli takımın faaliyet programını gösteriyor. **"Şimdi kulüpler hangi faaliyeti iptal edebilirler? Futbolcular kısa bir dinlenme süresinden sonra lig hazırlıklarına başladı. Hemen ardından TSYD Kupası, başbakanlık ve cumhurbaşkanlığı maçları var. 20 eylülde yapılacak İzlanda maçına kadar bir boşluk bulmak imkânsız gibi bir şey"** diyor Tırpan.

Milli takımın bu sıkıntıları devam ederken bir de her yıl artarak devam eden yabancı futbolcu enflasyonu milli takım patronunu kaygılandıran bir başka sorun. Ve Tırpan'ın aklına gelen sorular birbiri ardına diziliyor: **"Türk futbolunu ne zamana kadar böyle götüreceğiz? Nasıl bir çözüm bulacağız? Kısacası kendi yağımızla ne zamana kadar kavrulacağız? Türkiye'ye gelen birçok yabancı futbolcu kapalı kutu. Nasıl uyum sağlayacaklar? Sonuçta Türk futbolundaki bu sıkıntılar milli takıma da taşınacak."**

Bu sezon liglerimizde top koşturacak 36 yabancı futbolcu için **"çok büyük bir rakam"** diyen Tırpan, yabancı futbolcu enflasyonunun milli takıma yansımasını şöyle anlatıyor:

"Aslında bunlar bilinen sorunlar. Dışarıdan her alan için futbolcu getiriliyor. Şu anda milli takımın oyun alanlarında bir futbolcu sıkıntısı yok. Bir kaleci sıkıntısı olabilir. Ama ileride... Bizim futbolcularımız daha az kendilerini gösterebilecekler. Dolayısıyla bu milli takımı etkileyecek."

Tınaz Tırpan, "yabancılar" için "Hepsi değil, ama gelen yabancıların çoğu Avrupa'nın süzgecinden geçmiş" yorumunu getirirken, kulüplerin renk, isim olayını göz önünde bulundurduklarını ve yabancı futbolcunun daha cazip geldiğini vurguladı.

Tırpan, geçen yıl bir 3. lig taraması yapıldığını ve bunun sonucunda ortaya A milli takımın alt yapısını oluşturacak futbolcuların hemen hemen ortaya çıktığını, ancak kulüplerin bu gençlere kapılarını açmadığını söyledi.

"Bizim kulüplerimizde sabır yok" diyen Tırpan, **"Örneğin bu gençler, yarın Türkiye'de flaş olacak isimlerdir. Şimdi bu futbolcular kulüpler tarafından alınsaydı, beraber çalışmalara sokulsaydılar sorunlar çözümlenebilirdi. Kulüpleri büyük mali sıkıntılara sokan transferlerde de bu kadar büyük paralar dönmezdi. Şimdi o gençler yarın kulüplere daha pahalıya mal olacaklar"** diye gerçekleşmeyen bir projenin yararlarını anlattı.

Bir başka sorunun da statların ışıklandırmasıyla ilgili olduğunu kaydeden Tırpan, **"İzlanda'da yapacağımız gece maçı. Ama statlarımızın ışıklandırılması olmadığı için futbolcularımızın gece maçına nasıl adapte olacağı da bizi düşündürüyor. Statlarımızın çoğunun acilen ışıklandırılması lazım. Çünkü bizim gece antrenmanları da yapmamız gerekiyor"** dedi.

Tınaz Tırpan, milli takımın her zaman sorunlarla birlikte yaşadığını da söyleyerek **"Bu sorunlar öncede de vardı. Bugün bazı şanssızlıklar olmasaydı, gruptaki durumumuz belirlenmişti. İki takımdan biri biz olmuştuk. Ancak bütün bu olumsuzluklara karşı şartları bizden çok daha iyi olan takımlar bizim altımızda. Roma inancımız hiçbir zaman bitmedi. Şimdi de gideceğiz diyoruz. Zaten hazırlıklarımız hep bu yönde. Grup maçlarının bitmesiyle birlikte yeni bir örgütlenme düşünüyoruz final için. Ama henüz bunlar salt düşüncede. ilk önce grup maçları bitmeli'"** dedi.

Öte yandan, milli takımın 20 eylülde İzlanda'da yapacağı grup eleme maçı öncesinde 6 eylülde bir hazırlık maçı yapılması düşünülüyor.

AĞUSTOS

PAMUKBANK
Çocuğunuzun eğitim giderleri için, Eğitim Kredisi...

Cumhuriyet

İyi bankada.
PAMUKBANK
iyi bankadır

66. Yıl; Sayı: 23334 Kurucusu: Yunus Nadi 600 TL. 10 Ağustos 1989 Perşembe

Beyaz eşya ve otomobil dahil birçok malın gümrüğü ve fonu düşürüldü

İthalata doping

Otomobil *Bakanlar Kurulu'nun kararına göre silindir hacmi 1700 cc'ye kadar olan otomobillerin Gümrük Vergisi yüzde 35'ten 10'a, 1700 cc'den büyük olanların vergisi ise yüzde 50'den 25'e indirildi. 1700 cc'ye kadar olan otoların fon tutarı değişmedi.*

Beyaz eşya *Buzdolabı, TV, pikap, video, video kamera, radyo, bulaşık makinesi, çamaşır makinesi, ısıtıcılar, radyolar, şofbenler ve teyplerin vergileri düştü, fonlarda büyük azalmalar oldu. Bulaşık ve çamaşır makinesinin fonu 80 dolar.*

İlk tepkiler *Yalım Erez, vergilerdeki düşmeye rağmen gümrük resim ve harçlarının korumayı sağladığını söyledi, otomobilciler ise kararı olumlu karşıladı. Bir beyaz eşyacı, "Bu kararların altında ne yattığını anlamak zor" diye konuştu.* 17. Sayfada

Serbest dövize tepki

TÜSİAD Başkanı Boyner *Konvertibilite kararı cari işlem fazlasına güvenilerek alındıysa bu doğru değildir. Cari fazla bir sabun köpüğü gibi eriyebilir. Amaç, alınan karardan geri dönmemek olmalıdır.*

İTO Başkanı Erez *Alınan kararlar, mevcut sorunların çözümüne yönelik değil. Vatandaşın karaborsadan sağlayabildiği dövizi bankadan 3 bin dolar olarak alabilecek olmasının bir önemi yok.*

EBSO Başkanı Faralyalı *İflasını istediği halde villada yaşayan işadamlarına üzülüyorduk, meğer devletimiz de bu durumdaymış. Bu yapılanlarla enflasyonun kamçılanacağına inanıyorum.* 17. Sayfada

6 yılın bilançosu

Vatandaş, umut sektörüne 1.5 trilyon yatırdı

Milli Piyango, Spor Toto, Spor Loto, at yarışları ve son olarak da Kazı-Kazan gibi "resmi" şans oyunları, vatandaşın cebinden 6 yılda 1.5 trilyon çekti.

TAYFUN GÖNÜLLÜ

ANKARA — ANAP'ın iktidara geldiği 1983 yılından bu yana yurttaşlar, **"umut kapıları"**na yaklaşık 1 buçuk trilyon bıraktılar.

Devlet eliyle oynatılan şans oyunları Milli Piyango ve Spor-Toto'ya 1986 yılında Spor-Loto, geçen pazartesi günü de **"Hemen Kazan"** oyunları eklenirken, yine Milli Piyango'nun önümüzdeki yıl **"Sayısal Loto"** adındaki ye-

(Arkası Sa. 14, Sü. 2'de)

'Kazı-Kazan' matbaası kuruluyor

Milli Piyango İdaresi Genel Müdürü Tezmen, yeni parti "Kazı-Kazan" kartlarının İstanbul'da kurulacak matbaada basılacağını söyledi.

Manisa'da bir kişi tahrifattan tutuklandı. İlk iki günün hasılatı 12.5 milyar lira. Yeşiller Partisi kazı kazana karşı çıktı.

Haber Merkezi — Hafta başından beri ülke çapında bir çılgınlık halini alan Milli Piyango İdaresi'nin yeni şans oyunu **"Hemen Kazan"** kartlarının ithal edildiği İngiliz Thomas de la Rue şirketi İstanbul'da kuracağı baskı tesislerinin fizibilite çalışmalarını hızlandırdı. Maliye Bakanlığı'na tatil pulu da basan firmanın her **"Hemen Kazan"** kartından 30 lira kazandığı öğrenildi. Bu arada

(Arkası Sa. 14, Sü. 1'de)

Umut fakirin ekmeği — Hayat pahalılığından bunalan yurttaşlar umudu "Kazı-Kazan"da aramayı sürdürüyor. Milli Piyango İdaresi Genel Müdürü Tezmen, ithal edilen 100 milyonluk ilk partinin 6 ay ile 1 yıl yeteceğini sandığını, ancak daha önce tükenirse yeni bir partinin daha ithal edileceğini söyledi. 20 milyonluk büyük ikramiye Ankara, Artvin ve İskenderun'a çıktı. (Fotoğraf: Erdoğan Köseoğlu)

Bakan işadamlarının yüreğini hoplatı

Pakdemirli: Yalılarınızı alıveririz

Maliye ve Gümrük Bakanı Ekrem Pakdemirli, işadamlarına, önümüzdeki yıl Maliye'den gelecek memurların 'hayat standardı' araştırması yaparak beyannamedeki bildirimlerle karşılaştıracağını söyledi.

Maliye Bakanı'na göre devlet, şufa hakkını kullanıp, tapuda 10-20 milyona alınıp satılmış gibi gösterilen yalıları, villaları, tapudaki fiyatı üzerinden alabilirler.

MERAL TAMER'in haberi Ekonomide

NATO'dan Sofya'ya uyarı

Sovyetler Birliği, Ankara-Sofya diyaloğundan umutlu. NATO, Bulgaristan'ı bir bildiriyle kınadı.

Haber Merkezi — Türkiye'nin Bulgaristan sorununu uluslararası forumlara getirme faaliyetleri sürerken NATO Genel Sekreteri Manfred Wörner Bulgaristan'daki Türklerin durumu hakkında dün Brüksel'de müttefikler adına bir açıklama yaparak Sofya yönetimini, AGİK belgeleri uyarınca üstlendiği yükümlülüklere uymaya çağırdı. Türkiye, bu açıklamayı memnunlukla karşıladı. Yunanistan ın bütün müttefiklerin uyguladığı belgeye karşı çıkarak bir dipnotu koyduğu bildirildi. Sovyetler Birliği'nin Ankara ile Sofya arasında bir diyalog sağlanmasından umutlu olduğu belirtildi.

NATO tarafından dün Brüksel'de Bulgaristan'daki Türkler konusunda yapılan açıklama şöyle:

"Bulgaristan'da bugün maalesef çok vahim bir durumla karşı karşıya bulunmaktayız. Türk asıllı Bulgar vatandaşlarına yönelik zorla eritme ve baskı politikası, AGİK (Avrupa Güvenlik ve İşbirliği Konferansı) belgelerini ve diğer ilgili belgeleri ihlal pahasına, beş yılı aşkın bir süredir devam etmektedir. Durum, temel insan haklarından kaynaklı olarak mah-

(Arkası Sa. 12, Sü. 1'de)

700 GÖÇMEN EŞYASIZ GÖNDERİLDİ 12. Sayfada

Açlık grevlerinin sona ermesi için görüşmeler sürüyor

Son ödünler

SHP'li *Fikri Sağlar ve arkadaşları, Aydın Cezaevi'nde açlık grevinin 42. gününe giren tutuklu ve hükümlüler için faaliyetlerini sürdürüyor. Adalet Bakanı Oltan Sungurlu açlık grevi yapan hükümlülerin tedaviyi kabul etmediklerini, ölüm tehlikesinin söz konusu olduğunu söyledi.*

Haber Merkezi — Aydın E Tipi Cezaevi'nde 42. gününe giren açlık grevini sona erdirme girişimleri sürerken, anlaşmazlığa neden o'an üç madde için SHP heyeti mekik diplomasisini sürdürüyor. Aydın'da hastanede bulunan 31 kişi ile cezaevi revirindeki 39 kişinin sağlık durumları hakkında herhangi bir açıklama yapılmaktan kaçınılıyor. Ancak Adalet Bakanı Oltan Sungurlu açlık grevi yapan hükümlülerin tedaviyi kabul etmediklerini belirterek **"ölüm tehlikesinin söz konusu olduğunu"** söyledi. Durumla-

rı ciddileşen bu mahkûmun sadece tuzlu su kabul ettikleri belirtiliyor.

Aydın'dan Zafer Aknar, Aydın Satı ve Mustafa Pabuççuoğlu'nun bildirdiğine göre İçel Milletvekili **Fikri Sağlar**, Adana Milletvekili **Sedat Doğan** ve Çorum Milletvekili **Rıza Ilmen**'dan oluşan SHP heyeti, Aydın E Tipi Cezaevi ve Devlet Hastanesi'nde tutulan tutuklu ve hükümlülerle görüştükten sonra dün öğleden sonra bir basın toplantısı düzenlediler. Milletvekilleri edindikleri izlenimleri,

(Arkası Sa. 14, Sü. 5'te)

İZMİR'den HİKMET ÇETİNKAYA

İşkence İzleri

İZMİR — Aydın E Tipi Cezaevi'nde şu anda görevli bulunan kimi gardiyanlar hangi cezaevinden getirildiler? Bu gardiyanların adı yok mu ki birbirlerine "Haydar" adıyla sesleniyorlar ve sürekli olarak cezaevinde yatıp kalkıyorlar?

Aydın E Tipi Cezaevi'ndeki gardiyanların birbirlerine

(Arkası Sa. 15, Sü. 6'da)

DOKTORLARA SORUŞTURMA

İşte rapor

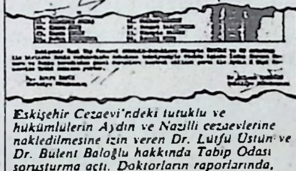

Eskişehir Cezaevi'ndeki tutuklu ve hükümlülerin Aydın ve Nazilli cezaevlerine nakledilmesine izin veren Dr. Lütfü Üstün ve Dr. Bülent Baloğlu hakkında Tabip Odası soruşturma açtı. Doktorların raporlarında, "Ambulans takviyesiyle ve otobüste" ifadesini kullanmalarına karşın açlık grevcileri çelikten cezaevi kamyonlarıyla taşındı.

ESKİŞEHİR / BİLECİK (Cumhuriyet) — Eskişehir-Bilecik Tabip Odası Yönetim Kurulu, Eskişehir Cezaevi'nde açlık grevi yapan tutuklu ve hükümlülere Aydın'a **"sevk raporu"** veren iki doktora psikolojik baskı yapıldığını açıkladı. Oda Başkanı Sıtkı Ünal'ın imzasını taşıyan yazılı açıklamada, buna karşın raporu veren Dr. Lütfü Üstün ve Dr. Bülent Baloğlu hakkında soruşturma açıldığı da belirtildi.

Eskişehir-Bilecik Tabip Odası Yönetim Kurulu açıklaması aynen şöyle:

"Eskişehir E Tipi Cezaevi'nde

(Arkası Sa. 15, Sü. 6'da)

TEPKİLER

Demirel: Ceza intikam değildir

İstanbul'da çeşitli kadın derneklerinden ve kadın dergilerinden bir grup kadın, Cağaloğlu'nda yere yatarak caddeyi bir süre trafiğe kapattılar.

Haber Merkezi — Aydın Cezaevi'nde iki kişinin ölmesini protesto etmek ve cezaevlerinde sürdürülen açlık grevlerine destek olmak için yapılan eylemler sürüyor. İnsan Hakları Derneği heyetini kabul eden DYP Genel Başkanı **Süleyman Demirel**, **"Ceza intikam değildir, terbiyedir"** dedi. Demirel, **"Aydın olayı yürekler acısıdır"** diye konuştu.

İstanbul'da da çeşitli korsan gösteriler yapıldı.

Ankara Büromuzun haberine göre, Cebeci semtinde Siyasal Bilgiler Fakültesi karşısına bir grup tarafından bomba süsü verilmiş pankart asıldı, korsan miting yapıldı.

"Zindanlardaki faşist baskı ve katliamlara son" yazılı pankartın ve korsan mitingin ardından Cemal Gürsel Caddesi, yaklaşık yarım saat süreyle trafiğe kapalı kaldı.

Görgü tanıklarının bildirdiğine göre, dün sabah saat 08.15 sıralarında Siyasal Bilgiler Fakültesi yanındaki Yeni Acun Sokak'tan

(Arkası Sa. 15, Sü. 1'de)

Bombalı iki girişim

Adalet Bakanlığı'na *Birinci kat tuvaletinde patlayan bomba panik yarattı, can kaybı yok.*

İstanbul Siyasi Şube'ye *Gayrettepe'deki binanın köşesine konan bomba patlamadan ele geçti.*

Haber Merkezi — Adalet Bakanlığı binasında birinci kat tuvaletinde dün sabah patlayan bomba çevrede panik yaratırken, can kaybı olmadı, herhangi bir hasara yol açmadı. İstanbul'da Emniyet Müdürlüğü'nün Gayrettepe'deki Siyasi Şube binasının köşesine konulan saatli bomba, patlamadan ele geçirildi. İstanbul Emniyet Müdürü **Hamdi Ardalı**, bombayı koyan kişilerin amacının

(Arkası Sa. 14, Sü. 1'de)

Özal'ın tutumuna farklı bakışlar

ANAP'ta 'Köşk' bilmecesi

MKYK *üyelerinden bir bölümü Özal'ın cumhurbaşkanlığına aday olacağı izlenimini edindiklerini kulislerde anlatırlarken, bazı ANAP yöneticileri de Özal'ın adaylıktan vazgeçtiği inancıyla parti içinden yeni cumhurbaşkanı adayı arayışına girdiler.*

ANKARA (Cumhuriyet Bürosu) — Başbakan Turgut Özal'ın TBMM başkanlığı ve cumhurbaşkanlığı konusunda yetkiyi kendi üzerinde toplaması ANAP'ta yeni arayışlara yol açtı. İstanbul'da yapılan MKYK ve Yüksek İstişare Kurulu toplantılarında Başbakan Özal'ın cumhurbaşkanı adayı olup olmama konusunda kesin karar vermediği izlenimini edinen bazı ANAP yöneticileri, Meclis grubu içinde yeni cumhurbaşkanı adayı arayışlarına yöneldiler.

(Arkası Sa. 17, Sü. 1'de)

CÜNEYT ARCAYÜREK yazıyor

Timsahın Gözyaşları

ANKARA — Büyük bir özveri, çok büyük sorumluluk anlayışı ve kavrayışıyla, Semra Hanımın biricik eşi Turgut Bey, çevresindeki şehzadelere, "Biz, bu cumhurbaşkanlığı meselesini kabul edeceğiz. ANAP bu seçimi yapmak zorunda. Bundan sonra parti sizlere emanet" diyor.

Ülkemiz de Allah'a! Genişhaber kaynakları olan büyük gazeteler Özal'ın özveri duygusunu, sorumluluk anlayışını böyle duyuruyor. "Çaresizlikten" cumhurbaşkanlığına soyunuyormuş meğer.

(Arkası Sa. 17, Sü. 6'da)

İstanbul Lisesi'nde taban puan belli oldu

Galatasaray Lisesi'nden sonra İstanbul Lisesi'nin de taban puanı belli oldu. Liseye 328.122'den fazla puan alanlar önkayıt yaptıracak. Okul müdürüne göre puanı 353'ten az olanlar okula giremeyecek.

İstanbul Haber Servisi — Galatasaray Lisesi'nin ardından İstanbul Lisesi de **"taban puanı"**nı açıkladı. Ön kayıtlar her iki okulda da 14 ağustos pazartesi günü başlıyor. İstanbul Lisesi'nde toplanan komisyon okula alınacak 144 öğrenci için taban puanı, iki

(Arkası Sa. 17, Sü. 3'te)

Bandırma Kaymakamı suçladı

'BAGFAŞ fabrikasından asit sızıntısı oldu, önlem alınmadı'

Bandırma Kaymakamıyken çevre korumacı tutumuyla tanınan Alev Akçura, BAGFAŞ Gübre Fabrikası'nı suçlayınca Bolu'ya sürüldü. Kaymakam Akçura'ya göre fabrikadan 1 temmuzda asit kaçağı olduğu "kesin." BAGFAŞ, gazetelere ilanlar vererek "biz çevrenin dostuyuz" kampanyası yapıyor. Kasabada 20 kişi felçli.

Yurt Haberleri Servisi — Çevre kirliliği konusunda çalışmalarıyla dikkati çeken Bandırma Kaymakamı Alev Akçura'nın Bolu Vali Yardımcılığı'na atanması **"beklenmeyen, tepeden inme bir karar"** olarak nitelendirildi. Atama kararının önceki günkü Resmi Gazete'de yayımlanmasından sonra Bandırma-Erdek karayolu üzerinde bulunan BAGFAŞ Gübre Fabrikaları'nın çevre kirliliğine neden olup olmadığı konusu da yeniden tartışılmaya başlandı. Kaymakam Akçura, 1 Temmuz 1989 günü fabrikadan **"asit kaçağı"** meydana geldiğinin **"kesinlik kazandığını"** söyledi ve Edincik'te 20'den fazla kişinin felç olduğunu doğruladı. BAGFAŞ dün gazetelere verdiği ilan-

(Arkası Sa. 12, Sü. 1'de)

Özal'ın Falcılığı...

Özal ve inandırıcılık...

Bu iki sözcük yan yana gelince, akla hemen takılabilecek üçüncü bir sözcük hangisi olur?

Bu sorunun yanıtlarından biri herhalde "enflasyon"dur. Zira Başbakan Özal'ın bu alandaki başarısızlığı ve öngörülerinin isabetsizliği o denli çarpıcı olmuştur ki, enflasyon deyince artık kendisinin en ufak bir inandırıcılığı yoktur. Ve bir yerde, 26 Mart'taki "21.80'lik çöküşü de bu durumun seçmen nezdindeki tescili sayılabilir.

Ama Özal, o hiç sarsılmayan yapısal inatçılığıyla, bu kanıda değildir. Hâlâ enflasyon konusunda inandırıcılığı olduğunu sanabiliyor. Geçen gün, Genç İşadamları Derneği'nin toplantısında yaptığı konuşmada enflasyonla ilgili olarak şöyle demiş:

(Arkası Sa. 17, Sü. 1'de)

HASAN CEMAL

- **Takas işinde BM yok** *İsrail askeri konvoyuna Hizbullahçılardan bombalı saldırı: 3 kişi yaralandı. 3. Sayfada*
- **Barış sevinç yarattı** *3 Orta Amerika ülkesinin iç savaşı sona erdirme anlaşmalarının yankıları sürüyor. 3. Sayfada*
- **Sesin eşiğinde** *Bu akşam Tepebaşı Gösteriler'de izleyeceğimiz 'Şehir Işıkları'nda Charlie Chaplin'le birlikte Virginia Cherrill ve Harry Myers oynuyorlar. 4. Sayfada*
- **Rafet Genç'i yitirdik** *Çağdaş Gazeteciler Derneği Başkanı Rafet Genç geçirdiği bir rahatsızlık sonucu dün sabah Hacettepe Hastanesi'nde öldü. 8. Sayfada*
- **Kaynaklar devlete akıyor** *Kamu iç borçlanma politikasının özel kesimi finans piyasalarında dışladığı belirtildi. Ekonomide*
- **Tuborg'da sermaye arttırımı** *Türk Tuborg, sermayesini 80 milyardan 100 milyar 50 milyona çıkardı. Ekonomide*
- **Milan, G.Saray'ı 3-1 yendi** *İtalya'da yapılan özel maçta Avrupa Şampiyonu Milan, G.Saray'ı 3-1 yendi. Sporda*
- **F. Bahçe İstanbul'da** *F. Bahçe Yunanistan'daki maçın rövanşı ile taraftarının karşısına çıkıyor. Sporda*
- **Adım adım iktidara** *Dayanışma grup Başkanı Geremek, muhalefetin stratejisini Der Spiegel'e anlattı. Arka Sayfada*
- **Heavy metal rekor kırıyor** *ABD'de 5 grubun albümleri 30 milyon sattı. Arka Sayfada*

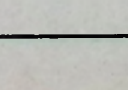

Nedim Gürsel'in Seyir Defteri

Moskova'da Nazım'ın hüznü yaşar

- Moskova, New York, Atina, Mağrip şehirleri ve Paris...
- Nedim Gürsel'in dünya kentlerinden izlenimleri, esinlenmeler...

13. Sayfada

I.DÜNYA SAVAŞI PATLADI!.

1914'TE BUGÜN, ALMANYA, RUSYA'YA KARŞI SAVAŞ İLAN ETMİŞTİ. HAZİRANIN SONUNDA BİR SIRP MİLLİYETÇİSİNİN, AVUSTURYA-MACARİSTAN VELİAHDINI ÖLDÜRMESİ, AVUSTURYA'NIN SIRBİSTAN'A SAVAŞ AÇMASINA NEDEN OLMUŞTU. SIRBİSTAN'IN KORUYUCULUĞUNU ÜSTLENEN RUSYA, GÜNEYE DOĞRU BİR ASKERİ EYLEME KALKIŞMIŞ, ALMANYA DA ONLARI DURDURMAK AMACIYLA MÜTTEFİKİ AVUSTURYA-MACARİSTAN'IN YANINDA YER ALIP SAVAŞ KARARI VERMİŞTİ.
DAHA SONRALARI, FRANSA, İNGİLTERE VE OSMANLI DEVLETİ'NİN DE KATILMASIYLA SAVAŞ ÇOK GENİŞLİYECEKTİR.

Kaderci ülkenin kaderci müziği

EDİP SAKARYA *3 ağustos*

1960'lı ve 1970'li yıllarda, **"Esterabim", "Şaşkın", "Anma Arkadaş"** gibi birçok liste başı parçasıyla tanıdığımız **Erkin Koray**'ı uzun süren bir ayrılıktan sonra yeniden karşımızda görünce nerelerde olduğunu sorarak söze giriyoruz. **"Fesuphanallah"** dedikten sonra anlatmaya başlıyor: **"1979 yılında 'Şaşkın'ı doldurduktan sonra yurtdışına çıktım. Şöyle bir bakayım neler oluyor diye. Ama biraz uzun sürdü galiba. Daha çok felsefe seyahatiydi. Görmek, öğrenmek, insan tanımak gayesiyle gittim. Yurtdışında şansımı aramak için gitmedim yani. Böyle olunca da bir şeyleri zorlamak zorunda hissetmedim kendimi. Boşuna yorulmadım. Ayrıca bir yabancı için yurtdışında başarıya ulaşmak ve büyük yerlere oynamak zaten çok zor."**

Müziğe ara vermediğini söyleyen Koray, **"Türkiye'deki çalışmalarıma ara verdim"** diyor. **"Ama dişini yaptırmaya giderken bile haber verenler gibi davranmadığım için öyle gözüktü."** İki yıl kadar Hollanda'da kalan sanatçı; Belçika, İngiltere, Kanada, Fransa ve daha çok da Hamburg'da bulunmuş. Her gittiği yerde o ülkenin vatandaşlarıyla bir grup kurarak müzik çalışmalarına devam etmiş. Önümüze serdiği fotoğraflar arasında Hintli müzisyenlerle çekilmiş bir fotoğrafını işaret ettiğimizde ise söyledikleri şunlar oluyor: **"Hint müziği derin bir müzik. Müzikle uğraştığıma göre Hint müziğini de incelemenin yararı vardır diye düşündüm. Belli bir felsefeye bağlı olanlarla birlikte idim. Ama bizimki bir inanç beraberliği değil, inceleme beraberliğiydi."** Hollanda'da bulunduğu sıralarda plak çalışmalarına devam ederek **"Esterabim"** ve **"Arapsaçı"** adlı parçalarını doldurmuş.

Koray için müziğe başlama konusu **"evin içinden"** geliyor. 5-6 yaşlarında Belediye Konservatuvarı'nda öğretim üyesi olan annesi **Vecihe Koray**'dan piyano dersleri almış... Lise yıllarına geldiğinde ise ilgilendiği alan fizik ve elektronik. Bunlara bağlı bir gelecek düşünürken verdikleri bir konser sonunda kendini yine müziğin içinde bulmuş. Birkaç yıl süren amatörlük döneminden sonra profesyonel çalışmalara başlıyor ve **Erkin Koray Dörtlüsü**'nü kuruyor. Daha sonra elemanları tamamen değişen grup, **Yeraltı Dörtlüsü** adını alıyor.

İlk plağı, daha doğrusu bir iki küçük denemeyi saymazsak, ses veren ilk plağı **"Kızları da Alın Askere"** olmuş. **"Anma Arkadaş", "Çiçekdağı", "Sana Bir Şeyler Olmuş"** art arda gelen ve tutulan plakları. Kaç plak yaptığını ise gerçekten saymamış. 35-40 arasında 45'lik, yedi uzunçalar ve on kadar da kaseti var. Ayrıca iki **"Altın Plak"** ve bir de **"Yılın En Başarılı Şarkısı"** ödülü. **"Şimdilerde hanımların askere alınıp alınmaması tartışması olduğunu duyuyorum"** diyor, **"Biz bunu 'Kızları da Alın Askere' diyerek yirmi yıl önce önermiştik."** Peki ne tür müzik yapıyordu Erkin Koray?

"Kendi müzik felsefemde kimseyi taklit etmiyorum. Gitarda da kimseye benzemeyen bir tarzım olduğuna inanıyorum. Eğer birtakım motiflerde benzerlik varsa onu zaten engel olamam. İnsanın etrafında olanlardan etkilenmemesi imkânsız. Ne tür müzik yaptığım ise sıkça sorulan bir soru. İlle de bir isim vermek gerekiyorsa; 'Erkin-i Hicazkâr' müzik yapıyorum."

Kızı **Damla**'nın Kanada'da doğumundan sonra, Batılıların çocuk yetiştirme tarzına karşı olduğu için 1984 yılında Türkiye'ye dönmüş ve o çocukların **"bir gün onların başına bela olacağı"** düşüncesinde. Kendi kızı aynı duruma gelmesin diye burada yetiştirmeyi tercih etmiş. Müzik çalışmalarına kaldığı yerden devam etmeyi ve gençlere bildiklerini aktarmayı istiyor. Geçen aylarda Moda Sineması'nda verdiği konserden sonraki hedefi ise bu izlenceleri arttırmak. Şimdiki grubun bir ismi yok. Eski arkadaşlarıyla profesyonelce bir beraberlik içinde. Kendini, **"birçok şeyi hem ilk hem de tek olarak yapmış bir kişi"** olarak tanımlayan Koray, son günlerde yoğun olarak tartışılan **"acısız devlet arabeski"** hakkında şunları söylüyor:

"Bence, arabesk kaderci ülkenin kaderci müziği. Dertli insanlarla dolu bir ülkede bu tür müziğin yaygınlaşması doğal. Benim de bir iki denemem var. Ama ben 'Şaşkın' ve 'Fesuphanallah'ta olduğu gibi daha çok esprili yönünü aradım, o şekilde uyguladım. Kendi yorumumu koyunca arabesklikten çıkıyor. Fakat ritm olarak arabesk. Bunun yanında ısmarlama olarak yapılan müziğin tutmayacağı inancındayım."

60'lı yıllardan sonra oldukça uzun bir devre özgün gitar stili ve ilginç şarkı sözleriyle neredeyse damga-

sını vuran Erkin Koray, 6-7 ay önce piyasaya çıkan ve içinde; **"Hay--yam-yam", "Yok Yok", "Yazık", "Haftanın Yedi Günü", "Yolcu Yolunda Gerek", "Hayat Katarı", "Cemile Kız", "Sen Bana Sabır Ver", "Konuşurduk", "Şöyle Böyle"** gibi parçaların bulunduğu'' yeni kasetinin gördüğü ilgiden son derece memnun. **"Hay-yam-yam"** adlı kasetteki bestelerin tümü Erkin Koray'a ait. Şarkı sözlerinin yedisi kendisinin, kasete adını veren **"Hay-yam-yam" Ömer Hayyam**'ın, diğer ikisi ise **Ö.Ahmet**'in. Erkin Koray sözlerini şöyle noktalıyor:

"Bu ülkeye uzun yıllar hizmet etmiş bir sanatçı olarak, benim görevim bu devrin sanat anlayışına uygun eserler vermek. En azından vermeye çalışarak ulusumun kültür yönünden gelişmesine katkıda bulunmak.".

Zam yağdı

4 ağustos

Ekonomi Servisi — Zamlar durmak bilmiyor. Kamu sektörünün ardından şimdi de özel sektör son bir hafta içinde otomotiv, tekstil, armatür, seramik-fayans, elektronik ve gıda maddelerine yüzde 2-37 zam yaptı. Petrol Ofisi önceki gün normal benzin fiyatını indirdiğini açıklarken, dün sabah **"sürpriz yaparak"** kalorifer yakıtı, fuel-oil ve motorin fiyatlarını yüzde 3 civarında arttırdı. Petrol Ofisi böylece yılbaşından bu yana sadece kalorifer yakıtına yüzde 70 zam yapmış oldu.

Özel sektör kuruluşlarının özellikle temmuz ayının son haftası ve bu ayın başında art arda zam yaptıkları ortaya çıktı. Otomotivde Koç Holding kuruluşlarından **Otoyol, Otokar,** otobüste **Otomarsan** ürün fiyatlarını arttırdılar. Otoyol, 50 NC kamyonun KDV dahil fiyatını yüzde 6'lık zamla 41 milyon 76 bin liraya, M23 otobüsün fiyatını yüzde 8'lik zamla 56 milyon 12 bin liraya çıkardı. Otokar firması Magirus minibüsün fiyatını yüzde 9'luk zamla 51 milyon 162 bin liraya yükseltirken, **Peugeot** minibüslerin fiyatı da yüzde 8'lik zamla 37 milyon 327 bin liraya kadar çıktı.

Otomarsan, kamyon fiyatlarını arttırmazken, otobüs fiyatlarını 15 ağustostan itibaren yüzde 2 civarında arttırma kararı aldı. Yeni alınan kararla 0303 otobüsün fiyatı 358 milyon 261 bin liraya yükseldi. Otomotivde bir başka Koç Holding kuruluşu **Otosan** da uzun süren görüşmelerin ardından tüm ürünlerinin fiyatını 1 ağustostan itibaren yüzde 6 civarında arttırdığını açıkladı. 1.6 GL Ford otomobilin fiyatı yüzde 6'lık zamla 18 milyon 170 bin liraya, 2.0 GL otomatik klimalı otomobilin fiyatı ise 33 milyon 28 bin liraya çıktı. Otosan'ın ürettiği 2014 kamyonun fiyatı 70 milyon 532 bin liraya çıkarken, transit pikabın yeni fiyatı 31 milyon 790 bin, minibüsün fiyatı da 33 milyon 286 bin lira olarak açıklandı.

Tekstilde Adana'da kurulu bulunan beş fabrika art arda ürün fiyatlarını yüzde 12-20 arasında arttırdıklarını bayilere bildirdiler. Şu ana kadar fiyatını açıklayan **Bossa**'nın polyester viskon karışımı ürünlerinin fiyatı yüzde 6 arttı. Alpaga kumaşın metre fiyatı 9000 liraya, gabardinin metresi ise 11 bin liraya çıktı. **Güney Sanayi, Paktaş, Berdan** ve **Özbucak**'ın yeni fiyatlarını listelerle açıklamaları bekleniyor. İnşaat malzemelerinde **Çanakkale Seramik** ve **Kalebodur**'un yeni

fiyatlarının açıklanmasının ardından **Toprak Holding** kuruluşlarından **Toprak Seramik** de ürün fiyatlarını yüzde 12-37 gibi yüksek seviyede arttırdı. Beyaz fayansın metre kare fiyatı yüzde 30, beyaz seramiğin metre kare fiyatı yüzde 37 ve 40×50 lavabonun fiyatı da yüzde 12 arttı. Böylece beyaz fayansın fiyatı 18 bin 100, beyaz seramiğin 19 bin 250 ve lavabonun fiyatı da 45 bin liraya kadar yükseldi. İnşaat malzemelerinde **ECA**'nın armatür ürünlerine yaptığı zam da hafta başında açıklandı. ECA, fiyatlarını yüzde 11 arttırdı. Kısa musluğun fiyatı 13 bin 200 liradan 14 bin 700 liraya, banyo bataryasının fiyatı ise 60 bin 700 liradan 67 bin 400 liraya çıktı.

Elektronik ürünlerde ise ilk olarak 1 ağustostan itibaren geçerli olmak üzere **Philips**'in ürünlerine yüzde 3 civarında zam yaptığı öğrenildi. 56 ekran televizyonun perakende fiyatı 1 milyon liraya, VHS videoo fiyatı 2 milyon 22 bin liraya çıktı. Diğer kuruluşların da bugünlerde fiyatlarını açıklayacakları belirtiliyor. Dayanıklı tüketim mallarında ise özellikle beyaz eşyada eylül ayı başında yeni fiyat artışlarına gidilebileceği piyasa ilgililerince ifade edilirken, şu ana kadar kesinleşen bir artışın söz konusu olmadığı öğrenildi. Özel sektör gıda ürünlerinde de yeni fiyatlarını açıkladı. Tikveşli firması süt fiyatını arttırmazken, yoğurt fiyatını yüzde 11-16 arttırdı. 950 gramlık özel yoğurdun fiyatı 1800 liradan 2000 liraya, 450 gramlık yoğurdun fiyatı ise 950 liradan 1100 liraya çıktı. Bu arada bir ara ithalatın ardından 2000 liraya kadar gerileyen baldo pirincin fiyatı da yüzde 10-20 arttı ve 2400 liraya kadar tırmandı.

Kamuda şaşırtma zamların ilki yine Petrol Ofisi'nden geldi.

Hemen kazı, hemen kazan!

Kazıyoruz

CEM HAMULOĞLU
TAYFUN GÖNÜLLÜ *8 ağustos*

Dün İstanbul'da çoluk çocuk, genç yaşlı herkes, "**kazıdı**". İstanbul'un bildik kalabalığına dün yeni "**insan öbekleri**" katılırken, sokaklar da yeni "**çöpler**" kazandı. Çünkü, Milli Piyango'nun yeni oyunu, "**Hemen Kazan**" çok tuttu.

Tüm Türkiye'de satışına başlanan "**Hemen Kazan**" oyununun biletleri, "**milyarlık**" piyango biletlerini arka plana attı. Ama bayilerden sokaktaki "**umutlu**" vatandaşlara dek herkesin kanısı, "**ilk gözağrısı**" piyango biletlerine olan ilginin, yeni oyun yüzünden azalmayacağı şeklindeydi. Olsa olsa, Milli Piyango'nun, yani devletin "**şans cirosu**" biraz artabilirdi.

Önce "**meraktan**", sonra "**kazanma hırsı**"ndan "**kazımaya**" başlayanların kaçı kazandı, kaçı yitirdi, şimdilik bilinmiyor. Ama Milli Piyango İdaresi yetkililerinin verdiği sayılara göre, ilk aşamada satışa sunulan 20 milyon biletten elde edilecek olan 100 milyar liralık gelirin 50 milyarı, "**ikramiye**" olarak dağıtılacak. 10 kişiye "**büyük ikramiye**" olan 20 milyon lira çıkacak. Bu arada 1 milyon 20 bin kişi de "**amorti**" niyetine kazandığı bin lirayı büyük bir ihtimalle yeniden "**şansına**" yatıracak. Tabii 40 kişinin şansı olan 5 milyon, 120 kişi için hazırlanan 1 milyon lira ile 500 binlik, 50 binlik, 10 bin, 5 bin ve 2 binlik ikramiyeler de var.

Çılgın gibi "**kazıyanları**" şaşkın bakışlarıyla izleyen orta yaşın bir hayli üzerindeki bay, şu eleştiriyi getiriyordu:

"**Resmen kumar oynatıyorlar. Oyun makinelerini 'kumar' diye Türklere yasakladılar. Şimdi de devlet eliyle çoluk çocuğa sokakta kumar oynatıyorlar.**"

Ama dün keyifle bin liraya satın aldıkları kartları "**kazıyanlara**" ve "**Aabi, çok iyi satıyoruz**" diyen gezici bayiye bakılırsa, "**alan da satan da memnundu.**"

"**Hemen Kazan**" oyunu, şimdilik "**çok yeni**" olduğu için dün bazı acemilikleri de beraberinde getirdi.

Kimi nasıl "kazıyacağını" bilmediği için ortalıkta şaşkın şaşkın dolaşırken, kimi de biletlerin sağ alt köşesinde bulunan "**Burayı kazırsanız bilet geçersizdir**" yazılı bölgeyi kazıdığı için kazandığı ikramiyeyi alamıyordu. Bu arada sokaktaki biletleri toplayarak ilk şaşkınlıktan yararlanmak isteyenlere de rastlanıyordu. Çünkü, "**birisi anlamadığı için ikramiyeli bir bileti atmış olabilirdi.**"

Milli Piyango, yeni oyunun sloganını, gazetelere verdiği ilanlarda, "**Hart... Hart... Şans Kart!...**" olarak belirlemişti. Ama yaratıcılık sınır tanımadığı için "**Kazı kazan**" gibi 'z'lerin uyumundan yararlananlar kadar, "**Anında kazan**", "**20 milyonu hemen kazan**" ya da "**Sigara parasına kazan**" gibi sloganlarla satış yapan bayilere de rastlanıyordu. "**Aferin**"i ise oyunun "**mantığını**" çok iyi yansıttığı için, "**Çalışmadan kazan**" diye bağıran bayi alıyordu.

Öğleye doğru ise "**deneyim**" kazanan ve ilk şaşkınlıktan kurtulan "**kazıyıcılar**", biletlerini şanslarına güvenip aralardan çekmeye başlıyordu. Kimisi de hem sokak ortasında "**kazımayı**" utandığından hem de "**kazıma**" heyecanını daha keyifli yaşayabilmek için aldığı biletleri cebine koyarak uzaklaşmayı seçiyordu.

Milli Piyango İdaresi Genel Müdürü **Oğuz Tezmen**, yeni oyuna gösterilen "**büyük ilgiden**" memnun bir ifadeyle, "**Piyasayı hiç boş bırakmayacağız**" dedi. Hemen Kazan biletlerinin 25 milyonunun Fransa'da 1 haftada tükendiğini belirten Tezmen, "**18 yaşından küçüklere ikramiye ödemesi yapamıyoruz. İkramiyeyi anneleri veya babaları alabiliyor**" dedi ve bayilerin bu konuda eğitildiğini sözlerine ekledi.

Hemen Kazan kuponlarındaki ikramiyelere 50 bin liraya kadar bayiler ödeme yapabiliyor. Daha yüksek ikramiyelerin ödemeleri ise Milli Piyango şubeleri ile Ziraat, Vakıflar, Öğretmenler, Emlak ve Şekerbank'ın Türkiye'deki tüm şubelerinden yapılacak.

— Biletlerin ön yüzünde 6 adet Milli Piyango ambleminin bulunduğu parçalı bölümünün, bir madeni para ya da plastik gibi kazıma aletleriyle, bilete zarar vermeden, dikkatlice kazınması gerekiyor. Kazıma işleminin kesici ya da delici aletlerle yapılmaması gerekiyor.

— Biletin kazınması gereken bölümü kazındıktan sonra bir ikramiye kazanılabilmesi için 6 ikramiye sayısından 3'ünün aym olması gerekiyor. (Örneğin, 3 tane 50 bin sayısı varsa, 50 bin liralık ikramiye kazanılmış demektir).

— İkramiyeli bilete ikramiyenin ödenebilmesi için biletin sağ alt köşesinde, "**Burayı Kazırsanız Bilet Geçersizdir**" yazılı bölümün kesinlikle "**kazınmamış**" olması gerekiyor. Kazınmaması gereken bu bölümün altında biletin ikramiye kontrol numarası bulunuyor. Eğer bu bölüm kazınmışsa ikramiye ödemesi yapılmıyor.

ZEPLİN, YOLCU TAŞIMACILIĞINDA..

1919'DA BUGÜN, "BODENSEE" ADLI ALMAN ZEPLİNİ İLK YOLCULUĞUNA BAŞLAMIŞTI. DÜZENLİ YOLCU TAŞIMACILIĞI YAPACAK İLK HAVA GEMİSİYDİ BU..DEV BİR PURO ŞEKLİNDEKİ BALONLAR, 1850'LERDEN SONRA SÜREKLİ GELİŞME GÖSTEREREK, İSTENİLEN ŞEKİLDE YÖNLENDİRİLİR HALE GELMİŞTİ. METAL İSKELETLİ YAPILMASIYLA DA BÜYÜK BOYUTLARA ULAŞMIŞTI. ALMAN KONTU · FERDİNAND ZEPPELİN, 20. YÜZYIL BAŞLARINDA HAVA GEMİLERİNİN GELİŞMESİ İÇİN YAPTIĞI ÇALIŞMALARLA, BU TÜR BALONLARIN İSİM BABASI OLMUŞTU..

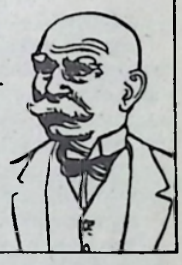

'Çanak' davası

FERRUH YILMAZ

KOPENHAG — Danimarka'da yaşayan Türk seramikçisi **Alev Ebüzziya Siesby**'nin kendi çanaklarını taklit ettiği gerekçesiyle daha önceki yardımcısı seramikçi **Per Börglum Knudsen**'e karşı açtığı dava, Knudsen'in Alev Siesby'nin çanaklarına benzer çanaklar yapmayacağına söz vermesi üzerine anlaşmayla sonuçlandı.

Kendine özgü çanaklarıyla dünya çapında ün yapan Alev Ebüzziya Siesby ile Danimarkalı Per Börglum Knudsen arasındaki dava 3 yıldır devam ediyordu. Bir zamanlar Alev Siesby'nin çanaklarını yapmasına yardım eden Knudsen daha sonra Siesby'nin çanaklarına çok benzeyen çanaklar yaparak sergilemeye başlamıştı.

Siesby'nin ağız çapı ve hacmi ne olursa olsun dip kısımlarının çapı 1-2 santimi geçmeyen, buna rağmen inanılmaz bir dengeye sahip olan çanakları bu özellikleriyle kendine özgü biçimlere sahip. Danimarkalı seramikçi Per Knudsen'in Sönderborg kentinde 1986 yılında açtığı sergide, daha önce yanında çalıştığı Alev Siesby'nin çanaklarına tıpatıp benzeyen çanaklar sergilemesi üzerine, Siesby'nin avukatı **Per Magid**, Knudsen'den Siesby'nin çanaklarına ayırt edilemeyecek kadar benzeyen çanak yapmamaya söz vermesini istemiş, ancak bu isteğine olumlu yanıt alamamıştı.

Bu isteği onur kırıcı bularak kendisine kopyacı olduğu yolunda hakaret edildiğini öne süren ve böyle bir sözü yazılı olarak vermeyi reddeden Per Börglum

Knudsen, aksine bu çanakların biçimlerinin kendisine ait olduğunu iddia ederek avukatı aracılığıyla Alev Siesby'den tazminat istemişti.

Bunun üzerine mimar ve tasarımcı **Jens Nielsen**'den Knudsen'in çanaklarının Siesby'nin çanaklarının kopyası olduğu yolunda görüş alan Alev Siesby'nin avukatı Per Magid, Knudsen'e karşı dava açmak zorunda kaldı. Üç yıldır devam eden davada 5 haziranda iki sanatçının çanaklarının bilirkişi İsveçli seramikçi ve tasarımcı Profesör **Signe Persson-Melin** tarafından değerlendirilmesi gerekiyordu. Ne var ki Per Knudsen çanaklarının bazılarının kırıldığını, bazılarının da kaybolduğunu öne sürerek çanaklarını bilirkişi değerlendirmesine göndermedi.

Siesby'nin avukatı Per Magid'in elinde resimlerinin bulunduğu çanakların, ortadan kaybolmasından sonraki duruşmada ise Per Knudsen 3 yıl önce imzalamayı reddettiği kâğıdı imzalayarak Alev Siesby'nin çanaklarını taklit etmeyeceğine söz verdi. Knudsen'in verdiği söz üzerine Alev Ebüzziya Siesby'nin davadan vazgeçtiğini açıklamasıyla 3 yıldır devam eden çekişme sona erdi.

Baltık'ta gergin ağustos

16 ağustos

Dış Haberler Servisi — Baltık sıcak günlere gebe. Estonya'da Rus işçilerinin grevleri sürerken, Estonya, Letonya ve Litvanya'da halk cepheleri 23 ağustos tarihinde büyük gösteriler düzenlemeye hazırlanıyorlar. Stalin'in mirasını kökten reddeden Gorbaçov, bu mirasın bir parçası olan **"Baltık sorunu"** ile nasıl başedeceğini kara kara düşünüyor.

Bundan 50 yıl önce 23 Ağustos 1939'da Moskova'da imzalanan gizli bir anlaşma ile Hitler ve Stalin Doğu Avrupa'nın bir bölümü ile Baltık ülkelerini kendi aralarında paylaşmışlardı. Hitler anlaşmadan 9 gün sonra Polonya'ya saldırıp 2. Dünya Savaşı'nı başlatırken, Kızıl Ordu da bir süre sonra Doğu Polonya ve Baltık ülkelerini işgal etmişti.

Sovyetler Birliği, kısa süre öncesine kadar Hitler ve Stalin arasında bu tür bir **"bölgesel paylaşım"**ı içeren gizli bir anlaşma yapıldığını reddediyordu. Sovyet Dışişleri Sözcüsü **Valentin Falin** 23 temmuzda Federal Almanya'da ZDF tarafından düzenlenen bir TV açıkoturumunda ilk kez Molotov ve Ribbentrop arasında böyle gizli bir anlaşma yapıldığını kabul etti. Bu hafta başında da Hitler-Stalin anlaşması ilk kez Sovyet basınında yayımlandı. Gorbaçov'un Polonya ve Sovyet tarihçilerinden oluşturduğu bir komisyon da Hitler-Stalin anlaşmasının "halkların haklarını" ciddi biçimde yaraladığı sonucuna varmıştı.

Sovyetler Birliği'nin Baltık ülkelerinin SSCB'ye ilhakına yol açan gizli anlaşmayı kabul etmesi bu ülkelerdeki **"bağımsızlık"** hareketlerini daha da hızlandırıyor. Gorbaçov'un perestroyka ve glasnost politikaları ile beraber milliyetçi hareketlerin başgösterdiği üç Baltık ülkesinde (Estonya, Letonya, Litvanya), son Yüksek Sovyet seçimlerinden sonra **"otonomi"** talebi gündemin en üst sırasında yer alıyor.

Bu ülkeler aldıkları kararlarla 1918'deki milli bayraklarını resmi bayrak ilan ettiler. Moskova'daki Yüksek Sovyet ise temmuz ortasında aldığı bir kararla Baltık ülkelerinin ekonomik alanda **"otonom"** bir yol izlemesini kabul etti.

8 Ağustos 1989 tarihinde Estonya Yüksek Sovyeti Estonya'da yaşayan ve Estonyalı olmayan kişilerin seçim haklarını kısıtlayan bir karar aldı. Buna göre Estonya dışından gelen Ruslar ve diğer milliyetlerden Sovyet yurttaşları seçme hakkı için en az iki yıl, seçilme hakkı için de en az 5-10 yıldan beri Estonya'da yaşamak zorundaydılar.

Estonya'da nüfusun yaklaşık yüzde 64'ünü Estonyalılar oluşturuyor, Rusların oranı yüzde 28, Ukrayna, Beyaz Rus ve Finlandiyalıların oranı ise toplam 7.4 civarında.

Estonya Halk Cephesi ayrıca Estoncanın resmi dil olmasını kabul eden bir kararı onayladı. Bu, Estonya'da yaşayan Ruslar için Estonca öğrenmeyi de fiilen zorunlu kılacak bir adımdı. Bir başka karar da Estonya'daki sanayi kuruluşlarını, Moskova'daki bakanlıkların denetiminden çıkarıyordu.

Estonya, Letonya ve Litvanya benzer kararları ile ekonomik ve siyasal bağımsızlık yolunda ilerlemeye çalışırken bu kez Estonya'da yaşayan Ruslar ayaklandı. Baltık ülkelerinde çalışan Rus işçileri seçme ve seçilme haklarının kısıtlandığını öne sürerek geçen hafta greve gittiler ve doğrudan Moskova'ya başvurdular. Rusların grevini **"Interfront"** (Uluslararası Cephe) ad-

lı bir örgüt yürütüyor. Ruslar Estonya Yüksek Sovyet kararlarının geçersiz sayılmasını istiyorlar.

Baltık ülkeleri ile Moskova arasında bir başka **"hukuk savaşı"** daha sürüp gidiyor. Estonya Yüksek Sovyeti 16 Kasım 1988'de aldığı bir kararla Moskova'daki Yüksek Sovyet'in alacağı kararların, ancak Estonya Yüksek Sovyeti'nce onaylandıktan sonra Estonya topraklarında yürürlüğe girebileceğini açıkladı. Bu açıklamadan kısa süre sonra bu kez Moskova Yüksek Sovyeti, Estonya'nın aldığı kararların anayasaya aykırı olduğunu ve geçersiz sayıldığını ilan etti.

Halen Moskova'daki Yüksek Sovyet bünyesinde oluşturulan bir komisyon, SSCB'ye bağlı cumhuriyetler ile merkez arasındaki ilişkileri yeniden düzenleyen bir yasa üzerinde çalışıyor. Baltık ülkeleri ise Sovyet Anayasası'nın 72. maddesinde yer alan **"SSCB'den serbestçe ayrılma hakkı"** paragrafını dikkatle okuyorlar.

Geçmişte birbirinden bağımsız olarak mücadeleyi sürdüren üç Baltık ülkesi arasında **"birleşme"**ye ortak uğraş yönündeki eğilimler güçleniyor. 14 Mayıs 1988'de Estonya'nın başkenti Tallin'de üç halk cephesi bir araya geldiler. **"Baltık Birliği"** adlı yeni bir üst örgüt oluşturarak bir dizi karar aldılar. BM sözleşmelerine, insan haklarına ve Helsinki kararlarına gönderme yapan Baltık Birliği, her üç ülkede milliyetlerin kendi kaderini ve politik statüsünü serbestçe tayin hakkı istiyor, ayrıca tarafsız ve askerlerden arındırılmış bir Baltık hedefliyor.

1988 kasımında Riga'da toplanan Halk Cepheleri bu kez daha da ileri giderek şu talepleri öne sürdüler: 1. Sovyet işgal güçlerinin Estonya, Letonya ve Litvanya'dan çekilmesi. 2. Estonya, Letonya ve Litvanya'nın kendi kaderini tayin hakkının BM ya da tarafsız gözlemciler önünde gerçekleştirilmesi.

Moskova'da radikal reformcu çevreler Baltık cumhuriyetlerinde gelişen bu bağımsızlık ve ayrılma hakkına giderek **"daha anlayışlı"** bakıyorlar. Moskova Yüksek Sovyeti'nde yeni kurulan **"Muhalefet Grubu"**nun sözcülerinden tarihçi **Yuri Afanasyev** şöyle diyor: **"Estonya'nın bir gün Polonya gibi bağımsız bir sosyalist ülke olabileceği düşüncesi kimseyi komaya sokmamalı."**

Gorbaçov'un ise Baltık ülkelerinin bağımsızlık talebini aynı rahatlıkla kabul etmesi -en azından şimdilik- çok zor görünüyor.

Çünkü Baltık'ın bağımsızlığı aynı tarihlerde ilhak edilen Moldavya'nın da bağımsızlık talebini güçlendirecek. Yine 1940'larda yurtlarından sürülen Volga Almanları ve Kırım Türkleri ile Misket Türkleri de topraklarına dönmek isteyecekler.

Başta Gürcistan olmak üzere Azerbaycan, Ermenistan ve Kazakistan ise bu kez 1918-20 yıllarının **"hatalarının"** düzeltilmesini isteyerek bağımsızlık bayraklarını açacaklar.

Bir başka tarihçi **Juro Emelyanov** da **"Sovyetskaya Rossiya"** Dergisi'nde yayımlanan makalesinde, Hitler-Stalin anlaşması ve sonuçlarının yeniden gözden geçirilmesinin Sovyetler'in Batı sınırını **"kuşkulu"** duruma getireceğini söylüyor. Çünkü 12 Ağustos 1939 anlaşmasının geçerliliğinin Sovyetler tarafından resmen reddedilmesi, Baltık ülkelerinin işgalini de **"yasadışı"** bir eylem haline getiriyor.

Bu aşamada Baltık ülkelerinin bağımsızlık talepleri de giderek **"tarihi bir yasallık"** kazanıyor. 23 ağustosun 50. yılı yaklaşırken Baltık ülkeleri Hitler ve Stalin arasında yapılan **"şeytan anlaşması"**nın yarım yüzyıllık gölgesinden sıyrılmaya çalışıyorlar.

Dönüşebilirlik!..

İLHAN SELÇUK *18 ağustos*

İşçi misin, öğretmen misin, küçük memur musun, özel bir işyerinde mi çalışıyorsun? Kebapçıda mı? Çırak mısın? Kalfa mısın? Yoksa bankada, holdingde ya da tamircide mi çalışıyorsun?

Aylığını cebine koydun...

Kaç para?

800 bin mi? 500 bin mi? 300 bin mi? Her neyse, bu kez iş değişik. Çünkü cebine koyduğun para Tonton'un söylediğine bakılırsa "konvertibl" oldu.

Konvertibl ne?

Çevrilebilir, değiştirilebilir, dönüştürülebilir demek konvertibl...

Konvertibilite?

Dönüşebilirlik.

Neye dönüşebilirlik? İstediğin dövize, Alman Markı'na, Amerikan Doları'na ve başkalarına...

500 bin lira mı aylığın?

Al sana 250 dolar.

Güle güle harcal..

Türk Lirası yerine Amerikan Doları harca ki yaşamın tadını çıkarabilesin...

Hem artık Türk Lirası'nın modası geçti; Türkiye'de herkes dolar üzerine iş görüyor; aylıklar dolar üzerinden hesap ediliyor; kiralar dolar üzerinden saptanıyor; alışveriş dolar üzerinden yapılıyor...

Dolarizasyon egemen.

★

Sabah Gazetesi'nin yazdığına göre Nişantaşı'nın adı değişmiş, *"Dolartaşı"* olmuş. Çünkü artık Nişantaşı'nda Türk Lirası birim olmaktan çıkmış. Modacı Cemil İpekçi'nin Nişantaşı'ndaki işyerinin kirası 10 bin dolarmış. İki yıl önce 10 bin dolar 7 milyon lira ediyormuş. Türk Lirası öylesine değer yitiriyor ki bugün mağazanın aylık kirası 22 milyon liraya geliyormuş. Zavallı İpekçi mal sahibine her ay 22 milyon lira kira ödeyecek, sonra giyim kuşam eşyası satarak para kazanacak...

Ne yapsın?

Mahkemeye dava açmış;

— *Sayın yargıç, bir karar verin, kira anlaşmasında Amerikan Doları yerine Türk Lirası geçerli olsun...*

Yargıç neye karar verecek?

Devletin parası ülkede geçsin diye yargıç kararı gerekliyse vay halimize!...

Peki, Türk Lirası Türkiye'de birim olmaktan çıkmışsa, yurtdışında nasıl değer taşıyabilir? Tonton, hükümet kararıyla bir ilçeyi il yapabilir; ama, Türk Lirası'nı konvertibl yapabilir mi?

Bizim beş binlikleri, on binlikleri, yirmi binlikleri Turgudiye'leri (yeni çıkan 50 binlikler) yedi-sekiz çuvala doldurup dayandın İsviçre Bankası'nın kapısına; vardın gişeye:

— Bizim Türk Lirası artık konvertibl oldu, bende yedi-sekiz çuval var, şunları markla değiştirelim...

— Biz yapamayız.

— Nasıl yapamazsın kardeşim?... Hem bizim banknotların üstündeki resimler çok kıyaktır; Fatih Sultan Mehmet Han'ın portresi var, Mimar Sinan var, Mevlana Hazretleri'nin sureti var; çok değerli kişilerdir...

— Bizde geçmez.

— Tonton, hükümet kararı çıkardı...

— Sizin hükümetinizin kararı bizi ilgilendirmez; biz kendi işimize bakarız; her gün ve her saat başı değer yitiren parayı biz ne yapalım?

İç piyasada konvertibilite zaten yok muydu? Tahtakale ne güne duruyordu? Her Allah'ın günü döviz alışverişi yapıyordu. Urfa ve Gaziantep kebapçıları, lahmacuncular, Maraş dondurmacıları yabancı turistlerden Amerikan Doları'yla Alman Markı kapmak için hazır değil miydiler?

☆

Tonton'un kambiyoya ilişkin son kararları çok parlak; liberalleşiyoruz, paramız konvertibl oluyor; peki, ekonomi ne âlemde? Bir ünlü fıkra vardır; ameliyat sonrasında hastanın yakınlarına sonucu bildirmişler: Operasyon çok başarılı oldu; ama, hasta sizlere ömür.

Polonya'da Yaşanan...

HASAN CEMAL *21 ağustos*

Polonya'da olaylar, birkaç ay önce en iyimser Polonyalı reformcuların bile tahmin edemeyeceği başdöndürücü bir hızla gelişiyor. Haziran ayında yapılan seçimlerde Komünist Partisi ağır bir darbe yemiş ve Dayanışma Sendikası ilk kez yasal muhalefet olarak parlamentoya girmişti. Ama o zaman, Dayanışma'nın iki ay gibi kısa süre içinde iktidara tırmanacağını herhalde kimse öngörmemişti.

Bu tarihsel olay gerçekleşmiş ve Devlet Başkanı General Jaruzelski, yeni hükümeti kurma görevini önceki gün Dayanışma'nın adayı Tadeusz Mazowiecki'ye vermiştir. Başka bir deyişle, Komünist Partisi'nin 42 yıldır süren iktidar tekeli sona ermiş ve bir *"komünist"* ülkede Komünist Partisi ilk kez *"muhalefete"* düşmüştür. *"İktidar"*a ise bu partinin sekiz yıl önce yasakladığı ve liderlerini tutuklattırdığı Dayanışma gelmiştir.

Polonya'da olayların böylesine inanılmaz bir hızla gelişeceğini öngörmeyenler gerçekte pek haksız değillerdi. Nisan ayında hükümetle muhalefet arasında imzalanan *Yuvarlak Masa* anlaşmasında, yönetim, Dayanışma'nın mecliste temsil edilmesini kabul ediyor, ancak buna karşılık Dayanışma da hükümetin her zaman olduğu gibi Komünist Partisi tarafından kurulmasına *evet* diyordu. Komünist Partisi'nin geleneksel yönetici rolü devam edecekti.

Ne var ki, Yuvarlak Masa anlaşmasından sonra olayların akışını değiştiren iki önemli gelişme oldu. Haziranda yapılan seçimlerde Dayanışma, kendisinin bile beklemediği boyutta parlak bir zafer kazandı. Sendika, Millet Meclisi'nde (Sejm) kendisi-

ne ayrılan koltukların hepsini elde ederken, 100 üyeli Senato'da da 99 koltuk kazandı.

Dayanışma'nın bu ezici zaferi karşısında o zamana dek geleneksel olarak Komünist Partisi'ni desteklemiş olan Birleşik Köylü Partisi ile Demokratik Parti, komünistlerden desteklerini çekince, Komünist Partisi parlamentoda azınlığa düştü. Başka bir deyişle, partinin ülkedeki saygınlığı ile meclisteki durum arasında denge sağlanmış oldu. Çünkü haziran ayında tam serbest seçimler yapılsa idi, Komünist Partisi mecliste bugünkü koltuk sayısından çok daha az sandalye kazanırdı.

Doğu Avrupa'nın tarihinde ilk kez Komünist Partisi tabandan gelen harekete boyun eğerek hükümeti muhalefete terk etmiştir. Macaristan'ın, gelecek yıl yapılacak seçimlerde aynı yolda yürüyeceği söylenebilir.

Bu madalyonun bir yüzü.

Ancak öteki yüzüne de bakmak gerekiyor. Komünist Partisi, hükümeti muhalefete terk etmiş olmasına karşın, ülkede hâlâ etkindir, bir bakıma *iktidar* hâlâ onun elindedir. Devlet Başkanı General Jaruzelski, parti için önemli bir güvencedir. Ayrıca yerel yönetimler, yargı sistemi, ordu ve polis de Komünist Partisi'nin denetimi altındadır. Yeni hükümet, ülkeyi gitgide derinleşmekte olan ekonomik bunalımdan kurtaramazsa, iktidar odaklarını kontrolü altında tutan Komünist Partisi, büyük bir kargaşa ortamında Dayanışma'ya karşı harekete geçebilir.

Gelen haberlerden, Komünist Partisi'nde çalkantı olduğu ve *muhafazakâr* unsurların büyük bir öfke içinde bulundukları anlaşılıyor.

Diğer bir nokta da Sovyetler Birliği'nin gelişmelere nasıl tepki göstereceğidir. Gerçi Moskova, Polonya'nın içişlerine karışmaya niyeti olmadığını sık sık açıklamıştır; ama Polonya'daki gelişmeler, Mihail Gorbaçov'u bile kaygılandıracak boyutlara ulaşabilir. Dayanışma bu olasılığı düşünerek savunma ve içişleri bakanlıklarını (başka bir deyişle polis ve ordu) Komünist Partisi'ne vermeyi önermiştir. Sendika, Varşova Paktı'ndan çıkmaya niyetleri olmadığını da açıklamıştır.

Ancak Dayanışma liderleri kendi tabanlarını kontrol edemeyip kitlesel eylemler tarafından sürüklendikleri takdirde, ülkede çok tatsız olaylar meydana gelebilir.

Polonya, Doğu Avrupa'nın tarihinde yepyeni bir dönemi başlatmış bulunuyor.

Halkla ilişkiler bir felsefedir

ESER ATİLLA *21 ağustos*

"...Halkla ilişkiler, bir kuruluşun inandırıcı yollardan halka tanıtılması, benimsetilmesi, o kuruluş hakkında kamuoyunun ilgi ve desteğinin sağlanması için ortaya konan bir çabalar bütünüdür.

... Halkla ilişkiler, tüm sorunlarda taraflar için uzlaşma yöntemleri ortaya koymaktır.

... Halkla ilişkiler, bir felsefedir."

Gençlik olaylarının en yoğun olduğu bir dönemde, 68'de, Türkiye için genç bir mesleğe adımını, şimdi ise bu mesleğe imzasını atan bir isim: **Betül Mardin.**

Betül Mardin'le halkla ilişki kurduğu bir anda halkla ilişkiler mesleğini konuşuyoruz. Mardin, bir firma için düzenledikleri rallide sorularımızı yanıtlıyor.

Betül Mardin, çalışma yaşamına 33 yıl önce gazetecilikle başladı. Daha sonra tiyatroya atılan, çevirmenlik, kostüm çizimi, dramaturgluk yapan Mardin, radyo ve TV'de de çalıştı. 22 yıldır halkla ilişkiler yapan Mardin, Alaattin Asna'yla A B'yi kurdu. Şimdi ise yine kendi kurduğu İmage Halkla İlişkiler'de mesleğini sürdürüyor. Mardin, bu konuma gelene dek mesleği ile ilgili birçok kitap okuduğunu, altını çizerek belirtiyor.

Betül Mardin, mesleğin kapsamını da şöyle anlatıyor:

"Halkla ilişkiler, kuruluşun yönetim kurulu başkanına yeni bir yatırımın önerilmesinden, rakip şirketlerden kaynaklanan anlaşmazlıkların giderilmesine, enerji tasarrufu sağlayan, çevre kirliliğini önleyen bir buluşun kamuoyuna duyurulmasından ve kuruluşu ziyaret eden yabancı bir işadamının eşine çiçek gönderilmesine kadar birçok faaliyeti kapsar."

Günümüzde, halkla ilişkilerin ikram hizmetleri, davet veren kuruluşlar olarak tanınmasından yakınan Mardin, "Eskiden 'Akşam yemeğe çıkaracağım bir hanım bulur musunuz?' **gibi isteklerle karşılaşırdık. Şimdilerde bu istekler kalmadı. Ancak geçenlerde Evita'ya bilet bulmamızı isteyen biri aradı"** diyor. Türkiye'de 100 büyük şirketten 25'inin halkla ilişkilerin önemini bildiğini söyleyen Mardin, diğerlerini de hiç bilmeyenler ve yanlış bilenler olarak gruplandırıyor. **"Adam,** 'Bir davet düzenleyeyim de sosyete sayfalarında elimde kadeh, yanımda karım bir poz vereyim' **diye düşünüyor. Halkla ilişkileri sosyete sayfalarına hapsediyor. Oysa ki o kişide öyle enteresan bir kişilik vardır ki, ben onu rahatlıkla ortaya koyabilirim"** diyor. Bu mesleğin ne olduğunu bilenlerin de yetersiz kaldığını sözlerine ekleyen Mardin, **"İtiraf edeyim ki bu meslekte henüz ukalalık yok"** diye belirtiyor.

Betül Mardin mesleğin dört aşamadan oluştuğunu söylüyor. Mardin'e göre ilk aşama araştırma.

İlk aşamada firmanın ne yaptığı, ne yapamadığı, hangi konuda fevkalade, hangi konuda hatalı olduğu araştırılıyor. İkinci aşamada işe alınan tüm verilere göre bir tanıtım stratejisi çiziliyor. Üçüncü aşama uygulama. Son aşamada da değerlendirme yapılıyor. Ancak bu dört aşamadan sonra her şey bitmiyor. Değerlendirmeden sonra yeniden araştırma, projelendirme, uygulama ve çalışmaları planlı ve sürekli olarak devam ettiriliyor. Mardin bu çalışmaları bembeyaz bir kâğıt üzerine konan noktalarla tanımlıyor. **"Her aşamada bir nokta koyuyorsun, sonunda o noktaları birleştirdiğinde firmanın imajı ortaya çıkıyor"** diyor. Mardin tüm bu çalışmalarda özellikle gereken mesajın, gereken zamanlamanın yapılarak gerekli unsurların sağlanmasıyla gereken hedefin kitleye ulaş-

tırılması konularına özen gösterildiğini vurguluyor.

Betül Mardin, halkla ilişkilerin reklamla ya da propagandayla karıştırılmasından da yakınıyor. Mardin'e göre reklam ürünü, halkla ilişkiler ise kuruluşu tanıtır. Propaganda ise sadece işine gelen bilgileri aktarır, duygusaldır ve fırtınalar yaratır. Reklamda olduğu gibi propaganda da iyi yönleri ortaya çıkarır, olumsuz tarafları hasıraltı eder. Halkla ilişkiler övgüyle göz kamaştırmaz.

Betül Mardin'e halkla değil de insanla ilişki kurmak diye soruyoruz: **"İnsanla ilişki, halkla ilişkilerin en önemli öğesi. Halkla ilişkiler sevgiye bağlıdır. Ama itiraf etmeliyim ki bazen müşterimi hiç sevmeden de mesleğimi yapıyorum. O zaman kendimi otomatik pilota bağlıyorum. Ama bir de sevdim mi, dağları deviriyorum..."**

Kokain savaşı kızıştı

25 ağustos

Dış Haberler Servisi — Kolombiya'da uyuşturucu mafyası, devlete **"topyekûn savaş"** ilan etti. Dün ülkenin kuzeybatısında yer alan Medellin kentindeki Liberal Parti ve Muhafazakâr Parti merkezleri ile Liberal Parti'nin eski Maliye Bakanı **Edgard Gutierrez** ve Muhafazakâr Senatör **Ignacio Velez Escobar**'ın evlerine bombalı saldırı düzenledi.

Medellin kentindeki iki radyo istasyonunda da patlamaya hazır bombalar bulundu. Radyo istasyonlarından birinde bulunan mesajda kokain mafyası şunları söylüyordu: **"Politikacı ve sanayi oligarşisine, bize saldıran gazetecilere, hükümet tarafından satın alınmış hâkimlere, sendika liderlerine ve bize zarar veren herkese topyekûn savaş ilan ediyoruz."**

Kolombiya'da olaylar ülkenin yanı sıra Peru ve Bolivya'da yıllardır süren kokain savaşından da bir kesit sunuyor.

Bu ülkelerin yüksek dağlarında yetişen bir bitki var: Coca. Coca bitkisinin yapraklarını köylüler toplar, ormanlarda yuvalanmış uyuşturucu çetelerinin adamlarına satar. Bu adamlar ilkel laboratuvarlarda coca yaprağını işlerler ve bundan kokain elde ederler. Bu kokain, ormanların içinde inşa edilen gizli havaalanlarına inip kalkan küçük uçaklarla taşınır. Genellikle hızlı deniz araçları, uçaklar, diğer yollarla ABD'ye sokulur. Bu işin yıllık cirosunun tam olarak hesaplanamamakla birlikte milyarlarca dolara ulaştığı tahmin ediliyor.

Bu ülkelerdeki **"kokain mafyası"** bir ahtapot gibi bütün bürokrasi, ordu ve siyasi partileri sarmıştır. Kokain mafyası rüşvetle, olmazsa tehditle, o da olmazsa cinayet ve her türlü terörle işini yürütür. Bugün kokain mafyalarının oluşturduğu iki büyük grup var: **Medellin** ve **Cali** uyuşturucu kartelleri.

Geçen cumartesi günü binlerce kişinin gözleri önünde bir cinayete kurban giden Kolombiya'daki Liberal Parti'nin cumhurbaşkanı adayı **Luis Carlos Galan** demeçlerinde **"Medellin Uyuşturucu Karteli"**ne karşı sert mücadele yanlısı olduğunu açıklıyordu. Ülkede son derece popüler olan Galan, açıklamalarıyla mafyanın hışmını üzerine çekmişti. Galan'ın öldürülmesi ülkedeki bir dizi mafya saldırısının tepe noktasıydı.

Galan'ın öldürülmesinden sonra kokain mafyası tarafından yapılan açıklamada **"Şimdi savaş kanlı olacak, barış istiyoruz, ama bunun için dilenmeyeceğiz"** deniyordu.

Medellin Uyuşturucu Karteli'nin merkez üssü olarak bilinen **Antioquia** eyaletinin valisi ise geçen haziranda öldürülmüştü. Bu sırada Kolombiya'da uyuşturucu mafyasının baş hedefleri arasında yer alan toplam 4379 hâkimin tamamı can güvenliklerinin sağlanamadığı gerekçesiyle greve gitmişler ve adalet mekanizmasını felce uğratmışlardı. Direniş yapmakta haksız sayılmazlardı; çünkü kokain baronlarının kiralık katil çeteleri 1981'den bu yana tam 220 hâkim ve adalet görevlisini öldürmüşlerdi. Galan'ın öldürülmesinin hemen ardından Kolombiya Cumhurbaşkanı **Virgilio Barco**, ABD'nin uzun bir süredir beklediği adımı attı ve ülkesi ile ABD arasında askıya alınmış bulunan **"uyuşturucu kaçakçılarının ABD'ye teslimi"** anlaşmasını yeniden yürürlüğe soktu.

Kolombiya Yüksek Mahkemesi tarafından usule aykırı bulunarak yürürlükten kaldırılmış bulunan anlaşma, ABD yetkililerine bu ülkeye kokain kaçıran Kolombiyalı kaçakçıları ABD'ye götürerek burada yargılama ve cezalandırma yetkisi veriyor. ABD'ye kokainin yüzde 80'ini sokan Medellin ve Cali kartellerinin birçok üyesinin listesi şu an ABD'nin elinde ve haklarında iddianame hazırlanıyor.

Kokain kaçakçılarının en büyük korkusu ABD'ye teslim edilerek burada yargılanmak. Kolombiyalı hükümet yetkilileri ve hâkimlere yönelik rüşvet, korkutma ve cinayet kampanyasının ardında yatan önemli neden, kaçakçıların ABD'ye tesliminin önlenmesi.

Kolombiya'da, hükümet kokain baronlarına karşı geniş çapta bir operasyona girişti. Başkent Bogota'da Galan'ın öldürülmesi olayına karıştıkları şüphesiyle 5 kişi gözaltına alınırken Medellin Karteli'nin mali şefi **Eduardo Martinez Romero** da tutuklandı ve hakkında ABD'ye teslim işlemleri başlatıldı. ABD, 12 kişinin yargılanmak üzere teslim edilmesini istiyor.

Polis, 467 ayrı operasyonda tam 11 bin kişiyi gözaltına aldı, 473 adet silah ele geçirildi. Polis yetkilileri kokain mafyasının işlerinde kullanılan 1140 otomobil ve kamyon, 22 yat, 135 uçak ve 15 helikoptere de el koydu.

Öte yandan Kolombiya, uyuşturucu kaçakçılığıyla mücadelede ABD yardımını reddederken, kaçakçıların ülkeden kaçmalarını önlemek amacıyla sınır çevresindeki kaçış yollarında tedbirler aldı.

Dışişleri Bakanlığı'ndan adının saklı kalmasını isteyen bir yetkili yaptığı açıklamada, Kolombiya'nın uyuşturucu kaçakçılığıyla mücadelede, Panama dışında, Brezilya, Peru, Ekvador ve Venezuela ile işbirliği yaptığını söyledi.

Yetkili, uyuşturucu kaçakçılarının ülkeden kaçmalarını engellemek amacıyla, Amazon bölgesinde de tedbirler alındığını kaydetti.

ABD ile Kolombiya hükümeti arasında uyuşturucu kaçakçılığıyla mücadele konusunda sıkı işbirliği bulunmasına rağmen Kolombiya hükümeti, ABD'nin yardım önerisini daha önce reddetmişti.

PAMUKBANK 5 İyi bankadan Eğitim Kredisi alın...

Cumhuriyet

Çocuğunuzun okul taksitini kolayca ödeyin. PAMUKBANK iyi bankadır

66. Yıl: Sayı: 23346 Kurucusu: Yunus Nadi 600 TL. 22 Ağustos 1989 Salı

Özal, 'hepsini alırız' dedi, göçmen sayısı 300 bini aşınca sınırı kapattı

Büyük söze ağır fatura

BAŞBAKANIN BÜYÜK SÖZLERİ

Jivkov'un blöfünü gördüm, açtım kapıyı. Ne kadar gönderirseniz alırım dedim. Jivkov'u masaya oturtacağım. Orada kalan yakınlarımızı da alacağız.

Ayranımız kabarırsa tutamazlar. Sayın Jivkov da gelsin ona GAP'ı gezdireyim. Aklı başına gelsin.

Hiçbir bok yiyemezler. Hepsini getirteceğiz. Onlara Bulgar domuzu derler. Alırız, döve döve alırız. Onların ümüklerine basa basa alırız.

İkaz ediyorum. Günün birinde bu hesap sorulacaktır. Türkiye güçlenen bir ülkedir. Asrın sonunda 75 milyon oluruz.

VE 300 BİNDE KAPANAN SINIR

Haber Merkezi - Türkiye, Başbakan Turgut Özal'ın ağzından verilen bütün büyük sözlere rağmen Bulgaristan'dan Türkiye'ye Türk asıllı göçmen akımını durduracak kararlar aldı. Bundan böyle Bulgaristan'da yaşayan Türkler, Türkiye'ye kısıtlı bir süre için ve "turist" olarak girebilecek. Muhalefet, Bakanlar Kurulu'nun aldığı bu kararı sert sözlerle eleştirdi ve DYP, Başbakan Özal hakkında hazırladığı bir gensoru önergesini TBMM'ye sundu. SHP lideri İnönü de gensoruyu destekleyeceklerini açıkladı.

Muhalefetten gensoru

DYP GENSORUYU TBMM'YE VERDİ

Hükümet duramaz

Demirel *Özal iki ay önce '1 milyon da gelse, 2 milyon da gelse kapımız açık' dedi, şimdi sınırı kapatıyor. Bulgaristan için Belene cehennemi dedi, şimdi orada kalan soydaşlarımızı cehenneme mahkûm ediyor. Eğer sınırı açmamak gerekiyorduysa 2.5 ay önce açmasaydı, bu kadar palavrayı söylemeseydi.*

Gensoru *DYP'li Köksal Toptan ve arkadaşları, Başbakan Özal hakkında hazırladıkları gensoru önergesini TBMM'ye sundular. Önergede Başbakan Özal "sorumsuz ve tutarsız politikalarla devleti küçük düşürmekle" suçlanıyor.* **17. Sayfada**

SHP LİDERİNDEN GENSORUYA DESTEK SÖZÜ

Hesap soracağız

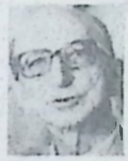

İnönü *Önce hükümet herkesi alacağız dedi, şimdi sınırlama koyuyor. Soydaşlarımızı almaya devam etmeliyiz. Buraya gelenlerin aileleri tekrar parçalandı. Yeni dramlara yol açıldı. Bunlar düzelmeden bu iş duracak mı? Buraya gelmek isteyen soydaşlarımızdan vazgeçemeyiz.*

Ulusal dava ve destek *Biz olaya ulusal politika diye baktık, hükümeti eleştirmedik. Ulusal politikaya evet, ama bu kadar hesapsız kitapsız bir politika savunulamaz. DYP'nin gensorusunu destekleyeceğiz.* **17. Sayfada**

KAPIKULE / DEREKÖY

Sınır ötesinde çığlık sesleri

Saat 02.00 *Bulgaristan'dan zorunlu göçü durduran Bakanlar Kurulu kararı saat 02.00'de uygulamaya konuldu. Kapıkule ve Dereköy sınır kapılarında güvenlik bölgeleri oluşturuldu. Kapılar kapanınca öte yandan ağlama ve çığlık sesleri yükseldi.*

Haber Merkezi — Bakanlar Kurulu'nun bu sabaha karşı 02.00'de Bulgaristan sınırını Türklere zorunlu göçe kapatma kararı uygulamaya konulurken, sınırın öte tarafından çığlık ve ağlama sesleri duyuldu. Kapıkule ve Dereköy'de güvenlik bölgesi oluşturuldu.

Sınır kapama kararı İçişleri Bakanlığı tarafından Edirne ve Kırklareli valiliklerine dün öğle saatlerinde iletildi. Kapıkule'ye dün gece gelenler, eşyalarının geride kalması nedeniyle idareyi kendilerini Türk topraklarına almaları için zorladılar. Kapıkule ve Dereköy'den 2 *(Arkası Sa. 15 Sü. 1'de)*

DIŞİŞLERİ BAKANLIĞI

Vizesiz giriş durduruldu

Dışişleri Bakanlığı, haziran ayından bu yana sürdürülen Bulgar uyruklu Türklerin, Türkiye'ye vizesiz girmelerine olanak tanıyan istisnai uygulamanın bu sabaha karşı saat 02.00'den başlayarak durdurulduğunu açıkladı.

Kararın alındığı önceki gecekI Bakanlar Kurulu toplantısında Devlet Bakanı İnan, vize kararının 3 ay önce alınması gerektiğini savunurken, Devlet Bakanı Konukman ise öneriye karşı çıktı.

ANKARA (Cumhuriyet Bürosu) — Türkiye'nin Bulgaristan'dan gelen Türklere kara ve denizyolu sınır kapılarını bu sabaha karşı saat 02.00'den sonra kapatması sonucunda Türkiye'ye girişler, ancak vize uygulamasıyla mümkün olabilecek. Bu durumda, Ankara, haziran başından beri, Bulgar uyruklu Türklerin vizesiz gelmelerine olanak tanıyan istisnai uygulamasını kaldırmış oldu. Türkler, ancak Bulgaristan'daki Türkiye'nin Sofya, Burgaz ve Filibe konsolosluklarından alabilecekleri vizelerle Türkiye'ye "turist" olarak gelebilecekler. Dışişleri Bakanlığı dün yaptığı açıklamada, Türkiye'nin bu kararını Bulgaristan'a resmen bildirdiğini ve Bulgaristan'da kalan tüm soydaşlarımızın, genel kapsamlı bir göç anlaşması çerçevesinde kabul etmeye hazır oldu- *(Arkası Sa. 17, Sü. 3'de)*

CÜNEYT ARCAYÜREK yazıyor

Blöf...

ANKARA — Saat 03.00'te yatağa giren bakan, dün sabah erken saatlerde "Karar, hükümette ittifakla alındı" dedi. Bulgaristan'daki birbuçuk milyon Türkü sınırları ardına kadar açarak alacağımızı aylardır ilan eden hükümet, hazirandan bu yana izlenen gelişmelerden sonra, sınırları kapamaya karar veriyordu.

Özal'ın yakın çevresinden sayılan bakanın verdiği bilgiye göre "Bir süredir başbakan kafasında sınırları kapamayı tartışıyor, hatta yakın *(Arkası Sa. 15 Sü. 1'de)*

Sofya'dan kınama

Bulgaristan'ın resmi haber ajansı BTA, "Türkiye'nin kararının, Türk yetkililerin Bulgaristan'daki bütün Türkleri kabul edeceklerine dair daha önce verdikleri beyanlara ters düştüğünü" bildirdi.

SOFYA (AA) — Bulgaristan hükümeti, Türkiye'nin, Bulgaristan'dan zorunlu olarak göç ettirilen Türklere vize uygulama kararını kınadı.

Bulgar haber ajansı BTA'nın haberinde, "Türkiye'nin, bu ailevi ziyaret etmek isteyen Türklere vize uygulama kararını tek taraflı olarak aldığını ve bu kararın, Türk yetkililerin Bulgaristan'daki bütün Türkleri kabul edeceklerine dair daha önce verdikleri beyanlara ters düştüğü" ifadesi yer aldı.

Bulgaristan, Türkiye'ye zorunlu olarak gönderdiği Türklerin Türkiye'ye turist olarak gittiğini iddia ediyor.

75 YILDA 1 MİLYON GÖÇMEN **17. Sayfada**

Törende ilgi çekici sohbet - Cumhurbaşkanı Kenan Evren ile Başbakan Turgut Özal, Kara Kuvvetleri Komutanlığı'na atanan Orgeneral Doğan Güreş'in görevini 30 ağustosta emekliye ayrılacak olan Orgeneral Kemal Yamak'tan devraldığı törende uzun süre sohbet ettiler. (Fotoğraf: AA - İlhan Kuyucu)

Buruk veda

ANKARA (Cumhuriyet Bürosu) — Kara Kuvvetleri Komutanlığı'na atanan Orgeneral Doğan Güreş, görevini 30 Ağustos'ta yaş haddinden emekliye ayrılacak olan Kara Kuvvetleri Komutanı Orgeneral Kemal Yamak'tan devraldı. Kara Kuvvetleri Komutanlığı'nda yapılan emeklilik töreninde, aralarında Kara Kuvvetleri Komutanlığı için adı geçen ancak emekliye sevk edilen Genelkurmay İkinci Başkanı Orgeneral Kaya Yazgan, Jandarma Genel Komutan Yardımcısı Korgeneral Hulusi Sayın ve Milli Savunma Bakanlığı Müsteşarı Korgeneral Hayri *(Arkası 10, Sü. 6'da)*

Polonya hükümetinde daha fazla koltuk istiyorlar

Komünist Parti öfkeli

Tepkiler

Moskova: Gelişmeleri dikkatle izliyoruz

Dış Haberler Servisi — Polonya'da başbakanlığa ilk kez komünist olmayan bir kişinin atanmasının yol açtığı yankılar sürüyor.

Sovyetler Birliği Dışişleri Bakanlığı Sözcü Yardımcısı Yuri Gremitskih dün düzenlediği basın toplantısında Polonya'daki hükümet kurma çalışmalarını bu ülkenin "içişleri" sayınakla birlikte gelişmelere "kayıtsız olmadıklarını" ve duruma "dikkatle izlediklerini" söyledi.

AA'nın haberine göre Gremitskih "komşu ve müttefik" Polonya'daki siyasal güçlerin *(Arkası Sa. 10, Sü. 3'te)*

Polonya Komünist Partisi, Dayanışma'yı sözünü tutmamakla ve iktidarı ele geçirmekle suçladı. Walesa "Komünist Partisi iktidarda zorla kalmaya çalışırsa, her şeyi kaybeder" dedi.

Dış Haberler Servisi — Polonya Cumhurbaşkanı General Wojciech Jaruzelski hükümeti kurma görevinin Tadeusz Mazowiecki'ye verilmesi kararını dün parlamentoya sunarken, Komünist Partisi ile Dayanışma arasındaki gerginlik de karşılıklı açıklamalarla artış arttı. Son gelişmelerden büyük ölçüde tedirginlik duyan Komünist Partisi Merkez Komitesi, önceki gece yayımladığı sert bildiride, Dayanışma'yı sözünü tutmamak ve iktidarı ele geçirmekle suçladı. Merkez Komitesi ayrıca Komünist Partisi'nin yeni hükümette daha fazla bakanlıkla tem- *(Arkası Sa. 10, Sü. 3'te)*

POLONYA EKONOMİSİ 10 MİLYAR DOLAR ARAYIŞI **10. Sayfada**

Devlet Parasız Yatılı Sınavını Kazananlar

▶ **Bugün:** İlkokullar, Ortaokullar

12 ve 13. Sayfalarda

176 kalem malda gümrük vergisi ve fon indirimi

Liberasyona devam

Gümrüksüz satış mağazalarında çamaşır ve bulaşık makinesi, TV klima satışında alınan vergiler 100'er mark düşürüldü. Beyaz ve kahverengi eşya üretiminde kullanılan parçaların ithali de ucuzlarken, bazı mallarda gümrük ve fon indirimi yüzde 90'ı aştı.

Ekonomi Servisi — Hükümet, gümrük duvarlarını indirmeye devam ediyor. Çoğunluğunu tekstil ve kimya sektörlerinin ham ve yarı mamul maddeleri ile konfeksiyon ürünlerinin oluşturduğu 176 kalem malın gümrük vergileri ve fonları yüzde 90'ları aşan oranlarda düşürüldü. Gümrüksüz satış mağazalarında tam otomatik çamaşır makinesi, bulaşık makinesi ve renkli televizyonların satışında alınan vergiler 100'er mark indirildi. Her türlü araç dış ve iç lastikleri de fonlu listeden çıkarıldı.

Bu arada, beyaz ve kahverengi eşya üreticilerinin bazı istekleri de yerine getirildi. Beyaz ve kahverengi eşya üretimlerinde kullanı- *(Arkası Sa. 15 Sü. 7'de)*

Sanayiciden Özal'a tavır

'Alınan kararlar siyasi'

İstanbul'da toplanan 8 sanayi odasının başkanları ortak bildiri yayımladı.

15. Sayfada

OLAYLARIN ARDINDAKİ GERÇEK

Dış Politikada Şaşkınlık!..

Bulgaristan'dan zorunlu göç yoluyla Türkiye'ye gönderilen soydaşlarımızın sayısı 300 bini aşarken, Özal hükümeti yeni bir karar aldı ve sınır kapılarını kapadı.

Bir buçuk ayı aşkın bir süreden beri toplanmayan Bakanlar Kurulu'nun daha ilk elde alıverdiği bu beklenmedik karar beklenen tepkileri yarattı.

Anamuhalefet partisi lideri İnönü, hükümetin politikasını "hesapsız, kitapsız, düşüncesiz, gayri ciddi" olarak niteledi.

DYP Genel Başkanı Demirel ise, Başbakan'ın çelişkili siyasetini sert biçimde eleştirerek Özal'ın daha önceki sözlerini anımsattı.

Gerçekten de Özal, 17 haziranda Kapıkule'de yaptığı konuşmada göçmenlere şunları söylemişti: "Yapılan zulümler, Allah'ın izniyle sona ermiştir. Bundan sonra da orada kalanların hepsini alacağız. 1 milyon da 2 milyon da yollasalar onlar korkmalıdırlar. Türkiye, 2 milyon daha gelirse 58 milyon olur. Jivkov'un blöfünü gördük. Açtım kapıyı. Türkler kapıyı kapatırlar diye bir sürü yalanlar söylüyorlar. Açtım kapıları. Hadi gönderin bakalım!.."

Bu ayaküstü politikanın sele-

***

(Arkası Sa. 17, Sü. 1'de)

■ **Gövde gösterisi** *Fransa, bunalıma giderek fazla bulaşıyor. Fransız uçak gemisi yarın Lübnan açıklarında.* 3. Sayfada

■ **Kent ve gelenek** *Eylül ayındaki 2. Uluslararası İstanbul Bienali'ne katılacak olan İtalyan sanatçı Marco del Re, İstanbul'da bir yapıt gerçekleştirdi.* 4. Sayfada

■ **Reggae şenliği** *Geçen mayıs ayında topluluğuyla İstanbul'a gelen Zoanet Come Sebastien, bu kez 26 ağustosta Çeşme Kalesi'nde bir konser verecek.* 5. Sayfada

■ **İşçiye ek zam** *İzmir Belediyesi'nde işçi ücretlerine 60 bin brüt, sosyal yardımlarına 30 bin lira brüt zam yapıldı.* 9. Sayfada

■ **Kasetçinin umudu** *Kaset piyasası, Yeni Türkü, Zülfü Livaneli ve Leman Sam'ın kasetleriyle yine canlanıyor.* Ekonomide

■ **Karamehmet** *Çalışma odasını Çukurova Holding'e taşıyan Karamehmet'in yerine Yıldırım Aktürk geliyor.* Ekonomide

■ **Kupa kayıp** *F.Bahçe'nin önceki gün kazandığı Başbakanlık Kupası kayboldu. Kupa tüm aramalara karşın bulunamadı.* Sporda

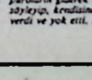

■ **Bülent Abla halka indi** *27 haziran günü Gülhane'deki konserinde hayranlarıyla beraber olamamaktan yakınan Bülent Ersoy önceki gece 50 bini aşkın kişiye müzik şöleni sundu.* Arka Sayfada

■ **Puro savaşı** *Davidoff, Kuba'dan gelen puroların giderek içilemez hale geldiğini söyleyip, kendisine ait 131 bin puroyu ateşe verdi ve yok etti.* Arka Sayfada

Denktaş'ın barış için 4 koşulu

1- Ambargo kaldırılmalı. 2- Saldırmazlık anlaşması yapılmalı. 3- Toprak mübadelesine gidilmeli. 4- Kıbrıs hükümeti tanımından vazgeçilmeli.

İZZET RIZA YALIN

LEFKOŞA — KKTC Meclisi dün sabah Kıbrıs sorunundaki son gelişmeleri değerlendirmek ve toplumlararası görüşmelerin geleceğini görüşmek üzere olağanüstü toplandı. Birleşime, TKP (Toplumcu Kurtuluş Partisi) Meclis grubu katılmadı. Birleşime katılan Cumhuriyetçi Türk Partisi'nin (CTP) oturumun açık yapılması istemi, UBP Meclis Grubu Başka- *(Arkası Sa. 10, Sü. 6'da)*

Fas'tan gelen kral: Aouita

CÜNEYT E. KORYÜREK *25 ağustos*

Ancak yeni dünya rekorları kırıldığı zaman, bu fani dünyanın kimseye kalmadığını hatırlıyoruz. İşte, şu 1980'li yıllara kadar, atletizm dünyasında adı dahi geçmeyen Faslı **Said Aouita**, pazar günü Köln kentinde yapılan bir yarışmada 3.000 metrede yeni bir dünya rekoru kırdı ve tekrar spor sayfalarını süsledi.

Helsinki'de 1983'te yapılan ilk Dünya Atletizm Şampiyonası'nda biraz da tecrübesizliği nedeniyle 1.500 metrede 3. olup adını duyuran bu harika atlet, 1984 Los Angeles Olimpiyatları'nda 5.000'de altın madalya kazandı, sonra birbiri ardına 800 metreden 5.000 metreye kadar uzanan gayet geniş bir alanda koştuğu dereceler ve kırdığı rekorlarla, hakikaten dünyanın gelmiş geçmiş en büyük mesafe koşucusu olduğunu gösterdi.

Aouita, bir taraftan bu kadar değişik mesafelerde koşarken, diğer taraftan da dünya rekorları kırıyor ve 1984-1987 arasındaki dört yıl içinde de sadece iki kez mağlup oluyordu. 1985 yılında 1.500 metrede dünya rekoru kırmasına rağmen, 4/100 saniye ile Cram'ın arkasında gelen ve yıllardır ilk mağlubiyeti tadan Aoutia, 5 hafta sonra 3:29.45 koşarak rekoru kendi ülkesine götürüyordu. Aynı yıl, 5.000 metredeki 13:00.40'lık derecesi de dünya rekor kitaplarına geçen Said, ertesi yıl girdiği tüm yarışları kazanıyor, ama rekor kıramıyordu.

1987'de katıldığı 22 finalden sadece Akdeniz Oyunları'ndaki 3.000 engelli yarışını kaybediyor, ama çok koşulmayan dünya 2 mil rekoru ve 2.000 metre dünya rekorunu kırarken 5.000 metrede 13 dakikanın altına inen ilk atlet oluyordu. Aynı yıl, II. Dünya Atletizm Şampiyonası'nda rahatlıkla 5.000 metre şampiyonluğunu da kazanıyordu.

Geçen yıl, bu muhteşem atlet, şimdiye kadar yapılmayanı denemek istedi. Şimdiye kadar kısa mesafelerde koşan atletler, yaşlandıkça daha uzun mesafelere çıkıyorlardı. Ama Said, bunun tam tersini yapmak istedi. 1984'te olimpiyat altın madalyası kazandığı 5.000 metreden, 800 metre gibi mesafe koşucusu için sprint sayılabilecek bir mesafeye inip olimpiyat şampiyonu olmak istedi.

Bu delice fikir, Aouita'nın geçen yıl Seul'deki 800 metre finalinde ancak 3. olması ile sonuçlandı. 5.000 metre gibi uzun mesafe koşullarında, son 200 metredeki delice sürati ile herkesi geçen Aouita, bu sürati ile 800 metrecileri de geçeceğini sanıyordu. Said'in yaptığının tam tersini yapan Kenyalı Paul Ereng, bir yıl evvel koştuğu 400 metre yarışlarında epey yavaş olduğunu görmüş ve bir üst mesafeye tırmanmıştı. Said'in şanssızlığı, son 200 metrede, karşısında bir 5.000 metreci yerine çok iyi bir 400 metreci olması idi. Sonunda Said, son düzlükte arkalara düşüyor ve zar zor 3'lüğü kazanabiliyordu. Pazartesi akşamı TV'de gördüğümüz 3.000 metre yarışında Said, 1984'ten beri kırmak istediği dünya rekoruna koşuyordu. 1984, 1985 ve 1986'da, dünya rekorunu 1 saniye gibi kıl farkı ile kaçıran Said, bu sefer rekoru 7:29.45'le kırıyor ve 11 yıllık rekorun yeni sahibi oluyordu.

Peki, yeni kral Aouita ise, eski kral kimdi? Said, kimin rekorunu kırmıştı?

Eski kral, hakikaten büyük bir kraldı. Kenya'nın 2.000 metre yükseklikteki dağlarında yetişen **Henry Rono**, 1976 olimpiyatlarına boykot nedeniyle katılamıyor ve kabiliyeti nedeniyle burs alıp gittiği Amerika'da yüksek tahsiline devam ediyordu. Ama 1978 yılının nisanından başlayan ve haziran sonuna kadar devam eden müthiş bir formla, bu harika Kenyalı 5.000 metre, 10.000 metre, 3.000 engelli ve 3.000 düz yarışmalarda dört dünya rekoru birden kırıyor ve adı Numi, Haeeg, Zatopek ve Iharos gibi ünlülerin yanında, değişik mesafelerde dünya rekoru kıran büyük atletlerin yanında rekor kitaplarında yerini alıyordu.

Zamanında herkes, çok da haklı olarak, gelmiş geçmiş en iyi mesafe koşucusu unvanını rahatlıkla Henry Rono'ya layık görüyordu.

Evet, Henry Rono adındaki kral, bu yıl 3.000 engelli ve 3.000 düz dünya rekorlarını kaybetti ve krallığı Aouita'ya kaptırdı.

Ama Faslı Aouita'nın bu krallığı ne kadar sürecek dersiniz?

Uzlaşma

ALİ SİRMEN *26 ağustos*

Gazeteci, her gittiği ülkede yüzlerce, binlerce olayla, gerçekle karşı karşıyadır; ne kadarını kavrayıp algılayıp yansıtabileceği ise artık onun yapısına, kültürüne, becerisine kalmıştır.

Bugünlerde Polonya'ya giderseniz, yer bulunmayan oteller, her yerde yaygınlaşmış bahşiş tutkusu ile dolar tutkunluğunu hemen görebilirsiniz. Polonya gerçeğinin bu yüzü yeni değildir. Komünist Partisi'nin bütün gücüyle egemen olduğu 20-25 yıl öncesinde de durum aynıydı. Ama "Varşova Baharı"ndan ilk söz edildiği dönemlerde de görünürdeki bu olayın ardında yatan asıl nedenlerdi o güne ve geleceğe ışık tutan belirleyici etkenler.

Yirmi yıl önce sözü edilen "Varşova Baharı", çeşitli gelişmelerden sonra bugün yeni bir dönüm noktasına girmiş ve ülkede yasama ile yürütmede Komünist Partisi iktidarı yitirmiş bulunuyor. Gerçekte, belki de Komünist Partisi'nin iktidarı yitirmesinin tescilidir son seçimler. Çünkü Polonya'da komünistler, geniş toplulukların güvenini çoktan yitirmişler, ortodoks anlamda iktidarı da parti üyesi bile olsa, yine de bir generalle yıllar önce paylaşmışlardı. Ergun Balcı arkadaşımızın, 24 ağustos perşembe günkü yazısında da belirttiği gibi, ekonomik modeli ise bir zamanlar öcü olarak görülecek biçimde kendileri zaten bir yıl önce rötuşlamışlardı.

Son seçimler, bütün bu gelişmelerin sonucu olarak kabul edilebilir.

Seçimlerden sonra asıl merak konusu olan, Polonya'nın hızla kamp değiştirip değiştirmeyeceği ve ülkeyi tümüyle kapitalist ekonomi çizgisine sokarken, Dayanışma yandaşlarının, komünistlerin toplumdaki tüm etkinliklerini yok etmek üzere yoğun çaba harcayıp harcamayacaklarıydı.

Son gelen haberler, Dayanışma üyesi ve Başbakan Mazowiecki'nin ekonomik model konusunda olduğu kadar, dış politikada ve Polonya Komünist Partisi ile olan ilişkilerinde de daha ılımlı ve uzlaşmacı bir yol tutulacağını gösteriyor.

Mazowiecki'nin böylesine bir yol tutmasına bakarak, kendisini Masoch ile karıştırmamak gerek. Tutulan yol, Polonya'da bütün güçlerin temsil edileceği ulusal uzlaşmayı yeğlemesindendir. Ulusal uzlaşmaya yönelmenin ve komünistleri saf dışı etme yoluna girilmemesinin nedeni, salt Komünist Partisi'nin ülkede iktidarın önemli dizginlerini elinde tutmasından kaynaklanmadığını da söyleyebiliriz. Kuşkusuz orduyu ve polisi elinde tutan, gücü, sayısının çok üstünde olan Polonya Komünist Partisi öyle kolayca saf dışı bırakılacak bir kuruluş değil. Gerçekçi bir devlet adamının bu olguya doğru tanı koymaması düşünülemez. Ama olayın daha başka yönleri olduğunu da görmemezlik edemeyiz.

Her şeyden önce Polonya'nın ekonomik durumu son derecede kötüdür. Ve Mazowiecki'nin de belirttiği gibi yeni hükümetin elinde sihirli değnek yoktur. Sihirli değnek, değil yeni hükümetin, kimsenin elinde bulunmayan bir nesnedir. Gerçi bugün bu gerçeği Polonya halkına anlatmak kolay gibi görünüyor, ama unutmamak gerekir ki yeni hükümet yıllar süren beklentilere yanıt getirmek zorundadır. Ve bilinen bir gerçektir ki halkın umudu kısa sürede umutsuzluğa, hatta başkaldırıya dönüşebilir. Türkiye'de "Umudumuz Ecevit" söylencesinin, birbirini izleyen beceriksizliklerle ne kadar çabuk söndüğünü anımsayanlar, toplum psikolojisinin ne denli oynak olduğunu kolayca anlayabilirler.

Toplumların önemli dönüm noktalarında, eğer işbaşındaki iktidarlar büyük bir savaşın galipleri veya bir devrimin önderleri olarak —ki bunlar da son derecede az rastlanan olaylardır— gelmiyorlarsa işbaşına, köklü düzenlemeler ve ekonominin düzelmesi için alınacak önlemler, geniş tabanlı bir ulusal uzlaşmayı kaçınılmaz kılar.

Doğrusu, geçmişinde bu yönde sağduyu örneklerine pek fazla rastlanmayan Polonya'da Dayanışma damgalı hükümetin başının, birden kamp değiştirmeye kalkmanın çılgınlığı gibi, bu gerçeği de görmüş olması da dikkate değer bir davranıştır.

Bugün aydın kesimde olduğu gibi, köylüler ve hatta işçiler gözünde de itibarını yitirmiş olan Komünist Partisi'nin içine düştüğü durum, işte ulusal uzlaşmanın gereğini anlamamış ve Polonya'da, komünist olmayan nice yurtseveri ve ülkenin tarihinde önemli roller oynamış olan kurumları dirençle dışlamış olmasının sonucudur.

Mazowiecki bu gerçeği doğru saptarken, rejimleri ne olursa olsun, büyük ekonomik ve yapısal atılımlar yapmak zorunda olan sorunlu ülkelere de dikkatle izlenmesi gereken bir örnek sunuyor.

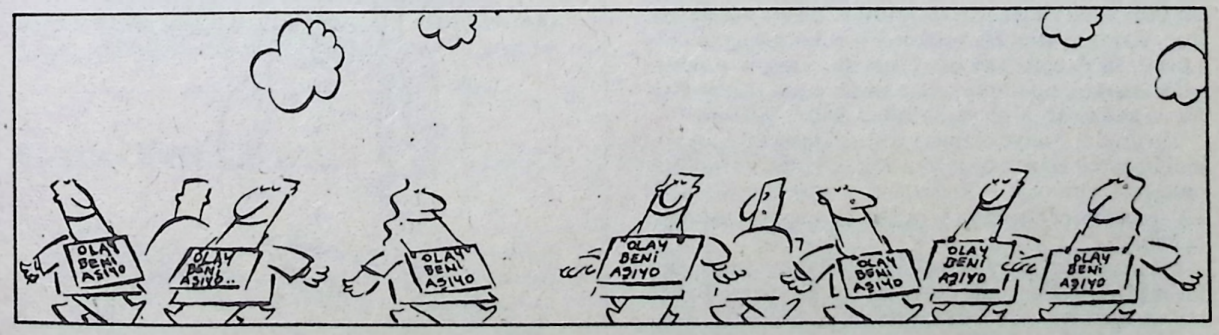

Kitaba saldırı

SEMİH İDİZ *27 ağustos*

İstanbul Haber Servisi — Cumhuriyet Kitap Kulübü'nün Beyoğlu Mis Sokak'taki kitap sergisi, kundaklandı. Yangında, sergide bulunan kitapların büyük bir bölümü yandı.

Polis, Beyoğlu Belediyesi, itfaiye ve tanıklardan elde edilen bilgilere göre dün sabah 07.18'de kimliği belirlenemeyen üç kişi Beyoğlu Mis Sokak'a İstiklal Caddesi yönünden girdiler. Üç kişiden biri, o anda İstiklal Caddesi'nden geçmekte olan 34 TFF 92 plakalı taksiyi durdururken, takım elbiseli diğer iki kişi kitap sergisine yöneldiler. Saldırganların birinin elindeki benzin bidonuyla serginin naylon brandasının üzerine benzin döktüğü, diğerinin ise sergiyi ateşe verdiği belirlendi. Daha sonra iki saldırgan, takside kendilerini bekleyen arkadaşlarıyla birlikte Sıraselviler'deki Taksim Hastanesi'nin önüne gittiler. Burada taksinin 1250 lira tutan ücretini ödeyen saldırganların yürüyerek uzaklaştıkları öğrenildi.

Olayı ilk andan itibaren gören **Danyal Sönmez** adlı tanık, Osmanbey'de çalıştığı büfeye giderken gördüklerini şöyle anlattı:

"Ben iki kişiyi gördüm. Birisi elindeki benzin bidonundan benzin döktü. Sonra yere bıraktı ve ayağıyla devirdi. Öteki de ateşe verdi. Bu sırada sokağın başında bir taksi bekliyordu. O taksiye binip gittiler. Ben de taksinin plaka numarası aldım."

Saldırganların olayda kullandıkları 34 TFF 92 plakalı taksinin sürücüsü Tevfik Özçelik'in Beyoğlu Merkez Karakolu'nda verdiği ifade şöyle:

"Mis Sokak'ın başına geldiğimde 30 yaşlarında, esmer, lacivert takım elbiseli biri işaret etti, durdum. Öne oturdu ve biraz beklememi, arkadaşlarının geleceğini söyledi. Çok kısa bir zaman geçti, arkaya iki kişi daha bindi. Birisi 30 yaşlarında, sarı saçlı, sarı bıyıklı, Doğu şiveliydi ve gri ile mavi arası renkte bir takım elbisesi vardı. Öndeki lacivert takım elbiselinin de, arkadakinin de kravatı yoktu. Arkadaki üçüncü kişi tişörtlüydü. Pek bir şey konuşmadılar. Öndeki, şuradan git, şuraya sap diye kısa kısa konuşuyordu. Sıraselviler'e, Taksim Hastanesi'nin önüne geldiğimizde durmamı istediler, durdum. Taksimetre 1250 lira yazmıştı. Ödediler, inip yürüyerek gittiler. Hiçbir şey fark etmemiştim. Sonra polisler beni buldu."

Yangının başladığını gören Mis Sokak sakinleri yangına müdahale edip söndürmeye çalıştılar. Yangın sırasında olay yerine yakın bir yerde bulunan **Seyfi Hasköy** sağ kolundan yaralandı. Hasköy **"Kitapların olduğu yerde ani bir patlama oldu. Ben sokağın alt köşesinde kahvalık yapıyordum. Sigara atılmasından, kazayla olan bir şeyden böyle bir parlama olamazdı. Birdenbire her taraf tutuştu. Yangını söndürmek isterken ben kolumdan yaralandım. Celal diye bir arkadaş da bazı yerlerinden hafif yaralandı."**

Bu arada, itfaiye ekipleri gelene kadar kitap sergisini bozarak ikiye bölen Mis Sokak sakinleri böylece yangının tüm sergiyi kaplamasını önlediler ve barikat oluşturarak serginin yağmalanmasını önlemeye çalıştılar.

Çevre esnaflarından bazıları, Büyükparmakkapı Sokağı'nın sağ başında, Benetton mağazasının önünde yıllardır her gün 24 saat bekleyen polis ekip otosunun yangın sırasında yerinde olmayışına dikkat çekerken kimileri de Mis Sokağı'nın Tarlabaşı yönündeki ucunda bir polis ekibinin bulunduğunu, ancak olayı görmelerine karşın olay yerine gelmek için 15 dakika kadar beklediklerini söylediler.

Cumhuriyet Kitap Kulübü yöneticisi Taha Parla, saldırı ile ilgili olarak yaptığı açıklamada şöyle dedi: "Kitaba saldırıyı hiçbir şekilde onaylamak mümkün değildir. Kültüre karşı terör her zaman başarısız kalmış bir yöntemdir. Okumak yararlı ve insanı geliştiren bir uğraştır. Kitabı sevdirme çalışmalarımız sürecektir."

Cumhuriyet Kitap Kulübü'nün Beyoğlu'ndaki sokak sergisine de değinen Parla şu görüşleri belirtti: "İki hafta içinde yaklaşık 15 bin dolayında kitap satıldı. Yazarların kitaplarını sokakta imzalamaları Beyoğlu'nda bir kültür rüzgârı estirdi. Sergiye gösterilen ilgi kültür-sanat dünyasına yönelik çeşitli baskılara rağmen insanlara kitaba duyduğu gereksinimi gösteriyor. Bu da sevindirici bir şeydir."

İstanbul Emniyet Müdürü Hamdi Ardalı, Cumhuriyet Kitap Kulübü'nün Beyoğlu Mis Sokak'taki kitap sergisinin yakılması olayına çok üzüldüklerini, olayın savcılıkla birlikte asayiş ve siyasi şube ekipleri tarafından soruşturulduğunu söyledi. Emniyet Müdürü Ardalı şöyle konuştu:

"Bu saldırıya gerçekten çok üzüldük. Böyle bir olayın gerçekleşmemiş olmasını isterdik. Bizi çok üzdü. Elimizden gelen her şeyi yaparak bu olayın failerini bulmaya çalışacağız. Şu anda saldırganların otomobiline bindikleri taksicinin, olayı gören tanıkların ifadelerini aldık. Verdikleri bazı eşkâller var. Bunların üzerinde çalışıyoruz."

Kundaklama olayını soruşturan Beyoğlu Nöbetçi Cumhuriyet Savcısı ise şunları söyledi:

"Şu anda görgü tanıklarının ifadelerini aldık. Hemen hemen hepsinin ifadeleri benzerlikler taşıyor. Taksi sürücüsünün de ifadesini aldık. Olayla ilgili olarak iki kişiyi arıyoruz. Eşkâlleri polise verildi.

Polisin olay üzerine şüpheli bazı kişileri gözaltına aldığı öğrenildi. Polis yetkilileri, **"Kısa sürede sonuca ulaşacağımızı sanıyoruz"** dediler.

Kitap Cinayeti!..

27 ağustos

Dün sabah saat 7 sularında Beyoğlu'nda Mis Sokak'ta insanlığa karşı bir cinayet işlendi.

Cumhuriyet Kitap Kulübü standına gelen üç kişi, kitapların üzerine benzin döktüler ve kibrit çaktılar. O saatte çevrede pek kimse bulunmadığı için cinayeti kolayca işleyebildiler. Kitaplar yanmaya başladı. Cinayeti işlendikten sonra görebilenler yetiştikleri vakit iş işten geçmişti. Katiller suçu işledikten sonra kaçtılar.

Kitaplar yanıyordu; yetişenler kurtarma girişimine geçtiler.

Milyonlarca lira zarar vardı.

Ancak bu olayda maddi zarar ne olursa olsun, manevi zarar kadar yıpratıcı değildir. Bir ülkede kitap yakılması, o ülkenin tümüne yansıyan ağır bir ayıbı oluşturur. Bu ayıp bağnazlık, hoşgörüsüzlük, gericilik, karanlıktan oluşan çağdışılığı vurgular.

Ne yazık ki kitap yakma olayı, ülkemizde yalnız devlet dışından kaynaklanan bir geriliğin simgesi değildir. Bugün mahkeme kararlarıyla da kitaplar yakılmakta ya da başka yollardan imha edilmektedir.

Cumhuriyet Kitap Kulübü'ne İstanbul'un orta yerinde Beyoğlu'nda Mis Sokak'ta düzenlenen saldırıyı çeşitli açılardan irdelemek gerekiyor.

Olaya görevliler el koymuştur, adli makamlar elbette gerekeni yapacaklardır. Ancak konuyu yasalarımıza göre başkasının malına zarar verme açısından ya da bir mobilyacı veya konfeksiyoncu mağazasına yapılan saldırı gibi düşünmek, olayın boyutlarını daraltmak, anlamını sığlaştırmak demektir.

Devletin izin verdiği kitapları basıp yayımlayıp satabilmek, devletin sakıncalı gördüğü kitapları imha etmek gibi çağımıza yakışmayan bir düzen içinde yaşadığımızı unutmamak ve dünkü acı olayla durumu bir kez daha algılamak, mantığımızı yitirmemek açısından zorunluktur.

Cumhuriyet Kitap Kulübü'ne saldıran ve kimi kitapları ateşe verenler, fikir özgürlüklerini içlerine sindiremeyen zavallılardır. Ancak olay, bu dar kafalıların ufuklarını çok aşan kapsamdadır.

Biz toplumun çoğunluğunda demokrasiye açılım konusunda yeterince ağırlıkların oluştuğuna inanıyoruz. Türk ulusu geriye dönük kitlelerden oluşmuyor; halkın çoğunluğunun özgürlüklere yönelik olduğuna inanıyoruz. Yeter ki yukarıdan aşağıya baskılar ortadan kalksın. 12 Eylül'ün tepeden inme koşulları değiştirilebilsin.

Bu nedenle 1980'lerde geliştirilen kitap düşmanlığına karşı, Cumhuriyet Kitap Kulübü'nün işlevi yalnız kültürel değil, aynı zamanda demokratik içerik taşımaktadır.

Cumhuriyet Kitap Kulübü (CKK), kitap düşmanlığına ve kitap korkusuna karşı kitap sevgisini ve kitaba karşı güveni yeniden oluşturmak için kurulmuş bir kültür kurumudur.

Öyle görünüyor ki resmi bütün zorluklara ve yapay olarak devlet eliyle yaratılan bütün güçlüklere karşın CKK'nın ayakta kalabilmesi, büyüyebilmesi, yurtta yaygınlaşması bazı çevreleri rahatsız etmektedir.

Ancak saldırı nereden gelirse gelsin, Cumhuriyet amacına doğru yürümekte şimdiye kadar duraksamamıştır. Bundan böyle de hiç sapmadan yolumuzda yürüyeceğimiz konusunda kimsenin kuşkusu olmasın.

★★★

Gazetecilerin ek zam yürüyüşü

30 ağustos

İş-Sendika Servisi — Türkiye Gazeteciler Sendikası (TGS) üyelerinin, ek zam isteklerinin Türkiye Gazete Sahipleri Sendikası'nca (TGSS) reddedilmesi üzerine başlattıkları protesto eylemleri dün de sürdü. İstanbul'da bir grup gazetecinin TGSS'ye yaptığı protesto yürüyüşüne SHP İstanbul Milletvekili **Hüsnü Okçuoğlu, Mustafa Sarıgül, Kenan Sönmez** ile DYP Zonguldak Milletvekili **Tevfik Ertüzün**, SHP İstanbul İl Başkanı **Ercan Karakaş**, bazı il ve ilçe yöneticileri, sendikacılar, TMMOB'ye bağlı bazı odaların İstanbul şube yöneticileri de katıldılar. Cağaloğlu'n-

daki İstanbul Reklam Sitesi önünde dün saat 12.30'da toplanan gazeteciler, yakalarına **"ek zam istiyoruz"** yazılı kokartlar takarak yaklaşık 150 metre uzaklıktaki TGS'na doğru alkışlarla yürüdüler. Burada kısa bir konuşma yapan TGS İstanbul Şube Başkanı **Yavuz Şimşek, "haklı ve meşru ek zam mücadelelerinin toplumun çeşitli kesimlerinden destek bulduğunu"** söyledi. Ek zam verilmediği sürece işyerlerinde iş barışı ve çalışma huzurunun sağlanamayacağını vurgulayan Şimşek, basının TGS üyelerinin ek zam mücadelesine oto sansür uyguladığını öne sürdü.

SHP İstanbul İl Başkanı Ercan Karakaş da, her geçen gün yükselen enflasyon karşısında gazetecilerin ek zam taleplerinin çok haklı bir talep olduğunu ve karşılanması gerektiğini söyledi. Karakaş, SHP İstanbul il örgütü olarak bu haklı mücadeleyi desteklediklerini kaydetti.

Dah sonra, TGS binasında bir toplantı yapan milletvekilleri ve TGS yöneticileri, burada da ek zam konusuna ve hükümetin uygulamalarına değindiler.

TGS Genel Sekreteri **Ziya Sonay**, ek zam meselesinin zor bir konu olduğunu, ancak başarmak için çalışacaklarını belirtti. Sonay, geçen yıl imzaladıkları toplu iş sözleşmelerinin iyi bir sözleşme olmasına rağmen, enflasyon nedeniyle alınan hakların geri götürüldüğünü iddia etti.

DYP Zonguldak Milletvekili Tevfik Ertüzün de en sağlıklı yolun enflasyonu durdurmak olduğunu ifade etti.

Hüsnü Okçuoğlu ise Türkiye'de enflasyonun kronikleştiğini öne sürerek enflasyonun bilerek sürdürüldüğünü iddia etti.

Statlara gizli kamera

SERDAR KIZIK *31 ağustos*

Futbol heyecanı, gerilimi cumartesi günü oynanacak Sarıyer - Adana Demirspor karşılaşmasıyla başlıyor. Şampiyonluğun yanı sıra, gelecek sezon 16 takımlı 1. ligi sağlamak amacıyla beş takımın küme düşecek olması, ligde kalma mücadelesini de son maça değin canlı tutacak. Bir dizi yenilikle başlayan liglerin profesyonel futbolun çehresini önemli ölçüde değiştirmesi bekleniyor.

Beden Terbiyesi Genel Müdürlüğü'nden ayrılarak Başbakanlığa bağlanan Futbol Federasyonu, profesyonel futbolun geleceğini önemli ölçüde etkileyecek bir dizi uygulamayla yeni sezonu başlatıyor.

İptal edilen bir genel kurulun ardından Başbakan Turgut Özal'ın müdahalesiyle oluşturulan Şenes Erzik başkanlığındaki Futbol Federasyonu, mayıs ayından bu yana yaptığı çalışmalarla yeni sezon için bir dizi değişikliği sağladı.

Futbol Federasyonu'nun Gençlik ve Spor Genel Müdürlüğü'yle yaptığı bir protokol sonucu statların kiralanması konusu, tartışmaların odak noktalarından birisi. Özellikle üç büyük kulüp, statların kiralanmasına ilişkin esaslara tepki gösteriyorlar. Statlardaki büfelerin işletmeciliği ve reklam gelirlerinin devlete kalması, kulüplerin en çok tepki gösterdiği maddeler arasında bulunuyor. Buna karşılık özellikle genel müdürlük bürokratları arasında, kulüpleri desteklemek adına devletin olanaklarının takımlardaki bazı yöneticilere sunulduğu biçiminde eleştiriler yapılıyor. Tartışmalardan birisi de bilet ücretlerinin serbest bırakılması. Futbolseverler bilet ücretlerinin kulüp idarecilerinin insafına bırakılmasına tepki gösteriyorlar... Yeni sezonda profesyonel futbolda uygulanacak bir dizi değişiklikten önemlileri şöyle:

Maç bilet ücretlerinin serbestçe belirlenmesi: Bu sezon için getirilen yeni bir uygulamayla bilet ücretleri kulüpler tarafından belirlenecek. Şu anda aralarında anlaşan İstanbul'un üç büyükleri, birbirleriyle yapacakları maçlarda kapalı tribün bilet ücretini 30 bin lira olarak belirlediler. Bu takımların diğer kulüplerle oynayacakları maçlarda ise aynı tribünün bedeli 20 bin lira olacak. Kulüplerin isteğiyle getirilen bu uygulama bazı futbolseverlerin tepkisine yol açtı. Öyle ki belirlenen bu ücretlerden sonra tepkilerini dile getiren futbolseverler, biletleri pahalı bulduklarını, maçlara gidenlerin çoğunluğunun dargelirli ve öğrenci olmalarına dikkatleri çektiler.

Maçların televizyonda yayını ve statların kiralanması: Yine kendi aralarında anlaşan İstanbul'un üç büyüğü, yayın haklarıyla ilgili olarak TRT'den, geçen yıllara göre daha çok bedel istiyorlar. Şu anda TRT'nin kendilerine verdiği teklifi inceleyen kulüp yetkilileri öncelikle 1. ligin diğer kulüpleriyle bu konuda anlaşmaya çalışıyorlar. Bu arada maç başına yaklaşık 60 milyonluk öneriye olumsuz bakan üç bü-

yüklerle TRT'nin uzlaşamaması sonucu futbolseverlerin yayınsız bir sezon geçirmeleri de gündemde ağırlıklı olarak duruyor. Yine bir başka uzlaşmazlık konusu da statların kiralanması. Geçen hafta Futbol Federasyonu'yla Gençlik ve Spor Genel Müdürlüğü arasında yapılan protokolün ardından kulüpler kararsızlık içinde. Üç büyükler, protokolde belirtilen **"Büfe işletmeciliği ve reklam gelirlerinin genel müdürlüğe bırakılması"** hükmüne karşı çıkıyorlar. Kulüpler bu konuda federasyonun desteğini ve öncülüğünü sağlamak için önümüzdeki günlerde yeniden toplanacaklar.

Lig statüsü, küme düşme ve yükselme: Bu sezon 1. ligden beş takım düşecek. Buna karşın 2. ligde üç kümenin birincileri bir üst kümeye yükselecek. 2. ligde, gruplarında sonuncu olan üç takım 3. lige (toplam dokuz takım), 3. ligde de gruplarında son dereceleri alan takımlar amatörlüğe düşecekler. Bu arada Türkiye Amatör Takımlar Şampiyonası'nda ilk dört dereceyi alan takımlar 3. lige yükselecekler. Profesyonel liglerde oynayan kulüplerin amatör takımları bu şampiyonada ilk dört arasında yer alırsa bunlar 3. lige çıkamayacak, yerine bir alt sırada bulunan takımlar yükselecekler.

Galatasaray, Trabzonspor ve Karşıyaka'nın 3. ligde yer alan takımları, eğer şampiyon olurlarsa bir üst kümeye çıkamayacaklar. Bu takımlar sezonun sonunda liglerden çıkarılarak tasfiye edilecekler.

Federasyon Kupası statüsü: Bu sezon getirilen yeni bir değişiklikle Federasyon Kupası tek maçlı eliminasyon şeklinde oynanacak. Bu kupaya geçen sezon 1. ligde yer alan 19 kulüple 2. ligde gruplarında ilk 9 sırayı alan takımlar katılacak. 46 takımla gerçekleşecek bu kupada maçların oynanacağı yer kurayla belirlenecek. Bu kupanın finali İzmir'de oynanacak. 1. lig takımları bu kupaya 5. kademe maçlarından sonra katılacak.

Sarı ve kırmızı kart uygulaması: Bu sezon futbolumuzda uygulanacak önemli değişikliklerden birisi de sarı ve kırmızı kart uygulaması. Getirilen yeni değişikliğe göre, iki kez arka arkaya sarı kart görenler geçen sezon olduğu gibi yeni dönemde de bir sonraki resmi maçta oynayamayacaklar. Ayrıca aralıklı olsa da dört kez sarı kart görenler, 4. sarı kartın sonrasındaki resmi maçta yer alamayacaklar. Lig ve federasyon kupası maçları da bu anlamda birbirini izleyen bir bütün olarak değerlendirilecek. Ayrıca kırmızı kart cezaları paraya dönüşmeyecek.

Profesyonelliğe aday futbolcu (PAF) ligi: Yeni sezonda başlayacak bir uygulama da PAF ligi. Bu ligde profesyonel kulüpler, genç takımları dışında 18 yaş ve altını kapsayacak biçimde takımlar kuracaklar. 1. lig kulüpleri için getirilen bu uygulamanın dışında 2 ve 3. lig kulüplerinin genç takımları da illerde düzenlenecek genç takımlar ligine katılacaklar. PAF'ligine katılmamakta direnen kulüplerin tescilleri silinecek.

Tahkim Kurulu: Kulüplerin Futbol Federasyonuna verdikleri taahhütnamelere göre bundan böyle anlaşmazlıklar, mahkemeler yerine yeni oluşturulan Tahkim Kurulu'nda çözümlenecek.

Stat anarşisini önlemeye yönelik uygulamalar: Yeni sezonda uygulanacak önemli konulardan biri de özellikle tribünlerdeki şiddet yanlılarını ilgilendiriyor. Emniyet Genel Müdürlüğü yapısında oluşturulan yeni bir birimle hooliganlara yönelik arşivler tutulacak. Tribünler kameralarla izlenecek ve olay çıkaranlar belirlenerek stat dışına çıkarılacak.

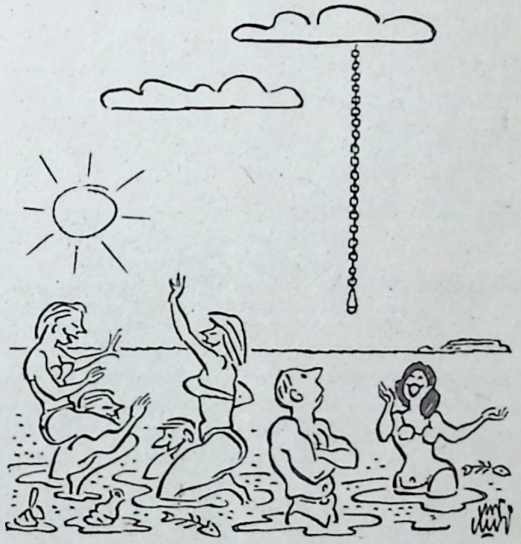

EYLÜL

PAMUKBANK "İyi Banka"dan benzersiz hizmet! Shell Kredi Kartı... Service Card

Cumhuriyet

Hemen Pamukbank'a uğrayın. PAMUKBANK iyi bankadır

66. Yıl; Sayı: 23371 Kurucusu: Yunus Nadi 600 TL. 16 Eylül 1989 Cumartesi

Polonya'da Dayanışma'nın ideoloğu Bronislaw Geremek, Cumhuriyet'in sorularını yanıtladı:

Önce demokrasi!

Geremek — Polonya, bütün Doğu Avrupa'nın öncüsü durumunda.

***B**ütün Doğu Avrupa başkentlerinde, mevcut ekonomik bunalımı atlatmak için demokrasi ve özgürlüğü yerleştirmek şarttır.*

***M**azowiecki hükümetinin iki temel sorunu, sabır elde edebilmek ve umut verebilmek. Halkı, tarım sektörünün düzelebileceğine ve bazı temel tüketim maddelerinin bulunmaya başlayacağına inandırmak gerekiyor. Ama asıl sorun, sanayi sektöründe.*

***B**iz, Dayanışma'nın siyasi bir kurum olmasını istemiyoruz. Siyasi planda paralel bir hareket geliştirmek gerektiğini düşünüyoruz. Bunda da hedefimiz partileşmek değil, bir güç odağı, bir birleşme odağı haline gelmek.*

HADİ ULUENGİN

VARŞOVA — Doğu Avrupa ülkeleri tarihinde yeni bir çığır açan **Tadeusz Mazowiecki** hükümetinin Polonya Parlamentosu'nda oylanmasından bir gün sonra **"Dayanışma"**nın **"beyni"** ve bu örgütün Parlamento Grup Başkanı **Bronislaw Geremek**, uluslararası basın için ilk demecini Cumhuriyet'e verdi.

Lech Walesa'nın bir numaralı danışmanı, Gdansk'ta doğan ergütün stratejisti, Dayanışma'nın seçim kampanyası önderi ve ünlü ortaçağ profesörü Geremek, Polonya'nın ve Mazowiecki hükümetinin geleceğini değerlendirdiği bu mülakatında, ülkedeki demokratikleşmenin, ancak ekonomik sorunların üstesinden gelindiği ölçüde sürdürülebileceğini kaydetti. Geremek, bu sorunların halledilememesi durumunda da siyasi plandaki umutların kaybedilmesinden endişe duyduğunu vurguladı. Yeni Polonya hükümetinin önümüzdeki dört yıllık dönemde serbest piyasa ekonomisine geçmesinin zorunluluk olduğunu bildiren Profesör Geremek, Cumhurbaşkanı Jaruzelski'nin gücünün artık Komünist Parti'nin den değil, ordudan ve bu makamın sıfatından aldığını söyledi. Geremek, bunun Polonya demokrasisi için bir güvence teşkil ettiğini belirtti. Buna karşılık Komünist Parti'nin devlet mekanizmasını elinde tutan ayrıcalıklı **"nomenklatura"** sınıfını da tama[illegible]

(Arkası Sa. 17, Sü. 1'de)

DIŞ BASIN: POLONYA'DA KENDİMİZE DE YARDIM ETMİŞ OLACAĞIZ 3. Sayfada

8 işadamı tutuklu, 22'si gözaltında, 120 işadamı aranıyor

Hayaliye büyük soruşturma

***H**abur sınır kapısından yapıldığı saptanan hayali ihracat için aralarında ünlü dış ticaret sermaye şirketlerinin de bulunduğu firmalar için soruşturma açıldı. 30 ihracatçı önceki gün İstanbul'dan Diyarbakır'a götürüldü, bunlardan 8'i tutuklandı, 22'si gözaltında. Hakkında soruşturma yürütülen ve aranan 120 ihracatçı daha var. Tutuklananlar arasında PENTA Dış Ticaret'in üç yetkilisi Murat Vargı, Faruk Erkoç ve Cenk Özgür, Ege Dış Ticaret'in çok sayıda yetkilisi var.*

DİYARBAKIR (Cumhuriyet) — Mardin'in Silopi ilçesi yakınlarındaki Irak'a açılan Habur gümrük kapısından 1986-88 yılları arasında yapılan bazı ihracat işlemlerindeki usulsüzlük ve gümrük polis memuru **Şahin Kaya**'nın rüşvet aldığı iddiası üzerine başlatılan soruşturma geniş boyutlara ulaştı. Diyarbakır DGM Savcılığı tarafından yürütülen soruşturma sonunda ortaya çıkan şirketler ve hayali ihracata adı karışan firmaların listesi, DPT, Merkez Bankası ve Maliye Bakanlığı'na yazılı olarak bildirildi. Savcılığın aralarında PENTA Dış Ticaret, TEPAŞ Dış Ticaret ve Akfa Dış Ticaret gibi pek çok ünlü ihracat firmalarının bulunduğu dış ticaret şirketleri hakkında yürüttüğü soruşturma sırasında 8 işadamı tutuklandı. Halen 22 işadamının Diyarbakır'da gözaltında tutulduğu, 120 işadamının da arandığı bildirildi.

Maliye ve Gümrük Bakanlığı müfettişlerinin yürüttükleri incelemeye ve yaptıkları suç duyuruları üzerine Habur'dan yapılan ihracat işlemleri, önce Silopi Cumhuriyet Savcılığı'nca, sonra da Diyarbakır DGM Savcılığı'nca soruşturma konusu oldu. Habur'da 23 Ocak 1989 tarihinde ortaya çıkan 2 mil-

(Arkası Sa. 17, Sü. 1'de)

PENTA: Durumu biz ihbar ettik

***PENTA** Dış Ticaret'ten Mehmet Topuz, işlemlerinden şüphelendikleri bir şirketi, Hazine ve DPT'ye bildirdiklerini söyledi.*

Ekonomi Servisi — Penta Dış Ticaret'in başta Yönetim Kurulu Başkanı Murat Vargı olmak üzere diğer iki yönetim kurulu üyesi Faruk Erkoç ve Mehmet Kemal Uçar'ın hayali ihracat savıyla tutuklanması ihracatçı sermaye şirketleri çevresinde tepkiyle karşılandı. 1976'da kurulan Penta'nın ortaklarının Faruk Erkoç, Murat Vargı, Sefa Pelsozu, Mehmet Safi Tuna ve Süha Pelsozu olduğu öğrenilirken, ortaklardan sadece Vargı ile Erkoç'

(Arkası Sa. 17, Sü. 3'de)

'İdamın iki yüzü'ne hukukçulardan ve siyasilerden tepki

İdam cezası kaldırılmalı

KONUK YAZAR

Dağ, fare doğurdu

EMİN DEĞER

Siyasal iktidarın iki gündür [illegible] Ceza ve Ceza Yargılama Yöntemi Yasaları'nda ilginler yaratma önemli değişiklikler yapılacağına ilişkin propagandasının hiçbir anlam taşı-

(Arkası Sa. 19, Sü. 1'de)

İZMİR'den

HİKMET ÇETİNKAYA

Ölümün Adı

İZMİR — Uluslararası Af Örgütü'nün 10-11 Aralık 1977 yılında Stockholm Konferansı'nda alınan kararlardan kimileri şöyle sıralanır:

— İdam bir şiddet eylemidir ve şiddetin şiddete yol açtığı bilinir. Ölüm cezasının verilmesi ve uygulanması bu ey-

(Arkası Sa. 18, Sü. 3'de)

SHP'li Keskin: *İktidar, Türkiye'de idam cezasının işlemesinden yana olduğunu göstermektedir.*

SHP'li Cevver: *ANAP'ın getirdiği bu tasarı ile dağ, fare doğurdu.*

ANAP'lı Kora: *Biz hukukçu değiliz. İdam kararlarına parmak kaldırmak bizi rahatsız ediyor.*

İHD'den Birdal: *Sağ siyasiler korunurken sol siyasiler için darağaçları kurulacak.*

Prof. Aksoy: *Getirilen çözüm doyurucu değil.*

ANKARA (Cumhuriyet Bürosu) — Adalet Bakanı Sungurlu tarafından açıklanan ve idam cezalarına ilişkin yeni düzenlemeler içeren tasarı paketi tepkilere yol açtı. Siyasi parti temsilcileri tasarı paketini, **"kamuoyunu yanıltmayı amaçlayan bir girişim"** olarak niteleyerek, **"Dağ fare doğurdu"** deyimini kullandılar. Hukukçular ise sorunları çözmekten uzak **"siyasal bir manevra"** olarak nitelendirdikleri tasarı ile **"ileride tehlikeli ve onarılmaz yaralar açılabileceğini"** savundular.

Adalet Bakanlığı'nca hazırlanan ve Bakanlar Kurulu'nca da benimsenen tasarıya tepkiler şöyle:

SHP Genel Sekreter Yardımcısı **Adnan Keskin:** AT'ye kabulümüzün zorlaştığı bir ortamda siyasi iktidar, Avrupa ülkelerinde iyileştirme rüzgârı estirip puan toplama gayreti içinde. Bu amaçla yapılan değişiklik bir Şark kurnazlığı ile Avrupa ülkelerini kandırmayı ve yumuşatmayı amaçlayan bir girişimdir. Siyasal iktidar, bu düzenlemeler ile ceza hukukumuza çağdaş bir içerik kazandırma arzusunda olmadığını ortaya koymuş ve suçüstü yakalanmıştır.

(Arkası Sa. 19, Sü. 3'te)

'Son bir yoklama yaparım'

Özal adaylık için kararsız

***İ**spanya'ya yaptığı 30 saatlik geziden dönerken, uçakta gazetecilerin sorularını yanıtlayan Başbakan Özal, cumhurbaşkanlığı adaylığı konusunda, "Bu ihtimaller hesabı. Olmama ihtimali daha kuvvetli olabilir. Son bir yoklama yaparım" dedi.*

***12** Eylül'ü gerçekleştiren Cumhurbaşkanlığı Konseyi üyelerinin devlet güvencesi altında bulunmaları gerektiğini kaydeden Özal, halen oturdukları Çankaya'da devlet lojmanlarının konsey üyelerine ölünceye kadar tahsis edileceğini söyledi.* Haberi 10. Sayfada

ANAP'lı Pehlivanlı:

Özal Köşk'e çıksın, ama...

ERDİL TUŞALP

ANKARA — ANAP Ankara Milletvekili **Alpaslan Pehlivanlı**, Meclis Başkanlığı seçiminde aylardır 13 kişinin içinde **"mahalle delegeliğine bile seçilemeyecekleri"** bulunduğunu söyledi. Pehlivanlı, ANAP'ın birliğini isteyenlerin sayısının 250 olarak belirlediğini vurgulayarak, **Vehbi Dinçerler'e verilen oyların "dost, arkadaş ve daha önce verilen söz"** oyları olduğunu söyledi. **"İlyas Aktaş'ın aldığı oylar ise kinlerinin, kendilerinin oylarıdır. Bu arkadaşlar da herhalde bunu kısıp kısmamışlardır. Başbakan Sayın Özal'a kısıp darılmışlardır"** dedi.

ANAP'lı [illegible] Başkan'ı seçimden **"sonra atlatılmış bir bedire ile"** çıktığını belirten Pehli-

(Arkası Sa. 17, Sü. 6'da)

CÜNEYT ARCAYÜREK yazıyor

Merdiven

ANKARA — Yeryüzünden 33 bin ft, yaklaşık 10 bin 600 metre yükseklikte, yine bulutlar üstünde uçuyor. Cumhurbaşkanlığının tarafsızlığına değinirken tersini düşünen varmış gibi "devleti düşünen insan" kuralını yineliyor. Çankaya'da bir partili olmasına önem verilmemesini anımsatarak yumuşak bulutlara yaslanmış, kimi yerde şiirsel vurgulamalarla, gazeteciler arasında düzenlediği anket-

(Arkası Sa. 19, Sü. 5'te)

Ekimde caz var — BİLSAK Caz Festivali'nde bu yıl Türkiye adına Okay Temiz ve arkadaşları [illegible]. [illegible] Bunlardan birisi modern cazdan tangoya, çingenelerden baladlara çeşitli müzik türlerini seslendiren 'Balçen Man' Topluluğu. [illegible] tamy (1) Django Bates, Steve Watts ve Martin France'den oluşuyor. Diğer İngiliz grubu Kata-Mike Westbrook (2) ve Chris Bacon'dan oluşan üçlü. 1972 yılında kurulan Jarecq caz grubu 'Rena Rama' da festivalin konukları arasında (3). Bir Bill Sanchez [illegible] Michael Heupel festivalde (4).

Cazseverlere üç günlük şölen

***5.** Uluslararası Bilsak Caz Festivali 6 ekimde başlıyor. Biri yerli 9 topluluğun katılacağı festival biletleri 9, 12 ve 15 bin lira. Bir biletle 3 konser uygulaması bu yıl da sürüyor.*

Kültür Servisi — Uluslararası Bilsak Caz Festivali'nin beşincisi bu yıl 6-8 ekim tarihleri arasında yapılıyor. Cazseverlerin, bu müzik türünün genç ve özgün arayışlar içinde olan, öncü gruplarıyla tanışmasını hedefleyen festivale bu kez biri yerli olmak üzere 9 topluluk katılıyor.

Kısa bir süre önce kaybettiğimiz uluslararası düzeyde bir müzik adamımızın, **Nesuhi Ertegün**'ün anısına düzenlenen 5. Uluslararası Bilsak Caz Festivali bu yıl da Atatürk Kültür Merkezi'nde gerçekleşecek. Geçen yıl başlatılan "bir biletle üç konser" uygulaması bu yıl da geçerli. Cazseverler, aldıkları tek biletle peş peşe üç grubu izleyebilecekler. Fiyatları 9, 12 ve

(Arkası Sa. 17, Sü. 6'da)

ALTIN ASLAN ÖDÜLÜ ACILAR KENTİ'NİN
VECDİ SAYAR'ın haberi Arka Sayfada

20 kişiyi iple bağladılar

Şişli'de 200 milyonluk soygun

Şişli Teşhis Polikliniği'ne gelen silahlı 6 soyguncu, içeride bulunan 20 kişiyi iple bağlayıp, ağızlarını bantladıktan sonra işyeri sahibini tehdit ederek kasada bulunan 200 milyon lirayı alarak kaçtı.

İstanbul Haber Servisi — Şişli'de karakola [illegible] bir poliklinik, silahlı kişilerce soyuldu. Poliklinikte bulunanları iple bağlayıp etkisiz hale getiren silahlı soyguncular, işyeri sahibini de **"ölümle"** tehdit ederek, kasadaki yaklaşık 200 milyon lirayı alarak kaçtılar.

Şişli Abide-i Hürriyet Caddesi 263 numarada Nihat Erdoğan'a ait aynı zamanda döviz alım satım bürosu olarak da kullanılan Şişli Teşhis Polikliniği'ne saat 12.15 sıralarında silahlı 6 kişi girdi. İçeride bulunanları tehdit ederek yere yatıran ve idari bölümde çalışan 4 kişiyi ellerinden ve ayaklarından iple bağlayan soyguncular, daha sonra öteki bölümlere girdiler. Bu bölümlerde tedavi olmaya gelen 10 kadar vatandaşı ve görevli 9 kişiyi etkisiz hale getirerek yere yatıran kimliği belirsiz silahlı kişiler, işyeri sahibi Nihat Erdoğan'dan kasayı açmasını istediler.

Şişli Teşhis Polikliniği'ne tedavi olmak amacıyla gelen vatandaşların üzerlerindeki para ve değerli eşyaları da alan soyguncuların işyeri sahibi Nihat Erdoğan'ın kasayı açmak istememesi üzerine kendisini ölümle tehdit ederek bir el ateş açtılar. Ardından silahlı soyguncular kasayı ateş ederek açtılar ve içindeki yaklaşık 200 milyon lirayı büyük bir çantaya doldurdular. Bu arada, soyguncular, Nihat Erdoğan'ı da ellerinden ve

(Arkası Sa. 19, Sü. 1'de)

BBR dedikleri 1932 model bir radyo

***BBR**'yi dinlemek isteyenlerin radyolarının düğmelerini açmaları değil, ilçe alanında toplanmaları gerekiyor. BBR günde bir saat yayın yapacak.*

***B**akırköy Belediye Başkanı Aktuna, radyonun açılışı nedeniyle bırak bir sevinç içindeydi. Bunu şu sözlerle dile getirdi: Şimdilik evinizde dinleyemeyeceksiniz, ama yakında.*

SİBA KOLOĞLU'nun haberi Kent-Yaşam'da

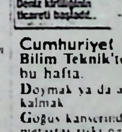

Cumhuriyet Bilim Teknik'te bu hafta.
Doymak ya da aç kalmak
Göğüs kanserinde metastas riski ne kadar?

OLAYLARIN ARDINDAKİ GERÇEK

Lafını Bilmek

Eski bir bilge "İnsan konuşan hayvandır" demiş. Konuşmanın bir erdem olduğuna ileri süren-ler çoktur. Ancak konuşmanın türüne göre de işlevleri değişir, insanlığın değişkenliği kadar çeşitlilik kazanır. Sonuçta her konuşmanın içeriğiyle değerlendirilmesi gereği ortaya çıkar.

İnsan özel yaşamında istediği gibi konuşabilir; küfredebilir, edepsizliğe kaçan sözler söyleyebilir. Abuk sabuk konuşmalar yapmak da konuşanın bileceği bir şeydir. Kişi söylediği sözlerin getireceği sonuçları üstlenmişse, ne denebilir? Kişinin özel yaşamındaki konuşmalarına çevresine zarar vermediği sürece kimse karışamaz.

Ancak kamu görevlilerinin, devlet ve hükümet adamlarının, siyasal sorum taşıyanların konuşmalarında durum değişir. Çünkü bu konuşmalar kimi zaman bütün ülkeyi, halkı, ulusu, devleti bağlayacak sonuçlar verebilir. Başbakanlık koltuğuna oturmuş bir kişinin gazetecilerle yaptığı konuşmalarda sorumsuzluğun ses duvarını aşması, ülke yaşamında sarsıntılar yaratacak, hatta kargaşa doğuracak sözleri rahatça söyleyebilmesi

* * *

(Arkası Sa. 17, Sü. 1'de)

■ **Ortadoğu'da füze endişesi** *Irak'ın orta menzilli balistik bir füze geliştirme çalışmaları Batı'yı kaygılandırıyor.* 3. Sayfada

■ **F. Almanya'da soydaşa farklı bakış** *D. Almanya'dan mülteci akını, F. Almanya'daki iktidar ve muhalefet partilerini karşı karşıya getirdi.* 3. Sayfada

■ **Batı'dan, reformlara maddi destek** *ABD, Polonya'ya 10 milyon dolarlık ivecel yardımı yapacağını açıkladı.* 3. Sayfada

■ **Bürokratlar sağolsun** *7. Uluslararası Simavi Karikatür Yarışması'nda birinci olan Sovyet sanatçı İgor Smirnov'un yapıtında yeni düşünceler simgeleniyor.* 4. Sayfada

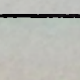

■ **5 yüzyıllık buluşma** *[illegible] Çinileri Sergisi dün [illegible] Türk İslam Eserleri Müzesi'nde açıldı.* 5. Sayfada

■ **Muhalefet, PETKİM için harekete geçiyor** *AT'lerin [illegible] satışı muhalefeti ayağa kaldırdı.* Ekonomi'de

■ **Tropik ormanda büyük tahribat** *Dünya Doğa Fonu raporuna göre ormanları en çok ABD ve Japonya tahrip ediyor.* Ekonomi'de

■ **Milli Takım sancılı** *Toşe, sakat futbolcular nedeniyle üzgün.* Sporda

■ **'Cici el'in nesi var?** *Solaklar diğerlerine oranla daha sık kaza geçiriyorlar. Yaşamları hassas ve riskli.* Arka Sayfada

■ **Bush'un uyuşturucu savaşı** *ABD, 1990 bütçesinde uyuşturucuya karşı savaş için 7.9 milyar dolar ayırdı.* Arka Sayfada

GÖZLEM

UĞUR MUMCU

Ölüm Cezaları...

Adalet Bakanı Sungurlu, ölüm cezaları ile ilgili anayasa ve yasa değişiklikleri ile ilgili açıklamaları Başbakan Turgut Özal'ın Avrupa Konseyi Parlamenterler Meclisi'nde konuşma yapacağı günlerde yaptı.

Bu açıklama şöyle bir yanlış izlenim verebilir:

(Arkası Sa. 19, Sü. 7'de)

Metafor...

İLHAN SELÇUK *3 eylül*

Her sözcük gibi *"edebiyat"* da değişik anlamlar taşıyabilir. Sözgelimi adamın birisi, içi boş sözlerle lafı uzatıyor, gerçeği kısa yoldan dile getireceğine süslü püslü sözlerle kafa şişiriyor.

Ne denir?

— *Edebiyat yapma!..*

Oysa günlük yaşamda herkes az çok edebiyat yapmak zorundadır. İnsan kendini hiç zora koşmadan şiir dizesi gibi laf edebilir ya da başına gelen bir olayı anlatırken sanki bir öyküden satırlar okur. Çoğumuz eskilerin *"mecaz sanatı"* dedikleri yöntemleri ayrımsamadan kullanırız. Konuşmalarımızda sürekli benzetme (teşbih) yaparız:

— *Pelte gibi adam...*

— *Hükümet gibi kadın...*

— *Hamur gibi ekmek...*

— *Çarşaf gibi deniz...*

Benzetmenin iki yanı da belirginse *"teşbih"* diyoruz; daha sisli, puslu, belirsiz benzetme yöntemine eskiden *"istiare"* denirdi; şimdi çoğunlukla *"metafor"* sözcüğü yeğleniyor. Metafor, bir yanı saklı tutulan teşbihtir.

★

Şilili yazar Antonio Skarmeta'nın *"Ateşli Sabır"* adlı romanında *(Afa Yayınları, çeviren: Tülin Şenruh)* ünlü ozan Pablo Neruda, edebiyata meraklı genç postacı Mario'ya şiirlerinden birini okur. Postacı kendinden geçerek der ki:

"— Don Pablo, nasıl söylesem ki?.. Siz şiiri okurken sözcükler bir oraya bir buraya gelip gidiyordu sanki... (...)

— *Başın döndü demek?*

— *Evet, sizin sözcüklerinizle sallanan bir gemi gibi duydum kendimi...*

— *Ne yaptığını biliyor musun Mario?*

— *Ne yaptım?*

— *Bir metafor..."*

Neruda, genç postacıya metaforun ne olduğunu anlatmaya çabalar; Mario da anlamaya çalışır ve der ki:

"— Yani Don Pablo, siz şuna inanıyorsunuz ki dünya, 'tüm dünya' demek istiyorum; rüzgânıyla, denizleriyle, ağaçlarıyla, dağlarıyla, ateşiyle, hayvanlarıyla, evleriyle, çölleriyle, yağmurlarıyla... Tüm dünyanın bir şeyin metaforu olduğuna mı inanıyorsunuz?"

Kimbilir?

Postacının düşündüğü gibi, belki de tüm evren bir gerçeğin metaforudur.

★

Jorge Luis Borges de metaforu seven Latin Amerika yazarlarından biridir. *"Borges ve Ben"* adlı kitabını okurken şu satırların altını çizdim:

"Metaforlar bana oldum olası çekici gelmiştir. Bu eğilimim yüzünden de yalın Sakson metaforlarıyla karmaşık İskandinav metaforları üzerine bir deneme bile yazmıştım. (...) Metaforların kendi başlarına alındıklarında böyle büyük bir zekâyı gerektirdikleri söylenemez. Gemiye "deniz aygırı", açık denize de "balina yolu" demek, doğrusu büyük bir beceri sayılmasa gerek." (Borges ve Ben, Afa Yayınları, Çeviren: Celal Üster)

Divan edebiyatındaki mazmunlar da birer metafordur. Kirpiğin metaforu, *ok*, boyunki *servi*, zülfün metaforu *kâfir*, ağzınki *hokka*dır. Mazmunlar hep aynıdırlar, resmileşmişlerdir. Divan şairi yeni bir şey yaratmak için kafa yormaz, olanı kullanır.

1960'larda Cumhurbaşkanı Cevdet Sunay'dı. Bir yazımda *"molla bozuntusu"* deyimini kullanmıştım. Ankara'da metafora meraklı birisi İstanbul Basın Savcılığı'nı uyarmış; adliyeye çağrıldım, sorguya çeken savcı dedi ki:

— *Yazınızda 'molla bozuntusu' deyimini Sayın Cumhurbaşkanı Sunay için kullanmışsınız. Türk Ceza Kanunu'na göre tahkir suçunu işlemişsiniz...*

Oysa ben yazımda rahmetli Sunay'ın adını anmamıştım; her neyse, politikada gerilim artınca alınganlıklar da yoğunlaşıyor. Hem biz edebiyata çok düşkün bir toplumuz; şimdi yazımı okuyanlar aşağıdaki sözcükler için ne düşünecekler:

— Ruh hastası...

— Mahalle karısı...

— Aşağılık manyak...

— Gerici tilki...

— Satılık şişko...

Acaba bunlar kimlerin metaforudur?

Biliyorum okurlarımın aklına birileri gelecek; ama, vallahi onlar değil...

Bir kürsü gözaltına alındı

SÜLEYMAN SARILAR *10 eylül*

Bakırköy'deki **"Türkiye'nin Hyde Parkı"** Özgürlük Meydanı, polisin müdahalesiyle doğmadan öldü. Özgürlük Meydanı'na kurulan **"Serbest Konuşma Köşesi"** kürsüsü **"2911 sayılı Toplantı ve Gösteri Yürüyüşleri Yasası'na muhalefet etmekten gözaltına alındı"**. **"Sanık kürsüyü"** gözaltına alan ve Bakırköy Emniyet Amirliği'ne götüren Siyasi Polis, **"üç saatlik gözaltı"** süresinden sonra **"Türkiye'nin ilk sanık kürsüsünü"** serbest bırakarak belediyeye geri verdi.

Bakırköy Belediye Başkanı **Yıldırım Aktuna**, önceki gün törenle Bakırköy Meydanı'nın adını **"Özgürlük Meydanı"**na çevirmiş, Londra'daki **"Hyde Park"**tan esinlenerek de yurttaşların belediye hizmetleriyle ilgili düşüncelerini açıklamaları için meydanın bir köşesine **"Serbest Konuşma Kürsüsü"** kurdurmuştu. İlk konuşmayı da yapan Yıldırım Aktuna, **"İnsanlar buraya gelip özgürce düşüncelerini söyleyecekler, belediyeyle ilgili konularda herkes istediğini burada söyleyebilecek"** demişti. Kürsü her gün 16.00-18.00 arasında **"serbest konuşmacılara"** açık olacaktı.

Türkiye'nin ilk serbest kürsüsünde yapılacak konuşmaları izlemek üzere dün Bakırköy "Özgürlük Meydanı"na gittiğimizde, başkalarının da "Kürsüye ilgi gösterdiğini" öğrendik. Saat 16.00'yı biraz geçiyordu meydana vardığımızda. Ama ortada ne kürsü ne de "serbestçe konuşanlar" vardı.

Hemen ilerdeki belediye zabıtalarından kürsünün polislerce götürüldüğünü öğrendiğimizde "Şaka ediliyor" diye düşündük. Ama polisin hiç de şakası yoktu. Saat 16.00'ya gelmeden önce, yani serbest konuşma saatinin başlamasından 15 dakika kadar önce beş siyasi polis gelip kürsüyü kucaklayarak "gözaltına almışlardı". Çevredekilerin şaşkın bakışları arasında sivillerin şaşkın bakışları arasında sivil polislerin arasında götürülen kürsü Bakırköy Emniyet Amirliği'ne "intikal ettirildiğinde" hemen bir tutanak düzenlendi. Bakırköy İlçesi, Emniyet Amirliği, Siyasi Büro, başlıklı ve 24 sayılı 09 Eylül 1989 tarihli tutanakla, Bakırköy Belediye Başkanı Yıldırım Aktuna'ya "kürsünün niçin tutuklandığı" bildiriliyordu. Bakırköy Kaymakamı Asım Ayhan imzalı bildirimde şöyle deniliyor:

"8.9.1989 günü saat 10.30 sıralarında ilçemiz istasyon meydanında tarafımızdan yapılan bir törenle Bakırköy Meydanı adının "Özgürlük Meydanı" olarak değiştirilerek, meydanda Serbest Konuşma Kürsüsü'nün açılışının yapılması ve kürsüden her gün 16.00-18.00 saatleri arasında vatandaşların belediyenizin çalışmaları ile ilgili görüş ve tavsiyelerini açıklayabilmeleri 2911 sayılı Toplantı ve Gösteri Yürüyüşleri Kanunu kapsamına girmektedir. Bu bakımdan önceden izin alınmadan hergün yapılması düşünülen Serbest Konuşma Kürsüsü'nden konuşma toplantısı hususunda 2911 sayılı kanunun şartlarının yerine getirilmesini rica ederim."

Kaymakamlık yazısının ulaşmasından hemen sonra Özgürlük Meydanı'na gelen Yıldırım Aktuna, "Kürsüyü tutukladılar. Şimdi konuşmadı diye işkence yapıyorlardır" esprisiyle "olayın kara mizah boyutunu" dile getiriyordu. Aktuna'ya göre kürsünün 2911 sayılı yasaya girmemesi gerekiyordu, çünkü "kürsüden konuşacak insanlar sadece belediye hizmetleriyle ilgili düşüncelerini açıklayacaklar ve bu konuşmacılar organize bir kalabalık olmayacaktır." Yıldırım Aktuna, "kürsüsü tutuklanan belediye başkanı" olarak Özgürlük Meydanı'na geldiğinde etrafında toplanan Bakırköylülere "Bakın bugün kürsüyü tutuklayanlar yarın Yıldırım Aktuna'yı tutuklarlar. Sizler haklarınıza sahip çıkarak, yerel yönetimleri eleştirerek, demokrasiyi kuracaksınız" diyordu. Aktuna, "Eğer insanları konuşturmazsanız, isteklerini dile getirmelerini engellerseniz, iletişimi yok ederseniz, halkın seçtiklerini denetlemesine izin vermezseniz, halkla yerel yönetimleri kavga ettirirsiniz" sözleriyle de "halkın yerel yönetimlere katılmasının önemine dikkat çekiyordu." Aktuna, "Eğer serbest kürsüden birileri yasadışı konuşmalar yaparsa onun hakkında yasal işlem yaparsınız. Ama kürsüden yasadışı şeyler söyleneceğini varsayarak kürsüyü yok edemezsiniz" diyerek, izin için gerekli başvurunun hemen yapılacağını sözlerine ekliyordu.

PETKİM yabancılaştırılıyor

BARIŞ KUDAR *12 eylül*

İZMİR — Petro-kimya sektöründe tekel durumundaki PET-KİM Holding A.Ş'nin özelleştirme adı altında satışına sanayiciler karşı çıkıyorlar. TOBB Sanayi Konseyi ve EBSO Meclis Başkanı Şinasi Ertan, "Önce bu satışın adı konmalıdır. Özelleştirme mi, yoksa yabancılaştırma mı?" dedi. Plastik sanayicileri Mazhar Zorlu ile Cengiz Hakan ise PETKİM'in kartellere satılarak tröst yaratılmak istendiğini öne sürdüler.

İstanbul'da, "Muhtemel alıcılara PETKİM'in tanıtılması toplantısında" konuşan Devlet Bakanı Güneş Taner'in, "PETKİM'in bir kısmının ya da tamamının özelleştirilmesiyle Türkiye'de başka PETKİM'ler ortaya çıkacaktır" sözlerine büyük tepki gösteren sanayiciler, "Elbet başkaları ortaya çıkar, ama alacak olan kartel tarafından yapılacak yatırımla çıkar" diye konuştular. Güneş Taner'in, "Hükümet açısından alıcının yerli veya yabancı olması konusunda herhangi bir ayrım söz konusu değildir" sözleriyle konuya nasıl bakıldığını ortaya koyduğunu kaydeden sanayiciler "Sayın bakan 'burada artık yabancı ve sahte bir cennet yoktur. Burada artık dünyaya açık bir piyasa var. Bu piyasada da tekeller yok, artık gerekli piyasa kuralları var' diyerek tekelleşmeyi özendirir bir hava içindedir" dediler.

Toplu Konut ve Kamu Ortaklığı İdaresi (TKKOİ)

PAMUKBANK Bizim Kredi
Çocuğunuzun eğitim giderleri için, Eğitim Kredisi...

Cumhuriyet

İyi bankada.
PAMUKBANK iyi bankadır

66. Yıl: Sayı: 23367 · Kurucusu: Yunus Nadi · 600 TL. · 12 Eylül 1989 Salı

İlk iki turda 226'yı bulamayan Akbulut üçüncü turda seçildi

Özal zorlandı

33 ANAP oyu *TBMM Başkanlığı [illegible] ANAP grubunun güç gösterisi [illegible] Özal'ın adayı Yıldırım [illegible] birinci ve ikinci tur oylamalarda [illegible]. Üçüncü turda ANAP'lı 33 üyeden oy alamayan Akbulut [illegible] başkanlığa seçildi. İlyas Aktaş [illegible] adaylar üçüncü tura geçilirken [illegible] çekildiler. Aktaş son turda 173 [illegible]*

Özal'dan tehdit *Başbakan, TBMM Başkanlığı seçimlerinin Cumhurbaşkanlığı [illegible] ayrı tutulmaması gerektiğini [illegible] "Çankaya seçiminin [illegible] unutmayın. Meclisin feshi [illegible] cesaretli olan gelsin"*

ANAP'ta uyanış *SHP Genel Başkanı Erdal İnönü, ilk turda Özal'ın gösterdiği adaya oy verilmemesini "ANAP'ta bir uyanışın olduğunu gösteriyor" diye niteledi. DYP lideri Demirel ise, "TBMM 431 üyenin iştirakiyle toplanmıştır. Altını çiziyorum" dedi.* 14. Sayfada

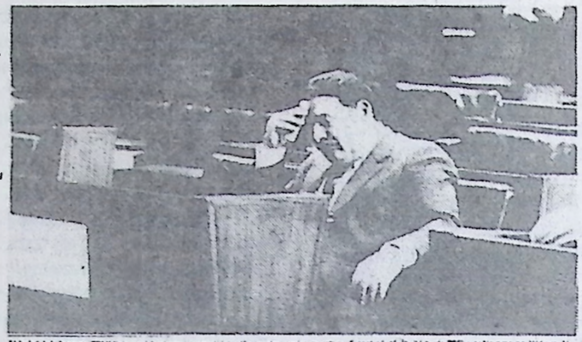

Akbulut tek başına - TBMM'nin yeni başkanını seçmek için dün yapılan seçim maratonu 5 saat sürdü. İlk iki turda 226'yı sağlayamayan Yıldırım Akbulut üçüncü tur oylamalara geçilmeden verilen 15 dakikalık arada sıkıntılı bir şekilde terini siliyordu. (Fotoğraf: Rıza Ezer)

ÖZAL

Demirel korkak

Başbakan: *Demirel, 'Özal, Çankaya'ya çıkarsa alaşağı ederiz' demiş. Dün de aynı şeyi, onun Zincirbozan çömezi söylemiş. Anlaşıldı ki bir arada hareket ediyorlar. Cesur olan yapar, korkak olan bağırır* 15. Sayfada

İNÖNÜ

Ülkeyle kumar oynamayın

SHP lideri: *Cumhurbaşkanlığı seçimi için, şimdiden büyük sıkıntılar doğuracak yolda olduklarını görüyorum. Bunun da tek nedeni kişisel çıkardır, kişisel arzulardır. Bir kişinin cumhurbaşkanı olması için ülkeyi böyle bir istikrarsızlığa atmaya hakları yoktur.* 15. Sayfada

DEMİREL

Güç gösterisi kime karşı?

Demirel: *Eğer Sayın Başbakan'ın gösterdiği aday Meclis Başkanı olursa güçlü mü olacaktır? Bu seçimden 'yara almadan çıkmak'ne demektir? Seçim sonucunun öyle veya böyle olmasında bir fark yoktur.* 15. Sayfada

BETÜL UNCULAR, ERBİL TUŞALP ve CANAN GEDİK'in Meclis İzlenimleri 15. Sayfada

MECLİS BAŞKANLIĞI SEÇİMİ

	1. tur	2. tur	3. tur
Ozal'ın adayı			
AKBULUT	186	215	250
Diğer adaylar			
AKTAŞ	103	124	173
DİNÇERLER	82	73	—
AKYÜREK	19	3	—
AYDIN	13	5	—
Boş ve geçersiz	27	7	8

MECLİSTEN

Çankaya için yeşil ışık

***Hiçbir** yaptırımı veya tehlikesi olmayan seçimde bile sayın ANAP milletvekilleri liderlerine gerçek bir ders vermeye cesaret edememişlerdir. Tehlikesi Meclis'in feshi yani "işsiz kalmak" demek olan Cumhurbaşkanlığı seçiminde ise aynı milletvekillerinin Çankaya için Özal'a dur demesi, diyebilmesi ise artık hayaldir.*

AHMET TAN'ın yazısı 14. Sayfada

CÜNEYT ARCAYÜREK yazıyor

Ülkenin En Cesur Adamı

Ferhat gibi dağları delen, kaç kişi olursa olsun, Pardayyan gibi hasımlarını bir kılıç darbesiyle yere seren Özal, statükoculuğu devirirken, ANAP grubuna tarihsel bir görev veriyordu. "Yık yüzde 10 statükoyu, çıkar beni Çankaya'ya. Muhalefet Çankaya seçimine katılmayacak. Özal'ı, mübarek ve statükoyu yıkan ANAP oyları seçecek. Muhalefetsiz bir seçim TBMM'yi nasıl temsil edecek? 14. Sayfada

Hesuplar kabardı, bacalar tütmedi

Sermaye yerine, servet birikimi

***Özel** sektöre sermaye birikimi sağlamak için büyük vergi indirimleri yapan devlet, kendi finansman ihtiyacını özel sektörden borç olarak karşıladı. İç borçlanma kâğıtlarına bir yandan vergi muafiyeti getirilirken, bir yandan da yüksek faiz ve gelir payı ödendı.*

***80'li** yıllardan, sanayide yalnız dokuma ve demir-çelik sektörleri kârlı çıkarken, bu dönemin asıl kârlı kesimi bankalar oldu. 1980-88 döneminde bankaların kârı 87 kat arttı. Aynı dönemde sanayi kârları 33 kat arttı. 1988'de 58 bankanın kârı, Türkiye'nin 500 büyük sanayi kuruluşunun elde ettiği kârın yaklaşık yarısına 1.8 trilyona ulaştı.*

ABDURRAHMAN YILDIRIM'ın haberi 12. Sayfada

FİYAT ENDEKSİ BİNİ AŞTI

Borsada yeniden olağanüstü günler

Yeni yılda başlıyor

Emekli aylıkları Ziraat Bankası'ndan

***Bugüne** kadar İş Bankası tarafından ödenen emekli aylıkları yeni yıldan itibaren Ziraat Bankası tarafından ödenecek. Emeklilere maaşlarını hangi şubeden alacakları konusunda önceden açıklama yapılacak* 17. Sayfada

***İki** yıllık aradan sonra Borsada fiyat ve işlem hacmi rekoru kırıldı. Fiyat endeksi 1000 puanı geçti. Hisse senedine yönelik talebin önümüzdeki günlerde de sürmesi bekleniyor.* 17. Sayfada

İZMİRLİ SANAYİCİLER: PETKİM YABANCILAŞTIRILIYOR
BARIŞ KUDAR'ın haberi Ekonomi'de

ÖZELLEŞTİRME MODASI GEÇTİ Mİ?
Prof. Dr. TURGUT TAN'ın yazısı Ekonomi'de

'Sosyal Demokraside Ekonomi Politikaları' konferansında konuşan Deniz Baykal:

KİT'leri geri alacağız

SHP Genel Sekreteri'nden *Bir oldu bittiyle satılan KİT'ler için idari yargıya başvuracağız. Burada başarı şansı olmazsa buna razı olmayız. Olay siyasidir. Geriye alınamayacağı kabul edilemez. Olup bittiyle imzalanan uluslararası taahhüdün gelecek iktidar için geçerli olmayacağını söylemek istiyorum.*

Ekonomi Servisi — SHP Genel Başkanı Erdal İnönü enflasyon beklentisini kırmak için iktidar değişikliğine gerek olduğunu, bunun enflasyonun psikolojik tarafını ortadan kaldıracağını belirterek, "Enflasyon bu yıl yüzde 80-100 mertebesinde olacak. Bir stagflasyon ortamı var. Öyleyse ilk hedefimiz stagflasyondan çıkmak olacak" dedi. SHP Genel Sekreteri Deniz Baykal ise PETKİM, Erdemir gibi KİT'lerin özelleştirilmesi konusunda Danıştay'a başvuracaklarını ifade ederek, "Bir oldu bittiyle kuruluşların satıldıktan sonra bir daha geri alınamayacağına ilişkin uluslararası taahhüdün gelecek olan iktidarlar için geçerli olmayacağını söylemek istiyorum. KİT'ler özerkleştirilmeli" diye konuştu.

Türkiye Sosyal Ekonomik Si-

(Arkası Sa. 17, Sü. 3'te)

SÖZLER UYUMLU ÖNEMLİ OLAN UYGULAMA
FARUK BEŞKİSİZ'in notları 17. Sayfada

İspanya

1 milyon kişinin katılacağı program

***TÜSES'in** düzenlediği uluslararası konferansta bugün konuşacak olan İspanya Sosyalist İşçi Partisi'nin '2000 Yılı Programı' koordinatörü Manuel Escudero, bu programın son şeklini almasından önce ülkede en az 1 milyon kişi tarafından tartışılacağını belirtiyor*

OSMAN ULAGAY

Güler yüzlü genç adamın karvizitinde ilk dikkati çeken şey, özel karakterlerle yazılmış "Programa 2000" sözcükleri. Kartın sahibi, İspanya Sosyalist İşçi Partisi'nin "2000 Yılı Programı"nın koordinatörü Manuel Escudero Zamora. TÜSES tarafından düzenlenecek "Sosyal Demokraside Ekonomi Politikaları" konulu konferansa katılmak üzere

(Arkası Sa. 17, Sü. 3'te)

Özgürüm — Batı'ya geçen Doğu Almanlar sevinçlerini gizlemiyorlar. İlk Doğu Alman'ın sınırda bekleyen televizyon kameralarına söylediği cümle "Ich bin frei" (Özgürüm) oldu.

Doğu Almanlar Batı'ya akıyor

***Berlin** Duvarı'nın inşa edildiği 1961 yılından bu yana iki Almanya arasında en büyük göç olayına tanık olunuyor. Macaristan'ın sınırı açmasından beri Batı'ya geçen Demokratik Almanların sayısı 5 bin*

***Demokratik** Almanya hükümeti, Macaristan'ı "içişlerine müdahale etmek ve karşılıklı anlaşmaları hiçe saymakla" suçladı*

***Şu** sıralarda yaklaşık 60 bin Demokratik Alman vatandaşı Macaristan'da tatil yapıyor*

Arka Sayfada

PAPANDREU KOMİSYONDA SUÇLU BULUNDU 3. Sayfada

WASHINGTON

Bir de Demirel senaryosu

***Amerikan** yönetiminden bir yetkili Türkiye'de sokaklarda dolaştı, bürokratlarla sohbet etti, işadamlarıyla, diplomatlarla yemek yedi ve izlenimlerini rapor olarak sundu. Rapor, Özal-Demirel ilişkilerini ve rekabetini işliyor*

UFUK GÜLDEMİR

WASHINGTON — ABD yönetiminden bir yetkili, geçen haftalarda Türkiye'ye gelerek sokaklarda dolaştı, bürokratlarla sohbet etti, işadamlarıyla, diplomatlarla yemekler yedi, cumhurbaşkanlığı seçimi konusunda Türkiye'nin nabzını tutmaya çalıştı. Söz konusu yetkilinin gözlemleri ve edindiği

(Arkası Sa. 14, Sü. 1'de)

12 Eylül'ün 9. yıldönümü

ABD İstanbul Konsolosluğu bahçesine bomba atıldı

***İstanbul'da** güvenlik önlemleri arttırıldı. Esenler ve Zeytinburnu halkevlerinde 12 Eylül'un 9. yıldönümü nedeniyle düzenlenen toplantıya katılan yaklaşık 180 kişi "yasadışı toplantı" yaptıkları gerekçesiyle gözaltına alındı.* 13. Sayfada

Önkayıtta son gün

Kontenjan açığı olan Anadolu liseleri ile Türk ve yabancı özel okullara önkayıtlar bugün bitiyor. Kesin kayıtlar yarın başlıyor.

ANKARA (Cumhuriyet Bürosu) — [illegible] kayıt heyecanı yaşayacaklar. Özel okullarda kuradan "telefon"la önkayıt için başvuran öğrenciler [illegible]

- **Türkiye'ye ılımlı bakış** *Irak Dışişleri Bakanı Yardımcısı Özal'ın uyarısına "Burada Irak'ın adı belirtilmemiştir" dedi.* 3. Sayfada
- **Boris Yeltsin'in New York şovu** *Radikal reformcu Yeltsin, SSCB'de tabandan devrime gerek olduğunu söyledi.* 3. Sayfada
- **Kuyuya vuran güneş** *Kitabın adı "Bir Kara Derin Kuyu", ama karanlık bir kitap değil. Nezihe Meriç'in insanları, direnci, başkaldırmayı, "hayır" demeyi seçmişler.* 4. Sayfada

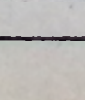

- **Sansürün çocuğu otosansür** *İsrail'de tiyatro sansürü koşullu olarak kaldırılıyor. Sansürü kaldıran yasa iki yıl sonra yeniden değerlendirilecek.* 5. Sayfada
- **800 gecekondu yerle bir** *Küçükarmutlu'da dün de 800 gecekondu yıkıldı. Son operasyonla 15 günde yıkılan gecekondu sayısı 2 bini buldu.* Kent Yaşamı'da
- **F.Bahçe Prag'da** *Fenerbahçe, Şampiyon Kulüpler Kupası'nda Çekoslovakya şampiyonu S. Prag'la karşılaşacak.* Spor'da
- **Bir aylık doktor maaşına 100 gram havyar** *Varşova'da bir dükkânın [illegible] on yıllardır ilk defa Rus havyarı dizildi. 100 gramlık kutu 120 bin zloti idi.* Arka Sayfada
- **Nielsen'de şeytan tüyü var** *Fenerbahçe taraftarı, yakışıklı Danimarkalı futbolcuya hoşgörülü, toz kondurmuyor.* Arka Sayfada
- **Kadın sığınağı** *Feministler, [illegible] Girik'ten dayak yiyen kadınlar için sığınak istediler.* Arka Sayfada

GÖZLEM

UĞUR MUMCU

Brüt Muhalefet...

TBMM Başkanlığı seçimlerinin ilk turunda Özal'ın moralı iyice bozuldu. Çünkü sayıları yüzü aşan ANAP milletvekili Özal'ın adayı Akbulut'a oy vermemişti.

İlk turda Akbulut 186 oy toplayabilmişti. Oylamaya katılan 288 ANAP milletvekilinden 102'si Özal'a karşı çıkmışlardı.

İkinci turda bu karşı oyların sayısı 102'den 73'e düştü, üçüncü turda da 38'e

(Arkası Sa. 17, Sü. 7'de)

özelleştirmeden sorumlu Başkan Yardımcısı Yılmaz Argüden'in de sözlerini değerlendiren sanayiciler, "Argüden bile yabancıların şansının daha fazla olduğunu belirterek satışın yabancılara yapılacağını bildiriyor" görüşünü dile getirdiler.

PETKİM'in de Çitosan'ın 5 fabrikası gibi oldu bitti ile yabancılara satılmasından endişe duyduklarını kaydeden TOBB Sanayi Konseyi ve EBSO Meclis Başkanı Şinasi Ertan, "Bu olaya artık bir ad konmalıdır. Olay özelleştirme mi, yabancılaştırma mı? Bunun ayrımı artık yapılmalı ve kamuoyuna duyurulmalıdır" dedi. Ertan, izlenen yolun anlamsızlığına işaret ederek şunları söyledi:

"Önce Çitosan'ın 5 fabrikası, ardından USAŞ, onu takiben PETKİM ortaya çıktı. Özelleştiriliyor mu satılıyor mu, belli değil. Sanayicilere ve işadamlarına PETKİM'i tanıtan bir broşür gönderdiler. PETKİM böyle broşürlerle tanıtılıp toplantılarla satılacaksa yazık olur. 'Broşürle tanıtıp herkese duyurdum. Ama gelen olmadı, yabancıya verdim' zihniyetiyle tavır koymak baştan yanlıştır. Dünya çapındaki dev bir kuruluşu özelleştirirken çok dikkatli olunmalıdır."

PETKİM'in Türk yatırımcılar tarafından satın alınmasına olanak bulunmadığına dikkati çeken Ege Plas Başkanı Mazhar Zorlu, bunun için yeterli kapitalin oluşmadığını belirterek, "Böylesi bir tesisi ancak yabancı karteller alabilir" diye konuştu. Zorlu, yabancıların Türk ortak bularak satın alma işlemine geçme formülünün de geçerli olmayacağını vurgulayarak, "Bu uygulamada Türk yatırımcı piyon olarak kullanılır. Yönetim tümüyle yabancılara geçer" görüşünü öne sürdü. Zorlu, sözlerini şöyle sürdürdü:

"Geçen yılki kârı 900 milyar lira olan, binbir zahmetle tıkır tıkır işler duruma getirilmiş olan böylesi bir tesisi 5 trilyon liraya satmaya kalkıyorlar. PETKİM'i ancak yabancı karteller tröst oluşturmak amacıyla alırlar. Türkiye'deki fiyatlar da kontrol edilemez hale gelir. Bu, PETKİM'in özelleştirilmesi değil, doğrudan yabancıya satışıdır. PETKİM peşkeş çekilmek isteniyor."

PETKİM'in yanı sıra ERDEMİR'in de özelleştirme adı altında yabancılara pazarlandığını öne süren plastik sanayicisi Cengiz Hakan da tepkisini dile getirirken şöyle konuştu:

"PETKİM 3 yıl öncesine kadar sürekli zarar eden bir kuruluştu. Borcunu biz plastik üreticilerine ödettiler. Hükümet şimdi de bütçe açıklarını kapatmak için milli servetlerimizi satmak istiyor. Buyurun siz de alın diyorlar. Hangi parayla, hangi finansmanla alacağız? Erdemir gibi PETKİM'in hisselerine borsada el konulacak. Milli değerlerimiz kapitülasyonlar gibi yabancılara veriliyor. Buna bir dur deme zamanı gelmiştir."

12 Eylül Yargısı ve TÖB-DER Kararı

HALİT ÇELENK *13 eylül*

Ceza yargılaması tarihinde biri "olağan" ve öteki "olağan dışı" (ya da olağanüstü) olmak üzere iki tür yargıya rastlanmaktadır. Olağan yargı yerleri, bağımsız, "doğal hâkim" ilkesine uygun, yani suçun işlenmesinden ve sanıkların belli olmasından önce kurulan genel mahkemelerdir: Sulh ceza, asliye ceza ve ağır ceza mahkemeleri gibi. Bu mahkemelerin hâkimleri, kendi meslek kuruluşları, örneğin Yüksek Hâkimler Kurulu tarafından görevlendirilir, siyasal iktidarın etkilerinden uzaktırlar. Olağan dışı yargı yerleri, yani olağandışı mahkemeler, siyasal iktidarların olağan ve genel mahkemelere güvensizliklerinden kaynaklanan, suçun işlenmesinden sonra siyasal amaçlarla kurulan mahkemelerdir. "Olağan dışı mahkemelere gereksinme, olağan mahkemelere güvenmemekten gelir. Asıl neden budur. Daha hızlı adalet ve benzeri düşünceler bahanedir" (1).

Bu tür yargı yerlerinin en belirgin örneği, özellikle ülkemizde, sıkıyönetim askeri mahkemeleridir. Bu mahkemeler, hâkim ve savcıları siyasal iktidar tarafından görevlendirilen, "mahkemelerin bağımsızlığı" ilkesine aykırı olarak kurulmuş mahkemelerdir. Doğal hâkim ilkesine de uygun olmayan bu mahkemeler, 12 Eylül döneminde örnekleri görüldüğü gibi, siyasal iktidarın etki ve telkinlerine açık yargı yerleridir.

12 Eylül döneminde, TÖB-DER hakkındaki mahkûmiyet kararını bu tür olağan dışı bir mahkeme vermiştir. Bu kararın onanmasına ilişkin askeri yargıtay kararında olağan ve genel mahkemelere, hatta 12 Eylül öncesi c. savcılıkları kararlarına güvenilmediği dile getirilmiştir.

ASKERİ YARGITAY'IN GEREKÇESİ...

Sözü geçen mahkeme tarafından verilen mahkûmiyet kararı, benim de içinde bulunduğum savunmanlarca temyiz edilmiş ve 12 Eylül öncesinde de ülkemizde bir devletin varolduğu, yargı yetkisine sahip mahkemelerin, dava açma yetkisine sahip c. savcılarının görev başında oldukları, 12 Eylül öncesinde dernek hakkında aynı eylemler için mahkemeler ve c. savcılıklarınca beraat ve takipsizlik kararları verildiği, bu kararların kesinleştiği, ceza yargılama kurallarına ve uluslararası antlaşma ve sözleşmelere göre kişinin bir eyleminden ötürü bir kez yargılanabileceği, aynı eylemden ötürü ikinci kez yargılanamayacağı, savcılıkça ileri sürülen bir bölüm eylemler için dava zaman aşımının dolduğu, bu nedenle anılan eylemlerin yeniden yargılama konusu yapılamayacağı ileri sürülmüştür. Bu savunma askeri yargıtayda da sözlü ve yazılı olarak açıklanmış ve yinelenmiştir.

TÖB-DER hakkında sıkıyönetim askeri mahkemesince verilen mahkûmiyet kararını onaylayan Askeri Yargıtay 4. Dairesi, onama kararında bu savunmayı reddederken şu gerekçeyi ileri sürmüştür:

"Kanunların; bütün kurum ve kuruluşları ile fonksiyonlarını tam olarak yerine getiren, suçların işlenmesinin istisnai olduğu ve suçluların da en kısa sürede yargı mercileri önüne istisnasız olarak çıkarılabildiği bir kamu düzeninde uygulanmak üzere kabul edilip çıkarıldıkları; bu kanunlara vatandaşları ve egemenlik hudutları içinde bulunan kişileri riayet ettirmek ve kamu düzeninin bozulmasını engellemekle görevli ve yetkili olan devlet, bütün alınan tedbirlere rağmen kamu düzeninin bozulmasını engelleyemediği takdirde, suç işlemekle kamu düzenini bozmuş kişileri önceden konmuş bulunan kurallara göre zamanında gerekli şekilde cezalandırmak yetkisi varolmakla beraber, devletin bu görevini, bütün kurum ve kuruluşları ile uyum içinde çalışabildiği oranda yerine getirebileceği, devletin sözünü ettiğimiz bu fonksiyonunu yerine getirmede değişik nedenlerle zaafa düştüğü zamanlarda makul ve suç işleme kastini taşımayan kişilerin, soyut kuralların arkasına sığınıp bozulmuş olan kamu düzeninden yararlanmak ve kamu düzenindeki bozuklukları daha büyük boyutlara ulaştıracak taleplerde bulunmalarının demokratik ve makul düşünce kurallarına aykırılığı aşikâr olduğu;" (2).

Bu karara göre 12 Eylül öncesinde, adliye, mahkemeler, c. savcılıkları zaafa (yani acze) düşmüşler ve bundan ötürü görevlerini yapamamışlar, isabetli kararlar verememişlerdir. Bu nedenle o mahkemeler ve c. savcılıklarınca verilen beraat ve takipsizlik kararlarının hukuksal bir değeri yoktur. Gerçek ve tüzel kişiler, daha önce genel mahkemelerce yargılanmış, beraat etmiş ya da c. savcılıklarından takipsizlik kararları almış olsalar bile olağanüstü dönemlerde yeniden yargılanabilirler.

GÜVENCEDEN YOKSUN

Böyle bir gerekçe, devlet ve toplum yaşamında kararlılığı (istikrar) ve güveni ortadan kaldıran, vatandaşı yargı organları ile ve giderek devletle ilişkilerinde güvenceden yoksun bırakan, siyasal niteliği ağır basan ve hukuk devleti ilkesine ters düşen bir gerekçesidir. Öte yandan bu gerekçe, "devletin sürekliliği" ilkesine de aykırı düşmektedir. Çünkü devlet, olağanüstü dönemlerde de varlığını ve sürekliliğini korumakta, tüm kurum ve kuruluşlarıyla işler halde bulunmaktadır. Vatandaş bir davada beraat ettikten ya da bir koğuşturmada takipsizlik kararı aldıktan sonra kendini güvence içinde görmeli, ileride bu konuda yeniden yargılanabileceğini düşünmemelidir. Bu vatandaşın güvenlik haklarındandır.

Yukarıda açıklanan anlayışa göre genel, olağan, bağımsız, siyasal etkilere açık olmayan, doğal hâkim ilkesine uygun olarak kurulan mahkemelerin verdikleri kararlar geçersiz sayılmakta, siyasal iktidara bağımlı, doğal hâkim ilkesine aykırı, siyasal etki ve telkinlere açık olağandışı bir mahkemenin verdiği karar geçerli ve adil kabul edilmektedir. TÖB-DER davasında uygulama bu ölçülere göre yapılmıştır (3).

SONUÇ

Bu uygulama kimi soruları gündeme getirmektedir: 12 Eylül müdahalesinden geriye doğru devlet ve yargı kaç yıl zaafa düşmüştür? Hangi davaların ve olayların yargılanmasında acze düşmüştür? Böylece devletin ve devlet kurumlarının acze düşmesi nedeniyle verilen beraat ve takipsizlik kararları yanında mahkûmiyet kararları da geçersiz sayılacak mıdır? Mahkûmiyet kararları geçerli sayılacaksa, beraat kararlarının geçersizlik gerekçesi nasıl açıklanabilecektir? Yapılacak böyle bir ayrımda haklılık payı ne olacaktır?

Bu tür değerlendirmeler, olaya olağanüstü bir dönemin geçici ve dar çerçevesinden bakan çevreler açısından yerinde görülebilir, ama hukuka saygılı kişileri doyuramaz. TÖB-DER hakkındaki bu uygulama, olağan dışı yargılamaların ne denli adaletsizliklere yol açtığını ortaya koyan çarpıcı bir örnektir.

1) Olağandışı Yargılamalar. F. Erem. Sa: 11-12

2) As. Yar. 4. D.15/21983 T. 983/1 es. 1983/155 S.lı K.

3) Sıkıyönetim kalktıktan sonra, daha önce sorguları yapılamadığı için haklarında Sıkıyönetim mahkemesinde dava açılamayan 20 TÖB-DER yöneticisi hakkında Ankara 2. Ağır Ceza Mahkemesi'nde aynı eylemlerden ötürü dava açılmış ve beraat kararı verilmiştir. Bu kararların ortaya - koyduğu hukuksal durum ayrı bir yazıda inceleme konusu yapılacaktır.

HEAVY METAL

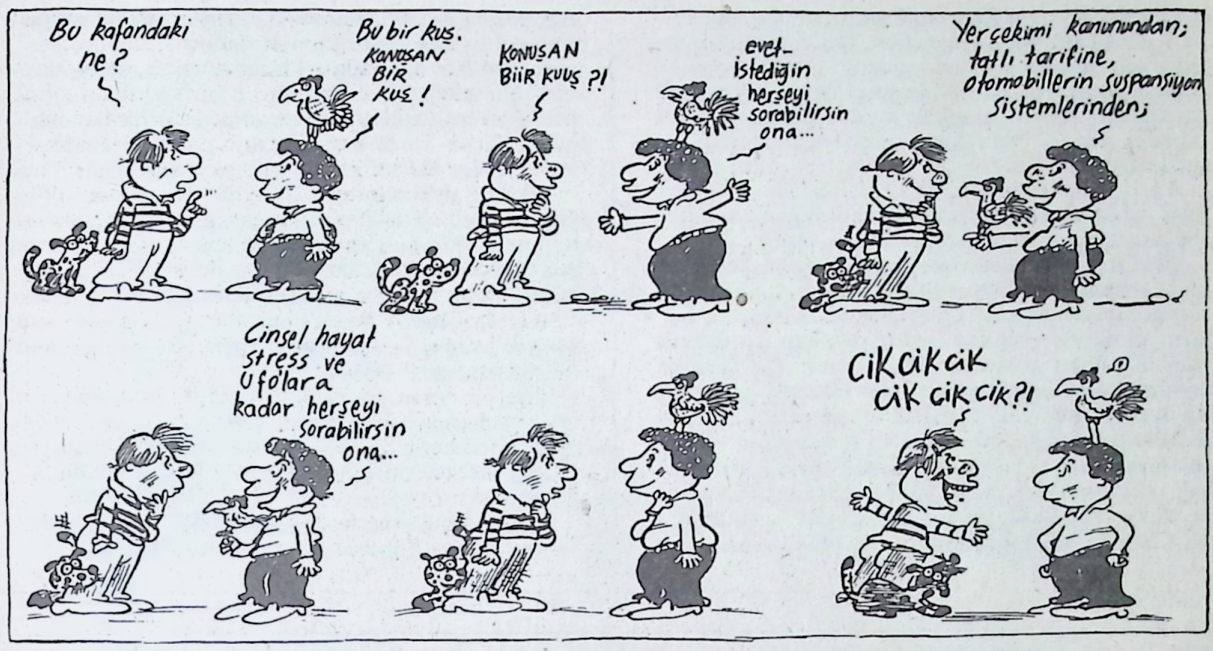

12 Eylül'ün 9. yılında af çağrısı

13 eylül

ANKARA (Cumhuriyet Bürosu) — SHP Meclis grubunun dünkü oturumunda 12 Eylül tartışılırken, DYP Genel Başkanı Süleyman Demirel de bir basın toplantısı düzenleyerek 12 Eylül'ü değerlendirdi. Konuşmasında demokrasilerde müdahalenin olmadığını vurgulayan Demirel, **"Demokrasi, silahlı kuvvetlerin sivil idarenin emrinde olduğu rejimin adıdır"** dedi. SHP grubunda ise gündem dışı bir konuşma yapan İzmir Milletvekili **Kemal Anadol** 12 Eylül'ün 10. yılında sınırsız ve ayrımsız bir af çıkarılması çağrısı yaptı.

Partisinin grup toplantısından sonra gazetecileri çağırarak 12 Eylül değerlendirmesi yapan Demirel, halkın iradesi çiğnenerek hiçbir yere varılmayacağını söyledi. DYP lideri gazetecilerin sorularını şöyle yanıtladı:

— 12 Eylül öncesindeki Türkiye'nin iç ve dış siyasal sorunlarıyla 12 Eylül 1989'daki aynı sorunları karşılaştırdığınızda ortaya ne gibi bir tablo çıkıyor?

DEMİREL — Bu tür karşılaştırmalar çok kere yanlıştır. 1980 öncesinde de Türkiye'nin birtakım sorunları vardı, bugün de var. Önemli olan bu sorunların, bu zorlukların rejimi terke, başka çeşit idarelerde çare aramaya haklılık kazandırıp kazandırmayacağıdır. Müdahaleyi çare olarak görmek, göstermek, çare gibi savunmak, alkışlamak rejimi çıkmaza sokmaktadır. Ben şimdi böyle dediğim zaman birçok kimse **'Kan gövdeyi götürüyordu, başka ne yapılabilirdi ki?'** diyecektir. Kan gövdeyi götürüyorsa yapılacak iş rejimi ortadan kaldırmak değildi. Böyle gerekçelerle yönetime geliniyor, ama işler yeniden çıkmaza girince bir kere daha müdahale anlayışı gelişiyor. Müdahale geldi, 10 yıl sonra neyin değiştiğini soruyorum. Neyi çözdü?

— Askeri müdahaleleri kaldırmanın pratik bir yöntemi var mı?

DEMİREL — Elbette var. Bu var gücüyle rejime sahip çıkmaktan geçer. Şimdi soruyorum. Ne yapıyorsunuz? Müdahale yapıp parlamentoyu, partileri ortadan kaldırıyorsunuz. Bir süre geçiyor, Meclisleri ve partileri yeniden kuruyorsunuz. Meclisleri ve partileri yeniden kuracaksanız niye kaldırıyorsunuz o zaman? Kaldırdığınızla kurduğunuz farklı farklı şeyler oluyor. Kurdurduklarınızda kaldırdıklarınızın gücü ve inandırıcılığı olmuyor. Durmadan devleti güçsüzleştirerek gidiyorsunuz. Rejimi halkın gözünde küçültüyorsunuz. Halk giderek devletten kopuyor. Ankara başka bir ülke oluyor. Türkiye başka bir ülke, sonunda. İşte son duruma bakın. Devlet, artık halka hitap eden, Türkiye'nin tümüne hitap eden devlet olmaktan çıkmıştır. Sonuç olarak 12 Eylül olayı, 1960'ın, 1971'in tekrarıdır.

— Askeri müdahaleleri önlemenin yolu nedir o zaman?

DEMİREL — Bir tek yolu var. Bu ülkenin insanları, halkımız, haklarına sahip çıkma bilincini yükselteceklerdir. **'Ne yapalım?'** demeyecek noktaya geleceklerdir. **'Benim haklarımı elimden alamayacaksın. O zaman hır çıkar'** diyecek noktaya geleceklerdir.

SHP Meclis grubunun dünkü toplantısında 12 Eylül tartışıldı. İzmir Milletvekili **Kemal Anadol**, 12 Eylül'ün 10. yılında sınırsız ve ayrımsız bir af çıkarılmasını isteyerek Genel Başkan **Erdal İnönü** ve parti yöneticilerinin bu konuda çağrıda bulunmaları önerisini getirdi.

Anadol, SHP grubunda gündem dışı yaptığı konuşmada, 12 Eylül, askeri darbesinin üzerinden 9 yıl

geçmesine karşın hâlâ tartışmaların sürdüğünü söyledi. **"12 Eylül anarşi ve teröre, toplumdaki kargaşaya son vermek için mi yapıldı? Yoksa anarşi ve terör Türkiye'ye 12 Eylül'ün gerçekleşmesi için ithal mi edildi?"** tartışmalarının yapıldığına işaret eden Anadol, geçen 9 yılda ikinci savın doğruluğunun kanıtlandığını belirtti.

Anadol 24 Ocak 1980 ve 12 Eylül 1980 tarihlerinin bir bütünün ayrılmaz parçası olduğunu kaydettiği konuşmasında şu görüşlere yer verdi:

"24 Ocak 1980 kararları o günkü enflasyon oranını canavara benzetiyordu. Enflasyonun nedenleri olarak toplusözleşmeler, grevlerle elde edilen haklar, tarım girdilerine yapılan destek ve taban fiyatlarına yapılan zamlar gösteriliyordu. Bunun için ücretler dondurulmalı, taban fiyatlar sabit tutulmalı, yatırımlar durdurulmalıydı. 12 Eylül'ün gerçekten bu kararların yaşama geçirilmesi için yapıldığı 9 yıllık uygulamada ortaya çıkmıştır. Örnek olarak sendikal hak ve özgürlükler, 30 yıl geriye gitmiştir. Bakancılık ve sigorta işkolu, grev yasağı kapsamına alınmıştır. Çünkü tekelci sermayenin en kolay para kazandığı işkolu buydu. Demek ki darbeyi gerçekleştirenler sermaye ile iç içe bir bütündür."

Kemal Anadol, laiklik ilkesinin cumhuriyetin hiçbir döneminde bu kadar büyük bir tahribata uğramadığını belirttiği konuşmasında, CHP'nin kapatılması, Dil ve Tarih kurumlarının nitelik değiştirmeleri, YÖK, 1402'likler, güvenlik soruşturmaları kurbanlarının durumlarının 12 Eylül'ün ürünleri olduğunu söyledi. Türkiye'de kargaşanın hâlâ durmayıp tersine çoğaldığını kaydeden Anadol, cumhuriyetin 10. yılında Atatürk'ün ve Meclisin düşmanlarla işbirliği yapanları bile affettiğini vurguladı. Anadol, **"Şu anda Türkiye'de toplumsal barışı sağlamak için tek yol sınırsız ve ayrımsız bir aftır. Tüm cezaevleri boşaltılmalıdır"** diye konuştu.

Anayasanın af konusunda Meclisin iradesine ipotek koyduğuna dikkat çeken Anadol, anayasanın değiştirilmesi konusunda Genel Başkan Erdal İnönü ve parti yöneticilerinin ANAP'a, DYP'ye, çağrıda bulunmalarını önerdi.

Grupta yapılan seçimde **Mehmet Moğultay, Ali Şahin** ve **Kenan Sönmez** grup denetçisi seçildiler.

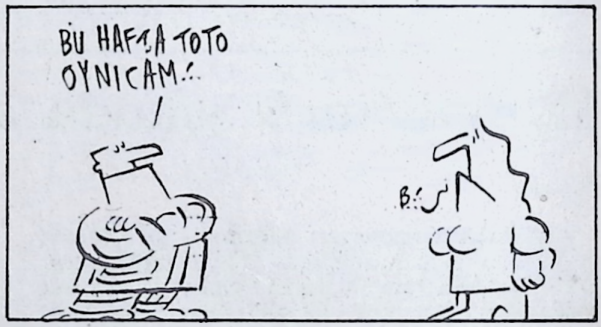

'Babalar' operasyonu: 22 gözaltı

13 eylül

İstanbul Haber Servisi — İstanbul'da zorla alacak tahsili, haraç isteme, pavyon kurşunlama, yaralama gibi çeşitli olaylara karıştıkları savıyla aralarında **Alaattin Çakıcı** ve **Hasan Heybetli**'nin de bulunduğğu 22 kişi gözaltına alındı. Sanıklarla birlikte çeşitli çap ve tipte 16 adet tabanca ile 45 adet mermi ele geçirildi.

İstanbul Emniyet Müdürlüğü Asayiş Şubesi'nden dün yapılan açıklamaya göre, son günlerde meydana gelen zorla alacak tahsili, haraç isteme, pavyon kurşunlama ve yaralama olaylarına karşı halkın huzurunu sağlamak amacıyla bir operasyon düzenlendi.

İstanbul genelinde düzenlenen **"babalar operasyonu"** sonucunda ülkücü mafya lideri **Alaattin Çakıcı** ve yeraltı dünyasının ünlü isimlerinden **Hasan Heybetli**'nin yanı sıra, **Nihat Tepe, Şerafettin Mahmutoğlu, Murat Temizel, Metin Kaya, Önder Ercan, Ertuğrul Tunçok, Aziz Sucu, Ömer Yılmaz, Mücellat Köz, Ayhan İnağ, Kenan Dalgıç, Özcan Keskin, Kemal Yedekgelen, Aydın Aksar, Remzi Bulak, Selam Toprak, Kemal Erdoğan Şahsuvaroğlu, Mehmet Gözen, Orhan Batmaz** ve **Burhanettin Yıldırım** gözaltına alındılar.

Asayiş Şube Müdürlüğü Gasp Masası ekiplerinin yaptığı operasyonlar sonrasında gözaltına alınan 22 kişinin adı daha önce de birçok kez, çek-senet tahsili, arazi mafyası ve adam kaçırma olaylarında geçmişti.

Bu arada, emniyetteki açıklama sırasında gazetecilerle sanıklar arasında zaman zaman tartışmalar meydana geldi. Gazetecilerin hakkında yalan haberler yazdığını öne süren yeraltı dünyasının tanınmış adlarından ve şarkıcı **Muazzez Abacı**'nın eşi **Hasan Heybetli**, bu yüzden suçsuz yere gözaltına alındığını söyledi. Heybetli, gazetecilerle arasındaki tartışmanın büyümesi üzerine sakinleşmesi için odadan dışarıya çıkartıldı.

Ülkücü mafya lideri Alaattin Çakıcı ise pavyonda adam dövmediğini, gazetelerde çıkan haberlerin asılsız olduğunu öne sürdü. Alaattin Çakıcı'nın geçen günlerde **"Çubuklu 29"** adlı kulübe adamlarıyla birlikte giderek, işadamı **Metin Fadıllıoğlu**'nun

üzerine kovayla su döktürdüğü öne sürülmüştü.

Alaattin Çakıcı, Asayiş Şubesi'nde gazetecilere, **"Geçmişimde ülkücü olduğum için şeref duyuyorum. Ancak şimdi ülkücü mafya lideri değilim. Böyle bir teşkilat da yok"** dedi.

İstanbul Emniyet Müdürlüğü yetkilileri, halkın huzurunu sağlamak amacıyla başlattıkları **"babalar operasyonu"** sonunda gözaltına alınan 22 kişi ile ilgili soruşturmanın sürdürüleceğini, sanıkların daha sonra mahkemeye sevk edileceklerini bildirdiler.

Kablolu TV'de kargaşa sürüyor

ANKARA (Cumhuriyet Bürosu) — PTT'nin Ankara'nın bazı semtlerinde deneme niteliğinde sürdürdüğü kablolu TV yayını ile ortaya çıkan kargaşa büyüyerek sürüyor. Yüksek Kurul, dün bir açıklama yaparak kablolu TV yayınını sürdüreceğini bildiren PTT hakkında Cumhuriyet Savcılığı'na suç duyurusunda bulundu. PTT Genel Müdürlüğü'nün hukukçuları, 2954 sayılı TRT Yasası'nda kablolu TV konusunda boşluk bulunduğunu savundular.

PTT hukukçularının, genel müdürlüğün kablolu TV yayınını sürdürebileceği görüşüne yer verdikleri rapor, Yüksek Kurul'un dün yaptığı toplantıda görüşüldü. Kurul, toplantıdan sonra PTT Genel Müdürü **Emin Başer** ve yayını icra edenler hakkında suç duyurusunda bulundu.

Yüksek Kurul'un toplantısından önce yazılı bir açıklama yapan PTT Genel Müdürlüğü, TRT Yasası'na göre PTT'nin deneme niteliğindeki kablolu TV uygulamasının, TRT kurumunun tekelini ihlal eden bir yönü bulunmadığını öne sürdü. PTT'nin açıklamasında radyo ve televizyon verici istasyonlarının ve program linklerinin planlanması, projelendirilmesi, kurulması, yenilenmesi ve iletilmesi görev ve yetkisinin daha önce tekel olarak TRT'ye ait olduğuna dikkat çekilerek, bu tekelin 3152 sayılı yasayla PTT'ye bırakıldığı anımsatıldı. 3157 sayılı yasanın gerekçesinde **"TRT'nin tekelinin, programların hazırlanmasına ve yayınların idaresine munhasır olup, TRT'nin herhangi bir yayın şebekesi kurarak program naklet-mesinin mümkün olmadığının"** belirtildiğine yer verilen açıklamada şöyle denildi:

"Bir yayın tekniği olan kablolu TV de, TRT Yasası'nda sadece tanım olarak düzenlenmiştir. Bu sistemle, ortak anten kullanarak bina dahilindekiler ve hatta büyük kooperatif ve siteler birleşerek anılan sistemi tesis ettirmek suretiyle uydu yayınlarını alıp izleyebilmektedirler.

Kuruluşumuzun, seçilen pilot bölgede deneme mahiyetinde başlattığı ve halen bu mahiyette sürdürmekte olduğu kablolu TV uygulaması, uydulardan alınan televizyon programlarının kablo televizyon dağıtım şebekesi üzerinden izleyicilere ulaştırılmasından ibarettir. TRT Yasası'nda, bu uygulamanın tekele dahil televizyon yayını olduğuna dair bir hüküm bulunmadığı gibi kanun bir bütün olarak incelendiğinde de bu sonuca varılamamaktadır. Kablolu televizyonun tekele dahil olup olmadığı, denetimi, kapalı devre televizyon sistemi kurulmasında olduğu gibi izin şartı, müeyyidesi dolayısıyla uygulamaya geçirilmesiyle ilgili olarak TRT Yasası'nda herhangi bir düzenlemeye yer verilmemiştir. Bu konuda, kanunda bir boşluk bulunmaktadır."

Açıklamada, yasaya, Yüksek Kurul'un bu konuda taraf olacağına, kararlar vererek icraatta bulunaca-

ğına ilişkin herhangi bir hüküm bulunmadığı da kaydedildi. Açıklamada ayrıca, **"Yasaya göre, kuruluşumuzun kablo TV dağıtım şebekesi uygulamasında muhatabı TRT kurumu olabilir. Esasen TRT ile konu hakkında görüşmelere başlanmış olup, halen sürdürülmektedir. Gelişmiş ülkelerde yıllardan beri sunulmakta olan kablo TV hizmetinin, ülkemizde de uygulamaya geçirilmesi ve giderek yaygınlaştırılması, teknolojik ve fiili duruma ilişkin şartların tabii gereği olarak bu ihtiyacın giderilmesi yoluyla değerlendirilmektedir"** denildi.

PTT'nin **"Yüksek Kurul'un taraf olamayacağına ilişkin"** görüşü üzerine açıklama yapan kurul üyesi **Ali İhsan Göğüş, "Yüksek Kurul herhangi bir konuda taraf değildir"** dedi. Kurulun, yasanın verdiği görevi yerine getirdiğini bildiren Göğüş, **"Yüksek Kurulumuz, böyle bir yayının, TRT sorumluluğunda olmak kaydı ve TRT ile anlaşmak suretiyle yapılabileceğini belirtmişti. Böyle hareket etmeyip PTT'nin müstakil yayınları sürdürmesi halinde suç işlemiş olacağı, PTT Genel Müdürlüğü'ne iletilmişti"** diye konuştu.

Perdede bir ışık söndü

TURHAN GÜRKAN *15 eylül*

66 yıllık sahne ve 49 yıllık sinema yaşamını sığdırdığı 82 yıllık bir ömrü noktaladı **Mümtaz Ener.** İnanılır gibi değil, bunca uzun zaman sanat uğraşının içinde böylesine dimdik ve ayakta kalabilmek. Önce gezginci tiyatrolarla yurt turnelerinde, sonra çeşitli sahnelerde, ardından 300'leri aşan sayısız filmlerde seyircimizin hemen hepsinin yakından bildiği bir büyük sanatçıyı yitirmenin hüznünü taşıyoruz.

Mümtaz Ener, soyu giderek tükenen bir büyük acılı kuşağın son temsilcilerinden biriydi. Cumhuriyet'in ilanıyla yaşıt bir zaman diliminden önce oyunculuk, tiyatro yöneticiliği, sonra senaryoculuk, film yönetmenliği, seslendirme sanatçılığı gibi çeşitli uğraşlar vererek bir tutku uğruna yıllar boyu uğraşıp bir ömür tüketti. 1948'de 25. sanat yılı için bir jübilesi yapılmıştı. 1973'te 45. sanat yılı için ikinci bir jübilesi daha yapıldı. Ama ayrılık duyumsatan bu jübilelere aldırış bile etmeden yine tiyatro kulislerinde, yine film setlerindeydi. Hiçbir güç onu baş koyduğu tutkularından koparıp alamamıştı.

Mümtaz Ener'in en önemli özelliği, sürekli bir tiyatro öğrenimi görmeden, sahne literatürünü öğrenmeden, Batılı ülkelerdeki sanat etkinliklerini izlemeden, sırf içindeki sanat ateşini, kişisel yetenekleriyle körükleyip geliştirmesi, kendi kendini yetiştirmiş olmasıydı. **"Alaylı"** bir sanatçı olduğu halde çağdaş meslektaşlarıyla her alanda boy ölçüşebilecek bir düzeye erişmişti. Sinemada karakter oyuncusu olarak yerini belirlemişti. Her rolün ayrı bir değeri ve özelliği olduğunu bilerek oynardı. Önemsiz ve küçük sanılan rollere bir başkalık vermek, onları hemen ön plana çıkarmak başlıca ilkesiydi. Sert, keskin çizgiler okunan güneş çalığı yüzüyle, taklitçilikten kaçınan, rol kesmeyen, davranışlarını bir mantık inceliği içinde çizmesini bilen bir kişiliğe sahipti. Oyunculuğu dışında yabancı filmlerin Türkçeleştirilmesi işinde de Halil Kâmil ve Halk Film'de önemli görevler üstlenmişti. Mikrofonik sesi, kusursuz doğal konuşmasıyla seslendirme alanında da haklı bir ün sağladı.

Mümtaz Ener 1907'de Muğla'da doğdu. İpsala Müftüsü **Hacı Ömer Efendi**'nin torunu, Trablus Posta Müdürü **Ömer Fehmi Efendi**'nin oğludur. 1923'te İstanbul Aşiyan İdadileri Kadıköy şubesinde okurken; tiyatro tutkusu yüzünden Şehzadebaşı Ferah Tiyatrosu'nda, İstanbul Opereti'nin **"Bülbül"** Opereti'nde züppe bir şair rolü oynayarak sahneye çıktı. Sonra Süreyya, Muhlis Sabahattin operetlerinde, Sadi Tek, Raşit Rıza topluluklarında, İzmir'de Nuri Genç Tiyatrosu'nda oynadı. Tenor Hafız İhsan Opereti ile Anadolu turnelerine çıktı. Tam 17 yıl yurdun her köşesini karış karış dolaştı. Halkevlerinde yönetmenlik yaptı. 1940'ta düşlerini süsleyen İstanbul Şehir Tiyatrosu'na girdi. **"Yayla Kartalı"**ndan **"Vişne Bahçesi"**ne, **"Üç Kızkardeş"**ten **"Müfettiş"**e dek sayısız oyunda rol aldı. 1957'de **Avni Dilligil**'le ilk (saat 6) temsili veren **"Çığır Sahne"**yi kurdu. Sonra Küçük Sahne, Ulvi Uraz, Oraloğlu tiyatrolarında oynadı. Mümtaz Ener'in kızı **Erden Ener** (1936) bir dönem Şehzadebaşı'nda kendi adına tiyatrosu olan bir sahne sanatçısıdır.

Mümtaz Ener sinemaya oyuncu olarak 1940'ta **"Yılmaz Ali"** filmiyle başladı. Aynı yıl **"Şevhet Kurbanı"**nda oynadı. O yılların ünlü filmleri **"Kahveci Gü-**

zeli", "Sürtük", "Kerem ile Aslı", "Deniz Kızı", "Yayla Kartalı", "Harman Sonu", "Senede Bir Gün", "Kerimin Çilesi", "Kızılırmak - Karakoyun", "İstiklal Madalyası", "Baba Katili"nde önemli kompozisyon rolleri üstlendi. 1945'te Refik Kemal Arduman'la birlikte "Köroğlu" filminin yönetmenliğini yaptı ve oynadı.

Senaryosunu yazıp, yönetmenlik yaptığı öbür filmleri: "Kanatlardan Türbe" (ilk uçak filmimiz), "Karadeniz Postası", "Hürriyet İçin Şahlanan Belde", "Güldağlı Cemile", "Onu Affettim", "İzmir Sokaklarında", "Papatya", "Zahidem."

Mümtaz Ener oyuncu olarak 1950'li yıllarda "Vatan İçin", "Ankara Ekspresi", "Şimal Yıldızı", "Istırap Şarkısı", "Bir Kadın Tuzağı", "Karasu", "Yaşamak Hakkımdır", "Sevdalı Gelin", 1960'lı yıllarda "Mahalleye Gelen Gelin", "Avare Mustafa", "Silah Arkadaşları", 'Şafak Bekçileri", "Gurbet Kuşları", "Karanlıkta Uyananlar", "Kızgın Delikanlı", "Satılık Kızlar", "Murtaza", "Artık Düşman Değiliz", "İffet", 1970'lerde "Utanç", "Nene Hatun", "Açlık", "Deli Yusuf, "Bir Gün Mutlaka", "Kan Kardeşler", "Hınç", "Cemo", Alın Yazısı", "Kaçaklar", "Yaşam Kavgası" gibi birçok filmde ilginç roller canlandırdı.

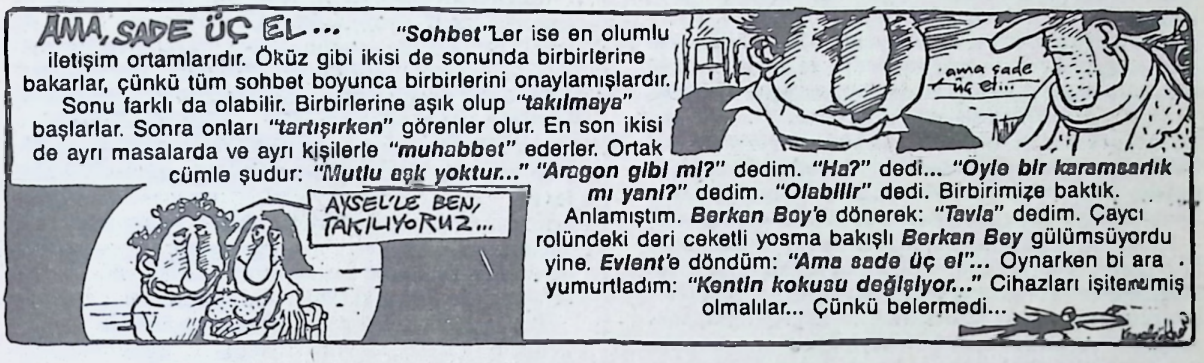

İsveç Sosyal Demokratları yeni program taslağını tartışıyor

Sosyalizm yerine ekonomik demokrasi

ŞAHİN ALPAY *18 eylül*

"Ne katışıksız plan ekonomisi ne de katışıksız piyasa ekonomisi, üretim hayatından beklenen, çevrenin korunması; herkese iş bulunması; ürünlerde çeşitliliğin, bölüşümde adaletin, ekonomik kalkınmanın ve sosyal güvenliğin sağlanması gibi çeşitli hedefleri tek başına gerçekleştirebilir. Bu amaçlara ancak kamusal yönlendirmeler ve piyasa ekonomisinin bir karışımı ile ulaşılabilir.

Piyasa mekanizmaları, üretimin istenilen ve ekonomik bakımdan gerçekçi yönelimi konusunda üreticilerle tüketiciler arasında çok çabuk ve iyi işleyen bir sinyalleşme sistemi oluşturur. Ancak piyasa mekanizmalarının çeşitli yetersizlikleri vardır. Dolayısıyla plan ekonomisi mi, yoksa piyasa ekonomisi mi sorusu, sosyal demokrasi açısından, her özel durumda hangi yöntemin refahın adil bir şekilde paylaşımı, ülkenin ekonomik kaynaklarının etkin bir biçimde kullanılması, çevrenin ve doğal kaynakların korunması amaçlarına en uygun düştüğü sorusundan ibarettir. Bu iki yöntem bağdaşmaz değildir; aksine birbirlerini tamamlar."

PLAN MI, PİYASA MI?

İsveç sosyal demokratlarının yeni parti programı taslağı, ekonomide devlet -planlama mı, piyasa mı sorusunu böyle yanıtlıyor. İsveç Sosyal Demokrat İşçi Partisi'nin (SAP) önümüzdeki yıl toplanacak olan kongresine sunulacak olan taslak, geçen haftalarda açıklandı. Partinin kuruluşundan bu yana kabul edeceği beşinci programın taslağı, 1 aralık tarihine kadar parti örgütü içinde tartışıldıktan sonra son şeklini alacak ve kongrede oylanacak.

İsveç Sosyal Demokrat İşçi Partisi, uluslararası sosyal demokrat hareket içinde özel bir konuma sahip. SAP son 57 yılın 51'ini iktidarda geçirerek iktidarda en uzun süre kalmayı başaran, böylelikle topluma damgasını vuran sosyal demokrat parti. Katışıksız bir sosyal demokrat parti oluşu; sosyal demokrasinin ideolojik sorunlarına ilişkin tartışmalarda daima ön planda yer alması; sosyal demokrat partilerin uluslararası örgütü Sosyalist Enternasyonal'de oynadığı öncü rol, SAP'ı dünya sosyal demokrat hareketi bakımından önemli kılan öteki özellikler. Partinin yeni program taslağı, uluslararası sosyal demokrat hareketin ulaşmış olduğu fikri ideolojik mevzilerin bir göstergesi olması bakımından önem taşımakta. Bu alanda, Sosyalist Enternasyonal'in geçen haziran ayında Stockholm'deki kongresinde kabul ettiği yeni İlkeler Bildirisi'ni tamamlayıcı nitelikte.

Parti tarihindeki en uzun program olma özelliğini taşıyan elli sayfalık yeni programın getirdiği en önemli yenilik, uzun vadede piyasa ekonomisi yerine planlı bir ekonomi kurma hedefinin terk edilmesi. 1975 tarihli son programda yer alan **"Ekonomik faaliyetlerin tümünün yurttaşların denetimi altındaki planlı bir ekonomi içinde eşgüdümü sağlanmalıdır"** şeklindeki ifade programdan çıkarıldı. Parti başkanı **Ingvar Carlsson**, bu değişikliği şöyle açıkladı: **"Eski prog-**

ramımızdaki kimi ifadeler, biz sosyal demokratların ekonominin merkezden planlanmasını savunduğumuz şeklinde yorumlanabilir. Oysa bu ifadeler, programın bütünü ile ve partimizin uyguladığı politikalarla bağdaşır nitelikte değildir" (Dagens Nyheter, 18.7.1989).

TOPLUM VE MÜLKİYET

Yeni program, sosyal demokratların mülkiyet hakkı konusundaki görüşünü de çok açık olarak belirtiyor. Sosyalizmin ilk dönemlerinde ekonomik düzenin demokratikleştirilmesi açısından özel mülkiyete son verilmesinin zorunlu görüldüğü, bu anlayışın, mülkiyet hakkının kullanılmasına hiçbir sınır getirilmemiş olan bir dönemin, **"işçi hareketinin çocukluk dönemindeki koşulların doğal bir sonucu"** olduğu belirtiliyor. Genel oy hakkı ve siyasal demokrasinin gerçekleşmesiyle, bu koşulların temelden değiştiğini ifade eden program aynen şöyle diyor: **"Siyasal iktidar, üretim araçlarının sahipliğine değil, yurttaşlık haklarına bağlandı. Böylelikle siyasal iktidarı, halkın toplumsal gelişme ve değişme talepleri doğrultusunda halk çoğunluğunun yararına olarak kullanma olanağı doğdu. Özel mülkiyet hakkı kaldı, fakat kapitalist üretim düzeni can alıcı noktalarda değişikliğe uğradı."**

Program, komünist ülkelerdeki deneyimlere atıfta bulunarak şöyle diyor: **"Üretim araçlarının mülkiyetinin devlete geçtiği ülkelerde edinilen deneyimler, mülkiyet hakkı üzerindeki bu değişikliğin, sosyalizmin özgürlük, eşitlik ve dayanışma amaçlarının gerçekleştirilmesini sağlamadığını göstermiştir... Sosyal demokrasinin üretim araçlarının biçimsel mülkiyetini değil, üretim ve ürünlerin paylaşımı üzerinde karar verme hakkını topluma mal etme yöntemi, daha basit olduğu gibi demokratik bir toplum kurma temel amacına daha uygun bir yöntemdir. Bu ekonomik hayattaki bütün sorun ve çelişkilerin ortadan kaldırıldığı anlamına gelmez. Ancak sürekli uyum içinde çalışan bir ekonomik sistemi gerçekleştirmek mümkün değildir... Demokrasi açısından önemli olan mülkiyet hakkı değil, üretim ve ürünlerin paylaşımı üzerinde karar verme hakkıdır."**

DEVLETLEŞTİRME

Yeni program, 1975 tarihli programın öngördüğü ilaç ve ders araçları sanayilerinin devletleştirilmesinden hiç söz etmiyor. Bununla beraber, "toplumun ortak çıkarlarının korunması açısından önemli olan durumlarda" devletleştirmelere başvurulabileceği belirtilmekte. (Sosyal Demokrat Parti'nin 50 yılı aşkın iktidarı sırasında tek bir devletleştirmeye başvurmamış oluşu bu bağlamda hatırlanması gereken bir husus. İsveç'te bazı devletleştirmeler 1976-82 yılları arasında sağ partiler koalisyonu tarafından yapıldı.)

Yeni programın temel kavramlarından biri, parti sözcülerinin son yıllarda sürekli olarak işledikleri **"yurttaşlık hakkı"** kavramı. Programda şöyle deniyor: **"Sosyal demokrasi, yurttaşlık hakkını mülkiyet hakkına, emeğin hakkını sermayenin hakkına, tüketicinin hakkını üretimin haklarına üstün kılacaktır... Bu amaçla, sosyal demokrasi, ekonomik gücün belirli ellerde toplandığı bir düzenin yerine, her kişinin yurttaş, ücretli ve tüketici olarak üretimin doğrultusunu ve ürünlerin paylaşımını, üretim aygıtının biçimlenmesini ve çalışma koşullarını belirleme hakkına sahip olduğu bir düzen kuracaktır. Bu şirketlerin faaliyetlerinin çerçevesini çizen ve piyasa mekanizmalarının işleyişini toplum açısından arzu edilen yönde etkileyen yasaların çıkarılması ve iktisadi -siyasi önlemler alınması yoluyla gerçekleştirilecektir."** Bu yönde alınacak önlemler arasında **"çeşitli kolektif sermaye biçimleri"** oluşturulmasından söz edilmekle birlikte, programın ücretli fonlarından (ya da bunların yerini alacak başka fon projelerinden) hiç söz etmemesi dikkat çekiyor. Şirketlerin kârlarından ve ücretlerden yapılan kesintilerle oluşturulacak ve sendikalar tarafından yönetilecek kolektif fonlar, 1970'lerin sonlarında İsveç'te ekonomik demokrasiyi gerçekleştirmenin başlıca aracı olarak savunulmaktaydı. Partiye üst üste iki seçim kaybettiren bu proje, miktar ve zamanla sınırlanarak uygulanmaya kondu.

KARŞILIKLI BAĞIMLILIK

"Karşılıklı bağımlılık" kavramı, yeni programın içerdiği temel kavramlardan biri. Bu kavram gerek ülkeler, gerekse bir toplumun farklı kesimleri arasındaki ilişkilere uygulanıyor. Program şöyle diyor: **"Karşılıklı - bağımlılığın zorunlu kıldığı uluslararası işbirliği, eşit uluslar arasında bir işbirliği olmalıdır. Özgür uluslar arasında gönüllü bir işbirliğiyle ancak tüm insanlığı tehdit eden tehlikeler ortadan kaldırılabilir."** Başka bir yerde şöyle denmekte: **"İnsanlar arasında savaş değil işbirliği yoluyla ancak toplumun ve dolayısıyla bireyin refahı sağlanabilir. İnsanlar arasında dayanışmanın özünü oluşturan karşılıklı saygı ve şefkat bu karşılıklı bağımlılık bilincinden doğar."**

Programın dikkat çeken başka bir özelliği, sosyalizmden pek az söz etmesi yanında, sosyalizm sözcüğünün her defasında demokratik sıfatı ile birlikte kullanılması. Carlsson bu durumu şöyle açıklamakta: **"Sosyalizm sözcüğü kötüye kullanılmıştır."** Sosyalist sıfatı demokrasiyi reddeden, fikirlerini zorla kabul ettirmek isteyen kimseler tarafından fazlasıyla kullanılarak anlamını yitirmiştir. Öte yandan **"Kendilerine sosyalist diyen, fakat gerçekte komünist olan ülkeler bulunduğu için, komünizmle sosyal demokrasi arasına sınır çekme gereği"** vardır.

Programın en büyük yeniliği, çevre sorunlarına çok geniş bir yer ayrılması. Bu konuda, **"Çevre sorunları sonradan onarım yoluyla çözülemez; önleyici tedbirler gerekir. Çevre sorunları, bireylerin yaşama alışkanlıklarını, şirketlerin de üretim teknolojilerini değiştirmelerini zorunlu kılmaktadır. Başarılı bir çevre politikası, çevrenin korunması ve doğal kaynaklardan tutumlu bir şekilde yararlanılmasında toplumun her kesiminin sorumluluk yüklenmesiyle mümkün olabilir"** deniyor.

Sosyal demokratların özgürlük, eşitlik ve kardeşliğin (dayanışma) hüküm sürdüğü bir toplumu kurma amacı değişmediyse de bu amaçlara ulaşmak için izlenecek yol, yararlanılacak araçlar konusundaki görüşlerinde zaman içinde köklü değişiklikler yaptıkları herhalde yadsınamaz. Sosyalist Enternasonal'in yeni İlkeler Bildirisi'nde ya da İsveç Sosyal Demokrat Partisi'nin yeni programında ifadesini bulduğu şekliyle sosyal demokrasinin, ortaya çıktığı ve geliştiği 19. yüzyıldaki biçimiyle sosyalizme hiç benzemediğine fazla kuşku yok. Ancak sosyalizmde kendi başına bir amaç değil, özgürlük, eşitlik ve kardeşlik amaçlarına hizmet edeceğine inanılan bir araçtı. Geçen yüzyıldan günümüze dünyanın ne denli büyük değişiklikler geçirdiğine ve kazanılan deneyimlerin zenginliğine bakıldığında, sosyal demokratların "araçlarda" değişiklik yapma ihtiyacını duymaları çok doğal.

'Yasak Oyunlar'da 1 dava, 2 soruşturma

19 eylül

ANKARA (Cumhuriyet Bürosu) — Ankara Basın Savcılığı, "Yasak Oyunlar" filmini, izleyicilerden gelen tepkileri gerekçe göstererek bitimine 18 dakika kala kesen Televizyon Daire Başkan Yardımcısı **Önder Ulay** hakkında **"görevini kötüye kullandığı"** savıyla dava açtı. Ankara DGM Savcılığı, yarıda kesilen bu film hakkında laikliğe aykırı unsurlar taşıdığı savıyla bir soruşturma başlattı.

Ankara Cumhuriyet Başsavcılığı yetkililerinden alınan bilgilere göre, Önder Ulay hakkında Ankara Asliye Ceza Mahkemesi'nde Türk Ceza Kanunu'nun 240. maddesi uyarınca, 1-3 yıl hapis istemiyle dava açıldı. TCK'nın bu maddesi, görevini kötüye kullanan memur yönünden öngörülen bu cezayı hafifletici nedenlerin bulunması halinde ise, verilecek cezayı 6 aydan 1 yıla kadar hapis olarak öngörüyor. Bu madde ayrıca ceza alan kişinin memuriyetten süreli ya da sürekli olarak yoksun kılınmasını da içeriyor.

Temmuz ayı sonlarında gösterime giren ve bitimine 18 dakika kala kesilen **"Yasak Oyunlar"** filmi için Ankara DGM Savcılığı da harekete geçti. Ankara DGM Savcılığı yetkilileri filmin TCK'nın 163. maddesinde tanımı yapılan laikliğe aykırılık unsurlarını içerip içermediği yönünden soruşturulacağını bildirdiler. DGM Savcılığı, soruşturma çerçevesinde Ankara Cumhuriyet Başsavcılığı'ndan da Önder Ulay hakkında yürütülen ve dava ile sonuçlanan soruşturmaya ilişkin bilgi aldı.

"Yasak Oyunlar" filminin yarıda kesilmesi, kamuoyunda geniş tepkilere yol açarken, TRT Genel Müdürü **Kerim Aydın Erdem**, olayı, **"Bir yayıncılık hatası"** olarak nitelemiş ve bir daha program kesilmesinin tekrarlanmayacağını bildirmişti. Ayrıca, TRT Genel Müdürlüğü Önder Ulay hakkında, filmi yarıda kesmesi nedeniyle bir idari soruşturma başlatmıştı. Alınan bilgilere göre Ulay hakkında yürütülen bu idari soruşturma henüz sonuçlanmadı.

Tren Kaçtı...

UĞUR MUMCU *20 eylül*

DYP Genel Başkanı Sayın Demirel'in *"erken seçim"* önergesi siyasal gündemi değiştirebilir mi?

Bir bakıma değiştirebilir. Bu öneri reddolunursa -ki kuşkusuz reddolacaktır- bu durumda TBMM İçtüzüğü'nün 77. maddesi gereğince, bir yıl geçmeden erken seçim önergesi verilemeyecek.

Böylece gündem bir yıl için kilitlenecek ve erken seçim yolunun artık tıkandığı iyice belli olacak.

Demirel, belki de Özal'ın cumhurbaşkanı olmasını istiyor. Neden derseniz, Demirel, Özal'sız ANAP'ı çok kolay eriteceğini ve ANAP milletvekillerini saflanna katıp başbakan olmayı düşünebilir.

Neden olmasın?

Yoksa, erken seçim yolunu tıkaması başka türlü nasıl yorumlanır?

SHP Genel Başkanı Sayın İnönü'nün *"parti liderleri dışında aday aranıp bulunması ve bu aday üzerinde uzlaşma sağlanması"* önerisi de Özal'a bu aşamada yeni bir oyalama olanağı daha verecektir.

Muhalefet partileri, Özal'ın köşke çıkmasını istemiyorlar mı? Yapacakları iş, birlikte karar vermek ve uygulamak olmalıydı. Özal, bu olasılıktan korktuğu için elinden geldiği ölçüde SHP ve DYP'nin birlikte hareket etmelerini önlemeye çalışıyor.

Siyaset, eldeki kozları kullanma sanatıdır. Muhalefet partileri, ellerinden kozları tek tek ANAP'a kaptırıyorlar.

26 Mart seçimlerinden sonra muhalefet partilerinin ellerinde çok güçlü bir silah vardı:

Toptan istifa.

Ne SHP, ne DYP bunu göze alamadı. Milletvekilleri Özal'ın "Her biri 25 milyon masraf yaptı, seçildi, hiçbir milletvekili bu yüzden erken seçimi istemez" yollu açıklamasını da içlerine sindirdiler.

Demirel'in *"Sine-i millete döneriz"* diye verdiği gözdağının da ne kadar yapay olduğu anlaşıldı. Özal, muhalefetin bu kadar ürkek, bu kadar korkak ve kararsız olduğunu bir kez daha anlayınca tam gaz Çankaya yokuşunu tırmanmaya başladı.

Muhalefet partileri 1 eylül günü TBMM başkanlık seçimlerine katıldıkları anda ellerindeki en büyük kozu da kaçırmış oldular.

Başbakanın deyişi ile *"tıpış tıpış"* gelip, bir de ANAP adayına oy verince inandırıcılıklarını büsbütün yitirdiler.

26 Mart seçimleri, bir *"iktidar boşluğu"* yaratmıştı, aradan geçen süre bu iktidar boşluğunun yanında bir de *"muhalefet boşluğu"* yarattı.

Yerel seçim sonuçlarından sonra seçmen tabanını yitiren iktidarın ne yapacağı değil, seçmen tabanında güçlenen muhalefet partilerinin neler yapabilecekleri önemliydi.

Seçmen 26 Mart günü görevini yapmış, oyunu vermişti. Artık iş, bundan sonra muhalefete düşüyordu.

Ama ne çare ki, muhalefet, bir türlü muhalefet olamıyor.

Arkasında seçmen çoğunluğunu toplayan muhalefet, 26 Mart gününden bu yana çelişkili, ürkek, kararsız tavırla Özal'ın ekmeğine yağ sürüyor.

Özal, bu gidişle, hiç kuşkunuz olmasın, cumhurbaşkanıdır. Ya kendisi aday olur ya da kendi doğrultusunda bir başka adayı öne sürer.

Buna karşı muhalefet partilerinin kullanacakları ne koz kaldı!

Hiç...

1 eylül günü istifa edemediler... Başkanlık Divanı'na üye vermeyerek Özal'ı erken seçime de zorlayamadılar.

Elde ne kaldı?

Erken seçim önergeleriyle ANAP grubundan oy almak...

Hiç de akla yatkın bir öneri değil bu.

Özal, bu taktiklerden yılıp, Çankaya'ya çıkmaktan niçin vazgeçsin?

Eğer Özal cumhurbaşkanı olursa ne olacakmış? Muhalefet partileri, Özal'ı Çankaya'dan indireceklermiş!

Nasıl indireceklermiş peki?

Anayasa, cumhurbaşkanının ancak *"vatana ihanetten dolayı"* TBMM üye tamsayısının en az üçte birinin önerisi üzerine üye tamsayısının en az dörtte üçünün vereceği kararla suçlanabileceğini yazıyor.

Bu yol işlemez.

Bir başka yol var mı? Varmış.

Muhalefet partileri, yapılacak ilk seçimle çoğunluğu oluşturacaklarmış, sonra da anayasayı değiştirip, Özal'ın görev süresini kısaltacaklarmış. Özal da Çankaya'dan işte böyle inecekmiş!

Bunlar boş sözlerdir.

Gerçeği görelim; Özal bugün 27 mart sabahına göre çok daha güçlüdür. Özal'a bu gücü kazandıranlar da doğrudan doğruya muhalefet partileridir.

Muhalefet partilerinin çelişkili, ürkek ve kararsız tutumları Özal'ın Çankaya'ya çıkışını gün geçtikçe kolaylaştırıyor.

Demokrasinin içine sürüklendiği kısır döngü, biraz da muhalefet partilerinin çapsızlıklarından kaynaklanıyor.

26 Mart günü seçmen *"Özal'ı düşür"* mesajı verdi ve muhalefet partileri bu mesajı yerine getiremediler.

İşin çok kaba özeti, ne yazık ki budur...

Zor Dostum Zor

ALİ SİRMEN *24 eylül*

AT'nin yürütme organı Avrupa Komisyonu'nun Türkiye'nin tam üyelik başvurusu ile ilgili raporundaki olumsuzluğu, eğer politikacılarımız, bilim adamlarımız, diplomatlarımız, gazetecilerimiz ya da kamuoyunun herhangi bir kesimi şaşkınlıkla karşılamışlarsa, işte o şaşkınlığa şaşmak gerekir.

AT'nin Türkiye ile masaya oturup görüşmesine, başka bir deyişle işi savsaklarken, kibarca oyalamaya bile kapıyı kapayan, üyelik görüşmeleri için belli bir tarih vermeye de gerek görmeyen rapor malumu ilan etmiştir.

Komisyon raporundaki olumsuz tutuma karşı, "Haçlılar" edebiyatına girişmenin, öfkelenmenin, bağırıp çağırmanın da anlamı yoktur.

Yapılacak en doğru şey oturup düşünmek ve ciddi bir karar vermektir. Her şeyden önce, Türkiye gerçekten AT'ye girmek isteyip istemediğini belirlemek zorundadır. Şimdi yöneticilerin dirençli başvurularına, kamuoyunda oluşan bu yöndeki olumlu havaya bakarak "Bu sorunun yanıtı açık, bakın herkes AT'ye girmekten yana" diyemeyiz. Unutmayalım, hemen her öğrenci bir üst sınıfa geçmek ister. Ama bu isteğin gerektirdiği çabayı gösterme-

yenlerin dileği yalnızca lafta kalır.

Türkiye eğer gerçekten AT'ye girmek istiyorsa, her şeyden önce bu adaylığın gereklerini yerine getirmek zorundadır.

Bu gereklerin neler olduğunu araştırırken, dilerseniz önce rapordaki gerekçelere bakalım. Henüz resmen açıklanmayan, ama beş kişiye imza karşılığı verilmiş olduğu belirtilen raporun gerekçelerini usta gazeteci Mehmet Ali Birand şöyle açıklıyor:

1- Türkiye'de enflasyonun yüzde 70 dolayında sürmesi, hükümetin öngörüsünün ise bunu yalnızca yüzde 50'ye düşürmek olması. AT'deki enflasyon oranı ise yüzde 3'tür.

2- Türkiye'de sosyal alanda şimdiye dek bir şey yapılmamış olması. İşsizlik sigortası gibi kurumların, sosyal mekanizmaların kurulmasının yıllar alacak olması.

3- 1992'de gerçekleşecek olan "tek pazar" hedefinin topluluğun enerjisini alacak olması ve topluluğun yeni sorunlarla uğraşacak gücü olmayacağı.

Özetlediğimiz bu üç gerekçenin, üçüncüsü Türkiye ile ilgili değil gibi görünüyorsa da, dolaylı bir dille de olsa, Türkiye'nin AT'nin başına sorunlar açacak bir ülke olduğunu dile getiriyor.

Doğrusu komisyon raporunun oldukça kibar bir dille kaleme alındığını ve yukarıdaki ekonomik ve sosyal gerekçelere daha birçoğunun eklenebileceğini, açık yüreklilikle söylemek gerek.

Gerçekten de Türkiye'nin AT'ye girmesi yolundaki tek engel, en iyimser öngörüyle, yüzde 70 dolayında olan, birden üç rakamlı düzeye fırlayabileceğini herkesin bildiği, yüksek enflasyonun allak bullak ettiği ekonomik yapı ya da sosyal güvenceler konusundaki eksiklikle sınırlı değildir.

-Türkiye'nin Avrupa Topluluğu içinde yer almasını engelleyen daha bir sürü temel yapı bozukluğu ile karşı karşıya bulunmaktayız.

Bunların başında, Türkiye'nin, çağdaş bir demokrasi olmadan, Avrupa demokrasileri topluluğu olarak nitelendirebileceğimiz bu birliğe katılmak istemesi geliyor.

Türkiye'nin özelliklerini göz önünde bulundurarak, Türkiye'nin kendine özgü bir demokrasisi olmasının hoşgörüyle karşılanması gerektiğini, ANAP'ın ağır topları, yarım yamalak demokrasi seçeneğinin yaman savunucuları çok söylediler. Ama onların anlamadığı nokta, AT'ye girmek için çağdaş demokrasinin asgari koşullarının yerine getirilmesinin şart olduğuydu.

Kimse bize, "demokrasiniz neden öyle değildir de böyledir" diye karışmaz, eğer biz onlardan herhangi bir istemde bulunmaz isek. Ama bir yandan belirli kuruluşlara üye olmak isteyeceksiniz, bir yandan da koşullarını yerine getirmeyeceksiniz ve sonra da neden böyle yapıyorsunuz diye kurnazlıkla karşınızdakinin direncini kırmaya çalışacaksınız. Bu lahmacun kurnazlığının, bu arabesk uyanıklığının hiçbir sonuç vermeyeceğini bir kez daha kanıtlamıştır Avrupa Komisyonu'nun raporu.

Kısacası Türkiye Avrupa ölçütlerine uyduğu zaman Avrupa Topluluğu'na tam üye olacaktır.

Türkiye'nin bugünkü yapısıyla Avrupa ölçütlerinin çok uzağında olduğunu da açıklıkla görmemiz gerekir.

Türkçenin Savaşçıları Yenilmeyecek...

OKTAY AKBAL *28 eylül*

"... O kurum, bir zamanlar dağlarda gezen eşkıyayı vuran jandarmaları kötüleyen şiirlerin yer aldığı ve o eşkıyayı kahraman yapan bir şiir kitabına birincilik ödülü vermişti. Birincilik ödülü o kurum tarafından verilmişti... Biz Atatürk'e sahip çıkmaya çalışıyoruz ve yalancı Atatürkçüler de bizi suçlamaya çalışıyorlar."

Devlet Başkanı Orgeneral Kenan Evren'in bir konuşmasıydı bu. Ardından Atatürk'ün kurucusu olduğu Türk Dil ve Tarih Kurumları tarihe karıştı. Bir devlet dairesi olan bugünkü ADTYK ortaya çıktı.

Bu konuda birkaç kez gerçekleri ortaya serdim. Yalnız gazete sütunlarında değil, savcılık soruşturmalarında da belirttim: TDK dağlarda gezen eşkıyayı vuran jandarmayı kötüleyen bir şiirin yer aldı-

ğı kitaba ödül vermemiştir. Ben Seçici Kurul Başkanıydım o ödülde. Yaşar Miraç'ın "Trabzonlu Delikanlı" kitabıydı ödülü kazanan yapıt. Orada böyle bir şiir yoktu. Ne var ki "Tercüman" Gazetesi manşet çekerek, Kabaklı, Ilıcak gibi yazarların suçlayıcı yazılarıyla TDK'yı güç duruma düşürmeye çalıştı. Devlet Başkanı da oyuna geldi. Türk Dil Kurumu ödülleriyle ilgili olarak üç kez cumhuriyet savcılığında ifade vermeye çağrıldık. Seçici Kurul olarak gerçeği anlattık. "Tercüman"da bir suçlama yazısı çıkıyor, ertesi gün savcılık bizi ifade vermeye çağırıyordu. Kenan Paşa meydanlarda konuşuyor, haydi biz yine savcılığa!

Ama boşa gitti bu kötüleme, suçlama girişimleri... Bu konuyla ilgili elimde üç takipsizlik kararı var. "Trabzonlu Delikanlı" kitabında böyle bir şiir olmadığını anlattık. Kitap konusunda herhangi bir soruşturma açılmadığını da. Ama bir kez herhangi birine kara sürülmesin, ne kadar doğruları sergileseniz de leke bir türlü silinmez. Yalan yanlış anımsanır yıllar boyu.

Türk Dil Derneği Genel Yazmanı Sevgi Özel'in "TDK Aklanmalıdır" yazısını okuyunca yeniden o karalama günlerine döndüm. Özel'in bir yanlış anımsaması var, önce onu düzeltmek isterim, ödül kazanan "Trabzonlu Delikanlı" kitabı yüzünden Yaşar Miraç, sıkıyönetim mahkemesinde yargılanmamıştır. Dolayısıyla da kitabın ya da şiirin aklanması diye bir durum söz konusu değildi. Sanırım Özel, bir dalgınlık sonucu böyle bir yanlışlığa düştü. Yaşadığım olaylar, elimdeki belgeler bunun kanıtlarıdır. Yaşar Miraç'ın "Trabzonlu Delikanlı" kitabı yöresel durumları, olayları, duygulanmaları içeren şiirlerle doludur, siyasal bir yanı olmayan şiirlerdir bunlar.

26 eylül günü Türk Dil Bayramı idi. TDK'nın kuruluşunun yıldönümü. Ben uzun süre TDK Yönetim Kurulu'nda bulundum. Biz, her 26 Eylül'de Dil Bayramı'nı bilinçli bir coşkuyla kutlardık. Üyelerimizle, Türkçeye sevgi duyanlarla birlikte. Geçmiş yıllarda devlet başkanları, başbakanlar, milli eğitim bakanları da katılırdı bu törene... 12 Eylül devrimci, çağdaş Atatürkçülüğün ortadan kaldırılmasında etkin oldu. Kendilerini "sahici", bizleri "yalancı" Atatürkçü sayan Kenan Paşa ve arkadaşları, Türk Dil Kurumu'nu kapattırarak Atatürk devriminin en güçlü bir kalesini yıkmışlardır. 12 Eylülcülerin veremeyecekleri pek çok hesap var, ama bu en önemlisil

Evet, 26 eylül günü Türk Dil Derneği birçok aydına, yazara, bilim adamına onur ödülleri verdi. Macit Gökberk'ten Yaşar Kemal'e, İlhan Selçuk'tan Sami Özerdim'e kadar Türkçenin önemini, tadını duyuran kişilerin yıllardır sürdürdüğü devrimcilik savaşı böylelikle değerlendirilmiş oldu. Doğallıkla yalnız bu kişiler değildir. Türk diline katkıda bulunan, Türkçenin savaşını verenler, Türk dili savaşçısı var.

Sevgi Özel, "TDK Aklanmalıdır" demiş. Bu görüşe katılmıyorum. TDK "aklanacak" bir şey yapmadı ki! Aklanacak olan Kenan Paşa ve arkadaşlarıdır. Onların buyruğuna uyan o zamanki Danışma Meclisi üyeleridir. TDK bütün soruşturmalardan yüzünün akıyla çıkmıştır. Sevgi Özel'in dediği gibi, "TDK gibi bir çok demokratik kuruluşun, güzelliğin canına okuyan 12 Eylül felsefesi de, temsilcileri de sınıfta kaldı." Şimdi gazetelerde "değişen ve gelişen zamana uyum göstererek" üç beş yıl önceki katı tutumların yağ gibi eridiğine tanık oluyoruz.

Hiç kuşkusuz, Atatürk'ün kurduğu Türk Dil ve Tarih Kurumları eski kişilikleri, nitelikleriyle devrimci görevlerine er geç kavuşacaklardır. Geçen zaman Atatürk devrimcilerinin gücünü, etkinliğini bir kat daha arttırmıştır.

Dil Bayramı, Atatürk devrimine yürekten bağlı olanlara kutlu olsun.

Hasıraltı edilen rapor

ABDURRAHMAN YILDIRIM *28 eylül*

Başbakanlık Yüksek Denetleme Kurulu, bir yıllık kârı düzeyinde bir fiyatla İskandinav Hava Yolları'na (SAS) satılan USAŞ'ın değerlendirmesinde esas alınan yabancı danışman firmanın raporunda hatalar belirledi. Kurul yaptığı denetlemede, özelleştirmeyle ilgili satış duyurularında USAŞ'ın kârının düşük gösterildiğini, değerlemenin yapıldığı 1987 yılına ait 11 milyar 135 milyon liralık finansman fazlasına karşılık danışman firma raporunda şirketin 443.9 milyon lira finansman açığı verdiğinin belirtildiğini saptadı.

Kurul bu durumu 4 Ağustos 1989 tarihli bir yazıyla özelleştirmeyle ilgili Devlet Bakanlığı'na iletti. Yüksek Denetleme Kurulu'nun **"Toplu Konut ve Kamu Ortaklığı İdaresi tarafından değerlendirilmesini"** isteyerek gönderdiği bu yazıya karşılık, USAŞ'ın hisse devir anlaşması 11 ağustosta imzalandı. 24 ağustosta da hisselerin devri gerçekleştirildi.

Yüksek Denetleme Kurulu Başkanı **Şükrü Akgüngör** imzasıyla 4 ağustosta Güneş Taner'in başında bulunduğu Devlet Bakanlığı'na gönderilen **"USAŞ'ın özelleştirilmesi"** hakkındaki yazıda, **"Yabancı firma raporunda USAŞ'ın 1987 yılı işlemlerinde finansman açığı verdiği şeklinde değerlendirilmesine katılmak mümkün görülmemektedir"** denildi. Kurul, denetiminde, USAŞ'ın özelleştirilmesinde mali danışman olarak görev yapan **The First National Bank of Chicago** ve **Uluslararası Bankası** ile **Arthur Young** denetim firmasının satışa esas olmak üzere birlikte hazırladıkları raporda şu hataları belirledi:

• **USAŞ'ın kârı düşük gösterildi:** Danışman firma raporunda USAŞ'ın 1987 yılı işletme faaliyet kârı 3 milyar 836 milyon lira olarak saptandı ve özelleştirmeyle ilgili satış duyurularının yapıldığı gazete ilanlarında da bu rakam gösterildi. Oysa USAŞ'ın kârı 3 milyar 836 milyon lira değil 5 milyar 13 milyon lira olup, bu rakam şirket yönetim kurulunda ve genel kurulunda kabul edildiği gibi Yüksek Denetleme Kurulu'nun 1987 yılı denetim raporunda aynen yer aldı. Şirketin kârının düşük gösterilmesi kıdem tazminatı fonu karşılığının, **"dönem giderleri"** olarak muhasebeleştirilmesinden kaynaklandı. Yüksek Denetleme Kurulu ise kıdem tazminatlarının, geçmiş yılla-

ra ait olduğundan işletme faaliyeti kârını etkilemeden, faaliyet dışı gider ve zararlar hesabına alınması gerektiğini vurguladı. Kurul, tek düzen muhasebe sisteminin de bunu gerektirdiğini ifade etti.

• Finansman açığı değil, fazlası var: Yüksek Denetleme Kurulu, yabancı firma raporunda yer alan USAŞ'ın 443.9 milyon lira cari işlemler açığının doğduğu hesabının da yanlışlığını ortaya koydu. USAŞ'ın 1987 yılında toplam kaynaklarının 85 milyar 22 milyon lira toplam ödemeleri ise 84 milyar 229 milyon lira toplam ödemeleri ise 84 milyar 229 milyon lira olarak gerçekleştiği ve yıl sonunda oluşan 773 milyon liralık kaynak fazlası ile yatırımların finanse edildiği belirtildi. USAŞ'ın yıl içinde yarattığı kaynak fazlası ile yatırımlarını finanse etmesi yanında arta kalan 10 milyar 92 milyon liralık finansman fazlasını da bankalarda mevduat olarak değerlendirdiği kaydedildi. Raporda şirketin bu hesaplardan 2 milyar 744 milyon liralık faiz geliri elde ettiğinin kaydedildiği yazıda şöyle denildi:

"Bankalarda tutulan mevduatın ihtiyaç fazlası finansman kaynağı olduğu dikkate alınırsa USAŞ'ın 1987 yılındaki finansman yapısını belirleyen cari işlem ya da kaynak ödeme farkı olarak tanımlanabilecek finansman fazlasının 11 milyar 135 milyon lira düzeyine ulaştığı anlaşılmaktadır. Bu durumda yabancı firma raporunda USAŞ'ın 1987 işlemlerinde finansman açığı verdiği şeklinde değerlendirmesine katılmak mümkün görülememektedir. USAŞ 1988 yılı çalışmalarını 11 milyar 443 milyon lira işletme faaliyet kârı, 7 milyar 728 milyon lira dönem kârı ile kapatmış bulunmaktadır."

Başbakanlık Yüksek Denetleme Kurulu Başkanı Şükrü Akgüngör'ün yazısında denetlemenin bizzat USAŞ Genel Müdürlüğü tarafından istendiği belirtildi. Yazıda, genel müdürlüğün denetleme isteği açıklanırken de şöyle denildi:

"USAŞ'ın 1987 yılında 8.5 milyar lira, 1988 yılında 17.7 milyar lira kâr elde ettiği, faaliyetlerinin belirli bir düzeye yükseldiği, Türkiye'ye uçan yabancı hava yolları nezdinde prestijlerinin arttığı, uluslararası trafiğe açık 6 havalimanında dünyaca belirlenmiş standartlarda hizmet veren kârlı ve verimli bir kuruluş haline geldiği, öz kaynaklarının yeterli düzeyde olduğu, DPT'nin Morgan Guaranty Bank'a 1984 yılında yaptırdığı "Özelleştirme Ana Planı" raporunda USAŞ'ın değerinin 64 milyon dolar olarak tespit edildiği, aynı raporda yer alan mali projeksiyondaki faaliyet kârı ve toplam hasılat değerlerinin üzerine çıkıldığı dile getirilerek satış görüşmelerinde Toplu Konut ve Kamu Ortaklığı İdaresi'nin tüm bu gerçekleri dikkate alması gereği üzerinde durulmaktadır."

14.5 milyon dolara İskandinav Hava Yolları'na satılan USAŞ'ın değerlemesi, 1987'nin ilk yarı bilançosu üzerinden yapılmıştı.

IMF göz dikti

UFUK GÜLDEMİR *30 eylül*

WASHINGTON — Dünya Bankası Başkan Yardımcısı **Wilfried Thalwitz**'in Türkiye'yi IMF'ye çağıran basın toplantısına Türk hükümetinden gelen tepki nedeniyle, IMF ve Dünya Bankası yetkilileri, son günlerde daha yumuşak, daha pembe mesajlar vermeye başladı. Ancak yine de enflasyon oranının yüksekliğinin, Türkiye'nin halen göreceli olarak iyi durumda olan dış ekonomik ilişkilerini olumsuz yönde etkileme tehdidine dikkat çekmekten kaçınmıyorlar. Buna bağlı olarak da ister IMF ile yeni bir **"istikrar programı"** anlaşması yoluyla olsun, ister Türk hükümetinin kendi inisiyatifi ile olsun yeni bir **"kemer sıkma"** tedavisine hemen girilmesini istiyorlar.

Gerek önceki gün Türk gazetecilerin sorularını yanıtlayan Dünya Bankası Başkan Yardımcısı **Kureyşi**, gerekse ayaküstü sohbet edilen diğer Dünya Bankası üst düzey yöneticileri koro halinde bu görüşleri dile getirdiler. Örneğin Kureyşi, **"IMF'ye gelip gelmeme kararı hükümetin, ama bana kalırsa bunun avantajı şu olur: Aralarındaki iyi ilişki nedeniyle hükümete iyi tavsiyelerde bulunabilirler"** dedi. IMF Başkanı Camdessus'a ise, **"Türkiye ekonomisinin IMF reçetelerini uygulamış olmasına karşın hâlâ yüksek enflasyon sancısı çektiği"** hatırlatılıp görüşlerinin sorulması üzerine, **"Ben öyle söylemezdim. Bence IMF reçeteleri kısmen uygulandığı için dir ki sorunlar var"** yanıtını verdi. Camdessus, bu durumda ne yapılacağının sorulması üzerine de **"Ne yapılması gerektiği konusunda kamuoyu önünde tavsiyelerde bulunmadan önce, bunu özel görüşmelerde dile getireceğiz"** diye konuştu. IMF'nin bir ülkeye gelişinin klasik usulü bu.

Önce konuya kokteyllerde, özel sohbetlerde değinilmeye başlanıyor. Sonra Thalwitz'in **"Türkiye'nin IMF'ye gelmeye ihtiyacı var"** derken yaptığı gibi, kamuoyu önünde bir **"uyarı"** veriliyor. Ardından, IMF Başkanı'nın açıkladığı gibi, resmi görüşmelerde dile getiriliyor. Karşı taraf hâlâ tınmıyorsa kamuoyuna dönülüp olay anlatılıyor. Türkiye bu merdivenin ilk iki basamağını çıktı.

Önceki gün Türk gazeteciler ile sohbetinde, Kureyşi'ye Dünya Bankası toplantıları için Washington'da olan **"Devlet Bakanı Güneş Taner'in iyimserliğini paylaşıp paylaşmadığı"** soruldu. Kureyşi, yanıtına **"Bu çok zor bir soru"** diye başlayarak havayı çok iyi veriyor. Bir yanda sorumlu bir ekonomi, diğer yanda bunun sorumlusu dost hükümet; ayrıca bir de Devlet Bakanı Güneş Taner unsuru var. Taner, Dünya Bankası ve IMF ile görüşmelerde elbette ki onların fikirlerini değiştirebilmiş değil, ama ataklığı ile biraz ürkütmüş durumda. Bu bakımdan Türk ekonomisi ile ilgili görüşleri sorulan herkes şimdilik, söze olumlu bir tablo çizerek başlıyor.

Kureyşi de söze, hükümetin son zamanlarda aldığı ticaretin liberalizasyonu ve kısmi konvertibilite ile ilgili kararların ekonomi üzerinde sağlıklı bir mali disiplin getirdiğini anlatarak girdi. Gerçi Kureyşi hep Başbakan Özal'a yakın oldu, ama o dahi bu soruya enflasyon oranı konusunda alarm ziline basmadan yanıt veremedi. Enflasyona, hükümetin **"aniden aldığı ücret zammı kararlarının yol açtığını"** kaydetti. Bir soru üzerine, **"Yüksek enflasyonun Türkiye'nin takdir edilecek dış ekonomik ilişkilerini ve ihracatını tehlikeye düşürdüğünü"** belirten Kureyşi, **"Şu ana kadar öyle bir işaret yok, ama tehlike var"** diye konuştu. Kureyşi, **"Türkiye'nin IMF'ye ihtiyacı olduğu yönünde Thalwitz'in açıklamasına katılıyor musunuz?"** sorusuna şöyle yanıt verdi:

"Türkiye'nin iyi, güçlü ve sürekli bir anti enflasyonist programa ihtiyacı var. IMF birçok ülkede bu tür programlara destek vermiştir. Thalwitz, IMF'nin yararlı bir rol oynayabileceğini söylerken haklıdır. Fakat Türkiye'nin neye ihtiyacı olduğunun kararı Thalwitz'e değil Türk hükümetine aittir. IMF'ye gelip gelmeme kararı hükümetin. Ama bana kalırsa bunun avantajı şu olur: Aralarındaki iyi ilişki nedeniyle hükümete iyi tavsiyelerde bulunabilirler."

Üst düzeyde bir başka Dünya Bankası yetkilisi de Türk gazetecilerle brifingde aynı konuda şunları söyledi:

"Türkiye geçmişte çok iyi şeyler yaptı: İhracatı arttı, kredisi yükseldi. Tek sorun bütçe açığı, bunun nasıl çözüleceği de taktik bir konu. Ya IMF'ye gidersiniz, yardım ederler, para verirler ya da kendiniz yaparsınız. Bu politik bir konu. Asıl iş, bütçe açığı sorununa çare bulmak. Eğer bu soruna bir an önce çözüm bulunmazsa dış ekonomik ilişkilerde elde ettiğiniz olağanüstü başarı fazla ömürlü olmaz. Uluslararası piyasalardan bir daha dışlanmak istemiyorsanız, borç sorunu ile bir kez daha yüz yüze kalmak istemiyorsanız bir çözüm lazım. Bu söylediklerime Türkiye'de kimsenin itirazı olacağını sanmıyorum."

Söz konusu yetkili, politikacıların IMF olmadan kendi başlarına acı ilaç vermekte gönülsüz davrandığı hatırlatılınca şöyle dedi:

"Buna inanmıyorum. Bizzat politikacılar tarafından yürürlüğe konmuş kemer sıkma politikaları örnekleri çoktur. Meksika'da oldu. Arjantin'de de hükümet çok dramatik önlemler alıyor. Kimse onların bu önlemleri seçimlerden önce alabileceğini düşünmemişti."

— Maşallah, henüz altı yaşında... Elimde büyüdü!..

Avrupara Mevduat Hesabı... Dünyapara Mevduat Hesabı...

Cumhuriyet

66. Yıl; Sayı: 23403 Kurucusu: Yunus Nadi 600TL. (KDV dahil) 18 Ekim 1989 Çarşamba

"İyi Banka"da hizmet hizmet üstüne. Genç PAMUKBANK iyi bankadır

Özal açıkladı: Adayım

Cumhurbaşkanlığı seçimine 3 gün kala ANAP grubunda adaylığını açıklayan Özal'ı milletvekilleri uzun süre ayakta alkışladılar ve elini öpmek için kuyruğa girdiler

Çok düşündüm *Adaylığım bahis konusu olunca çok düşünmem tabiidir. Ben bu partinin kurucusuyum. Memlekete büyük hizmetler yaptım. Hiçbir parti liderine nasip olmayacak şekilde arkadaşlarımın desteğini gördüm. Ben mucadeleyi seven bir insanım. Neticede adaylığımı koymaya karar verdim.*

Kazık kakacak değildim *Ben ANAP'ın başında başka parti liderleri gibi, eskiden olduğu gibi kazık kakacak değilim. Gün gelecek zaten ayrılacağım. Emri hak vaki olacak gene ayrılacağız. Herhalde eğer aday gösterilip yukarıya seçilirsem, bu değişiklik daha kolay olacak, o kanaate vardım.*

Atama mı yaparım? *Şöyle laflar çıktı: "Siz ayrıldıktan sonra parti dağılır". Bugün kanaatim şudur: ANAP sağlam bir partidir, hiçbir şey olmaz. Başbakan ataması konusu uzun bir süre konuşulmamalı. Hem nasıl yapacağımız da belli değil. Atama mı yaparız, başka bir şey mi, bakacağız.* 10. Sayfada

El öpme kuyruğu — Özal, ANAP grubunda "Neticede adaylığımı koymaya karar verdim" dediği anda ANAP milletvekilleri ayağa kalkarak salonu alkışa boğdu. Teşkilat Başkanı Demirtaş başta olmak üzere bazı ANAP'lılar gözyaşlarını tutamadılar. Daha sonra ANAP milletvekilleri Özal'ın elini öpmek için kuyruğa girdiler. (Fotoğraf: Rıza Ezer)

Özal'ın Çankaya takvimi

- 20 ve 24 ekimde yapılacak birinci ve ikinci turlarda seçilmesi olanaksız gibi.
- TBMM Başkanlığı seçiminde de görüldüğü gibi, 31 ekimde yapılacak üçüncü turda gerekli 226 oyu elde edecek ve o andan itibaren partisiyle ilişkisi kesilip, TBMM üyeliği düşecek.
- 9 kasımda Köşke çıkarak, görevi 7. Cumhurbaşkanı Kenan Evren'den devralacak.
- 10 Kasım'da ilk resmi törenine Anıtkabir'de katılacak. 10. Sayfada

MECLİS'TEN

'Kişiye özel'

AHMET TAN

ANKARA — "Neticede adaylığımı koyuyorum" sözü ile patlayan alkış fırtınası, ayağa fırlayanların sevinç naraları, "yaşa... var ol..." sesleri.

Bir buçuk saattir kürsüde olan Turgut Özal'ın yüzü birdenbire kireç gibi beyazlaştı. Alkışlar gerçekten zafer tam tamlarını andırıyordu.

Özal'ın yüzünün birdenbire beyaz kesilmesinin nedeni, bu alkış fırtınası mı idi, "Adaylı-

(Arkası Sa. 16, Sü. 3'de)

CÜNEYT ARCAYÜREK yazıyor

Hayal Ettiği Sürece...

ANKARA — Saatlerin 12.05'i gösterdiği sırada, siyah giysiler içinde kürsüde duran şişman adam, "Neticede" diye başlayıp bir an soluklandıktan sonra "Adaylığımı koymaya karar verdim" dedi.

Her cumhurbaşkanı seçiminden sonra Ankara Kalesi burçlarından atılan yüz bir pare topun sesleri ANAP grubunda yankılanmıyordu. Henüz adaydı, fakat ANAP milletvekillerinin alkışları patlayan bir dinamit gibi kulakları sağır ediyordu. Müstakbel ANAP cumhurbaşkanı

(Arkası Sa. 16, Sü. 4'te)

Muhalefet: İndiririz

İNÖNÜ

Hayırlı olsun demek zor

Özal'ın cumhurbaşkanlığını "geçici" ve 'hayali cumhurbaşkanı' olarak niteleyen İnönü, cumhurbaşkanlığı seçimine katılmayacaklarını tekrarladı. İnönü, cumhurbaşkanlığı seçiminin üçte iki çoğunlukla yapılması, aksi halde Meclisin fesholmasını öngören anayasa değişikliği yapacaklarını söyledi. 11. Sayfada

İnönü - Hayali cumhurbaşkanı

DEMİREL

Millet seni orada oturtmaz

DYP *lideri, Balıkesir'de yaptığı konuşmada, "Özal'ı halkın önüne çıkamayacak hale getirmek hepimizin boynunun borcu olsun. 'Ne yapalım, gelsin otursun' derseniz, başınıza taş yağar. Sayın Özal, siz kimin cumhurbaşkanı olacaksınız, millet seni reddetmedi mi?" dedi.*

GÜNSELİ ÖNAL'ın haberi 11. Sayfada

Demirel — Kimin cumhurbaşkanı?

▶**Ecevit** *Özal'ı ANAP itti* ▶**Erbakan** *Hırsını yenemedi* ▶**Türkeş** *21.80'le mi?* 11. Sayfada

Veliaht fermanı bekleyişi

İZMİR'den HİKMET ÇETİNKAYA

Yeni Bir Dönem

İZMİR — Başbakan Özal, cumhurbaşkanlığı adayı olduğunu dün sabah ANAP Meclis Grubu'nda açıkladı.

Şimdi Türk siyasal yaşamında yeni bir dönem başlıyor. Özal'sız bir siyasal tabloda, ANAP içindeki yeni gelişmeler, bir bakıma "çalkantı" diyebileceğimiz devinim, tavandan tabana doğru hızla yayılacak.

(Arkası Sa. 16, Sü. 4'te)

Özal'ın adaylığını açıklaması ANAP kulislerinde başbakanın ve Genel Başkanın kim olacağı tartışmasını ön plana getirdi. Ancak Özal'ın halefini kendisinin belirlemesi bekleniyor.

Özal'ın Siyasi Partiler Yasası'nda kongre yapma süresini değiştirerek, 1.5 yıl zaman kazanmayı planladığı ve seçeceği genel başkanın delegeler tarafından görevden alınmasını engellemeyi düşündüğü belirtiliyor.

FARUK BİLDİRİCİ

ANKARA — Başbakan Turgut Özal'ın Cumhurbaşkanlığına adaylığını açıklamasıyla birlikte ANAP Genel Başkanlığı'na ve Başbakanlığa kimin geleceği sorunu ANAP kulislerinde ön plana çıktı. ANAP'ta Özal'ın halefini kendisinin ataması ve olağanüstü kongre tarihini Siyasi Partiler Yasası'da değişiklik yaparak, 1991'e ertelemesi bekleniyor. Ayrıca Özal'ın Cumhurbaşkanlığı seçiminden sonra kurulacak yeni hükümette güçlü başbakan yardımcılığı sistemini benimseyeceği ve Hüsnü Doğan'ın da Başbakan Yardımcılığı'na getirileceği kaydediliyor.

Özal'ın adaylığını açıklamasından sonra kulislerde gözler halef sorununa çevrildi. Halefler arasında adı geçenlerden Maliye ve Gümrük Bakanı Ekrem Pakdemirli halen Moskova'da bulunuyor. Adaylardan Dışişleri Bakanı Mesut Yılmaz, Cumhuriyet muhabirinin sorusuna, "Biraz daha beklemek lazım" yanıtını verdi. Hasan Celal Güzel, Özal'ın açıklamasından sonra kendisini destekleyen bazı milletvekilleriyle toplantı yaptı. Güzel'in adaylığı konusunda önümüzdeki 1-2 gün içerisinde kesin açıklama yapması bekleniyor. Güzel, "Çalışmalarını hızlandırarak sürdüreceğini" bildirdi.

Başbakanın adaylığını destekleyeceğini söyleyen Mehmet Keçeciler, "Aday olacak mısınız?" sorusuna, "Parti içindeki görüşmelerimizi devam ettiriyoruz. Henüz birşey söylemek için erken, eski görüşlerimi muhafaza ediyorum. 31'ine kadar vaktim var" yanıtını verdi. Keçeciler'in adaylıktan çekilebileceği ifade edilirken, Özal'ın adaylarda aradığı nitelikler de şöyle sıralanıyor:

"— Yabancı dil bilmesi ve adı parti içi muhalefet gruplarına karışmamış olması.

— ANAP'ın kuruluşundan beri Özal'ın yanında olması.

— Ekonomi bilmesi.

— Geçiş dönemi liderliğini kabul etmesi ve Özal'dan bağımsız davranmayacak bir kişiliğe sahip olması."

Bu nitelikler göz önünde tutulduğunda en güçlü adayın halen

(Arkası Sa. 16, Sü. 6'da)

Evren, Konsey üyeleri ve Ulusu'ya oto ve konut

12 Eylül'e vefa yasası

TBMM'*ye sunulan bir yasa tasarısıyla Evren'e özel emeklilik aylığı bağlandı. Cumhurbaşkanlığı Konseyi üyelerinin emekli maaşları arttırıldı, yeni cumhurbaşkanının maaşı da yükseltilerek katsayıya bağlandı.*

ANKARA (Cumhuriyet Bürosu) — Turgut Özal'ın cumhurbaşkanlığa aday olduğunu açıklarken TBMM Başkanlığı'na gönderilen bir yasa tasarısı ile cumhurbaşkanının alacağı aylık net ödeneğin milletvekillerinin aylık ödenek ve yolluklarının net tutarının iki buçuk katından az olamayacağı hükmü getirildi. Tasarı, görev süresi dolan cumhurbaşkanlarına araç ve konut verilmesini, özel emeklilik aylığı bağlanmasını, Manisa'da Kenan Evren üniversitesi kurulmasını, Karakaya Barajının adının Kenan Evren Barajı olarak değiştirilmesini de öngörüyor. Benzeri hükümleri içeren bir kanun hükmünde kararname daha önce Cumhurbaşkanı

(Arkası Sa. 16, Sü. 2'de)

EVREN: EŞYALARIMI TIR'A YÜKLEDİM 10. Sayfada

OLAYLARIN ARDINDAKİ GERÇEK

Aklım Sana Emanet...

Bir soru işaretinin çengeli ortadan kalktı. Gerçi bu soru işareti cılızdı. Özal'ın cumhurbaşkanlığına adaylığı son günlerde kesinleşmiş gibiydi; şimdi durum daha belirgindir.

Ancak belirginleşen durumun Türkiye'nin yarınlarına daha çok soru işaretlerini yüklediği de bir gerçektir.

Ankara'daki diplomatik çevrelerin olaya yaklaşımları belki de en iyi açıklamayı özetlemektedir: "Özal son dönemde zor durumda bulunuyordu. Ekonominin yönetimi yok gibiydi. Muhalefetin erken seçim için yaptığı baskıların daha da yoğunlaşması bekleniyordu. Kamuoyu yoklamaları partinin halk desteğini yitirmeye devam ettiğini gösteriyordu. Özal'ın mevcut çalışma temposunu daha ne kadar sürdürebileceği konusunda ciddi kuşkular bulunuyordu. Yani, bir bakıma Özal çaresizdi. İktidarda kalmanın tek yolunun Çankaya'dan geçtiğini anlamıştı."

Özal çaresiz miydi?

Eğer bu sorunun yanıtı "evet" olursa, kendisini kurtarmak için Çankaya'yı sığınak isteyen bir cumhurbaşkanı adayı karşısındayız.

Ancak olayın bu kadar basit

* * *

(Arkası Sa. 16, Sü. 1'de)

■ **Ermeni tasarısı kabul edildi** *Senatör Dole tarafından hazırlanan Ermeni tasarısı Adalet Komisyonu'nda kabul edildi.* 3. Sayfada

■ **Karar günleri** *Demokratik Almanya'da reform isteğiyle düzenlenen son 40 yılın en kitlesel gösterileri hükümet üzerinde yoğun baskı unsuru oluşturuyor.* 3. Sayfada

■ **Yeni şef Abbado** *Herbert von Karajan yerine Berlin Filarmoni Orkestrası'nın başına İtalyan Claudio Abbado seçildi.* 5. Sayfada

■ **Rowicki öldü** *Polonya müziğinin yeniden inşasında en önemli rolü oynayan Rowicki, Varşova'da 75 yaşında öldü.* 5. Sayfada

■ **Yağmur İstanbul'u çarptı** *Vapur seferleri aksarken, trafik felç oldu. Yer yer kazalar ve su baskınları yağmurun İstanbul'daki bilançosuydu.* 8. Sayfada

■ **7 SHP'liye disiplin yolu** *Paris'teki 'Kürt Konferansı'na katılan 7 SHP milletvekili 'kesin ihraç' istemiyle Disiplin Kurulu'na sevkedildi.* 15. Sayfada

■ **Milan-Real Madrid** *Avrupa Şampiyon Kulüpler Kupası'nın ikinci tur ilk maçında iki dev karşı karşıya geliyor.* Sporda

■ **Pahalı oyuncak Batman** *Batman modası Avrupa'yı da sardı. Bu modada filmin kendisi değil Batman fetişiyle piyasaya sürülen yan ürünler önem taşıyor.* Arka Sayfada

■ **Korotiç'e 'fırça'** *Gorbaçov'un başta Korotiç olmak üzere birçok glasnost yanlısını Komünist Partisi'ne karşı gelmekle suçladığı bildiriliyor.* Arka Sayfada

GÖZLEM

UĞUR MUMCU

Dün, Bugün, Yarın...

Özal, adaylığını resmen açıkladı. Sayın Özal, artık Çankaya'ya çıkıyor.

Özal, öteden beri aklına koyduğu cumhurbaşkanlığı planını 1987 seçimlerinden bu güne kadar adım adım uyguladı.

Özal'ın cumhurbaşkanı olması ile birlikte "parlamenter

(Arkası Sa. 16, Sü. 7'de)

Günümüzün Romeo ve Julietleri...

İLHAN SELÇUK *1 ekim*

"Romeo ve Juliet" çok eski bir söylenceden kaynaklanıyor; *Efes*'li *Ksenofon*'dan *Boccacio*'ya değin birçok yazar konuyu işlemiş; *Şekspir,* İtalyan öykücü *Bandello*'dan esinlenmiş; ama, iki sevdalının ölümsüzlüğü, hep İngiliz oyun yazarının adıyla anılır, anlatılır, yinelenir:

Verona'da birbirinin kanına susamış iki aile arasındaki derin düşmanlık iki âşığın kavuşmasını olanaksızlaştırır.

Romeo, Juliet'i sınırsız bir aşkla sevmektedir; Juliet, dipsiz bir sevdayla Romeo'ya tutkundur. İki genç töreleri hiçe sayarlar; aşkın körgüdüsünde ölüme süreklenirler. Birbirlerine kavuşamazlar; kuşaktan kuşağa aktarılan ölümsüz bir aşkın simgelerine dönüşürler.

Peki, Montague'lerle Capulet'ler arasındaki düşmanlığın kökeni nereden kaynaklanıyor? Hiç kuşkusuz böyle işlerin temelinde mal mülk kavgası yatar; kan davalarının nedenleri çoğu zaman toprak paylaşımından doğmaz mı?

Sanatın yüce doruklarına ulaşan soluklar çoğu zaman somut gerçeklerin körüğüyle üflenir.

★

Çağımızda eski dönemlerin düşmanlıkları aşılıyor; töreler etkisini yitiriyor, özgür aşkların yaşanmasına yemyeşil ışıklar yakılıyor; ama, günümüzde de kadınla erkek ölümsüz bir sevdanın bilincinde bütünleşebiliyorlar mı?

Ne yazık ki bu soruya "evet" diyebilmek çok güç; kadınla erkek arasında dengeli, tutarlı, bilinçli ve bütüncül bir ilişkiye geçilmesi çok zor...

Neden?

Çünkü insan, geçmişten geleceğe uzanan yol- [illegible] alıtımları uzun süre sırtında taşır. Dere- [illegible] ğlarından kalma töreler, soyağacımızın [illegible] en benliğimizin damarlarına yürümüştür; [illegible] nlardan kalma değer yargıları, beynimizi [illegible] rmış, duygulanmızı yönlendirmiştir. Aşk, [illegible] de ne denli özgür olsa da erkekle kadın [illegible] yükselen tarihsel duvarların engellerine Şekspir, Romeo ile Juliet söylencesini oyunlaştırırken, dramı dış çelişki üstüne oturttu.

İki gencin birbirine kavuşmasını engelleyen dış koşullar öylesine katıydı ki genç âşıklar birlikte yaşayamadılar, aşkın iç çelişkileri gündeme hiç girmedi.

Oysa her aşkın iç çelişkisi var.

☆

Günümüzde kadın ile erkek arasındaki ilişkide her kaynana biraz Capulet, her kayınbaba biraz Montague'dür. Aralarında kan davası olmasa da bir evlilikle bütünleşen aileler arasındaki çelişki birazcık düşmanlık üretir.

Ne var ki bu da önemli değil; temel sorun, günümüzdeki en özgür aşklarda bile çiftlerin omuzlarına yüklenen geçmişin ağırlığı altında ezilmeleridir. Kadının erkeği biraz düşman ve saldırgan; erkeğin kadını hem av, hem tuzak gibi görmesindeki nedenleri tarihte aramak gerekmiyor mu?

Bilinçaltına işlemiş kuşkularla çağdaşlık görüntüsünün birbirine karışması ortaya karmaşık bir sorun çıkarıyor. İlk bakışta iki insanın birbiriyle kaynaşması ya da bütünleşmesi için hiçbir yasak veya engel yoktur; toplumsal konumları yeterlidir, aileler geri çekilmiştir.

Ama sorunlar bitmez, iki âşık bütünleşmeye çabaladıkça aralarında boşluklar büyür.

Bu kez erkeği Romeo, kadını Juliet yapan, dış çelişki değil, aşkın iç çelişkisidir. İki insan bir türlü buluşamazlar. Oysa ilk günler ne güzeldi!.. İlk bakışta birbirlerine vurulmuşlardı. Sonra ne oldu? Kim girdi bu aşkın kanına?

☆

Çağımız Romeo ile Juliet'ini bir başka biçimde oyunlaştırmalı, sahneye koymalı...

Gelecekteki mutlu insan, benliğindeki derebeyini silmiş erkek ile ruhundaki köleliği silmiş kadından oluşacak. Belki de gerçek aşkı insanlar o zaman yaşayabilecekler.

Şimdilik *Aşık Veysel*'in dediği gibi *kavuşamazsan aşk oluşuyor;* bütünleşmeden doğan sevda gündeme girmedi.

'Geleceğin sesleri'ni üfledi

FİLİZ ALİ *4 ekim*

1987 yılı 12 ekiminde Marmaris'in İçmeler köyünde kendi eliyle hayatına son veren İsmet Sıral tüm saksofonlara, tüm flütlere, tüm neylere ses veren bir ustaydı.

1928'de İstanbul'da doğmuş, Zeyrek'te büyümüş Sıral. Saksofonla, flütle tanışıp onlara gönül verdikten sonra gece gündüz kapanıp çalışmış. Önceleri bandolarda çalmış. Birden yıldızı parlayan İsmet Sıral'ın Hilton Oteli'nde akşam saat 21.00'de başlayan programı ile Hilton müdavimleri saatlerini ayarlar olmuşlar.

İsmet Sıral'ın ölümünden önceki son iki buçuk yılını çok yakından paylaşan, onun öğrencisi ve dostu olan **Akın Yılmaz, "Sıral'ın müzik yaşamı çok partili demokrasimizle yaşıttır"** diyor ve şöyle devam ediyor: **"İstanbul'un ünlü kulüplerinde gelişen ve ustalaşan Sıral, sesini radyo aracılığıyla ülkeye de duyurabilmişti."**

Şerif Yüzbaşıoğlu, Süheyl Denizci, Ayten Alpman, Ayhan Yünkuş, Günnur Perin, Selçuk Sun, Özdemir Erdoğan, Turhan Eteke, Okay Temiz ve daha nice müzisyen onunla birlikte çalmışlardı.

1970 öncesinde iki yıl İsveç'te çalıştı Sıral. İsveç'ten Türkiye'ye döndüğünde Sıral'ın artık eskisi gibi müzik yapmak istemediği gerçeği çıktı ortaya. Başka bir müzik anlayışı oluşmaktaydı kafasında. Neyzen Akın Gündüz'le tanışınca ney çalmaya başlamış ve tasavvuf felsefesine yönelmişti. Asıl önemlisi, müziğin sadece ve sadece ses ve ritmden ibaret olduğunu fark etmesiydi.

Yine Akın Yılmaz'ın anlatısına dönelim: **"Müziğin**

sesle yapıldığı unutulursa, akortlu sesler yerine ilginç fotoğrafların peşine düşer müzikçi." İsmet Sıral da bu aşamada, daha önceleri fotoğraf ve biçim olarak algıladığı müziğin ses ve ritm derinliklerini ve zenginliğini araştırmaya yöneldi.

Sıral, Arif Mardin'in yardımıyla 1978 yılında ABD'ye giderek New York'taki Woodstock Creative Music Foundation, "Yaratıcı Müzik Vakfı"nda öğretmen ve yorumcu olarak çalıştı iki yıl. Türk müziğinin ses ve ritmlerini yetkin cazcılarla (örneğin bir Nana Vasconselos veya bir Steve Gorn ile) paylaşarak aradığı Doğu-Batı sentezine ulaştı. Woodstock'ta iki yıl üst üste "en iyi hoca" seçilen Sıral, ulaştığı bu derin boyutu, yeni anlayışı anavatanında da öğretmek ve uygulamak için Türkiye'ye döndü. Ancak Türkiye, Sıral'la ve onun müzik felsefesiyle uğraşacak durumda değildi o sıralar. 80'li yılların karmaşası, olanaksızlıklar, ilgisizlik, Sıral'ın Marmaris İçmeler köyünde bütün dünya yaratıcı cazcılarını bir araya toplamayı düşlediği "okul"unu kurmasına izin vermedi. Amatörlerle çalışmayı denediyse de yorgunluğu, yalnızlığı ve sağlığının bozulması onu umutsuzluğa düşürdü ve Sıral bütün düşüncelerini belgeleyeceği kitabını bile yazamadan son verdi yaşamına.

Akın Yılmaz, Sıral'ın "dünya müziği"ne doğru yönlenen müzik felsefesini şöyle anlatıyor: **"Caz müziğini diğer müziklerden ayıran başlıca özellik, doğaçlamanın ağırlıkta olması ve özgün anlatımların biçimci kurallarla engellenmemesidir. Cazın bu demokratik karakteridir ki dünya müziği kavramını doğurmuş ve bir sürü sınırla birlikte siyasi sınırları da kaldırmıştır. Batılı müzikçi tampere sistemin perdeli sınırlarını sonuna kadar zorlamış, bu noktada Doğudaki sesleri fark etmiştir. Özellikle Hindistan'dan Orta Avrupa'ya uzanan bu ses dalgasında Türk sesleri, 53 komalık sistemleri, makam ve ritmleri ile durmaktadır. Tabulardan ve yasaklardan temizlenmiş bir sanat politikası ile bu inanılmaz birikimi dünya müziğindeki yerine oturtmanın çok yönlü sonuçları olacaktır... Ulusal evrensele uzanan yol, Anadolu seslerinin özgürce döşenmesiyle oluşacaktır ve bu yolda "girilmez", "tek yön" tabelalarına katlanılamaz. İleri müzik eğitimi almış bir müzikçiyle, bayatın ritmini tokmağının ucundan damlatan köy davulcusunun bir araya getirecek bir çalışma ortamı, gerek demokrasinin görkemini kanıtlamanın en kestirme yolu olurdu."**

Akın Yılmaz, Sıral'ın bu düşünce ve özlemlerinin müzisyenler tarafından tartışılmasını, en azından gündeme getirilmesini diliyor. **"Sıral'ı unutmayalım, onun yapamadıklarını yapabilmek için bir araya gelelim, tartışmayı üretkenliğe dönüştürelim. İlgililere, kültür hamisi işadamlarına bel bağlamaktan vazgeçip kendi gücümüze güvenerek kendi okullarımızı kuralım"** diyor ve şöyle sürdürüyor sözlerini: **"Seslerimizin geleceğini merak ediyorsak, geleceğin seslerine kulak vermek zorundayız. İsmet Sıral, son nefesine kadar hep bu sesleri üfledi. duyanların çoğalması umuduyla..."**

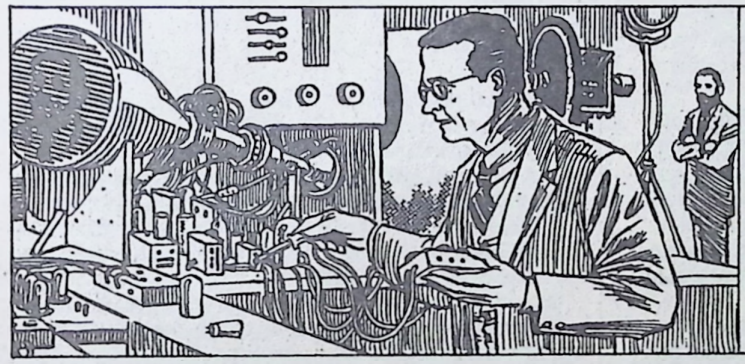

TELEVİZYONDA İLK GÖRÜNTÜ!

1926'DA BUGÜN, İLK BAŞARILI TELEVİZYON DENEMESİ YAPILMIŞTI. 1884'TE, ALMAN MÜHENDİSİ PAUL NIPKOW'UN GÖRÜNTÜ DİSKİNİ BULMASINDAN SONRA OLDUKÇA İLERİ ADIMLAR ATILMIŞTI. SONUÇTA, İSKOÇYALI FİZİKÇİ JOHN LOGIE BAIRD, YAPTIĞI SİSTEMLE, İLK GÖRÜNTÜYÜ (BU BİR İNSAN YÜZÜYDÜ) ALICIYA AKTARMAYI BAŞARMIŞTI. SANİYEDE GEÇEN 25 RESİM, YATAY ÇİZGİLER ARACILIĞIYLA GÖRÜNTÜLENMEKTEYDİ. 1936'DA, BBC (İNGİLİZ YAYIN KURUMU) TELEVİZYON YAYININA KARAR VERDİĞİNDE, BAIRD'İNKİ YERİNE MARCONI-EMI SİSTEMİNİ YEĞLİYECEKTİ. HALKA AÇIK İLK TELEVİZYON YAYINI İSE, KRAL VI. GEORGE'UN TAÇ GİYME TÖRENİ OLACAKTI (1937)..

Paşakapısı'nda direniş ve yangın

ESAT PALA *6 ekim*

Üsküdar Paşakapısı Kapalı Ceza ve Tutukevi'nde, Kütahya ve Konya'ya sevk edilmek istemeyen yaklaşık 50 kadar tutuklunun, revirdeki sünger yatakları tutuşturmaları üzerine yangın çıktı. Saatlerce kontrol altına almakta güçlük çekilen yangında, cezaevinin büyük bir bölümü kullanılmaz hale gelirken, içeride kalan tutuklular geçici süreyle Bayrampaşa ve Metris cezaevlerine nakledildiler. Yangının başlamasıyla birlikte paniğe kapılan cezaevindeki erlerin havaya açtığı "taciz" ateşi, çevrede oturan yurttaşlar arasında heyecana yol açtı. Bir er, tutukluların attığı taşla hafif yaralandı.

Üsküdar Cumhuriyet Savcılığı ve cezaevi yetkililerinden alınan bilgiye göre, dün saat 14.00 sıralarında revirde kalmakta olan bir grup tutuklu, öğleden sonra sevk edilecekleri Kütahya ve Konya cezaevlerine gitmemek için camları kırıp, yatakları tutuşturmaya başladılar. Sayıları yaklaşık 50'yi bulan tutukluların, revir kapısına gelen erlere karşı koyması üzerine, yangın kısa sürede büyüyerek çevreye yayıldı. Bu arada öteki koğuşlarda kalan tutukluların da kendi yorgan ve çarşaflarını tutuşturmasıyla Paşakapısı Ceza ve Tutukevi'nde tam bir kargaşa meydana geldi.

Yangından sonra, koğuşlarda kalan tutukluların, dışarıya çıkmak için bağırmaları üzerine paniğe kapılan cezaevi güvenliğinden sorumlu askerlerin rastgele havaya ateş açtıkları belirtildi. Paşakapısı Cezaevi'nin özellikle çatısından yükselen dumanları gören ve askerlerin açtığı ateş sonucu irkilen çevre binalardaki yurttaşlar, yangının kontrol altına alındığı saat 19.00'a kadar heyecanlı dakikalar geçirdiler.

Paşakapısı Kapalı Ceza ve Tutukevi'nden saat 14.00 sıralarında tutukluların Kütahya ve Konya'ya sevk edilmeyi protesto için başlattıkları yangının cezaevinin birçok bölümüne yayılmasından sonra olay yerine gelen Üsküdar ve Kadıköy itfaiye ekipleri yoğun bir çalışmaya girdi.

İtfaiye ekipleri, cezaevinin özellikle çatı bölümlerinde yayılan yangını kontrol altına almaya çalışırken, içeride bulunan toplam 654 tutuklu avluda toplandı. Bu arada, tutukluların "kaçmasını" önlemek amacıyla İl Jandarma Alay Komutanlığı'na bağlı bir grup er ile Çevik Kuvvet'in Anadolu Yakası'ndaki ekipleri Paşakapısı Ceza ve Tutukevi'ne gönderildi. Güvenlik güçleri, cezaevinin çevresinde geniş önlem aldılar.

Daha sonra olay yerine Üsküdar Cumhuriyet Savcısı **Özcan Şen** ile İstanbul İl Jandarma Alay Komutanlığı yetkilileri geldi. Paşakapısı Cezaevi'ndeki yangın ve tutukluların direnişi hakkında bilgi alan yetkililer, yangın kontrol altına alınıp, söndürülene kadar olay yerinden ayrılmadılar.

Üsküdar ve Kadıköy İtfaiye ekiplerinin Paşakapısı Cezaevi'ndeki yangını dışarıdan söndürme çalışmaları sürerken, bazı itfaiye erleri de jandarma desteğinde iç koğuşlara girerek yangını kontrol altına aldılar. Bu arada, tutukluların attığı taşlar sonucu **Hacı Kurt** adlı bir jandarma eri hafif şekilde yaralandı. Kurt, tedavisi yapılmak üzere hastaneye sevk edildi.

Paşakapısı Kapalı Ceza ve Tutukevi'nde yaklaşık 50 kadar tutuklunun başlattıkları direnişin bastırılması ve yangının söndürülmesinden sonra Üsküdar Cumhuriyet Savcılığı ve cezaevi müdürlüğü yetkileri, tutukluların geçici süreyle Bayrampaşa ve Metris cezaevlerine nakledilmelerini kararlaştırdı.

654 tutuklu Bayrampaşa ve Metris cezaevlerine nakledilmeden önce sıkı bir aramadan geçirildi. Tutuklular, saat 19.00 sıralarında Bayrampaşa Cezaevi'ne ait arabalarla, jandarma eşliğinde yola çıkarıldı.

Bu arada, tutuklular sevkleri sırasında dışarıda bulunan gazetecilere, cezaevinde meydana gelen olaylara, yeni atanan müdür **Ahmet Ayhan**'ın neden olduğunu önce sürerek, **"Bize işkence yapıyorlar", "Cezaevinde işkence var", "Bunlar hep yeni atanan müdür yüzünden oldu"** diye bağırdılar.

Üsküdar Cumhuriyet Savcısı Özcan Şen, yangından sonra yaptığı açıklamada, olayda ölen ya da yaralanan olmadığını belirterek, **"Kütahya ve Konya'ya sevk edilmek istemeyen bir grup tutuklu, bugün (dün) koğuştaki yatak ve yorganları yakarak yangın çıkardı. Cezaevinin büyük bir bölümü zarar gördü. Şu anda tutukluların hepsi Bayrampaşa ve Metris cezaevlerine naklediliyorlar. Bir er hafif yaralandı"** dedi.

Romana Ne Oldu?

MELİH CEVDET ANDAY *6 ekim*

Bilimsel konulara her eğilişimde, benim somut yaşamımla bu konuların ilişkisi nedir diye düşünmekten kendimi alamam; elbet burada bilim derken salt bilmeğe yönelikten olan bilimsel düşünceyi amaçlıyorum. Örneğin ışığın hızı saniyede üçyüz bin kilometre ise, bundan ben ne mutlu olurum, ne mutsuz. Ancak doğayı biraz daha tanıma yönündeki merakımı doyurur bu benim.

"Edmund Husserl ölümünden üç yıl önce Viyana ve Prag'da verdiği konferanslarda bir bunalımı söz konusu ediyor ve bu bunalımın köklerinin Modern Çağın başında, Galilei'de ve Descartes'ta tek yanlı bir özelliğe sahip Avrupa bilimlerinde yattığına inanıyordu. Bu bilimler dünyayı basit bir teknik ve matematik araştırma nesnesi durumuna indirgemiş ve yaşamın somut dünyasını dışlamışlardır."

Böylece başlıyor "Roman Sanatı" adlı kitabındaki "Cervantes'in Hor Görülen Miras" yazısına Milan Kundera. Bilimsel, felsefi araştırmalar insanın somut yaşamını ne zaman, nasıl etkiler sorusu, o buluşların ortaya atıldığı günlerde, hele benim gibi bilisizlerce, kolay kolay saptanamazdı elbet. Ama bu iki büyük adamdan birincisi, dünyanın döndüğünü söyleyen Galilei, kilise mahkemesinden parçasını zar zor kurtardı; ikincisi, belirtilen doğruları bir bir gözden geçireceğini söyleyen Descartes ise, yurdundan uzaklaşmasaydı başına kimbilir neler gelecekti! Diyeceğim, ışık hızı ile somut yaşamımız arasındaki ilişkinin niteliği, başka bir deyişle, başlangıçta bize soyut gelen felsefi, bilimsel buluşların yarın pratiğe nasıl yansıyacağı sorunu, gününde kestirilemezse, bunu bir bunalım olarak görmek bana pek doğru görünmüyor. Yeri gelmişken söylemekte yarar var; çağının bilimsel verileri ışığında Karl Marx, somut insanın ne büyük sorunlarını dile getirebilmişti.

Ama konuyu bir romancı olarak ele aldığını belirten Milan Kundera, bu ilginç yazısında şu sözleri de eklemekle amacını aydınlığa kavuşturuyor; "Aslında bana göre Modern Çağın kurucusu yalnız Descartes değil, Cervantes'tir de aynı zamanda." Şunları da okuyalım: "Tanrı evreni ve değerler düzenini yönettiği, iyiyi kötüden ayırdığı, her şeye bir anlam verdiği yeri yavaş yavaş terk ederken Don Kişot evinden çıktı ve artık dünyayı tanıma gücünden yoksundu. Don Kişot yüce yargıcın yokluğunda, birdenbire korkunç bir karmaşıklık içinde ortaya çıktı; tek tanrısal doğru, insanların paylaştığı yüzlerce görece doğruya ayrıştı. Böylece Modern Çağla birlikte roman imgesi ve modeli de doğmuş oldu."

Artık roman sanatının somut insana yönelik buluşlarını ve başarılarını sıralayabiliriz; Balzac, insanın tarihle derin bağlarını keşfetti. Flaubert günlük yaşamının o döneme kadar bilinmeyen yanlarını araştırdı. Tolstoy'la insanın karar ve davranışlarında akıldışının işe karışması incelendi. Marcel Proust'la yakalanmayan geçmiş an; James Joyce'la yakalanamayan şimdiki an sorgulandı. Nereye geliyoruz... Varlığın unutulmasına karşı korunmak, yaşamın dünyasını sürekli ışık altında tutmak işini roman üstlendi.

Ancak romanın Modern Çağla birlikte doğduğu gerçeğini benimsemek, bu sanat türünün bütün sorunlarını çözmek anlamına gelmez hiç de. Roman şaşırtıcı değişimlere uğramıştır çünkü. Tolstoy'da savaşın anlamı açıktı, Rusya için savaşılıyordu. Oysa

Hasek'in "Aslan Asker Şvayk" adlı romanında cepheye yollanmanın nedenini kimse bilmez, merak da etmez. Üstelik bir güldürüdür bu roman. Kafka'da paradoks, akıldışı bir niteliğe bürünür; K., suçunun ne olduğunu bilmeden yargıç önüne çıkarılır; gene K. (bu kez Kadastrocu olarak) çağırıldığı köyde, Şato ile bir türlü ilişki kuramadan beklemektedir, evrak işinde bir yanlışlık olmuştur. Oysa Kafka'dan önceki romanda suç ve suçlama belliydi. "Suç ve Ceza" 'yı ele alalım: Raskolnikov, yaşlı bir faizci kadını öldürmüştü, suçluydu, fakat bu suçluluk yükünü taşımağa gücü yetmedi, cezayı aradı ve suçunu itiraf etti. K.'ya gelince, burada öncelik cezadadır, suç işlenmeden ceza veriliyor ve K. suçunu arıyor. Ne denli saçma, akıldışı bir durumla karşı karşıya olduğumuzu görüyor musunuz? Milan Kundera şöyle diyor:

"İnsanın yalnızca kendi ruhunun ucubeleri ile savaştığı mutlu dönemler, Joyce ve Proust'un dönemleri bitmiştir. Kafka, Hasek, Musil, Broch'un romanlarında ucube dışardan, tarihten gelmektedir, hesaba kitaba gelmez, kavranamaz ve hiç kimse kaçamaz elinden."

İşte burada, sanıyorum ki, Milan Kundera, romanın tragedya aşamasına geldiğini söylemek istiyor. Eski roman, çağına uygun olarak, dram niteliğini taşıyordu. Nedir öyle ise dramla tragedya arasındaki ayrım?

Bu ayrımı eşsiz bir biçimde anlatan Goethe olmuştur. Goethe o unutulmaz incelemesinde, Shakespeare'i ele alarak, bu ozanın büyüklüğünün eski sanatla yeni sanatı birleştirmesinden kaynaklandığını anlatır. Goethe için eski sanat tragedyadır, yeni sanat ise dram. Bu iki türü Shakespeare nasıl birleştirmiş?

Tragedya, istenç ile yazgı arasındaki çatışmadır ve bu çatışma kaçınılmazdır. Örneğin, Brutus, Sezar'ı öldürdüğü için, bir katil olarak suçludur; öldürmeseydi, Roma'yı bir diktatörden kurtarmadığı için suçlu olacaktı. İçinden çıkılamaz bir durumdur bu. Ancak Brutus, ona dışardan yapılan bu aşılamalara karşın, Sezar'ı öldürmek gerektiğini kendi düşünmüştür ve bundan ötürü, dileği ile eylemi arasındaki çatışmayı yaşar. İşte romantik öğe budur.

Bir başka örnek üzerinde daha duralım. Macbeth, kıralı öldürmeği, sanki büyücü kadınların "kıral olacaksın" aşılamasından sonra düşünmüş gibi gösterilir. Oysa bunu kendisi düşünmüştür ve bundan ötürü bunalıma düşmüştür.

Görüyor musunuz, bu iki örnekte, içten gelen istek dışardan verilmiş gibidir. Öyleyse romantik öğeyi de, gene Goethe'ye uyarak tanımlayalım: Romantik sanat, istek ile istenç arasındaki çatışmadan doğar. Şimdi Shakespeare, istekleri dışardan verilmiş gibi göstererek tragedyaya yaklaşır, fakat bu dışardan verilme öğesi onda çok zayıftır; Brutus da, Macbeth de kendi isteklerini yazgısı gibi göstermekle trajik bir kişiliğe bürünmek isterler. Oysa onların, diyelim bir Oidipus'a benzer hiçbir yanları yoktur. Ama Shakespeare, trajik öğe ile romantik öğeyi iç içe kullanmak ister. Onun tipik romantik oyunu, isteği ile istenci arasında bocalayan Hamlet'in öyküsüdür. O oyunu da, tam bir klasik düşkünü olan Eliot yerin dibine batırır.

Şimdi konumuza dönelim... Eğer yeni roman kişisi, sorununu dışardan, Milan Kundera'nın dediği gibi, tarihten alıyorsa, gerçi yeni roman tragedyaya dönüşmektedir; ama K.'nın başına gelenler belli bir toplumun (gelecek olan faşizmin) ürünü ise, bunu yazgıcılıkla, tanrıların istenci ile bir tutmamız yanlış olur. K., bir Oidipus değildir demek istiyorum. Eğer böyle ise, tarihi baştan yaşamağa kalkıyoruz anlamına gelir bu. Bense yeni tanrıların, eski tanrılar kadar güçlü olduklarına inanmıyorum. Yeni roman kişisi ne denli işkence içine düşse de, bunun kendi yazgısı olduğuna inanmamaktadır. Romanın başlıca sorunu, insanda yeni birşey keşfetme ise (ki roman hep bunu aramıştır), yazgı çemberini yatsıyacaktır. Artık trajik çağ da bitti, romantik çağ da. Günümüz romancısı, bütün mistisizmaları bir yana bırakarak, benzetmeği yadırgamayın, bir bilim adamı gibi araştırmalara giriyor. Ama onun yöntemi bilimsel yöntem değildir, gözlem ve sezgidir.

Romanın öldüğüne inanmıyorum, ama onun değişmesi gerektiğini düşünüyorum. Ve sanırım ki, roman da, oyun da şiire yaklaşıyor. Bilimin bunca egemen olduğu bir dünyada bundan başka çare yoktur.

"Roman Sanatı" adlı kitap (Afa Yayınları) bunun gibi bir çok düşündürücü sorun içeriyor. Konu ile ilgili okura öğütlerim.

Vuralhan: Komisyon raporu garez kokuyor

8 ekim

ANKARA (Cumhuriyet Bürosu) — Eski Milli Savunma Bakanı ve ANAP Teşkilat Başkan Yardımcısı **Ercan Vuralhan**, Dışişleri Bakanlığı'nda oluşturulan soruşturma komisyonunun kendisini zırhlı araç alımı konusunda suçlu bulmasına, **"Bu, memurlar tarafından yaratılan devlet terörüdür"** diyerek tepki gösterdi. Komisyonun önyargı, kin ve garezle hareket ettiğini, ifadesi alınan kişilere baskı yaptığını öne süren Vuralhan, **"Ben bu komisyona ifade vermem"** dedi. Vuralhan rapora karşı idari yargı yolunu kullanacağını ifade etti.

Ercan Vuralhan, Dışişleri Bakanlığı'nda büyükelçiler **Nejat Adın, Nejat Taylan** ve **Metin Sirmen**'den oluşan soruşturma komisyonunun raporunda kendisinin suçlu bulunması konusunda dün bir basın toplantısı düzenledi. Vuralhan'ın basın toplantısına, avukatı **Bilgin Yazıcıoğlu** da katıldı. Dışişleri Bakanlığı'nda görev yaptığı dönemde zırhlı araç alımında çalıştığını anlatan Vuralhan, alımla ilgili olarak Sayıştay'ın kurallara aykırılık olmadığı kararı verdiğini anımsattı. Kendisinin politikaya girmesinden sonra konunun yeniden gündeme getirildiğini savunan Vuralhan, bakanlıkta bilgi ve belge sızdıranlar hakkında da bir komisyon kurulduğunu kaydederek, **"Ben Dışişleri Bakanı'ndan bu komisyonun çalışmalarını da birinci komisyonun yaptığı gibi dikkat ve titizlikle takip etmesini ve sonucunu bize bildirmesini sabırsızlıkla bekliyorum"** dedi. Vuralhan, **"Bu belgeleri veren kişiler ilerde vatanlarını satmaya yönelik belgeleri de rahatlıkla bazı ellere ulaştırabilirler"** biçiminde konuştu. Ercan Vuralhan soruşturma komisyonu için de şu de-

ğerlendirmelerde bulundu:

"Adeta bir devri yeniden yargılama hevesine karışmışlardır. Bir peşin kararla suiniyet, garez kokan birtakım davranışlar gelişmiştir. Tanıkların ifadeleri alınırken baskı yapıldığına dair elimizde ciddi duyumlar vardır. Yani 'Bu yönde ifade vermezsen seni polise teslim ederim' gibi ağır baskılar yapılmıştır. Tabiatıyla rapor Başbakanın önüne konulmadan basına bilgi sızdırılması son derece vahim bir durum da ortaya çıkarmıştır. Bu arkadaşlar, ben bakanken gidip tayin için aracılık yapmamı istemişlerdir.

Bir rapor vermeleriyle de iş bitmemektedir. O rapora karşı idari yargı yolu da açıktır, kullanılacaktır. Bu kurul jüri midir, yargıç mıdır? Birinin suçlu ya da suçsuz olduğuna ilişkin ortaya bilgi sızdırmak tiynetsizliğinin içine girmişler midir? Bunların tetkik edilmesi lazımdır.

Bakanlıkta benim değerli arkadaşlarım var. Bunların yüzde 99'u Türkiye'nin itibarını yurtdışında zor şartlarda savunmuş kişilerdir. Ancak aralarına sızmış yüzde biri bu grubu zehirlemektedir."

Soruşturma komisyonunun raporu ile ilgili olarak Başbakan Turgut Özal'ın Dışişleri Bakanlığı'na bir yazı göndererek belge ve bilgileri istediğini ifade eden Vuralhan, Beyrut'ta bombalanan söz konusu zırhlı araçlardan birinin içinde oturan Türk diplomatlarının yaralanmadığını, ama kendilerine Dışişleri Bakanlığı'ndan **"bir teşekkür bile edilmediğini"** söyledi. Eski bakan, **"Benim böyle bir kurula ifade vermem söz konusu değil"** dedi. Kurulun yetki gaspı yaptığını öne süren Vuralhan, Başbakan Özal'ın dokunulmazlığının kaldırılması istemi hakkındaki bilgileri istemeye yetkili olmadığı görüşünü de eleştirdi.

Hakkındaki iddiaların, **"Yeniden ısıtılıp ortaya konmasının cumhurbaşkanlığı seçiminin gündemde olduğu aylara rastlatılmasının bir senaryo olduğunu"** iddia eden Vuralhan, ANAP'lıların çoğunluğundan destek gördüğünü söyledi.

Komisyon için **"elek oldular"** diyen Vuralhan, Bakan Yılmaz'ı bilgi sızdıranları bulması için göreve çağırdı. Vuralhan, bilgi sızdırılmasını, **"esrar kuryeliğine"** benzetti ve Başbakan'ın Mecliste Bulgaristan'dan göçen Türkler konusunda yapacağı konuşmaya ilişkin bilgilerin bile basına sızdırıldığını öne sürdü. Kendisinin dokunulmazlığının kaldırılması isteminde bulunmayacağını, ama bunu gerektiren bir durum ortaya çıkarsa kimseden şefaat beklemeyeceğini söyleyen Vuralhan, hakkındaki iddiaları ortaya atan gazetemiz yazarı **Uğur Mumcu** için, **"Söylediklerini ispat edemezse canına okurum"** dedi. Vuralhan, adını vermeksizin Mumcu hakkında şu açıklamalarda bulundu:

"Bir gazeteciler senaryosu da biz ortaya atalım. Sizler değerli arkadaşlarımızsınız. Ama aranıza sızmış olan bazı kişiler sizleri zehirlemektedir. Ben onun yapmadığını yapacağım. Sadece bir duyum var, araştırıyoruz diyorum. Geçenlerde bu zat, biliyorsunuz emlaklarından bahsetti. Bahçelievler'de babadan kalma iki parselli evi 1983 yılında Maliye Bakanlığı'na 20 daire olarak satmışlar. Şimdi bizdeki bilgiye göre satış o günün rayicinin üç misli üzerinde yapılmış. Biz eğer bütün bu ortaya koyduğu iddiaları çürütürsek bugüne kadar içi kir dolu olan o kalemini herkesin gözü önünde kırıp 'Kardeşim ben bu meslekten ayrılıyorum" diyecek midir?

Bu arkadaşımız bu gazeteyi de basın hayatını da zehirlemektedir. Gerçekten böyle bir gazetede bu kişinin aleyhimde ortaya attığı kirleri ben bir şeref olarak kabul ediyorum.

Bu kişi neden 3-4 muhafızla dolaşmaktadır? Neden aramıza gelmektedir. Ankara'ın hangi kafetaryasında, lokantasında gördünüz? Böyle Çakırcalı Mehmet Efe gibi çıkacaksın ortaya, sütten çıkma bal kaşığı gibi herkesin hakkını koruyorum diye birtakım çarpık ilişkiler içinde olacaksın. Bunların ileride hesabını soracağız. Geceleri uyuyamıyor, sabahlara kadar yatağında dönüyormuş."

Uçurtmayı Vurmasınlar'a 5 Altın Portakal

BÜLENT ECEVİT *8 ekim*

ANTALYA — 26. Antalya Altın Portakal Film Yarışması sonuçları açıklandı. **Tunç Başaran'ın** yönetmenliğini yaptığı **"Uçurtmayı Vurmasınlar"** filmi, **"en iyi birinci film"** olurken, ayrıca **"en iyi senaryo", "en iyi görüntü yönetmeni", "en iyi kadın oyuncu"** ve **"jüri özel ödülü"** olarak toplam 5 ödül kazandı.

12 filmin yarıştığı 26. Altın Portakal Film Festivali'nin 11 kişilik büyük jürisi dün sabah son filmi de izledikten sonra toplandı ve yaklaşık 3 saat sonra kararını verdi. Dedeman Oteli'nde Belediye Başkanı **Hasan Subaşı** ve Jüri Başkanı **Hürrem Erman'ın** birlikte bir basın toplantısı düzenleyerek açıkladıkları film yarışması sonuçları şöyle:

En iyi birinci film Tunç Başaran'ın **"Uçurtmayı Vurmasınlar", en iyi ikinci film** Zülfü Livaneli'nin **"Sis"** ve **en iyi üçüncü film Halit Refiğ'in "Hanım." En iyi yönetmen "Hanım"** filmiyle **Halit Refiğ, en iyi görüntü yönetmeni** "Uçurtmayı Vurmasınlar", "Arkadaşım Şeytan" ve "Ölü Bir Deniz"le **Erdal Kahraman, en iyi film müziği** "Ölü Bir Deniz"le **Selim Atakan.**

En iyi erkek oyuncu "Üçüncü Göz" filmindeki rolüyle **Tarık Akan, en iyi kadın oyuncu da** "Uçurtmayı Vurmasınlar"daki rolüyle **Nur Sürer.**

En iyi yardımcı kadın oyuncu "Film Bitti"deki rolüyle **Meral Oğuz, en iyi yardımcı erkek oyuncu** "Sis"teki rolüyle **Menderes Samancılar.**

En iyi stüdyo "Film Bitti" ile **Şafak Film Stüdyosu, en iyi kurgu** Film Bitti" ve "Üçüncü Göz"le **İsmail Kalkan.**

Büyük jüri, ayrıca "Uçurtmayı Vurmasınlar" filminin çocuk oyuncusu **Ozan Bilen**'e de **"jüri özel ödülü"** verdi.

Geçen günlerde ölen yönetmen **Ertem Eğilmez**'e **"Türk sinemasına bulunmuş olduğu büyük katkılardan"** ve oyuncu **Eşref Kolçak**'a da **"sinemamıza uzun yıllar oyuncu olarak bulunduğu katkılardan"** dolayı **"büyük jüri özel ödülleri"** verilmesi kararlaştırıldı.

Ne şiş yandı ne kebap

ABDÜLKADİR YÜCELMAN *8 ekim*

Dev bir maç ne yazık ki beklenen futbolu getiremedi ve taraftarlara gol gösteremedi. Her iki takımın teknik direktörü de öyle taktik vermişlerdi ki, bu maçta kazanan ya da kaybeden olmamalıydı. Çünkü kaybedenin başı mutlaka derde girecekti.

Gerek Held, gerekse Milne takımlarını açıksız ve çift santrfor sistemi ile oynatırken, iki takımın da orta sahada sürüklediği futbolda gol ancak defans hatalarının sonucu gelebilirdi. Ne var ki bu maçta da yapılan defans hatalarını görecek bir forvet yoktu. Galatasaray'da iş bitirici Hasan, İlyas'ın duvar pası merakı yüzünden yalnız kalırken, Beşiktaş'ta Metin - Ali ikilisi ancak dağıtıcı oyunlarını ortaya koyup teknik yetersizlikleri ile gol noktalarında sonucu değiştiremediler.

Aslında gerek Beşiktaş, gerekse Galatasaray savunma ağırlıklı oyun düzeni ile çok rahat oynadılar. Çünkü iki tarafın da pres yapmaması savunmaları rahatlatırken, ataklarda çoğalmamaları da savunma elemanlarına risksiz bir 90 dakika yaşattı.

Oyuna iki takımın da çok iyi başlaması ile kaliteli bir futbol beklenirken, bu hareketli futbol onuncu dakikadan sonra yerini **"al gülüm ver gülüm"**e bıraktı. İkinci yarıda Beşiktaş'ın daha hareketli olduğu gözlenirken üç kez sağ kanattan gelen Beşiktaş, Galatasaray kalesi önünde gol pozisyonları yakaladı. Ancak Şifo ve Metin'in telaş ve beceriksizlikleri siyah-beyazlı ekibe gol getirmedi. Aynı beceriksizlik, ilerleyen dakikalarda Uğur'dan geldi. Oyunun temposunu zaman zaman rölantiye alan taraflar 90 dakikayı teknik direktörlerinin istediği gibi bitirdiler. Ve böylece iki büyük, taraftarların suskunluğu içinde sahayı terk ederken "ne şiş yanmıştı ne kebap."

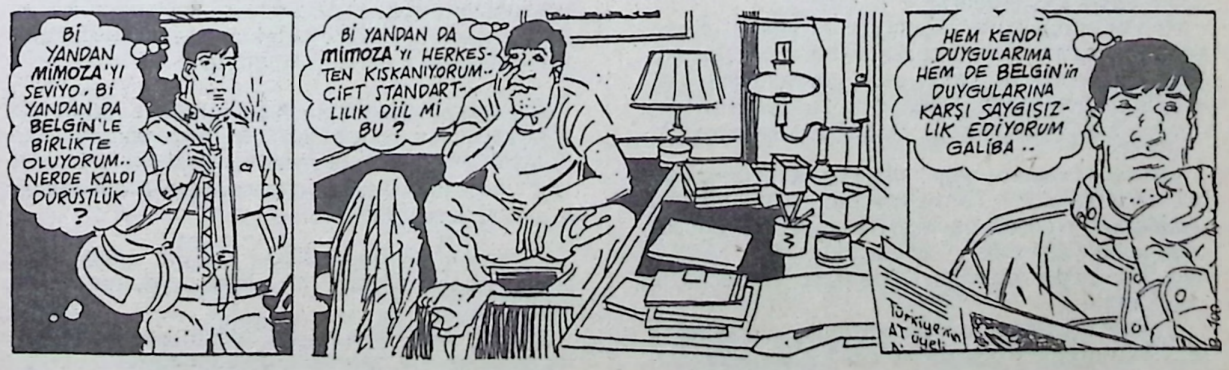

M.Ç. Aklandı

HİKMET ÇETİNKAYA *11 ekim*

İZMİR — Yaklaşık bir yıldır DGM'de yargılanan düşünce suçlusu M.Ç. aklandı. Aylardır kamuoyunun ilgisini toplayan M.Ç. olayında adli yargı kararını verdi.

Şimdi ne olacak?

M.Ç., Karataş Lisesi'nde okuyabilecek mi? Yoksa Karşıyaka, Bornova ya da Buca ilçelerinde bir okula mı gidecek? Göreceğiz.

Karataş Lisesi Müdürü Turan Baysal, M.Ç.'yi polise ihbar eden kişi. 16 yaşında gözaltı ve cezaeviyle tanışan M.Ç. için şimdi çok üzüldüğünü söylüyor.

Müdür Baysal şöyle diyor:

— O da bir vatan evladıdır. Olayın bir noktada kapanması gerekirdi.

O saatlerde M.Ç., DGM'de yargılanıyor. M.Ç.'nin avukatları, 15 yaşındaki lise öğrencisinin savunmasını yapıyorlar.

Şu sıralarda TCK'nın 141 ve 142. maddelerinden yargılanan M.Ç. olayı gündemde. Oysa yurdun pek çok yerinde ilginç olaylar yaşanıyor. Orta dereceli okullarda öğrenciler çağdışı baskılarla karşı karşıya bulunuyor.

Geçen ders yılında Manisa'nın Selendi ilçesinde meydana gelen olay unutulup gitti. Okul Müdürü Hayri Tekin'in "külotlu naylon çorap" denetimini acaba kaç kişi anımsıyor?

Milli Eğitim Bakanlığı müfettişleri soruşturma sonunda okul müdürü Hayri Tekin'i suçsuz bulup ödüllendirdiler mi yoksa?

— Saf tut!

Böyle söylüyordu Müdür Hayri Tekin kız öğrencilere...

Kız öğrenciler bakakalmışlardı "saf tut" diyen okul müdürüne. Şaşkınlıktan öte ne yapacaklarını şaşırmışlardı.

On altı kız öğrenci "saf tutmuş"tu. Müdür elinde sopasıyla gözlerini açmış, bağırmayı sürdürüyordu:

— Kaldırın dedim eteklerinizi...

Olay büyümüş, gazetelere yansımıştı, öğrenci velileri ayağa kalkmıştı. Okul Müdürü Tekin ise kendisini şöyle savunuyordu:

— Yönetmeliklere uygun olarak külotlu çorap kontrolü yaptık. Çünkü bazı kızlarımız gelişme çağında olduklarını unutarak, eteklerini kısaltmaya ve külotlu naylon çorap giymeye başladılar. Kendilerini pek çok defa uyardık, ama söz dinletemedik.

Geçen yıl yaşanan M.Ç. olayı da buna benziyordu. Okul Müdürü Turan Baysal, "Bir komünist yakaladık" diye bir hayli keyiflenmiş, durumu siyasi polise yansıtmıştı. Polisler okula gelip M.Ç.'yi alıp götürdüler. Ardından DGM ve sonra Buca Cezaevi günleri...

Gazete sayfalarından bir göründü, bir kayboldu M.Ç.'nin dramı. Yabancı TV'ciler, gazeteciler, İzmir'e gelip M.Ç.'nin öyküsünü dinlediler.

Evet, sonunda aklandı M.Ç...

Önemli olan bundan sonrası. M.Ç. öğrenim göreceği yeni okulunda nelerle karşılaşacak, kimi öğretmenler ona nasıl bakacak, izleyeceğiz...

USAŞ'tan sonra milli eğitim konusuna da ağırlık veren SHP, M.Ç. olayını Meclise getirmeye hazırlanıyor. Bu konulara sık sık değinen SHP Genel Sekreter Yardımcısı Adnan Keskin'in milli eğitim ile ilgili görüşleri şöyle:

• Okul kitaplıklarından kitaplar çıkartılıp yerlerine Türkiye'ye hâkim kılınmaya çalışılan Arap-Ortadoğu kültürünü savunan kitaplar yerleştirilmektedir. Tüm okullarda sergilenen bu olaya bir örnek vereceğim.

Okulun adı: Battalgazi Ortaokulu. Okul Komisyonu 9.5.1986 günü Yılmaz Çopur'un başkanlığında üyelerden Özcan Kartal, Ramazan Zengin, Turgut Kibar ve Ekrem Akşemsettinoğlu'nun katılımıyla toplanıp 4 maddelik karar almıştır. Kararın birinci maddesi "yüz on üç adet kitabın okul kitaplığından çıkartılması ve belirtilen adet roman, hikâye, şiir türünden kitapların alınması" şeklindedir. Çıkartılmasına karar verilen kitapların bazıları şunlardır: Orhan Kemal'in "Grev"i, Aziz Nesin'in "Mahallenin Kısmeti", Fakir Baykurt'un "Irazcanın Dirliği", Talip Apaydın'ın "Duvar Yazıları", Gorki'nin "Düşkünler"i, Uğur Mumcu'nun "Suçlular ve Güçlüler"i, Fikret Otyam'ın "Can Arkadaş"ı, Fuat Altınsoy'un "Hendekler"i, Sevgi Soysal'ın "Barış Adlı Çocuk"u, Şaban Özdemir'in "Çağdaş Arap Öyküsü"dür.

• Siyasal iktidarın eğitimle bireyle yaratmayı amaçladığı moral değişikliğin çarpıklığı, amaca ulaşmada sergilenen yanlış yaklaşımlar ve kadrolaşmalar, bunalımlı bir nesilin yetişmesine kaynak olmaktadır. Bir yandan Arap-Ortadoğu kültürü taraftarlarınca kişilikleri öldürülen, kafaları saçmalıklarla doldurulan, öbür yandan bilimin donelerini algılayan öğrenciler, çelişkiler denizinde yüzerek yetişmektedirler. Birçoğu orta eğitim sıralarında açmaza sürüklenerek okuldan ayrılmakta, eğitime devam edenler ise yaratma ve üretme yeteneğinden yoksun, tartışmadan, düşüncesini söylemekten korkan, papağan gibi verileni tekrar edecek kişiler olarak geleceğe hazırlanmaktadırlar.

Bilgisayarlarla donatılmış okullarda, yurtlarda elinde tespih, başında takke, ayağında takunyasıyla dolaşan on dört, on beş yaşlarındaki çocuklar var. Hiç kimse onlara dokunmuyor, üstelik onları kolluyorlar, koruyorlar.

Türkiye bir çelişkiler ülkesi. M.Ç.'nin başına gelenler, Selendi'de yaşanan olaylar da bunun en somut örneği.

Aklanan M.Ç. olsa bile biz toplum olarak alnımızda kara lekeyle daha çok dolaşacağız.

400 politik göçmen daha gelecek

ALİ TEVFİK BERBER *13 ekim*

1980 sonrası haklarında açılan soruşturmalar ya da davalar nedeniyle yurtdışına çıkan ve sayıları 30 bin olduğu belirtilen politik göçmenler sorununda son iki yıldır geri dönüş süreci yaşanıyor. TBKP yöneticileri **Haydar Kutlu** ve **Nihat Sargın**'ın iki yıl önce yurda dönmeleriyle başlayan süreçte bugüne kadar 35 politik göçmen yurda geldi.

TBKP üst yöneticilerince geçen ağustos ayında alınan karar uyarınca da yıl sonuna kadar yaklaşık 400 TBKP yöneticisi ve üyesinin yurda döneceği belirtiliyor.

Öte yandan yurda dönen politik göçmenlerden 5'i, daha önce vatandaşlıktan çıkarılmaları nedeniyle geldikleri ülkelere geri gönderilirken, 18 politik göçmen serbest bırakıldı. Aralarında Kutlu ve Sargın'la birlikte kendisinden **"dünyanın en yaşlı tutuklu komünisti"** diye söz edilen 89 yaşındaki **Mehmet Bozışık**'ın da bulunduğu 12 politik göçmen ise tutuklu olarak cezaevinde bulunuyor. Yurda gelişleriyle soruşturmaya uğrayan ve dava açılan 12'si tutuklu 17 politik göçmenin hakkında istenen hapis cezası toplamı ise bin yılı aşmış durumda.

Çeşitli Avrupa ülkelerinde bulunan göçmen dernekleri ve İnsan Hakları Derneği verilerine göre 1980 sonrası haklarında açılan soruşturmalar ve davalar nedeniyle yurtdışına çıkmış 30 bin kadar politik göçmen bulunuyor. Bu 30 binin içinde 14 bini ise yurda dön çağırısına uymadığı gerekçesiyle vatandaşlıktan çıkarılmış durumdalar. Politik göçmenlerin yurda dönüşlerinin öncülüğünü **"Türkiye'de komünist partisinin yasallaşması ve demokrasi mücadelesine katkıda"** bulunmak amacıyla 16.11.1987 günü ülkeye dönen TBKP yöneticileri Haydar Kutlu ve Nihat Sargın yaptılar. Ankara Esenboğa Havalimanı'na geldiklerinde gözaltına alınıp sorgulanan ve daha sonra tutuklanan Kutlu ve Sargın'ın Ankara DGM'de görülen yargılamaları halen sürüyor.

Kutlu ve Sargın'ın ardından 10 Aralık 1988'de 8 kişilik bir grup daha Türkiye'ye dönüş yaptı. Bu grup içinde bulunan **Beria Onger, Murat Tokmak, Ekrem Aydın, Nafiz Bostancı ve Turan Ata,** geri dön çağrısına uymamaları nedeniyle daha önce Türk vatandaşlığından çıkarıldıkları için ülkeye sokulmadılar ve geldikleri ülkelere geri gönderildiler. İlerici Gençler Derneği yöneticilerinden **Haluk Tan İpekçi,** İlerici Kadınlar Derneği yöneticilerinden **Yüksel Selek** ve Makine Mühendisleri Odası İstanbul Şubesi eski Başkanı **Nurettin Yalçın** ise gözaltına alındılar. Selek ve Yalçın İstanbul'da çıkarıldıkları Nöbetçi 2. Ağır Ceza Mahkemesi'nce TCK'nın 141/5. maddesine aykırı davranmak ve sahte pasaportla yurtdışına çıkmak savıyla tutuklanırken **Haluk Tan İpekçi** sorgulanmak üzere Ankara'ya götürüldü. Bu üç politik göçmen daha sonra serbest bırakıldılar.

En kalabalık politik göçmen grubu ise 21-22 Eylül 1989'da Avrupa'nın çeşitli ülkelerinden İstanbul Atatürk Havalimanı'na geldi. Uçaktan indiklerinde panzerlerle birlikte emniyet güçleriyle karşılaşan ve gözaltına alınan göçmenlerden **Aynur Hayrullahoğlu, Fikret Demir, Fahrettin Filiz, Ilhan Başkan, Celal Güney** gözaltındaki sorguları sonrasında serbest kalırken, **Erdal Talu, Mehmet Bozışık, Ahmet Kardam, Şeref Yıldız, Alaattin Taş** ve **Talat Ulusoy** tutuklandılar.

Yaklaşık 2.5 ay önce Türkiye'ye Fransa'dan dönen şair **Ataol Behramoğlu** da Barış Derneği davasıyla ilgili yargılamasının beraatle sonuçlanması nedeniyle serbest bırakılan göçmenler arasında bulunuyor.

Çeşitli tarihlerde Türkiye'ye dönen politik göçmenler ve akıbetleri özetle şöyle:

Haydar Kutlu ve **Nihat Sargın:** Yurda dönüşleri sonrasında iki yıldır Ankara DGM'de yargılamalarına tutuklu olarak devam ediliyor. Çeşitli uluslararası demokratik kişi ve kuruluşların da ilgiyle izlediği dava sonucu merakla bekleniyor.

Erdal Talu: Türkiye'ye Hollanda'dan gelen Talu, Barış Derneği Davası nedeniyle tutuklu olarak yargılanıyor. Halen Bayrampaşa Cezaevi'nde bulunuyor.

Mehmet Bozışık, Ahmet Kardam ve **Şeref Yıldız:** TBKP MK üyesi olarak Ankara Kapalı Cezaevi'nde tutuklu bulunuyorlar. Haklarında açılan davanın önümüzdeki günlerde Kutlu-Sargın davasıyla birleştirilmesi bekleniyor. 6 ayrı suçtan haklarında asgari olarak toplam 156 yıl ağır hapis cezası isteniyor.

Alaattin Taş: Eski İGD Genel Sekreteri olan TBKP üyesi Taş, Barış Derneği Davası'ndan Bayrampaşa Cezaevi'nde tutuklu bulunuyor.

Talat Ulusoy: Mimarlar Odası İzmir Şubesi eski başkanı olan Ulusoy odasının 80 öncesi faaliyetleri nedeniyle İzmir Buca Cezaevi'nde tutuklu bulunuyor.

Haluk Tan İpekçi: Gözaltı sonrasında serbest bırakıldı. Hakkında herhangi bir dava bulunmuyor.

Yüksel Selek: Ülkeye gelişi sonrasında tutuklanan Selek daha sonra serbest bırakıldı.

Nurettin Yalçın: Ülkeye gelişi sonrasında tutuklandı. Hakkında 5 yıl ağır hapis istemiyle açılan dava beraatle sonuçlandı.

Celal Güney: Tekstil Sendikası Beyoğlu Şube Başkanıydı. DİSK davası nedeniyle hakkında açılan soruşturma takipsizlikle sonuçlandı.

İlhan Başkan: İGD üyesi Başkan, serbest bırakıldı. Hakkında herhangi bir dava açılmadı.

Fahrettin Filiz ve işkence sonucu ölen Mustafa Hayrullahoğlu'nun eşi İKD üyesi Aynur Hayrullahoğlu serbest bırakıldı.

Fikret Demir: Banksen yöneticisi olarak yurtdışına çıktı. Geri dönüşünde serbest bırakıldı.

Ufuk Erdoğan: Ülkeye gelişinde serbest bırakılmasına karşın hakkında TKP üyesi olduğu savıyla dava açıldı.

Vehbi Özer, Sema Erdoğan, Saime İpekçi, Kemal Bulut, Gencer Uçar, Ahmet Türkmen ülkeye gelişleriyle alındıkları gözaltı sonrasında serbest bırakıldı.

Tarık Ziya Ekinci: Eski TİP milletvekillerinden olan Ekinci daha önceden kalan 3 aylık cezasını çekmek üzere Bayrampaşa Cezaevi'nde bulunuyor. TİP Davası nedeniyle de yargılanması bekleniyor.

Yazar Tektaş Ağaoğlu, Hüseyin Çebi ve Ekrem Çakıroğlu, TSİP davası nedeniyle Bayrampaşa Cezaevi'nde tutuklu bulunuyorlar. İstanbul 2. Ağır Ceza Mahkemesi'nde 8'er yıl ağır hapis istemiyle yar-

gılanmalarına devam ediliyor.

Ataol Behramoğlu: Yurda dönmesinden bir gün önce yargılandığı Barış Derneği Davası'ndan beraat eden Behramoğlu serbest bırakıldı.

Hadi Orman: Türkiye'ye 2 gün önce İsveç'ten gelen Orman, gözaltına alındığı İstanbul Emniyeti'nden dün serbest bırakıldı.

Politik göçmenlerin yurda gelişleri, verilen ifadelerin farklı şehirlerde farklı değerlendirilmesi gibi ilginç sonuçlara da yol açtı. Türkiye'ye 22 eylülde gelen 10 kişilik gruptaki politik göçmenlerden Ahmet Kardam, Mehmet Bozışık, Şeref Yıldız ve Erdal Talu polise TBKP Merkez Komitesi üyesi olduklarını söylemeleri üzerine Ankara'da tutuklandılar. Buna karşın aynı grupta yer alan ve TBKP üyesi olduklarını belirten Fahrettin Filiz ve Fikret Demir ise İstanbul'da herhangi bir soruşturmaya dahi uğramadan serbest bırakıldılar. Parti üyesi olduklarını belirtmelerine karşın serbest kalan Filiz ve Demir, ülkeye geldiklerinde tutuklanmayı göze aldıklarını belirterek bu ifadelerin Ankara ve İstanbul'da farklı değerlendirilmesinden duydukları "şaşkınlığı" dile getiriyorlar. Avukat Ergin Cinmen ve Rasim Öz ise 141. maddenin "**bunalımdan bunalıma uygulanan bir madde olduğuna**" dikkat çekerek, bu olayı şöyle değerlendiriyorlar:

"**Şimdiki uygulama ise çok ilginç, hadi o zaman Türkiye çapında uygulamıyordu. Şimdi İstanbul ve Ankara arasında 141. madde değişik uygulanmaya başlandı.**"

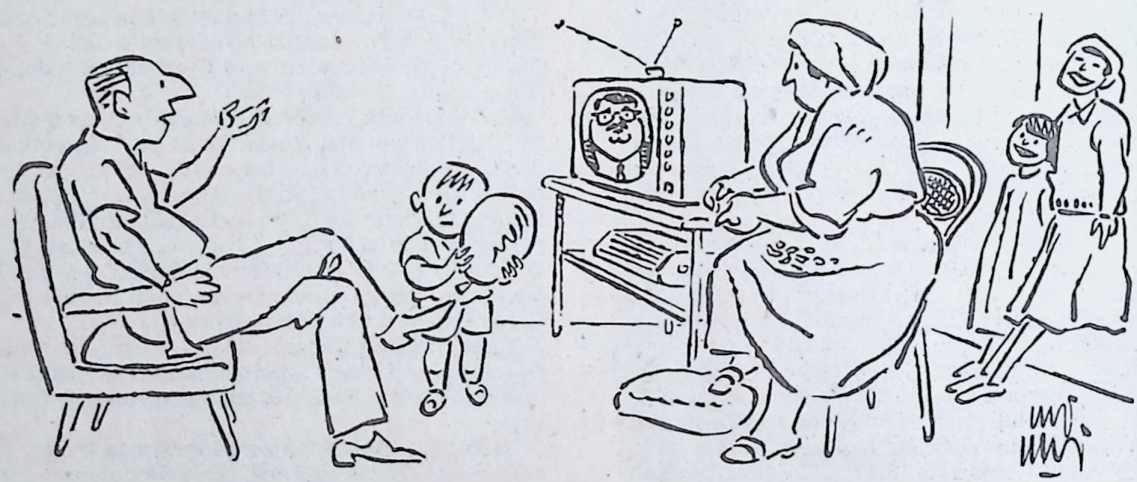

Turgut Bey konuşmaya başladı hanım, çocukları odadan çıkar!..

Eğitimdeki çıkmaz aşılabilir mi?

GENCAY ŞAYLAN *13 ekim*

İki yılda bir düzenli olarak toplanan Avrupa Konseyi Eğitim Bakanları Konferansı'nın 16. oturumu çalışmalarını tamamladı. İstanbul'da toplanan 16. oturumun ana konusu "enformasyon toplumu ve eğitim" olarak saptanmıştı. İki gün süren çalışmalarda Avrupa Konseyi üyesi ülkelerin eğitim bakanları, bürokratları, teknisyenleri ve eğitim ile ilgili uluslararası kuruluş temsilcileri bu ana konuyu tartıştılar.

Günümüz toplum bilimcilerinin, ekonomistlerin, siyaset bilimcilerinin, gelişmiş, ileri toplumları **enformasyon toplumu** olarak tanımladıkları bilinmektedir. Başka bir deyişle endüstri ötesine geçmiş toplumlarda artık **enformasyonun** üretim, tüketim ve değişim faaliyetlerinin temel belirleyicisi olduğu ileri sürülmektedir.

Gerçekten de günümüzün bu endüstri ötesi toplumlarında, yazılı, sözlü ve görüntülü enformasyon miktarının çok büyük boyutlara eriştiği, giderek yoğunlaşan bir enformasyon akımının ortaya çıktığı, haberleşme teknolojilerinde olağanüstü bir gelişme sağlandığı gözlemlenmektedir. Bunun sonucu olarak enformasyon üretimi ve iletişimi çok büyük bir önem kazanmakta, toplumda giderek büyüyen oranda işgücü bu alanda çalışmaya yönelmektedir.

İşte bu temel saptamalardan hareket eden konferans, enformasyon ve iletişim teknolojilerinin eğitim sistemi ile ilişkileri üzerinde durmuş, ortaya çıkan sorunlar tartışılmıştır. Bu tartışmalarda esas olarak iki temanın ortaya çıktığı söylenebilmektedir. Bunlardan birincisi yeni enformasyon ve iletişim teknolojilerini öğretmek, eğitim müfredatları içine yerleştirmek olarak tanımlanabilmektedir. İkinci ana tema ise bu teknolojik yeniliklerden eğitim sitmeminin, özellikle uzaktan eğitimin (açık öğretim) nasıl yararlanabileceği olmuştur.

İletişim ve enformasyon teknolojilerindeki büyük gelişmenin eğitim sistemini etkilememesi kuşkusuz mümkün değildir. Ancak bu yılın başlarında Paris'te, eğitim ile ilgili olarak toplanan UNESCO konferansında da belirtildiği gibi eğitime yeni enformasyon teknolojilerinin uygulanması ülkeler arasında, eğitimin düzeyi ile ilgili farkların artmasına yol açabilecektir.

Bu konu özellikle 16. toplantıya ev sahipliği ya-

pan Türkiye ve benzeri ülkeler için ağırlık kazanmaktadır. Avrupa Konseyi'ne üye olan ülkelerin tamamına yakını dünyanın en zengin toplumlarıdır. Nüfus artışının çok yavaş olduğu bu ülkelerde, eğitime ayrılan göreli büyük kaynakla yeni iletişim ve enformasyon tekniklerini devreye sokmak çok önemli bir sorun gibi gözükmemektedir.

Türkiye ise siyasi ve askeri bağlarla Batı dünyasının bir parçası olmuş, bu çerçevede Avrupa Konseyi'ne girmiştir. Ancak Türkiye bu topluluk içinde hemen hemen en yoksul ülke konumundadır ve eğitime ayırdığı pay da yüzde 2.1 düzeyindedir. Buna karşılık Türkiye'nin nüfusu yüzde 2.5 oranında artmaktadır. Yani Türkiye, gençlerine zaten yetersiz bir eğitim vermekte, yüksek nüfus artışı nedeni ile bu eğitim giderek daha yetersiz hale gelmektedir.

Avrupa Konseyi üyesi olan zengin ülkeler eğitim için ulusal gelirlerinden önemli paylar ayırmaktadır. Örneğin en az pay ayıran Yunanistan bile bu alanda Türkiye'den daha ileride gözükmektedir. Ayrılan pay oranı yanında nüfus artış hızlarına da bakınca Türkiye'nin çok ciddi bir eğitim dar boğazı ile karşılaştığı söylenebilmektedir.

ANAP'ta Yılmaz kulisi güç kazanıyor

ERBİL TUŞALP *15 ekim*

ANKARA — Başbakan **Turgut Özal**'ın cumhurbaşkanlığı adaylığı ile ortaya çıkan genel başkan arayışı, ANAP'ta **"yeni bir cephe"** oluşturulmasına neden oldu. **"MSP düşüncesinin yeni parti yönetimine egemen olmasını istemeyen"** bir grup milletvekili, Dışişleri Bakanı **Mesut Yılmaz**'ın genel başkanlığı için yoğun kulis faaliyetine giriştiler. **"Mesut Yılmaz için kollarını sıvayan"** milletvekillerinin milliyetçi, muhafazakâr ve liberal kanatlarda yer aldıkları gözlendi.

Cumhuriyet muhabirinin edindiği bilgilere göre söz konusu parti içi gruplar, aralarındaki sorunları askıya alarak Özal'ın Köşk'e çıkıp çıkmaması konusundaki kesin tavırlarını hafta başında açıklayacaklar. Değişik gerekçelerle de olsa Özal'ın cumhurbaşkanı olmamasını isteyenler arasında **Mustafa Taşar, Veysel Atasoy, Mesut Yılmaz, Alpaslan Pehlivanlı** ve **Necmettin Karaduman** gibi isimler yer alıyor. Keçeciler'in **"çekilebilirim"** açıklamasından sonra **Ekrem Pakdemirli** ve **Hasan Celal Güzel** arasında tercih yapamayan 30 kadar ANAP'lı, parti yönetiminin MSP çizgisine çekilmesini sağlamak için Özal'ın cumhurbaşkanı adayı olmasından yana ağırlıklarını koyuyorlar. MSP düşüncesinin yeni parti yönetiminde egemen olmasını isteyenlere karşı ANAP'ta ilk kez bir cephe oluşturuldu ve şöyle bir formül geliştirildi:

1- Partiyi 1992'ye kadar iktidarda tutacak güç TBMM ANAP grubudur.

2- Özal Çankaya'da sorunsuz bir parti grubu ve parti üst yönetimi ile başarılı olabilir.

3- Partinin geleceğiyle ilgili bütünlük sorunu, Mesut Yılmaz ile birlikte hareket edenlerce çözümlenebilir.

4- Mesut Yılmaz'a "evet" diyebilmesi durumunda Hasan Celal Güzel'in öteki genel başkan adaylarıyla birlikte yer alacağı hükümet, parti tabanında inandırıcı olur.

5- Meclis grubunda sayıları 50'ye varan Özal'ın di-

rektifleri dışına çıkmayan milletvekillerinin, kalan süre içinde tek bir aday çevresinde toplanmasını sağlamak gereklidir.

Cumhurbaşkanlığı arayışı ve genel başkanlık sorunu konusunda konuşmama kararını şimdiye kadar başarıyla sürdüren Dışişleri Bakanı Mesut Yılmaz'a "ipi göğüsleyecek kişi" olarak bakanların sayısı az değil. Milliyetçi kanada mensup bir ANAP'lı, "niçin Yılmaz" sorusuna şu karşılığı verdi:

"Uygar görüntüsü ve asık yüzü genel başkanlık yarışında şimdiye kadar belki ilk kez Yılmaz'a bir avantaj sağladı. TBMM grubunda milliyetçilerin ağırlıklı olarak yer aldıkları sayıları yüzün üzerinde milletvekilinin ilk tercihlerinin Yılmaz'dan yana olduğu artık biliniyor. Çünkü Keçeciler-Pakdemirli senaryosu ortaya çıktı. Yılmaz'ın sağ kökenli bir aileden gelmesi ve siyasete genç yaşlarda başlamış olması gibi nedenler, onun için olumlu düşünenlerin sayısını arttırıyor. Grubun yüzer gezerleri olarak bilinen sayıları 50 kadar olan arkadaşımız her an tercihlerini Yılmaz'dan yana koyabilirler. Mustafa Taşar'ın Mesut Yılmaz'dan yana takındığı tavır da küçümsenemez."

Velidedeoğlu Hocamız

Prof. Dr. MUAMMER AKSOY *16 ekim*

Okuyucularımın bu satırları okuduğu anda, Hukuk Devleti'nin, İnsan Haklarının ve Atatürk İlkelerinin (devrimlerinin) yılmaz savaşçısı Velidedeoğlu Hocamız, 85 yıl geride bırakmış, 86'dan gün almaya başlamış olacaktır. Bundan 5 yıl önce, hocamızın 80 yaşını doldurduğunu, O'nun her meslekten milyonlarca öğrencisine duyurmak için bu sütunda "hocamız 40 yıldır 40 yaşında" başlıklı bir yazı yayımlamıştım. Onda da belirttiğim gibi insanların gerçek benlikleri, onların 60-80 kiloluk et ve kemikten oluşan fizikleri (ölümlü öğeleri) değil, onların "düşüncelerinden, istençlerinden, azim ve davranışlarından oluşan manevi (ölümsüz) yanları" olduğuna inandığımız içindir ki; aynı başlık, bugün de geçerlidir. Evet, "Hocamız, 45 yıldır yine de 40 yaşında" demek, asla bir abartma olamaz; eskimeyen, her gün gençleşen düşünceleri ve duygularıyla!..

1934 yılında İstanbul Hukuk Fakültesi'nde öğrenimine başlayanlar, gerçekten şanslı gençlerdi. Bir yandan Almanya'daki iğrenç Nazi zulmünden kaçan dünya çapındaki bilginlerden, bir yandan da eski kuşağın en seçkin Türk hukukçularından "yasaların ötesinde bir içeriğe sahip olan gerçek hukuku öğrenme" olanağına sahip oldular. Bugün o hocaları, büyük saygı ve şükran duygularıyla anımsamaktadırlar. Ama gerçek şudur ki, bu çok değerli hocalarımız, Hukuk Fakültesi'ndeki gençlerin öğretmeni olmanın ötesinde "halkımızın tümüne de bir tür öğretmenlik yapmış; ve böylece unutulmaz hizmetler görmüştür" denilemez. Bunlar, olsa olsa, yapıtlarıyla sadece Türkiye'mizdeki öteki hukukçularla da hocalık yapmışlar (Bu hizmeti de asla küçümsemiyoruz). Fakat o 1934 yılında doçent olarak akademik yaşamına başlamış bir Hıfzı Veldet vardı ki, bu genç bilim ve düşün adamı, hem fakültedeki öğrencilerine ve tüm hukukçulara, hatta milyonlarca Türk vatandaşına, sadece Medeni Hukuk (Yurttaşlık Yasası) alanında bir şeyler öğretmekle ve "Türk Hukuk Dilini, anlaşılmaz Osmanlı deyimlerinden kurtarmakla" yetinmedi. 50 yıla yakın bir süredir, ikinci kürsüsü olan bu sütunda, milyonlarca genç ve yaşlı Türk insanına, toplum yaşamı bakımından değeri ölçülemez (ve daha pek çok kuşağı aydınlatacak) dersler veregelmektedir.

Türkiye gibi hâlâ hukuk devletine, çağdaş çoğulcu demokrasiye, tümüyle insan haklarına, "uygarlığın anahtarını oluşturan akılcı bir devlet, hukuk ve eğitim sistemine yeterince kavuşmamış" bir toplumda, hukuk hocalarının görevi, sadece kendi uzmanlık dallarında bir avuç hâkim, cumhuriyet savcısı ve öteki hukukçuları yetiştirmekten ibaret olamaz. Bunun ötesinde, insan hakları, demokrasi, hukuk devleti, kısacası uygar düşünüş alanında kitlelere ve hatta diplomalılara sürekli hocalık yapmak da onların adeta kutsal görevidir. Hele, Batı dünyasında yıllarca kalarak, fakir halkımızın milyonlarca liralık dövizini harcamış olan öğretim üyeleri, o toplumların zihniyetini halkımıza yansıtmak görevinden kaçarlarsa, kendilerine harcanmış dövizleri çalmış olurlar.

İşte **Hıfzı Hoca**, kendisine harcanan dövizleri, kat kat geri ödemiş ender aydınlarımızın başında gelir: Günlük yazılarıyla, 47 yıldır Türk halkına öğretmenlik yapması, özellikle 2 alanda örnek nitelikte olmuştur ve bu iki alanda, halkı aydınlatmanın (bu uğurda sürekli savaşım vermenin) simgesi haline gelmiştir: "Sosyal Hukuk Devleti" (Hukukun üstünlüğü) ve "Atatürk İlkeleri" alanlarında...

Gerçekten, ne zaman insan haklarına, ne zaman

hukuk devleti ilkelerine, ne zaman demokrasiye baltalar vurulmaya başlasa, Velidedeoğlu Hocamız her zamanki ağırbaşlılığı ile ama uygar yüreklilikle başını kaldırmış, sesini yükseltmiş, suskun (sözde daha genç) insanlara örnek olmuştur. 40'ında da, 60'mda da, 80'inde de... 12 Mart'ta da, 12 Eylül'de de!.. Onu, ne maddi çıkarlar, ne mevkiler sunarak -bırakınız görüşünden saptırmak- susturmak bile hiçbir iktidara ya da yasadışı baskı gruplarına nasip olmamıştır.

Bu nedenledir ki, **Türk Hukuk Kurumu**, ilk kez "yılın hukukçusu" payesinin yanında şimdiye kadar yalnız bir kişiye (O'na) "**Hukuk Devleti Savaşçısı**" unvanını ve ödülünü vermiştir. 1984 yılında, O'nun 80. yılını kutlamak için bir "Gün" düzenlemis. "Hukuk Devleti ve Velidedeoğlu" adlı bir kitabı, hocamızın "80. Yılı Armağanı" olarak yayımlamıştır.

Ve yine bu nedenledir ki, Türk Hukuk Kurumu, on yıllardan beri, O'nu bir tür Onursal Başkanı saymaktadır. Bu yıl da pek çok tanınmış hukukçumuzun ve düşünürümüzün katkısıyla yayımlayacağı "Türkiye'de Laiklik" konusundaki yapıtı, O'na "85. Yılının Armağanı" olarak sunacaktır.

Velidedeoğlu, daha Atatürk günlerinde "Devrim Tarihi Hocası" olarak başlattığı "Atatürk ilkelerine ilişkin aydınlatmalarını", her fırsatla çeşitli yazılarında, yeniden ve yeniden sürdürmüştür. Kara sesler yükseldikçe, kara rüzgârlar estikçe, Velidedeoğlu'nun "kararan ufku biraz olsun aydınlatan ışıkları" yeniden ve yeniden doğmuştur. Örneğin "Türk toplumunun uygar bir devlet olarak var olabilmesinin vazgeçilmez koşulunu oluşturan **laiklik**" ilkesine yönelen her saldırı, karşısında hocamızın yazılarını bulmuştur. Bunun içindir ki, Türk toplumunu ortaçağın karanlığına sürüklemek isteyen son yılların -iktidarca da desteklenen- umut kırıcı gelişmesi karşısında "Atatürkçü Düşünüş Derneği"ni kuran gerçek Atatürkçüler, O'nu, derneklerinin onursal başkanı olarak ilan etmişlerdir.

Hocamız, hâlâ her pazar günü, yüzbinlerce Türk vatandaşına aydınlatıcı ışıklarını yöneltmeyi, olayların üzerine yeniden ve yeniden projektörünü tutmayı sürdürmektedir. Hem de örnek bir enerji, tutarlılık, yüreklilik ve özveri ile... Bunu, (hele şu son aylarda) ne ağır koşullar altında yaptığını bilenlerin, O'na karşı olan saygı ve hayranlıkları, anlatılmaz bir doruğa ulaşmaktadır. O'nun (bir yandan kendisini durmadan ısıran ayak ağrılarını, bir yandan zaman zaman musallat olan kalp ağrılarını, bir yandan zaman zaman musallat olan kalp ağrılarını, inanılmaz bir istençle yenerek), 25-30 yaşındaki bir gencin coşkusu ile ve en olgun yaştaki bir bilginin tutarlılığı, dengesi ve bilgisi ile düşünce üretmeyi sürdürdüğünü gören düzinelerle 35-75 yaşındaki doçentler, profesörler, siyasetçiler, yazarlar ve her tür bilginler ve bilgiçler, biraz irkilmelidirler. Evet, tatil yapmak onların da hakkıdır. Ama ülkenin, cumhurbaşkanı seçimindeki yeni bunalımdan ötürü, yine bir rejim bulamına doğru pupayelken yol aldığı bu günlerde denizi,güneşi, ormanı ve başka zevkleri birkaç gün için bir yana iterek, ruhu yaşlanmaz "özveri anıtı 85'lik genç hocamız" gibi, bu yaşamsal konu üzerine eğilmek ve toplumu aydınlatmak, onlar için de kaçınılmaz bir ödevdir.

Bundan 33 yıl önce Forum Dergisi'nde (15.7.1956) yayımlanan "Hukukçuların Manevi Sorumluluğu" başlıklı yazımda, hukuk diploması alan kişileri üç gruba ayırarak şöyle demiştim: "Hukukçuların bir kısmı, hayatlarını, hak ve hakikat peşinde koşup bunları ilan etmeye ve savunmaya adamakta; bir kısmı, hak ve hakikate karşı kayıtsız kalmaktadır. Nihayet bir kısmının ise ömrü -ne yazık ki- hak ve hakikatın gizlenmesine ve baltalanmasına hizmet etmekle geçmektedir (...) Bir ülkede hukuk devleti tehlikeye düşerse, ister hâkim yahut profesör, ister savcı veya yönetici olsun -meslekten atılmak, ya da daha ağırı sonuçlara katlanmak tehlikesini göze alarak- hukuk cephesine katılmak (hukuk devleti için mücadele etmek) her hukukçu için bir meslek ve vicdan, hatta yurt ve insanlık borcu olur. Hukukçu olmak, ne kadar onurlu ise, o kadar da zor ve mesuliyetli bir mesleğe intisap etmek demektir. Hukuk fakültelerine kabul edilmek için mümkün olup da bir karakter ve medeni cesaret sınavı icat edilse, bundan bütün insanlık ne kadar kârlı çıkardı!" Evet böyle yazmıştım!

İşte hocamız, -5 yıl önce de yazdığım gibi- bu birinci gruba giren (kendisini sürekli hak ve hakikatı ilan etmeye ve savunmaya adamış) hukukçuların başında yer almaktır. Bir medeni hukuk öğretim üyesi olduğu halde, Türkiyemizde hukuk devleti (insan hakları ve çoğulcu demokrasi) yerleşmedikçe hukuktan söz etmenin (medeni hukuk öğretmeninin dahi) anlamsız olacağının bilincine ulaşarak ve tam bir uygar yüreklilikle, zamanını ve enerjisinin büyük kısmını "halk üniversitesi"nde halk için demokrasi, hukuk devleti ve insan hakları dersi vererek, Türk demokrasisinin bir tabana kavuşması doğrultusunda unutulmaz katkılarda bulunmaktadır.

Bundan 5 yıl önce 24 ağustos günü Uludağ'a giderek 80. doğum gününde onun elini (hukukçu olan ve olmayan) tüm öğrencileri adına öperken duyduğum mutluluğa, bugün de yine 85. doğum gününde elini öperken milyonlarca öğrencisinin en iyi dileklerini ve şükranlarını yansıtmak mutluluğunu ekleyeceğim. Bir Atatürk, 100 yılda ancak bir kez gelebilir. Ama her kuşakta birkaç tane Velidedeoğlu yetiştirebilirsek, uygar dünya ile aramızdaki büyük mesafeyi kapatma olasılığına kavuşabiliriz ve büyük ozan düşünürümüz **Tevfik Fikret** gibi, "onlar niçin semada niçin ben çukurdayım!" sözlerini, içimiz kanayarak haykırmak zorunluluğunda kalmayız.

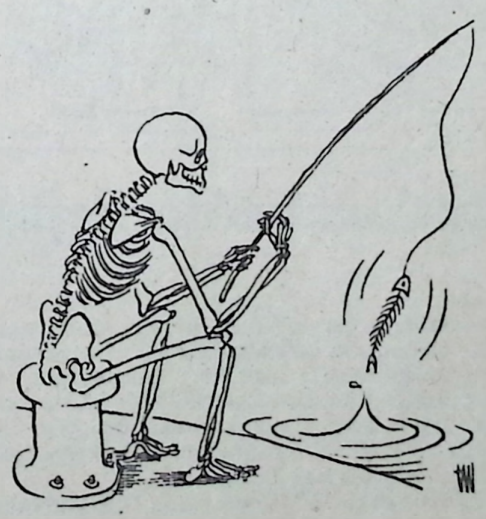

Sağlıksız aile, çocukları suça itebilir

Dr. ERDAL ATABEK *18 ekim*

MERSİN — Ulusal Psikiyatri ve Nörolojik bilimler Kongresi'nin ikinci gününde, önemli bir konu olan "Çocuk ve Genç Suçlulukları" ele alındı.

Paneli yöneten Prof. Dr. **Atalay Yörükoğlu**, çocuk ve gençlerin ruh sağlığı alanında özel yer olan bir uzman meslektaşımız. **"Çocuk Ruh Sağlığı"** ve **"Gençlerin Ruh Sağlığı"** adlı kitapları birçok basım yapmış, başucu yapıtları. Sabah yaptığımız görüşmede konunun bizim için ileride daha da önemli olacağını söylüyor.

Prof. Dr. A. Yörükoğlu, panelin açış konuşmasında şunları vurguluyor:

"Biz giderek gençleşen bir toplumuz. Gençliğin bir numaralı sorunu eğitimsizliktir. Gençlik suçları bizde şimdilik büyük sorun değil. ABD ve Avrupa'da gençlerin suç oranı çok daha yüksek.

Bizde suç oranının bu denli yüksek olmayışını geleneksel aile yapısının koruyucu şemsiyesine borçluyuz. Ailenin çocuk üzerindeki sıkı denetiminin suçtan koruyucu bir niteliği var. Ama bağımlı kişiler yetiştirmek gibi bir sakıncası da var.

Gençlik suçluluğu bir uyumsuzluktur. Çocukların suçluluğunda aile yapısına bakmak gerekiyor. Aile davranışında beş faktör önemli: 1) Baba disiplini, 2) Baba sevgisi, 3) Anne sevgisi, 4) Anne denetimi, 5) Ailedeki huzur. Bu faktörler dikkate alındığı takdirde bir çocuğun suç riski taşıyıp taşımadığı da anlaşılabiliyor."

Amerika'da 1979-82-87 yıllarında Louis ve arkadaşlarının yaptığı araştırmada gençlerin işlediği suçların içlerinde yaşadıkları ortam, aile, toplumsal ve nöro psikiyatrik faktörlerin etkisiyle oluştuğunu açıklayan Prof. Dr. **Ülkü Ülgur**, ABD'de işlenen suçların yüzde 50'sinden fazlasının gençler tarafından işlendiğinin anlaşıldığını belirtiyor.

Prof. Dr. **Franck Rafferty** (ABD), bu konuda en büyük yanlışın suçla hastalık ilişkisinde kesin tanı koymanın güçlüğünden kaynaklandığını anlamak, hareketin anlamını değerlendirmek olduğunu belirtti.

Hacettepe Çocuk Psikiyatrisi bölümünden Dr. **Belma Öy**, 1983-88 yılları arasında yapılan 213 sanık çocukla ilgili araştırmada yüzde 95'in erkek, yüzde 5'in kız olduğunu belirtti. Gene bu çocukların yüzde 90'ının kırsal kesimden, yüzde 10'unun da kentlerin gecekondu bölgelerinden geldiğini belirtti.

Doç. Dr. Sevda Ulutekin, 4 çocuk ıslahevinde hükümlü çocuklarla ilgili olarak yapılan çalışmanın açıklanmasında 1) Yaş çoğunluğunun 15-18, 2) Cins çoğunluğunun erkek, 3) Eğitim bakımından düşük ve ortaöğretimden terk olduğunu açıkladı.

Ulutekin'e göre çok suç işlenen bölge Ege. Onu sırasıyla İç Anadolu ve Marmara bölgeleri izliyor. En az suç işlenen bölgenin de Doğu Anadolu olduğu belirtiliyor. Bölgelere göre suç tiplerinin de değiştiğini açıklayan Dr. S. Ulutekin, Marmara Bölgesi'nde daha çok mala yönelik hırsızlık suçlarının, Karadeniz Bölgesi'nde cinsel suçlar ve adam öldürmenin, Doğu Anadolu Bölgesi'nde adam öldürme suçunun ön plana çıktığını belirtti.

Kaliforniya'da deprem: 271 ölü

19 ekim

Dış Haberler Servisi — ABD'nin Kaliforniya eyaletinde dün sabaha karşı meydana gelen depremde ilk belirlemelere göre 271 kişi öldü, 500'den fazla kişi de yaralandı. Özellikle San Francisco ve St. Cruz kentlerinde etkili olan depremin kurbanlarının çoğu, Oakland'da iki katlı bir karayolunun çökmesi sonucu, araçlarının içinde ezildiler.

Dün TSİ sabah 02.04 (yerel saatle 17.04) sularında meydana gelen deprem felaketinde ölü sayısının daha da artmasından endişe ediliyor. Oakland kentinde devam eden World Series 1989 Beyzbol Turnuvası'ndaki önemli bir karşılaşma nedeniyle çok sayıda Kaliforniyalının işlerinden erken çıkması ve iş dağılışı saatinin normalden daha sakin olmasının, ölü sayısının artmasını önlediği belirtiliyor.

AP'nin haberine göre 1906 yılında meydana gelen ve yaklaşık 1000 kişinin hayatını kaybettiği depremden sonra ABD tarihinin en büyük deprem felaketi niteliğindeki dünkü depremin şiddeti Richter ölçeği-

ne göre 6.9'du. 15 saniye süren ilk büyük sarsıntıyı, aynı ölçüde iki sarsıntının daha izlediği belirtilirken, yeni sarsıntılar meydana gelmesinden de korkuluyor.

Depremin en büyük zarar verdiği kentlerden Oakland'da "Interstate-880" adı verilen iki katlı karayolunun üst katı, alttaki bölümün üzerine çöktü. Yoldan geçmekte olan yüzlerce aracın içinde bulunan yolcu ve sürücülerden 200'ünün bu noktada öldükleri haber veriliyor. Diğer kentlerde de çöken evlerinin altında kalan ya da karayolu çatlaklarına düşenlerle birlikte ölü sayısının 271 olduğu kaydediliyor.

Kaliforniya eyaletindeki çok sayıda kentte elektrik, su, gaz gibi hizmetler kesintiye uğrarken, eyalet yöneticileri gaz kaçakları ve yangınlara karşı halkı sürekli uyarıyorlar.

Tüm önlemlere rağmen, depremin birkaç saat ardından karanlık basması üzerine yaygın şekilde yağmalama olayları meydana geldiği ve çıkan yangınların söndürülmesinde itfaiyenin güçlük çektiği de haber veriliyor.

Kaliforniya'daki deprem tüm dünyada da geniş yankılar uyandırdı. AP'nin haberine göre SSCB Devlet Başkanı **Mihail Gorbaçov**, ABD Başkanı **George Bush**'a gönderdiği mesajda felaketten duyduğu üzüntüyü dile getirdi ve yardım gönderme önerisinde bulundu.

Cumhurbaşkanı **Kenan Evren**, Başbakan **Turgut Özal** ve TBMM Başkanı **Yıldırım Akbulut**, ABD'nin San Francisco kentinde meydana gelen depremde ölenler için Amerikalı liderlere taziyet mesajları gönderdiler.

Sivri dilli mizahçı

MİNE G. SAULNIER *21 ekim*

MADRİD — 1989 Nobel Edebiyat Ödülü, İspanya İç Savaşı sonrasının en önemli yazarı olarak tanımlanan 73 yaşındaki **Camilo Jose Cela**'ya verildi. İspanyol edebiyatına 5. Nobel ödülünü kazandıran Jose Cela, dün saat 13'ü bir dakika geçe haber kendisine iletildiğinde, her zamanki gibi el yazısıyla son romanı üstünde çalışıyordu. Madrid'deki lüks bir otelde kendisini kabul eden İsveç Büyükelçisi, İspanyol yazara Nobel'in veriliş gerekçesini şöyle açıkladı:

"Zengin ve yoğun bir düzyazıyla, provokatör görünümlü insanoğlu çaresizliğini görece bir acımayla yansıttığınız için Nobel ödülü eserinize layık görülmüştür."

Camilo Jose Cela, yapıtlarına yansıyan mizah doğrultusunda son derece esprili, hoşsohbet ve sivri dilli bir yazar. İspanya'nın en çok sevilen ve nefret edilen yazarı olmanın yanı sıra en çok okunan ve en az ödüllendirilen yazar çelişkisini de birlikte taşıyor. Yıllardan beri Nobel'e aday gösterilmesine karşın, İspanya'nın en büyük ödülü sayılan Cervantes ödülünü henüz alamadı. Camilo Jose Cela, dün öğleden sonra Nobel ödülüyle ilgili olarak şunları söyledi:

"Çok onurlandım. Yıllar yılı çalışmamın haklı bir karşılığı olarak görüyorum bunu. Fakat açık konuşmak gerekirse de Nobel'i benim kadar hak eden en az yarım düzine İspanyol ve Latin Amerikalı yazar vardı. Ama kendi favorim, bendim tabii!"

Nobel'i benim kadar hak eden en az yarım düzine İspanyol ve Latin Amerikalı yazar vardı. Ama kendi favorim, bendim tabii!"

Ödül size mi, yoksa İspanyol diline mi sorusunu: **"Elbette bana. Ama İspanyol diline de yarayacak"** diye yanıtlayan yazar, diğer Nobel adaylarını pek övmesi üzerine, bir gazetecinin: **"Peki para ödülünü paylaşır mısınız?"** sorusuna, **"Yoo, onu kimseyle paylaşmam"** diye karşılık verdi.

Haftada bir gün öğleden sonra İspanyol TV'si birinci kanalında **"Tertulias"** diye adlandırılan sohbet programlarında gençlerle gevezelik eden ünlü yazar, dün Nobel'i aldıktan sonra iki saat sonra hiçbir şey olmamış gibi söz konusu canlı yayında yerini aldı.

Ama bu kez özel tezahüratla karşılanarak. Her zamanki alçakgönüllü hazırcevaplılığıyla gençlerin bazen abuk sabuk, yüzden fazla sorusunu yanıtlayan Jose Cela, **"Nobel yerine Brigitte Bardot ile bir hafta sonu geçirmeye ne dersiniz?"** sorusuna: **"Havir"** dedi. **"Margaret Thatcher'la bir hafta sonunu yeğlerim, daha orijinal olur!"**

İspanyol yazınına yarım yüzyıldır 80'den fazla eser veren ve en üretken yazar olma rekorunu elde tutan Cela: **"Bana Nobel verdiler diye dünya durmayacak"** diyor. Ama İspanya için dünya dünden bu yana dönüşünü hızlandırdı gibi. Jose Cela'nın doğduğu bölge olan Calicya'da dün gece resmi bayram ilan edildi.

Kilit Üstüne Kilit

CÜNEYT ARCAYÜREK *21 ekim*

ANKARA — Dün saat 15.00'e kadar umudunu muhafaza ediyordu. Dün saat 15.00'e kadar muhalefetin kuru sıkı attığını düşünüyordu. Dün saat 15.00'e kadar muhalefet kanadından bir grubun genel kurul salonuna gelerek oylamaya katılacağını sanıyordu.

Beklentilerin boşa çıktığını yavaş yavaş anladı. Hatta bir ara SHP Grup Başkanvekili Hasan Fehmi Güneş'in içeri girmesine sevinir gibi oldu. Bembeyaz yüzüne renk geldi. Oysa Güneş, muhalefetin bulunmadığı bir oturumda ANAP çoğunluğunun tek başına Türkiye Cumhuriyeti cumhurbaşkanını seçeceğini, bu seçimin asla halk iradesini temsil etmeyeceğini tutanaklara geçirtmek için partisince görevlendirilmişti.

Umutlar soldu. Askeri ve mülki erkân locaları boştu. Şimdi diyecektir ki elbette gelmeyeceklerdi. Daha ilk turdayız, asıl seçim günü, yarıdan bir fazla oya dayanarak seçileceğim gün 31 ekim. İzleyenlere ayrılan "o köşedeki" boşluk, TÖ'nün adaylığının onaylanmadığı anlamına da gelebilir. Bu noktayı unutmaması gerekiyor. 31 ekim günü askeri ve mülki erkân gelebilir, ama çaresiz bir davranışın sergilenmesi diye nitelenebilir bu davranış.

Oylama sonuçlandığında TÖ'ye 38 karşı oy çıkmasına sevinenlere şaşırarak bakıyorum. TÖ için karşı oy sayısı, içinde bulunduğu ruhsal durumda bir anlam ifade etmiyor. O, bir demokrasi kahramanı, bir demokrasi havarisi. Değil 247 oy, yarıdan bir fazla 226 oyla seçilse yine demokrasinin zaferinden söz edecek. Fakat 38 karşı oy, yarın kartopu gibi büyüyerek çığ haline gelir, seçtiği başbakana ANAP grubunda bir şamar indirirse ne yapacak?

Konutta şık kostümünü giyerken Meclisin muhalefet kanadı, sine-i millete dönüşü yeniden ele alıyor. Hatta bu kez, geçen günlere oranla daha pekişmiş duygularla geleceğe hazırlanıyor. Erdal İnönü, devleti pervasızca kullanan TÖ'ye "bir yerde dayanılamayacağını" vurguluyor. Sine-i millete dönüşü ilk kez bu denli vurguluyor. SHP grubu bekliyor ki liderden daha açık bir istek gelsin. Fakat "ihtiyatlı" İnönü, sine-i millete dönüşten kaçınılmayacağını söylerken, bir başbakanın parlamentoyu bu kadar alçaltmasına dayanılamayacağını ifade ederken, bir siyasetçi olarak Mecliste kalmanın daha doğru olup olmayacağını tartışmaya açıyor.

Zaten soru da sorun da bu. Sine-i millete gitmek ne getirecek, ne götürecek. Ama İnönü dahi, artık TÖ'ye dayanamayacağını söylüyor. SHP yöneticilerinin kafasındaki soru, hem sine-i millet hem de Bülent Ecevit. Meclisten çıkarlarsa anayasa gereği hemen ara seçim yapabilir TÖ. "Başka partilerle", tabii söylemek istedikleri DSP ile ara seçimi yapar ve yine Mecliste muhalefeti bulabilir diye düşünüyorlar. Nitekim TÖ, ilk turdan SHP'yi yine tehdit ediyor. "Başka partilerle ara seçim yapacağını" açıklıyor.

Ecevit, birdenbire kilit adam haline geliyor. Sabahtan geç vakitlere kadar Ecevit yok ortalıkta. Akşam üzeri DSP Merkez Yönetim Kurulu'nun bugün toplantıya çağrılacağı haberi geliyor. Daha önce "DYP ile SHP'nin bu Mecliste hâlâ neden bulunduklarını" anlayamadığını söyleyen Ecevit'e göre, bu sözün anlamı başka konularla ilgili. Ama bir yerde kesin. Bu Mecliste muhalefet partilerinin ne aradığını soruyor. İster fonlarla ister başka konulardaki yozlaşmalar nedeniyle olsun, Ecevit'in sorusu SHP ve DYP'yi TÖ iktidarıyla aynı çatı altında bulunduğu için suçluyor.

Akıl için yol bir. Zaten sine-i millette olan DSP'nin TÖ'ye alet olarak ara seçime girmeyeceği varsayılıyor. Bir yerde erken seçim yapılırsa hemen seçim yasasının değiştirileceğini Meclisteki muhalefetin ön koşul olarak kabul etmesini isteyebilir. Bu koşulu ötekiler kabul edebilir.

Son yurt gezilerinde TÖ'yü yerden yere vuran Ecevit, bugün hangi kararı alacak? Ara seçime girmeyeceğini açıkça ve kalın çizgilerle söyleyecek mi, yoksa kendine özgü mantığa oturtacağı kimi nedenlerle TÖ'nün Çankaya'ya çıkmasından sonraki bunalımlı günlere yeni ışıklar mı yakacak?

TÖ'nün Çankaya sevdasıyla siyasetin darboğaza girmek üzere olduğu ortada. Bunalımdan kurtulmayı, ancak bir tek olay sağlayabilir. TÖ'yü ve askerlerini erken seçime zorlayıp kararı aldırmak!

Ötesi ham hayal. Tabii SHP'nin de "ne yapacağını" artık kesinleştirmesi gerekiyor. İnönü, turların varacağı sonucu beklemekten söz ediyordu dün. Sine-i millet kararı, 31 ekimden önce alınır ve uygulanırsa bir anlam ifade edecek. Zaman giderek daralıyor. SHP, konuyu grubunda ve merkez yönetiminde hemen görüşüp karar alacak olursa, DSP'nin davranışı birden biçimlenecek. SHP, Meclis içinde ve dışında bulunan muhalefet partilerinin ara seçimleri de boykot etmeleri halinde sine-i millete dönmeye hazır olduğunu neden açıklamıyor? Koşullu bir karar, ötekileri kamuoyu önünde bağlamaz mı?

Zira DYP hazır. Demirel, dün Meclis'te "SHP karar aldığı takdirde" sine-i millete hemen döneceğini açıkladı. Zikzaklı gidişler, zaman yitiren çabalar, bir yerde SHP'yi bağlar.

Sonra, İnönü'nün deyimiyle "dayanılması güç TÖ" çıkar yukarıya, başkenti tepeden seyretmeye başlar.

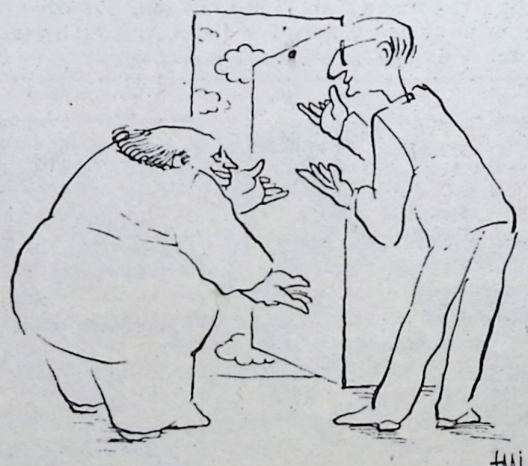

Siyasal Nezaket

Kalıplara sığmayan büyücü

MEHMET BASUTÇU *22 ekim*

PARİS — Tiyatro, güldürü türü dışında, genellikle seyircisinden dikkat isteyen, yorucu bir sanat türüdür. Geçen yaz Avignon Şenliği'nde tanıştığım bir yazar/oyuncunun düşüncesini aktarmak gerekirse, **"Tiyatro sıkıcı, ağır bir gösteri biçimidir. Yorgun insan gitmemelidir tiyatroya."**

Mehmet Ulusoy, bu genel kanıyı yalanlayan bir sanatçı. O, tiyatroyu her şeyden önce bir gösteri, bir tür **"eylem"** ya da bir **"bayram"** olarak algılayan ve durmadan kabarıp duran, köpüren, düş gücüyle yaratıcılığını harmanlayarak en yorgun ve isteksiz izleyicileri bile kendisine çekip yutuveren bir büyücüdür sanki. Sahnelediği, daha doğrusu özgürce yorumladığı oyunlar ne kadar ciddi, içerikleri ne kadar ağır ve aydın işi olursa olsun bu böyledir.

Paris'te, **"Theatre National de la Colline"**de (biraz özgürce çevirirsek, **"Tepebaşı Devlet Tiyatrosu"** da diyebiliriz adına) sahneye koyduğu, zenci yazar, ozan ve devlet adamı **Aime Cesaire**'in yapıtı **"Kongo'da Bir Mevsim"** ile Mehmet Ulusoy, başarılarına yeni bir halka eklemekte. Hem de politik içerikli, önemli ve yoğun bir konuya el atarken, alabildiğine kişisel, tümüyle özgür, cıvıl cıvıl neşeli, kıpır kıpır hareketli, coşkulu, acıyla mutluluğu, ölümle yaşamı aynı güçle, aynı hırsla yoğurmasını bilen, yepyeni, özgün bir yorum sunarak.

Patrice Lumumba adı hâlâ belleklerdedir. 1960'ta Belçika Kongo'su bağımsızlığına kavuşma savaşımı verirken tutuklanmıştır. Daha sonra, hücresinden çıkarılır. Brüksel'deki yuvarlak masa toplantısına katılmasına izin verilir. Bir ay süren bu toplantı sonunda 30 Haziran 1960'ta Kongo'nun özgürlüğüne kavuşmasını öngören anlaşmaya imza atan Lumumba, ülkesinin ilk başbakanı olmuştur. Ancak olaylar hızla gelişecek, sömürgeci güçlerin oyunları bir yandan, kabileler arası çatışmalar öte yandan, kişisel hırs ve çıkarları iyiden iyiye körükleyince, Kongo iç savaşın eşiğine gelecektir. Belçika ordusu da işin içine karışmıştır. Birleşmiş Milletler Lumumba'ya göre tarafsız davranmamış, yeni devletin elini kolunu bağlamıştır bile. Katıksız bir devrimci, radikal bir politikacı olan, ne düşüncelerinden taviz veren ne de gerekli eylemlerden vaz geçen Lumumba, halkına bağlılığının, içtenliğinin ve uzlaşmaya yanaşmayan ateşli mizacının kurbanı olarak önce iktidardan uzaklaştırılacak, sonra da popüler olduğu için öldürülecektir. Bu olaydan tam beş yıl sonra, başka bir zenci devlet adamı, Martinikli ozan Aime Cesaire, Lumumba'yı bir tiyatro yapıtının kahramanı yapar.

Böylesine sıcak bir konuyu, tarihsel olayların zincirine bağlı kalarak şiirsel bir dille işleyen özgün bir oyunu nasıl yorumlamalı sahnede? İçeriğin önemini, sömürgecilik ve ırkçılık temalarının güncelliğini göz önünde tutarak çekingen davranır, ayrıca Aime Cesaire'in usta edebiyatçı kişiliğinin gölgesinde ezilip büzülürsek, vay halimize! Entel işi, ağır ve cansız, klasik mi klasik, giderek öğretici bir havaya büründüğü için sıkıcı olmaya başlayan tutuk bir yoruma gider bu yol.

Mehmet Ulusoy, bu tuzakların tümünden kurtarmış kendisini. Aime Cesaire'den söz ederken **"Afrika siyahı gözlerinden iki damla bal aktığını hayal ediyorum. Bu gözler birçoğunun harika gözleridir. Kaç yaşında oldukları belli değildir, zaman zaman patlayıveren bir yanardağ gibi"** cümleleriyle dışavurduğu derin sevgiyi ve ona karşı duyduğu sonsuz saygıyı, kendi yaratıcı özgürlüğüne engel etmek şöyle dursun, düşgücüne kanat etmiş.

Afrika dansları, tamtam sesleri, akortsuz bir piyanonun bozuk, ince müziği, klavyenin üzerinde zıplayan Lumumba'nın yaşama dört elle sarılan gerçekliği... Boy boy otomobil tekerlekleri, kıvrım kıvrım siyah lastik içleri... Bir halkın bu yağlı kara giysiler altında dizginlenmeye çalışılan özgürlük susuzluğunun patlayışı...

"Kongo'da Bir Mevsim"i, Afrikalısı, Güney Amerikalısı, Karayiplisi, Türkü ve Fransızıyla, her biri oyuna başka bir tat katan on iki kişilik genç bir oyuncu ekibi başarıyla yorumluyor. Yer yer birkaç cümle İspanyolca ve Türkçe de ekleyiveriyorlar metne kendiliklerinden... Daha doğrusu Mehmet Ulusoy'un cebinden... Cesaire'in kaleminden, Karayip Adaları'nın yerel diliyle dökülen bölümlerin de üzerine titriyorlar olağan olarak.

Güz yağmuru düştü, çulluklar göründü

RAİF ERTEM *22 ekim*

Güz yağmurları düştü. Kar soğuğu esiyor. Güz yağmurları demek, çulluk demektir. Bahar yağmurları bıldırcını getirir. Güz yağmurları çulluğu.

Bu yıl göç hızlı geçiyor. Kış erken gelecek. Sert geçecek. Bıldırcınla birlikte sultaniler gözüktü. Çulluğun irisi. Kahverenginin delisi. Kahverenginin tüm tonlarını taşır üstünde.

Eylül başıydı. Ereğli Bağları'ndaydı. Uzun gagasını süngü yapmış, rüzgârları yarıp geçti. Gördüm!

Çulluk! İlk ağızda bağlık, bahçelik yerlere iner.Su kıyılarına. Yumuşak toprak arar. Gagasını sokacak. Solucanları, kabukluları yiyecek. Gagasının ucu yumuşaktır. Sert topraktan kaçar.

Havalar soğudukça kısa meşeliklere çekilir. Kar düştü mü sık ormanlıklara. Gagası uzun olduğu için kakaç derler, gagalı, gagasa. Trakya yöresinde meşe tavuğu. Karadeniz'de lökköşe.

Ülkemizde Karadeniz boylarında bulunur. Marmara Bölgesi'nde, Ege'de. Son yıllarda Ege'de daha da çok gözükmeye başladı.

Göç hayvanıdır Çulluk. Ana yurdu İskandinav ülkeleri. İsveç, Norveç, Danimarka, Rusya ovalarında da bulunur. Ürer, çoğalır. Yılda iki sefer kuluçkaya yattığı gözlenmiştir. Bazı gözlemcilere göre birinci yuva bozulursa ikinciye yatarmış. Yuvası çerden çöpten.

Kumrununkine benzer. Yavruları cılızdır, güçsüzdür. Sırtında taşıdığı söylenir. 18-20 gün kuluçkada kalır. 15 gün sonra da yavruyu uçurur. Kendi başlarınadırlar artık. Yalnız, hür... Doğayla savaş. Doyunacak, korunacak, barınacak...

Eylül, ekim ayları gelince, sonbaharın kokusu duyulunca, göç başlar. Göç! Bir kol Alp Dağları'nı aşar, Balkanlar'ı geçer. Rüzgârı arkasına almıştır. Anadolu'ya doğru. Sürekli kanat vurur. İkili üçlü partilerden oluşur. Yol uzadıkça kalabalıklaşır.

Kurnaz hayvandır Çulluk. Bön bön baktığına aldanmayın. Avcıyı da atlatır köpeği de. Tehlikenin geldiğini sezdi mi bir kerre. Zikzaklar yapar bulunduğu yerde. Bir geri, bir ileri. Köpek ferma durur. "Ha" dersin. Bakarsın arkandan kalkar. İlk çalının arkasına geçer. Zaten usturuplu konmuştur. Alçaktan uçar. Görmenle kaybolması bir olur. Usta avcının işidir çulluk vurmak.

Bir de akşam, sabah bekinde avlanır çulluk. İlk karanlıkla birlikte ormandan sökün eder. Ekin tarlalarına, çimenliklere. Toprakta don vardır artık. Yumuşak gagası işlemez. Ot yer, ekin yer, yeşile dönmüştür. Bir nokta gibi çıkar ormandan. Tepende, yanında büyüyüverir.

Özgürlüğüne düşkündür. Tek tek dolaşır. Kafeste beslenemez. Çiftlikte üretilemez. Doğada yaşar, doğada ölür. Çulluk!

Yaygındır. Hemen hemen her ülkede bulunur. Az olur, çok olur. Bulunur. En çok avlanılan ülkeler İtalya, Fransa, Sovyetler Birliği'dir. Yılda 3 milyondan fazla avlanıldığı söylenir. Ya ülkemizde? Ülkemizde de sevilen avdır. Sabah beki, akşam beki. Gündüz ormanlarda. Çok pabuç eskittirir. Acemi avcıyı pes ettirir. Ama vurunca, askıya takınca, çalımından geçilmez avcının.

Bütün gün gezmişsin. Yorulmuşsun. Üstelik acıkmışsın. Çulluk da vurmuşsun. Keyfin yerinde. İlk çeşmenin başına ateş yakılır. Meşe odunu korlaşır, sonra külleşir. Ortasını açarsın. İçiyle, tüyüyle gömersin. Üstüne biraz kor çekersin. Birbuçuk iki saat beklersin. Ateşi açarsın. Tutunca derisi soyulur. Bağırsakları büzülmüştür. Lokum!.. Karabiberle karışık tuz. Bir baş da soğan kır. Yanında ne içersen...

Bu avcı usulü. Kırda bayırda. Aslında kral sofralarının yemeği olarak bilinir çulluk. Lokantalarda en pahalı. Az bulunur. Özel pişirilir.

Kentsel yaşamın en az zarar verdiği yaban hayvanlarından biridir. Sanayi artıklarından, tarım alanlarından uzak yaşar. Yağmurlar sellenir, kar düşünce, gücü kalmamıştır yapay gübrelerin, tarım ilaçlarının. Geceleri farla avlanılmasa, son kalan yabanhayvanı olabilir.

Yine de sormak gerek. Bu sanayi büyümesine doğa ne kadar dayanır? Diğer canlılarla birlikte bir gün yok olur. İnsanoğlu da!..

Ne güzel hayvandır şu çulluk...

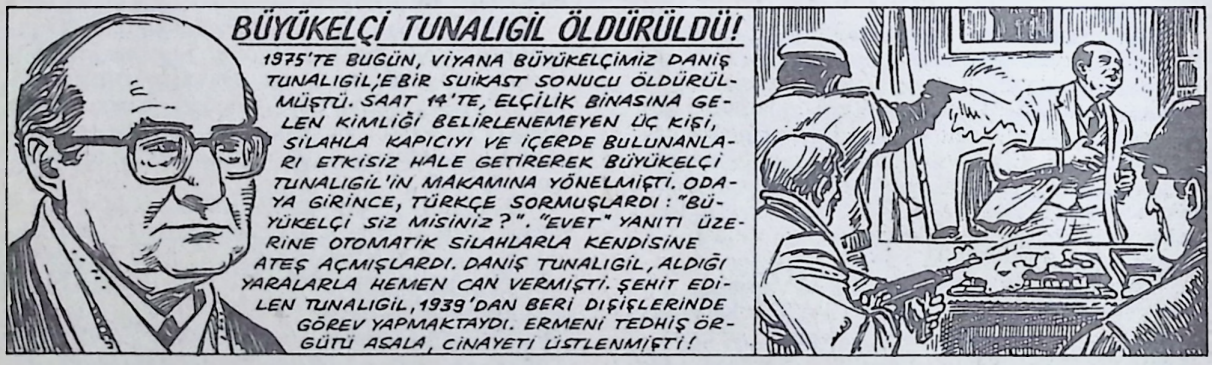

Sendikacılar kurtarıldı

IŞIK KANSU *23 ekim*

ANKARA — Emekli kökenli sendikacıları kurtarma yasa tasarısı konusunda Türk-İş doğrudan devreye girdi. Türk-İş yetkilileri, Meclis komisyonundaki ANAP'lı üyeler ile ilişki kurarak emekli kökenli sendikacılara ilişkin tasarıda istedikleri değişiklikleri yaptırdılar.

Türk-İş'e bağlı sendikalar, Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanı **İmren Aykut**'un üzerinde büyük bir baskı kurarak, emekli kökenli sendikacılara yeniden seçilme olanağını tanıyan bir yasa değişikliği yapmasını istediler. Bakanlık, emekli kökenli sendikacılara 2 dönem daha seçilme hakkı tanıyan bir taslak hazırlayarak bunu Bakanlar Kurulu'na gönderdi. Ancak taslak konusunda Bakanlar Kurulu'nda sorunlar çıktı. Bazı bakanlar, emekli kökenli sendikacılara yeniden seçilme hakkı verilmemesinden yana tavır koydular. Bazı bakanlar da sendikacılara ödün verilirken, son demir çelik grevini gündeme getirdiler ve tasarıya Bakanlar Kurulu'nun grev erteleme yetkisinin 60 günden 90 güne çıkarılması konusunda bir hüküm konulması için ısrar ettiler. Bakanlar Kurulu üyeleri arasındaki tartışmalar sonrası, emekli kökenli sendikacılara iki değil, bir dönem seçilme hakkı tanınması ve Bakanlar Kurulu'nun grev erteleme yetkisini üç aya çıkaran tasarı hükümetten çıktı.

Tasarının Bakanlar Kurulu'ndan bu biçimde çıkması, sendikacılar üzerinde şok etkisi yarattı. Özellikle tasarıda sendikacılara ödün verilirken grev hakkına darbe vuran hükümlerin de gündeme getirilmesi, sendikaları çok rahatsız etti. Türk-İş Genel Başkanı **Şevket Yılmaz**, **"Bir koyundan iki post çıkmaz"** diyerek konuya ilişkin tepkisini gösterirken, Türk Harb-İş'in emekli kökenli yöneticilerinden Genel Başkan

Yardımcısı Çetin Soyak, **"Böyle bir tasarı ile sendikacı ile işçi arasında ikilik yaratmak istiyorlar"** görüşünü savunuyordu.

Meclise geldikten sonra tasarıdan haberdar olan sendikacılar, yoğun bir kulis çalışması başlattılar. Türk-İş Genel Başkanı Şevket Yılmaz, Türk-İş'in parlamento ile ilişkiler danışmanı Kaya Özdemir, tasarının görüşüleceği TBMM Sağlık ve Sosyal İşler Komisyonu'nun ANAP'lı üyeleri ile tek tek ilişki kurmaya başladılar. Türk-İş yetkililerinin, ANAP'lı üyelere aktardıkları istemler özetle şuydu:

"— Tasarı, emekli kökenli sendikacılara yalnızca bir dönem daha seçilme olanağı tanıyor. Ancak, emekli olmayan eski sendikacılara 2 dönem daha seçilme hakkı tanınmıştı. Bu konuda bir adalet sağlanmalı ve emekli kökenlilere de 2 dönem daha verilmeli.

— Türk-İş'e bağlı sendikaların geçen günlerde yapılan kongrelerinde, seçilmiş bazı emekli kökenliler için itirazlar yapıldı ve bu sendikacıların durumu yargıya iletildi. Bunun için de geriye dönük bir madde konulmalı ve bu durumdaki emekli kökenlilerin durumuna da açıklık getirilmeli.

— Emekli kökenlilerin durumu ile ilgili bir tasarıya grev ertelemeyi üç aya çıkaran bir başka hükmün sıkıştırılması, sendikacıları zor durumda bırakır. Onun için madde tasarıdan çıkarılmalı."

Türk-İş'in bu istekleri üzerine, önceki gün yapılan Sağlık ve Sosyal İşler Komisyonu toplantısı öncesinde 19 ekim perşembe günü komisyonun bazı ANAP'lı üyeleri, komisyon başkanı **Mustafa Balcılar**'ın başkanlığında bir toplantı yaptılar. Aralarında Türk-İş'in isteklerini tartışan komisyon üyleri, daha sonra görüşlerini almak üzere toplantıya, Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanı İmren Aykut'u da çağırdılar. Toplantıya sonradan katılan Aykut, emekli kökenli sendikacılara bir değil iki dönem daha seçilme hakkı verilmesine karşı çıkmadı. Toplantıda hazır bulunan bazı ANAP'lı üyeler, grev ertelemeyi üç aya çıkaran tasarıya karşı çıktılar. ANAP Gaziantep Milletvekili **Mehmet Akdemir, "Bu hüküm, demir-çelik grevine tepki olarak getirilmiş gibi görünüyor. Eğer böyle bir hüküm komisyonda görüşülürse, ben bu hükme karşı oy vereceğim"** diye konuştu. İmren Aykut da, grev ertelemenin 90 güne yükseltilmesine ilişkin hükmün tasarıdan çıkarılması önerisini de kabul edince, Türk-İş'in istekleri karşısında hiçbir engel kalmamıştı.

ANAP'lıların toplantısında, Mehmet Akdemir'in imzasıyla bir önerge hazırlandı. Önerge, emekli kökenli sendikacılara tanınan bir dönem daha seçilme hakkının iki döneme çıkarılmasını, aynı konuda durumları yaygıya iletilmiş olan emekli kökenlilerin de iki dönemden yararlanmalarını, grev ertelemenin üç aya çıkarılmasına ilişkin hükmün tasarıdan çıkarılmasını içeriyordu.

Bu önerge ertesi gün yapılan Sağlık ve Sosyal İşler Komisyonu'ndan aynen geçti. Emekli kökenli sendikacılar da rahat bir nefes aldılar.

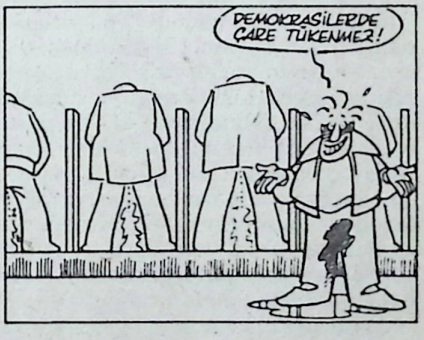

Yeni cumhuriyet ilan edildi

Macaristan 44 yılı sildi

HADİ ULUENGİN *24 ekim*

BUDAPEŞTE — Macaristan'da dün yepyeni bir dönem başladı. Komünist Parti'nin iktidar tekelinde bulunan ve 44 yıldır süren **"halk cumhuriyeti"** tarihe karıştı. Bunun yerine çoğulcu parlamenter sistemi benimsemiş **"Macaristan Cumhuriyeti"** resmen ilan edildi. Büyük coşku ile karşılanan bu **"yeni cumhuriyet"** ilanı da çok sembolik biçimde Komünist Partisi'ne ve Sovyetler Birliği'ne karşı gerçekleştirilen 1956 halk ayaklanmasının tam 33. yıldönümüne denk getirildi. Söz konusu 23 ekim ayaklanması ise, dün bütün Macaristan ve başkent Budapeşte'de düzenlenen yüz binlerce kişilik muazzam anma toplantılarıyla kutlandı. Muhalefet tarafından organize edilen ve çok görkemli geçen bu anma toplantıları, cumhuriyetin ilan töreni gibi, Macaristan devlet radyo ve televizyonu tarafından naklen yayımlandı.

Dün Tuna kıyılarındaki Macar Parlamentosu en tarihi günlerinden birini yaşadı. Yasama meclisi önündeki ilk toplantı, **"yeni cumhuriyet"**in resmen ilanına ilişkindi. Budapeşte Katedrali'nin çanı saat tam öğlenin 12.00'sini çaldığında, Parlamento Başkanı ve geçici Cumhurbaşkanı **Matyas Szürös**, Meclis balkonundan yaptığı konuşmayla, Macaristan için yeni bir dönemin başladığını duyurdu. Ülkenin bundan böyle **"halk cumhuriyeti"** adını taşımayacağını belirtti ve yeni Macaristan Cumhuriyeti'ni ilan etti.

Szürös'ün açıklaması, meydana toplanmış olan on binlerce kişinin büyük coşkusu ile karşılandı. Alkışlar dakikalarca sürdü ve pek çok kimsenin heyecandan ağladığı gözlendi. Yazdan kalma bir gün yaşayan ve alanda yoğunlaşmış bulunan Budapeşteliler, parlamento başkanının konuşmasını sürekli olarak, "Macaristan - Macaristan" sloganıyla kestiler. Kalabalık tarafından taşınan bayrakların pek çoğunu ise komünist iktidar öncesinde geçerli olan ve ortasında istavrozlu arma bulunan sancaklar oluşturdu. Bu arada 1956 ayaklanmasına katılmış Macarların ayrı bir kortej halinde alana geldikleri ve bazılarının ellerinde başkaldırı döneminde yayımlanmış gazeteleri taşıdıkları gözlendi. Aynı kortejde yer alan ve çatışmalar sırasında yaralanarak kötürüm olan bir Macarın ise tekerlekli sandalyesiyle Parlamento Başkanı Szürös'e beyaz karanfiller vermek istediği gözlendi.

Macar Parlamentosu Başkanı Matyas Szürös ise "yeni cumhuriyet"in ilanına ilişkin olarak dün yaptığı kısa konuşmada özellikle ülkenin milli bir uzlaşmaya ihtiyaç duyduğunu vurguladı ve yeni cumhuriyetin dış politikada bütün ülkelerle dostluk sürdüreceğini söyledi. Szürös, bu ülkeleri sayarken Sovyetler Birliği'nin adını kullandığında da meydanda bulunan kalabalığın yoğun biçimde parlamento başkanını ıslıkladığı gözlendi. ABD'nin adının teleffuz ettiğinde ise kalabalık Matyas Szürös'ü hararetli biçimde alkışladı.

Geleceğe giden tek yol sanayi

MERAL TAMER *26 ekim*

İstanbul Sanayi Odası tarafından düzenlenen **"Dünya Ekonomisindeki Gelişmeler ve Türk Sanayii - Orta Vadeli Perspektif"** konulu panelde dengenin değiştiği, kutuplaşmanın alabildiğine yumuşadığı günümüz dünyasında Türkiye'nin stratejik ve jeopolitik öneminin azaldığı vurgulandı ve **"Bu yeni dengeler için Türkiye dünya ülkeleri arasında bir rol almak istiyorsa, bunu ancak ciddi bir sanayileşmeyle başarabilir"** görüşünde birleşildi.

Panelin ilk konuşmacısı emekli Büyükelçi Osman Olcay, kısa süre öncesine değin birbirine tam itimatsızlık içinde yaşayan, hızla silahlanan ve birbirlerine taviz vermeyen bir dünyada bugün kutuplaşmanın eridiği, tavizlerin hızla arttığı bir dünyaya doğru hızla ilerlendiğine dikkati çekti ve **"Bu durumda Türkiye önemini kaybeder mi?"** sorusunu ortaya attı. Türkiye'de son dönemde Batı-İslam sentezi gibi lafların moda olduğunu ve etkin bazı çevrelerde Türkiye'yi Ortadoğu ülkeleri arasına sokma eğilimlerinin arttığını vurgulayan Olcay, hem ulusal kültürüne sahip çıkan hem de evrensel kültürde son yıllarda her geçen gün daha fazla adını duyuran Japonya'yı örnek göstererek, Türkiye'nin dünyadaki son gelişmeler ışığında ciddi bir durum tespiti yapmasının önemine değindi.

BELİRSİZLİKLER

"Sizlerle 20 dakika için bir muhayyile oyunu oynamak istiyorum. Bir an için bu toplantının Avrupa'da ve Avrupalı bankacılar, işadamları ve devlet adamlarının izleyici olarak bulundukları bir yerde yapıldığını farz edelim ve onlar neler konuşuyor diye düşünelim..." diyerek sözlerine başlayan Ali Nail Kubalı, özetle şöyle dedi:

"1900'lü yılların son çeyreğinde dünya 2 büyük belirsizlikle karşı karşıya. Bunlardan birincisi ekonomik parametrelerdeki belirsizlik. Finans piyasalarında merkez bankalarının denetimi dışında dolaşan sıcak para 2 trilyon dolar mertebesine ulaştı. ABD ile Japonya arasındaki dolar-yen alışverişinde 200 milyar dolar gibi hacimler söz konusu. Hiçbir merkez bankası artık bu büyüklükleri denetleyebilecek durumda değil. Üçüncü Dünya ülkelerinin borçlarını geri ödeyip ödemeyecekleri tartışma götürür. Bu durumda artık ekonomi uzmanları da dünya ekonomisinin geleceğiyle ilgili olarak tahmin yürütemez hale geldiler.

İkinci belirsizlik, iktisadi politikaların belirlenmesindeki hiyerarşi bozukluğu. Eskiden dünyaşumul iktisat politikalarının lideri Amerika iken ve piramidal bir sistem varken, Japonya'nın da ikinci odak noktası olarak ortaya çıkması üzerine Avrupa Topluluğu kendini kanıtlama mücadelesine girdi. Liderliğini bu şekilde parçalanan Batı dünyası, ekonomide 3 merkezli bir sisteme gidiyor."

Kubalı, hayali olarak bir Avrupa kentinde Avrupalı işadamlarına hitaben yaptığı bu konuşmanın ardından "gerçeğe", yani Odakule'deki toplantıya döndü ve konuşmasını şöyle sürdürdü:

ÜÇ ODAKLI DÜNYA

"Ekonomik liderlik açısından 3 odaklı bir dünyada Avrupa söz ve ses sahibi olmak istiyor. Bu alanda kıyasıya bir mücadele veriyor. Dünya böylesine büyük bir değişim ve mücadele içindeyken ve 3 odak birbiriyle katı bir rekabet halindeyken, biz Türkiye kendi içindeki kısır çekişmeler ve hatalarla, kendi ayağına çelme takıp düşüren bir ülke olarak kalırsak, acaba dünya bize ne kadar ilgi gösterir? Gelişmiş Batı dünyası Türkiye gibi ülkelerin ağırlığını artık eskisi gibi taşımayacaktır.

Dünya arenasında kurulan bu yeni sahnede Türkiye kendine yeni bir kostüm, yeni bir rol bulmalıdır. Stratejik ve jeopolitik önemi azaldığınagöre bu rol acaba ne olmalı diye düşünüldüğünde ne tarım ne madenler ne de hizmet sektörünün çözüm olacağı görülür. Biz bu sahnede ancak yine sanayi kostümüyle rol alabiliriz. Bu çerçevede orta vadeli bir sanayi stratejisi mutlaka ciddiyetle oluşturulmalı, hangi sektörlerin vurucu, delici olduğu saptanmalı ve bu sektörlerde teknoloji transfer eder değil, teknoloji yaratır hale gelmemiz sağlanmalıdır."

NASIL SANAYİLEŞME?

Toplantının son konuşmacısı olan eski TÜSİAD Başkanı ve İSO Yönetim Kurulu üyesi Ömer Dinçkök de Türkiye'nin dünyada değişen dengeler sonucu stratejik öneminin azalmakta olduğunu ve çıkış yolunun ancak sanayileşmeden geçtiğini vurguladıktan sonra bu sanayileşmenin Türkiye koşullarında nasıl olması gerektiğini madde madde sıraladı:

- **Genel eğitim sistemindeki yetersizlikler giderilmeli.**
- Vergi sistemi basit ve etkin hale getirilmeli, ta-

bana yayılmalı. Hukuk sistemi daha hızlı işler hale getirilmeli.

- **Teşebbüs ve sermaye birikimi teşvik edilmeli.**
- Teknoloji alırken doğru seçim yapmalı.
- **Sanayi kuruluşlarının yönetiminde kurumlaşmaya gidilmeli.**
- Pazarlamaya önem verilmeli.
- **Sanayicinin bilgi bolluğu ve zengin veriye olan ihtiyacı dikkate alınmalı.**
- Piyasa ekonomisi herhalde başıbozukluk değildir. Kıt olan kaynaklar bir merkezden yönetilmeli. Piyasa ekonomisi ve plan birlikte ele alınmalı.
- **Günübirlik kararlar yerine ekonomik politikada istikrar sağlanmalı.**
- Tasarruf olmadan yatırım olamayacağı için tasarruflar teşvik edilmeli.
- **Korumacılıkta denge iyi gözetilmeli. Korumacılık olmadan Türk sanayii olamaz. Ama korumanın belli prensipler ve kademeler çerçevesinde aşağı çekilmesi de gerekir.**

Panelin yöneticisi İSO Başkanı **Nurullah Gezgin** ise konuşmaları toparlarken Türkiye'nin değişen dünya dengelerinde stratejik ve jeopolitik önemini yitirmekte olduğunu ve yeni oluşan dünyada bir rol almak istiyorsa, bunu, ancak sanayisine ağırlık vererek başarabileceğini vurguladıktan sonra **Dinçkök**'ün Türkiye'de sanayileşmenin koşulları olarak sıraladığı maddelere eklemeler yaptı:

- Türkiye'de en önemlisi bir de müteşebbis olmalı. Teşebbüs heyecanı olmalı.
- Hükümet düşünce olarak sanayiye sahip çıkmalı; ekonomiden sorumlu bakan bir toplantıda kalkıp da uluorta sanayiyi karalamamalı. Benim sanayicim meydan mitinglerinde halka şikâyet edilmemeli. Türkiye'de 1988'in başından bu yana imalat sanayii küçülmektedir. Ulaşım ve konut sektörü imalat sanayiinin önüne geçmiştir. Türkiye'nin gelecekte dünyada alacağı rol açısından sanayileşmenin tek çıkar yol olduğu konusunda hemfikirsek, hükümetimizin de sanayiye sahip çıkması gerekir.

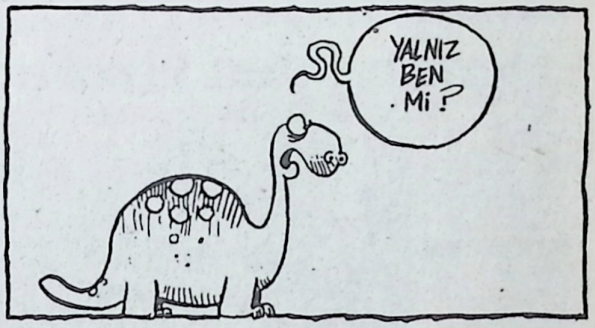

Dünya, TV'nizin içinde

İSMET BERKAN *29 ekim*

Apartman yönetim kurulu son iki hafta içinde üçüncü kez toplanıyordu. Kavga hâlâ bitmemiş, apartman sakinleri resmen iki kampa bölünmüştü. Entelektüel kampın liderliğini 5 numarada oturan hanım üstlenmişti. **"CNN ve BBC olmazsa beş kuruş bile vermem"** diyordu da başka bir şey demiyordu. 11 numarada oturan orta yaşlı bey ve onu destekleyenlerin derdi ise özellikle **"geceyarısından sonra gösterilen"** kimi filmleri oynatan TV istasyonlarını da izleyebilmekti. Bir türlü uzlaşamadılar, sonunda masraflar biraz arttı.

Son dört beş yıldır, özellikle büyük şehirlerde bir uydu anten humması yaşanıyor. İnsanlar, apartmanlarının, konutlarının üstüne çapı 2 metreyle 4 metre arasında değişen çanak antenler koydurtuyor, ardından da televizyonlarının karşısına geçip keyiflerine bakıyorlar.

Sosyal bilimciler açısından, dünyanın son 10 yılda yaşadığı gerçek bir devrim. Bir yandan bilgisayarların laboratuvar ortamlarından çıkıp, insanların evlerine, ofislerine ve hatta yatak odalarına kadar girmesiyle açılan **"en formatik çağı"**, öte yandan deniz seviyesinden sadcee 36 bin metre yüksekte ekvatora paralel bir yörüngede seyreden ve sayıları her geçen gün biraz daha artan haberleşme uydularının yıktığı sınırların ötesinde ortaya çıkan **"iletişim devrimi."**

Dünyada meydana gelen birçok sosyal olayın etkilerini çok geç hisseden Türkiye, bu iki önemli gelişmeyi kenarından köşesinden bile olsa geç kalmadan yakaladı. Artık yeni yapılan toplu konut sitelerinde uydu yayın dağıtım sistemleri müteahhitler tarafından kendiliğinden konuluyor. Eski apartmanların birçoğu, apartman sakinlerinin kendi aralarında anlaşması sonucu çatıya bir çanak anteni kondurdu bile.

'70'li yılların başında nasıl bir anda damları televizyon antenleri kapladıysa ve antenler birkaç yıl içinde köylere kadar yayıldıysa, aynı şey bugün çanak antenler için geçerli. Çanak antenler bir gün köylere kadar gidecek.

Yörüngeye bir uydu yerleştirmek, parası olan kişi ve kuruluşlar için o kadar zor bir iş değil. Henüz uzayda tek bir kişiye ait uydu yok, uydular çoğunlukla ya bir ülkeye ya da bir uluslararası örgüte ait. Üstelik dünyanın çevresinde o kadar çok uydu dönüyor ki zaman içinde dünyanın çevresinde aynı Satürn gezegeninde olduğu gibi bir halkanın oluşacağını öne süren bilim adamları bile var. Yine de yeni uydular için her zaman yer bulmak mümkün. Türkiye de önü-

Avrupara (ECU) Mevduat Hesabı
Dünyapara Mevduat Hesabı

Cumhuriyet

"İyi Banka"da hizmet hizmet üstüne.
PAMUKBANK iyi bankadır

66. Yıl: Sayı: 23413 Kurucusu: Yunus Nadi 600 TL. 28 Ekim 1989 Cumartesi

SHP lideri, sine-i millet konusunda yanlış anlaşıldığını söyledi

İnönü'den 'özür'

ANAP MİLLETVEKİLLERİNE

İnönü: Özal'a oy vermeyin

3. turda duşunun *ANAP'lılara bir daha söylüyorum. Bizi kandırma gayretlerini bıraksınlar, kendi yaptıklarının anlamını düşünsünler. Bunun sonucunu şimdiden görmeye çalışsınlar, kusuru kendilerinde arasınlar, ondan sonra üçüncü oylamadaki davranışlarına karar versinler.*

ANKARA (Cumhuriyet Bürosu) — SHP Genel Başkanı Erdal İnönü, cumhurbaşkanlığı seçim konusunda Başbakan Turgut Özal ve ANAP milletvekillerine yönelik uyarılarını dün de sürdürdü. İnönü, olağanüstü toplantıya çağırdığı parti grubunda yaptığı konuşmada, "ANAP'ın çıkmaz yolda" olduğunu belirtti ve "**İktidar partisi olarak önüne çıkan çok önemli uzlaşma fırsatını kaçırmıştır. Kişisel maksatla kaçırmıştır**" dedi. SHP lideri, ANAP milletvekillerine çağrıda bulunarak "**Yaptıklarına, ondan sonra da 3. oylamadaki davranış-**

(Arkası Sa. 19, Sü. 7'de)

CÜNEYT ARCAYÜREK yazıyor

O Kadar, Ne Kadar?

ANKARA — "Cumhurkonutu" son basın toplantısını yapan TÖ, birkaç başbakan adayının boy göstermesini olağan karşılar göründü ve "Olur böyle şeyler" dedi.

TÖ, Çankaya'ya çıktıktan sonra birkaç değil, on ya da on beş başbakan adayı çıksa, ne yazardı? Hele turlara katılmayan muhalefet partilerinin "manevi anayasa suçu" işlediğini öne sürerek sanık sandalyesine oturttuktan sonra...

TÖ, ana muhalefetin kutlamaya ve resmi törenlere gitmekten kaçınarak amaca erişemeyeceğini biliyordu. İşin ilginç yanı, ana muhalefet de bu tür davranışları uzun sü-

(Arkası Sa. 16, Sü. 1'de)

'Hata ettik' *SODEP kurucularıyla Anadolu Kulübü'nde akşam yemeği yiyen SHP Genel Başkanı Erdal İnönü, Meclis Grubu'nda yaptığı konuşmada 'Her türlü yola başvururuz' sözlerinin kamuoyunda 'sine-i millete dönmek' şeklinde algılandığını belirterek "Hata ettik. Siyasette böyle yanlış anlaşılmalar olabilir" diye konuştu.*

ANKARA (Cumhuriyet Bürosu) — SHP Genel Başkanı Erdal İnönü, SHP Meclis Grubu'nda yaptığı konuşmanın yanlış anlaşıldığını belirterek, "**her türlü çareye başvururuz**" deyiminin kamuoyunda "**sine-i millete dönmek**" şeklinde algılandığını kaydetti. İnönü, "**Hata ettik, siyasette böyle yanlış anlaşılmalar olur**" dedi.

SHP lideri İnönü, dün gece Anadolu Kulübü'nde SODEP'in ilk kurucularıyla yemek yiyerek sohbet etti. Yemeğe katılan SODEP kurucuları, özellikle ANAP iktidarının laiklik konusundaki politikasını eleştirerek SHP'nin buna karşı tavır almasını istediler.

İnönü sohbet sırasında sine-i millet konusunda SHP Meclis Grubu'nda yaptığı konuşmaya da değindi. Aslında, sine-i millet konusundaki sözleriyle, amacının ANAP'ı uyarmak olduğunu belirten İnönü şöyle dedi:

"**ANAP'lı milletvekillerini gittikleri yoldan dönmeleri için söyledim. Onlara mesaj vermek,** 'SHP bu yaptıklarınıza meydan vermeyecektir, sizin yaptıklarınıza engel olmak için ne çare varsa ona başvuracaktır' **demek iste-**

(Arkası Sa. 19, Sü. 7'de)

ÖSYS adayı ilkokul düzeyinde

Yapılan bir araştırma, üniversite birinci basamak sınavında (ÖSS) ilkokul beşinci sınıf düzeyine inen sorular olmasına karşın soruların yüzde 70'inin adaylar tarafından yanıtsız bırakıldığını ortaya çıkardı.

ÜLKER GÜRTÜRK'ün haberi 10. Sayfada

Ders kitabında 'Türk-İslam' sentezi

Biyokimya-I rafa kalktı

Atatürk Üniversitesi Tıp Fakültesi Dekanlığı, "Türk-İslam sentezi propagandası yaptığı" haberleri üzerine, Biyokimya-I adlı ders kitabının okutulmasını durdurdu, kitabı incelemeye aldı.

ANKARA (Cumhuriyet Bürosu) — Atatürk Üniversitesi Tıp Fakültesi Dekanlığı, "**Türk - İslam sentezi propagandası**" yapılan Biyokimya-I kitabının ders kitabı olarak okutulmasını durdurdu.

Atatürk Üniversitesi Tıp Fakültesi öğretim üyesi **Prof. Dr. Münip Yeğin**'in editörlüğünde 10 öğretim üyesinin katkılarıyla hazırlanan ve bu üniversitede ders kitabı olarak okutulan Biyokimya-I kitabı,

(Arkası Sa. 16, Sü. 1'de)

'Faiz gideri' kavgasında son raund

Pakdemirli ikinci kez geriledi

Vergi Usul Yasası'nda iş alemini ayağa kaldıran değişiklik "mecburi" olmaktan çıkıp "ihtiyari" olacak. Stok değerlendirmesine gitmeyen, faizlerini masraf göstermeye devam edecek.

İSO *Pakdemirli'nin geri adımından sonra tasarıyı benimserken, TÜSİAD bunu da yetersiz buluyor. TÜSİAD Başkanı Boyner, "Yanlışlığın ihtiyarisi olur mu?" diyor. İTO ise pazar günü Ankara'da yapılacak görüşmeden önce görüş beyan etmiyor.*

MERAL TAMER

Maliye Bakanı **Ekrem Pakdemirli**, kendisiyle iş âlemini hafta boyunca karşı karşıya getiren yeni vergi yasa tasarısında bir geri adım daha atıyor.

İTO'nun çarşamba günkü ödül töreninde, tasarıda İslami esaslarla çalışan bankalar lehine yaratılabilecek haksız rekabetin önleneceği vaadinde bulunan Pakdemirli, faiz giderlerinin masraf yazılmasını sınırlayan maddenin mecburi tutulmasından da vazgeçmiş bulunuyor.

Bu durumda Vergi Usul Yasası'nın tartışmalı 26. maddesinde yapılacak değişiklik, tıpkı sabit sermaye yatırımlarının yeniden değerlemesinde olduğu gibi "**mecburi**" değil "**ihtiyari**" olacak. İsteyen sanayici, stoklarını yeniden değerleme yoluna gidecek, ancak bu durumda faiz giderlerinin

(Arkası Sa. 16, Sü. 4'te)

Arsalar kapışıldı

Hazine arsalarının satışına, Ankara'dan sonra dün de İstanbul, İzmir, Adana, Eskişehir, Bursa, Konya ve Gaziantep'te başlandı. İstanbul'da arsa almak isteyenler Ziraat Bankası şubeleri önünde uzun kuyruklar oluşturdular. Talepler karşılanamayınca bekleyenlere sıra numarası verildi, pazartesi gelmeleri istendi.

Ekonomide

DYP liderinin 'Çankaya milletindir' mitingi bu kez İstanbul'daydı

Demirel'den Özal'a: Arsız

DYP *lideri Demirel, İstanbul'da düzenlediği "Çankaya milletindir" mitinginde Özal'ı "siyasi müflis" olarak niteledi, "Çankaya müflislerin sığınma yeri değildir" dedi.*

19. Sayfada

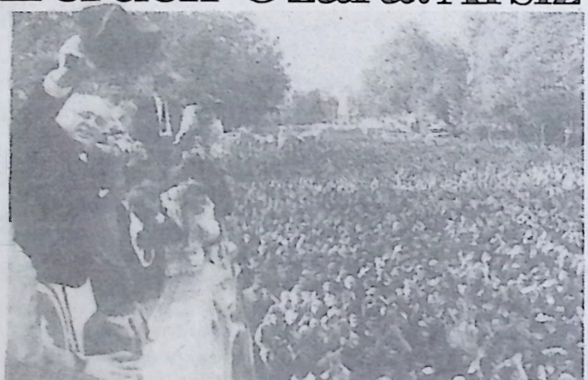

Hazmediyor musunuz? — "Çankaya milletindir" mitingini dün de İstanbul'da yapan DYP Genel Başkanı Süleyman Demirel, Sultanahmet Alanı'na bir helikopterle geldi. Yaklaşık 35 dakika konuşan Demirel, halka "Özal'ın Çankaya'ya gitmesini hazmediyor musunuz?" diye sordu. "Hayır" yanıtını alınca, "İşte bu sesi duymaya, bunu duymaya geldim" dedi. (Fotoğraf: Fuat Kozluklu)

Notlar

'Baba' gökten indi

CELAL BAŞLANGIÇ

Turistler, yıllardır evleri gibi yaşadıkları Sultanahmet Parkı'nın içlerine doğru çekilmişlerdi. Hediyelik eşya, kartpostal satıcıları gitmiş, yerlerini köfteciler, sucukçular, simitçiler, şerbetçiler almıştı. Turist otobüslerinin yerinde de DYP'nin "Süvari"si vardı.

Sultanahmet Alanı hıncahınç dolmamıştı. Demirel'e gelenlerin kalabalığı, İstanbul'a göre biraz küçük kalmıştı. Otobüsün önündeki yığılma, alanın kenarlarına doğru seyrekleşiyordu. Meraklı birkaç turist fotoğraf çekiyor, sürekli gökyüzüne bakan insanların

(Arkası Sa. 19, Sü. 6'da)

Sovyet maçına Konut Fonu yok

Devlet Bakanı Özarslan 8 kasımda Kırım'ın Simferepol kentinde oynanacak Sovyetler-Türkiye milli maçına gideceklerden Konut Fonu alınmayacağını söyledi. Özarslan, maçın 15 kasıma alınması için çaba harcandığını belirtti.

ANKARA (Cumhuriyet Bürosu) — Devlet Bakanı İsmet Özarslan, milli maç için Sovyetler Birliği'ne gidecek taraftarlardan Başbakan Turgut Özal'ın talimatı üzerine Konut Fonu alınmayacağını açıkladı. Özarslan, ayrıca Sovyetler Birliği'nin karşılaşmanın 8 kasım yerine 15 kasımda oynanması teklifine de "**rıza gösterildiğini**" belirtti.

Özarslan dün düzenlediği basın toplantısında, galibiyette seyirci faktörünün önemli olduğunu söyleyerek, Kırım'

(Arkası Sa. 16, Sü. 2'de)

ANKARA'NIN YAPTIRIMLARI

'Beyaz Saray mesajı anladı'

Dışişleri Bakanlığı çevreleri, Ermeni karar tasarısının Senato Adalet Komisyonu'nda kabul edilmesinden sonra Ankara'nın aldığı önlemlerin Bush yönetimini uyarmaya başladığı değerlendirmesini yapıyor. Yetkililer, ABD yönetiminin ilk günlerindeki tepkisizliğini terk ettiğine dikkat çekiyor.

ANKARA (Cumhuriyet Bürosu) — Ermeni tasarısının Senato Genel Kurulu'na getirilmesinin gecikmesi, Washington yönetimi ile tasarı sahibi Senato azınlık lideri **Robert Dole** arasında "**altın çözüm**" arayışına ortam yarattı. Beyaz Saray'ın tasarı karşısındaki tutumunda Türkiye lehinde bir değişiklik olduğu görüşünü savunan Ankara'daki yetkililer, Dole ile Bush yönetiminin "**her tarafı memnun edecek**" bir ara formüle ulaşma çabasında olduğu görüşünü taşıyorlar.

Tasarının genel kurulda ele alınmasının bir süre erteleneceği yolunda sinyaller aldıklarını belirten Dışişleri Bakanlığı kaynakları, bu erteleme sonucu kazanılan sürenin Ankara tarafından "**tasarının tümden reddedilmesini**" sağlamak amacıyla kullanılacağını yineliyorlar.

ABD Dışişleri Bakanlığı'nın 17 ekimde yaptığı yönetim açıklamasında tasarının "**Türkiye'yi ağır biçimde gücendirmeyecek bir biçim alması**" eğiliminin vurgulandığı-

(Arkası Sa. 16, Sü. 7'de)

İsrail'de Türk kültür merkezi

İsrail'in Herzeliya kentinde bir Türk kültürü ve Türkiye Yahudiliği merkezi kurulması kararlaştırıldı. Mesut Yılmaz'ın mesaj gönderdiği Türkiye Yahudiliği Kongresi'nin 'Türkiye-İsrail yakınlaşması' olarak yorumlanması, Ankara'da tepkiyle karşılandı. 14. Sayfada

Cumhurbaşkanı Evren'le son haftalık görüşmesini yaptı

Özal: Giderek yumuşuyorlar

ANKARA'DAN NOTLAR

Fransa'dan gelen mesaj

AHMET TAN

ANKARA — Son basın toplantısını yapmış, başbakan olarak son cuma namazını kılmak üzere makam BMW'sine yürüyor.

Konutun bahçesindeyiz. Önümüzdeki kardeşi **Korkut Özal** Arkasında eski Ankara Belediye Başkanı **Mehmet Altınsoy** var. Birazdan hep birlikte Çankaya "**hinterlandındaki**" Yıldız Mahallesi mescidine girecekler.

Başbakan durup soruyor:

— **Bir haber yazmışsın. Kaçıncı sayfada bee göremedim?**

Başbakanın göremediği haber perşembe günkü gazetemizin Ankara'da 8., İstanbul'da 10. sayfasında yer alan bir haberdi. "**Fransa'dan sevindirici haber**" başlığını taşıyordu.

(Arkası Sa. 16, Sü. 4'te)

Muhalefetin cumhurbaşkanlığı turlarına katılmamasını "manevi anayasa suçu" olarak niteleyen Özal, "İkinci turdan sonra büyük çapta yumuşama var. Sine-i millete dönme lafının yerini başka laflar alıyor" dedi. Özal, cumhurbaşkanlığı seçiminden "sürpriz bekleyenler olduğunu" hatırlattı.

ANKARA (Cumhuriyet Bürosu) — Başbakan Turgut Özal, Cumhurbaşkanı **Kenan Evren** ile son olağan haftalık görüşmesini yaptı. Özal, Evren'le aralarında siyasi görüşmeden çok "**uzun zamandan beri tanışan bir insanla konuşma**" yaptıklarını söyledi. Özal, cumhurbaşkanlığıyla ilgili gündemin giderek yumuşadığını ve artık "**sine-i millete dönme laflarının yerini başka laflara bıraktığını**" ifade etti. Başbakan görüşmeden sonra düzenlediği basın toplantısının ardından Yıldız Camisi'ne kardeşi **Korkut Özal** ile giderek cuma namazı kıldı. Camiden çıkışta cumhurbaşkanlığıyla ilgili soruları yanıtlayan Korkut Özal, "**Ben seyirciyim, hiçbir yere karışmam**" dedi.

Başbakan Turgut Özal dün saat 10.00'da Cumhurbaşkanlığı Köşkü'ne çıktı. Özal, Evren ile yaklaşık 1.5 saat süren görüşmesinden sonra Başbakanlık Konutu'nda basın toplantısı düzenledi. Basın toplantısının başlangıcında gazetecilere, "**Ben bugün Sayın Cumhurbaşkanımızla bir bakıma son haftalık normal görüşmemizi yaptım. Tabii bu görüşmemizde, konuştuğumuz konular daha ziyade siyasi konular değildi. Kendisiyle uzun zamandan beri münasebetir bulunduğumuz, tanıştığımız bir insanla yapılan bir konuşma oldu. Onun için onu burada anlatmaya mezun değilim.**

(Arkası Sa. 19, Sü. 5'te)

ANAP GRUBU MARKAJDA 19. Sayfada

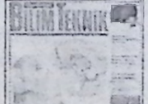

Cumhuriyet Bilim Teknik'te bu hafta

Duygular, düşünce derinliği ve mantık.

Nobel ödüllerinde sürpriz, sevinç, tepki ve tartışma.

Ülkemizde doğa bilimleri müzesi kurulmalı

TÜRKİYE-BULGARİSTAN

Zor diyalog

Dışişleri Bakanı Mesut Yılmaz 31 ekimde Türkiye ile Bulgaristan arasında yapılacak görüşmeler için yarın Kuveyt'e gidiyor. Bulgaristan Dışişleri Bakanı Peter Mladenov rahatsızlandığı için Bulgaristan'ı Başbakan Yardımcısı Georgi Yordanov temsil edecek. Kuveyt'teki görüşmede Türk tarafı önce Bulgaristan'daki Türk azınlığın ülke içindeki haklarının iadesini isteyecek. Bulgaristan'ın gündeme getireceği diğer konuların ancak bu temel üzerinde ele alınabileceği belirtildi.

SEMİH İDİZ'in haberi 14. Sayfada

Zaman Alacak...

İngiltere'de Maliye Bakanı enflasyon yüzünden gitti; yüzde 8'e yaklaşan enflasyonla nasıl mücadele edileceği konusunda Başbakan Bayan Thatcher'la anlaşamayınca istifasını verdi. Tüketici fiyatları endeksi şu sıralar yüzde 7.3 civarında seyrediyormuş. Yılın son üç ayında bu oranın yüzde 5.5'e düşmesi bekleniyormuş.

İşte, bu kadarcık enflasyon İngiltere'de bir bakanı koltuğundan edebiliyor.

İlginç değil mi?

Sözü nereye getirmek istediğimi herhalde tahmin etmişsinizdir.

Ama başka ne yapabilir ki?...

Bir siyaset adamı düşünün: Enflasyonu iki-üç yılda yüzde 10'a indirme vaadiyle partisine seçim kazandırmış olsun... Başbakan olduğunda yüzde 33'lük bir enflasyon dev-

(Arkası Sa. 16, Sü. 1'de)

HASAN CEMAL

- **Gorbaçov'a hayır** *ABD, Gorbaçov'un Baltık'ı silahlardan arındıralım önerisini 'NATO'nun caydırıcılık kapasitesini etkilemeye yönelik' olarak niteledi. 3. Sayfada*
- **Mesaj trafiği** *Türk ve Yunan başbakanları arasında 1987 yılında kıta sahanlığı krizine yönelik mesajların içeriği Yunan basınında yer alıyor. 3. Sayfada*
- **Kaptan Blood** *TV 2'de yayımlanan Toplu Gösteriler'de kasım ayı boyunca Errol Flynn'in filmleri yer alacak. 4. Sayfada*
- **'Miras'** *3. Kanal'da izleyeceğimiz 'Miras' adlı sürükleyici gerilim filminde 'Mavi Ay'ın popüler kildığı Cybile Shepherd başrolde oynuyor. 4. Sayfada*

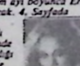

- **Aya İrini'nin belleği var** *İki Fransız sanatçı Anne ve Patrick Poirier'nin yapıtları Aya İrini'de sergileniyor. 5. Sayfada*
- **Trafik 'eski düzen'e dönüyor** *Galata ve Atatürk Köprüsü'yle eski hal yolunda yeniden 'çift yön'e geçiliyor. Perşembepazarı trafiği yine tek yönlü. 8. Sayfada*
- **Bankalara yük** *Kendi limitleri çerçevesinde Merkez Bankası kaynaklarını kullanan bankalar kullandıkları kaynak karşısında senet kırdıracaklar. Ekonomi'de*
- **Yeni bir Milli Takım** *Sovyetler'e karşı oynayamayacak olan üç futbolcunun yerine yeni adaylar aranıyor. Spor'da*
- **Kos sesini İstanbul** *60 merkezde yapılan ölçümlerde gürültünün rahatsız edici boyutlarda olduğu saptandı. Arka Sayfada*

GÖZLEM

UĞUR MUMCU

Sevr Siyaseti...

ABD "Ermeni tasarısı"nı gündeme getirdi. "Kürt sorunu" da Madam Mitterrand ve bazı Amerikalıların öncülükleriyle dünya kamuoyuna mal ediliyor.

Kürt örgütleri şimdiden "Amerikan ve Fransız mandacılığına" sığınıyorlar. Görünüş budur.

Bulgar göçmenleri olayı başlı başına bir skandaldır. Türk

(Arkası Sa. 16, Sü. 7'de)

müzdeki birkaç yıl içinde uzaya bir haberleşme uydusu yerleştirecek, daha doğrusu böyle bir uyduya sahip olacak.

Uyduyu yerleştirdikten sonra gerisi kolay. Uydu, sizin istediğiniz bir noktanın üzerinde duruyor ve dünyayla birlikte, eşzamanlı olarak yörüngede dönüyor. Uydular, sanıldığı kadar büyük araçlar değil. Bazıları, orta boy bir masa büyüklüğünde bile olabiliyor ve binlerce elektronik devreden oluşuyor.

Uydunun bulunduğu yer, yer istasyonuna göre sabit olduğundan, istasyondaki parabolik (çanak) antenden uyduya radyo dalgaları gönderilir. Bu dalgaların frekansı (yani iki dalganın ulaştığı en yüksek nokta arasındaki uzaklık) yaklaşık 2.5 cm. Dolayısıyla bu dalgaları normal alıcı cihazlarla (radyo, TV ya da telsiz) alabilmek mümkün değil. Uydu, bu yayını alıyor ve aynen yansıtıyor. Yansıtılan yayın yer istasyonları tarafından alınıyor, çeşitli çevirici cihazlar yardımıyla normal alıcıların algılayabileceği dalga boylarına getiriliyor.

Burada uydunun yaptığı en önemli şey, aldığı yayını dimdik bir açıyla gerisin geriye göndericiye iade etmek yerine belli bir açıyla geniş bir yelpazeye yansıtmak. Yani verici istasyonu üçgenin bir köşesi, uyduyu aynı üçgenin tepe noktası varsayarsak, üçgenin son köşesi, uydudan yansıyan yayınların ulaştığı merkez nokta olmak zorunda.

Şimdi, uydudan yansıyan yayınların ulaştığı merkez noktayı, yani üçgenin son köşesini Ankara'daki Çankaya tepesi olarak varsayarsak, merkezinde Çankaya'nın bulunduğu çeşitli genişlikte daireler çizerek, **"uydunun izdüşümlerini"** bulabiliriz. Merkezdeki daire, doğal olarak yayınların en güçlü biçimde ulaştığı bölge olur. Vericinizin ve uydunuzun gücüne bağlı olarak bu çemberleri Moskova'nın üstünden geçecek şekilde genişletmeniz mümkün. Hem uzaklığa hem de dünyanın küresi olmasına bağlı olarak merkezden uzaklaştıkça yayının gücü azalıyor ve sonunda da yayın alınamaz hale geliyor.

Örneğimizi sürdürecek olursak, Ankara ve çevresinde oturan bir izleyici, bu uydudan yapılacak yayını almak için sadece 75 santimetre çapında bir çanak antene ihtiyaç duyarken, Atina'da oturan izleyici belki de 1.50 metrelik bir antenle ancak yayını izleyebilecek. Moskova'daki alıcının anteninin ise 2.70 metreden az olmaması gerek. Biraz daha uzaklaşacak olursak, anten çapı 3 metre ve daha fazlasına çıkma zorunda.

Somut bir örneğe geri dönecek olursak, Eutelsat-F4 uydusundaki Sky .Channel, TV5, RTL, Super Channel, Channel, Film Net, World Net gibi kanalları Türkiye'de izlemek isteyenlerin sahip olması gereken antenin çapı 4 metre olmak zorunda.

Uydu yayınlarını almakta kullanılan antenlerin çanağa benzemesi, yani parabolik olması boşuna değil. Amaç, gelen sinyalleri mümkün olan en az kayıpla merkezde bir noktaya odaklamak. Yani antene çarpan her dalga, belli bir açıyla kırılıyor ve nereden gelmiş ve nereye deymiş olursa olsun aynı noktaya doğru yansıyor.

İşte bu noktada LNB ya da mikrodalga kafa devreye giriyor. Mikrodalga kafa, antenden kendisine yönelen sinyalleri alıyor ve bunları kabaca bir radyo alıcısından pek az farkı bulunan **"alıcı"**nın anlayabileceği yoğunlukta sinyaller haline getiriyor. Bu nedenle sistemin en hassas bölümü antenin dizaynı, en önemli bölümü ise LNB.

LNB'de belli bir çevrime uğrayan sinyaller, artık kablolara devredilmiştir. Kablonun ucu **"receiver"**da, yani **"alıcı"**da son buluyor. Alıcı, sinyalleri sizin TV'nizin anlayabileceği UHF ya da VHF bandından sıradan sinyallere çeviriyor ve **"receiver"**dan uzanan kablo, TV'nizin anten girişinde son buluyor. Dünya TV'nizin içinde!

Uydu yayınları izlemeyi ya da yapmayı kısıtlayan pek kural yok. Örneğin İstanbul'da isteyen vatandaş çatısına 4 metre çapındaki dev antenini koyuyor ve kimse ona ne karışıyor ne de bir şey söylüyor. Belediye bile, antenin görüntüye yaptığı kötü etki nedeniyle anten sahibinden herhangi bir şey talep etmiyor.

Kısaca söylemek gerekirse, Türk hukuk sisteminde uydu yayınlarının nasıl ve kimler tarafından alınabileceğini belirleyen herhangi bir kural yok. Dolayısıyla uydu yayınlara herhangi bir sansür de uygulanmıyor.

Uydudan alınan yayınların birden fazla eve dağıtılması bir ara sorun olduysa da fiili durum bunu çoktan aştığından artık 60-70-100 daireye dağıtım yapılabiliyor. (Ne var ki aynı işi PTT gibi resmi bir devlet kuruluşu yapmaya kalkışınca, Radyo Televizyon Yüksek Kurulu, PTT Genel Müdürlüğü'nü savcılığa şikâyet ediverdi.)

Türkiye'deki bir yer istasyonundan uyduya doğru yayın yapmanın serbest olup olmadığı ise henüz bilinmiyor, çünkü şimdilik kimse bunu denemedi. Ancak bazı Türk gazetecileri, televizyon yayını olmasa bile bazı bilgisayar datalarını uydular kanalıyla Türkiye'nin çeşitli kentlerine aktarmak istediklerini PTT'ye bildirdiklerinde olumlu yanıt aldılar. Yerden uyduya doğru ha **"0"** ve **"1"**lerden oluşan bir yayın yapmışsın, ha çeşitli sesler göndermişsin, hukuk açısından pek fark etmeyeceği için uyduya gönderilip uydudan alınacak özel TV yayınlarının yasak olmadığı varsayılabilinir.

TV yayınlarının sınırlar ötesine taşmasıyla birlikte ortaya bir de devasa telif hakları sorunu çıktı. Bazı TV istasyonları (CNN gibi) bu haklarından baştan feragat ediyorlar. Ya da telif ücretini seyircilerine ödetmiyor da kendisine reklam verenlerden alıyor. Bazı istasyonlar da (BBC gibi) yayınlarını izlemek isteyenlerden belli bir ücret alıyorlar. Peki, merkezi Londra'da olan bir kuruluş, taa Hindistan'daki izleyicisinden parayı nasıl alacak? En azından o adamın BBC yayınını izlediğini nasıl saptayacak? Bunun yolu, yayını belli bir şifreyle yapmak. BBC, şifrelerin çözülüp anlaşılır hale gelebilmesi için de isteyenlere bir alet satıyor. Bu alet, şifreyi çözüyor ve yayını normal izlenebilir hale getiriyor. Türkiye'de BBC'nin şifre çözücüsü 1.5 milyon liradan başlayan fiyatlarla satılıyor. İşte bu 1.5 milyon, BBC'nin telif hakkı.

KASIM

"İyi faiz"de yepyeni iki olanak: Avrupara (ECU) Mevduat Hesabı I Dünyapara Mevduat Hesabı I

Cumhuriyet

"İyi Banka"da hizmet hizmet üstüne. PAMUKBANK iyi bankadır

66. Yıl; Sayı: 23417 Kurucusu: Yunus Nadi 600 TL. (KDV dahil) 1 Kasım 1989 Çarşamba

Muhalefetin katılmadığı 3. tur oylamada 285 milletvekilinden 263'ünün oyununu aldı

Özal 8. cumhurbaşkanı

√ *Cumhurbaşkanlığı seçiminin dün yapılan üçüncü tur oylamasında Turgut Özal, oylamaya katılan 284 ANAP milletvekiliyle bağımsız bir milletvekilinden 263 oy alarak Türkiye Cumhuriyeti'nin 8. cumhurbaşkanlığına seçildi.*

√ *Muhalefete bağlı milletvekillerinden hiçbiri ve ANAP'tan istifa eden 4 milletvekili oylamaya katılmadılar. Fethi Çelikbaş'a 14 oy verildi. Oylamaya katılan 8 milletvekili ise boş oy kullandı.*

√ *Özal, seçildiğinin açıklanmasından sonra yaptığı teşekkür konuşmasında, 'Bu seçim aslında demokrasinin zaferidir. TBMM kendi üyelerinden birini seçme iradesini göstererek milletten aldığı gücün hakkını verdi' dedi.* 16. Sayfada

ANAP'A VEDA KONUŞMASI

Artık başka bir Özal var

ANAP *grubunda yaptığı veda konuşmasında Özal, 'Gittiğim yerde başka bir Özal görmeye mecbursunuz. Memlekete hizmet edenlerin yanında olacağım' dedi.* 15. Sayfada

CÜNEYT ARCAYÜREK yazıyor

Merhaba Bunalım

ANKARA — Sahne, bir gece önce, Turgut Özal'ın "samimi bir itiraf" ile açıldı. Başbakanlıktan ağzımıze şu bilgi sunuldu: "6 yılda nereden yola çıktık, nerelere vardık."

Herhalde Özal, ülkemizin 1983'ten nasıl yola çıktığını ve bugün toplumun hangi çaresizlikler içinde bulunduğunu söylemiyordu. Herhalde Özal, 1983'te başbakan olarak yola çıktıktan 6 yıl sonra Çankaya'ya yerleşmek üzere olduğunu anımsatıyordu.

(Arkası Sa. 16, Sü. 1'de)

İZMİR'den HİKMET ÇETİNKAYA

Elveda Gecesi...

Elinde altın kalemiyle, "Bir başka konumda buluşmak üzere elveda" tümcesini söylemeden önce, "Beni son kez evlerinize, kahvelerinize misafir ediyorsunuz" diyor ve okuyordu: "Riskini göze aldım, cumhurbaşkanlığına adaylığı mı koydum. Karar yüce Meclisin, takdir milletin." 10. Sayfada

8. cumhurbaşkanı seçildikten sonra — Turgut Özal, cumhurbaşkanlığı seçim sonuçları açıklanınca kürsüye doğru ilerledi. Akbulut, sonuçları açıklarken Bakanlar Kurulu sıralarında Özal'ın kravatını düzeltti. TBMM Başkanı Yıldırım Akbulut, Özal'ın teşekkür konuşması yapacağını, yanında Devlet Bakanı Kâmran İnan ile Başbakan Yardımcısı Ali Bozer verdi. (Fotoğraf: Rıza Ezer)

SELEFTEN HALEFE

Evren Özal'ı kutladı

Cumhurbaşkanı Kenan Evren, Özal'a gönderdiği kutlama mesajında, "ifa ettiğiniz hizmetler ve demokratik parlamenter sisteme geçişte gösterdiğiniz üstün gayret takdirle anılacaktır" dedi. Cumhurbaşkanlığı Konseyi üyeleri de Özal'a bir mesaj göndererek kutladılar. 15. Sayfada

EVREN MECLİSE GELMEDİ CAHAN DEMİR'in notları 16. Sayfada

Atatürk benzetmeli 'icraat'a TRT makası

TRT *Yayın Denetleme Kurulu, İcraatın İçinden programının 1 dakikalık bölümünün "Özal'ın kendisinin cumhurbaşkanı seçilmesini, Atatürk'ün cumhurbaşkanı seçilmesine benzettiği gerekçesiyle kesildiğini açıkladı* 10. Sayfada

Muhalefetten ağır tepki

İNÖNÜ

Hayırlı olsun diyemem

Millet hayırlı kılsın *Cumhurbaşkanlığı seçimi yasal olanaklardan yararlanarak, yasaların hiç düşünmediği ara çözümleri gündeme getirerek fırsatçı bir yaklaşımla gerçekleştirilmiştir. Hayırlı olsun diyemiyorum, millet bu seçimin sonucunu hayırlı kılsın.*

Temel görev değişmedi *Bunların hepsi geçicidir. Temel görevimiz hiç değişmiyor: Demokrasinin bütün kurum ve kurallarını Türkiye'de bir an önce gerçekleştirmek. Bu cumhurbaşkanlığı seçimlerinin yanlışlığı, bizim bu amacı elde etmemize engel olamaz.*

Cezasını fazlasıyla ödeyecekler *Bütün uyarılarımıza rağmen yeniden seçilememek endişesi ANAP grubunu bu yanlış yola itiyor. Hayatta en yanıltıcı mürşit korkudur. Sonunda bu yanlışın cezasını siyasi alanda fazlasıyla ödeyeceklerdir.* 11. Sayfada

Sine-i millete döndü

DYP'li Sökmenoğlu istifa etti

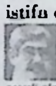

DYP *Hatay Milletvekili Murat Sökmenoğlu, bugünden geçerli olmak üzere TBMM Başkanlığı'na gönderdiği istifa mektubunda "Özal'ın Çankaya'ya çıkması karşısında daha evvel milletimize verdiğim sözü yerine getiriyorum" dedi.* 10. Sayfada

DEMİREL

Halktan tokat yiyecek

Halkın öfkesi *Millet nefretle ve hayretle cumhurbaşkanı seçimini izliyor. Kim millet bunu yutacaktır, hazmedecektir sanıyorsa yanılıyor. Milletin hırsından, hıncından, öfkesinden korkmayanlar, bir gün bunun tokadını yiyeceklerdir.*

Gün doğmadan neler doğar *Bu yapılan seçimin usul bakımından da tutacak yeri yok, ama esastan bozuktur. İlk genel seçimde çoğunluğu alacağız, yapacağımız ilk iş, cumhurbaşkanlığı seçimini iptal etmektir. Durun bakalım gün doğmadan neler doğar.*

Fiili başkanlık sistemi *Türkiye'de aslında cumhurbaşkanı seçilmiyor. Başbakan, başbakan olarak Çankaya'ya çıkıyor. Cumhurbaşkanlığı görevi de uhdesinde olmak üzere. Türkiye fiili başkanlık sistemine doğru gidiyor.* 10. Sayfada

Başbakanlık Konutu'na doğru Özal

Özgeçmişi
İncir çekirdeği
Özal kitapları
Yıldız falı

Konuttan Köşke Özal

Özal'a 25 soru önergesi
60 dış gezi

14-15. Sayfalarda

MECLİS'TEN

18 başbakanlı yarış

AHMET TAN

ANKARA — ANAP'lılar Özal'ı 8. cumhurbaşkanı ilan ettikten sonra tartışmaya başladılar:

— 18 başbakan adayının anlamı ne?..

ANAP liderinin dün oylama öncesi grupta yaptığı "Başbakan kim olsun?" anketi bir bomba etkisi yaptı. Ancak cumhurbaşkanlığı seçiminin gürültüsü arasında ses dışarıya fazla yansımadı.

Dün öğleden sonra başlayıp 10 kasım gününe dek sürecek olan "çok adaylı başbakanlık

(Arkası Sa. 19, Sü. 1'de)

Bozer başbakanlığa, Demirtaş ANAP Genel Başkanlığı'na vekil

Başbakan anketi

18 başbakan adayı *Özal, cumhurbaşkanı seçilmeden önce toplanan ANAP grubunda 280 milletvekiline, aralarında eski Başbakan Yardımcısı Kaya Erdem'in de bulunduğu 18 kişilik başbakan adayları listesini sundu. Özal, gruptan, başbakan olmasını istedikleri ve istemedikleri 4'er kişinin isimlerinin işaretlenmesini istedi.*

Bozer başbakan vekili *Özal'ın cumhurbaşkanı seçilmesinden sonra toplanan ANAP MKYK'da, olağanüstü kongrenin 17 kasımda yapılması kararlaştırıldı. Bu tarihe kadar ANAP Genel Başkanlığı'na Demirtaş vekâlet edecek. Özal, başbakan atayıncaya kadar da Başbakan Yardımcısı Bozer başbakan vekilliğini üstlenecek.*

ANKARA (Cumhuriyet Bürosu) — Turgut Özal'dan boşalan başbakanlığa, Başbakan Yardımcısı Ali Bozer, ANAP Genel Başkanlığı'na da Teşkilat Başkanı Orhan Demirtaş vekâlet edecek. ANAP'ın yeni genel başkanı 17 kasımda toplanacak olağanüstü kongrede belirlenecek.

Turgut Özal, dün cumhurbaşkanı seçilmeden önce ANAP Meclis grubunda yeni başbakan ve yeni ANAP genel başkanı konusunda anket uyguladı. Özal grupta yaptığı son konuşmada, "18-20 kişi olur, birisi seçilir. 5 kişi seçilmez. Seçilmeyen arkadaşım gücenmesin, kırılmasın" dedi.

Hasan Celal Güzel bugün bir basın toplantısı düzenleyerek ANAP genel başkanlığına aday olduğunu resmen açıklayacak.

Turgut Özal, dün her zamankinin tersine ANAP grup toplantısına tam zamanında geldi. Heyecanlı olduğu gözlenen Özal, gazetecilere zayıfladığını belirterek "Artık elbise bulmakta güçlük çekiyorum. Elbiselerimin içinde yüzüyorum" dedi. Özal, basına kapalı yapılan bölümde kendisi kürsüye çıktı ve anket uygulayacağını belirterek dört ayrı kabin oluşturulmasını istedi. Milletvekillerinin dört ayrı grup halinde anketi yanıtlamaları sırasında Özal sürekli kürsüde durdu ve milletvekillerinin kendi aralarında kulis yapmalarını önlemek için dışarı çıkan ANAP'lıların yeniden içeri girmelerini yasakladı. Bir ara Orhan Demirtaş'ın yanına giden ANAP Genel Sekreter

(Arkası Sa. 16, Sü. 6'da)

— Neyse bari bardak soğuk su içelim

Bugünden geçerli

Zam paketi petrolle açıldı

Yeni *zamlara göre normal benzin 1083, süper benzin 1154, motorin 1039, kalorifer yakıtının fiyatı ise 577 liraya yükseldi.*

Önümüzdeki *günlerde elektrik, Tekel maddeleri, ulaşım ve PTT hizmetlerine de zam yapılması bekleniyor.* Ekonomide

Tartışmalı...

ANKARA — Ülkemizde dün anayasal açıdan meşru bir cumhurbaşkanı seçildi. Hukuk kurallarına aykırı bir durum söz konusu değil. Türkiye Cumhuriyeti'nin sekizinci Cumhurbaşkanı *Turgut Özal*'ın bu açıdan yasallığı tartışılmayacak.

Ama Sayın Özal'ın cumhurbaşkanlığı, meşru olmasına karşın hep tartışmalı kalacaktır. Siyasal meşruiyeti sürekli olarak sorgulanacak ve muhalefet tarafından kabul edilmeyecektir.

Muhalefet partilerinin tarihimizde boykot etmiş olduğu ilk cumhurbaşkanlığı seçiminin birinci sonucu budur.

100 seçmenden 80'inin oy vermediği, siyasal desteğini yitirmiş bir Meclis grubunun, tek başına yaptığı bu seçimin başka türlü karşılanması olanaksızdır.

(Arkası Sa. 16, Sü. 1'de)

HASAN CEMAL

■ **D.Almanya kaynıyor** *Önceki akşam çeşitli kentlerde düzenlenen gösterilere yüzbinlerce gösterici katıldı.* 3. Sayfada

■ **Papandreu: Türkiye doğrudan tehdit oluşturuyor** *FASOK lideri Yunanistan'ın Ege'deki deniz ve hava sahasını 12 mile çıkarma hakkı olduğunu iddia etti.* 3. Sayfada

■ **Müzikaller deyince** *Müzikal filmlerin en klasik örneklerinden sayılan 'Gençlerin Sevgilisi', o dönemlerden unutulmaz yansımalar getiriyor.* 4. Sayfada

■ **Yayınlar güçlendiriliyor** *TRT, 1990 şubatından başlanılacak yeni çalışmalarına 16.5 milyar harcayarak.* 4. Sayfada

■ **Gıdaya yarım milyon** *İstanbul'da yaşayan 4 kişilik ailenin aylık mutfak harcaması 472 bin 515 liraya çıktı.* Ekonomide

■ **Batı'da Sansui tartışması** *Asil Nadir'in şirketi Polly Peck'in Sansui'yi alması, Nadir tarafından kapalı kutunun açılması olarak nitelendiriliyor.* Ekonomide

■ **İthalatta patlama** *Ağustos ayında, geçen yıla göre yüzde 22.2 arttı.* Ekonomide

■ **En büyük deplasman** *Futbolseverler karadan, havadan ve denizden SSCB'de yapılacak maça gitme hazırlığında.* Sporda

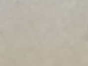

■ **Gorbi kuşurdanguide** *Ünlü Fransız Sovyetolog Carrere D'Encausse, SSCB'deki gelişmeleri Cumhuriyet için değerlendirdi.* Arka Sayfada

■ **PETKİM'de zehirli gaz** *15 tonluk gazın tankere kapatıldığı öne sürüldü.* Arka Sayfada

GÖZLEM

UĞUR MUMCU

Görünüş...

TBMM'de ANAP milletvekilleri, Başbakan Özal'ı Cumhurbaşkanlığı'na seçtiler.

Sekizinci Cumhurbaşkanı, muhalefet milletvekillerinin katılmadığı oylama sonucu seçildi. Özal, kendi partisinin milletvekillerinin tümünün oyunu bile alamadı.

Yasalar, eski deyişle "lafzı ve ruhu", yeni deyişle "özü ve

(Arkası Sa. 16, Sü. 7'de)

Özal 8. cumhurbaşkanı

1 kasım

ANKARA (Cumhuriyet Bürosu) — Anavatan Partisi'nin kurucusu ve Genel Başkanı **Turgut Özal**, Türkiye Cumhuriyeti'nin 8. cumhurbaşkanlığına seçildi. Türkiye Büyük Millet Meclisi'nde dün yapılan ve muhalefet partilerine mensup milletvekillerinin katılmadığı 3. tur oylamada, 284 ANAP'lı ile bir bağımsız milletvekilinden 263'ünün oyuyla cumhurbaşkanı seçilen Turgut Özal, 9 kasımda TBMM'de yemin edecek ve aynı gün Cumhurbaşkanı **Kenan Evren**'den görevi devralacak. Özal'ın cumhurbaşkanlığı görevine başlayacağı gün Topraklı sırtlarından 101 pare top atışı yapılacak. Milletvekilliği ve ANAP Genel Başkanlığı görevi düşen Özal'a, Başbakan Yardımcısı **Ali Bozer** vekâlet edecek... Turgut Özal, cumhurbaşkanı seçilmesinden sonra Meclis kürsüsünden yaptığı teşekkür konuşmasında, **"TBMM kendi üyeleri arasından birisini cumhurbaşkanı seçme bilinci ve iradesini göstererek milletten aldığı yetki ve gücün tam hakkını vermiştir. Bu seçim aslında demokrasinin zaferidir"** dedi. 3. turda öteki aday **Fethi Çelikbaş** 14 oy alırken, 8 oy da boş çıktı. İlk turda 38, ikinci turda 28 fire veren ANAP grubu, dünkü üçüncü turda 22 fire verdi.

3. turun yapıldığı dünkü oylamaya muhalefet milletvekilleri katılmadı. Bağımsız Zeki Çeliker, oylamada bulunurken, TRT'nin naklen yayın sırasında muhalefet sıralarının boş gözükmesini önlemeye çalıştığı dikkati çekti.

Oylamada sırasında Başbakan Turgut Özal, Bakanlar Kurulu sıralarında sol tarafında **Ali Bozer**, sağında ise **Kâmran İnan** ve **Güneş Taner**'le birlikte oturdu. ANAP milletvekilleri, muhalefet milletvekillerinin boş olan sıralarına daha önceki turlarda olduğu gibi oturarak TRT'nin naklen yayını sıralarının boş gözükmesini önlemeye çalıştılar.

Milletvekilleri, oy pusulalarına tercihlerini kapalı bir kabinde yazdıktan sonra sandığı attılar ve Özal'ın önünden geçerken tokalaştılar. Bazı ANAP'lı milletvekillerinin Özal ile sadece tokalaştığı, bazılarının ise Özal'ın elini öptükleri gözlendi. Parti içi muhaliflerden **Kaya Erdem** ve **Necmettin Karaduman**'ın Özal ile tokalaşmadan önünden geçmeleri dikkati çekti. Oy kullanma yerine doğru giderken ANAP'ın yeni genel başkan adaylarından **Mehmet Keçeciler** ile **Ekrem Pakdemirli**, bazı milletvekillerince alkışlandılar. Oylama boyunca Özal'ın ve ANAP'lıların neşeli oldukları gözlendi. Özal, oyların ayrımı sürerken yerinde oturdu ve bu sırada Devlet Bakanı Kâmran İnan'ın kendisine uzattığı bir dosyadaki bazı kâğıtları imzaladı.

Akbulut'un sonuçları açıklamasından önce ayrım kurulunun yanında bulunan milletvekilleri, heyecanla Özal'ın bulunduğu tarafa koştular ve cumhurbaşkanı seçildiğini duyurdular. Bunun üzerine Özal'ın etrafında bir kümeleşme oldu. Özal tebrikleri kabul ederken **Nejat Tunçsiper**, **"Bravo, bravo"** diye bağırdı. Kulislerdeki ANAP'lı milletvekilleri de salona neşeli bir havada girdiler. Genel kurulda kutlama havası sürerken foto muhabirleri de içeri alınarak Özal'ın tebrikleri kabulünü görüntülediler.

Yıldırım Akbulut, saat 16.10'da oylamanın sonuçlandığını belirterek, ayrım kurulunun tutanağını **İsmail Üğdül**'e okuttu. Üğdül, oylamaya 285 milletvekilinin katıldığını ve Özal'ın 263 oy aldığını okuyunca, milletvekilleri ve bakanlar, ayağa kalkarak **"Bravo"** sesleri arasında Özal'ı alkışladılar. Alkışların dinmesinden sonra Üğdül, cumhurbaşkanlığına aday olan ikinci ANAP'lı Fethi Çelikbaş'ın da 14 oy aldığını açıkladı. ANAP'lılar, Çelikbaş'ı da alkışladılar. Yıldırım Akbulut, tutanağın okunmasından sonra **"Bu sonuca göre İstanbul Milletvekili Sayın Turgut Özal, anayasanın 102. maddesine göre üçüncü oylamada öngörülen salt çoğunluğu sağlamış, 263 oyla Türkiye Cumhuriyeti'nin sekizinci Cumhurbaşkanı seçilmiş bulunmaktadır"** diyerek Özal'ın cumhurbaşkanı seçildiğini ilan etti. Alkışlar sürerken Akbulut, Özal'ı tebrik etti ve **"Yurdumuz ve milletimize hayırlı olmasını temenni ederiz"** dedi.

Özal, ANAP'lıların alkışları arasında kürsüye gelerek bir teşekkür konuşması yaptı. Özal, önündeki metinden okduğu konuşmasında şunları söyledi:

"Sayın Başkan, değerli milletvekilleri, TBMM'nin beni sekizinci cumhurbaşkanı seçerek gösterdiği büyük teveccühe şükran borçluyum. Hepinize ayrı ayrı teşekkür ediyorum.

Aziz Atatürk ile başlayan bu yüce makama layık olabilmek için her türlü gayreti göstereceğimden emin olabilirsiniz. Milletimizi, birlik ve beraberlik içinde tutmak için memleketimizi çağdaş medeniyet seviyesine ulaştırmak, devletimizi yüceltmek için bütün gücümle çalışacağım. TBMM kendi üyeleri arasında birisini cumhurbaşkanının seçme bilinç ve iradesini göstererek milletten aldığı yetki ve gücün tam hakkını vermiştir.

Bu seçim aslında demokrasinin zaferidir. Bu noktada sizlere 6 yıl üyesi olmak şerefini taşıdığım TBMM'ye veda ediyorum. Bu mukaddes çatı altında geçirdiğim yılları, sizlerle tanışmış olmayı, sizlerle birlikte çalışmayı Tanrı'nın bana verdiği armağanlar olarak kabul ediyorum. Türkiye Büyük Millet Meclisi'nin bütün üyelerine 'Allaha ısmarladık' diyor, en içten sevgi ve saygılarımı sunuyorum."

Özal, milletvekillerinin ayakta alkışları arasında kürsüden indi.

Akbulut, cumhurbaşkanlığı devir teslim töreninin 9 kasım perşembe günü TBMM'de yapılacağını duyurarak birleşimi kapattı. ANAP'hlar Özal'ı sarılarak tebrik ettiler. Başbakan, daha sonra TBMM'den ayrılarak Başbakanlık Konutu'na gitti.

3. tur oylamada 263 oy alan Özal, 1. turda 247, 2 turda 256 oy almıştı. 285 milletvekilini katıldığı 3. turda ANAP milletvekilleri tam kadro hazır bulundular ve Fethi Çelikbaş'ın 14 oy aldığı turda 8 oy da boş çıktı. Çelikbaş, 2. turda 17 oy, 1. turda 18 oy almıştı. 2. turda 9, 1. turda da 17 oy boş çıkmıştı.

Özal saat 16.30'da TBMM'den ayrıldıktan sonra kendisiyle birlikte Başbakanlık Konutu'na gelen 12 bakan ve çok sayıda bürokratın kutlamalarını kabul etti. Konuta ilk gelen Ankara Valisi **Saffet Arıkan Bedük** oldu. Bedük'ün arkasından SAGEB Başkanı **Vahit Erdem**, Toplu Konut ve Kamu Ortaklığı İdaresi Başkanı Ökkeş Özuygur ve işadamı **Nurettin Koçak** geldiler. Bu sırada konuta çok sayıda çiçek getirildiği görüldü.

TBMM Başkanı **Yıldırım Akbulut**, saat 18.00'de

konuta giderek Özal'a **"Cumhurbaşkanlığı mazbatası"**nı verdi. Özal, mazbatayı alırken **"Memlekete refah gelmesi, milletin yücelmesi ve devletin güçlenmesi bakımından var gücümle en iyi şekilde çalışacağım"** dedi. Bu sırada Özal'ı eşi **Semra Özal "Seni ben de kutlayayım"** diyerek öptü. Semra Özal'ın mazbata töreni sırasında neşeli olduğu gözlendi.

Turgut Özal'a mazbatasını aldığı sırada Danıştay'ın görüşü doğrultusunda Cumhurbaşkanı Evren'e istifasını sunup sunmayacağının sorulması üzerine Özal, **"Hiçbir şey söylemiyorum"** dedi. Bu sırada Başbakanlık Basın Bürosu'nun görevlileri, gazetecilere, **"Devlet başkanı seçilen kişiye tören sırasında soru sorulmaz"** diyerek engel olmaya çalıştılar. Danıştay, Başbakanlığın sorusu üzerine, bir başbakanın cumhurbaşkanı seçilmesi durumunda başbakanlıktan istifa edip, yerine görevdeki hükümet içinden bir başbakan vekili önermesinin **"devletin devamlılığı"** ilkesinin gereği olduğu yolunda görüş belirtmişti.

Nitekim akşam saatlerinde Özal'dan boşalan başbakanlığa, Başbakan Yardımcısı **Ali Bozer**'in vekâlet edeceğine ilişkin müzakere, Cumhurbaşkanlığı tarafından TBMM Başkanlığı ve Başbakanlığa gönderildi. Müzakerede, Başbakanlığa Ali Bozer'in vekâlet edeceği belirtilirken, halen görevde bulunan Bakanlar Kurulu'nun da yeni kurul belirleninceye kadar görevde kalacağı kaydedildi.

Özal'ın kasımda görevi devralana kadar Ankara'da kalarak yeni ANAP Genel Başkanı'nın belirlenmesi konusunda temaslarda bulunacağı öğrenildi. Yeni cumhurbaşkanının muhtemelen 10 Kasımda yeni hükümeti kurmakla kafasındaki başbakanı görevlendirmesi bekleniyor.

Ayrılsak da beraberiz

FÜSUN ÖZBİLGEN *1 kasım*

YIL: 1980.

12 Eylül'den sonra eski Cumhuriyet Senatosu Genel Kurul Salonu'ndayız. Senato başkanının kürsüsünde orgeneral üniforması ile Devlet Başkanı **Kenan Evren** oturuyor.

Salonda ise yine orgeneral üniformaları ile Milli Güvenlik Konseyi üyeleri:

Orgeneral **Nurettin Ersin**, Orgeneral **Tahsin Şahinkaya**, Oramiral **Nejat Tümer** ve Orgeneral **Sedat Celasun.**

Konu: 1981 yılı için hazırlanan bütçe.

Kürsüdeki orgeneral, sanki sivil bir Mecliste görüşülürmüş gibi bütçeyi oya sunuyor.

— **Kabul edenler.**

Salonda 4 tane el kalkıyor.

— **Kabul etmeyenler.**

Dört kişi kımıldamadan oturuyor.

Evren sonucu açıklıyor:

— **Oy birliği ile kabul edilmiştir.**

Yıllardır parlamento muhabiri olarak görev yaptığımız TBMM'de bu olayı izlerken gülmek ile ağlamak arası duygulara kapıldığımızı hatırlıyoruz. Aradan tam 9 yıl geçtikten sonra, önceki gün aynı ekibi yine bir arada izledik.

Veda ziyaretinde.

Cumhurbaşkanı **Kenan Evren**, Cumhurbaşkanlığı Konseyi üyelerine veda ediyordu.

Siyah Limuzin araba Meclisin eskiden senato binası, 12 Eylül'den sonraki yıllarda ise Cumhurbaşkanlığı Konseyi üyelerinin çalışma bürosu olarak kullanılan ön binaya geldi.

Cumhurbaşkanlığı'na ait beyaz Mercedes'ler siyah Limuzini takip ediyorlardı.

Evren, dört konsey üyesi tarafından kapıda karşılandı. Sonra bir salona geçildi. Bordo renkli maun kaplama salonda dikkati çeken iki büyük tablo bulunuyordu.

Karşılıklı duvarlardan birinde yer alan tablo şöyle:

Kenan Evren ortada, konsey üyeleri iki yanında. 5 kişi sivil elbiseleri ile geniş bir masanın arkasında yan yana oturuyorlar.

Oturdukları yerin arka duvarında ise bir yanda Atatürk diğer yanda Kenan Evren tabloları asılı. Bir Türk bayrağı bir de Cumhurbaşkanlığı forsu işli bayrak da iki yanda yer alıyor.

Bu tablonun tam karşısındaki duvardaki tablo da şöyle:

Yine Evren ortada, konsey üyeleri iki yanda sıralanmışlar. Arkada bulutların arasından Atatürk uzanmış ve parmağını öne doğru uzatmış. Yine bulutların bir köşesinden TBMM binası önünde yer alan heykel görünüyor. Öbür yanda ise bayraklar.

Bu hamasi tabloların önüne oturan Evren ve konsey üyeleri, vedalaşma sahneleri oynuyorlar.

Evren konuşurken dudakları titriyor.

Foto muhabirleri sürekli fotoğraflar çekiyor. Evren, 9 yıldır kader birliği ettiği arkadaşlarına veda ziyaretine geldiğini, ama bu vedalaşmanın biraz da kurallar gereği olduğunu bildiriyor. Bundan sonraki yaşamlarında da ayrılmayacaklarını vurguluyor.

Eski moda bir şarkının sözleri aklımıza takılıyor:

"Ayrılsak da beraberiz."

Bu kez içimizden ne gülme ne de ağlama duyguları geliyor. Belki boşa geçen zaman için ufak bir hüzün.

Salonun kapısından Meclis çalışanları uzanmış bakıyor. Konsey üyelerine bağlı olarak çalışan bayanlar gözlerini siliyor.

12 Eylül'ün 5 generali bu tablolarla veda ediyorlar.

Geride 12 Eylül'ün anayasasını, yasalarını, acılarını ve sorunlarını, bir de 12 Eylül koşullarının doğurduğu ANAP ve **Turgut Özal**'ı bırakarak.

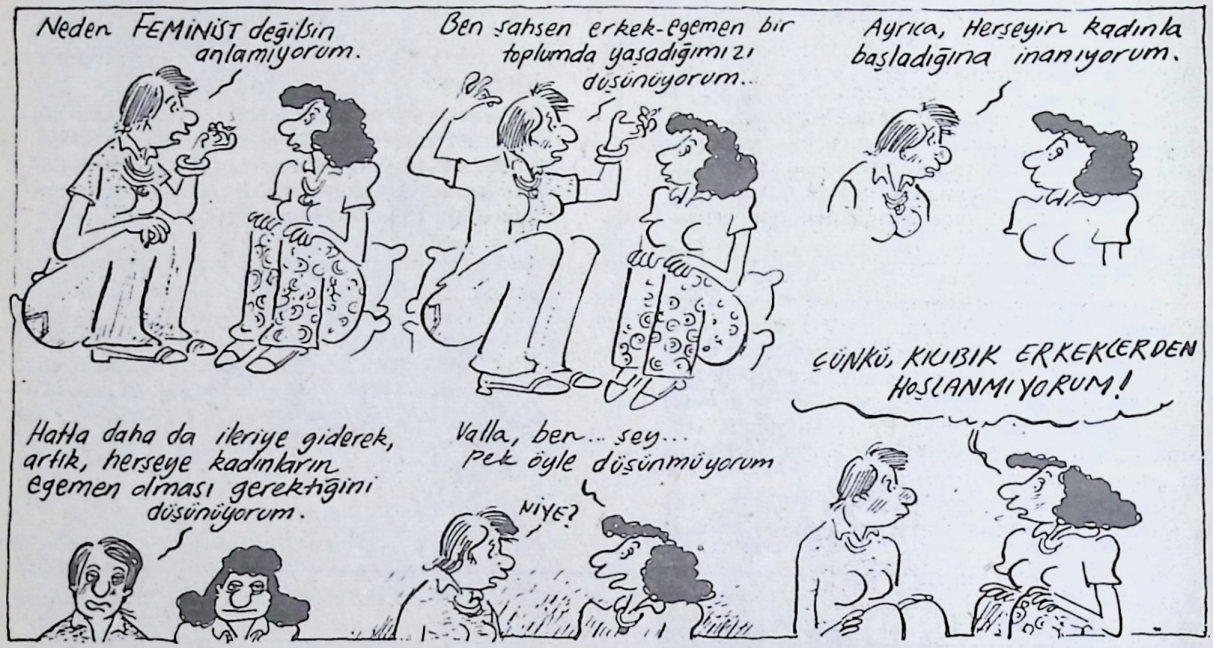

Basında acı gün

8 kasım

İstanbul Haber Servisi — **"Gazete"** Gazetesi'nin iki muhabiri dün Kumkapı'da röportaj için gittikleri, Mardin'in Sincan aşireti reislerinden **Cemal Sincar**'ın (Cemal Ağa) bürosunda silahlı saldırıya uğradı. Olayda, muhabirlerden **Sami Başaran** (36) öldü, **Ahmet Altınkaya** da (27) ağır yaralandı.

Vücudunda üç kurşun yarası bulunan Altınkaya, İstanbul Tıp Fakültesi Hastanesi'nde ameliyata alındı. Polis ekipleri olaydan sonra saldırganların yakalanabilmesi için kent içinde geniş güvenlik önlemleri aldılar. Olay, ülke çapında üzüntü ve tepkiye yol açtı.

Görgü tanıkları, polis ve **"Gazete"** Gazetesi yetkililerinden alınan bilgiye göre saat 14.30 sıralarında meydana gelen olay şöyle gelişti:

Dün, öğleye doğru Gazete Gazetesi'ni arayan Mardin'in Sincan aşireti reislerinden Cemal Sincar, daha önce gazetede 31 ekim ve 4 kasım tarihlerinde çıkan iki haber hakkında görüşmek üzere randevu verdi.

Gazete Gazetesi'nde redaktör muhabir olarak görev yapan 36 yaşındaki Sami Başaran ile foto muhabiri arkadaşı Ahmet Altınkaya, saat 14.20 sıralarında Kumkapı Mustafa Kemal Caddesi 56 kapı numaralı Mutlu Apartmanı'nın 3. katındaki Cemal Sincar'a ait büroya geldiler.

Büroda kimlerle görüştükleri henüz belirlenemeyen Sami Başaran ve Ahmet Altınkaya, içeri girdikten kısa bir süre sonra, kimliği belirsiz bir kişi tarafından 9 mm çapında bir otomatik silahla yaylım ateşine tutuldu. Başından ve göğsünden aldığı 4 kurşun yarasıyla Sami Başaran olay yerinde yaşamını yitirirken, foto muhabiri Ahmet Altınkaya'nın ise vücudunun çeşitli yerlerine isabet eden üç kurşunla ağır yaralı halde yere düştüğü belirtildi.

Sami Başaran ile Ahmet Altınkaya'ya silahlı saldırıda bulunan kimliği belirsiz kişi veya kişiler, bürodan hızla uzaklaştılar. Silah seslerinin çevreden duyulmasından bir süre sonra Cemal Sincar'a ait büroya gelen bitişikteki büro ve ev sahipleri, korkunç olayla karşılaştılar. Aksaray Polis Karokulu'nun hemen karşısında bulunmasına rağmen olay yerine güvenlik güçlerinin geç geldiği gözlenirken, ağır yaralanan Ahmet Altınkaya'nın yaralı halde bürodan dışarıya çıkıp koridora kadar yürüdüğü ve burada bayılarak yere düştüğü kaydedildi. Altınkaya, daha sonra bir ambülansa konarak İstanbul Tıp Fakültesi Hastanesi'ne kaldırılarak ameliyata alındı. İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yakın Çağ Tarihi Bölümü'nde master yapan Ahmet Altınkaya'nın vücudunda bulunan üç kurşunun çıkarılmasına çalışıldığı, ameliyat sırasında dalağının alındığı belirtildi. İstanbul Tıp Fakültesi Hastanesi yetkilileri, Ahmet Altınkaya'nın hayati tehlikeyi atlattığını ve her türlü tıbbi

önlemlerin alındığını söylediler.

Sami Başaran ve Ahmet Altınkaya'nın uğradığı silahlı saldırıdan sonra İstanbul polisi, kent içinde alarma geçirildi. Ekipler, otogar, gar ve Atatürk Havalimanı'nda geniş güvenlik önlemleri alarak, saldırganların yakalanmasına çalıştı. Ancak, Mardin'in Sincan aşireti reislerinden Cemal Sincar ve olayı gerçekleştirenlerin izine rastlanamadı. İstanbul Emniyet Müdürlüğü yetkililerinin, polis telsizinden uyarılarda bulunarak, kuşkulu görülen Mardinlilerin gözaltına alınmalarını istedikleri gözlendi.

Gazete Gazetesi'nde 31 ekim günü çıkan bir haberde, **"Ses ve sinema sanatçısı Nazan Şoray'ın Cemal Sincar'la evlenmek istediği"** yolunda bir haber çıkmış ve Sincar, daha sonra konuyla ilgili olarak bir basın toplantısı düzenlemişti. Cemal Sincar, bu toplantıda Nazan Şoray'ı sadece dinlemek için gazinoya gittiğini, ancak herhangi bir ilişkisinin bulunmadığını açıklamıştı.

Bu toplantının üzerinden bir kaç gün geçmeden 4 kasım günü, Gazete Gazetesi'nde **"Cemal Sincar'm içkisine uyku hapı koymuş. / Oya Aydoğan bana zorla sahip oldu"** şeklinde bir haber daha yayımlanmıştı. Haberde, Cemal Sincar, Oya Aydoğan'ın içkisine uyku hapı koyarak kendisine sahip olduğunu belirtiyordu.

Gazete Gazetesi'nden dünkü olaydan sonra yapılan açıklamada da şöyle denildi:

"Bir haber konusunda açıklamalarda bulunacağı gerekçesiyle Cemal Sincar'la randevulaşan ve Sincar tarafından Aksaray'daki bürosuna çağrılan Sami Başaran ve Ahmet Altınkaya adlı arkadaşlarımız, hain ve alçakça bir pusuya düşürüldüler."

Türbancılar okul bastı

8 kasım

İstanbul Haber Servisi — İTÜ Gümüşsuyu ana binası, dün türban yasağını protesto eden yaklaşık 30 kişilik bir grup tarafından basıldı. Saat 14.30 sıralarında binaya gelen gruptakiler, **"Biz Müslüman gençliğiz"** ve **"Başörtüsü düzene mezar olacak"** şeklinde sloganlar atarak Prof. Dr. **İlhami Çetin**'in ders anlattığı amfiye girdiler. Kendilerine karşı çıkan Prof. Çetin ve bazı öğrencileri hırpalayarak etkisiz hale getiren gruptakiler, ellerindeki bildirileri dağıtıp amfinin duvarlarına sprey boyalarla çeşitli sloganlar yazdılar. Silahlı oldukları öne sürülen gruptakiler, tekrar sloganlar atarak okul binasını terk ettiler.

Gümuşsuyu'ndaki İTÜ ana binasında dün öğle saatlerinde yaşanan olay, heyecan ve şaşkınlık yarattı. İlginç giysiler içinde ve çember sakallı olan gruptakilerin rahatça okul binasına girip eylem yapıp gene rahatça olay yerinden uzaklaşmaları ise öğrencilerin tepkilerine neden oldu. Edinilen bilgilere göre saat 14.00 sıralarında ana bina önüne küçük gruplar halinde gelen eylemciler, daha sonra bina içinde bir araya toplandılar. Sayıları yaklaşık 30 kişiyi bulan grup, daha sonra sloganlar atarak okul içinde yürümeye başladılar. Ana binanın 3. katında bulunan ve **"en uzak köşe"**de olduğu belirtilen **"Özker"** adlı amfiye gelen gruptakiler, **"Müslüman gençlik"** ve **"başörtü düzene mezar olacak"** şeklinde sloganlar atmayı sürdürdüler. İki kola ayrılan eylemciler, iki kapısı bulunan amfiye aniden girerek ellerindeki bildirileri havaya atmaya başladılar.

Bu sırada amfide Elektrik-Elektronik Fakültesi'ne bağlı öğrenciler Prof. Dr. **İlhami Çetin** eşliğinde **"elektrik makinesi"** konulu dersi işliyorlardı. Sınıfın çeşitli noktalarına dağılan eylemci gruptakilerden kiminin elini cebine soktuğu ve **"silah"** varmış imajı yaratarak karşı gelinmemesini istedikleri belirtildi.

Ancak Prof. Çetin, dersi yarıda keserek eylem yapmak isteyen gruptakilere sınıfı terk etmelerini söyledi. Öğrencilerin anlattıklarına göre Çetin, eylemci gruba, **"Ben laik Türkiye Cumhuriyeti'nde böyle bir şeyi kabul edemem. Yaptığınız kanunsuz. Çıkın dışarı"** diye bağırdı. Bunun üzerine eylemci gruptakiler, Prof. Çetin'i hırpalamaya başladılar. Etkisiz duruma getirilen Çetin'in buna karşın, **"Yaşasın Atatürk Cumhuriyeti. Yaşasın Atatürkçülük"** diye bağırdığı duyuldu. Arka sıralarda oturan bir öğrenci de bildiri dağıtanları engellemek isteyince tartaklandı.

Ellerindeki kutu sprey boyalarla amfinin duvarları ve tahtasına **"Yaşasm başörtü kavgamız. Kahrolsun laik diktatörlük"** ve benzeri sloganlar yazan gruptakiler, aynı anda üzerinde **"Başörtü düzene kefen olacak"** yazılı uzunca bir bildiriyi tek tek öğrencilere vermek istediler. Geldikleri gibi hızla amfiyi terk eden, slogan atmayı sürdürerek bina çıkışına doğru

kaçmaya başladı. Başta Prof. Dr. **İlhami Çetin** olmak üzere öğrenciler de ilk şaşkınlığı atlatınca çember sakallı grubu kovalamaya başladılar. Ancak çıkış kapısındaki görevlilerin müdahale etmedikleri öne sürüldü. Dışarı çıkan yaklaşık 30 kişilik grup da hızla olay yerinden dağılarak uzaklaştılar. Güvenlik yetkilileri, olay sonrası araştırmaların başlatıldığını, ancak gözaltına alınan olmadığını belirttiler.

8'inci Kitap Fuarı...

İLHAN SELÇUK *9 kasım*

Fuar nedir?

Alışverişi geliştirmek amacıyla kurulan geçici pazar ya da sergi.

Yeryüzünde alışveriş gün geçtikçe artıyor, yayılıyor, yoğunlaşıyor; kapalı pazarlar önce ülkelerin içinde yıkıldı, şimdi sınırlar kalkıyor.

Eskiden köylü, kasaba pazarı için üretirdi. Ne üretirse yüklerdi eşeğine: sebze, meyve, süt, yoğurt, peynirini köyde satacak değil ya, kasabanın pazar meydanına yayılırdı tarım ürünleri; akşama dek ne satılırsa satılır.

Ulaşım ve iletişim işin rengini değiştirdi; tarıma dayalı sanayi gelişti; demiryolu, karayolu, havayolu, telgraf, telefon artık ulusal pazarın emrindedir.

Batı Avrupa 1992'de tek pazara dönüşecek.

Gelecekte gezegenimiz tek pazar olup çıkacak; ama, bugünden de bir bakıma tek pazar değil mi? Japon, Amerikan, Alman malları başta olmak üzere sınırlar ötesi alışverişin haddi hesabı yok; fuarları da saymak olanaksız.

★

Fuar adını Türkiye'de halk katlarına yayan ilk girişim, İzmir Fuarı'dır. Ancak 1980'lerde fuarcılık bir tür mesleğe dönüştü. Kolay değil, geçici bir pazar ya da sergi kurmak için bilgi ister, örgütçülük gerekir, girişimcilik ruhu yol göstermelidir.

Yine de Türkiye'de sözgelimi otomobil fuarı açmak rizikosuz bir iştir. Çünkü fuarda sergilenen son model bir spor araba gönülleri peşinden sürükler. Pırıl pırıl otomobilin kıçına bir de bikinili dilber oturttun mu, fuarın reklamını ertesi günkü gazetelerin baş sayfalarında görürsün.

Ya silah fuarı?

İnsanoğlunun yüreğindeki silah aşkı ne zaman soğumuş ki! Sabah akşam televizyonda silah ve kavganın propagandasi yapılmıyor mu? Hele Amerikan dizilerinde ne silahlar sergileniyor; düğmeye ya da tetiğe bastın mı, boooom, düşman sizlere ömür. Barışa değil savaşa öncelik tanıyan bir toplumda silah fuarı açarsan büyük ilgi görürsün.

Moda fuarı da albenili giysileri sergileyen güzeller yüzünden gazetelerin birinci sayfalarından renkli fotoğraflarla okurlara sunulur.

Banyo eşyaları fuarlarında "yeni dizayn"lar sergilenir; altından ve gümüşten musluklar, oturaklar, ayakyolu takımları gözleri kamaştırır. Halkımız bu konuyla ne ölçüde ilgilenir? Bilinemez: ama, altın kaplamalı bir oturak, gazeteci açısından her zaman ilginç bir haber değeri taşır.

Peki, ya kitap fuarı?

☆

TÜYAP 8'inci İstanbul Kitap Fuarı Tepebaşı'nda açıldı. Her yıldan daha canlı, daha cıvıl cıvıl bir bayram yerine dönüştü. Okurlar, yazarlar, çevirmenler, şairler, sanatçılar, toplantılar, kitaplar, kitaplar...

İnsanlar, insanlar, insanlar...

Belirli saatlerde, iğne atsan yere düşmeyecek, yoğun bir kalabalık...

Aydınlık bir kitle...

TÜYAP 8'inci İstanbul Kitap Fuarı'nın eşiğinden içeriye adımını attın mı, benliğini mutluluk sarıyor; bir başka dünyadasın artık; kitapların yakıldığı, toplatıldığı, yazarların gözaltına alındığı, zindana atıldığı Türkiye'de değilsin; kitapları 'suç aleti" diye televizyonda sergileyen çağdışılıktan çok uzakta yaşıyorsun sanki...

Bilime, sanata, insanlara saygısı olanların arşınladığı bir kitap dünyasında dolaşıyorsun; bir kültür mekânında yürüyorsun; ışıl ışıl, pırıl pırıl bir gazegende misin? Düş mü görüyorsun? Bir gerçeği mi yaşıyorsun?

★

Ama, Babıâli basını —Cumhuriyet dışında— kitap fuarına ne kadar ilgisiz, bizim gazetelerle kitap dünyası birbirinden ne kadar uzağa düşmüş?

Ne yapmalı bu ilgisizliği kırmak için? Sanırım etkili yöntem birkaç bikinili dilberi kitap fuarının içine salıvermektir. Çıplak hatunlar kitapların arasında boy boy poz verdiler mi, seyreyleyin ertesi günü Babıâli basınındaki gümbürtüyü...

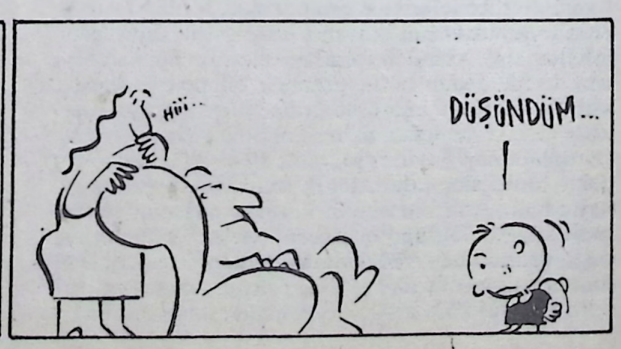

Ve Berlin Duvarı açıldı

10 kasım

BONN (Cumhuriyet) — Doğu Berlin yönetimi "inanılmaz" gözüyle bakılan kararı aldı ve dün akşam bütün Doğu Alman vatandaşlarının istedikleri sınır kapısından Federal Almanya'ya gidebileceğini açıkladı.

Politbüro üyesi Günter Schabowski dün akşam Doğu Berlin'de düzenlenen basın toplantısında Batılı gazetecilere kararı şöyle açıkladı:

"Artık yurtdışına göç etmek isteyen Demokratik Almanya vatandaşları Çekoslovakya üzerinden dolaşmak zorunda kalmayacak. Bütün sınır kapılarına verdiğimiz talimata göre, bugüne kadar geçerli olan vize ve benzeri uygulamalar kaldırılmıştır. Sınır kapılarına gelen herkese anında yurtdışına çıkış vizesi verilmesi söylenmiştir."

Federal Almanya hükümeti ülkeye gelecek her D.Almanyalı göçmeni almaya hazır olduklarını açıkladı.

Batı Berlin'de sınır kapılarının açılmasıyla zaten derhal yürürlüğe giren seyahat özgürlüğünü heyecanla bekleyen Doğu ve Batı Berlinliler, kapılardan geçerek birbirleriyle kaynaştılar. Binlerce Doğu Berlinli kısmen yürüyerek kısmen arabalarıyla Batı Berlin'e akın etti. Batılılar da daha önce rahatlıkla ziyaret edemedikleri Doğu Berlin'e geçtiler. Yaklaşık 30 yıldır bölünmüş olan şehir dün akşam ilk kez karşılıklı coşkuyu yaşadı.

D.Almanya'nın başkenti Doğu Berlin'de önceki gün toplanan Sosyalist Birlik Partisi (Komünist Parti) Merkez Komitesi yeni bir politbüro seçerek yönetimin en etkin organını değiştirmiş oldu. Merkez Komitesi yeni oluşturulacak hükümetin başına başbakan olarak politbüroya da seçilen **Hans Modrow**'un getirilmesini önerdi.

Jivkov da gitti

11 kasım

Dış Haberler Servisi — Doğu Bloku'nda son günlerde gözlenen baş döndürücü gelişmelere bir halka daha eklendi ve Bulgaristan Devlet Başkanı ve Komünist Partisi Genel Sekreteri**Todor Jivkov** dün iki görevinden de istifa etti. Komünist Partisi liderliğine, Dışişleri Bakanı **Petar Mladenov** getirildi. Bulgar haber ajansı BTA, Jivkov'un Politbüro'dan da istifa ettiğini bildirdi. Doğu Bloku liderleri arasında en uzun süre görevde kalan yetkili olan 78 yaşındaki **Todor Jivkov**, 35 yıldır Komünist Partisi'nin başında bulunuyordu. Jivkov, dün toplanan Komünist Partisi Merkez Komitesi'nde istifasını sundu. Merkez Komitesi tarafından yayımlanan kısa bidiride Jivkov'a, **"Parti ve halka uzun ve özverili biçimde hizmet ettiği için"** teşekkür edildi. Merkez Komitesi'nin dünkü toplantısından önce üst düzeydeki yetkililer arasında bazı değişiklikler yapılmasının beklendiği bildirilmişti. Kaynaklar, toplantıda bazı değişikliklerin ele alınacağını, ancak Macaristan, Polonya ve Demokratik Almanya'daki köklü değişikliklerin beklenmediğini belirtmişlerdi.

Devlet başkanlığından istifa eden Jivkov'un istifasının geçerli olabilmesi için istifasının parlamento tarafından da onaylanması gerektiği bildiriliyor. Muhalif çevreler, Jivkov'un son iki yıldır izlediği siyasetten ayrılmış olduğu yolunda eleştiriler aldığını ancak devlet başkanlığındaki değişikliğin sürpriz olduğunu belirtiyorlar.

Bulgaristan'daki muhalif ve diplomatik çevreler, Petar Mladenov'un, geçen hafta Sofya'da bağımsız ve çevreci grupların reform isteklerini açıkça belirtmelerine yol açan uluslararası bir çevre toplantısının düzenlenmesine yardımcı olduğu için KP yetkililerini kızdırdığını, bu nedenle de partideki görevinden alınabileceğini kaydettiler. Mladenov daha önce dışişleri bakanlığı görevini yürütüyordu.

AP'ye bilgi veren Batılı bir diplomat ise sertlik yanlısı olmayan orta yolcu bir politika izleyen Mladenov'a bu özellikleri nedeniyle Doğu Avrupa ülkelerinde önemli değişikliklerin yaşandığı bu dönemde, şans verildiğini öne sürdü.

Basın Müzesi'ne kara saldırı

11 kasım

Haber Merkezi — Bütün yurtta dün Atatürk ölümünün 51. yıldönümünde anılırken İstanbul'da aralarında çember sakallıların da bulunduğu bir grup, **"kadın başları", "bale"** ve **"karikatür"** yapıtlarının sergilendiği Basın Müzesi Sanat Galerisi'ni basarak 150'ye yakın yapıtı tahrip etti. Ayrıca masa, pano ve dolapların da yerle bir edildiği gözlendi. Olaydan sonra müzeyi gezen Gazeteciler Cemiyeti Başkanı **Nezih Demirkent, "Gazetecilere yapılan saldırılar olağan hale geldi. Çağdaş düşünceyi savunanlar, şimdi buna tahammül edemiyorlar ve kaba kuvvet kullanabiliyorlar"** dedi. Bu arada öğle saatlerinde İÜ Fen Fakültesi önünde toplanan yaklaşık 150 kişilik türbanlı ve kara çarşaflı eylemci grubu, Laleli'den Şehzadebaşı Camisi'ne kadar yürüyüş yaptı. Ege Üniversitesi Edebiyat Fakültesi kantininde de bir grup öğrenci, cuma namazından sonra toplantı yaptı.

Edinilen bilgiye göre dün saat 11.00 sıralarında çoğunluğunu çember sakallıların oluşturduğu bir grup Divanyolu'ndaki Basın Müzesine geldi. Gruptan birkaç kişi kapıdaki danışma görevlisi **Rıza Katar**'ın ağzını elleriyle kapatarak masanın hemen arkasındaki sütunun yanına sürükledilerler. **"Senin çoluk çocuğun yok mu? Müslümanları tahrik ediyorsunuz"** şeklinde konuşan sakallılar, görevlinin başında beklerken öteki arkadaşları ikinci kattaki sanat galerisine çıktılar.

Galeri girişindeki **Ferit Kutman**'a ait **"Bale Fotoğrafları Sergisi"**nin bir bölümünü tahrip ederek yerlere atan saldırganlar, bu arada galeri yöneticisi **Mine Arasan**'ın telefonla yardım istemesini engellediler. Saldırganların, bu bölümde, telefonları, masa ve panoları yerle bir ettikleri gözlendi.

25-30 kişi oldukları belirtilen grup daha sonra galerinin iç bölümlerine geçerek, Çağdaş Yaşamı Destekleme Derneği'nin **"Geleneksel İnanç, Simge Açısından Kadın Başları"** adlı fotoğraf sergisinin tamamını parçaladılar. Saldırganların, panoları elleri ve ayaklarıyla kırmaya çalıştıkları, bu yüzden, cam parçalarının üzerinde kan izleri olduğu görüldü.

Eylemlerini sürdüren grup, **Sema Ündeğer**'in **"karikatür ve resim sergisi"**nin de bir bölümü ile sergi defterini tahrip ettiler. Çember sakallı kişilerin saldırısı sonucunda 150'ye yakın yapıtın zarar gördüğünü belirten yetkililer, grubun olay sonrasında sessizce dağıldığını söylediler. Grubun Beyazıt yönüne gittiği belirtildi. Bu arada geçen cumartesi günü de çember sakallılar tarafından Basın Müzesi'ndeki sergiye bir siyah çelenk bırakıldığı kaydedildi.

Olaydan sonra sanat galerisini dolaşan Gazeteciler Cemiyeti Başkanı Nezih Demirkent, saldırıyı kınadığını belirterek, **"Atatürk'ün öldüğü 10 Kasım günü böyle bir olayın meydana gelmesi çok üzücüdür. Daha dün söylediğim gibi gazetecilere yapılan saldırılar artık olağan hale gelmeye başladı. Çağdaş düşünceyi savunanlar, şimdi buna tahammül edemeyip kaba kuvvet kullanabiliyorlar. Gelen grup değil, onları buraya yollayan düşünce önemli. Türk basını olarak şimdiye kadar olduğu gibi bundan sonra da bu tür düşüncelerle mücadele edeceğiz. Bizim emniyet güçleriyle herhangi bir sorunumuz yok. İstanbul Emniyeti başında bulunanların belli bir dünya görüşü var. Sorunumuz budur. Artık biz de kendi güvenliğimizi sağlayacağız. Güvenlik güçlerinin dünya görüşüdür önemli olan"** dedi. Olay sonrasında gözaltına alınan olmadı.

Öte yandan öğle saatlerinde İÜ Fen Fakültesi önünde toplanan çok sayıda türbanlı ve kara çarşaflı eylemci, kalabalık bir grup halinde Laleli'den Şehzadebaşı Camisi'ne kadar yürüdüler. Polisin çevrede önlem almasına karşın, yürüyüş sırasında herhangi bir müdahalede bulunmadığı gözlendi. Türbanlı ve kara çarşaflı eylemciler, Şehzadebaşı Camisi'nde kıldıkları öğle namazından sonra Fatih'e doğru sessizce dağıldılar.

Bu arada üniversitelerde türbanın serbest bırakılmasına yönelik protesto eylemleri yaygınlaşırken Yüksek Öğretim Kurulu (YÖK) Başkanı Prof. Dr. **İhsan Doğramacı**, söz konusu olayların eğitim ve öğretimi aksatması halinde **"disiplin hükümlerinin uygulanabileceğini"** söyledi. Prof. Dr. Doğramacı, **"Disiplin hükümleri derken bu aksamaya yol açanlar hakkında hemen sert tedbirler alınacağını söylemek istemiyorum. Bir uyarı vardır, bir kınama vardır, başka tedbirler vardır. Bunlar aşamalı olarak uygulanır"** diye konuştu.

Ege Üniversitesi Edebiyat Fakültesi kantininde cuma namazından sonra öğrenciler bir toplantı yaptı. Daha önce namaz kılınırken bir gazetecinin fotoğ-

raf çekmesi üzerine başlayan ve son günlerde fakülte ve üniversite içerisinde tırmanan gerginliğin konuşulduğu toplantıda gerginlik yaratan her iki grubun temsilcileri daha yumuşak tavır alma yoluna gideceklerini söyledi.

Fakülte içindeki mescitte namaz kılan öğrenciler namazdan sonra "YÖK'e Hayır" dinletisi yapan öğrencilerle bir araya geldi. Son gelişmeleri tartışan öğrenciler olayların daha çok tırmanmaması için birbirleri ile görüş alışverişinde bulundu. Bir grup öğrenci mescidin yerini beğenmediklerini, rektörlük düzeyinde bu konuda girişimde bulunarak cami istediklerini söylediler. Diğer grup öğrenciler ise namaz kılma olayına karşı olmadıklarını, ancak meydana gelen olayları üzücü bulduklarını belirterek birbirleri ile iyi geçinme anlaşması yaptılar.

Çeyrek yüzyıllık yayıncılık

ALPAY KABACALI *11 kasım*

Hemen her dönemde nice sorunlar, güçlükler, baskılarla karşı karşıya kalan yayınevlerimizin bütün bu olumsuz koşulları göğüsleyerek direnmeleri, ekonomik nedenlerle açıklanamaz. Bu olguyu değerlendirirken psikolojik etkenleri, başka bir deyişle yayıncıların kişisel yönelimlerini göz önüne almak gerekir. Bu açıklama, -kurumlaşmış birkaçı dışında- yayınevlerinin kısa ömürlü olmalarının, çoğu kez ekonomik zorunluklar yüzünden ya da yayınevi sahiplerinin dirençlerini, coşkularını yitirmeleri üzerine birkaç yıl içerisinde yayın piyasasından silinmelerinin nedenine ışık tutar. Kültür yaşamımızın başka yönlerden olduğu gibi yayıncılık yönünden de "**süreklilik**"ten, "**birikim sağlamak**"tan yoksun kalmasına yol açan etkenlerden biri de budur.

Batı'da bir yayınevinin uzun süre ayakta kalabilmiş olması, özellikle süreklilik açısından değerlendirilen, üzerinde önemle durulan bir boyuttur. Türkiye yayıncılığının koşulları göz önüne alındığında, uzun süre yaşayabilme olgusu çok daha önem kazanır.

Cem Yayınevi'nin 25. yılına ulaşmasının önem ve anlamı önce buradan geliyor.

25. yılı dolayısıyla yayımlanan anma kitabında, 37 yazarın, yayineviyle ilişkilerini, kurucusu **Oğuz Akkan** (1931-1982) üzerine anılarını ve 25. yıla ulaşmanın sevincini, coşkusunu dile getiren yazıları yer alıyor. Bu tanıklıklar Oğuz Akkan'ın ve onun ölümünden sonra yayınevini yöneten **Ali Uğur**'un tutum ve yeteneklerinin, yeterliliklerinin yayınevinin başarısında önemli rol oynadığını ortaya koyuyor.

Bu başarıyı ve Cem Yayınevi'nin özellikleri ile gelişme çizgisini aynı anma kitabından çıkarmak olası:

25 yıl içerisinde -yeni baskılarla birlikte- 1381 kitap yayımlanmış. Başlık (kitap çeşidi) sayısı 800 dolayında. Bunlar arasında ansiklopediler, büyük boyutlu çok renkli sanat kitapları da var. Ancak yayınevinin ağırlık verdiği alan, edebiyat kitapları.

1960'ların başında, yayın dünyasına Türk yayıncılığının geleneksel çizgisini izleyegelmiş yayınevleri egemendi. Varlık, Yeditepe, De gibi birkaç yayınevi, bu çizginin biraz daha ötesine gitme çabasındaydılar. 1961 Anayasası'nın öngördüğü özgürlükçü ortama ulaşılacağı inancıyla ve hem okurları yönlendirmek hem de onların gereksinimlerine karşılık vermek amacıyla kurulan yeni yayınevleri, düşünce ve edebiyat dünyasına yeni ürünler sunma etkinlikleriyle dikkati çektiler.

Bunlardan biri olan Cem Yayınevi, Nobel Edebiyat Ödülü almış yazarların yapıtlarını yayımlayarak işe girişir. "**Nobel**" dizisini "**Yirminci Yüzyıl Klasikleri**" ve "**Dünya Klasikleri**" dizileri izler. Daha sonra "**Türk Sanatçıları**", "**Antoloji**", "**Kültür**" dizileri açılır. 1964'ten 1970 sonuna kadar 87 kitap yayımlanır. Yayınevinin bugüne kadar 1381 kitap çıkardığı göz önüne alınır ve sözü geçen anma kitabındaki yıllara göre dökümlere bakılırsa, Cem Yayınevi gelişme çizgisini 1970'lerde izlemiş (1971-80'de 681 kitap), 1980'lerde direnmiş (gerçekte, dönemin olumsuz koşulları içerisinde önemli başarı: 1981-86'da yılda ortalama 56 kitap), son yıllarda yeni bir atılıma yönelmiştir (1987'de 80, 1988'de 92, 1989'da 105 kitap; 1981-89'da toplam 615 kitap).

"**1970'ler ve 80'lerde Türk Sanatçıları**" dizisine ağırlık verildiği, bu dizide "**Nâzım Hikmet, Sabahattin Ali, Orhan Kemal, Behçet Necatigil, Yaşar Kemal, Dağlarca, Aziz Nesin** vb. ile birlikte birçok genç yazarın ilk kitabının da yer aldığı; yayıncılık açısından elverişli sayılmayan şiir kitabı basımından kaçınılmadığı görülür. Bu dizinin, ilerici çizgide ve epey geniş

bir yelpazeye yayılan çağdaş yazarlarımızın şiir, öykü, roman, gezi, tiyatro yapıtlarını kapsadığı izlenmekte; 317 başlık saptanmaktadır (yeni baskılar dışında).

Tarih, ekonomi, edebiyat konularında inceleme vb. ile anıları kapsayan "**Kültür Dizisi**"nde 95 başlık yer almaktadır. Bunlar arasında **Mustafa Akdağ'ın Türkiye'nin İktisadi ve İçtimai Tarihi** gibi, birkaç yazarın ayrı ayrı bölümleri üstlenmesiyle oluşturulmuş 4 ciltlik **Türkiye Tarihi** gibi özgün araştırmalar, **Şili-Kara Darbe, Lorca'nın Öldürülüşü** gibi belgesel yayınlar, **Vâlâ Nureddin'in, Zekeriya Sertel'in** anıları da vardır.

"**Nobel Dizisi**"nde 80, "**Yirminci Yüzyıl Klasikleri**" dizisinde 68, "**Dünya Klasikleri**" dizisinde 66 cilt kitap yayımlanmıştır. Bunları 22 ciltlik "**Dünya Şiiri**", 13 ciltlik "**Sanat Kitapları**", 25 ciltlik "**Ansiklopedi ve Sözlükler**" dizileri izler. Teknik nedenlerle tam listesine yer verilemediği anlaşılan "**Çocuk Kitapları**" (önce "Arkadaş Kitaplar" adıyla çıktı) ve "**Güvercin Çocuk Kitapları**" dizilerinde 200 dolayında yapıt yer alır. Başaran'ın deyişiyle bu dizi, "**sanat değeri taşıyan nitelik yapıtlarla Türk Çocuk Yazını'na ivme kazandırmıştır.**"

"**Türk Sanatçıları**" dizisi için söylenen, "**klasik**" kitaplar dışındaki yayınlar yönünden de geçerlidir: Bunlar da çağdaş çizgide ve epey geniş bir yelpazeye yayılmış yapıtlardır. **Asturias, Böll, Mişima, Günter Grass**, gibi ünlü yazarların ürünleri ile birçok yabancı şair Türk okuruna ilk kez Cem Yayınevi'nce tanıtılmıştır.

Bütün bunlar Cem Yayınevi'nin artık kurumlaştığını, -**Şükran Kurdakul**'un deyişiyle- "**son çeyrek yüzyılın önemli kültür kurumlarından biri**" niteliğini kazandığını kanıtlamaktadır. Bu da sözü edilmeye, kutlanmaya değer bir yayıncılık başarısı ve kültür olgusudur.

ATATÜRK'ÜN GEÇİCİ KABRİ..

1949'DA BUGÜN, ÇİSELEYEN YAĞMURA KARŞIN, BÜYÜK BİR HALK KALABALIĞI, ATATÜRK'ÜN GEÇİCİ KABRİ OLAN ANKARA'DAKİ ETNOGRAFYA MÜZESİ ÖNÜNE, SAYGI DURUŞU VE ZİYARET İÇİN GELMİŞTİ(SOLDA).. ATATÜRK'ÜN TABUTU 11 YIL ÖNCE BU BİNAYA YERLEŞTİRİLMEDEN, ÖLÜSÜ İLAÇLANMIŞ (TAHNİT), 1953'TE ANITKABİR TAMAMLANANA DEĞİN BOZULMADAN KALMASI SAĞLANMIŞTI. İLAÇLAMA İŞİ, GÜLHANE ASKERİ TIP AKADEMİSİ PATOLOJİ PROFESÖRÜ LÜTFİ AKSOY TARAFINDAN YAPILMIŞTI. KULLANILAN BÜYÜK BOY ENJEKTÖR, İĞNELER, PENS VE TROKAR, 1959'DA, ŞİŞLİ'DEKİ ATATÜRK MÜZESİ'NE VERİLMİŞTİR..

Devlet Beyoğlu'nda film yakıyor

VEDAT YENERER *12 kasım*

Beyoğlu Adliyesi'nde dün savcı nezaretinde çok sayıda sinema filmi, video kaset ve basılı fotoğraf "**müstehcen**" ve "**sakıncalı**" oldukları gerekçesiyle yakıldı. Adliye binasının yüksek duvarlarla çevrili otoparkında gerçekleştirilen yakma işlemiyle ilgili olarak fotoğraf çekilmesine izin vermeyen nöbetçi savcı **Osman Yolçınar**, ellerinde mahkeme kararı bulunduğunu belirterek, "**Zaten bu önemli bir şey değil. Bu çok olağan bir şey**" şeklinde konuştu. Beyoğlu Adliyesi'nde dün saat 13.00 sıralarında meydana gelen yakma olayıyla ilgili olarak yetkililer "**neyin**" ve "**kimlere ait ürünlerin**" yakıldığı konusunda "**müstehcendi**", "**sakıncalıydı**" sözlerinden başka bir açıklama yapmak istemediler. Dün saat 13.30 sıralarında başlayan yakma işlemi için adliye depolarında bulunan sinema filmi, video kaset ve çok sayıda fotoğraf adliye binasının arkasında bulunan ve otopark olarak kullanılan alana çıkartıldı. Çevresi yüksek duvarlarla çevrili ve demir kapıyla dışarıyla irtibatı sağlanan bahçede bir araya toplanan film, kaset ve fotoğraflar adliye görevlilerince yakılmaya başlandı. Adliye binasının arkasında bulunan sokağa bakan otoparkta yakılan filmlerin kutuları bahçenin bir tarafında toplandı.

Beyoğlu nöbetçi savcısı Osman Yolçınar, film, fotoğraf ve video kaset yakılması olayıyla ilgili olarak fotoğraf çekilmesine izin vermedi. "**Nelerin, kimlerin eserlerinin neden dolayı yakıldığı**" yolundaki sorulara Yolçınar, "**Elimizde mahkeme kararları var**" yanıtını vererek şunları söyledi:

"**Beyoğlu'nda bulunan kahvelerden toplanmış video kasetler vesaireler... Önemli bir şey değildir. Mahkeme kararıyla yakılıyor. Zaten önemli bir şey değil. Çok olağan bir şeydir. Mahkemece karar alınmış müstehcen şeyler yakılır.**"

Daha sonra kendisiyle telefonda görüştüğümüz Osman Yolçınar, yakma olayından haberdar olmadığını belirterek, "**Yakılanlar film mi? Kimlere ait**" sorusuna, "**Yok onlar bildiğimiz filmler değil. Resim vesaire şeyler. Sağdan soldan, şahıslardan toplanmış fotoğraflar. Öyle olduğunu zannediyorum. Ben de ilgilenmiyorum zaten o işle. Ben yeni olduğum için vezifeli arkadaşı bilmiyorum. Adliye taşınıyor. Senelerden beri durmuş, depoda kalan şeyler... Zaten yakıldıklarını da sizden duyuyorum**" yanıtını verdi. Savcının bu yanıtına karşın otoparkın bahçesinde içerdeki filmler yakıldıktan sonra kenara ayrılmış sinema filmleri kutusu bulunuyordu. Savcı Yolçınar, "**Bu**

yakılanlar mahkeme kararıyla yakılmasına karar verilen müstehcen resimlerdir" dedi.

Çok sayıda sinema filminin yakılması tepkiye yol açtı. İstanbul Barosu Başkanı **Turgut Kazan**, olayı eleştirirken şunları söyledi:

"Böyle resmi nitelikli ve savcılık eliyle film, resim, kaset gibi eserlerin yakılması dehşet verici bir ayıptır. Bu olaya yasal dayanak aramanın anlamı yoktur. Çünkü yasal dayanak bulunması ayıbı ortadan kaldırmaz. Bizlere düşen görev bu ilkellikten kendimizi kurtarmaktır."

SHP Genel Başkanı **Erdal İnönü** de olayı bir "vahşet" olarak niteledi ve Cumhurbaşkanı Turgut Özal'ın kültür sanat eserlerini korumayı vaat ettiği bir dönemde bu tür davranışların çelişkili olduğunu söyledi.

Yönetmen **Atıf Yılmaz, Ömer Kavur** ve **Sinan Çetin** olayın, yasakçı bir mantığın ürünü olduğunu savundular. Sinema oyuncusu **Türkan Şoray** film yakılmasının sinemanın 75. yıldönümüne denk gelmesinden üzüntü duyduğunu belirtti.

Yönetmen **Ziya Öztan** ise olayı **"sanata yapılan her türlü saldırı çağdışı ve insanlık dışıdır"** şeklinde değerlendirdi.

Anakent Belediyesi Kültür ve Sanat Danışmanı **Hilmi Yavuz** da **"Olayı affedilmez bir davranış"** olarak niteledi.

Beyoğlu Belediye Başkanı **Hüseyin Aslan** film yakılmasını büyük bir hışımla kınadıklarını belirterek, **"Fazla bilgim olmadığı için pazartesi günü soruşturacağım. Demokrasi darbe yemiştir, kitap yakılması gibi film yakılmasını da düşünceyi yakmak olarak görüyoruz"** dedi.

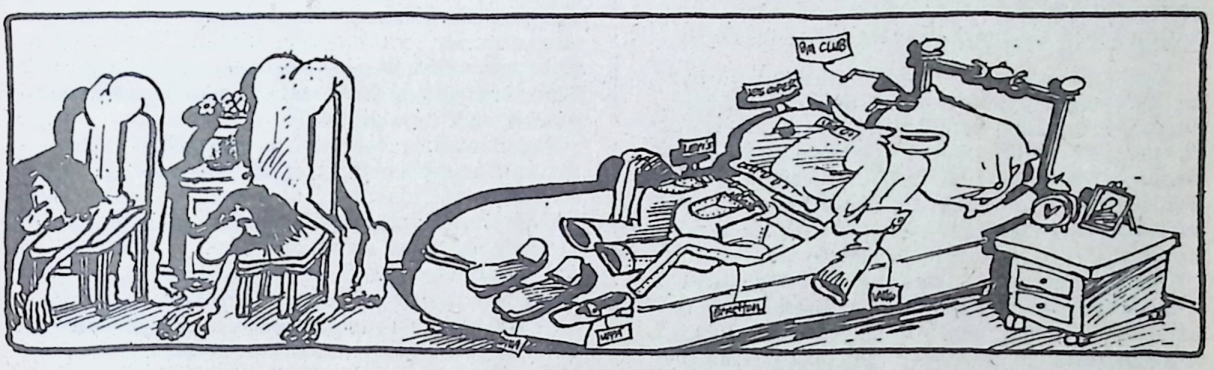

Orda bir köy var uzakta

YALÇIN ÇAKIR / MUHARREM AYDIN *13 kasım*

Son yıllarda gerek doğal güzelliği ve gerekse giderek artan **"günübirlik"** nüfusuyla İstanbul'un **"sosyal - kültürel etkinlik alanı"** haline gelen Ortaköy'deki barlar, birbiri ardına kapatılıyor. Açılsalar da gene kısa sürelerde ve **"gürültü", "izin belgesiz bayan barmen çalıştırma", "açık kalma saatlerini aşma"** gibi gerekçelerle polis tarafından tekrar kapatılan barlardan Bukalemun'un işletmecisi ressam **Bedri Baykam, "Kim kime göz dağı vermek istiyor? Bunu yapanlar Ortaköy'de serbest demokratik yaşam biçiminin filizlenmesine mi tahammül edemiyorlar?"** diye soruyor. Ortaköy yaşayanları ve müdavimleri ise bu tür uygulamalarla varılmak istenen yerin son günlerdeki gerici gelişmelerden soyutlanamayacağı görüşünü savunuyorlar.

Boğaz Köprüsü'nün ışıkları ve Boğaz'ın sularına düşen, Ortaköy silüetinin koyun koyuna dans ettiği apayrı bir güzellik taşıyan ve kendine özgü bir havası olan Ortaköy'de bir süredir ilginç gelişmeler yaşanıyor. Çırağan Sarayı'nın restore edilerek beş yıldızlı turistik bir otel haline getirilmeye çalışılmasıyla **"ekonomik"** önem kazanan Ortaköy'de binalar da bu gelişmeye paralel olarak el değiştiriyor. Kitap sergileri, resim sergileri, minik minik takı, hediyelik eşya ve çoğunluğu üniversitelilerin el emeği ürünlerden oluşan pek çok şey pazarlanıyor Ortaköy'ün o küçücük iskele meydanında. Bir tarafta ise anti-arabesk kaset satıcıları ile tavla şıkırtılarının geldiği kahveler bulunuyor. Bu renk cümbüşünün önemli bir diğer yanını da sahil meyhaneleri ile yeni yeni açılmaya başlanan ve sayıları giderek artan barlar oluşturuyor. Meyhanelerde **"arabesk"** kasetler çalınmıyor. Senfoniler, klasik müzikler uçuşuyor hemen önlerindeki çocuk parkının üzerinde. Tüm bu güzelliklerin arasında **"Ortaköy barcıları"** sıkıntılı günler yaşıyorlar. Polis, sık aralıklarla gelip kapatma kararı çıkartıyor. En son olarak geçen hafta içinde de 5 ayrı bar gene kısa sürelerle kapatılıyor.

Öte yandan Ortaköy yaşayanları ile günübirlik müdavimler de karşı karşıya kalınan durumu ikiye ayırıyorlar. Birincisi **"Semtin gelişen yapısı ve yeni yapılan Çırağan Sarayı nedeniyle sermayenin bölgeye girmek istemesi"**, diğeri **"sosyal etkinliklerden hoşnut olmayan yetkililerin baskısı."** Ve bir ortak çağrı yapıyorlar, **"Bu güzel etkinlik alanını bağnazca veya salt ekonomik kaygılarla yok etmeyelim..."**

Güvenlik kuvvetlerinin bu **"kapatmaları"** ve iddialara ilişkin yanıtı ise **"Ben yapmadım, o yaptı"** şeklinde geliyor genelde. İki polisin Bukalemun Bar'ı ve aynı şekilde diğerlerini tükenmez kalemle yazdıkları

üç beş satırlık bir yazıyla mühürleyebilmesi konusunda Beşiktaş Emniyet Amirliği'nden bir yetkili, **"Gürültü ve izin belgesiz kadın barmen çalıştırmaktan dolayı"** diyor. **"Emri veren kim?"** sorusuna ise **"Biz kanunlar çerçevesinde uygulama yapıyoruz. Emniyet Müdürlüğü Asayiş Şubesi yetkilidir"** yanıtı veriliyor.

Tutuklu ve Hükümlü Aileleri Yardımlaşma Derneği'nin Ortaköy Kültür Merkezi'nde düzenledikleri, **"Yaşamak Sevginin ve Emeğin Direncidir"** adlı resim sergisi ile **"İnsanlığa Karşı İşlenen Suçlar ve Görevlerimiz"** konulu panelin İstanbul Valiliği tarafından engellendiği belirtildi. Son konuda bir açıklama yapan TAYAD, **"Tüm dünyada 'İnsan Hakları Haftası kutlanırken' bizim ülkemizde iktidarın anlayışı gereği insan haklarına antipati gösterilebiliyor"** görüşüne yer verdiler.

Termik santrala sazlı sözlü 'hayır'

ÜMİT OTAN *13 kasım*

İZMİR — Aliağa Gencelli'de yapımı tasarlanan termik santrala karşı tepkilerini sürdüren Yeşiller, önceki gece nöbet tuttukları santral bölgesine dün de ağaç diktiler. Yeşiller Partisi İzmir İl Başkanı Savaş Emek, yöre halkının olayı yeni yeni kavramaya başladığını ve dava açmaya hazırlandıklarını belirtti.

Önceki gün İzmir'den başlayan bisikletli yürüyüşün tüm yorgunluğunu yaşayan sanki onlar değildi. Gencelli yöresindeki termik santralın yapılacağı alana kurdukları çadırlara önce eşyalarını taşıdılar, ardından ateşlerini yaktılar. Yeşillerle birlikte genç ve yaşlıların da bulunduğu grup, **"Yeşil Nöbet"**i başlatıyorlardı. Gitarlar, sazlar çalınıyor, şarkılar söyleniyor, değişik sloganlar ortalığı çınlatıyordu:

"Biz bu dünyayı çocuklarımızdan ödünç aldık."

Yeşillerin İzmir İl Başkanı **Savaş Emek**, çay servisini üstlenmiş, ateşin kontrolünü gençlere yüklemişti. Savaş Emek, günboyu yöre halkı ile yaptıkları söyleşilerden epeyce etkilenmiş:

"Çoğunun olayın içeriğinden yeni haberi oldu. Bölgelerine bir termik santral yapılacak, burada yaşayan insanlar en son duyuyorlar. Birçoğu dava açacaklar. Dileyenlerin, dava başvurusunu Yeşiller Partisi avukatına verebileceklerini söyledik. Bu yeşil nöbet, daha başlangıç. Bu yemyeşil doğayı sonuna kadar bekleyebiliriz. Biz termik santralların yalnız buraya değil, hiçbir yere yapılmamasını istiyoruz."

Yapılması planlanan termik santralın bulunduğu yerin 100 metre kadar ilerisinde oturmakta olan **Yıldız Kalender**, yanında arkadaşı **Güler Yener** ve iki kızlarıyla birlikte destek vermeye gelenlerden. **"Buraya geldikten sonra sağlığım düzeldi"** diyor ve sürdürüyor Yıldız Kalender:

"Buraları ölçüp biçiyorlardı. Ne olduğunu sorduğumda önemli bir şeyin olmadığını söylüyorlardı. Bir gün genç bir mühendis, 'Teyzeciğim, buraları Japonlara veriyorlar, termik santral yapılacak' **deyince dünya başıma yıkıldı. Bu güzelim denize, yeşile kıyılır mı? Tüm yöre halkının bu eylemi yapanlara destek olması gerekir, öyle de olacaktır."**

Müzik sesleri yükseliyor, çaylar tazeleniyor, zamanın nasıl geçtiği anlaşılmıyordu. Sabaha doğru güne dinç başlamak için biraz uyumak gerektiği önerisine herkes katıldı. Ateşin kontrolü için iki kişi dışında herkes çadırlarına çekildi.

Yeşil nöbetçiler, kısa bir uykunun ardından, ağaç dikilecek çukurların açılması için kolları sıvadılar. Genciyle yaşlısıyla yöre sakinleri de var güçleriyle yardıma koştular. Yöreyi ilçe belediye başkanları ve yurttaşları, özel araçlarıyla ya da otobüslerle, santral bölgesini sanki teslim alıyorlardı. Termik santral yapılması planlanan koca araziye ardı ardına ağaçlar dikildi. Önce belediye başkanları, ardından Yeşiller ve yurttaşlar. Aliağa Belediye Başkanı **Hakkı Ülkü**, Aliağa'yı gözden çıkarmayı kafasına koyanlarla mücadelelerini sürdüreceklerini belirtirken Yeşiller Partisi İzmir İl Başkanı Savaş Emek, **"Ektiğimiz her ağacın ömrü 50, termik santralların ömrü 25 yıl"** deyip ağacını dikiyordu. Tüm kamuoyunu termik santrala karşı olmaya çağırırken şöyle diyordu Savaş Emek:

"Biz çocuklarımızın Gencelli sahillerinin tertemiz kumsalında yürümesini istiyoruz, ya siz?"

Basına yine kurşun

15 kasım

İstanbul Haber Servisi — Gazete Gazetesi **"Hızır Servis"** köşesinin yöneticisi **Kâmil Başaran** (36), dün gazetedeki bürosunda uğradığı silahlı saldırı sonucu ağır yaralandı. Çapa Tıp Fakültesi Hastanesi'nde ameliyata alınan Başaran'ın sırtında ve şakağında üç kurşun yarası bulunduğu bildirildi. Başaran'a bürosunda silahlı saldırıda bulunan Galata Köprüsü altındaki Olimpiyat Canlı Balık Restoran'ın sahibi **Hakkı Morgül** (59), polislere silahıyla birlikte teslim oldu. Morgül'ün, Başaran'ı önceki gün köşesinde yayımlanan kendisiyle ilgili **"Köprü altındaki iyi aile çocuğu milletvekili"** başlıklı haber nedeniyle öldürmek istediği bildirildi.

Gazete Gazetesi muhabirlerinden **Sami Başaran**'ın öldürülmesi, **Ahmet Altınkaya**'nın yaralanmasından bir hafta sonra meydana gelen Kâmil Başaran'a yönelik silahlı saldırı tüm yurtta tepkiyle karşılandı. Olayın duyulması üzerine Cağaloğlu Meydanı'nda toplanan gazeteciler, İstanbul Valiliği'ne kadar yürüyerek Vali **Cahit Bayar** ile ANAP hükümetinin istifasını istediler. İzmir, Ankara ve Edirne'de de gazeteciler yürüyüş yaptı. Saldırı sonrasında tüm gazete binalarının polisçe korumaya alındığı gözlendi.

Gazete Gazetesi'nin Cağaloğlu Molla Fenari Sokak'taki binasına dün saat 11.15 sıralarında gelen

Hakkı Morgül, danışma görevlisine adının Hakkı Morgül olduğunu söyleyerek Kâmil Başaran'la görüşmek istedi. Morgül'ün **"Bir haber için İzmit'ten geldim ve Kâmil Başaran'a teşekkür etmek istiyorum"** dediği öğrenildi. Bunun üzerine Kâmil Başaran'ın 4. kattaki cam bölümlerle çevrili bürosuna alınan Morgül, o sırada teknik serviste bulunan Kâmil Başaran'ı beklemeye başladı. Başaran'ı çalışma arkadaşı **Ekrem Bat, "misafirin var"** diyerek bürosuna çağırdı. Bir süre sonra eşi **Mine Başaran**'la birlikte bürosuna gelen Kâmil Başaran'a, Hakkı Morgül, 13 kasım günü köşesinde kendisiyle ilgili olarak yazdığı yazının gerçek dışı olduğunu söyledi. Başaran'ın eşi, gazetedeki tanıdıklarıyla sohbet ederken, Başaran ve Morgül yazı üzerinde tartışmaya başladılar. Başaran'la masada karşılıklı oturan Hakkı Morgül arasında şu konuşmalar geçti:

— **Hakkı Morgül:** Benim hakkımda yazdığın dünkü haber tamamen gerçek dışıdır.

— **Kâmil Başaran:** Ben sizin söylediklerinizi yazdım.

— **Morgül:** Ben öyle bir şey söylemedim.

— **Başaran:** O akşamki söylediklerinizi gazeteci arkadaşlar teybe almış, hepsi teypte kayıtlı.

— **Morgül** (Hafifçe ayağa kalkarak): Ben adamı büroma çağırıp vurmam. Kendi bürosunda kurşunlarım.

Bu sözlerin hemen ardından Morgül, belinden çıkardığı silahını çekerek masanın karşısında oturan Kâmil Başaran'ın başına tek el ateş etti. Morgül, sağ gözünün hemen yanından yaralanarak yana doğru yıkılan Başaran'a iki el daha ateş etti. Olaya tanık olan Gazete Gazetesi'nin diğer muhabirleri, masalarından kalkıp odaya doğru yöneldiler. Koridora çıkan Morgül, silahını üstüne gelenlere yöneltip kendisine yaklaşmamaları tehdidinde bulundu. Bu arada Başaran'ın karısı Mine Başaran, çığlıklar atarak **"polis, polis"** diye bağırmaya başladı. Gazete çalışanları olayı polise bildirirken, bina içinde görevli sivil polis silahını çekerek Morgül'e teslim olmasını söyledi. Morgül, silah çeken kişinin polis olduğuna inanmayarak kimlik gösterilmesini istedi. Sivil polis memuru kimliğini gösterdi. Ancak Morgül, resmi giysili polislere teslim olacağını belirterek **"Üstüme gelmeyin, daha fazla kan dökerim"** diye tehditte bulundu. Daha sonra Gazete'ye üniformalı polislerin gelmesiyle Morgül silahını yere attı ve teslim oldu. Gazeteden doğrudan İstanbul Emniyet Müdürlüğü Asayiş Şube Müdürlüğü'ne götürülen Morgül'ün sorgusuna hemen başlandı.

Morgül'ün polislerce götürülmesinden sonra yerde kanlar içinde yatan Kâmil Başaran, arkadaşlarının yardımıyla Çapa Tıp Fakültesi Hastanesi'ne kaldırıldı. Sırtında ve başında üç kurşun yarası bulunan Başaran'a acil serviste ilk müdahale yapıldı. Sağlık durumu ciddiyetini koruyan Başaran, beynindeki mermi çekirdeği nedeniyle hiçbir müdahale yapılamadan yoğun bakıma alındı. Yetkililer, Başaran'ın sağlık durumunun ciddi olduğunu ve olay yerinde çok kan kaybettiğini belirttiler. Bunun üzerine Başaran'ın gazeteci arkadaşları ve tüm diğer gazetelerden 15 gazeteci, kan vermek için hastaneye gittiler.

Kâmil Başaran'a yapılan silahlı saldırının duyulmasından hemen sonra çeşitli gazetelerde çalışan basın mensupları, Gazete Gazetesi önünde toplanmaya başladılar. Sayıları giderek artan ve TRT'nin haberine göre bine yaklaşan basın mensupları, Cağaloğlu Meydanı'na doğru yürümeye başladılar. Burada toplanan diğer gazeteci gruplarıyla birleşen kalabalık grup valiliğe doğru harekete geçti. İstanbul Valisi Cahit Bayar'la görüşmek isteyen gazeteciler vilayete geldiklerinde polisin engellemesiyle karşılaştılar. Vilayet binasının bahçe kapısında barikat kuran polis güçleri gazetecileri içeri sokmak istemedi. Bunun üzerine gazeteciler polisle itişerek kapıyı zorla açıp vilayet bahçesine girdiler. Bu arada polisin bazı gazetecileri tartakladığı görüldü.

Bahçede toplanan gazeteciler, **"Valiyle görüşmek istiyoruz. Vali dışarı"** şeklinde bağırdılar. Ancak İstanbul Valisi Cahit Bayar, vilayet binasındaki görevliler aracılığıyla gazetecilerin görüşme istemlerini kabul etmediğini bildirdi. Gazeteciler bu yanıt üzerine, **"Vali istifa", "Hükümet istifa", "Can güvenliği istiyoruz"** diye bağırmaya başladılar. Olay yerine gelen Eminönü Emniyet Müdürü Bahri Gürbüz, gazetecilerin vilayet bahçesi dışına çıkmalarını isteyerek **"Olay artık yasadışı oluyor. Zor kullanmak zorunda kalacağız"** diye bağırdı.

Vilayet bahçesinde bir konuşma yapan TGS İstanbul Şube Başkanı **Yavuz Şimşek**, olayın bütün basın çevrelerini üzüntüye boğduğunu, ancak daha örgütlü bir tavır alınması gerektiğini söyledi. Şimşek'in bu sözleri üzerine bir grup gazeteci, **"Basın mensuplarının can güvenliği kalmadı. Gazetecileri vuranlar dışarıda serbest gezerken devlet hiçbir önlem almıyor. Hemen çözüm istiyoruz"** yanıtını verdiler. Topluluk, ardından vilayeti terk edip Cağaloğlu'na yürüdü. Burada basına saldırıları ve ANAP hükümetinin tavrını kınayan konuşmalar yapıldıktan sonra dağıldı.

İstanbul Emniyet Müdürü **Hamdi Ardalı**, Başaran'ı ağır yaralayan Hakkı Morgül'ü, daha önce belediye denetçilerinin Olimpiyat Restoran'ı denetledikleri sırada meydana gelen saldırı ve hakaretler nedeniyle gözaltına aldıklarını, ancak sevk edildiği adli makamlarca serbest bırakıldığını söyledi. Olaydan sonra sorgulamaya alınan Morgül'ün üzerinden saldırı sırasında kullandığı 7.65 milimetre çapında bir tabanca ile bu tabancaya ait iki şarjör ile 17 tane mermi çıktığı bildirildi. Ardalı, gazetecilere saldırılara ilişkin tepkiler ve can güvenliği bulunmadığı yolundaki görüşleri şu şekilde yanıtladı:

"Biz genel tedbirleri alırız. Genel tedbirlerin aşılması halinde özel tedbirler de alırız. Gazeteler koruma altındadır. Gazetecilerin tehditlere karşı, kişisel başvuruları halinde de silah vesikası veya koruma verilmesi konusunda gereğini yaparız."

Olaydan sonra gözaltına alınarak Gayrettepe'deki Asayiş Şube Müdürlüğü'nde sorguya götürülen sanık Morgül, burada gazetecilerle görüştürüldü. Hakkı Morgül, kendisi ve ailesine hakaret ettiği için Başaran'ı vurduğunu iddia etti. Morgül, geniş açıklamayı savcılıkta yapacağını söyledi.

Bu arada Hakkı Morgül'ün kullandığı tabancanın ruhsatsız olduğu belirlendi.

İstanbul Valisi **Cahit Bayar** ise olaydan sonra şu açıklamayı yaptı:

"Daha önce cinayet ve yaralamayla birlikte Kâmil Başaran'ın da gazete içinde silahla yaralanmasını, hunharca bir cinayet olarak görüyorum. Yakalanan suçlu, layık olduğu cezaya çarptırılacaktır. Bundan sonra bu tür olayların yaşanmaması için gereken her türlü önlem alınacaktır. Genel önlemlerin yanı sıra,

gerekirse, tehdit edilen gazetecilerin de tek tek korunmasını sağlayacağız. Bu olayla da ilgili soruşturmamız sürüyor" dedi.

Emniyet Genel Müdürü Sabahattin Çakmakoğlu da gazetecilerin kamuoyu adına görev yaptıklarını belirterek **"Gazetecilere yapılan saldırı üzüntü verici. Biz, gereken tüm tedbirleri aldık. Ayrıca tehdit edilen gazeteci arkadaş varsa, emniyeti arayıp bilgi versin"** dedi.

Çakmakoğlu, gazetecilere yapılan saldırılardan sonra, gazete, dergi ve ajansların dört büyük ilde bulunan büro ve merkezlerinin çevresinde güvenlik önlemlerinin arttırıldığını bildirdi.

İçişleri Bakanı **Abdülkadir Aksu**, Cumhurbaşkanlığı ve Başbakanlık Muhabirleri Derneği Başkan ve yönetim Kurulu üyelerini kabul ederken yaptığı konuşmada, gazetecilere son günlerde yapılan saldırıları kınadığını bildirdi. Aksu, **Sami Başaran** cinayeti ile ilgili olarak 42 operasyon düzenlendiğini, 200'den fazla kişinin ifadesine başvurulduğunu veya gözetim altına alındığım anlattı.

Olay yerinde bulunanlardan **Gültekin Atay** adlı kişinin önceki gün silahıyla birlikte ele geçirildiğini belirten Aksu, **"Olay yerinde bulunanlardan üç kişi daha yakalandı. Şu anda 15 kişi nezaret altında. Esas samk dahil 2 arkadaşı aranıyor. Operasyonlar devam ediyor"** dedi.

Özal-Akbulut kazandı

18 kasım

ANKARA (Cumhuriyet Bürosu) — Anavatan Partisi Genel Başkanlığı'na 739 oyla Başbakan **Yıldırım Akbulut** seçildi. Diğer aday **Hasan Celal Güzel**'e 382 oy çıktı, 11 oy geçersiz sayıldı. Kongreye bir mesaj göndererek delegelere **"muhabbet ve saygılarını"** ileten **Cumhurbaşkanı Turgut Özal**, seçim sonuçlarından hemen haberdar edildi. Sonucun açıklanmasından sonra Hasan Celal Güzel, Yıldırım Akbulut'a sarılarak kutladı. Akbulut ve Güzel ellerini havaya kaldırarak delegeleri selamladılar. Güzel, **"mücadeleye devam edeceğini"** bildirdi. Akbulut, **"bundan sonra hep beraber çalışacaklarını"** söyledi. Parti kurucuları, MKYK üyeleri, bakanlar ve milletvekillerinin sandıklarından ise Akbulut'a 178, Güzel'e 103 oy çıktı.

97 yaşında bir delikanlı: Erté

NECLÂ SEYHUN *19 kasım*

Yılları onun gibi yaşamak var. Cıvıl cıvıl, hayat dolu. Heyecandan hiçbir şey yitirmeksizin. Tıpkı 100 yıl önceki gibi. 100 yıl ya... Bugün 97 yaşında Erté. Asrı tamamlamaya yalnızca üç yılı var. Son günlerde dış basında yine günün konusu. Bir süredir şarap sürahileri dizaynı yapıyor. Soluk kesici güzellikte. İlk dizaynı: **"Bağbozumu."** 12 bin sürahiydi. Tükendi bile. Amerikan pazarı için hazırlanmıştı bu sürahiler. 4000-6000 frank arasıydı fiyatı. Singapur'da hayra düzenlenmiş bir gecede Erté imzalı bir sürahi 5000 dolara alıcı buldu. Kapış gidiyor eserleri... **"Bu insanlar çılgın"** diyor Erté. Bir gazeteci, **"Hayır"** diye yazmış, **'çılgın olan insanlar değil Mösyö Erté, sizin sanatınız!..'** Gerçekten de büyüleyici, çılgın bir dehası, bir yaratıcı gücü var Erté'nin. 1920'lerden beri dünyanın başını döndürüyor. Art Deco'nun ulaşılmaz, büyük ismi Erté.

Bugüne değin yaptığı eserlerin sayısı belli değil. Moda desenleri, kitap ve dergi kapakları, afişler, tablolar, heykeller, dekorlar, tiyatro, bale ve sinema kostümleri. Hepsinde 1920'lerdeki havayı sürdürüyor Erté. Hep aynı çizgi. Ama taptaze. **"Bu Art Déco'nun devamı değil"** diyor Erté. **"Ben çocukluğumdan beri Hint ve İran minyatürlerine, eski Yunan vazolarının desenlerine bayılırım. Buna kendi hayal gücümü katıyorum. Benim eserlerim gerçekleri değil, düşleri yansıtıyor. Bunca tutmasının, demoda olmamasının nedeni bu!.."**

Şu anda Broodway'de dekor ve kostümlerini hazırladığı iki müzikal **"Stardust"** ve **"Rhapsody in Blue"** oynuyor. Her birine üçer ayını verdi Erté. Daha doğrusu üçer ayının 21'den 24'e kadar olan gece saatlerini... Çünkü Erté için çalışma saatleri budur. Gündüz düşüncelere ayrılmıştır. Bir de alışverişlere... (Bu bir başka dünyanın çıtkırıldım mösyösü, moda butiklerini dolaşmaya bayılır) Gün boyu yollarda, parklarda gezer. Gecelerdir çalışma, yaratma için en uygun olan saat...

"Ancak geceleri kendimi özgür ve rahat hissederim" diyor Erté. **"Kimse rahatsız edemez beni. Ne gürültü ne telefon... Sınırsız, kesintisiz bir zaman vardır önümde. Masamın üstünde yalnızca desenlerimi aydınlatan güçlü bir lamba. Evde tüm ışıkları söndürürüm. Bir - iki aplik yanar masadan kalktığımda yolumu görmem için, o kadar. Kedilerim de çalıştığımı bilir, uyur gibi yaparlar.**

Mmicmac adlı bir kedim vardı, çalıştığım kadar masamın üstünde yatar, göz ucuyla izlerdi beni. Yalnız olmamın yaşamsal bir önemi var benim için. Ancak böyle çalışabilirim. Yalnızlığı severim. Kedilere duyduğum büyük tutkunun nedeni de bu. Kediler de yalnızlığı, özgürlüğü severler. Kedilerimle birbirimize çok benzeriz. Kedi hasta olduğu zaman, kaçar saklanır. Ben de hasta olduğum zaman aranmaktan hoşlanmam. Yalnız kalmak isterim. Çalışırken müzik dinlemeye bayılırım. İşimi çok severim. Zaten hoşuma gitmeyen işi almam ki... Yaratmak benim için yaşamak demektir!.."

Doludizgin yaratıyor, doludizgin yaşıyor işte bu yüzden Erté... Bugün 97 yaşında hâlâ sanat sahnesinde, hâlâ başrolde. Hâlâ alkışlar yağmur misali.

— Bis, bis Erté...

Perde inmesin!..

Avrupara (ECU) Mevduat Hesabı
Dünyapara Mevduat Hesabı

Cumhuriyet
66. Yıl: Sayı: 23432 Kurucusu: Yunus Nadi 600 TL. 16 Kasım 1989 Perşembe

"İyi Banka"da hizmet hizmet üstüne.
PAMUKBANK iyi bankadır

Sinemaya 'yasakçı' darbesi

39 yılda 600'ün üzerinde filme 'hayır'

Denetim mantığı, "bölücülük, devlet güçlerini küçük düşürmek, Türkiye'nin itibarını zedelemek, komünizm propagandası yapmak, müstehcenlik" gibi gerekçelerle 1950'den bugüne 608 filmin gösterimine izin vermedi. 1980'den sonra yasaklanan 189 yapımdan 114'ünde Yılmaz Güney'in imzası bulunuyor.

ALİ TEVFİK BERBER

Türk sinemasının 75. yıldönümü kutlanırken bu 75 yıllık dönemin 39 yıllık bölümünde ülkemizde yerli ve yabancı 600'ün üzerinde sinema filmi yasaklandı. Yalnızca 12 Eylül'den bu yana yasaklanan film sayısı ise 189 oldu. Bu rakamın 114'ünü ise vatandaşlıktan çıkarıldığı gerekçesiyle yasaklanan Yılmaz Güney'in oynadığı, yönettiği, senaryosunu yazdığı filmler oluşturdu.

Geçen cumartesi günü Beyoğlu Adliyesi'nde yakılarak imha edilen filmler 12 Eylül döneminin son örneğini oluşturdu. 1980'lerin başlarında Halit Refiğ'in çektiği "Yorgun Savaşçı" filmi, zamanın Başbakanı Bülend Ulusu'nun emriyle "yok edilirken" yönetmen Korhan Yurtsever, "Zincir" adlı filmini, oynatacak salon bulamamasını protesto için kendi el-

(Arkası Sa. 15, Sü. 1'de)

YASAKLI FİLMLERİN TAM LİSTESİ 15. Sayfada

TV'de son perde: 'Herşeye Rağmen' makaslandı

Televizyonun Birinci Kanalı'nda önceki akşam gösterilen "Herşeye Rağmen" filminin "kilise sahneleri"nin büyük bölümüyle Talat Bulut'un canlandırdığı Hasan'ın "yalnızlığını ve iletişimsizliğini" simgesel olarak vurgulayan sahneler kesildi. Yurtiçi ve dışında çeşitli dallarda 10 ödüle değer görülen filmin yönetmeni Orhan Oğuz "Çok yazık" dedi.

Kültür Servisi — Türk Sineması'nın 75. kuruluş yıldönümü nedeniyle, önceki gün TV1'de gösterilen "Herşeye Rağmen" adlı filmin büyük bölümü ekrana "makaslanarak" geldi. Filmin senaryo yazarı Nuray Oğuz'un verdiği bilgiye göre "Herşeye Rağmen" filminin "kilise sahneleri"nin büyük bir bölümü ile Talat Bulut'un canlandırdığı Hasan'ın "yalnızlığını ve iletişimsizliğini" simgesel olarak vurgulayan sahneler kesildi. Eşi Nuray Oğuz'un senaryosundan yola çıkarak Orhan Oğuz'un yönetmenliğini ve görüntü yönetmenliğini yaptığı "Herşeye Rağmen" filmini TRT son anda yayına sokmuştu. Daha önce basına verilen TRT Program Dergisi'nde TV1'deki 22.45 "Sinema" kuşağında "San Francisco'da Kaza-Incident In San Francisco" adlı filmin yayımlanacağı açıklanmış, ancak 14 kasımın "Türk Sinema Günü" ilan edilmesi ve geçen 14 kasımın da "Türk Sinema-

(Arkası Sa. 15, Sü. 1'de)

Akbulut'a güvenoylamasında 278 'evet, SHP'den 95 ret; 4 ANAP'lı ve DYP oylamaya katılmadı

Gönülsüz güven

BAŞKENT'TEN

Güya Güvenoyu

AHMET TAN

ANKARA — Akbulut hükümetine "ret" dedikten sonra ana muhalefet lideri İnönü kulisde durumu şöyle özetledi:

"Güya güvenoyu almış geçici hükümet."

ANAP içindeki "muhalefetin lideri" Hasan Celal Güzel de aynı şeyleri söylüyordu:

"Oyumuz ANAP içindir, geçici olduğu için güvenoyu verdik."

Güzel'e göre "geçicilik süresi" yarınki kongrede sona

(Arkası Sa. 14, Sü. 1'de)

AKBULUT — Demokrasiyi yaşatacağız.

CÜNEYT ARCAYÜREK yazıyor

Kurşun ve Güvenoyu

ANKARA — Öğleden sonra güvenoylaması yapılıyor. İki kez kurşunlanan basın, Başbakanlığa, İçişleri Bakanlığı'na yürüyor. Siyasal ortamı daha karmaşaya götürecek söylentilerden geçilmiyor.

Başbakanlık, parti merkezine dönüşmüş. ANAP delegeleri gruplara ayrılmış. Beyin yıkama merkezi gibi çalışıyor Başbakanlık. Mustafa

(Arkası Sa. 14, Sü. 1'de)

Katılmayanlar
Ad okunarak yapılan güvenoylamasına, hükümete olumsuz baktıkları bilinen Veysel Atasoy, Doğancan Akyürek, Nabi Sabuncu ve İsmet Taygaç katılmamayı yeğledi. Güzel "kabul" oyu kullandı. DYP'liler oylamaya hiç girmedi. 14. Sayfada

İNÖNÜ: KENDİ KENDİLERİNE GELİN GÜVEY 14. Sayfada

DEMİREL: OTOMATİK HÜKÜMET 14. Sayfada

GÜVENOYUNDAN KONGRE TAHLİLİ CAHAN GEDİK'in notları 14. Sayfada

Kongre salonunda posteri asılmıyor, delegelerle sıcak teması engellendi

Güzel sıkı markajda

Atatürk ve Özal *Kongrenin yapılacağı salonda Atatürk ve Özal'ın posterleri dışında herhangi bir pankarta yer verilmeyecek. Güzel, delegelerin kaldığı otellerin önünde araçlı bürolar kurdu. ANAP Olağanüstü Kongresi'ne Cumhurbaşkanı Özal da davetli.*

Mesut Yılmaz *Güvenoylamasından sonra bakanlık görevinden istifa edeceğine dair kimseye bir şey söylemediğini belirten Yılmaz, "Şu anda da böyle bir kararım yok. Ancak ileride şartlar değişirse istifa da gündeme gelebilir" diye konuştu.* 11. Sayfada

VEYSEL ATASOY

Rejimden endişeliyim

***ANAP** kurucusu ve Zonguldak Milletvekili Atasoy, devlet imkânlarıyla parti kongresi yapıldığını söyledi ve "Bugün bize seferberlik ilan eden arkadaşlar şimdiden Keçeciler'in arkasına takılmış durumdalar" dedi.*

ERBİL TUŞALP'ın haberi 11. Sayfada

HASAN CELAL GÜZEL

Dalan sabote ediyor

***Dalan**'ın ANAP'la 10 aydır süren anlaşmazlığını kongreden önce hatırlamasını "düşündürücü" diye niteleyen Güzel, 'Kongremizi etkilemek istiyor' dedi.* 11. Sayfada

İL ÖRGÜTLERİNİN AKBULUT'A BAKIŞI 11. Sayfada

GAZETECİLERİN PROTESTOSU — Gazete Gazetesi yazarı Kâmil Başaran'a uğradığı saldırıyı protesto eden gazeteciler dün İstanbul Valiliği'ne kadar yürüdüler. (Fotoğraf: Erdoğan Köseoğlu)

Gazeteci Başaran, komadan çıkamadı

Saldırıya lanet

MORGÜL TUTUKLANDI

MORGÜL - Cezaevine gönderildi.

İfadeye itiraz etti

Ağır Ceza'daki duruşmada Mine Başaran, Olimpiyat Restaurant'ın sahibi Hakkı Morgül'ün, eşine, 'Seni öldürmeye geldim' dediğini söyledi. Morgül ifadeye itiraz etti. 10. Sayfada

Her yerde tepki
Gazeteciler Cemiyeti Başkanı Nezih Demirkent, İstanbul Valisi ve Emniyet Müdürü'nün istifasını istedi. Ankara'da da bir yürüyüş yapan gazeteciler, Başbakanlığa siyah çelenk bıraktılar. Polislerce tartaklanan Ankaralı gazeteciler, İçişleri Bakanlığı önünde "Bakan istifa" diye bağırdılar. 10. Sayfada

BONN

'Doğu'ya çağrı

Federal Alman hükümeti, Demokratik Almanya halkına çağrıda bulunarak Komünist Parti'nin öncü rolüne son verilmesi için mücadele edilmesini istedi. F. Almanya'nın büyük çaplı bir ekonomik yardımı karşılıksız yapmayacağı görüşü hâkim.

DİLEK ZAPTÇIOĞLU'nun haberi 15. Sayfada

DOĞU BERLİN

Savaş filmleri gibi

Berlin şimdi gerçek bir kent olmaya başlıydı. İki blok bütünleştikçe, bilinen bir gerçeğin asıl yüzü ortaya çıkmaya başlıyor.

GÜNSELİ YÖNSELİ'nin haberi Arka Sayfada

WASHINGTON

'Duvar' şoku

Sivilinden askerine, demokratından cumhuriyetçisine, Pentagon'dan Dışişlerine tüm Amerikalı yetkililer, "karşı takımın" birbiri ardı sıra patlattığı bombaları büyük bir ihtiyatlılık ve kararsızlık içinde izliyor.

ZAFER ARAPKİRLİ'nin haberi Arka Sayfada

İKİ ALMANYA

Ekonomide farklı dil

Doğu Avrupa'daki değişim rüzgârına kapılan Demokratik Almanya'nın, bölge ve dünya ekonomisine etkileri tartışılırken, ülkenin ünlü ekonomistlerinden Karl Morgenstern, D. Almanya'nın Polonya ve Macaristan'daki gibi ekonomik reformlara ihtiyacı olmadığını vurguladı. Ekonomi'de

Roma rüyası bitti

A Milli Futbol Takımımız Sovyetler Birliği ile Simferopol'de oynadığı maçı 2-0 kaybetti. Avusturya, D. Almanya'yı 3-0 yenerek grubumuzda Roma vizesini alan 2. takım oldu. Spor'da

SATILAMADI — Müzayedede Picasso'nun 'Soytarı'nın Ölümü' tablosu 35.4 milyara alıcı buldu. Ancak, bu rakam değerinin altında olduğundan tablo satılamadı.

Bir koleksiyona 557 milyar lira

Rekor satış

***Christie Galerisi**'nde 46 eşsiz parça satışa çıkarıldı. Edouard Manet'nin "Bayraklarla Süslü Mosnier Sokağı" birkaç saniye içinde 60.7 milyara satıldı.*

ŞEBNEM ATİYAS

NEW YORK — Christie Galerisi'nin Park Avenue'deki giriş kapısında yine limolar, kürkler, pırlantalar, Japonlar ve bir de Fransız film yıldızlarından Alain Delon var. Kalabalık, birazdan başlayacak olan açıkarttırmaya katılmak üzere bekleşiyor. Açıkarttırmada koleksiyoncu Paul Mellon'a

(Arkası Sa. 16, Sü. 1'de)

Ne Olacak?

ANAP'ın önümüzdeki ilk genel seçimlerde iktidar şansı var mı? Yani bir daha seçim kazanabilir mi ANAP?

Sanmıyorum.

ANAP'a hâlâ iktidar şansı tanıyana rastlamak, gerçekten olanaksız gibi. Bundan sonra değil seçim kazanması, yüzde 20'nin üstüne çıkması bile beklenemez ANAP'ın. Kamuoyu yoklamaları ve seçim araştırmalarıyla ilgilenenlere gelen sinyaller bu açıdan umut verici değildir.

Türk siyaset sahnesinde ANAP'ın tükenişini tersine çevirmek, artık bir mucizeyle eş anlamlıdır. Politikada ise mucizelere yer yoktur.

O zaman akla hemen bir başka soru geliyor: İktidar şansı artık kalmamış bir partinin işbaşında bulunduğu bir ülkede siyasal is-

(Arkası Sa. 14, Sü. 1'de)

HASAN CEMAL

■ **Batı'nın gözü Kürtlerde** *Washington, Kürt sorunu konusunda Türkiye ile diyalog içinde olduğunu bildirdi. 3. Sayfada*
■ **Filistin Devleti 1 yaşında** *Filistin Devleti'nin ilan edilişinin birinci yıldönümü dün törenlerle kutlandı. 3. Sayfada*
■ **Suriye'den FIR hattı isteği** *Şam'ın hava trafiğini rahatlatmak gerekçesiyle FIR hattını genişletmek istediği öğrenildi. 3. Sayfada*
■ **Geleneksel-çağdaş ikilemi** *TV-1'de gösterilecek 'Geçmiş Bahar Mimozaları' adlı dizide Hümeyra'yı oynayan Filiz Akın, 9 yıl aradan sonra ilk kez kamera karşısına geçiyor. 4. Sayfada*

■ **Kanadı kırık Muhsin Bey** *Sinemamızın düzeyli yapıtlarından Muhsin Bey'de Şener Şen başarılı bir oyun sergiliyor. 4. Sayfada*
■ **Kamuda yatırım freni tuttu** *Kamu iktisadi kuruluşları yılın ilk yarısında yatırım gerçekleşmelerinde geride kaldı. Ekonomi'de*
■ **Yabancılaştırmaya dikkat** *Yerli sanayinin yok pahasına yabancı kartel ve tröstlerin eline geçmesine tepki. Ekonomi'de*
■ **Tez Koop-İş'te karışık günler** *Tez Koop-İş 2 Nolu Şube Genel Kurulu iptal edildiği için Merkez Genel Kurulu yapılamıyor. Ekonomi'de*
■ **Kamu açığına banka yaması** *Tasarruf sahipleri iç borçlanma ihalelerini terk ettiler. Bankalar devletin büyük müşterisi. Ekonomi'de*
■ **Türkiye'de yatırım zor** *İsveçli işadamları yatırımın zor olduğunu söylediler. Ekonomi'de*

GÖZLEM
UĞUR MUMCU

Suriye...

Komşumuz Suriye, Türkiye'ye karşı yeni bir sorun çıkarmak üzere.

Bu yeni sorun, Şam hükümetinin bölgedeki hava trafiğini denetim yetkisini tek yanlı kararla genişletmesinden doğacak.

Suriye, kısa adıyla "FIR hattı" olarak bilinen "Flight Infor-

(Arkası Sa. 16, Sü. 1'de)

Mafyayı yazmıştı

NİLGÜN CERRAHOĞLU *23 kasım*

ROMA — Yumuşak, nazik, içe dönük bir adamdı. Çok konuşmaktan hoşlanmazdı. Günümüz iletişim kültürünün icaplarına uyamadığını söylüyordu sık sık. Buna rağmen Leonardo Siciascia, Alberto Moravia ile birlikte İtalya'nın yaşayan mitoslarından biriydi. Berlinguer liderliğindeki '70'li yılların Komünist Partisi'nden ve daha sonra Radikal Parti sıralarından politik yaşama da katılan ve **"angaje olmuş bir aydın"** olarak ün yapan yazar, Sicilyalı kökeninden ötürü İtalya'nın yoz siyasi yaşamı ve özellikle mafya konularıyla uğraşmıştı.

"Sanki doğmadan önce de hep burada, bu topraklarda yaşamıştım" diye daima güçlü Sicilya kökenini vurgulayan ünlü yazar, bir ahtapot gibi ülkeyi saran mafya olgusunun dehşetini pek çok romanında ele almıştı. Aynı zamanda İtalyan sinemasının unutulmaz filmleri arasına giren **"Mükemmel Cesetler"** (Cadaveri Eccelenti), **"Baykuşun Günü"** (Il Giorno Della Civetta), **"Herkesin Payına"** (A Ciascuno Il Suo) gibi romanlar, yazarın mafya badiresi karşısında duyduğu çaresizliği dile getiriyordu. Son yıllarda mafyanın yaşadığı kent Palermo'dan başkent Roma'ya sıçradığını ve ahtapotun kollarının yavaş yavaş tüm ülkeyi sardığım endişeyle vurgulayan Sicilyalı yazar, **"Geleceğin olmadığı bir ülkede karamsar olmamak mümkün mü?"** diyordu.

Bu kötümser yazgının bir ironisi olarak Arapçada **"ölü köy"** anlamına gelen **"Racalmuto"** adlı bir Sicilya köyünde 1921'de doğan Leonardo Siciascia, uzun süredir kan kanseriyle yaşıyordu. Sürekli radyoterapi ve böbrek diyalizleri arasında yazmaya devam eden yazar, son zamanlarda yalnız daktilo makinesinde değil, elle bile yazamamaktan şikâyetçiydi.

"Basit Bir Hikâye" adlı son kitabının yayımlanmasından birkaç gün sonra yaşama gözlerini yuman Leonardo Sicascia'nın arkada bıraktığı tek vasiyeti, sade bir cenaze töreni ve gömülmeden önce cesedinin mümkün olduğu kadar çok bekletilmesi oldu. Ölümden çok diri diri gömülmekten korktuğunu söyleyen aydın, yakınlarına **"Beni ancak öldüğümden kesinkes emin olduktan sonra gömün"** dedi. Tüm kitaplarını, mektuplarını ve tablolarını kendi adına kurulacak olan vakfa bırakan Leonardo Siciascia, ölümünden kısa süre önce tüm kitaplarının özel yayım hakkını 5 milyar liret (yaklaşık 8-9 milyar TL) karşılığında satın almak isteyen bir yayınevinin teklifini reddetmişti. Saf, ütopyacı bir Don Kişot olarak tanımlanan Siciascia'nın önceki gün yaşama gözlerini yumması İtalya'da büyük üzüntü yarattı.

Kemal Tahir'in hapishanesi yıkılıyor

NECATİ GÜNGÖR *23 kasım*

MALATYA — Dönem, tek parti dönemi. Yıl 1938... Atatürk'ün ölüm döşeğinde bulunduğu sıralarda Donanma Komutanlığı Askeri MAhkemesi'nde bir oyun sahneleniyordu: Oyunu sahneye koyanlar, dönemin etkili ve yetkili çevreleriydi. Konu ise **"Nâzım Hikmet ve arkadaşlarının askeri isyana tahrik ve teşvik suçu"** olarak kamuoyuna yansıtılıyordu. Sahnelenen bu oyunda mahkeme, sanıklara çeşitli ağır cezalar veriyor ve onları, cezalarını çekmek üzere yurdun dört bir yanındaki hapishanelere yolluyordu.

Her şey bir oyundu; ama hapishane gerçekti kuşkusuz!

Nâzım Hikmet, Bursa Hapishanesi'nin yolunu tutarken, **A. Kadir** on ay hüküm giyiyor, **Kerim Korcan** on yılı geçiriyor sırtına, **Kemal Tahir** on iki koca yılı omuzluyordu.

Ve Bursa Hapishanesi'nde Nâzım Hikmet; Çankırı, Çorum, Kırşehir'i dolaşıp Malatya Hapishanesini mesken tutan Kemal Tahir'e şöyle sesleniyordu:

— Malatya'nın-
nesi meşhurdur,
Yemişlerinden ve
böceklerinden hangisi,
suyu mu, havası mı?
Düşün ki hapishanesi hakkında
bile bir fikrim yok.
Yalnız
bir oda
bir tek penceresi var
çok yüksek olan
tavana yakın.

Bir oyunun sonunda, çeşitli hapishanelerin koğuşlarına, hücrelerine tıkılan memleketin bu **"yavuz evlatları"**, gittikleri yerlerde bir maden ocağında çalışır gibi insan cevheriyle uğraşmayı iş edineceklerdi kendilerine.

İşte, Kemal Tahir'in Malatya Hapishanesi de o maden ocaklarından biriydi. Yorganı sırtında, kalemi defteri cebinde bir süre Çankırı, Çorum, Kırşehir hapishanelerini dolaşmış olan Kemal Tahir, sonunda sırtındaki yükü Malatya Hapishanesi'ne yıkıyordu.

Kemal Tahir, Malatya Hapishanesi'nde yattığı süre içerisinde yazdığı mektuplar ve tuttuğu notlarla, 1940'lı yılların Malatyası'na ilişkin günümüze birçok belge bırakmıştır. Bu belgelerin en önemlileri, yazarın ölümünden sonra yayımlanan **Namusçular** ile **Karılar Koğuşu**'dur.

1945'te tutulmuş notlara dayanan bu iki taslak - roman, dönemin Malatya Hapishanesi'ndeki olayları ve tipleri anlatmanın ötesinde, bu çevreye kaçınılmaz biçimde yansıyan sosyo - ekonomik koşulların da altını çizmekte, daha sonra araştırma yapacak olanlara değeri yadsınmaz ipuçları bırakmaktadır. Her iki yapıtta da Malatya'da yaşayan ilginç tipler anlatılır. Bu tiplerin başında, Nâzım'ın mektuplarında sık sık adı geçen ve daha bir iki ay önce aramızdan ayrılan **Mazmanoğlu Hacı Abdullah** gelmektedir. Sonra Telgrafçı Abdülrahim, Şeyh Süleyman Efendi sayılabilir... Ötekiler, namus uğruna hapse düşmüş köylülerle, değişik suçlardan hüküm giymiş kadınlardır. Yazarın kendisi, gazeteci Murat adıyla yer alır hükümlüler arasında. Öteki tiplerin aksine gazeteci Murat, olumlu kişiliğiyle dikkati çeker. Kemal Tahir'in söz konusu notları, bir Malatya röportajı olarak da nitelenebilir. Olaylar, karşılıklı konuşmalarla ve en yalın biçimiyle sergilenir. Notların bir özelliği de Malatya'nın yerel dilinin özelliklerini korumuş olmasıdır. Deyimler, kargışlar, atasözleri olanca canlılığıyla adeta ışıldar Kemal Tahir'in notlarında. Giyim kuşam konusunda da yazarın betimlemeleri, bir fotoğraf gerçekçiliğiyle, o yıllardaki durumu saptar: Sözgelimi, **Namusçular**'daki Çullu'nun Hacı'nın üzerindekileri şöyle sayar Kemal Tahir: **"Halep işi, siyah ve ağır çuha şalvar, lacivert yelek, sako denilen palto, suni ipek mintanlar, Buhara şalından kuşak, Dağıstan gümüşüyle işlemeli ağızlık ve tespih, Van işi savatlı gümüş tabaka, Fransız köselesi yemeni (ayakkabı)..."**

Karılar Koğuşu'nda ise o dönemde çeşitli suçlardan cezaevine düşmüş kadın tiplerini hikâye eder Kemal Tahir. Bunlar geneleve düşmüş, kocasını öldürmüş, zinadan hüküm giymiş kadınlardır.

Kemal Tahir'in Malatya Hapishanesi'nde bir de nişanlanma olayı vardır. Oralı gardiyanlardan birinin kızıyla nişanlanır; bir süre bu nişanlılık devam eder, ancak sonu gelmez. Çünkü Kemal Tahir, kendi serüvenine ortak etmek istemez bu saf taşra kızını; yollarını ayırır...

Kemal Tahir, 1950'deki Genel Af Yasası'ndan yararlanarak özgürlüğüne kavuşur.

Hapishanenin bundan sonraki önemli konuğu ise Ahmet Emin Yalman suikastına adı karışan **Necip Fazıl Kısakürek** olur. Yıl; 1952. Ahmet Emin Yalman, döneminin etkili gazetecilerinden biridir. Ancak yazıları ve görüşleri kimi çevreleri rahatsız etmektedir. Fanatik dincilerden bir grup Malatya'da bulunan Ahmet Emin Yalman'a bir suikast düzenler. Ancak suikast başarıya ulaşamayacak ve düzenleyicileri yakayı ele vereceklerdir. Olaya adı karışan Necip Fazıl Kısakürek ise yargılamalar sırasında Malatya Hapishanesi'nde tutuklu olarak yatacaktır bir süre.

Malatya Hapishanesi, **Malatyalı Fahri**'nin türkülerine de konu olmuştur bir dönemler. 1940'lı yıllarda Fahri Kayahan, henüz ses sanatçısı değilken, bir cinayet davasından tutuklanmış, bir süre burada yatmıştır. Hapis yattığı yıllar içinde tamburuyla hapishane duvarlarını inleten Kayahan, bir dönemler pek moda olan hapishane türkülerini, uzun havalarını burada bestelemiştir:

Akşam olur firengiler (1)
vurulur
Gardiyanlar üstümüze
kurulur (2).
Anam beni ziyaretten yorulur...
Mahpusane seni yapan
kör olsun!
Kör olsun da ik'elleri
kırılsın...

Evet, edebiyat tarihine geçmiş, yanık türkülere konu olmuş tarihi Malatya Hapishanesi'nin yıkımı şu günlerde sürüyor. Malatya Belediye Başkanı **Münir Erkal**'ın verdiği bilgiye göre yapıldığı yıllarda kent dışında bulunan hapishane, ilin büyümesiyle kentin içinde kalmış ve yıkımı zorunlu hale gelmiştir. Yıkılan hapishanenin arsası üzerine ise bir öğretmenevinin yapılması planlanmıştır.

Darısı öteki hapishanelerin başına.

(1) Firengi: Demir ya da ahşap kapıların süngülü kilidi.
(2) Üstüne kurulmak: Çalım satarak üste çıkmak; hükmetmek, egemen olmak...

Ses Tiyatrosu'na hayat öpücüğü

MERT ALİ BAŞARIR *24 kasım*

Yüz dört yıllık bir geçmişe sahip **Beyoğlu Ses Tiyatrosu** bu akşam ölüm döşeğinden doğrulup soluk alıp vermeye başlayacak. İtilmişliğinden, yalnızlığından sıyrıldığı gibi kalabalığa karışıp, neşeye, kahkahaya ortak olacak. Yitip giden **Konkordia** ve **Odeon** tiyatrolarının aksine, ayakta kalmanın kibirini yaşayacak. Ses Tiyatrosu'ndaki **"bu garip sessizliği"** 15 mayıstan beri salonda iskele kurmuş olan **Ferhan Şensoy** değiştirecek.

Tiyatro sanatçısı Ferhan Şensoy'un bugüne kadar salondan yana şansı gülmedi. Geçen yıllarda Şan Tiyatrosu'nda **Muzır Müzikal**'i sahnelediği sırada müzikalin kundaklanıp yakılmasıyla oyunu yarım kaldı. Bunun üzüntüsü daha küllenmeden, **Küçük Sahne**'yi elinden almak için Kültür Bakanlığı onu mahkemeye verdi. Sanatçı bu arada tiyatro mücadelesini sürdürmek için **"araba vapuru", "tren garı"** gibi mekânlar aramaya koyuldu. Ses Tiyatrosu'nun kiraya verileceği fısıltısı yüreğine biraz su serpti. Girişimler de sonuç verince restorasyon için müteahhit bir firmayla anlaşıp kolları sıvama kararı aldı. Tiyatronun halkla ilişkilerine bakan Gökhan Akçura ve Ferhan Şensoy'la konuşuyoruz. Sanatçı **"Küçük Sahne'den atılmaca durumunda, bir yerler bulmaca gerekti, geniş bir kadroyla çalışmamız, aynı genişlikte bir tiyatro açmaca demekti"** diyor.

Ses-1885'in aylık kirası 4000 dolar. Ortaoyuncuların bilet parası ise **"şu bizim Türk parası"** üzerinden işlem görecek. Ferhan Şensoy bu tarihi tiyatro binası için **"Burdan Türk tiyatrosu geçmiş"** ifadesini kullanıyor. Sanatçı Galatasaray Lisesi'nde öğrenciyken tiyatro izlemeye Ses'e gelmiş. **Kenterler'i, Haldun Dormen'i, Altan Erbulak'ı** ve **Erol Günaydın'ı** burada tanıdığını söylüyor.

Toplam 580 seyirci kapasiteli salonda 48 loca var. Şensoy kadirşinaslık göstererek locaların her birine bu tiyatroda oyuncu, yönetmen, yazar, hatta mimar olarak emeği geçenlerin adlarını vermiş.

Yarım milyar lirayı aşan bir borç yükü altında **"Soyut Padişah"** adlı oyunla bu akşam perdelerini Ses-1885'te açacak olan **Ortaoyuncular**'ı izlemeye gidenleri, tiyatro girişinde şu levha karşılayacak: **"Ses-1885** Ferhangi Şeyler **oyununu izleyen 112437 Anadolu tiyatroseverinin ödediği bilet parasıyla halk tarafından onarılmıştır."**

1885'te **Grande Rue de Pera** üzerindeki Halep Çarşısı'mn arkasına, ahşap bir yapının inşasıyla başlar **Ses Tiyatrosu**'nun serüveni. Cirque de Pera **"Pera Sirki"** adıyla cambaz **Tourniere**'lerin mekânı olur ilk dönemler. 1900'lerin başında tadilat görerek tavanları yükseltilir. O da diğerleri gibi bir yangından nasibini alınca, mimar **Campanaki** tarafından 17 localı, 500 sandalyeli bir tiyatro yapılır. 1906 yılına dek Pera Sirki olan adı o tarihte **"Varyete Tiyatrosu"**na dönüşür. Ramazanda **Kel Hasan Efendi, Benemeciyan Kumpanyası** ve **Muhsin Ertuğrul** vardır sahnesinde. Cumhuriyetle birlikte adı **"Fransız Tiyatrosu"** olur. Fransız Tiyatrosu'nun bu dönemlerdeki konuğu **Darülbedayi**'dir.

1940'lardan sonra adı **"Ses Tiyatrosu ve Sineması"** olarak değişir. 1943'te **Avni Dilligil** yönetimindeki **"Ses Tiyatrosu ve Opereti"** aynı salonda Rey kardeşlerden **"Hava-Cıva"**yı oynar.

Daha sonra **Muammer Karaca**'nın başrolünü çektiği **"Lüküs Hayat Opereti"**ne sıra gelir. 1945'te **Sadık Şendil**'in **"Fuar Yıldızı"** sezonu doldurur. 1962 yılında **Haldun Dormen**, tiyatrosunu tam karşıdaki Küçük Sahne'den bu tarihi yapıya nakleder. Tabii Dormen de Ses Tiyatrosu'nu adam edebilmek için o günlerde 600 bin lirayı gözden çıkarır. İlk olarak Refik Erduran'ın **"Ayı Masalı"**nı oynar.

Yine bu dönemde **Kent Oyunları** da Ses Tiyatrosu'nda sahneye çıkarlar. Tiyatronun diğer konukları **Dostlar Tiyatrosu** ve **Sururi Cezar Tiyatrosu**'dur. Dormen Tiyatrosu 1972'de kapanınca salondaki alkış ve kahkaha sesleri, yerini perdedeki seks filmlerinin inilitilerine bırakır. Sonraları salonu tamamen bir ölüm sessizliği kaplar, ta ki yarım milyar lira borca giren **Ferhan Şensoy**'un azimli elleri ona uzanana dek...

Barış şarkıları söyleyen ozan

KIYMET COŞKUN *28 kasım*

"Barışın savunulması için bütün halkların tüm etkin güçlerini bir araya getirecek bir dünya kongresi" bundan 40 yıl önce 1949 nisanında Paris'te ve Prag'da aynı anda toplandı. İnsanlığı büyük acılara boğan savaşın ardından, bir daha ölüm ve yıkımların yaşanmaması için dünya halklarının kararlı bir barış savaşımı verebileceği bu organizasyonun gerçekleştirilmesine daha bir yıl öncesinden başlanmıştı. Bir önceki toplantıda ünlü bilim adamı **Frédéric Juliot - Curie** şöyle diyordu: **"Barış, bundan sonra bütün insanların sorunudur. Ne bir tek insan, ne bir tek ülke, fakat bütün bunlar birleşerek ancak barışı savunabilir ve savaşı önleyebilir."**

Kasım 1950'de barış yandaşlarının İkinci Dünya Kongresi'ni toplamak üzere dağılan Paris ve Prag toplantılarında bir başka karar daha alınıyor: **"Barış Yandaşlarının Dünya Kongresi, halklar arasında barışı güçlendirmek yarışında aydınları özendirmek amacıyla; en iyi sinema, sanat ve yazın ürünleri ile 'Uluslararası Barış Ödülleri' konulmasını kararlaştırmıştır. Ödüller, Barış Yandaşları Dünya Kongresi Komitesi tarafından her yıl verilecektir."** (1)

İkinci kongrenin toplandığı Varşova, dünyanın önde gelen etkin isimlerini ağırlıyor, önemli olaylara tanık oluyordu. Barışa katkıları nedeniyle önerilen 116 kişi arasından seçilenler açıklanıyor, Paris ve Prag'da oluşturulan barış komitesi, Dünya Barış Konseyi'ne dönüştürülüyordu. Frédéric Juliot - Curie'nin başkanlığa getirildiği Barış Konseyi'nin kurucuları arasında **Madam Curie, Madam Eugénie Cotton, Pablo Picasso, Louis Aragon, Howard Fast, Paul Ro-**

beson, Pablo Neruda, Jorge Amado, Anna Seghers, Ilya Ehrenburg ve daha birçok bilim adamı, sanatçı, parlamenter, gazeteci, yazar, yani dünyanın önde gelen saygın isimleri, barışçıları yer almaktaydı.

22 Kasım 1950 yılında yani 39 yıl önce düzenlenen törende, bir Türk ozanı, bir Türk barışçısı Nâzım Hikmet'in Uluslararası Barış Ödülü'nü almaya hak kazandığı açıklanıyordu. Gece, Polski Tiyatrosu'nun Varşova Senfoni Orkestrası'yla başlamıştı. Ünlü ressam **Pablo Picasso**, Polonyalı sinemacı **Wanda Jakubowska** ve Amerikalı zenci şarkıcı **Paul Robeson** ile Şilili ozan **Pablo Neruda** da ödüllendirilenler arasındaydı. Gecede konuşan Neruda, **"Şiirim, barış savaşımı ile yoğun, şu saatte onunkinin yanında bir yere sahip olmakla gururlanıyor"** diye söz ediyordu bu törene katılamayan Nâzım'dan... Ona ödülü ancak bir yıl sonra düzenlenen bir törenle verilebilecekti.

O günden sonra Nâzım Hikmet'in yaşamında yeni bir sayfa açılacak, dünya barış hareketi içerisinde aktif bir çalışma içinde yerini alacaktı. **"Muhacirlik"** acısını yüreğinde taşırken o, ülke ülke, kent kent barış toplantılarına katılacak, şiiriyle de barış sesini yükseltecektir. Kimi yerde bir çocuk olacak:

"Çalıyorum, kapınızı / teyze, amca, bir imza ver. / Çocuklar öldürülmesin / şeker de yiyebilsinler."

Kimi zaman ise nükleer kıyıma karşı çıkarak hiç durmamacasına silah üreten - geliştiren güçlere seslenecektir:

"Analardır adam eden adamı / aydınlıklardır önümüzde gider. / Sizi de bir ana doğurmadı mı? / Analara kıymayın efendiler. / Bulutlar adam öldürmesin. / Koşuyor altı yaşında bir oğlan, / uçurtması geçiyor ağaçlardan, / siz de böyle koşmuştunuz bir zaman. / Çocuklara kıymayın efendiler. / Bulutlar adam öldürmesin."

(1) Enis Coşkun, **"Nâzım ve Uluslararası Barış Ödülü"**, Bilim ve Sanat, sayı 73.

Yorkshire TV'sinin '4. güç' dersi

AHU ANTMEN *29 kasım*

Yıl 1974. Dört genç. Üç İrlandalı erkek ve bir İngiliz kız. Londra yakınlarındaki **Guildford** kentinde 7 kişinin ölümüne yol açan bir bombalama olayı ve IRA militanlığı suçlarından tutuklandılar. Yaşları 18-20.

Yıl 1989. Artık bir **"Guildford Dörtlüsü"** sözü dolaşıyor etrafta; tartışma hâlâ gündemde: Suçlular mı, değiller mi? Geçen bahar serbest bırakılan dörtlünün, kendilerine yöneltilen suçlamalarla bir ilgileri olmadığı anlaşıldı. Böylece tartışma sona erdi (mi?)

15 yıllık bir hukuksal yanlışlık. İngiliz adalet tarihinde görülen belki de en **"haksız"** olaylardan biri. Böyle bir **"haksızlığın"** varlığına çok önceden inananlar kampanyalar başlatıyorlar. En etkin **"protesto"** ise özel bir İngiliz televizyonundan geliyor: **Yorkshire Televizyonu.** Bu TV şirketinin Belgesel Filmler Bölümü, 1984 yılında **"çoktan unutulmuş"** dosyaları tekrar karıştırmaya başlıyor. Sonuçta **"atlanan", "ihmal edilen", "görmezlikten gelinen"** kanıtlar ve gerçekler çıkıyor ortaya. İngilizlerin, kendi polislerine ve adaletin işleyişine olan güvenlerini büyük ölçüde yitirmelerine neden olan bu olayı, nasıl araştırmaya başladığını Yorkshire Televizyonu Belgesel Filmler Bölümü Başkanı **Grant McKee**, telefonla yaptığımız görüşmede şöyle anlatıyor:

"Başlamam için beni en çok teşvik eden, dörtlünün avukatı Alastair Logan oldu. O suçlu olmadıklarına her zaman emindi. 1983'te araştırmaya başladık. Çalışmalar 6-7 yılımızı aldı. Sonuçta televizyonda 1984, 1986 ve 1987 yıllarında gösterilen üç belgesel oluşturduk. Ortaya çıkan gerçekler üzücüydü: Polis bu çocuklara zorla ifade verdirtmiş, 'suçluyuz' dedirtmişti."

22 ekim tarihinde İngilizlerin **Observer** Gazetesi'nde dörtlüden **Paul Hill** kendisiyle yapılan bir röportajda şunları söylüyor:

"Kız arkadaşıma da bize yöneltilen suçları yükleyeceklerini ve onu da 'içeri tıkacaklarını' söylediler. Suçluyum dedirtene kadar uğraştılar. Şimdi o polisi adalet önüne çıkarmak isterdim. Hiç 'özgür' olamayacağını düşünerek 15 yıl yaşamanın anlamını öğrenmesi için."

Grant McKee, çektiği belgesel filmlerin sansasyon yarattığını, ancak birçok kişinin de filmlere inanmadığını, daha doğrusu **"inanamadığını"** anlatıyor:

"Halk inanmakta zorluk çekti. Kimse polisin ve mahkemelerin bu denli büyük bir hata yapabileceğine inanamıyordu. Ancak yavaş yavaş birçok kişiyi kendi tarafımıza çekmeyi başardık."

Belgeselleri gerçekleştirmek de kolay olmamış. Bu yanlışlığın televizyonda geniş kitlelere duyurulması, **"gösterilmesi"** tabii ki hükümetin de mahkemelerin de polisin de işine gelmiyor... Bu gibi sorunlara da değinen McKee, **"Özellikle İngiltere'nin baş yargıcı Lord Justice Lane, bu tür araştırmalara hep karşı çıkmıştır. Böyle şeylerin anti - medya olması gerektiğine inanıyor. Mahkemelerin işini medyanın yapmaması gerektiğini düşünüyor"** diyor ve hükümetin de araştırmasına "sıcak" bakmadığını belirtiyor. Ancak McKee bu konuda tam tersini düşünüyor: **"Demokrasinin esası hür televizyon ve basındır. Bunlar olmasa, yanlışlıklar hiçbir zaman açığa çıkarılamaz. Ayrıca bu tür araçların yanlışları gözler önüne sermek ve düzeltmekte daha etkin olduğu ortada."**

Grant McKee'nin Yorkshire Televizyonu için gerçekleştirdiği dördüncü belgesel kısa bir süre önce tamamlandı. Filmde, yıllarca **"masumuz"** diye bağıran, ancak seslerini 15 yıl sonra **"dışarıdakilerin"** yardımıyla duyurabilen dört genç, **"içeride"** geçirdikleri yıllarını anlatacaklar: **Paul Hill, Gerard Canlon, Patrick Armstrong** ve **Carole Richardson.**

Bu gençlerin üçü şu anda psikiyatrik bakım altındalar. Observer Gazetesi muhabirinin **"Şimdi ne yapmak istiyorsun?"** sorusuna dörtlüden Hill'in verdiği **"Yaşamak istiyorum"** cevabı, durumun ne kadar "acı" olduğunu sergilemeye yeterli.

Bu dört gencin 15 yılı ne oldu? İngiliz basınında yer alan haberlerden, İngiliz vatandaşlarının çok kızgın oldukları ve birbirlerine sorular sordukları görülüyor: **"Gerçeğin açığa çıkması neden bu kadar uzun sürdü?", "Mahkemeler böyle bir yanlışlığı nasıl oldu da fark etmedi?", "Böyle bir hatanın tekrarlanmaması için neler yapılabilir?"**

McKee'nin hazırladığı belgesel, **"tepedekilerin"** işine gelmese de kısa bir süre sonra televizyonda yayımlanacak. Bu belgesel, İngiliz demokrasisi için bir sınav.

McKee'nin de belirttiği gibi, **"Demokrasi, eleştiriye açık bir rejim..."** Belgesel, İngiltere'de gösterilecek. Ve İngiltere sınavı geçecek.

IPI'ya 'Basın Özgürlüğü' ödülü

29 kasım

Haber Merkezi — Gazeteciler Cemiyeti'nin **"Basın Özgürlüğü"** Özel Ödülü dün akşam Ramada Oteli'nde düzenlenen törenle Uluslararası Basın Enstitüsü'ne (IPI) verildi.

IPI Direktörü Galliner, ödülü alırken yaptığı konuşmada Türkiye'de bugün basın özgürlüğünün henüz **"taze bir fidan"** olduğunu belirterek **"Basın özgürlüğünün sağlanması önündeki son engellerin kaldırılması şarttır. Basın yasaları kaldırılmalıdır. Bu sadece Türkiye'nin dışardaki görüntüsü bakımından değil, özgürlük ve insan haklarına herkesin sevgi duyduğu gerçek bir demokrasinin oluşturulması için de gereklidir"** dedi.

Törende bir konuşma yapan Gazeteciler Cemiyeti Başkanı **Nezih Demirkent,** Galliner'in ödülü almak için Türkiye'ye geldiğini ve kendisine ödülü vermekten mutluluk duyduğunu belirtti.

Galliner törendeki konuşmasında, ödülü IPI adına kabul etmekte mutluluk duyduğunu, iki yıl önce IPI Genel Kurulu'nun İstanbul'da yapılmasında Gazeteciler Cemiyeti'nin katkılarının büyük olduğunu söyleyerek **"Bu katkılar olmasaydı genel kurulu gerçekleştiremezdik"** dedi.

Galliner daha sonra Türkiye'de basın özgürlüğünden söz ederek sözlerini şöyle sürdürdü:

"Uzun yıllar Türk meslektaşlarımızla yakın ilişki içinde olduk. Hâlâ askeri yönetim dönemini ve sizin savaşımınız için askeri mahkemelere gittiğimiz günleri ve bir sivil hükümet kurulduğunda ilk toplantılarımızı hatırlıyorum. Basın Konseyi'nin yarar ve sakıncalarını konuşmuştuk. Diğer zamanlar genel yayın yönetmenlerini ve gazete sahiplerini yerlerinde ziyaret etmiş, davalarının bizim de davamız olduğunu, ifade ve basın özgürlüğünü yeniden kurma çabalarının bizim onlarla hissettiğimiz dayanışma ile desteklenecegi konusunda güvence vermiştim."

Bugün kamuoyu baskısı sayesinde Doğu Avrupa'daki toplumsal gelişmelerin iyice hızlandığına dikkat çeken Galliner, **"Bütün bunlar tabii ki Sovyetler Birliği'ndeki gelişmeler olmadan gerçekleşemezdi"** diye konuştu.

IPI'nın Moskova'da düzenlediği ilk Doğu-Batı semineriyle ilgili bilgi veren Galliner, **"Toplantıda en akılda kalan izlenim, Sovyet basın mensuplarının sürekli olarak kendilerini özgürce ifade etme hak ve özgürlüklerini kullanmaları ve doğru yönde ilerlemelerine rağmen sürekli olarak engellerle karşılaşmaları oldu"** ifadesini kullandı.

Galliner şöyle devam etti:

"Özgürlük ve demokrasi yönünde yol almışken bütün bunların Türkiye için anlamı nedir? Bana öyle geliyor ki basın özgürlüğünün sağlanması önündeki son engellerin kaldırılması şarttır. Basın yasakları kaldırılmalıdır. Bu sadece Türkiye'nin dışardaki görüntüsü bakımından değil, özgürlük ve insan haklarına herkesin saygı duyduğu gerçek bir demokrasinin oluşturulması için de gereklidir.

Basın mensupları hâlâ mahkeme önüne çıkarılıyor, uzun hapis cezaları ve ağır para cezaları alıyorlar. Resmi makamların hoşuna gitmeyen yayınlardan ötürü gazeteler hâlâ kapatılıyor. Bazı basın mensupları mafya türü saldırılar sonucu yakınlarda hayatlarını da kaybettiler.

Bağımsız düşünce yapınız ve cesaretinizle demokratik ilkelere göstermiş olduğunuz bağlılıkla geri kalan engelleri de aşacağınız konusunda iyimserim. Dünyada temel insan haklarına saldırıların arttığına tanık olduğumuz bir sırada yeterli inanç ve bağlılık mevcutsa demokrasinin de büyüyüp yeşerdiğinin ispatını uzun yıllardan beri ilk kez görüyoruz."

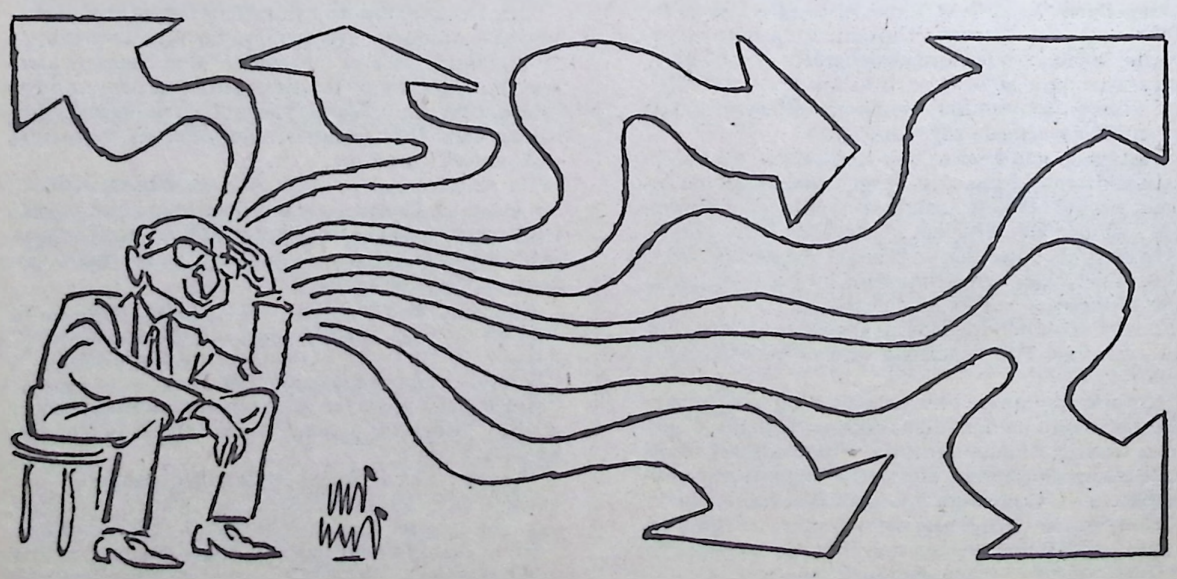

ARALIK

ECU : AVRUPARA... WCU : DÜNYAPARA...

Cumhuriyet

AVRUPARA ECU, DÜNYAPARA WCU Türk Bankacılık Sistemi'ne Pamukbank'ın ARMAĞANIDIR

PAMUKBANK iyi bankadır

66. Yıl; Sayı: 23467 Kurucusu: Yunus Nadi 600 TL. (KDV dahil) 21 Aralık 1989 Perşembe

Rüzgâr biraz rahatlattı, ama tehlike geçmedi

Ankara'ya yarım soluk

Çok düşük düzeyde Başkent'te üç gündür yaşanan "ısı terselmesi" olayı kirliliği kent üzerinde yoğunlaştırdı, ancak önceki gece başlayan rüzgârın ve nem oranındaki düşüşün etkisiyle başkent rahatladı. Önlemler sürüyor.

'İnsanlarımız kurşunlanıyor' Başkent'teki kirliliğin yüzde 70 oranında egzoz gazlarından kaynaklandığını öne süren uzmanlar, "Egzoz gazının içinde kurşun da var. Yani insanlarımız her gün kurşunlanıyor" diyor.

ANKARA (Cumhuriyet Bürosu) — Başkent'teki yoğun hava kirliliği ve sis, hava tabakasının 200 metre yükselmesiyle çok düşük bir düzeye indi. Meteoroloji yetkilileri, Ankara'da üç gündür yaşanan **"ısı terselmesi"** olayının kirliliği kent üzerinde yoğunlaştırdığını, önceki gece başlayan rüzgârın ve nem oranındaki düşüşün etkisiyle başkentin rahatladığını vurguladılar. Ancak, hava şartlarına bağlı olarak kirliliğin bugün yeniden artabileceği bildirildi. Bu yüzden dün öğleden sonra toplanan İl Hıfzıssıhha Meclisi, ilk ve orta dereceli okulların tatilini pazartesi gününe kadar uzattı, alınan üçüncü derece önlemlerin bugün de sürdürülmesini kararlaştırdı. Bugün tek plakalı araçlar trafiğe çıkacak. Ancak, sağlık personeli ile basın mensuplarının araçları uygulama dışı bırakıldı. Bu arada, cumartesi gününe kadar Ankara'da yapılacak tüm spor karşılamaları iptal edildi.

ANAP Grup Başkanvekili **Raşit Daldal** ve 29 arkadaşı, dün TBMM Başkanlığı'na verdikleri önergede, Ankara'daki hava kirliliği ile ilgili Meclis araştırması istedi. Daldal, parlamentoda düzenlediği basın toplantısında araştırmanın Ankara Büyükşehir Belediye Başkanı **Murat Karayalçın** için istendiğini belirterek kirliliğin kalitesiz kömürden kaynaklandığını öne sürdü, başkentte son yaşanan olaydan belediye yöneticilerinin sorumlu olduğunu savundu.

Ankara'da son 25 yıldır görülmeyen sis, nem ve ısı terslemesi yaşandığını belirten Büyükşehir Belediye Başkanı **Murat Karayalçın**, ANAP'ın coğrafi bir olayı si-

(Arkası Sa. 17, Sü. 4'te)

CÜNEYT ARCAYÜREK yazıyor

Baştan Sona Kirlilik

İlgililer dediler: Kentin üzerine çöken kirli havayı rüzgâr alıp götürmüş. Kirli tabaka iki yüz metre daha yukarılara çıkmış. **17. Sayfada**

İZMİR'den HİKMET ÇETİNKAYA

Kirli Hava

TV'de yetkililer kirli havanın faturasını milyonlarca insana "İşte SHP'li belediyeler" dercesine yansıtıyorlar. **11. Sayfada**

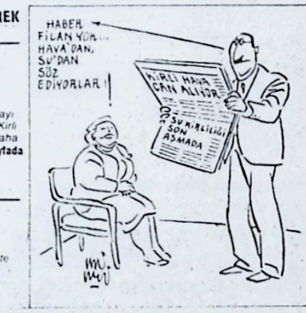

5 il soluksuz

Hava kirliliği göz korkutuyor

Kütahya, İnegöl ve Seydişehir'de ilk ve orta dereceli okullar, Isparta'da ise hem okullar hem resmi daireler tatil edildi. İzmit, Kayseri, Erzurum ve Eskişehir'de hava kirliliği tehlikeli boyuta ulaştı.

Haber Merkezi — Hava kirliliği ile sisin yoğun olduğu illerde alınan önlemler arttırıldı ve okulların tatil süreleri uzatıldı. Kirliliğin tehlike sınırını aştığı Eskişehir'de yoğun sisin de etkisiyle hayatın durduğu bildirildi.

Kütahya, Isparta ile Bursa'nın

(Arkası Sa. 17, Sü. 4'te)

ABD, Panama'ya saldırdı

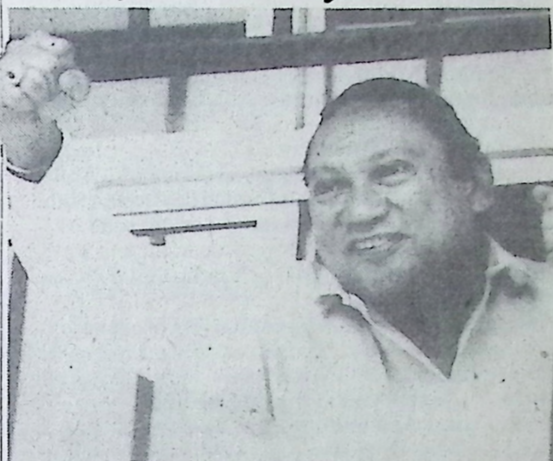

"WANTED" — Amerika, Noriega'yı "wanted" (aranan kişi) ilan ederek Panama'ya karşı askeri operasyon başlattı

Noriega aranıyor

ABD Başkanı George Bush dün sabaha karşı emir verdi ve Amerikan birlikleri General Noriega'yı yakalamak için operasyona başladılar. Panama'da 6 bin kadar askeri bulunan ABD'nin 7 bin askeri daha sevk ettiği bildiriliyor. Panama birlikleri ile ABD askerleri arasındaki çatışmalarda çok sayıda kişinin öldüğü belirtiliyor. ABD askerleri ilk aşamada Panama'nın fiili lideri Noriega'yı ele geçiremediler. Noriega'nın ormana kaçmış olabileceği öne sürüldü. **3. Sayfada**

'İdamlık'a kesin teşhis yok

Görgü tanıkları: İlkay Erhan Çınar hapiste yatıyor, gerçek suçlu serbest

ALİ TEVFİK BERBER

Suçsuz yere ölüm cezasına çarptırılan ve 10 yıldır cezaevinde bulunan **İlkay Erhan Çınar**'ın suçluluğu konusunda mahkeme kararında kesin teşhisleri bulunduğu belirtilen görgü tanıklarından da ... Çınar'ın dava konusu olayda olup olmadığı ... görüştüğümüz görgü tanıkları **Zafer Tuzun** ve **Mehmet Uçar**, 3 arkadaşlarının öldürüldüğü ... sırasında Çınar'ı kesin olarak görmediklerini söylediler. Suçsuz bir insanın ölüm cezasına çarptırılmasına ve yıllardır cezaevinde bulunmasına karşı olduklarını belirten görgü tanıkları Tuzun ve Uçar, verdikleri ifadelerinde de Çınar hakkında kesin teşhislerinin olmadığını vurguladılar. Görgü tanıkları Tuzun ve Çınar'ın bu açıklamaları sonrasında, İlkay Erhan Çınar'ın yeniden yargılanması için Askeri Yargıtay'a yapılan 3. başvurunun kabul edilmesi bekleniyor.

İlkay Erhan Çınar için Askeri Yargıtay'a yapılan 3. başvuru sonrasında görüştüğümüz görgü tanıkları, mahkeme kararında belirtilenin tersine, Çınar hakkında kesin teşhislerinin bulunmadığını söylediler. 1980 yılında gerçekleşen olay sırasında aynı kompartımanda olduğunu vurgulayan görgü tanıklarından Mehmet Uçar, olayda gördüğü kişinin daha sonra İzmir'de bir çatışma sırasında ölü olarak ele geçtiğini belirtti. Mehmet Uçar bu konuda şunları söyledi:

"Tanıklardan biri bendim. Ben olayın içindeydim. Aynı kompartımanda ve olayda 3 kişi vardı. Bu üç kişiden benim tam gördüğüm kişi, otomatik silahlı olan ortadaki kişi, yani 3 kişinin içinde lider pozisyonunu oynayan kişiydi. Diğer kapıdaki iki kişiyi göremedim. İfadelerimde de bunu belirttim. Durum budur... Ben onun olduğunu kesin söylemedim."

Maltepe Sigara Fabrikası'nda çalışan görgü tanıklarından Zafer Tuzun da Çınar'la ilgili olarak ... teşhislerinin kesin olmadığını, duruşmada da söylediğini belirterek, **"Polisin ve savcılığın tanıkları yaşırttığını"** ileri sürdü. Yargılamanın yenilenmesi durumunda yine aynı ifadeyi vereceğini anlatan Zafer

(Arkası Sa. 17, Sü. 7'de)

Vergi yükü yine ücretlinin sırtında

Gelir Vergisi alt diliminin yüzde 25 olmasının ücretliler lehine yarattığı etkiyi, yüksek enflasyon ortadan kaldırıyor. Ücretlilerin vergi açısından 1986'daki düzeylerini tutturabilmesi için Gelir Vergisi alt diliminin en az 12 milyon olması gerekiyor. **9. Sayfada**

Karşılıksız çek

Kastelli'ye 6 yıl hapis

Banker Kastelli olarak tanınan Abidin Cevher Özden, karşılıksız çek vermekten yargılandığı davada 6 yıl hapis cezasına çarptırıldı. **9. Sayfada**

GEÇİM SAVAŞI — Bursa'daki Bulgaristan göçmenlerinin çoğu geçimlerini işporta mal satarak sürdürmeye çalışıyorlar.

'Soydaşlar' kararsız:

Gitmek mi zor kalmak mı?

Balkan Türkleri Mülteci Dernekleri Başkanı Mümin Gençoğlu, Bulgaristan'da yeni Başkan Mladenov'un Türklere karşı yumuşama politikası sonucu geri dönüşün hızlanacağını söyledi. Geri dönenlerin sayısı 86 bine ulaştı.

ADNAN BAŞTOPÇU SEVİNÇ BAYSAL

BURSA — Jivkov yönetiminin devrilmesinden sonra Bulgaristan'da esen demokrasi rüzgarları ve değişimin başkanı **Mladenov**'un Türklere karşı yumuşak politikalar izleyeceğini açıklaması, soydaşları **"gitme ve kalma"** arasında kararsız bıraktı.

Özellikle Bursa ve çevresinde yerleşenlerden eski yaşam standartlarına ulaşamayacakları kaygısını taşıyanlar, dönüş hazırlıklarına başladılar bile. Yeni Başkan Mladenov'un Türklere karşı daha

(Arkası Sa. 17, Sü. 6'da)

ROMANYA

Dünya katliamı lanetliyor

Güvenlik güçlerinin Temeşvar'da "tam bir katliam" yaptıkları kesinleşiyor. Demokratik Almanya Haber Ajansı ADN, olaylarda 4 bin kişinin öldürüldüğünü öne sürdü. Temeşvar'da olağanüstü hal ilan edildi.

ÇEKOSLOVAKYA

Adamec yeni parti lideri

Çekoslovakya Komünist Partisi'nin olağanüstü kongresinde, eski başbakan Ladislav Adamec, parti genel sekreterliğine getirildi. Parlamento, başkanlık seçimlerinin 29 aralıkta yapılmasını kararlaştırdı. **14. Sayfada**

▶ F. Almanya: Kohl'un gezisi kaygı yarattı **14. Sayfada**

▶ Dışişleri: AT kapısı Türkiye'ye kapanmadı

▶ AT Komisyonu raporunun tam metni **10. Sayfada**

▶ Savunma bütçesi 7.8 trilyon

▶ Partiler ne diyor? **6. Sayfada**

▶ Kıbrıs Rumları Ledsky'ye kızdı **17. Sayfada**

Doruktakiler '89

Hasan Cemal'e basın ödülü

İstanbul Haber Servisi — ... "Nokta" Dergisi ... "Doruktakiler" ... **Hasan Cemal** ... Cumhuriyet çalışanlarının ve ...

(Arkası Sa. 17, Sü. 4'te)

OLAYLARIN ARDINDAKİ GERÇEK

Avrupa ve Türkiye

Cumhurbaşkanı Özal, Başbakan Yıldırım Akbulut'u ziyaret ederken gazetecilerin AT Komisyonu raporuna ilişkin sorularını yanıtlamış. Sayın Özal demiş ki: "Meşhur bir lâf vardır, bir bardağı alırsınız, birisi 'yarıya kadar dolu' der, birisi de 'yarıya kadar boş' der. Bu, insanların meselelere bakış tarzını gösterir. Bu yorumlar da öyle. Tam metni görmek lazım. Metin hakkında bazı endikasyonlar var. Türkiye'nin Avrupa vokasyonu uzun yıllar münakaşa edildi. 'Siz bir İslam ülkesisiniz, Avrupa ülkesi değilsiniz' diyenler de vardı. Bir kere bu kararla iş tescil edilmiştir. Yani Türkiye, Avrupa ülkesidir. Hatta dikkat ederseniz, Alman müsteşarının açık bir beyanatı vardır. O da açık bir şekilde gösteriyor ki bu karar Türkiye'nin Avrupa Topluluğu'na üye olabileceğini tescil ediyor. (...) Proses işledi. Komisyon hazırladığı raporunda 'Türkiye Avrupa ülkesi değildir' diye bir karar vermedi."

Ne yazık ki Sayın Özal'ın konuya yaklaşma biçiminde hem kulunesi hem de hazin çizgiler var.

Bir kez Özal'ın hem cumhurbaşkanı hem başbakanlık rolle-

***

(Arkası Sa. 17, Sü. 1'de)

■ **Ekranda kültür 'deliği'** *235 saat 44 dakikalık haftalık yayının yüzde 13'ü eğitim ve kültürü kapsıyor.* 4. Sayfada

■ **TYS'nin çalışma taslağı** *TYS'nin çalışma programında öncelik demokrasinin egemen kılınmasında.* 9. Sayfada

■ **Demirel: Özal pişman olacak** *DYP Genel Başkanı, Cumhurbaşkanı'nın hangi sıfatla konuştuğunu sordu.* 10. Sayfada

■ **Para, bankalarda dinamit gibi** *Bankalar ellerindeki 1 trilyon lirayı aşan likidite fazlasının baskısı altında.* Ekonomide

■ **Yabancı sermaye temkinli** *Yatırım izni alan sermayenin yarısı geldi.* Ekonomi'de

■ **Naklen yayında anlaşma** *Federasyon, kulüpler ve TRT, yılan hikâyesine dönen sorunu çözümlediler.* Spor'da

■ **Futbol yayınında rekor İtalya'nın** *TRT televizyonu, spor konusunda dünyanın pek çok ülkesini geride bırakıyor.* Spor'da

■ **Çanak antenin ömrü 2 yıl** *PTT Genel Müdürü, çanak antenlerin 2 yıl sonra kullanılamayacağını söyledi.* Arka Sayfada

■ **Tom, öfke dolu** *Tom Cruise bu kez ciddi bir çalışmayla seyircilerin karşısına çıkacak. Son çevrilen filmi Vietnam üzerine.* Arka Sayfada

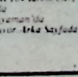

■ **GAP'la yok olacak tarih** *184 tarihi eser, GAP'la beraber sular altında kalacak. Eserlerin çoğu Adıyaman'da Hasankeyf'de çalışmalar sürüyor.* Arka Sayfada

GÖZLEM
UĞUR MUMCU

AT Sendromu...

"Sendrom" tıp dilinde, özel bir bozukluğu gösteren, hastada tanıyı kolaylaştırıcı belirti ve bulgular anlamına geliyor.

"AT Sendromu" da Batı'ya karşı öne düşülen aşağılık duygularının yarattığı bağlantılar olarak tanımlanabilir.

Türkiye, Kurtuluş Savaşı ve bu savaşı izleyen devrimler ile seçimini yapmıştır.

(Arkası Sa. 17, Sü. 7'de)

F.Alman bankalar kralı bombayla havaya uçuruldu

1 aralık

Dış Haberler Servisi — Federal Almanya'nın en büyük bankası olan **Deutsche Bank**'ın Başkanı **Alfred Herrhausen**, dün uğradığı bombalı bir suikast sonucunda öldü. Saldırıyı üstlenen olmadı, ancak olay yerinde **Kızıl Ordu Fraksiyonu** adlı bir terör örgütünün bildirisi bulundu.

Dün sabah, Bad Homburg'daki evinden, otomobille Frankfurt'a gitmekte olan Herrhausen'in uzaktan kumandalı bir bombanın patlaması sonucunda aracının havaya uçtuğu ve şiddetli patlamanın etkisiyle çevrede bulunan pek çok evin camlarının kırıldığı, yakınlarda bulunan çok sayıda kişinin de yaralandığı bildiriliyor.

Patlayıcının yol kenarına bırakılan bir bisiklete yerleştirildiği ve şimdiye kadar Almanya'daki hiçbir terörist eylemde kullanılmamış olan **"çok hassas bir sistemle"** uzaktan yönetildiği kaydedildi.

Aracın şoförü ise patlamadan ağır yaralı olarak kurtuldu. Patlamanın meydana geldiği yerin yakınlarında polis tarafından yapılan aramalarda, patlayan bombanın uzaktan kumanda cihazının bulunduğu açıklandı. Uzaktan kumanda cihazının yanı sıra teröristler tarafından bırakıldığı sanılan bir de mektup bulundu.

Mektupta, olayın sorumluluğunun Kızıl Ordu Fraksiyonu tarafından üstlenildiği bildirildi. Ancak polis yetkilileri, mektubun, en son 1986 yılında eylem yapan Kızıl Ordu'nun klasik mektuplarına benzemediğini, çünkü bu örgütün yaptığı saldırıdan sonra eylemini çok detaylı bir şekilde açıkladığını hatırlatıyorlar. Yetkililer, söz konusu mektupta olayın gerekçesinin açıklanmadığına dikkat çekiyorlar.

Federal Almanya Başbakanı **Helmut Kohl**, suikastı, **"vahşi bir cinayet"** olarak niteledi. Suikast haberini aldığında, Düsseldorf'ta bulunan Başbakan, gezisini yarıda keserek Bonn'a döndü. Kohl, gazetecilere gözyaşları için verdiği demeçte, Herrhausen'i, **"Federal Almanya'nın endüstrisinin dünyadaki en önemli temsilcilerinden biri"** olarak niteledi. Federal Alman Parlamentosu'nda, Herrhausen'in anısına, görüşmelere beş dakika ara verildi.

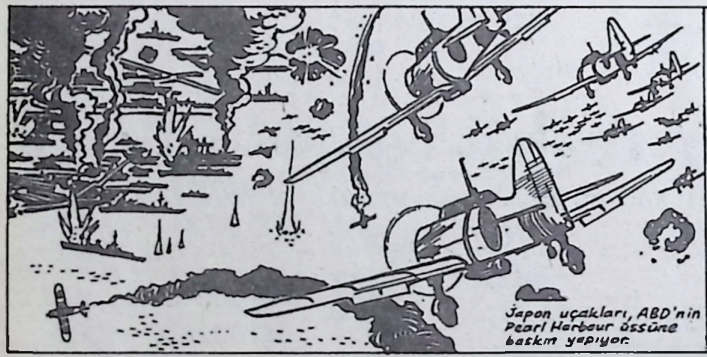

JAPONYA SAVAŞ KARARI ALIYOR!

1941'DE BUGÜN, JAPON HÜKÜMETİ YAPTIĞI TOPLANTI SONUCUNDA, AMERİKA BİRLEŞİK DEVLETLERİ'NE SAVAŞ AÇMAYA KARAR VERMİŞTİ. 1939'DA, AVRUPA'DA SAVAŞ PATLADIKTAN SONRA, ALMANYA, BATIYA DOĞRU YAYILMAYA BAŞLAMIŞ, BU DURUM, GÜNEYDOĞU ASYA'DA BİR SAVUNMA BOŞLUĞU YARATMIŞTI. ÇÜNKÜ ORADAKİ BİRÇOK ÜLKE HOLLANDA, FRANSA VE HOLLANDA EGEMENLİĞİNDEYDİ. JAPONYA, ABD'NİN İÇE KARIŞMAMASI İÇİN ÇEŞİTLİ YOLLAR DENEYİP SONUÇ ALAMAYINCA SAVAŞA KARAR VERMİŞTİ. HEM ABD İLE SAVAŞACAK, HEM DE GÖZ DİKTİĞİ GÜNEYDOĞU ASYA'YI ELE GEÇİRECEKTİ. İLK HEDEFİ, DENİZ KUVVETLERİ KOMUTANI YAMAMOTO'NUN ÖNERİSİYLE 7 ARALIKTA PEARL HARBOUR BASKINIYDI..

Sana Birşeycikler Demem Paşa

İLHAN SELÇUK *2 Aralık*

Kenan Paşa uyandı.

Saat kaç?

Ben diyeyim yedi, siz diyeceksiniz sekiz, isterseniz sekiz buçuk olsun.

Gün ağarmış.

Kenan Paşa yatağın altında duran şıpıtık terliklerini giydi, tuvalete yöneldi, işlerini gördü, dişlerini fırçaladı, yüzünü yıkadı, tıraşını oldu.

Giyindi kuşandı.

Bugün ne yapacak?

Hiiiç...

★

Ooof... Ooof...

Oysa eskiden ne güzeldi; canı istedi mi Paşa geziye çıkar, öteyi beriyi "teftiş" bahanesiyle gönlünü eğlerdi. Her yerde bando mızıka, tören birliği, has duuur, selam duuur. Uygun adımla yürürdü Paşa, küçük bir daireyle işaretlenmiş yere gelince, yaşamının tadını çıkarmak istercesine o anı içine sindirirdi.

Televizyon kameraları da saniyesi saniyesine olan bitenleri yakından izlerdi.

Peki, televizyon kameraları neyi izlerdi?

Hiç canım; bir incir çekirdeği doldurmaz şeyler; iş olsun, dostlar alışverişte görsün diye yapılan denetimler. Devletin *"teftiş"* edilecek binlerce kurumu var. Bir ömür boyu dolaşsan bitiremezsin; ama hem eğlenceli hem heyecanlı oluyordu hem de vakit geçiyordu değil mi Kenan Paşa?..

Fabrika, banka, okul, hükümet konağı, emniyet, nerede olursa olsun, patron, yönetici, müdür, vali,

kaymakam, esas duruştadır. Sen makam masasında oturuyorsun, keyiflisin, nereye gitsen önceden hazırlanmış bir plaket sunuyorlar. Sonra günün anlam ve önemini belirten bir konuşma yapıyorsun. Gerçi o konuşma bir incir çekirdeği doldurmaz, ama varsın olsun, televizyonda yinelenecektir.

Sonra Cumhurbaşkanlığı forsunu dalgalandıra dalgalandıra Çankaya'ya dönüyorsun.

★

Akşam...
Hava kararıyor...
Saat 20...
Köşktesin...

Geçiyorsun ekranın başına. Ortalık sessiz. Görevliler çevrende alesta. Koltuk yumuşak...
TV'de haberler başlıyor...
Birinci haber sensin!..

Keyifle izliyorsun kendini, beğeniyorsun. Holivut yıldızı mısın? Her Allah'ın günü akşam saat 8'de kendi kendini seyretmekten bıkmıyorsun; doymuyorsun kendine...

Desen ki:

— Yahu ayıp oluyor!.. Her akşam TV'yi işgal etmeyeyim. Ben kendimi seyretmekten bıktım, her gün milyonlarca kişi beni seyretmekten sıkılmaz mı?

Hayır...

Kendine vurgunsun.

Ama halk bıkmış, bezmiş, usanmış, burnundan soluyor, yüksek sesle okuyor:

— Yine mi sen!..
— Bıktık be!..
— Yeter yahu...
— Ayıp, ayıp...

Duymuyorsun bu tepkileri, sesleri, öfkeleri. Ertesi günü yine TV'ye çıkmak için bir şeyler icat edeceksin; haberlerde birinci sıraya emrü kumanda zoruyla oturacaksın.

Ne güzeldi o günler...

Değil mi?

★

Artık hepsi geçmişte kaldı.

Kenan Paşa her akşam Marmaris'teki evinde saat 20'ye yaklaşınca televizyon ekranının karşısına geçiyor; koltuğuna oturuyor...

Ve her Allah'ın günü, haberlerin birinci sırasında Özal'ı seyretmek zorunda kalıyor.

Ah Kenan Paşa, vah Kenan Paşa, sana bir şeycikler demem, her akşam Turgut'u seyret Paşa!..

Üniversitede gergin günler

5 aralık

İstanbul Haber Servisi — İ.Ü. BYYO'da geçen cuma günü meydana gelen işgal olayında gözaltına alınan 160 öğrencinin Siyasi Şube'de başlattıkları süresiz açlık grevi sürüyor. Bu arada gözaltındaki öğrencilerin serbest bırakılması için dün çeşitli fakülte ve bölümlerden yaklaşık bin öğrenci üniversite merkez binadan ana giriş kapısına kadar yürüyüş yaptı.

Kapıyı bir süre kapayan ve üzerinde **"Sağ-sol çatışması yok. Faşist terör var"** yazılı bir pankartı girişteki ağaçlara asan öğrenciler polis kulübelerini de tahrip ettiler. Olaya müdahale etmek isteyen kalkanlı ve coplu polislerden bazıları öğrencilerin attıkları taşlarla yaralandılar.

İstanbul Üniversitesi'nde geçen cuma günü okul işgalinde gözaltına alınanların Siyasi Şube'de başlattıkları süresiz açlık grevi sürerken, serbest bırakılmaları için yapılan eylemler devam ediyor. Divan Yolu'ndaki Basın Müzesi önünde önceki günkü eylemin polisin coplu ve sopalı müdahalesiyle dağıtılmasından sonra dün de İstanbul Üniversitesi'nin çeşitli fakülte ve bölümlerinden bin kadar öğrenci okul içindeki bahçede yürüyüş yaptı. Üniversitenin bölüm ve fakültelerinde dün sabah saatlerinde **"Devrimci Gençlik"** imzalı bildiriler dağıtıldı.

Bildiride, **"Bilimsel eğitim, demokratik haklar, öğrenim, özgürlüğümüz ve can güvenliğimiz için polis-idare ve sivil-faşist işbirliğine karşı mücadeleyi hep birlikte yükseltelim"** denildi.

İ.Ü. Hukuk Fakültesi önünde ana bina bahçesinde saat 14.00 sıralarında bir forum düzenlendi. Foruma katılan öğrenciler gözaltına alınan öğrencilerin serbest bırakılmasını, üniversiteden polisin çekilmesini istediler. Yapılan konuşmalarda BYYO'da çıkan olaylarda bir sağ-sol çatışması olmadığı, sağcı ve ülkücülerin terör estirdiği belirtildi. **"Kahrolsun**

sömürgeci - faşist diktatörlük" ve **"Kahrolsun faşizm, yaşasın mücadelemiz"** sloganları atıldı. Öğrenciler daha sonra yürüyüşe geçti. Ellerinde ve grubun en önünde üzerinde, **"Sağ-sol çatışması yok. Faşist terör var"** yazılı pankart taşıyan yürüyüşçüler, bu pankartı merkez bina önündeki iki ağaç arasına astılar.

Polis bazı öğrencileri tartaklayarak pankartı indirdi. Öğrencilerin de polise taş attığı görüldü.

Bazı öğrencilerin girişteki polis kulübelerinin camlarını kırdığı görüldü. Bir öğrenci de kırmızı boya ile yere büyük harflerle, **"Arkadaşlarımız serbest bırakılsın"** diye yazı yazdı.

Siyasi şubedeki 160 öğrencinin bugün DGM'ye sevk edilmeleri bekleniyor.

Eminönü'nde saat 16.30'da toplanan bir grup öğrenci de gözaltındaki öğrencilerin serbest bırakılmaları için eylem yaptı.

'Yeni bir dünya'ya doğru ilk adım

5 aralık

Dış Haberler Servisi — ABD Başkanı **George Bush**'la Sovyet lideri **Mihail Gorbaçov** Malta'da yaptıkları iki günlük zirve toplantısı sonunda düzenledikleri ortak basın toplantısında görüşmelerin **olumlu ve yapıcı** geçtiğini, silahsızlanma, ekonomik işbirliği ve Doğu Avrupa gibi konularda ayrıntılı görüş alışverişinde bulunduklarını söylediler. İki lider de herhangi bir konuda somut anlaşma sağlandığına ilişkin bir açıklama yapmadı. El Salvador'da solcu gerillalara silah sevkiyatı ve deniz kuvvetlerinde indirimin yapılması konularında ise aralarında görüş ayrılığı bulunduğunu belirttiler.

Zirveden sonra Gorbaçov Moskova'ya dönerken, Başkan Bush da müttefiklerine bilgi vermek üzere Brüksel'e uçtu.

İlk günü **"fırtınaya yakalanan"** zirvenin ikinci turu dün Sovyet yolcu gemisi Maxim Gorki'de devam etti. TSİ 14.30'da tamamlanan görüşmelerin ardından iki lider ortak basın toplantısı düzenlediler. Bu bir ABD lideri ile Sovyet liderinin ortak düzenledikleri ilk ortak basın toplantısı oldu.

Toplantıda, ilk olarak sözü alan Başkan Bush, ABD ile SSCB'nin **'yeni bir dönemin eşiğinde'** olduklarını söyledikten sonra, Mihail Gorbaçov'la birlikte, **"Doğu-Batı ilişkilerini değiştirecek ve kalıcı barışı kurabilecek bir geleceği şekillendirmeye başladık"** dedi.

ABD Başkanı Bush, karşılıklı olarak birbirlerinin görüşlerini anlamak konusunda önemli adımlar attıklarını belirterek **"SSCB'de yürürlükte olan reformlarla, ABD-SSCB ilişkilerinde yeni bir dönemin eşiğine gelmiş bulunuyoruz"** dedi.

Başkan Bush, SSCB ve ABD'nin Avrupa'nın siyasi geleceğini belirlemenin yolunu aramadıklarını, sadece ABD-SSCB ilişkilerini gelecekte daha güvenli ve parlak bir işbirliğine dönüştürmeyi amaçladıklarını kaydetti.

Başkan Bush, **"ABD ile Sovyetler Birliği arasında iyi ilişkiler, daha iyi bir dünyanın kurulabilmesi için şarttır"** dedikten sonra **"Yeni bir dünyanın kurulabilmesi, Sovyet-ABD ilişkilerinin geliştirilmesi ile bağlantılıdır"** şeklinde konuştu.

Bush şöyle devam etti: **"Eminim ki ABD-Sovyet ilişkilerinin gelişmesi, Avrupa'da ve dünyanın başka yörelerinde sorunların çözümüne büyük çapta yardımcı olur."**

ABD Başkanı Sovyetler Birliği'nin **"uluslararası piyasa ekonomisine daha çok girmek istediğini"** söyledikten sonra bu konuda SSCB'ye yardım edeceklerini belirtti.

Bush'tan sonra konuşan Gorbaçov da **"Görüşmelerin sonucundan çok memnunuz"** dedikten sonra karşılıklı görüş alışverişinin **"mükemmel ve tatminkâr"** olduğunu söyledi.

Sovyet lideri **"Barış çağına giden yolun henüz başlangıcındayız. Soğuk savaş döneminden çıktık, yeni bir döneme giriyoruz. Bu sadece bir başlangıç"** dedi.

Gorbaçov, uzun menzilli nükleer silahlar (stratejik), Avrupa'daki konvansiyonel güçler ve kimyasal silahlarda indirime gidilmesine ilişkin konularda ilerlemeler kaydedildiğini söyledi.

AA'nın Reuter'e dayanarak bildirdiğine göre Gorbaçov, ABD'nin Orta Amerika'daki endişelerini anladıklarını ve bu konuda iki ülkenin görüşleri arasında büyük farklılık bulunmadığını kaydederek Orta Amerika'da siyasi çözümden yana olduklarını bildirdi.

Nikaragua'da serbest seçimlerden yana olduklarını da kaydeden Gorbaçov, ABD Başkanı'yla birlikte ülkelerini, olayları kendi istekleri doğrultusunda yönlendirecek **"dünyanın jandarması"** olarak görmediklerini ifade etti. Mihail Gorbaçov, **"Bugünün dünyasının sorunlarıyla yüzleşmek sorumluluğunu üstlenmeliyiz"** şeklinde konuştu.

Ortak basın toplantısında Başkan Bush deniz kuvvetlerinde indirim yapılması konusunda Mihail Gorbaçov'la anlaşamadıklarını söyledi. Gorbaçov, iki süper gücün Akdeniz'deki savaş gemilerinin azaltılmasını ve nükleer silah taşıyan gemilerin çekilmesini istiyor.

Bush, Nikaragua ve Contra gerilları konusunda Gorbaçov'la aralarındaki görüş ayrılıklarını önemli ölçüde giderdiklerini de söyleyerek Nikaragua'nın serbest seçimler yoluyla kendi geleceğini kendisinin belirlemesinin sağlanmasına kadar ABD'nin tatmin olmayacağını kaydetti.

El Salvador'daki solcu gerillalara silah sevkiyatı konusunda ise iki lider arasında görüş ayrılığı bulunduğu ortaya çıktı. Gorbaçov, bölgeye silah sevkiyatına son verdiklerini söylerken Bush, Nikaragua tarafından silah sevkiyatının devam ettiğini, ancak bundan dolayı SSCB'yi doğrudan suçlamadığını söyledi.

Amerikan ve Sovyet taraflarının, stratejik silahların indirilmesi START anlaşmasının, gelecek yıl haziran ayında Washington'da yapılacak zirve toplantısı sırasında imzalanmasından yana olduğu bildirildi.

Ortak basın toplantısında SSCB Devlet Başkanı Mihail Gorbaçov, START anlaşmasının haziran ayında imzalanması için bu konudaki anlaşmazlıkların

giderilmesini önerdi ve **"START anlaşmasının haziran ayında imzalanmasının mümkün olacağına inanıyoruz"** dedi.

Basın toplantısında, **"SSCB, ABD'ye hiçbir zaman savaş açmayacak"**diyen Gorbaçov, **"Başkan Bush'a SSCB'nin Amerika ile sıcak savaşa hiçbir zaman girişmeyeceği konusunda güvence verdim"** şeklinde konuştu.

Bütün dünyanın soğuk savaşı terk ettiği bir döneme gelindiğine işaret eden Gorbaçov, **"Biz de kalıcı barış devrine geldik"** dedi.

Almanya konusunda ise Bush, ancak iki Alman halkının kendi gelecekleri hakkında karar verebileceği ve ABD'nin **"realist olmayan bir davranışta bulunmak istemediğini"** söyledi. Bush, şöyle devam etti: **"Bu nedenle, temkinli davranıyoruz ve Berlin Duvarı üzerinde sevinç gösterileri yapmıyoruz."**

İki lider, Lübnan'daki kanlı çatışmalara son verilmesi gerektiği konusunda da görüş birliğine vardıklarını ancak bunun için ortak bir eyleme geçmeye niyetleri olmadığını ifade ettiler.

Amerikalı ve Sovyet yetkililer, iki liderin uzun menzilli nükleer silahlar konusundaki görüş ayrılıklarının gelecek yıl ABD'de yapılacak zirve toplantısında giderilmesi konusunda ilke kararına vardıklarını bildirdiler.

Öte yandan Başkan Bush'un zirvenin ilk gününde Mihail Gorbaçov'a bir dizi öneride bulunduğu bildirildi. AA'nın AFP'ye dayanarak verdiği habere göre kimliğinin açıklanmasını istemeyen bir Amerikalı yetkili, önerileri şöyle sıraladı:

START: Bush, stratejik silahların yarı yarıya azaltılması konusunda anlaşmaya varmak için görüşmelerin hızlandırılmasını istedi.

Bush, iki ülke dışişleri bakanları **James Baker** ile **Edward Şevardnadze**'nin ocak ayında SSCB'de bir araya gelmesini önerdi. Gözlemciler, bu görüşmenin özellikle START sürecinin hızlandırılmasını hedefleyeceği görüşündeler.

Washington, iki ülke arasında 1990 yılında Washington'da yapılması planlanan yeni zirvenin, haziran ayının son iki haftası içinde gerçekleşmesini istedi. İki ülke, bu zirve sırasında START konusunda anlaşmaya varılabileceğini daha önce belirtmişlerdi.

Kimyasal silahlar: Bush, kimyasal silahların yasaklanmasına ilişkin uluslararası anlaşmanın imzalanmasını izleyen 8 yıl içinde her iki ülkenin stoklarının yüzde 98'inin imhasını Moskova'nın kabul etmesi halinde, ABD'nin de **"çiftli"** olarak bilinen en gelişmiş kimyasal silah üretimine son verebileceğini söyledi.

Nükleer denemeler: Bush, Washington zirvesinden önce 1974 ve 1976 anlaşmalarının denetlenmesi konusunda uzlaşmaya varılmasını önerdi. Bu anlaşmalar, askeri ve barışçı amaçlarla yapılan denemelere 150 kilo ton üst sınırını getiriyor.

Savunma: ABD, SSCB'nin, silah üretimi, askeri tertibat ve bütçe konusunda bilgi vererek bu konuda da "açıklık politikası" uygulamasını istiyor.

Ticaret: Washington'un, Gümrük Tarifeleri ve Ticaret Genel Antlaşması'nda (GATT) SSCB'ye gözlemci statüsü verilmesini destekleyebileceği belirtildi.

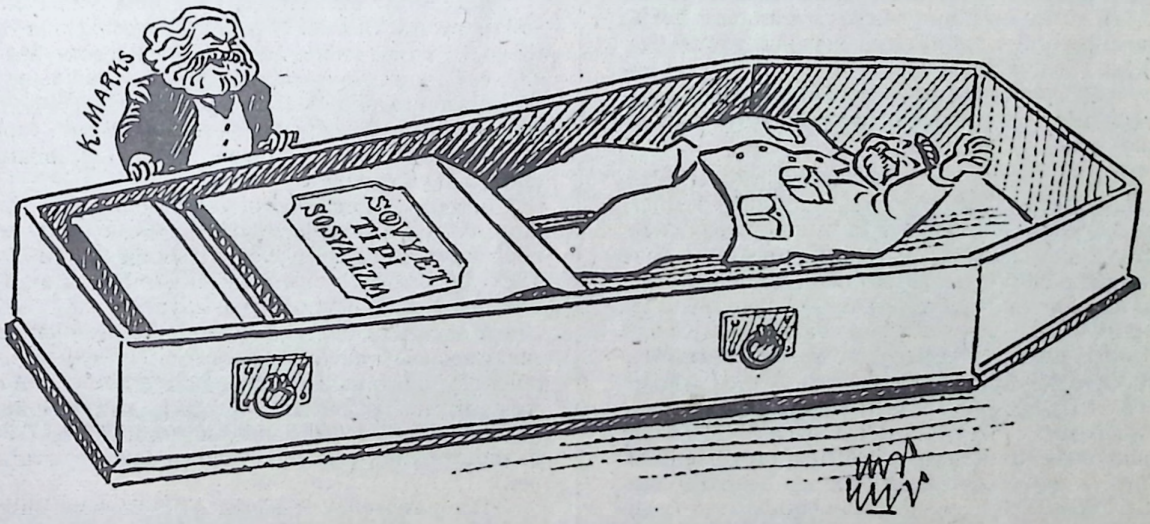

TYS'den 5 istifa

5 aralık

Kültür Servisi — Türkiye Yazarlar Sendikası üyelerinden yazar ve çevirmen **Tomris Uyar**, öykü ve roman yazarı **Pınar Kür**, öykü, roman ve oyun yazarı **Nezihe Meriç**, eleştirmen **Füsun Akatlı** ve yazar ve çevirmen **Ahmet Cemal** sendikadan istifa ettiklerini açıkladılar. Sendikadan ayrılmayı kararlaştıran 5 üyenin istifa gerekçelerinin ortak noktasını, geçen cumartesi günü yapılan TYS Olağanüstü Genel Kurulu'nda eski başkan **Aziz Nesin**'in Tomris Uyar'la ilgili olarak söyledikleri oluşturuyor.

Öte yandan, geçen pazar günü yapılan seçimler sonucunda, **Oktay Akbal, Demirtaş Ceyhun, Atilla Birkiye, Cengiz Bektaş, Erhan Bener, Özdemir İnce, Naim Tirali, Hayati Asılyazıcı** ve **İsmet Kemal Karadayı**'dan oluşan

yeni yönetim kurulu yarın toplanarak görev bölümünü gerçekleştirecek.

Tomris Uyar, TYS'ye noter kanalıyla gönderdiği istifasında **"Sendikanızın 2.12.1989 tarihinde olağanüstü toplanan genel kurulundaki konuşmacılardan eski başkan Aziz Nesin'in kamuya açık bir ortamda kişiliğime yönelttiği sövgüler, nicedir tutumundan tedirginlik duyduğum sendikanızla bütün ilişkilerimi kesmeme yol açmıştır"** dedi. Uyar, bu tutumu yazarlık onuruyla bağdaştıramadığı için kınadığını bildirdi. Uyar, ayrıca genel kurulda hazır bulunup da bu konuda mahkemede tanıklık etmeye gönüllü olanların kendisini aramalarını istedi.

Ahmet Cemal, sendikadan istifasının gerekçesini şu cümleyle özetledi: **"Belden yukarı eleştirilerin yanıtının, belden aşağıda arandığı bir kurumda, daha çok kalmayı gereksiz buluyorum."**

Türkiye'den NATO'ya 7 soru

YASEMİN ÇONGAR *aralık*

BRÜKSEL — Dışişleri Bakanı **Mesut Yılmaz**, Avrupa Konvansiyonel Kuvvet Müzakereleri'nde (AKKUM) sorun oluşturan Mersin konusunun, NATO Bakanlar Konseyi'nde karara bağlanacağını söyledi. Yılmaz, Türkiye'nin sorunu daha önce NATO'nun kabul ettiği görev yönergesi çerçevesinde çözülmüş saydığını belirterek, **"Konu bu mevcut şekliyle bağlanacak"** dedi.

Dışişleri Bakanı **Mesut Yılmaz**, yarın NATO ülkeleri dışişleri bakanlarıyla bir araya geldiğinde, diğer meslektaşları gibi onun da kafasında **"Doğu Avrupa'daki gelişmeler karşısında ittifakın siyasi rolü ve tutumu"**na ilişkin düşünceler olacak. NATO Bakanlar Konseyi'nin **"siyasi ağırlıklı"** gündemi bunu gerektiriyor. Ancak savunma konuları açıldıkça, gerek Dışişleri Bakanı'nın gerekse Ankara ve Brüksel'deki Türkiyeli diplomatların düşünceleri, Avrupa Konvansiyonel Kuvvet Müzakereleri (AKKUM) çevresinde yoğunlaşacak. Viyana'da devam eden ve 1990'da bir anlaşmayla sonuçlanması beklenen bu görüşmeler, Türkiye açısından yedi ana konuda belirsizlik taşıyor. Dışişleri Bakanlığı bu konulardaki soru ve görüşlerini Ankara ile Brüksel arasında **"mekik dokuyacak"** diplomatları aracılığıyla NATO'ya iletmeye başladı.

Son olarak geçen hafta Dışişleri Bakanlığı Silahsızlanma Dairesi Başkanı **Ünal Maraşlı**'nın Brüksel'de yaptığı temaslarda ele alındığı öğrenilen **"AKKUM ve Türkiye'ye getirecekleri"** konusu kapsamında **"belirsizlik"** taşıyan yedi nokta şöyle sıralanıyor:

1. Denetleme maliyetleri: Türkiye, konvansiyonel kuvvet indirimleri çerçevesinde anlaşma sağlandıktan sonra, bu indirimlerin denetimi ve silah sistemlerinin yok edilmesinin gerektireceği büyük harcamalardan çekiniyor. Denetim giderlerinin, NATO içinde yeni bir yük paylaşımı (burdensharing) sorunu doğuracağı düşünülüyor.

2. Baskın taarruz: ABD Başkanı **Bush**, Malta Zirvesi sonrasında Brüksel'de NATO liderlerine bilgi verirken, Viyana'da imzalanabilecek bir anlaşmayı "AKKUM 1" olarak tanımlamayı reddetti. Türkiye ise şu an gelinen noktada, Avrupa Konvansiyonel Kuvvet İndirimleri'nin, baskın şeklinde taarruz ve geniş çaplı askeri hareketi önleme amacını tam olarak karşılamayacağını düşünüyor.

3. Asgari savunma yapısı: Özellikle ikinci bir indirim anlaşmasına gidilmesi halinde, savunma için gerekli asgari yapının nasıl belirleneceği bilinmiyor. Türkiye, bu belirlemede kendisinin **"stratejik öneminin"** dikkate alınmasını istiyor.

4. Modernizasyon: Silah sistemlerinin yenilenmesinin **"dinamik"** yönüne dikkat çeken Türkiye, savunma sanayiindeki modernizasyon programını sürdürmek istiyor. Transferlerin modernizasyonun önüne geçmemesini ve indirim anlaşmasının Türkiye'deki modernizasyon planını sınırlandırmamasını arzuluyor.

5. Deniz kuvvetleri: Türkiye, ABD Başkanı Bush'un, Sovyet lideri **Mihail Gorbaçov**'un, Akdeniz'deki askeri güçlerini çekme önerisini reddetmesini olumlu karşılıyor. Ancak deniz kuvvetlerinin indirim dışı tutulması, özellikle Karadeniz'deki Sovyet amfibik kuvvetlerinin varlığı açısından Türkiye'yi rahatsız ediyor. Bu konuda ittifakla Türkiye arasında tam bir görüş birliği bulunmuyor.

6. Kısa menzilli füzeler: SSCB'nin yanı sıra İran, Irak ve Suriye'nin de elinde bulunan kısa menzilli konvansiyonel füzelere Türkiye sahip değil. İndirim kapsamında olmayan bu silahlara karşı savunma sistemi olmayışı Türkiyeli yetkililerde kaygı yaratıyor.

7. Mersin: Türkiye, Atina'nın Mersin sorununu ye-

niden gündeme getirmesine büyük tepki duydu. Mersin Limanı'nın AKKUM dışında kalacak bölgede yer alması, Türkiye için **"geri adım atılmayacak"** bir karar.

Bu yedi noktanın, Ankara'da oluşturulan görüş ve öneriler doğrultusunda çözüme kavuşturulması amacıyla Dışişleri Bakanlığı'nın ilgili birimlerinde yoğun bir çalışma yürütüldüğü öğrenildi.

Irkçı Le Pen'in başı dertte

SABETAY VAROL *aralık*

PARİS — Irkçı çıkışlarıyla ün yapan aşırı sağ Fransız lider **Jean Marie Le Pen,** Avrupa Parlamentosu'nun sağladığı dokunulmazlığı yitirdi. Fransız hükümetinin başvurusunu kabul eden Strasbourg Meclisi, **"Ulusal Cephe"** başkanının dokunulmazlığını kaldırma kararı aldı. Le Pen, bundan sonra **"ırkçı duyguları tahrik"** suçundan Fransız adaletince yargılanabilecek.

Fransız hükümetinin Le Pen'in dokunulmazlığını kaldırma yönündeki talebi, 198 lehte, 91 aleyhte oyla benimsendi. Ancak aşırı sağ politikacı, dokunulmazlığını yitirdiği halde, Avrupa Parlamentosu'ndaki üyeliğini koruyabiliyor.

Karardan sonra Jean Marie Le Pen, **"Dokunulmazlık, siyasal ifade özgürlüğünü korumak için alınmış bir önlem. Ama bazı konularda, ifade özgürlüğüne yer olmadığını fark ediyorum"** dedi. Le Pen'in tepkisi şu sözlerle sürdü:

"Maruz kaldığım Fransız sosyalist hükümeti kaynaklı baskıların, Avrupa Parlamentosu'nda yeterli desteğe sahip olduğunu gördüm."

Hıristiyan demokrat ve liberal parlamenterlerin hemen tamamı çekimser kalınca, sol eğilimli üyelerin oyları, Strasbourg'da ezici bir **"Le Pen aleyhtarı"** çoğunluğun oluşmasına yetti.

Dokunulmazlık zırhını yitiren ırkçı liderin bundan sonra çok sayıda davayla yüz yüze gelmesi bekleniyor. Irkçılığa karşı mücadele eden bir örgütün yöneticisi, Le Pen'in **"kamu yararına bir işe koşulma"** cezasına çarptırılmasını önerdi. Fransa'da hâkimler bu tür cezalar verebiliyor. Le Pen aleyhine, aynı yöneticinin önerdiği ceza, **"Paris metro koridorlarında yazılı ırkçı duyguları tahrik edici yazıları silmek."** Fikir ilginç bulunarak kamuoyunda geniş şekilde yankılandı.

Irkçı duyguları tahrik, Fransa'da ağır para ve hapis cezasını gerektiren bir suç. Ancak Le Pen'in bu yöndeki saldırılarından bıkan birçok çevre, aşırı sağ liderin cezaevine konarak **"kurban"** haline getirilmesi yerine, kendisini **"düşünmeye sevk edecek"** bir ceza verilmesini arzuluyor. Aslında, Jean Marie Le Pen'in dokunulmazlığının kaldırılmasına neden olan TV konuşması, Kamu Görevlileri Bakanı **Michel Durafour**'la ilgili bir konuşması. Başka bir deyişle, Avrupalı parlamenterler, Le Pen'in dokunulmazlığını, **"ırkçı duyguları teşvik"** değil de bir bakana hakaret yüzünden kaldırdı.

12 Eylül Konseyi perdeyi kapattı

6 aralık

ANKARA (Cumhuriyet Bürosu) — Cumhurbaşkanlığı Konseyi'nin görevi bugün sona erdi. Konsey üyesi 4 emekli general bu sabah Anıtkabir'i ziyaret edecekler ve Mecliste bir basın açıklaması yaparak 1983'ten beri sürdürdükleri Cumhurbaşkanlığı Konseyi üyeliklerini noktalayacaklar. 12 Eylül 1980'de Genelkurmay Başkanı ve 4 Kuvvet Komutanı ülkede yönetime el koymuş, ilk 3 yıl Milli Güvenlik Konseyi (MGK) olarak görevde kalmışlardı. 1982 Anayasası'nın referandumda kabul edilmesiyle Devlet Başkanı **Kenan Evren** Cumhurbaşkanı olurken, anayasanın geçici 2. maddesi gereğince eski MGK üyeleri de 6 Aralık 1983'ten itibaren Cumhurbaşkanlığı Konseyi üyelikleri görevine başlamışlardı. 12 Eylül 1980 tarihinde yönetime el koyan Genelkurmay Başkanı Orgeneral **Kenan Evren,** Kara Kuvvetleri Komutanı Orgeneral **Nurettin Ersin,** Hava Kuvvetleri Komutanı Orgeneral **Tahsin Şahinkaya,** Deniz Kuvvetleri Komutanı Oramiral **Nejat Tümer** ve Jandar-

ma Genel Komutanı Orgeneral **Sedat Celasun**, 2356 sayılı anayasa düzeni hakkındaki yasa ile ülkeyi; MGK üyeleri sıfatıyla 1982 Anayasa referandumu sonuçlanıncaya dek yönettiler. Kasım 1982'de yapılan referandum sonunda o güne kadar Devlet Başkanı, MGK ve Genelkurmay Başkanı sıfatlarını taşıyan Kenan Evren cumhurbaşkanı oldu. MGK'nın öteki üyelerinin ise anayasanın geçici 2. maddesine göre kuvvet komutanlıkları görevleri sürerken Cumhurbaşkanlığı Konseyi üyeliği görevini de üstlendiler. 12 Aralık 1980 gün ve 2356 sayılı yasayla oluşan MGK, Danışma Meclisi'nce hazırlanan anayasanın kabul edilmesiyle 2 yıl 11 ay 24 gün ülke yönetiminde kaldıktan sonra ortadan kalktı. MGK dönemi "**12 Eylül öncesine benzer ortama yol açacak beyanlarda bulunmayı yasaklayan**" bir yasa ile noktalanmış oldu. 2969 sayılı bu yasada MGK icraatı ve üyelerini küçük düşürücü, kötüleyici tartışmalar engellendi.

Cumhurbaşkanlığı Konseyi üyesi sıfatı kazanan eski MGK üyeleri için Cumhurbaşkanı Kenan Evren, 6 Aralık 1983 tarihinde şu konuşmayı yaptı: "**Konsey üyeleri arkadaşlarım bundan sonra Cumhurbaşkanlığı Konseyi üyeleri olarak bundan sonra da anarşi ve terörün canavar tohumlarının bir daha hortlamaması ve anayasada yer alan görevlerinin yerine getirilmesinde, demokratik parlamenter düzene yürekten bağlı ve onun yanında Atatürk ilkelerinin mutlak gözetimcileri ve koruyucuları olarak çalışmalarıyla yine büyük katkılarda bulunacaklardır.**"

6 Aralık 1983 tarihinde Cumhurbaşkanlığı Konseyi üyeleri olarak siyasal yaşamda yerlerini koruyan Orgeneral Ersin, Orgeneral Şahinkaya, Oramiral Tümer ve Orgeneral Celasun yeni görevlerine ant içmeden başladılar. Anayasanın ilgili maddesi Cumhurbaşkanlığı Konseyi üyelerinin, MGK üyesi iken 18 Eylül 1980 tarihinde içtikleri andın yürürlükte olduğunu ve bu nedenle yeni bir anda gerek olmadığını belirtiyordu.

Cumhurbaşkanlığı Konseyi üyeliklerinde aralıksız 6 yıl kalan orgeneraller, anayasanın geçici 2. maddesiyle TBMM üyelerinin özlük ve dokunulmazlık haklarına da sahip oldular.

Devlet protokolü tartışmaları sırasında "**Bunların görevi nedir?**" sorusuna muhatap olan Cumhurbaşkanlığı Konseyi üyelerinin anayasada belirtilen görevleri şöyle:

"**TBMM'ce kabul edilerek Cumhurbaşkanlığı'na gönderilen, anayasada yazılı temel hak ve özgürlüklere ve ödevlere, laiklik ilkesine, Atatürk inkılaplarının, milli güvenliğin ve kamu düzeninin korunmasına, TRT'ye, milletlerarası antlaşmalara, dış ülkelere silahlı kuvvet gönderilmesine ve yabancı kuvvetlerin Türkiye'ye kabulüne ve olağanüstü yönetime, sıkıyönetim ve savaş haline dair kanunlar ile Cumhurbaşkanı'nca gerekli görülen diğer kanunları, Cumhurbaşkanı'na tanınan 15 günlük sürenin ilk on günü içinde incelemek.**

Cumhurbaşkanı'nın istemi ve tespit edeceği süre içinde; milletvekilleri genel seçimlerinin yenilenmesine, olağanüstü yönetim yetkisinin kullanılmasına ve alınacak tedbirlere, TRT'nin yönetim ve gözetimine, gençliğin yetiştirilmesine ve Diyanet İşleri'nin düzenlenmesine ilişkin konuları incelemek ve görüş bildirmek.

Cumhurbaşkanı'nın istemine göre iç ve dış güvenlikle gerekli görülen diğer konularda inceleme ve araştırma yapmak ve sonuçlarını Cumhurbaşkam'na sunmak."

Bir yandan MGK'nın görev süresinin son gününde çıkartılan "**12 Eylül öncesi siyasi çekişme ve çatışma ortamına benzer bir durumun önlenmesi hakkındaki**" yasa ile siyasi olarak korunan Cumhurbaşkanlığı Konseyi üyeleri, bir yandan da daha önce MGK üyesi oldukları için anayasanın geçici 15. maddesi ile idari ve yargı güvencesine alındılar. Geçici 15. madde ile "**12 Eylül 1980'den ilk genel seçimler sonucu toplanacak TBMM Başkanlık Divanı oluşturuluncaya kadar geçecek süre içinde yasama ve yürütme yetkilerini Türk milleti adına kullanan MGK üyeleri haklarında cezai, mali veya hukuki sorumluluk iddiasının ileri sürülemeyeceği ve bu maksatla herhangi bir yargı merciine başvurulamayacağı**" hükme bağlandı.

Evren, cumhurbaşkanlığı görevi sonunda 9 Kasım 1989'da Marmaris'e yerleşmişti. Ersin ve Celasun'un Ankara'da; Şahinkaya ve Tümer'in İstanbul'daki evlerinde oturacakları belirtildi.

AT'den Türkiye'ye: Bekle

SABETAY VAROL *18 aralık*

BRÜKSEL — Türkiye, Avrupa Topluluğu'na (AT) tam üyelik için otuz iki ay önce yaptığı başvuruya ilk resmi yanıtı bugün alacak. Dün AT'nin Berlaymont'taki merkezinde toplanan Brüksel Komisyonu, Ankara'ya, topluluğa katılma görüşmelerine başlamak için sonucu ve uzunluğu belirsiz bir süre beklemesi mesajının verilmesini kararlaştırdı.

Komisyon Başkanı **Jacques Delors**'un yönetiminde toplanan on yedi komiser, komisyonun İspanyol üyesi **Abel Matutes**'in dairesince hazırlanan Türkiye hakkındaki "**mütalaa raporu**"nu gözden geçirdiler. Raporun "**görüş**" niteliği taşıyan ve Ankara'ya yakılacak ışığın rengini belli edecek başlangıç bölümünde, topluluğun 1998'e kadar genişleme konusunu müzakere masasına bile getirmeme kararlılığı vurgulandı. Bu bölümde, topluluğun iç sorunları, Türkiye'nin siyasal ve ekonomik durumunun Onikiler için yaratabileceği yeni güçlüklerle bir arada "**dengeli bir üslup**"la dile getirildi. Matutes'in bugün açıklayacağı ve katılma müzakereleri konusunda esas kararı verecek olan bakanlar konseyinde yarın gündeme gelecek olan komisyon görüşünün dün akşamki toplantı sonrasında basma sızdırılmaması için büyük özen gösterildi. Öğleden sonra başlayan toplantı süresince komisyon binasına gazeteci alınmadı.

Türkiye'nin üyeliği konusunda konseye bir öneri niteliği taşıyan komiserler görüşünün pazar günü yapılan özel bir oturumda kesinleştirilmesinde de bu gizlilik çabasının payı var.

Komisyon yetkilileri, komiserler toplantısı ile Matutes'in basın toplantısı ve bakanlar konseyinin ilgili

oturumu arasındaki sürenin mümkün olduğunca kısaltıldığını belirtiyorlar. Bugün TSİ 13.00'te resmen açıklanacak olan görüş, yarın bakanlar konseyinde ele alınacak. Ancak konsey, Türkiye raporunu incelemeye aldığını belirtmekle yetinecek ve konunun tartışılmasını **"büyük olasılıkla"** şubat 1990'da yapacağı toplantıya bırakacak.

Böylece 14 Nisan 1987'de tam üyelik başvurusunu Belçika'nın dönem başkanlığında yapan Türkiye, AT Komisyonu'nun görüşünü Fransa'nın dönem başkanlığında almış olacak. Konseyin bu konudaki ilk tutum belirtmesi ise İrlanda'nın başkanlığında gerçekleşecek.

Gerek Türkiye'nin Onikilerle olan ikili ilişkileri gerekse bu ülkelerin kendi geleneksel politikaları Brüksel Komisyonu'nun dünkü toplantısında belirleyicilik taşıdı. Komisyonun Başkanı **Jacques Delors** ile diğer Fransız komiseri **Christiane Scrivener,** Türkiye'nin küstürülmemesi gereği üzerinde durarak **Batı değerlerinin benimsenmesi ve AT ile ilişkilerin sürdürülmesinin** Ankara açısından özellikle insan hakları ve demokratikleşme konularında önemli bir **'rehber'** olduğunu savundular. Toplantıda Delors'un ABD Dışişleri Bakanı **James Baker** ile bir süre önce Türkiye'nin AT ile ilişkileri konusunda yaptığı görüşmeye ilişkin bilgi verdiği de öğrenildi.

Dünkü toplantıda özellikle İspanya, Belçika, İtalya ve Fransalı komiserler, Türkiye'ye kapının tam olarak kapatılmaması konusunda duyarlılık belirtirken, Federal Almanyalı iki komiser **Martin Bangemann** ve **Peter Schmidhuber,** Türkiye'deki işsizlik sorunu ile yurtdışmdaki Türkiyeli işçilerin uyum güçlüklerine dikkat çektiler.

Komisyon toplantısında Yunanistanlı komiser **Vasso Papandreu** ise Kıbrıs sorununu gündeme getirdi ve mütalaa raporunun Kıbrıs'a değinen bölümlerindeki ifadelerin sertleştirilmesini istedi. Papandreu, bu çabalarının sonucunu alıp almadığını, bugün TSİ 11.30'da Yunanlı gazetecilere yönelik olarak yapacağı basın toplantısında açıklayacak.

Ankara'da kirlilik tartışması

19 aralık

ANKARA (Cumhuriyet Bürosu) — Ankara'da hava kirliliği ve sis oranının, insan sağlığını tehdit edecek boyutlara ulaşması nedeniyle alınan 2. derece önlemler sürerken, kirlilik ölçümlerinde dün **"nispi düzelme"** görüldü. Bu arada Büyükşehir Belediye Başkanlığı ile Sağlık Bakanlığı arasında **"kirlilik ve yetki tartışması"** başladı. Belediye Başkanı **Murat Karayalçın'ın, "kirliliğin önlem gerektirmediği, bu konudaki verileri bakanlığın açıklayamayacağı"** yolundaki iddiaları üzerine, Sağlık Bakanlığı Müsteşar Yardımcısı **Seçkin Sarı,** bu konuda bakanlığın yasal denetim yetkisi bulunduğunu ve kirliliğe kalitesiz kömür kullanımının neden olduğunu açıkladı. Sağlık Bakanı **Halil Şıvgın** da Karayalçın ile hava kirliliği konusunda telefonda tartıştı.

Sağlık Bakanlığı'nın, Ankara'daki hava kirliliğine ilişkin önceki günkü açıklaması, belediye ile bakanlık arasında **"yetki tartışması"**na yol açtı. Büyükşehir Belediye Başkanı Murat Karayalçın'ın, **"Hava kirliliğine ilişkin veriler konusunda bakanlığın açıklama yapma yetkisi bulunmadığı"** yolundaki açıklamaları üzerine, dün Ankara'da karşılıklı basın toplantıları ve açıklamalar birbirini izledi. Belediye Başkanı Murat Karayalçın, düzenlediği basın toplantısında, **"Hava kirliliğinin nedeni kalitesiz kömür değildir. Kentte tehlikeli boyutlarda kirlilik yoktur"** dedi. Karayalçın, kaçak kömür denetimlerinin de aralıksız sürdürüldüğünü açıkladı.

Sağlık Bakanlığı Müsteşar Yardımcısı Seçkin Sarı ise Umumi Hıfzıssıhha Kanunu'nun 2. maddesi ve ilgili yönetmelikle, bakanlığa kirliliği ölçme, denetleme ve açıklama yapma konusunda tam yetki verildiğini söyledi. Belediyece açıklanan meteorolojik olayın hava kirliliğinin doğrudan nedeni olmadığını kaydeden Seçkin Sarı, Karayalçın'ın 1. kademe önlemlerine gerek olmadığına ilişkin açıklama yaptığını belirterek **"Belediye başkanı da bu kararın alındığı Hıfzıssıhha Kurulu'nun tabii üyesidir. Kurulda alınan tedbirlerde kendisinin katılımı olduğu halde basın toplantısında değişik yorumlarda bulunması hayret vericidir"** dedi. Kente kaçak kömür girişinin önlenmesi ile hava kirliliğinin önemli ölçüde azaltılabileceğini söyleyen Sarı, **"Bu görev belediyenindir. Ankara Büyükşehir Belediyesini bu görevi yapmaya davet ediyoruz"** diye konuştu.

ANAP Genel Başkan Yardımcısı **Metin Gürdere** de kirliliğin tehlikeli boyutlara ulaşmasının nedeni-

nin Ankara Büyükşehir Belediyesi'nin kalitesiz, kükürt dioksit oranı yüksek kömür yakılmasına olanak sağlaması olduğunu savundu. Gürdere, **"Sonucun bu hale gelmesinden Sayın Ankara Belediye Başkanı sorumludur. Ortaya çıkan çok vahim bir durum ve buna bağlı bir siyasi sorumluluk vardır. Sayın belediye başkanını bu durum nedeniyle kendi durumunu gözden geçirmeye çağırıyorum"** dedi.

Sağlık Bakanlığı Müsteşar Yardımcısı Seçkin Sarı'nın açıklamaları üzerine Karayalçın'ın Sağlık Bakanı Halil Şıvgın'ı arayarak tepkisini dile getirdiği bildirildi. ANKA'nın haberinde, görüşme sırasında Karayalçın, **"Kirlilik daha çok atmosfer şartlarından ileri geliyor. Müsteşarınızın açıklamasına bu yönde ekleme yapmak gerekir"** sözlerine tepki gösteren Şıvgın'ın **"Sayın Başkan, böyle absürd (saçma) açıklamalar yapmayın, kendinizle tenakuza düşmüş olursunuz. Kirlilik kalitesiz kömürden ileri geliyor"** dediği kaydedildi.

Ankara İl Hıfzıssıhha Meclisi'nin hava kirliliğindeki son durumu ve yeni önlemleri gözden geçirmek için dün akşam yaptığı toplantıda, kirlilik ölçümlerinde nispi düzelme görülmesi üzerine ek önlemlere gerek olmadığı kararlaştırıldı. Toplantıda, 2. kademe önlemlerinin sürdürülmesi gerektiği görüşüne de varıldı. Vali Vekili **Nizamettin Güven,** bir metreküpteki kükürt dioksit oranının 660'tan 445'e, duman oranının da 496'dan 336'ya düştüğünü söyledi.

Başbakan **Yıldırım Akbulut** da ANAP MKYK toplantısından sonra gazetecilerin sorularını yanıtlarken Ankara'daki hava kirliliği konusunda, **"Bu konuda yerel yönetimlerin ihmali var. Bunlar geçmiş zamanda yaşanmış değildir. Mahalli idareler, verilen her türlü imkânlara rağmen başarılı olamamışlardır"** dedi.

ODTÜ Öğretim Üyesi Doç. Dr. **Gürdal Tuncer,** Ankara'nın üzerinde **"katı ve hareket etmeyen bir kutu"** olduğunu belirterek **"Kutu, hareket etmeyen hava kütlesidir. Bu nedenle tüm kükürt dioksit gazları bu kutunun altında birikiyor. Hava hareket etmediği sürece bu durum sürer"** dedi.

Meteoroloji yetkilileri Ankara'da yüzde 94 oranında nem bulunduğunu vurgularken, Tuncer, nemin kükürt dioksiti sülfürik asite dönüştürdüğüne, bununsa solunum hastalıklarının baş nedeni olduğuna dikkat çekti. Tuncer, hava kirliliğinin yanan kömür miktarının azaltılmasıyla gerçekleşebileceğini söyledi.

Ankara'da fuel-oil bayileri ise Petrol Ofisi Genel Müdürlüğü'nün bayilere dağıttığı fuel oilin niteliksiz olduğuna, **"bu nedenle bacalardan isli duman çıktığına"** dikkat çektiler. Yetkililer, Ankara'da bazı belediyelerin vasıfsız kömür pazarladıklarını öne sürdüler.

Erzurum Atatürk Üniversitesi Çevre Sorunları Araştırma Enstitüsü Müdürü Prof. **Orhan Özbay,** cuma günkü ölçümlerde kükürt dioksitin metreküpte 909 miligram olarak belirlendiğini söyledi.

İzmit'te geçen cuma günü havadaki kükürt dioksit oranının 1165 mikrograma ulaşmasından sonra uygulanmaya başlayan ikinci kademe alarm önlemleri sürdürülüyor.

Kaplumbağalar plansız turizm kurbanı

ÖZCAN ÖZGÜR *22 aralık*

MUĞLA — Dünya Doğayı Koruma Vakfı (WWF) İngiltere ve Almanya bölümü, AT, 9 Eylül Üniversitesi ile yürütülen **"Türkiye'deki denizkaplumbağaları araştırması"** sonuçları bir kitap halinde basılarak hükemete sunuldu. Turizm Master Planları'nda çevre faktörünün dikkate alınmadığı belirtilen raporda, araştırma sırasında belirlenen 17 kaplumbağa yumurtlama bölgesinin ciddi tehditlerle karşı karşıya olduğu vurgulanarak bu bölgelerin koruma altına alınması istendi.

Ege ve Akdeniz'de 2 bin 456 km'lik sahil şeridinde, muhtemel kaplumbağa üreme alanlarının taranması sonucu hazırlanan raporda, kaplumbağaların neslinin devamının sağlanması için önerilerde bulunuldu. WWF'nin, Türk hükümetine sunulan raporda yer alan önerilerinin ucuz olmadığının bilincinde olduğu vurgulanarak söz konusu önerilerin denizkaplumbağaları kadar tüm doğal yaşamın korunması için gerekli olduğu; bu nedenle WWF'nin Türk makamlarına uluslararası finans kuruluşlarından gerekli desteğin sağlanması konusunda yardıma hazır olduğu bildirildi.

Dünya Doğayı Koruma Vakfı (WWF), AT ve 9 Eylül Üniversitesi arasında yürütülen araştırma sonucu, Türkiye kıyılarının Akdeniz'de yaşayan her iki tür (Caretta Caretta ve Cholonia Mydas) denizkaplumbağası için Akdeniz'de kalan en önemli yuva ve yumurtlama bölgeleri olduğu ortaya çıkarken, bu bölgelerin ve dolayısıyla kaplumbağaların ciddi tehdit altında olduğu anlaşıldı.

Ege ve Akdeniz'de taranan 2 bin 456 km'lik sahilde, 150 km'lik bölümün kaplumbağalar için önemli yumurtlama bölgesi olduğu ortaya çıkarken bu bölgede koruma altına alınması istenen merkezler raporda şöyle sıralandı: Dalyan, Ekincik, Dalaman, Fethiye-Çalış, Patara, Göksu, Kumluca, Belek, Kızılot, Demirtaş, Gazipaşa Kumsalı, Kazanlı, Akyatan, Samandağ, Kale, Tekirova, Anamur.

Hızlı ve plansız turizm gelişmesiyle aşırı deniz kirliliğinin ve kıyılardan kum-çakıl alınmasının balıkçılarca bilerek ya da bilmeyerek kaplumbağaların öldürülmesinin ciddi sorunlar yarattığı belirtilen raporda, şu önerilere yer verildi:

— Ege ve Akdeniz kıyıları için bir an önce genel idare planı hazırlanması.

— Saptanan 17 yuva bölgesinin koruma altına alınması.

— Denizkaplumbağası popülasyonlarının ve çevredeki zararlı etkilerin uzun süreli kontrolünü sağlayacak bir programın başlatılması.

— Denizkaplumbağaları için önemli kumsallarda ışık kullanılmasından sakınılması.

— Her kumsalın özel şartlarına göre verilen önerilerinin uygulanmaya başlanması.

Panama'da sürek avı

22 aralık

Dış Haberler Servisi — ABD Başkanı **George Bush**'un emriyle Panama'ya karşı girişilen müdahale, küçük bir Orta Amerika ülkesinin işgaline ve giderek sürek avına dönüştü. Panama'da 22.500 ABD askeri, General **Manuel Noriega**'yı arıyor. ABD yönetiminin Noriega hakkında yakalanmasını sağlayacak bilgi verenlere 1 milyon dolar ödül koymasının ardından Adalet Bakanlığı'nın girişimiyle gelecek bilgilerin iletileceği özel bir telefon hattı devreye sokuldu. Panama'daki ABD askeri birlikleri, Noriega'nın sığınmasını önlemek amacıyla Nikaragua ve Küba elçiliklerini kuşattılar. Korsan yayın yapan bir radyodan konuşan Noriega, **"Ya zafer ya ölüm, bir adım geri atmayacağız"** dedi. Ülkenin çeşitli yerlerinde ABD askerleriyle Noriega'ya bağlı askeri birlikler ve silahlı sivil milisler arasındaki çatışmalar ise sürüyor.

Önceki gün yemin ederek devlet başkanlığı görevine başlayan **Guillermo Endara**, bütün ülkede dün geceden başlayarak sokağa çıkma yasağı ilan ettiğini açıkladı. ABD Başkanı George Bush ise ülkenin fiili lideri General Manuel Antonio Noriega yakalanana dek Amerikan askerlerinin Panama'da kalacaklarını bildirdi. Bush, dün akşam düzenlediği basın toplantısında, **"Noriega, adalet önüne çıkana kadar tatmin olmayacağım"** dedi.

ABD Başkanı, bir Amerikan mahkemesi tarafından uyuşturucu kaçakçılığı yapmakla suçlanan Noriega'nın daha ne kadar aranılacağının sorulması üzerine, **"Ne kadar gerekirse o kadar"** diye cevap verdi.

Bu arada, Panamalı askerlerle Amerikalı askerler arasında önceki gün çıkan çatışmalarda yaralanan İspanyol gazeteci **Juan Antonio Rodriguez**'in dün hastanede öldüğü bildirildi.

Öte yandan, Amerikan Kara Kuvvetleri Komutan Yardımcısı General Thomas Kelly, düzenlediği basın toplantısında, Panama'da çıkan çatışmalar sırasında 19 Amerikan askerinin öldüğünü, 177'sinin de yaralandığını bildirdi.

Kelly, Panama askerlerinden ise 59 kişinin öldüğünü, 66 kişinin yaralandığını, 1500 kişinin de tutsak alındığını söyledi.

Kelly ayrıca, Amerikan askerlerinin Panama City'deki kamu düzenini sağlamaya çalıştıklarını, Noriega yanlılarının düzenli direnişinin kırıldığını bildirdi. Kelly, ancak başkentin bazı bölgelerinde **"sorunlar"** olduğunu söyledi.

AP'nin haberine göre, Panama'da iki gündür harekâtlarını sürdüren ABD birlikleri, tank ve helikopter desteğinde ülkenin ormanlık bölgelerine doğru ilerliyorlar. Ajansa Panama City'den haber veren kaynaklar, General Noriega'nın tropikal ormanlık bölgede olabileceğini belirtiyorlar.

Bu arada başkent Panama City'deki Nikaragua ve Küba büyükelçilikleri, ABD askeri birlikleri tarafından kuşatıldı. Kuşatmaya gerekçe olarak Noriega'nın bu elçiliklere sığınma olasılığı bulunduğu ya da elçiliklerde ise dışarıya çıkmasının engellenmesi gösterildi. Kuşatmaya tepki olarak Nikaragua hükümeti de başkent Managua'daki ABD Büyükelçiliği'nin çevresini altı tankla kuşattı.

CNN Televizyonu'nun haberine göre, ABD'nin şu anda Panama'da 22 bin 500 askeri bulunuyor. Bu sayı işgalden önce 13 bin civarındaydı.

ABD yönetiminin Noriega'nın yakalanmasına yardımcı olacak bilgiyi getirenlere 1 milyon dolar ödül koymasının ardından Adalet Bakanlığı'nın girişimiyle

bilgi vermek isteyenlerin direkt olarak arayabileceği bir telefon hattı oluşturuldu. Silahını bırakacak her Panama askerinin de 150 dolarla ödüllendirileceği bildirildi.

Askeri müdahaleden sonra dün ilk kez korsan bir radyoda konuşan ülkenin fiili lideri Noriega, ABD birliklerinin istilasına karşı uluslararası kamuoyundan yardım istedi. Noriega, Panama'ya maddi destek sağlanmasının da istediği konuşmasında **"Ya yeneceğiz ya da öleceğiz. Tek bir adım geri atmayacağız"** dedi. Noriega, kendisine bağlı silahlı kuvvetlere ve silahlı milislere de teşekkür etti ve direnişin devam etmesi çağrısında bulundu.

ABD Savunma Bakanlığı, operasyonda ABD kuvvetlerinin kanal ve çevresini kontrol altına aldığını, ancak başkentte direnişin sürdüğünü bildirerek bölgede durumun üç gün içinde normale dönebileceğini kaydederken askeri uzmanlar, ABD birliklerinin geri çekilmelerinin aylar alacağını belirttiler. Bakanlık sözcüsü, ABD askerlerinin 1500 Panamalıyı tutsak aldıklarını da ekledi. Panama Kanalı sadece gündüz sınırlı bir şekilde ulaşıma açıldı.

Panama Adalet Bakanı **Renato Pereira**, Noriega'nın ülkede güvenlik içinde olduğunu ve yanında sadık arkadaşlarının bulunduğunu açıkladı. Bakan, Noriega'nın bir büyükelçiliğe sığındığı yolundaki haberleri yalanladı.

'TRT devlettir, pazarlık edilmez'

UYGAR EREMEKTAR *24 aralık*

"7'den 77'ye", ocak ayında başlayacak yeni yayın dönemine, cebinde 26 haftalık sözleşmesiyle giriyor. 1990 yılı yayın planlama toplantıları başladığından bu yana, hakkında **"kaldırılacak"** şeklinde söylentiler çıkan program böylelikle iki yayın dönemi daha pazar günleri saat 12.15'te başlayan yayınını sürdürecek.

"İyi Akşamlar", **"Akşama Doğru"**, **"Olacak O Kadar Televizyonu"** ve **"Yarı Şaka Yarı Ciddi"** gibi programların yayından kaldırılmaları ya da **"kadro ve içerik değiştirmeleri"** kararlarının alındığı planlama toplantılarında, **Barış Manço** ve **Erkmen Sağlam**'ın ARP (Araştırma Reklamcılık ve Pazarlama Hizmetleri Sanayii ve Ticaret Limited Şirketi) adlı ajansı adına hazırladıkları **"7'den 77'ye"** programının da yayından kaldırılacağı kimi TRT yetkililerince **"çıtlatılmış"**, basın da konuya geniş yer vermişti. Programın yönetmeni Erkmen Sağlam, önceki gün Ankara'ya kendi deyişiyle **"nezaket ziyaretinde"** bulunarak "7'den 77'ye" için 26 haftalık sözleşme imzaladı.

"7'den 77'ye"nin yayından kaldırılacağı doğrultusunda yayılan haberlerle ilgili olarak **"programın TRT'ye pahalıya oturması"** gerekçe gösterilirken, TRT Eğitim ve Kültür Programları Müdürlüğü yetkilileri **Barış Manço**'nun program başına çok yüksek fiyat talep ettiğini bildiriyorlardı. Yetkililer, Manço'nun daha önce TRT ile program başına yaklaşık 60 milyon lira ile sözleşme imzaladığını, yeni dönem için de 100 milyon lira istediğini de açıklıyorlardı.

Barış Manço ise TRT ile bugüne kadarki anlaşmasının 60 milyon lira olduğunu doğrulayarak **"Ancak 100 milyon lira gibi bir talepte bulunduğumuz doğru değil. TRT, şimdiki niteliğiyle devletin bir kuruluşudur. Devlet, televizyonunda bir sanatçısına 45 dakikalık bir nimet vermiş. Kalkıp devletle pazarlık edecek değilim"** dedi. Ankara ile görüşmeyi yapan **Erkmen Sağlam** da Barış Manço'dan ayrı yaptığımız görüşmede, yine devlet fikrini savunarak **"Biz TRT için izleyici araştırması yapan kuruluşların verdikleri bilgiye göre 35 milyon izleyici topluyormuşuz. Bu da gösteriyor ki iş artık 'şu kadar paraya program yapmak' boyutundan çıkmıştır. '7'den 77'ye'nin ilk 13 programını zaten cebimizden yaptık. İş öyle bir yere gelmiştir ki artık ne biz ne de TRT, en azından ekonomik açıdan 'hayır yapmıyoruz' diyemeyiz"** şeklinde konuştu.

Bu arada "7'den 77'ye"nin kaldırılması konusunda görüş bildirilirken, Barış Manço'nun **"giyim kuşamının sorun olarak öne sürüldüğü"** mali portenin yüksekliğinin de buna paravan oluşturmak için çıkartıldığı savunuldu. Ne var ki TRT'nin 26 bölümlük sözleşme imzalaması bu konuyu da kendiliğinden gündemden çıkardı. Barış Manço, konu ile ilgili görüşünü istediğimizde **"Benim 30 yıllık kariyerim var. Ben buyum. Kaldı ki, bu tür bir düşünce ile programı kaldırmaya çalışacaklarını sanmıyorum. Bu bana gülünç geliyor. Bu, insanın içi dışı meselesi. Ama bazı insanların programımızı kabullenemediklerini görüyoruz, duyuyoruz. Bunun etkisiyle böyle bir laf ortaya çıkmış olabilir"** dedi.

Barış Manço, Pamukkale ile ilgili bölümün yer aldığı programının da bazı çevrelerde huzursuzluk yarattığını söyleyerek **"Bu nedenle de programın yeni yayın döneminde ekranda yer almasını istemiyor olabilirler. Ancak bu konuda şunu söylemek istiyorum. Bir jurnalci değiliz. Yani travertenlerin karardığı konusu zaten basının da sayfalarında geniş bir şekilde yer verdiği bir konu. Biga da aynı şekilde. Biz önceden gidiyoruz, önce valiliğe, 'biz böyle bir program hazırlıyoruz' diyoruz. Ve program bundan üç hafta sonra yayına giriyor. Pamukkale konusunda Denizli Valiliği bize bir tekzip gönderdi ve 'yanlış yayın yaptığımızı' bildirdi. 1990'da Pamukkale'yi korumak için açılmış ihalenin devreye gireceğini bu yazıda bildirmişler. Biz de 'yanlış yayın' sözünden yola çıkarak yayımladığımız konuları bir bir sorduk. Buna bir yanıt gelmedi"** dedi.

Pamukkale ile ilgili programında uygulanan **"ses sansürü"** konusunda da Barış Manço şunları söyledi: **"Biz ekip olarak Senegal'deydik. Dönünce hemen araştırdım. Ancak uygulanan bölüm 'Su akar deli bakar' dediğim bölüm. TRT'de 'sağır, dilsiz, kör' gibi kelimelerin kullanılmaması gibi bir kural var. Doğru, yani insanların özürlerini yüzüne vurmak gibi bir şey tatsız. Ben de atasözlerini kullanmayı seven bir insanım. Orada yeri geldi diye bu sözü kullanmıştım. Bu bölüme ses sansürü uygulanmış."**

Barış Manço **"her şeye rağmen"** bu hafta **"Kenya'dan görüntülerle"** programına devam ediyor.

ECU-European Currency Unit: Avrupara...

Cumhuriyet

66. Yıl; Sayı: 23473 Kurucusu: Yunus Nadi 600 TL. 27 Aralık 1989 Çarşamba

Türk Bankacılık Sistemi'ne Pamukbank'ın ARMAĞANIDIR... PAMUKBANK iyi bankadır

İdamlar direnişi kırdı

Cesetler dünya TV'lerinde Romanya Televizyonu, Nikolay Çavuşesku ve eşi Elena'nın yargılanmasını ve idamlarından sonraki görüntüleri yayımladı. Kurşunlarla delik deşik olmuş bir duvarın önünde yatan iki ceset Çavuşesku ve eşiydi. TV, Nikolay Çavuşesku'nun cesedini yakın planda gösterdi.

'Bu mahkemeyi tanımıyorum' Televizyon dün gece yarısı Çavuşeskular'ın mahkemedeki sorgulamasını da sesli olarak yayımladı. Mahkemeyi tanımadığını söyleyen Çavuşesku 'Ben yalnızca darbe ve Rumen tarihiyle ilgili olarak halkın parlamentosuna, siz de halka yanıt vereceksiniz'dedi.

Ve gizli polis teslim oluyor Birçok ülke 'Çavuşeskular'ın yargılanması halkın önünde yapılmalıydı' diye tepki gösterdi. Yönetimi üstlenen Ulusal Kurtuluş Cephesi'ne tanıma ve destek mesajları yağıyor. İdamlardan sonra Romanya'da direniş kırıldı, Çavuş'un yanlıları teslim olmaya başladı. 14. Sayfada

Katliam emrini Elena verdi

Ulusal Kurtuluş Cephesi'nin bir yetkilisi, Savunma Bakanı'nın bu emre uymayı reddettiğini söyledi. 14. Sayfada

BÜKREŞ NOTLARI

'Öldürülen Çavuş' mu?'

Çavuşesku'nun idamını televizyondan izleyen Rumenler, 'Öldürülen gerçekten Çavuşesku muydu?' diye kendi kendilerine soruyorlardı.
KEREM ÇALIŞKAN'ın yazısı

YENİ LİDER İON İLİESCU 14. Sayfada

ADIM ADIM ÖLÜME DOĞRU

Cumadan beri yakalandı, kaçtı, saklandı şeklinde çelişkili haberler veren Romanya TV'si, dün Çavuşeskular'ın yargılandıklarını, suçlu bulunarak idam edildiklerini duyurdu. TV önce Çavuşesku ve eşi Elena'nın yargılanma sırasındaki görüntülerini gösterdi. Sonra, kurşuna dizilmeden önce sağlık kontrolünden geçen Çavuşesku'nun görüntüsü geldi ekrana... Ve ardından kurşuna dizilen Çavuşesku'nun yakın plan görüntüsü yayımlandı. Kurşunlarla delik deşik olmuş duvarın önünde bir diktatör yatıyordu.

'ÇAVUŞ'UN YARDIMCISININ İSTANBUL'DAN 'KAÇIRILIŞ' ÖYKÜSÜ

İstanbul'da dün en geniş hayal gücüne sahip casus romanları yazarlarını bile kıskandırabilecek heyecanlılıkta bir olay yaşandı. Bir süredir Ankara'da üst düzey hükümet çevrelerinde "diplomatik başağrısı" olarak nitelendirilen Romanya Başbakan 1. Yardımcısı **Gheorghe Oprea**, yeni yönetimin ajanları oldukları öne sürülen bazı kişiler tarafından Romanya'ya geri götürüldü. Geçen hafta başından beri resmi bir ziyaret için Türkiye'de olan, Romanya'daki yönetim değişikliğinden sonra da İstanbul'daki Romanya Başkonsolosluğu'ndan dışarı adım atmayan Oprea'nın ne yapacağı büyük merak konusuydu. Dün sabah erken saatlerde Romanya Başkonsolosluğu binasının önünde beklemeye başlayan gazetecilere içeriden bir açıklama yapıldı: Oprea, ülkesine mi dönecekti? O sırada konsolosluğa kimlikleri bilinmeyen bazı kişiler girdi. Bir heyecan, bir koşuşturma, binadan bavullar, denkler çıkmaya başladı. Bu arada, Türk güvenlik görevlileri, içeri girenlerin kim olduklarını anlamak için kapıdan içeri bakıyordu. Derken, dışarı Oprea çıktı. Arkasından 27 kişilik konsolosluk görevlileri grubu geliyordu. Oprea ve arkasındakiler binadan çıkarken, sürekli zafer işareti yaptılar, sonra da kapıda kendilerini bekleyen özel bir turizm acentasına ait otobüse bindiler. Karaköy Rıhtımı'na kadar gelen grubu, bir tekne Ahırkapı açıklarında bekleyen "Tirgu Neamt" adlı kuru yük gemisine götürecek, grup, Köstence'de gemiden inecekti. Bu arada, tekneye gazeteciler de bindi. Oprea, gazetecilerle konuşuyor. **"Romanya'da zafer var. Ben suçsuzum, bana bir şey yapmayacaklar"** derken, konsolosluğa kendisini almaya geldiği anlaşılan kişilerin, **"burnunun dibinden ayrılmadıkları"** ve bütün söylediklerini dikkatle dinledikleri görüldü. Konsolosluk, yetkililerinin, **"Belki açıkla gidebilir"** dediği Oprea ve beraberindeki grup, "Tirgu Neamt" gemisine gitti. 14. Sayfada

ANAP'a imalı uyarı

CÜNEYT ARCAYÜREK yazıyor

Tepede Huzursuzluk!

ANKARA — Birkaç gündür tepeden aşağıya, iktidarın doruklarında belirgin bir huzursuzluğun izleri gözleniyor. İri-li ufaklı yetkililer kuliste anlamlı bir şeyler mırıldanıyor. Kimi hükümet üyeleri konuşmalarında muhalefete yeni bir saldırı hazırlığının ilk işaretlerini veriyorlar.

Yukarıya egemen olmaya başlayan kaygı, muhalefet partileri arasındaki "yakınlaşmadan" kaynaklanmıyor. İktidarın odak noktaları, yakınlaşmayı bir adım ileride görüyor, "iki parti arasında uygulamada birlikte hareket" diye niteliyor. Köşk'e yakın, sözüne güvenilir bir kaynak, bu irdelemeyi yapıyor ve susuyor. Yukarının görüşlerini daha açıklayacak yeni öğeler söyleniyor.

Gerçekte iki muhalefet partisi arasındaki yakınlaşma, kendiliğinden doğdu. SHP ile DYP, cumhurbaşkanlığı seçiminden önce ve sonra ilk fır- (Arkası Sa. 17, Sü. 1'de)

Muhalefetten SHP lideri Erdal İnönü, "Romanya olayları ile halkın iradesine karşı bir zorba gücün devam edemeyeceği bir defa daha ortaya çıktı" derken, DYP'li Esat Kıratlıoğlu, "ANAP iktidarının tutumu halk hareketine neden olacak" diye konuştu. Eski ANAP'lı Akın Gönen ise, "O günün şartlarında bıçak kemiğe dayanırsa, sosyal patlamalar kaçınılmaz olur" diyerek ANAP iktidarını uyardı.

ANAP'tan yanıt Devlet Başkanı ve ANAP Genel Başkan Yardımcısı Özdemir, Demirel'in imalı sözlerine yanıt vererek; "Demirel şunu iyi bilmelidir ki artık Türkiye'de iktidarı, genel seçim dışında değiştirmek mümkün değildir. Demirel kanına girdiği gençlerin hesabını vermedi" dedi. 11. Sayfada

Samuel Beckett 83 yaşındaydı.

'Godot'yu Beklerken' öldü

Godot'yu Beklerken adlı oyunuyla bütün dünyada tanınan İrlandalı yazar evinde ölü bulundu. 6. Sayfada

Rekor açıklı bütçe

Harcama boyutu 64.4 trilyon liraya ulaşan 1990 bütçesinin şimdiden 10.5 trilyon liralık açıkla bağlanması bekleniyor. TBMM'deki bütçe görüşmeleri bugün tamamlanıyor. Bütçe üzerinde SHP'den Baykal, DYP'den Demirel konuşacak. TV görüşmeleri bugün 10.00'dan itibaren Meclisten naklen yayımlanıyor.

ANKARA (Cumhuriyet Bürosu) — TBMM Genel Kurulu, 1990 malı yılı konsolide bütçesi ile ilgili görüşmelerini bugün tamamlıyor. Harcama boyutu 64.4 trilyon liraya ulaşan 1990 bütçesi, rekor düzeyde açıkla yasalaşan bütçe özelliği taşıyacak. Bütçe şimdiden 10 trilyon 547 milyar liralık bir açık gösteriyor. Bütçe açığının büyümesi 1990 yılı kalkınma programı hedef ve dengelerini de etkileyecek. Meclis'teki görüşmeler TV'den saat 10.00'dan itibaren yayımlanacak.

Yaklaşık 10.5 trilyon liralık açıkla bağlanması beklenen 1990 bütçesinin uygulamada harcamaların daha da şişeceği ve açığın (Arkası Sa. 17, Sü. 7'de)

MEMUR ZAMMINI ANAP ENGELLEDİ

GÜZEL BAŞLADI, KÖTÜ BİTİRDİ **CAHAN GEDİK**'in notları 11. Sayfada

İZMİR'den
HİKMET ÇETİNKAYA

Katsayı

İZMİR — 1990 yılı bütçesi bugün onaylanacak. Son gün DYP lideri Süleyman Demirel, SHP Genel Sekreteri Deniz Baykal, Başbakan Yıldırım Akbulut 1990 bütçesi üzerinde son konuşmaları yapacaklar.

SHP içinde kimi milletvekilleri, özellikle muhalefet kanadında yer alanlar soruyorlar:

— Seçimli tüzük kurultayı yaklaşırken TV'nin TBMM'den canlı olarak yayımlaya- (Arkası Sa. 17, Sü. 1'de)

OLAYLARIN ARDINDAKİ GERÇEK

Uygarlık Davası...

SHP'nin kadınlara dönük tutumu 3'üncü Olağanüstü Kurultay'da benimsenen programa göre şöyledir: "SHP, özgür ve eşitlikçi bir düzenin kadın-erkek ayrımı gözetmekdizin, toplumun tüm bireylerinin özgür ve eşit haklara sahip olmasıyla gerçekleşebileceğinin bilincindedir. Tarih boyunca kadının kadın olmasından kaynaklanan sorunları, günümüzün toplumsal yapıları ve kültürel koşullanmaları içinde farklı biçimlerde de olsa süregelmektedir. SHP, kadının kadın olduğu için önüne gerilen bütün engellerin kaldırılması zorunluluğuna inanır."

Sosyal Demokrat Parti'nin kadın konusuna özel bir önem vermesi belki bazı soruları da gündeme getirebilir. Avrupa Konseyi İnsan Hakları ve Temel Özgürlükler Sözleşmesi'nin 14'üncü maddesi der ki: "Bu sözleşmede öne sürülmüş olan hak ve özgürlüklerden yararlanma; cinsiyet (...) ve benzeri bir statü ayrımı gözetilmeksizin herkes için sağlanır." Demek ki kadınla erkek eşit haklara sahip olduğunda yararlanma olanakları kendilerine bırakılmaktadır.

Ne var ki dünyanın kimi bölgelerinde geçmişten gelen, törelerle pekişen, inançlarla biçim-

* * *

(Arkası Sa. 17, Sü. 1'de)

- **Vasiliu toplantıya gelmiyor** *Rum yönetimi lideri, şubat toplantılarına katılmayacağını Denktaş'a bildirdi. 3. Sayfada*
- **'Ortak gelecek' peşinde** *Türkiye'nin en kapsamlı sualtı belgeseli nisan ayında TV'de yayımlanmayı bekliyor. 4. Sayfada*
- **Sinema festivalleri** *'Sanat Dergisi'nin bu akşamki 'Sinema' konulu bölümünde sinema festivalleri konu ediliyor. 4. Sayfada*
- **İnsan hakları** *Türkiye, Avrupa İnsan Hakları Divanı'nın yargı yetkisini resmen tanıdı. 6. Sayfada*
- **İlaç fiyatları katlandı** *İstanbul Eczacı Odası Başkanı Mehmet Domaç, 'Zamların nedeni patronların kâr hırsı' 9. Sayfada*
- **Açlık grevi** *Şişe Cam'da işten çıkarılma siyah çelenkle protesto edildi. Ekonomide*
- **İhracatta isyan** *Küçük ihracatçılar model değişikliği üreticiyle başkaldırdı. Ekonomide*
- **22 bin PTT işçisinden boykot** *600 işyerinde 22 bin işçi, işverenin tutumunu protesto için yemek boykotu yaptı. Ekonomide*
- **Trabzon'un sorunu stres** *Trabzon'da görülen düşüşün nedeni, şampiyonluk havasının futbolcularda yarattığı stres. Sporda*

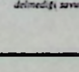

- **Yarının ilahı Simona** *Haftalık Stern Dergisi'nde, 2000 yılında gözde olacak kadın portresine örnek, Simona Cavallari gösterildi. Arka Sayfada*
- **PETKİM dosyasına tepki** *Küçük gaz için hazırlanan dosyada Şireon 22'nin ozonu delmediği savunuluyor. Arka Sayfada*

GÖZLEM

UĞUR MUMCU

Kim Kaldı?

Romanya'nın devrik devlet başkanı Çavuşesku, yapılan gizli yargılamadan sonra ölüm cezasına çarptırıldı ve cezası da hemen infaz edildi.

Buna "yargılama" da denmez. İhtilalciler kısa bir sorgulamadan sonra devrik başkanı ve eşini kurşuna dizmişlerdir. Olan budur.

(Arkası Sa. 17, Sü. 7'de)

Çavuşesku ve eşi idam edildi

26 aralık

Dış Haberler Servisi — Romanya'nın bir halk ayaklanması sonucu yönetimden devrilen Devlet Başkanı Nikolay Çavuşesku ve eşi Elena'nın idam edildikleri açıklandı. Bükreş Radyosu, Nikolay Çavuşesku ve Elena Çavuşesku'nun, olağanüstü bir mahkemede yargılanarak suçlu bulunduklarını ve derhal idam edildiklerini duyurdu.

AP'nin haberine göre Bükreş Radyosu'ndan önce **"Tanrım, ne güzel bir haber bu. İsa'nın karşıtı öldü"** sözleri duyuldu. Radyodan daha sonra yapılan açıklamada, Nikolay Çavuşesku ve eşi Elena'nın, **"Romanya'ya karşı ağır suçlar işledikleri"** ve dün yapılan mahkemede suçlu bulundukları belirtildi. Radyo açıklamasında şöyle denildi:

"Burası Bükreş Radyosu. Şimdi Nikolay Çavuşesku ve Elena Çavuşesku'nun idamlarına ilişkin haberi veriyoruz. 25 Aralık 1989'da Nikolay Çavuşesku ve eşi Elena, olağanüstü bir askeri mahkemede yargılandılar. Kendilerine yöneltilen suçlamalar şunlardır:

1- Soykırım: 60 binden fazla kurban.

2- Halka ve devlet iktidarına karşı silahlı eylemler örgütleyerek devlet iktidarını zayıflatmak.

3- Binaların yıkımı ve tahrip edilmesi ile sayısız patlama yoluyla kamu mallarının yıkımı.

4- Ulusal ekonomiye zarar vermek ve ekonomiyi zayıflatmak.

5- Ülke dışındaki bankalara 1 milyar dolardan fazla para yatırarak ülkeden kaçmaya çalışmak.

Nikolay Çavuşesku ve Elena Çavuşesku, Romanya'ya ve Romanya halkına karşı işledikleri bu suçlardan dolayı idam ve mallarına el konulması cezasına mahkûm edildiler. Ceza kesindir ve yerine getirilmiştir."

Radyonun idamlara ilişkin haberi vermesinden sonra Eurovision aracılığıyla idamları duyuran Bükreş Televizyonu da radyoda okunan metnin aynısını geçti. Radyo ve televizyon, idamların nerede ve nasıl gerçekleştirildiğine ilişkin olarak ise hiçbir bilgi vermedi. Bu arada, AA AFP'ye dayanarak verdiği haberde, Nikolay Çavuşesku ve eşi Elena'nın kurşuna dizilerek idam edildiklerini bildirdi.

Siyasi gözlemciler, idam şeklinin henüz kesinlik kazanmamasına karşın, Romanya'da idamların, genellikle **"idam mangaları"** adı verilen özel bir birlik tarafından **"kurşuna dizilmek"** yoluyla gerçekleştirildiğini belirtiyorlar.

Romanya Televizyonu geçen hafta cuma günü Çavuşesku ile eşi Elena'nın yakalandığını bildirmiş, daha sonra bu haberi düzelterek Çavuşeskular'ın kaçtıklarını belirtmişti. Cuma akşamı tekrar Çavuşeskular'ın yakalandıkları bildirilmiş, ancak gece haber tekrar değişmişti. Cumartesi öğleden sonra ise Çavuşeskular'ın yakalandığı ve yargılanacakları duyurulmuştu.

CNN Televizyonu da Bükreş Radyosu'na dayanarak verdiği haberinde önce Nikolay Çavuşesku ve Elena Çavuşesku'nun idam edildiklerini duyurdu. CNN, daha sonra, idamların duyulması ile birlikte Çavuşesku yanlılarının teslim olmaya başladıklarını ve dün akşam saatlerinde yoğunlaşan çatışmaların yeniden hafiflediğini bildirdi.

Romanya'da Nikolay Çavuşesku'yu idam cezasına mahkûm eden **"olağanüstü askeri mahkeme"**, diktatörlüğe karşı 15 aralıkta başlatılan ayaklanmada şimdiye kadar 60.000 kişinin öldüğünü açıkladı.

Budapeşte Radyosu'nun haberinde, bu açıklamanın, eski diktatör ve eşini idama mahkûm eden mahkemenin gösterdiği gerekçeler arasında yer aldığı belirtildi.

Macaristan Radyosu, kendi kaynaklarına dayanarak bu sabah verdiği haberde, 70.000 kişinin öldüğünü bildirmişti.

Romanya Sağlık Bakanı ise yaptığı açıklamada bu rakamı **"abartılı"** bulmuştu.

Bu arada, devrik diktatör Nikolay Çavuşesku yanlısı sivil polislerin **(Securitate)** ülkenin ikinci büyük kenti Braşov yakınlarındaki dağlara çıktıkları belirtiliyor.

Ordu birliklerinin bu bölgede Securitate üyelerini ele geçirmek için operasyon başlattıkları, sivil polislerin kaç kişi olduklarının da bilinmediği kaydedildi.

Romanya Televizyonu, sivil polislerin hangi dağa kaçtıkları konusunda ayrıntı vermedi.

Macaristan Televizyonu ise yaklaşık 30.000 sivil polisin karşı saldırıya geçmek üzere beklediğini ileri sürdü.

Öte yandan başkent Bükreş yakınlarındaki bir cezaevinde isyan çıktığı, askeri birliklerin düzeni sağlamak için bölgeye gittiği kaydedildi.

Macar Radyosu, Bükreş'teki muhabirine dayanarak verdiği haberde, ayaklanan mahkûmların silahlı olduğunu belirtti.

Haberde, ayaklanmanın sebebinin kesin olarak bilinmediği, ancak Çavuşesku'ya bağlı gizli polisin, isyanın arkasında olabileceği kaydedildi.

Ulusal Kurtuluş Cephesi dün devrik devlet başkanı Nikolay Çavuşesku'nun kızı **Zoia**'nın yakalandığını açıkladı. Zoia daha sonra Rumen Televizyonu'na çıkartıldı.

AA'ya göre bazı kaynaklar, Zoia'nın zaman zaman babasının baskıcı yönetimine karşı **"bazı karşı çıkma belirtileri"** gösterdiğini kaydediyorlar.

Romanya eski gizli polis şefi **Mihail Pacepa**, anılarında Çavuşesku'nun kızı için **"kendi bağımsızlık oyununu oynayan dili tutulmuş küçük kız"** ifadesini kullandığını belirtiyor.

Çavuşesku yönetimi sırasında Romanya'nın Arap ve Afrika ülkelerinden gelen komandolar için kamp ve eğitim yerleri de sağladığı bildirildi.

AA'ya göre güvenilir kaynaklar, Bükreş'in doğusundaki Branesti'de bu kamplardan iki tane olduğunu kaydettiler.

Ulusal Kurtuluş Cephesi Konseyi'nin sözcüsü Iliescu, eski lider Nikolay Çavuşesku ve eşinin cuma günü tutuklandığını doğruladı, ancak devrik diktatö-

rün nasıl ve nerede tutuklandığını belirtmedi. KP Politbüro üyelerinin hemen tamamının da tutuklandığını bildiren Iliescu, **"Koşullar elverir vermez, hepsi yargılanacak"** dedi.

Federal Almanya ordusuna bağlı, 25 ton ilaç ve tıbbi malzeme taşıyan bir Boeing uçağının dün TSİ 14.30'da Bükreş Havaalanı'na indiği bildirildi.

Bu arada Romanya'ya 14 araç ve 65 kişilik personel gönderen Malta Kızılhaç örgütü de **"Securitate"**e (Gizli Polis) bağlı unsurların konvoylarına Arad ve Bükreş'te ateş açtıklarını bildirdi.

Iliescu Le Monde Gazetesi'ne verdiği demeçte, **"Sovyetler'den askeri yardım istemedik. SSCB Dışişleri Bakanlığı'yla sürekli temas halindeyiz ve bu konuda Sovyetler'le görüş birliği içindeyiz. Onlar da askeri yardımın gereksizliğine inanıyorlar"** diye konuştu.

Romanya'da halk ayaklanmasının başladığı kent olan Temeşvar'da gizli polis üyelerinin bir bölümünün teslim olduğu, geri kalanların ise direnmeyi sürdürdükleri bildirildi. Çavuşesku yanlılarının önceki akşam Bükreş tren istasyonuna saldırdıkları, ancak ordu birlikleri tarafından püskürtüldükleri de gelen haberler arasında.

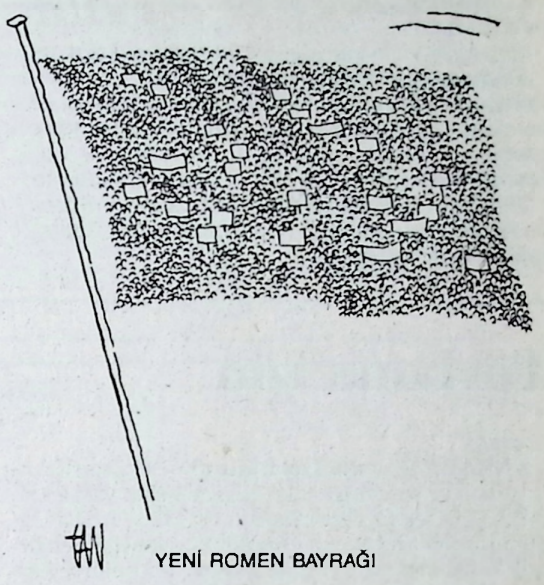

YENİ ROMEN BAYRAĞI

Oprea-Komik, Oprea-Trajik

ALİ SİRMEN *27 aralık*

25 aralık gecesi televizyonu izlerken, içimi ağlamak, gülmek, acımak, kızmak ve tiksinmekle karışık duygular kapladı. Hoş nice yıldır, herhalde alerjiden olsa gerek, belirli saatlerde televizyon bende tiksinti duygusu uyandırıyor hep.

Ama 25 aralık günü kadar bu duyguların hepsini bir arada ve yoğun biçimde yaşadığımı sanmıyorum. Emre Aygen'in ağır yaralanması haberi, daha gazetedeyken ulaşmıştı. Sevimli, kibar ve ölçülü Emre'nin başından vurulduğu duyulur duyulmaz sanki yıldırım düşmüştü gazeteye.

Gece haberleri izlerken, göz göze gelecekmişiz gibi Emre'nin görüntülerine bakmamaya çalışıyordum.

Sonra birdenbire, görüntüye Romanya Başbakan Yardımcısı, kanlı Elena'nın akrabası, Çavuşesku hanedanının güvenilir adamı Oprea'nın görüntüsü geldi.

Bağırıyor, yırtınıyordu Oprea, ağzına geleni söylüyordu Çavuşesku'ya. Söylediklerine bakılırsa, o kötü adamın hiçbir zaman yakını olmamıştı. Hiçbir zaman onu sevmemişti. Ama korkmuştu. Ülkesine kesinlikle dönecekti. Yeni iktidarın kendisini mutlaka dinlemesi gerekirdi.

Oprea telaşlıydı ve korku içindeydi.

Oprea canını kurtarmak için efendisini satmaya hazırdı.

Oprea'nın yırtınması komikti, Oprea'nın emrinde bulunduğu hanedana bu denli kolay sırt çevirmesi, efendisini böylesine büyük bir hızla satması tiksindiriciydi.

Ve bütün hanedanlar o görüntüyü seyretmeliydi.

Ekranda tiksindirici bir Oprea traji-komik vardı.

Oysa olaydan 48 saat önce, Oprea Ankara'da, Başbakan ile görüşüyor, hatta protokol kurallarını aşarak Çankaya'da TÖ tarafından kabul ediliyordu.

Sallanmakta, sarsılmakta, son saatlerini yaşamakta olan Çavuşesku yönetiminin önde gelen bir temsilcisi, Ankara'da protokol kurallarını aşan bir itibar görüyordu.

Bilgisizlik ile beceriksizliğin kol kola girip arabesk bir müzikle dans ettiği bir opera-komik sahnesiydi yaşanan.

O sıralarda Ergun Balcı da çanların Çavuşesku için çaldığını bildiren ve diktatörün devrilmesine ramak kaldığını haber veren yazısını dizgiye gönderiyordu.

Bay Oprea ise Ankara'da mutluydu. Son zamanlarda hiçbir yerde görmediği sıcak bir ilgiyle karşılanmıştı. Coştukça coşuyor, attıkça atıyordu. Romanya'nın vardığı noktayı birçok Avrupa ülkesi kıskanmaktaydı. Doğu Bloku ülkelerindeki gelişmeler Bükreş'i etkilemeyecekti.

TÖ güdümlü YA iktidarının Devlet Bakanı İbrahim Özdemir ise TC adına yaptığı konuşmada "Bugün Doğu Avrupa'dan esen rüzgârlar, yıllar önce Romanya'da başladı. Bugün Rusların Gorbaçov önderliğinde geldiği noktaya, Romanya çok daha önce Devlet Başkanı Nikolay Çavuşesku'nun önderliğinde geldi. SSCB'den bağımsız bir politika izleyerek Rumen halkının bugünkü çağdaş düzeyine gelmesini sağladı" diyordu.

Acaba orada bulunan ANAP ricalinden kaçı, bu inanılmaz, akıl almaz gaf karşısında çılgına dönüyordu? Yoksa hiçbiri ayırdında değil miydi olan bitenin.

İnsanı kahkahadan kırıp geçirecek, kakafoninin

ve bilgisizliğin atbaşı gittiği bir opera-komik sahnesiydi bu.

Oprea bile için için gülüyordu herhalde olanlara.

Romanya'da çok acı, çok trajik, ama sonucu sevindirici olaylar yaşanıyor. Bir dönem bitti bir dönem başlıyor. Orada bu kez yazgının değişmez olmadığını gösteren, ama aynı zamanda çok trajik sahneleri de içeren bir anti - trajedidir yaşanan.

Türkiye'de Ankara ve İstanbul'da ise Bay Oprea'nın bulunduğu her yerde, bir Oprea-komik, Oprea-trajik izledik hepimiz.

Batmakta olan bir rejimin son anlarında, iktidar boşluğunun simgesi olan bir başka rejimin üyeleriyle birlikte sahneledikleri bir ortak yapımdı izlenen Oprea - komik, Oprea-trajik.

25 aralık pazartesi gecesi, Bay Oprea bu oyunun son sahnesini TV kameraları önünde canlandırırken, kimbilir ülkenin kaç yerinde, kaç kişi tiksintiyi ta benliklerinin derinliklerinden duymuş ve çok kısa bir süre önce YA'nın elini sıkmış TÖ'ye konuk olmuş adama bakarak böööö diye kusma raddelerine gelmişti.

Türbana izin

29 aralık

ANKARA (Cumhuriyet Bürosu) — Üniversitelerde türban ve başörtüsü takılmasına ilişkin yasak kaldırıldı. Yüksek Öğretim Kurulu (YÖK), Yüksek Öğretim Kurumları Öğrenci Disiplin Yönetmeliği'nin değişik 7. maddesinin **"çağdaş kıyafet"** zorunluluğu getiren fıkrasını yürürlükten kaldırdı. Karar Adalet Bakanlığı Müsteşarı **Arif Yüksel**'in de üyesi olduğu YÖK Genel Kurulu'nca alındı. YÖK Genel Kurulu'nun aldığı kararları uygulamakla yükümlü olan YÖK Yönetim Kurulu şu üyelerden oluşuyor:

Prof. **İhsan Doğramacı** (Başkan), Prof. **Zeynep Korkmaz** (Başkanvekili), **Uygur Tazebay** (Başkanvekili), **Durmuş Yalçın** (Emekli Vali), **Lütfi Sel** (Emekli General), Prof. **Servet Bilir**, Prof. **Kamil Mutluer**, Prof. **Turgut Akıntürk** ve Prof. **İbrahim Aykaç.**

Bu üyeler aynı zamanda YÖK Genel Kurulu'nda da yer alıyorlar. Anayasa hukukçuları YÖK'ün bu kararının türban ve başörtü konusunda Anayasa Mahkemesi ve Danıştay'ın aldığı kararlara aykırı olduğunu belirttiler.

YÖK Başkanı Prof. **İhsan Doğramacı**, türbanın serbest bırakılmasından sonra yaptığı açıklamada, kılık kıyafet konusunda üniversitelerin kendi düşüncelerine göre karar alacaklarını söyledi. Doğramacı, **"Sakal şöyle olacak, baş böyle olacak gibi merkezi bir karar ortadan kalktı. Şimdi üniversiteler kendi düşüncelerine göre kararlarını alacaklar. Elbette alınan kararlarda Atatürk ilkelerine sadık kalınacaktır"** dedi.

Devlet Bakanı **Mehmet Keçeciler** de alınan son kararla Türkiye'de **"türban sorunu"**nun ebediyen çözüme kavuştuğunu söyledi. Keçeciler, dün Konya'da yaptığı açıklamada, YÖK Öğrenci Disiplin Yönetmeliği'ndeki değişiklik gereği, **"üniversite öğrencilerinin kıyafetine artık kimsenin karışamayacağını"** kaydetti.

YÖK'ün Öğrenci Disiplin Yönetmenliği'nin 7/h maddesinin ortadan kaldırılmasına ilişkin yönetmelik değişikliği, Resmi Gazete'nin dünkü sayısında yayımlanarak yürürlüğe girdi. 13 Ocak 1985 tarihinde yürürlüğe giren Yüksek Öğretim Kurumları Öğrenci Disiplin Yönetmenliği'nin 7. maddesine 8 Ocak 1987'de eklenen (h) fıkrası, **"yükseköğretim kurumlarının dershane, laboratuvar, klinik, poliklinik ve koridorlarında çağdaş kıyafet ve görünüm dışındaki bir kıyafet ve görünümde bulunanlara"** kınama cezası verilmesini öngörüyordu. Aynı fıkrada yer alan, **"dini inanç nedeni ile boyun ve saçlar örtü veya türban ile örtülebilir"** hükmü ise Gazi Üniversitesi öğretim üyelerinden Prof. Dr. Mustafa Altıntaş'ın açtığı dava sonucunda iptal edilmişti.

ANAP tarafından hazırlanan ve üniversitelerde dini inanç nedeniyle boyun ve saçların örtü veya türbanla kapatılmasını serbest bırakan yasa hükmü de eski Cumhurbaşkanı **Kenan Evren**'in başvurusu üzerine 1989 yılı başında Anayasa Mahkemesi'nce iptal edilmişti.

YÖK Başkanvekili **Uygur Tazebay**, Anayasa Mahkemesi'nin türban serbestisini getiren yasaya ilişkin iptal kararından yola çıkarak, öğrenci disiplin yönetmeliğinde değişikliğe gittiklerini söyledi. Tazebay, Anayasa Mahkemesi'nin 5 Temmuz 1987 tarihinde Resmi Gazete'de yayımlanan ve türban takılmasına olanak sağlayan 3511 sayılı yasanın 16. maddesinin iptaline ilişkin gerekçeli kararını anımsatarak YÖK Genel Kurulu'nca yürürlükten kaldırılan disiplin yönetmenliğinin 7/h maddesinin de aynı içerikte olduğunu söyledi. Tazebay, **"Genel kurulumuzda, Anayasa Mahkemesi bu maddeyi iptal ettiğine göre bu maddenin bizim yönetmeliğimizde bulunması uygun değildir denildi ve yönetmelikteki bu madde çıkarıldı. Zaten 1985 yılına kadar yönetmelikte böyle bir madde de yoktu. Şimdi 1985 öncesine dönülmüş olundu"** dedi.

"Anayasa Mahkemesi, bu kararını temmuz ayında açıkladı. Bu değişikliğe gidilmesi için neden bu kadar süre beklendi?" sorusuna, **"Bu kararı YÖK Yürütme Kurulu değil, genel kurul alır. Genel kurul da iki ayda bir toplanır. Bu konu genel kurulun önceki toplantısının gündeminde yoktu, gündeme yeni geldi"** yanıtını veren Tazebay, **"Konunun şimdi gündeme getirilmesinin siyasi yorumlara yol açıp açmayacağı"** sorusuna da **"İnisiyatif rektörlere bırakıldı"** karşılığını verdi. Tazebay, **"Rektör ita amiridir, her şeye yetkilidir. Bu maddede de öyledir"** dedi. **"Şimdi rektörler, kendi kişisel anlayışlarına göre bir uygulama sergileyebilirler mi?"** sorusuna, **"Rektörlerin ne yapacağını bilemem. Rektörler ne der bilemem, ama Anayasa Mahkemesi bu maddeyi iptal etmişti, biz de yönetmelikten çıkardık"** karşılığını veren Tazebay, **"Bu karar ile birlikte sizce türban sorunu çözüme kavuşmuş mudur?"** sorusuna da **"Bilemem efendim, bileme n"** karşılığını verdi.

YÖK'ün aldığı son kararı değerlendiren bir anayasa hukukçusu, alınan bu kararla üniversitelerdeki türban ve başörtüsü yasağının ortadan kaldırıldığı-

nı belirterek şunları söyledi:

"Türkiye bir hukuk devletidir. Hukuk devletinde hiç kimse kendisini anayasa dışında sayamaz. Siyasal kişilere, siyasal nedenli yanaşma amaçlı, hoş görünmeye dayalı ve kendi geleceklerini kurtarmaya yönelik düzenlemeler asla bağışlanamaz. Anayasa Mahkemesi'nin ve Danıştay'ın kararlarından sonra, ancak bu doğrultuda düzenlemeler yapmak gerekirken ve kaldırılan biçimi Anayasa Mahkemesi kararındaki ortama uygun durumu öngörmekteyken, birdenbire bu bendi kaldırmak her türlü çağdışılığa yeşil ışık yakmaktan başka bir şey değildir. Anayasanın 138 ve 153. maddesinin fıkrası yürürlükteyken cumhurbaşkanı bile böyle davranamaz. Memlekette savcılar var ise biçimsel yönden yetkili bir organın tasarrufu görünen bu kaldırmayı Anayasa Mahkemesi ile Danıştay kararlarına göre ve yukarıda sözü edilen anayasa maddelerini de değerlendirerek işlem yapmaları gerekir."

Öte yandan, üniversitelerin açılmasından sonra türban ve başörtüsü ile okullarına gelmek isteyen yüzlerce öğrenciye, yürürlükten kaldırılan bu disiplin hükmü uyarınca verilen cezaların da YÖK'ün bu kararı üzerine otomatikman ortadan kalktığı bildirildi.

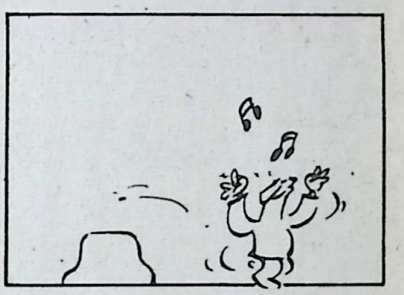

10 yılın en iyileri

30 aralık

Kültür Servisi — ABD'nin ünlü haftalık dergisi **"Time"**, son on yılın en iyi filmlerini ve en iyi kitaplarını seçti. Derginin 1980'li yılların filmleri arasında yaptığı değerlendirmede, Türkiye'de de gösterilen **"E.T."**, **"Kızgın Boğa"**, **"Prizzilerin Onuru"**, **"Benim Afrikam"**, **"Son İmparator"**, **"Berlin Üzerinde Gökyüzü"** ilk on film arasında yer alıyor.

"Time"a göre 1980'lerin en iyi on edebiyat kitabı arasında, Türkiye'de en çok satan kitaplar arasına giren **"Varolmanın Dayanılmaz Hafifliği"** ve **"Kolera Döneminde Aşk"** da bulunuyor.

Derginin 1980'lerin en iyi 10 filmi olarak niteledi-ği yapıtlar şunlar:

Martin Scorsese'nin 1980'de çevirdiği **"Öfkeli Boğa"**, bir dönemin ünlü boksörü **Jake La Motta**'nın yaşamını anlatıyor. Filmde Jake La Motta'yı **Robert De Niro**, büyük bir başarıyla oynuyor.

Steven Spielberg'in 1982'de çevirdiği ve şu anda hâlâ gişe rekorunu elinde tutan **"E.T."**, 1980'li yılların en büyüklerinden biri olarak niteleniyor.

"Kahire'nin Mor Gülü", **Woody Allen**'ın ünlü üçlemesinin ortanca filmi. 1985'te çevrilen **"Kahire'nin Mor Gülü"**, Allen'ın **"Zelig"** ve **"Radyo Günleri"** adlı filmlerinin arasında yer alıyor.

John Huston'ın 1985 tarihli **"Prizzilerin Onuru"** adlı filmi, mafya filmleri üstüne bir kara mizah niteliğinde. **Jack Nicholson** ve **Kathleen Turner** başrollerde.

"Benim Afrikam", **Sydney Pollack**'ın 1985'te çevirdiği ve **Meryl Streep**'le **Robert Redford**'ın oynadıkları bir film. **"Benim Afrikam"** uzun yıllar Kenya'da yaşayan **Karen Blixen**'in özyaşam öyküsü.

Terry Gilliam'ın yine 1985 tarihini taşıyan **"Brazil"** adlı filmi, bürokrasi üstüne acımasız bir taşlama.

David Cronenberg'in 1986'da çevirdiği **"Sinek"**, **"yetişkinler için bir başucu masalı"** olarak tanımlanıyor.

David Lynch'in 1986'da gerçekleştirdiği **"Mavi Kadife"** için ise **"Time"** Dergisi şu değerlendirmeyi yapıyor: **"Sinclair Lewis ile Mickey Spillane, Sandra Dee'nin oynayacağı bir film yazmaya kalksalardı, yazar-yönetmen Lynch'in bu filmi gibi bir şey çıkardı ortaya."**

"Son İmparator", İtalyan yönetmen **Bernardo Bertolucci**'nin 1987'de çevirdiği bir film. Filmin özellikle görselliğiyle göz kamaştırdığı ve **"son epik film"** olduğu vurgulanıyor.

Alman yönetmen **Wim Wenders**'in **"Berlin Üzerinde Gökyüzü"** adlı yapıtı geçen yılın ürünü. **"Time"**m değerlendirmesi şöyle: **"Fantezi ile belgesel, nitelikli sanat ile popüler sanat, Wenders'in yürek sızlatan peri masalında bütünleniyor."**

1980'lerin en iyi 10 edebiyat kitabı arasında ise Amerikalı yazar **John Updike**'ın 1981'de yayımlanan **"Tavşan Zengin"** adlı romanı, Perulu yazar **Mario Vargas Llosa**'nın 1982'de basılan **"Julia Teyze ve Senaryo Yazarı"** adlı romanı, Nobel Edebiyat Ödülü sahibi **Isaac Basheviş Singer**'in 1982'de çıkan **"Toplu Öyküler"**i, yine Nobel sahibi Amerikalı yazar **Saul Bellow**'un 1984'te yayımlanan öykü kitabı, **Çekoslovakyalı yazar Milan Kundera**'nın **"Varolmanın Dayanılmaz Hafifliği"** adlı romanı, Amerikalı kadın yazar **Anne Tyler**'ın **"Kazara Turist"** adlı romanı, **Philip Roth**'un 1985'te basılan ve gerçek ve düşsel kişileri iç içe anlattığı **"Zuckerman Bound"** adlı üçlemesi, Amerikalı yazar **Tom Wolfe**'un **"Gösteriş Şenliği"** adlı romanı, Kolombiyalı Nobelli yazar **Gabriel Garcia Marquez**'in **"Kolera Döneminde Aşk"** adlı yapıtı ve **E.L.Doctorow**'un bu yıl yayımlanan **"Billy Bathgate"** adlı kitabı yer alıyor.

Havel, Cumhurbaşkanı

30 aralık

PRAG (Ajanslar) — Çekoslovakya'da ünlü muhalif ve oyun yazarı **Vaclav Havel**, parlamentonun dün yapılan oturumunda oybirliği ile cumhurbaşkanlığına seçildi.

Çekoslovakya Parlamentosu dün **Aleksandr Dubçek**'in başkanlığında toplandı. Parlamento daha sonra, Çekoslovakya Televizyonu'ndan naklen yayımlanan oylamaya başladı. Cumhurbaşkanlığı için tek aday olan Vaclav Havel, 323 üyeli ve Komünist Parti ağırlıklı parlamentonun tüm üyelerinin oylarını alarak cumhurbaşkanı seçildi. Havel'in cumhurbaşkanı seçilmesini televizyondan öğrenen halk sokaklara dökülerek sevinç gösterileri yaptı. Havel'in cumhurbaşkanlığı açıklandıktan sonra 20 pare de top atışı yapıldı.

Çekoslovakya'da 41 gündür süren reform fırtınası, eski yöneticilerin bir bir görevlerinden gitmesine neden olmuştu.

53 yaşındaki Vaclav Havel, Çekoslovakya'nın daha önceki sert yönetimine karşı muhalifliği ve yazdığı oyunlarla tanınıyordu. Havel, oyunlarında ve yazılarında yönetimi eleştirdiği için 8 yıl hapis yatmış ve Çekoslovakya'nın ünlü muhalif grubu Sivil Forum'un fiili (de facto) lideri olmuştu. Havel, eski cumhurbaşkanı Gustav Husak'ın istifasından sonra ülkede serbest seçimler yapılana kadar cumhurbaşkanı olabileceğini söylemişti.

Vaclav Havel, cumhurbaşkanı seçildikten sonra yaptığı konuşmada, **"Sizi hayal kırıklığına uğratmayacağım. Ülkeyi, serbest seçimlere götüreceğim"** dedi. Başbakanlık bürosunun bulunduğu Hradcany Kalesi'nin avlusunda toplanan kalabalığa konuşan Havel, **"Devrimimizin yüzünün kirlenmemesi için serbest seçimlere geçiş, barışçı ve yumuşak bir şekilde olmalıdır. Bu hepimizin görevidir"** şeklinde konuştu.

Bu arada Sovyetler Birliği Dışişleri Bakanlığı Sözcüsü **Genadi Gerasimov**, Dayanışma Sendikası lideri **Walesa**, Fransa Cumhurbaşkanı **Mitterrand**, İtalya Cumhurbaşkanı **Cossiga**, Batı Almanya Cumhurbaşkanı **Weizsaecker** ve Başbakan **Kohl**, Sosyalist Enternasyonal Başkanı **Willy Brandt**, Havel'i ilk kutlayan liderler oldular.

Bolluk Hilali

VEHBİ BELGİL *30 aralık*

Bitki, hayvan, insan, her canlı, doğanın iki yasasının egemenliği altında: Yaşamını sürdürmek, neslini çoğaltmak. Canlı, bunu yapabilmek için her an "çözüm" bulmak zorunda. **Çözüm bulamayan canlı yok oluyor.** Nedir çözüm? Yaşamı güçleştiren etkenleri yok etmek veya yararlı hale getirmek. Soğuk, yağmur ve kardan korunmak için canlı, başını sokacak delik arıyor veya yapıyor. Fazla suyun zararını ise olumluya çeviriyor.

Ve bu çözümlerin toplamı **"kültür"**ü, **kültür de uygarlığı** oluşturuyor. Buna göre **"Uygarlık, doğanın olumsuz güçlerini olumluya çevirmektir"** diye tanımlanabilir.

Evet kültür demek, çözüm demektir. Bildiğiniz her şey bulmanızı kolaylaştırıyor. Bildiklerimizi ne işlerde kullandığımız üzerinde biraz düşünürsek sözün doğruluğunu anlarız. O halde, uygarlık, çözümler toplamı oluyor.

İlk uygarlıkların **su kenarlarında** gelişmeye başladığını tarih gösteriyor: Nil kıyısı, Dicle kıyısı, Fırat kıyısı. En eski uygarlığın da **Dicle** ve **Fırat**'ın aşağısındaki **Sümer'de** başladığını son çalışmalar ortaya çıkardı. Peki, ondan önce ne vardı? Kimi düşünüre göre Sümer'den önce, Ganj kıyısında başka bir uygarlık vardı. Sümer uygarlığı, uygarlığın ilk ürünlerini oradan almış olabilir. Ancak bu husus henüz tam açıklığa kavuşmuş değil. Hatta ona bakarsanız Ganj ile Çin ve Japonya arasındaki ülkelerin de kendi uygarlıklarını yaratmış olabilecekleri kolaylıkla kabul edilebilir. Bölge insanları, uygarlığın ürünlerinden yararlanmak için herhalde Avrupalıları beklememiştir. Çünkü oralardaki insanlar da doğanın olumsuz güçleri ile savaşmak zorunda idiler. Aksi halde yaşamlarını sürdüremezlerdi. Ama işin bu yanı henüz açıkça bilinmiyor. Avrupalı düşünürler için kendi uygarlıklarının nereden geldiği önemli oldu hep. Çalışmalar hep bu alanda yoğunlaştırıldı.

Avrupa için uygarlığın beşiği eski **Yunanistan.** Bunu kimse yadsıyamaz. Yunanistan'ın Ortak Pazar'a girmesi sırasında bu ülkeye yapılan pohpohlu karşılama bunun göstergesi.

Ancak uygarlık üzerindeki düşünceler çoğaldıkça, bunun bir tür zincir olduğu ve her ülkenin zincire bir halka eklediği anlaşıldı. Evet eski Yunanistan, göz kamaştırıcı uygarlığını Antikçağ ülkelerinden, yani Fırat-Dicle arası ülkelerden, **Mısır'dan, Finike'den, İsrail'den, Batı Anadolu'dan** almış, fakat buna çok büyük katkıda bulunmuş. Yunan düşünürlerinin hemen hepsinin Dicle-Fırat arası ülkelere, Mısır'a ve öbür ülkelere gidip geldikten sonra "filozof" olmalarının bir nedeni bu... **Platon,** şöyle dememiş miydi: "Antikçağ ülkeleri, kurbağaların ve karıncaların bir göl çevresinde toplanmaları gibi Akdeniz çevresinde toplanmışlardı." **O zamanlar, dünya demek Akdeniz ve çevresi idi** (Platon, Phaedo, 109 B).

Fırat, Dicle, Nil gibi nehir ülkelerinde başlayan uygarlığın önemi 19. yüzyılın arkeolojik kazılarından sonra anlaşıldı. Amerikalı Doğu Bilimci **James Henri Breasted (1865-1935)** bu uygarlık beşiğine **"Bolluk Hilali"** adını vermişti. Bilgin, düşüncesinin kolay anlaşılabilmesi için bir de resim yapmıştı: Güneydoğu Anadolumuzun **Harran Ovası**'nın biraz yukarısına sırtını dayamış bir hilal resmi idi bu. Hilalin bir sivrisi Nil Deltası'na, öbür ucu İran Körfezi'nin kuzeyine dayanıyordu. İç kısmı ise Arabis-

tan'ın kısır kum çöllerine bakıyordu.

Breasted'in bölgesi, çok daha büyük bir bolluk kaynağına sahipti: **Petrol kaynaklarına...** Fakat kimse bunun farkında değildi. Daha doğrusu herkes farkında idi de gereğince yararlanamıyordu. Topraktan kendiliğinden fışkıran petrolü, halk pişirme, ısınmada kullanıyordu. Asfalt, **Babil, Ninova, Sümer, Akad...** kentlerini kuşatan kale duvarlarının tuğlalarında harç diye kullanılıyordu. Ama işte hepsi bu kadar... Zamanın uygarlık düzeyi bu "kudret helvası"ndan yararlanma olanağı vermiyordu.

"Bolluk hilali" kaç milyon kişiyi barındırıyordu? Fazla bir şey değil sanırım. Ama yeni hilal, petrol hilali, bütün dünyayı barındırıyor. Ekmeğini petrol ürünlerinden çıkaranların sayısını tam çıkaramazsınız. Önce petrolden yapılan plastik türünden 200'den çok maddeyi düşünelim. Bunların her biri için binlerce fabrika, bunlarda çalışan milyonlarca kişi. Sonra bunları satanlar, taşıyanlar, kullananlar...

Oto sanayiini düşünelim, traktörleri, kamyonları, otobüsleri, petrolle işleyen trenleri. Sonra uçakları ve uçakçılığı... Gemileri, savaş gemilerini, ticaret gemilerini ve geminin her türünü.

Petrolün ne büyük bir nimet olduğunu 1973-74 petrol krizinden sonra dünya iyice anladı. İsrail'e kızan Arap şeyhleri petrol fiyatını bir anda 4 kat arttırınca ülkeler ne yapacaklarını şaşırdı. Hatta büyük dostumuz (!) Amerika, Körfez ülkeleri ile Arabistan'a savaş hazırlıklarına başladı. Arapların tepkisi, "Bütün kuyuları ateşe verir, dünyayı cehenneme çeviririz. Yine kendiniz zarar edersiniz. Bütün ekonomileriniz çöker" oldu.

İran Şahı da aynı tepkiyi gösterdi ve "Petrolden önce binlerce yıl hep keçi peyniri ile yaşıyorduk. Gene yaşarız" dedi.

Körfez emirlikleri, şimdi kumlar içinde meyve, sebzenin âlâsını yetiştiriyor, Körfez saraylarında binbir gece yaşamı sürüyor. Bu görkem ne kadar sürer? Kimse bilmiyor. Birçokları, çölde yetiştirilen bir kilo domatesin bir kilo altın fiyatına mal olduğunu ileri sürüyor. Petrol bitince ne olacak? Ama bitmiyor işte. Yeni kuyular ekleniyor eskilere.

Mezopotamya ülkeleri tarih sahnesinden çekildikten sonra, bölge, susuz da yaşanabileceğinin örneğini verdi. Ama bu su başka suydu, deniz suyuydu. Abbasiler döneminde Mezopotamya'ya yine altın akıyordu: Güneydoğu Asya, Uzakdoğu, Endonezya, Hindistan, Seylan, Çin Hindi ülkeleri ile baharat, ipek, çay ticaretinden. Binbir gece masallarının Sindbad'ı deniz ticaretinde milyonlar kazanıp yeni seferlere açıldıktan sonra daha da büyük bir servetle geri dönmüyor muydu? Ünlü **Harun Reşid**'in sarayı görkemini neye borçlu idi?

Hıristiyan Avrupa Müslüman Arapların cebini dolduruyor ve buna çok kızıyordu. Sonunda Batı'ya giderek Doğu ticaretini eline geçirdi karavel tipi gemilerle. Her rüzgârda gidebilen hafif gemilerle... Amerika bu sayede keşfedildi. Kürekli gemilerle Amerika'ya gidilemezdi. 50-60 kürekçisi, mürettebatı, bunların yiyecekleri, içecekleri nasıl taşınabilirdi aylar sürecek bir yolculukta? Karavel, küreği gereksizleştiriyordu. Colomb üç karavel ile Amerika'ya gitmişti. Vasko dö Gama, gezilerinde bunları kullanmıştı (caravelle). Biz Türkler, karaveli , eşsiz bir savaş aracı olarak kullandık.

Yukarıda belirtiğimiz gibi Breasted 1935'te öldü. Petrol o tarihten biraz önce dünya ticaretinde söz sahibi olmuştu. Üstat şimdi yaşasıydı, bolluk hilali adını petrol hilaline çevirirdi. □

TÜRKİYE'DE VE DÜNYADA 1989

OCAK

1. Carettalar bu yıl yumuşak korunacak. / Harbie Mann geliyor. / Yalçın Küçük'e işkenceye takipsizlik. / Muayene ücretlerine zam. / Yılın ilk zammı yurtdışı telefona.
2. Ekmekçi kalp krizi geçirdi../ Hint birlikleri Sri Lanka'dan çekiliyor. / Turban tesisleri özelleştiriliyor. / Türkiye'ye verilecek 2 uçak tahrip edildi.
3. Önder Baloğlu Gezeteciler Derneği Başkanı. / Cengiz Polatkan Ödülleri açıklandı. / Çaybank tasfiyesi durduruldu. / Ermenistan'da enkaz altından 17 kişi. / Faizler başaşağı. / Fidyeciler Horzum'un yerine Reyhan'ı kaçırdı. / Guatemala'da deniz kazası: 57 ölü. / İsmail Gülgeç Centre Naturopa Takviminde / Müzelere zam / Osmanlı arşivi açılıyor. / Sac ve demirde yeni fiyatlar / YSK'dan yerel seçim genelgesi.
4. Ankara'da ithal kömüre zam. / 5 ayda 68 baba tahliye edildi. / Gazeteci Özcan Özgür'e 2 ay hapis. / Irkçı patlama Pekin'e sıçradı. / Dündar Kılıç kanıt yetersizliğinden beraat etti. / Otoya ilk zam yüzde 10'u aştı. / SHP süper dondurmaya iptal davası açacak.
5. ABD - Libya havada kapıştı. / Asil Nadir Fruco'yu satın aldı. / 1988 enflasyonu yüzde 74.4. / İndra Gandi'nin katillerinin idamı. / Horzum Hürriyet ve Sabah'a dava açtı. / Özal'a Erdem darbesi. / Rengim Gökmen istifa etti.
6. Doğan 15.6 milyon. / Haldun Dormen TODER Başkanı. / Sansürsüz film festivali. / THK uçakları da zamlandı.
7. Devlet faizi yüzde 58.44. / Horzum'un yurtdışına çıkışı yasaklandı.
8. DGM Halit Çelenk için Yargıtay'a başvurdu. / Mehmet Eymür - Dündar Kılıç düellosu. / Muammer Aksoy: Hukuk devleti tehlike altında.
9. MİT'in telefon dinlemesine tepki.
10. ANAP'ta tek seçici yine Özal. / Arsen Gürzap istifa etti. / Dört kitap toplatıldı. / Evren: YÖK çağdaştır. / Hayaliciye hapis yasası geri çekiliyor. / Kazıklı Marina'ya tepki. / Lübnan'da karşılıklı katliam / Plastik Sanatlar Ödülleri. / 88'de 120 bin oto üretildi. / USAŞ'ın yüzde 70'i SAS'a satıldı. / Atilla Taşdemir Dışbank'a yeni genel müdür. / Gorbaçov partiyi uyardı. / Küba askerleri ayrılmaya başladı.
12. 1402'liklere Meclisten umut yok. / Türkiye borçlanmada birinci. / Yine Kastelli paniği.
13. Anayasa Mahkemesi senatonun yerini alıyor. / İrtica iddiasına DGM savcılığı soruşturma açtı. / Mersin pürüzü sürüyor. / Petersberg bugün ayrılıyor. / Reklam ödülleri. / Tasarruf kesintileri artırıldı.
14. Düşünce suçlusu okuldan atıldı. / Ecevit yarın DSP Başkanı. / Emek Dünyası toplatıldı. / İlhan Selçuk'a özel onur ödülü. / Köprüden 6 ayda %70 gelir. / SEKA'da anlaşma sağlandı. / Süperler dernekleşti.
15. Basını sınırlayan yasalar. / Bebek Marina'ya hayır kampanyası. / Cumhuriyet okur anketi. / Kok kömüründe yüzde 8-10 indirim. / SEKA'da yarın işbaşı. / Sözen ve Aktuna SHP'ye girdi.
16. Acele koli servisi başlıyor. / Vanuatu ve Kongo sermayesi Türkiye'de. / Atilla Aytek kendisi için soruşturma açılmasını istedi.
17. Çin'de devlet konutları özelleşiyor. / Dolar 1.85 mark. / Kâğıt zamları durmuyor. / Şeytan ayetleri yakıldı ve toplatıldı. / TÜBİTAK Teşvik Ödülleri verildi. / 26 hayalici hesap veriyor.
18. Muzaffer Erdost'a beraat. / Kazıklı Marina için dava. / Rahşat Ecevit Genel Başkan Yardımcısı. / Resmi Gazete'ye rekor zam. / Yusuf Özal Sabah'a tazminat davası açtı.
19. Anadolu liseleri paralı oluyor. / Asil Nadir Gelişim Yayınları'nı satın aldı. / İpliğe 15 günde 2. zam. / Marcos ölüm döşeğinde. / Miami'de siyahların ayaklanması.
20. Avukat İbrahim Açan'ın tutukluluğuna itiraz. / Tariş direnişinin yazarına 6 ay hapis. / 700 milyon dolarlık ihale Lockheed'in. / Yugoslavya'da yeni Başkan Ante Markoviç.
21. Asil Nadir Güneş'i de satın aldı. / Bush'la 4 yıl. / TRT Müzik Ödülleri'nin sahipleri belirlendi. / TRT brifingi 9 şubatta.
22. İstanbul modern konser salonuna kavuşuyor. / Kitaba toplatma yayıncıya gözaltı. / Yayıncıya 15 yıl hapis istemi.
23. ABD ve Fransa'da borsa skandalları. / Sakal-ı Şerif kutusu 16.5 milyona satıldı.
24. Arif Sağ yargılandı. / İmren Aykut: Basın halkı kışkırtıyor. / Yavuz Canevi emekliye ayrıldı. / Hüsamettin Cindoruk bir günde 5 kez yargıç önüne çıktı. /Grevci işçiler fişleniyor. / İki yayıncıya tutuklama. / Şemiler dosyası savcılıkta. / 23 hayaliciye tutuklama.
25. DGM Savcısı Ülkü Coşkun hakkında şikâyet. / DSİ'de 1150 kişi işini kaybetti. / Ermenistan yine sallandı. / İsmet Küntay Tiyatro Ödülü "Afife Jale" ile Nezihe Araz'ın. / Limon Yazı İşleri Müdürü yargılandı. / Tülomsaş'ta bin işçi viziteye çıktı. / 3 hayalici yakalandı. / Yalçın Küçük gözaltında. / Yapışık ikizler ayrıldı.
26. Çin ve Vietnam Kampuçya için anlaştı. / Öğrenci affında son başvuru tarihi 27 Mart. Y. Thatcher-Vuralhan buluşması. / Nurettin Yardımcı'ya 2. Leopold Nişanı.
27. DYP'de 84 aday adayı başvurdu. / Kartal Demirağ'ın cezası onaylandı. / Kaya Erdem için suç duyurusu. / İHD: Siyasal suç sanığını polis sorgulamasın.
28. Recep Ergun soruşturması Genelkurmay'da.
29. ABD; başkan adayı Lyndon Larouche hapse mahkûm oldu. / Sanat Kurumu ödülleri.
30. İngiliz arşivinde Adnan Menderes dönemi.
31. böbrek skandalı büyüyor. / Meclis bugün açılıyor. / Oliver ödülleri verildi. / Hüseyin Özalp DYP'den istifa etti.

ŞUBAT

1. Amerika müzik ödülleri. / Abdi İpekçi Barış ve Dostluk Ödülleri verildi. / Mutfak 300 bine dayandı. / North sonunda yargı önünde. / Siyasi göçmen Nurettin Yalçın'a tahliye.
2. ABD üslerini yeniliyor. / Bütçe açığı 3.5 trilyon. / Jolker'ler tabancayla öldürüldü. / Siyasi hükümlülere hücre yaygınlaşacak.
3. Adımlar toplatıldı. / Başkomutan Victor Kulikov görevinden alındı. / Hanri Benazus naylon faturadan aranıyor. / Sarp kapısından SSCB'ye turist. / THY'ye

rekor ceza 2.5 milyar. / Yüksek Güvenlik Konseyi kuruldu.
4. İlaca zam. / Palme cinayetinde yeni kanıtlar.
5. Dünyada kokain patlaması. / İlaca zam Danıştay'da. / Ferit İlsever'e pasaport engeli.
6. Denktaş Vasiliu görüşmesi.
7. İbrahim Aksoy SHP'den iki yıl ihraç edildi. / Bedelli askerlik 5 milyon lira oldu. / Çırağan'ın duvarları yıkılıyor. / SSCB-Çin arasında uzlaşma sağlandı. / Tekelleşmede AT standardını aştık. / Yeni Demokrasi toplatıldı.
8. Feyzullah Ertuğrul Eğit-Der'in yeni Genel Başkanı. / Japonya'da borsa depremi. / Özgür Gelecek'e el kondu. / Adnan Çağlayan Şişe-Cam'ın yeni genel müdürü. / Turist sayısında yüzde 46'lık artış oldu. / Türban iptale gidiyor. / Yüzyılın definesini kaçıran yakalandı.
9. Amerikan uçağı düştü, 144 ölü. / İçişleri Bakanı, belediye başkanı atayamayacak. / Menteşoğlu kardeşler hayaliden DGM'de. / Franz Shönhuber: Türkiye AT içinde yer alamaz.
10. Asil Nadir deniz yolu taşımacılığında. / Kastelli resmen çöktü.
11. Sözleşmeli personele gecikmiş zam çıktı.
12. Fransa'da Türk Sinema Günleri. / Doğu Perinçek, Tuzla olayında MİT ajanı vardı.
13. MÇ üçüncü kez yargı önünde. / Macaristan çok partiye geçiyor.
14. Hava limanı yap-işlet-devrette. / Ve MÇ serbest bırakıldı.
15. Cem Duna'ya soruşturma. / Evren'in Asya gezisi yarın başlıyor. / İHD Avrupa İnsan Hakları Ödülü'ne aday. / İran'da idam furyası.
16. 61. Oscar adayları belli oldu. / Maliye ordusu sürek avında. / Şeytan Salman'ın kellesine ödül.
17. Süper dondurma yasallaştı. / Eyüp Can Avrupa şampiyonu. / Playboy'a 25 milyon muzır cezası. / Sosyal Demokrat Parti kuruldu. / THK 64 yaşında.
18. Tuzla operasyonu 5. adam da öldürüldü. / Halkevleri 57 yaşında.
19. Enflasyonda rekor yine Türkiye'de. / Salman Rüşdü özür diledi.
20. Mehmet Altınsoy Güvenpark davasında mahkûm oldu. / Faruk Ertunç'a ödül. / İstanbul'da ekmek sıkıntısı. / Yeorgios Koskotas ABD'de sorgulanacak.
21. Altın piyasası açılıyor. / Selüloz ve Kâğıt Vakfı kuruldu.
22. Hanri Benazus yeniden yargılanıyor. / Çek yazara 9 ay hapis. / Emek Dünyası Yazı İşleri Müdürüne 6 yıl. / Evren bugün Hindistan'da. / Kastel İnşaat'a haciz. / 8 ilde olağanüstü hal uygulaması sürecek.
23. İETT otobüsleri hız kesti. / Litvanya'da resmi dil Litvanca oluyor. / Özal Tokyo'da. / Tutuklu yakınları açlık grevinde. / Çekoslovakya'da muhalife hapis cezası.
24. İmparator Hirohito defnedildi. / Pakistan Ankara'ya füze yapımı önerdi. / Sümerbank'ta toplusözleşme. / Türkeş: 12 Eylül bize karşı yapıldı. / Yargıtay iki kitaba imha kararını onayladı.
25. Cezayir'de yeni anayasa onaylandı. / Jumbo jet havada delindi 16 yolcu kayıp.
26. Ortaköy Kültür Merkezi kapatıldı.
27. Gorbaçov Humeyni'ye işbirliği önerdi. / 10 bin Afgan askeri mücahitlere katıldı.
28. ETO Başkanı Oğuz Türkmen istifa etti. / Karikatür ve Mizah Müzesi açıldı. / Orhan Apaydın anılıyor.

MART
1. Arçelik ve TMO zam yaptı.
3. Tıp Hizmet Ödüllerini kazananlar belli oldu. / Otomobile yılın ikinci zammı. / Türkiye Eurocontrol'ün 10. üyesi. / YSK'dan Özal'a yine ret. / Yeme zam. / İHD yöneticileri yargılandı. / Otosan da zam yaptı.
4. Playboy ve Brova'ya 76 milyon ceza. / Renault'ya zam. / Sosyalist Öğrenci toplatıldı. / Sözleşmeliye zam. / Süleymaniye'de şeytan mitingi. / THT resmen kuruldu.
5. Tarlabaşı resmen açıldı.
6. Bostancı - Maltepe sahil yolu açıldı. / İndependenta taşındı. / Türk filmleri Fas Festivali'nde.
7. F-16 tesisleri açıldı. / Zam dalgası patladı.
8. Marie Claire muzır bulundu. / Medya Güneşi toplatıldı. / TCDD'de sözleşme. / TKP davasına yeniden başlandı. / Türban iptal. / YÖK'den Bezm-i Alem'e izin yok.
9. Dolar zirvede 1985 lira.
10. Dolar 2 bine vuruyor. / Papandreu için gensoru verildi. / Sarp'tan ilk turist kafilesi.
11. 6 polise işkence davası açıldı. / Haldun Taner Öykü Ödülü Kürşat Başar'ın / 79 şirkete hayali belge soruşturması.
12. Av Zamanı'na büyük ödül. / Eurovision'a Bana Bana şarkısı gidiyor. / YSK'dan TRT'ye ret.
13. Altın ithalatı %74 daraldı.
14. Adımlar toplatıldı. / Topkapı Tifdruk'ta grev kararı.
15. Harp-İş işçilerinin eylemi büyüyor. / İnşaat demirine %9 zam.
16. Ferhan Şensoy'a ödüllerin en büyüğü. / Türbana 6 tutuklama. / 17. 5 dergiden 6 kişiye 6'şar yıl hapis cezası. / Muzaffer İlhan Erdost yargılandı. / İşçi eylemleri yurda yayılıyor. / Ve dolar 2 bini aştı. / Yalçın Küçük DGM'de.
18. Harb-İş sakal ve yemek boykotunda. / 87 şeriatçı gözaltında. / Süper dondurma için iptal başvurusu.
19. Torumtay ABD'de.
20. Adımlar'dan 5 kişi gözaltında. / TKGV'ye soruşturma. / Türkiye Güzeli seçildi.
21. Dev-Sol dava dosyaları çalındı. / 2000'e Doğru toplatıldı. / Muzır bulunan kitaba beraat.
22. Demir zammı müteahhidi vurdu. / 24 bin işçinin grevine yasak.
24. Ercan Vuralhan davası Yargıtay'dan döndü.
25. Türk-İş: ANAP'a tek oy yok.
26. Gazeteci Süleyman Coşkun tahliye oldu. / Hasan Heybetli tutuklandı.
27. Halil Şıvgın: Üzerimizden silindir geçti.
28. İlk ceza gazete kâğıdına. / İlk zam demir-çeliğe. / RP 5 ilde kazandı. / Türk-İş: Halk cevabını verdi. / Türkiye seçimleri sürpriz etki yaptı.
29. Bitlis'te SHP kazandı. / Petrol fiyatları yükseliyor. / Teba'dan zam. / YSK Özal'ı esefle karşıladı.
30. Dünya Solu toplatıldı. / Meclis kana bulandı. / Piyasa altın fiyatını düşürdü.
31. Burgu imhadan kurtuldu. / Evren ve Özal'a büyük darbe. / Pulitzerler açıklandı. / TİTİBANK İmpexbank oldu. / Yağmur Adam'a Oscar yağmuru. / Yahya Demirel beraat etti.

NİSAN
1. Bezm-i Alem'e Danıştay'dan ret. / Emek Dünyası kapatıldı. / Ergun'a suikast davası başladı. / Namibya artık bağımsız. / Narin yeniden TSD Başkanı. / Pet-

role, şekere zam.
2. Kuşadası'na inşaat yasağı. / Sovyet arşivleri açılıyor.
3. Ariane fırlatıldı. / Yaser Arafat Devlet Başkanı.
5. Simit 300 lira oldu.
6. THY'nin 31. uçağı geldi. / TV reklamlarına yeni sansür.
7. Altan Erbulak Ödülü.
8. Dayanışma artık yasal.
9. Moda Sineması'na kundak.
11. Dalan reklam şampiyonu. / İşte Apo röportajı aklandı.
12. Kim İl Sung'dan fetva: Rüşdü ölmeli.
13. Ersöz yeniden MESS Başkanı.
15. 1. Çocuk Oyunları Şenliği.
16. Altın Lale Filmin Adı Yok'un.
18. İstanbul'da ekmek üç yüz lira.
19. Adnan Kaşıkçı İsviçre'de tutuklandı.
20. IMF de isyan ettirdi.
21. Bayan Mitterrand Iraklı Kürtler için geldi. / Fueloilde zamma devam. / Sabahattin Ali Ödülü, Durak'ın.
22. Dil Derneği 2 yaşında.
24. Atatürk Barış Ödülü Japon prensin. / Enis Karaduman firar etti. / Küçükçekmece'de radyasyonlu çay şoku.
25. Alüminyum ve bakıra zam. / Anayasa mahkemesi 27 yaşında.
26. Özal istedi Duna gitti.
28. İsmail Beşikçi beraat etti. / Bülent Dikmener Ödülleri dağıtıldı. / İplik ve yağa zam. / Kâğıda zam. / Danielle Mitterrand Türkiye'de.
29. Altan Erbulak Ödülü, Rasim Öztekin'in. /Korhan Yurtsever kendi filmini yaktı.
30. Urfalı Başkan Halil İbrahim Çelik serbest.

MAYIS
2. 1 Mayıs dayak kurşun kan.
3. Babıali'nin Pravdası Davası Yargıtay'da. / 1 Mayıs'a Meclis sorgusu.
4. Boruya %36 zam. / Demirkent polisin gazeteci dövmesini kınadı. / Demir Çelik'te grev başlıyor.
6. İbrahim Halil Çelik hakkında suç duyurusu.
9. ABD'de Türk casus yargılanıyor.
14. 1 Mayıs için 24 tutuklama daha. / Çaya da zam geldi.
15. Dünya Bankası Başkanı Ankara'da. / Doktorların eylem haftası.
17. Bayrampaşa Cezaevi'nde isyan.
19. Atatürkçü Düşünce Derneği kuruldu.
21. Bursa'da ekmek 400 lira.
23. Bulgar askeri Türklere ateş açtı: 6 ölü. / Dolar 2 mark sınırı aştı.
25. Benazir Butto Ankara'da. / Demir Özlü'ye ödül töreni.
26. Ağca 2001'i bekliyor. / Arcayürek ve Gönensin mahkûm oldu.
28. 61 Anayasası 20 yıl dayanabildi.
29. ANAP yüzde 21.80 oldu. / Beyaz gömlekler çıkıyor.
30. Atilla Aytek'e dava. / Demire zam.
31. Danıştay Özal'ın itirazını reddetti.

HAZİRAN
2. Ayşe Romey'e Alman ödülü. / 1. Uluslararası Rock Ödülleri verildi.
8. Bilge Erol'un cezası bozuldu.
9. Bizim radyo susuyor.
14. Cindoruk yargılandı.
15. Askerlik yakma kaldırıldı.
16. Dolar 2150 lira.
24. Bakırköy'e özel radyo istasyonu.
28 Ataol Behramoğlu döndü.

TEMMUZ
2. Çeşme 4. Müzik Yarışması yapıldı.
5. Albay North'a üç yıl hapis.
21. Demire yüzde 6 zam.
23. Banliyöye yüzde 75 zam geldi. / Barolar vesayet altında.
25. 4. Dikili Festivali başladı.
28. Üsküp Karikatür Yarışması'nda Atilla Özer'e özel ödül.

AĞUSTOS
2. 6 yılda 40 rehine 8 infaz. / Askeri şûra toplandı.
4. Bedava süt için 153 kişi başvurdu.
6. 1 Ağustos Genelgesi'nde değişiklik.
10. 9 yılda 1385 Türk sığınma istedi.
11. Beyoğlu'nda kitap günleri başladı.
15. Askeri uzay mekiği görevinde döndü. / Aziz Nesin açlık grevinde. / Beyaz eşyacıdan zamda ısrar: %10.
20. Altın Çınar Müzik Ödülü Grup Merdiven'in.
27. Ankara ve Muğla'da açlık grevleri sürüyor.

EYLÜL
1. Hürriyet-Asil Nadir pazarlığı tartışması. / Göçmenlere kira yardımı başladı.
2. Susuzluk tehdit ediyor. / Üniversite harçlarına %100 zam. / İşsizlik tırmanıyor. / Arafat'a Tawahaslal Ödülü. / TYS mekana kavuştu. / Turizmde personel açığı 37.500.
3. Opera ve bale biletlerine zam.
4. İmren Aykut, Devlet Bakanı Çiçek'i işveren gibi davranmakla suçladı. / Bağlantısızlar Zirvesi bugün başlıyor. / Hızlı tramvay devrede. / Petkim'in taliplisi 15'i buldu.
5. Şişli'de sinema perdesi yakıldı. / Siyasiler yurda dönüyor. / Emek Dünyası toplatıldı. / İstanbul ve Ankara Baroları'ndan açılış protestosu.
6. İSKİ'de yüzde 66 ek zam. / Vatan Güneş'i toplatıldı. / 7. Eleven Mağazaları Türkiye'de. / Büyük göç Bonn'u ürküttü.
7. İç ve dış borç ödemeleri Hazineyi sıkıştırdı. / Vasiliu Ankara'yı suçladı. / Irak'ta askeri tesiste patlama: 700 ölü. / Devlet Konukevi'ne mühür. / Gülhane Parkı'nda ilk kez klasik müzik konseri. / Özal, çoğu gazeteci 50 kişiyle mahkemelik. / İnönü, cumhurbaşkanlığı seçimine katılmayacağız. / 6 hükümlü firar etti. / Migros'ta bugün grev var.
8. Üretici "sesli" yürüdü. / Güney Afrika'da kanlı seçim. / Et ve Balık Kurumu grevi ertelendi. / Asil Nadir 2 trilyona şirket aldı.
9. Elektriğe zam yüzde 12-18. / Evren İstanbul'a veda etti.
10. Koskotas: Papandreu'ya 20 milyon dolar verdim. / Yılmaz Güney'e özgürlük bildirisi. / Dolar 2 marka doğru.
11. Güney Sanayi yine zorda. / Simavi Karikatür yarışması ödülleri.
12. İlk iki turda 226'yı bulamayan Akbulut üçüncü turda seçildi. / Doğu Almanlar Batı'ya akıyor. / Son 15 günde yıkılan gecekondu sayısı 2000'i buldu. /

PETKİM yabancılaştırılıyor.
13. 12 Eylül'ün 9. yılında af çağrısı. / "Babalar, operasyonu: 22 gözaltı. / Polonya'da reform kabinesi işbaşında.
14. İTO Basın ödüllerinin beşincisi sonuçlandı. / Emil Galip Sandalcı ve Doç. Bülent Tanör yargılandı.
15. PBS'e 18 Emmy ödülü.
16. Hayaliye büyük soruşturma. / PTT'den zam.
17. Çiniler 5000 yıl sonra buluştu. / Kablolu TV yayınında anlaşma.
18. Adnan Menderes'e mevlitli anma.
19. Hayali dosyası büyüyor. / SHP'li belediyeler MAN'a talip. / Demir-çelik'te buruk işbaşı. / Türkiye'de son 52 yılda 443 kişi idam edildi, bunların önemli bir bölümü siyasi suçlu. / Yasak Oyunlar'da 1 dava 2 soruşturma.
20. İlhan Selçuk'a 'Dile Katkı' ödülü. / Demire % 32-54 zam. / Toplumsal Kurtuluş'a 6 yeni dava açıldı.
21. Papandreu yüce divana sevkedildi. / TL ile ihracat
22. Migros'ta anlaşma. / Hüseyin Yıldırım'a ömür boyu hapis.
23. 10 politik göçmen yurda döndü. / Ambar işçileri grevde.
24. Türkiye Avrupa Ekonomik sahasına dahil ediliyor. / Mamak'ta göç başladı. / Politik göçmenler yargılanacak. Devlet Denetleme Kurulu, Tunca Toskay hakkında soruşturma istedi.
25. Anti-Damping Yasası 1 ekimde yürürlükte, Mecliste gensoru haftası.
26. Dolar 10 lira düştü. / Denktaş, Kaddafi ile görüştü. / 12 Eylül sonrasının en büyük öğrenci davası 141 kişinin beraatiyle sonuçlandı. / Yalçın Küçük serbest bırakıldı.
27. Oğlak Dönencesi Davası: 39 yayımcı beraat etti Mitçotakis'in damadı öldürüldü. / Demir-Çelik'te zincirleme zam. / Halit Narin'e hayali davası. / Kitap yakma, Danıştay'da. / Semra Özal, Çölaşan'ın iddialarını yanıtladı.
28. Mesut Yılmaz, James Baker'la görüştü. / Beyaz eşyada zam atağı. / DYP'nin 2 önergesine daha ret. / DGM başsavcısı için soruşturma. / Good Year ve Pirelli'de toplu vizite.
29. Oltan Sungurlu için gensoruya ret. / İlaca %8.9 zam. / Hacettepe'de 20 gözaltılı açılış.
30. Bir günlük greve %170 zam.

EKİM
1. Mutfak bunalttı, %74.8.
2. TV-3 ve "Tercihli" GAP bugün. / Kocaeli en pahalı il.
3. Bayrampaşa Cezaevi'nde 18 metre uzunluğunda bir tünel ortaya çıkartıldı. / Tofaş'tan gecikmeli zam: %7-8. / Safa Giray, F-16 silah sistemi anlaşması imzalandı.
4. Panama karıştı. / Oto zamları tamamlandı. / İlaçta 10 aylık zam % 34-72.
5. Avrupa, televizyonda sınırları kaldırdı.
6. Paşakapısı Cezaevi'nde direniş ve yangın. / Barış Nobel'i Dalai Lama'ya. Deng Sias Ping liderlikten ayrıldığını açıkladı. / 1989 Olaf Palme ödülü Vaclav Havel'e verildi.
8. Uçurtmayı Vurmasınlar'a 5 Altın Portakal. / Canatakis hükümeti istifa etti. / YASED ödülleri verildi. / Ercan Vuralhan: Komisyon raporu garez kokuyor.
9. Orhan Erinç TGS Genel Başkanı. / Mehmet Yazar: Basına kâğıt yoluyla baskı yok.
10. 87 öğretim üyesinden kamuoyuna laiklik bildirisi. / 1989 Nobel Tıp Ödülü, Amerikalı bilim adamları Michael Bishop ve Harnold Varmus'a verildi. / Hürriyet'te yönetim değişti.
11. M.Ç. artık Melih oldu. / TRT Euroka kararını imzaladı. / 27 ile yeni emniyet müdürü.
12. 140 bin belediye işçisi eylemde. / Dolar 2300 lira sınırında. / 1989 Ağa Han Mimarlık Ödülleri açıklandı.
13. SP yöneticileri beraat etti. / 1989 Fizik ve Kimya Nobelleri paylaşıldı. / Olof Palme'yi öldürmekten hükümlü İsveçli serbest bırakıldı.
14. Evren TV'de veda edecek.
17. Suudi dipolamata bomba. / Gökkafes 2. kez mühürlendi. / Danıştay USAŞ davalarını usulden reddetti.
18. Özal açıkladı: Adayım.
19. Kaliforniya'da deprem: 271 ölü. / Savarona yatı yine mahkemelik.
20. Nobel Edebiyat Ödülü José Cela'nın. / "Sosyal içerikli memeler, müstehcen bulunmadı.
21. ANAP'tan Tınaz Titiz de istifa etti.
22. Suriye'ye bağlı iki MİG-24, kadastro uçağına ateş açtı.
1 Mayıs 1977 sanıklarına beraat.
24. Atatürk'ün vasiyeti son anda kurtarıldı. / Macaristan'da yeni cumhuriyet ilan edildi. / Tuğla ve kiremite toplu zam %10-36. / Pamuk ipliğine yüzde 8 zam.
25. Çankaya 3. tura kaldı. / Ulvi Uraz ödülleri verildi. / 2000'e Doğru toplatıldı.
26. TÜSİAD ile hükümet yine kapıştı. / Sağmalcılar Cezaevi'nden iki firar.
27. Asil Nadir, Sansui'yi aldı. / Bülent Şemiler dosyası savcılık yolunda.
28. Kazı-Kazan'ın iptal başvurusu reddedildi. / 29. Park Otel inşaatına mühür.
30. Tutuklu yakınına bayram dayağı. / Atatürk'ün dev resmi yakıldı. / İstanbul Belediye konser salonu, ad değiştirerek yeniden açılıyor.
31. 8. Tüyap Kitap Fuarı başlıyor. / Sanat kurumu tiyatro ödülleri verildi.

KASIM
1. Özal 8. cumhurbaşkanı. / Zam paketi petrolle açıldı. / Atatürk benzetmesi icraata TRT makası.
2. Özal'dan Hürriyet'e 70 milyon liralık dava. / Medya Güneş'i toplatıldı. / Yumurta fiyatı yeniden atakta. / İthal kömür ve soma kömürü fiyatlarına zam yapıldı.
3. Pompadan depoya zam aktı. / Demir-Çelik MESS'ten atılıyor.
4. Pınar ve Mis Süt'e zam. / Akın Gönen ANAP'tan istifa etti.
6. Zülfü Livaneli'nin Sis, filmine 2. ödül.
7. TKP-B Davası'nda 10 beraat.
8. Türbancılar okul bastı. / Gazete Gazetesi'nin bir muhabiri öldürüldü, biri ağır yaralı. / Akademi Kitabevi Edebiyat Ödüllerini kazananlar belli oldu. / TÜYAP Halk Ödülü Emin Çölaşan'ın. / Petkim'de zehirli gaz tankına mühür. / BM kararı: Çalınan tarih geri verilsin.
9. Gırgır'ın satışı karakolluk oldu. / İTO'dan ipi Yalım Erez göğüsledi.
10. Ve Berlin Duvarı açıldı. / Evren davaları raftan indi.

11. Jivkov da gitti. / Basın Müzesine kara saldırı. / Emlakbank'ın zararı 400 milyar.
14. Fevzi Öz iki ayrı davada yargılandı.
15. Gazete yazarı Kamil Başaran'a gazetedeki odasında saldırı. / ANAP'ta hükümete başkaldırı. / Akdeniz Gübre'de 674 işçi 295 gündür grevde. / Meclis başkanlığına iki aday. Kaya Erdem - Metin Emiroğlu. / TÜBİTAK Bilim Ödülünü Prof. Metin Balcı kazandı.
16. Sinemaya 'Yasakçı Darbesi'. / Filistin Devleti 1 yaşında. / Türban takmayı YÖK de yasakladı. / Gazeteciler yürüdü.
17. Yıldız Kenter en iyi kadın oyuncu ödülünü aldı.
18. ANAP Olağanüstü Kongresi'nde Akbulut 739 oyla genel başkan oldu, Güzel'e 382 oy çıktı. / Partiler TV'de uzlaştı: 141, 142 ve 163 kalksın. / Cahit Sıtkı Tarancı Şiir Ödülü sonuçları açıklandı. / Tuğlaya yine zam.
19. Rakı ve çaya zam.
21. İstanbul Festivali'ne yıldız akını. / Cemal Sincar teslim oldu. / Sanat ödülleri dağıtıldı. / TURBAN'ın otel ve arsaları geri verildi. / TÜRSAB Başkanlığı'na Bahattin Yücel seçildi.
22. Kaya Erdem Meclis Başkanı. / Okullara gazete sokma yasağı. / Altının onsu 400 doları aştı. / Zamlar dalga dalga geliyor. / Başkentte Kuranlı, tekbirli gösteri: 50 gözaltı. / Eczacıbaşı Tıp Ödülleri verildi.
23. Lübnan Cumhurbaşkanı Rene Muawad öldürüldü. / TPAO üretimini arttırdı. / Bütçede nakit açığı 7 trilyon. / TÜBİTAK ödülü Prof. Naci Bor'un. / Kemal Horzum'a Meclis araştırması.
24. SHP'den 6 istifa. / İşçi çıkarmalar hızlandı. / 'Ses Tiyatrosu'na hayat öpücüğü.
25. Sultanahmet'te tekbir sesleri. / Kocaeli'de hava kirliliği tehlike sınırını aştı.
26. Richard Long'a Turner Ödülü verildi.
29. Borsada skandal. / IPI'ya, Basın Özgürlüğü, ödülü. Yasemen filmi ödül aldı. / Kemal Akkaya'ya yolsuzluk suçlaması. / Mehmet Yazar: Basında tekelleşme yok.
30. Nadia Comaneci Macaristan'a iltica etti. / Rajiv Gandi istifa etti. / İSO'da Nurullah Gezgin dönemi bitti. / Aziz Nesin, 'Evren tarih önünde suçludur.'

ARALIK

1. İsteyene çifte silah. / Aquino'ya karşı darbe girişimi. / 112 milyar liraya Picasso. / Fotoğraf günleri başlıyor. / Gazete ve Ak Ajans kapatıldı. / Honecker'in dokunulmazlığı kaldırılıyor.
2. Bedava otobüs uygulaması başlıyor. / Dalancılar ANAP'tan istifa etti. Y&G - Reklamevi evliliği ilan edildi.
3. Memduh Altar'a Sevda Cenap And Vakfı Ödülü.
4. Doğu Almanya'da yönetim çöktü. / TYS'de yönetim yenilendi. / Elektriğe yüzde sekiz zam. /
5. S.Enternasyonal Raporu bizi eleştirmiyor. / Renault zammı. / TYS'den beş istifa.
6. 12 Eylül Konseyi perdeyi kapattı. / TBKP yasal parti kuruyor. / A Ay Nantes'da ikinci oldu.
7. Akademi Kitabevi Edebiyat Ödülleri Dağıtılıyor. / Oktay Akbal TYS Başkanı.
8. 1402'likler dönüyor. / Litvanya Cumhuriyeti'nde Komünist Parti'nin iktidar tekeline son.
9. TBKP yeraltından çıktı.
10. Simavi Vakfı Ödülleri dağıtıldı.
11. Çekoslovakya'da komünist yönetim son buldu.
13. Necatigil Ödülü Zeynep Ankara'ya verildi.
14. Bulgaristan'da öncü rol kalkıyor. Jivkov atıldı
16. Noriega başbakan. / İnsan Hakları Ödülleri verildi. / Sadberk Hanım Müzesi'ne ödül.
20. FKÖ: İsrail'le görüşmeye hazırız.
21. Hasan Cemal'e basın ödülü verildi. / Litvanya KP'si bağlarını kopardı.
23. Nikolay Çavuşesku da devrildi.
24. Panama işgale direniyor. / Erdoğan Karayel'e Citation Ödülü verildi.
26. Plastik sanatlar ödülleri verildi. / İş Bankası ödülleri belirlendi. / TRT muhabiri Romanya'da yaralandı. / Çavuşesku ve eşi idam edildi.
27. M.Ç.'ler beraat etti.

1989'DA YİTİRDİKLERİMİZ...

OCAK

2. Isamu Noguchi (heykeltıraş) / 6. Hirohito (Japon İmparatoru) / 8. Halit Mısırlıoğlu (eski sendikacı) / 10. Nusret Kürkçüoğlu (Prof. Dr.) - Fikret Oran (Em. Tümamiral) / 11. Ali Dede Karginoğlu (DP eski milletvekili) / 13. Ray Moore (BBC'nin sevilen komedyeni) / 14. Kadri Şençalar (udi -bestekâr) / 15. Mehmet Kemal Karamehmet (işadamı) / 16. E. Vedat Refioğlu (gazeteci) / 20. Doğan Tolon (As. Yargıtay üyesi hâkim albay) / 22. Ali Şefik Türkdoğan - (DP Siirt eski milletvekili) - Adem Kavas (gazeteci) / 23. Salvador Dali (ressam) / 24 Sait Çolakoğlu (Danıştay emekli üyesi) / 25. Mustafa Fehmi Nuza (emekli elçi) / 26. Nurinnisa Özbek (Prof. Dr.) - Hüsnü Cahit Koçkar (eski Amasya milletvekili) / 27. Mahmut Nedim Gündüzalp (eski Edirne milletvekili) / 29. Ali Saip Tulpar (gazeteci) - Gürbüz Bora (tiyatro sanatçısı)

ŞUBAT

3. John Cassavetes (Amerikalı film yönetmeni ve oyuncu) / 5. Andre Cayette (Fransız yönetmen) / 7. William Forrest (Amerikalı oyuncu) / 8. Burhan Arat (eski milletvekili) / 12. Thomas Ernest Bennett Clarke (senarist) / 14. İbrahim Köseoğlu (gazeteci) / 15. Ethem Recep Boysan (emekli vali) / 16. Hüseyin Akbaş (milli güreşçi) / 18. Thomas Bernhard (yazar) / 19. Ahmet Kocabıyıkoğlu (eski milletvekili) / 28. Konrad Lorenz (Avusturyalı bilim adamı)

MART

1. John Patierno (B2 bombardıman uçaklarının babası, ABD) / 4. Tahsin Banguoğlu (Milli Eğt. eski Bakanı) / 6. Fecri Ebcioğlu (şarkı sözü yazarı) / 7. John Hyde (İngiltere'nin İstanbul eski başkonsolos yardımcısı) / 9. Salim Ağırbaş (baterist) / 10. Kermit Beahan (atom bombası atan pilot) / 14. Fahri Özdilek (eski Milli Birlik Komitesi üyesi ve Halkçı Parti Milletvekili) / 15. Sadettin Öztenay (radyo sanatçısı) / 18. İsmet Güleç (gazeteci) / 27. Claudio San-

toro (orkestra şefi) - Filiz Işıksun (soprano) / 29. Orhan Tanrıkulu (İst. Dev. Op. ve Balesi sanatçısı) - Abdürrezzak Ceylan (DYP Siirt Milletvekili) - Güneri Erdem (Prof. Dr.) / 30. Sait Yücesoy (eski milletvekili)

NİSAN
3. Kemal Kerim Kalkan (Türkiye Em. Ast. Der. Gen. Bşk.) / 4. Muhammed El Gubançi (Irakli ses sanatçısı) / 11. Orhan Murat Arıburnu (oyuncu, ozan, senaryo yazarı ve yönetmen) - Macit Zeren (eski Ticaret Bakanı) / 12. Ekrem Özden (eski senatör) / 15. Necdet İşer (em. gazeteci) - Hu Yaobang (Çin Halk Cumhuriyeti Komünist Parti lideri) / 17. Pedro Manuel de Aristegui (İspanya büyükelçisi) / 21. Charles Vonel (Fransız sinema oyuncusu) / 24. Ahmet Tevfik Savrun (Adana eski milletvekili) / 26. Erol Bülent Yalçınkaya (Kastamonu eski milletvekili) / 27. Lucille Ball (komedyen)

MAYIS
2. Hüseyin Özyılmaz (TİP kurucularından) / 12. Mahmut Şevket Özçetin (Çorum eski senatörü) / 13. Naili Severge (TİP Ankara eski il bşk.) / 15. Takiyettin Gökök (emekli vali) / 16. Necmi Özgür (DM üyesi) / 17. Fikret Arıt (gazeteci - yazar) / 18. Oktay Günday (ressam) / 22. Bahir Ersoy (eski Çalışma Bakanı) / 23. Ünal Özgödek (Aydın Valisi) / 25. Abdullah Çakırefe (SHP Manisa eski milletvekili) / 26. Ferit Denizmen (em. amiral) - Reşat Otman (Prof.) / 29. Münip Tepeci (SHP İst. İl Yönetim Kurulu üyesi)

HAZİRAN
4. Ayetullah Humeyni (İran'ın dini lideri) / 11. Nevzat Arman (CHP eski milletvekili) / 12. Metin Alatlı (Doç. Dr.) / 20. Hasan İzzettin Dinamo (şair ve yazar) / 23. Michel Eflas (BAAS Partisi kurucusu - Irak) / 26. Fahrettin İçmez (em. koramiral) / 28. Seracettin Müftüoğlu (gazeteci) / 29. Tahsin Saraç (ozan, dilci, çevirmen)

TEMMUZ
1. Hasan Esat Işık (eski bakan ve emekli büyükelçi) / 2. Joris Ivens (film yönetmeni) - Andrei Gromiko (SSCB eski Devlet Bşk.) / 3. Celal Kaçtıoğlu (TRT) / 4. Franklin İ. Schaffner (ABD'li film yönetmeni) / 6. Janos Kadar (Macar Komünist Partisi eski Gen. Sekreteri) / 11. Laurence Olivier (İngiliz tiyatro ve sinema oyuncusu) / 16. Göksel Bolkol (gazeteci) - Herbert von Karajan (orkestra şefi) / 17. Ali Fuat Berkman (Ord. Prof. Dr.) - Nicolas Guillen (Kübalı şair) / 18. Haydar Ozansoy (Devlet Tiyatrosu kurucularından) - Vahdet Gültekin (gazeteci yazar) / 20. Yannis Caruhis (ressam) / 22. Etem Ütük (gazeteci yazar) / 23. Cevat Dereli (ressam) / 27. Münir Emekli (Borsa Ban. Der. Yön. Kur. eski Başkanı) / 28. Nimet Arzık (gazeteci - yazar) / 29. Steve Rubell (ünlü diskocu).

AĞUSTOS
8. Michael Harrington (yazar) / 9. Hubert Beuve - Mery (Le Monde gazetesi kurucusu) - Rafet Genç (gazeteci) / 10. Ali Ulvi Tural (gazeteci) / 11. Yakup Kadri Yazman (gazeteci) / 14. Bergen (şarkıcı) / 15. Ahmet Yaycıoğlu (Prof. Dr.) / William Shockley (transistörün mucidi) / 21. G. Aka Eren (İnkılap ve Aka Kitabevi sahiplerinden) / 22. Hürrem Arman (Köy Ens. eski müdürü) - Huey Newton (Kara Panterler adlı örgütün kurucusu / ABD) / 23. Afif Yesari (gazeteci-yazar) / 24. Zülal Aksoy (tiyatrocu) / 26. İrking Stone (romancı) / 29. Joseph W. La Shelle (ABD'li görüntü yönetmeni).

EYLÜL
7. Georges Simenon (yazar) / 9. Cemal Işıksel (fotoğraf sanatçısı) / 14. İsmail Rüştü Aksal (eski milletvekili ve bakan) - Nevzat Açıkgöz (tiyatrocu) - Mümtaz Ener (sinema ve tiyatro oyuncusu) / 15. Hüseyin Ortakçıoğlu (eski milletvekili) / 20. Müeddep Erkmen (gazeteci) / 21. Ertem Eğilmez (yapımcı, yönetmen) / 22. Necati Diken (eski milletvekili) - Irving Berlin (besteci) / 23. Doğan Ak (müsteşar yardımcısı) / 26. Ziya Ergüven (Yargıtay eski üyesi) / 27. Fuat Tanrıverdi (Prof. Dr.) - Murat Sertoğlu (gazeteci) / 28. İbrahim Subaşı (eski DP milletvekili) - Ferdinand Marcos (Filipinler eski diktatörü) / 30. Muzaffer Döşemeci (AP eski milletvekili)

EKİM
1. Perez Prado (Mambo Kralı) / 2. Yalın Tolga (Dev. Tiy. sanatçısı) - Oscar Davico (Sırplı şair) / 3. Cemal Ulusoy (işadamı) / 6. Bette Davis (aktrist) / 8. Nafiz Ergeni (Edirne eski senatörü) - Zeki Yağmurdereli (Trabzon eski milletvekili) - Nedim Karahalil (Tekirdağ eski milletvekili) / 9. Yusuf Atılgan (romancı ve hikâye yazarı) / 11. Ercüment Karacan (Milliyet gazetesi eski sahibi) / 12. Noel Noel (Fransız oyuncu, yönetmen, senarist) / 16. Franco (Zaireli caz gitarcısı ve ork. şefi) - Cesare Zavattini (senarist ve sinema kuramcısı) - Halil Gürçel (Em. Yargıtay üyesi) - Cornel Wilde (aktör) / 17. Server tatlıcan (gazeteci) - Ragıp Haykır (tiyatro sanatçısı) / 18. Cengiz Şenses (Ank. eski milletvekili) / 19. Alpay İzer (tiyatro sanatçısı) / 20. Özer Eskiyurt (Prof. Dr.) - Anthony Quayle (aktör) / 21 Danila Kiss (yazar) - Muammer Kıraner (gazeteci) / 25. İlhan Cemalcılar (Prof. Dr.) / 26. Kenan Özbel (Prof.) / 27. Alan Murphy (gitarcı) / 30. Fethi Savaşçı (yazar) - Şükrü Kenanoğlu (emekli vali)

KASIM
6. Horowitz (piyanist) / 7. Sami Başaran (gazeteci) / 10. Vehbi Aksoy (Hatay eski senatörü) - Kasım Yargıcı (gazeteci) / 12. Richard Vorisek (ses yönetmeni) - Dolares İbarruri (İspanya Komünist Partisi Bşk.) / 18. Turhan Aytul (gazeteci-yazar) / 19. Melek Simavi (Sedat Simavi'nin eşi) / 20. Leonardo Sciascia (yazar) / 21. Bahattin Uzunoğlu (Samsun eski milletvekili) - Mehmet Rahmi Sunay (gazeteci) / 22. Rene Muawad (Lübnan Cumhurbaşkanı) - Nuri Bayar (AP Sakarya Milletvekili) / 28. Fethi Tevetoğlu (eski senatör, gazeteci-yazar) - Şahap Turan (gazeteci) / 29. Sidney Janis (koleksiyoncu) - Selçuk İrdem (gazeteci).

ARALIK
4. Alvin Ailey (koregraf ve bale yönetmeni) / 5. Yener Ölmez (gazeteci) / 6. İlker Aykaç (Doç. Dr.) / 8. Charles Ford (sinema tarihçisi ve gazeteci) - Berke Vardar (Prof. Dr.) - Hans Hartung (ressam) / 11. Sir John Pritchard (orkestra şefi) / 15. Andrei Saharov (insan hakları savunucusu ve fizikçi) - Ali Şen (sinema ve tiyatro oyuncusu) / 16. Silvano Mangano (aktrist) - Rene Tavernier (Uluslararası Pen Kulüp Baş-

kanı) - Lee van Cleef (aktör) / 18. Sunullah Arısoy (şair ve yazar) - Arnold Moss (aktör) / 19. Herbert Blaize (Grenada'nın Başbakanı) / 20. Laika Karabey (İst. Radyo sanatçısı) / 22. Samuel Beckett (oyun yazarı - romancı, şair) / 24. Niyazi Bicioğlu (emekli vali) / 25. Türkan Mayatepek (Enver Paşa'nın kızı) - Nikolay Çavuşesku (Romanya Devlet Bşk.) - Elena Çavuşesku (Romanya) / 27. Refik Çetin Araç / 29. Roger Pigaut (oyuncu ve yönetmen) - Serayya Ağaoğlu (ilk kadın avukat).

ADLAR DİZİNİ...

Acar Özgen : *112*
Ak Behiç : *7, 28, 37, 39, 58, 63, 99, 108, 122, 133, 137, 158, 161, 173, 178, 195, 197, 212, 217, 234, 261*
Akbal Oktay : *13, 30, 63, 137, 203.*
Aksoy Muammer : *218*
Akyüz İdris : *46*
Ali Filiz : *208*
Alpay Şahin : *199*
Anday Melih Cevdet : *18, 210*
Antmen Ahu : *249*
Arapkirli Zafer : *47*
Arcayürek Cüneyt : *222*
Arıkan Mümtaz : *14, 30, 40, 57, 76, 107, 139, 163, 167, 172, 175, 193, 209, 224, 240, 252, 257*
Arpad Burhan : *157*
Aslanbay Ümit : *127*
Atabek Erdal : *220*
Atilla Eser : *179*
Atiyas Şebnem : *40, 82*
Aydın Muharrem : *164, 241*
Balabanlılar Mürşit : *162*
Balbay Mustafa : *35*
Balcı Ergun : *8, 23, 30, 146*
Basutçu Mehmet : *223*
Başarır Mert Ali : *248*
Baydar Yavuz : *158*
Belgil Vehbi : *268*
Berber Ali Tevfik : *215*
Berberakis Stelyo : *19, 138, 153*
Berkan İsmet : *227*
Cemal Hasan : *10, 45, 68, 98, 106, 145, 178*
Cerrahoğlu Nilgün : *246*
Coşkun Kıymet : *248*
Cumhuriyet : *119*
Çakır Yalçın : *241*
Çalışkan Kerem : *117*
Çelenk Halit : *193*
Çetin Bilal : *84*
Çetinkaya Hikmet : *214*
Çongar Yasemin : *256*
Davran Sadettin : *160*
Değer Evren : *71*
Dorsay Atillâ : *118*
Durbaş Refik : *156*
Ecevit Bülent : *213*
Ekmekçi Mustafa : *74, 86*
Eldem Burak : *163*
Eremektar Uygar : *262*
Ersoy Tarık : *43*
Ertem Raif : *223*
Filoğlu Lale : *122*
Gerçek O. Ardındaki : *57, 134, 185*
Gönensin Okay : *21, 37, 77, 85, 121, 150, 156*
Gönüllü Tayfun : *170, 174*
Gördes Yüksel : *124*
Güldemir Ufuk : *205*
Gülgeç İsmail : *9, 19, 33, 114, 151, 152, 159, 201, 202, 227, 256*
Günçıkan Berat : *97*
Gündüz Serpil : *72*
Güngör Necati : *246*
Gürkan Turhan : *198*
Gürsel Nedim : *168*
Gürses Kemal Gökhan : *27, 48, 59, 64,113, 126, 168, 185, 191, 199, 220, 241, 253*
Hamuloğlu Cem : *11, 174*
Hekimoğlu Müşerref : *116*
İdiz Semih : *6, 184*
İmşir Gündüz : *22, 52, 66*
Kabacalı Alpay : *239*
Kalkan Şenay : *24, 41*
Kansu Işık : *224*
Kara Hakan : *25*
Karman Nilay : *114*
Ketenci Şükran : *7, 31, 58, 92*
Kızık Serdar : *186*
Koloğlu Sina : *51, 150*
Koryürek Cüneyt E. : *182*
Köse Türey : *130*
Kudar Barış : *191*
Kurt Ahmet : *159*
Küçük Kemal : *26, 64*
Madra Piyale : *24, 46, 81, 82, 94, 205, 206, 239*
Masaracı Kamil : *23, 38, 43, 45, 68, 70, 88, 92, 97, 101, 115, 125, 144, 183, 196, 218, 236 267*
Mumcu Uğur : *9, 34, 60, 96, 104, 109, 149, 201*
Oral Tan : *17, 26, 44, 53, 71, 73, 93, 103, 104, 121, 127, 149, 162, 184, 186, 194, 219, 265*
Otan Ümit : *56, 242*
Önal Günseli : *27*
Öngören Mahmut Tali : *38*
Öymen Edip Emil : *15, 94*

Özbilgen Füsun : *233*
Özgür Özcan : *260*
Özkan Tuncay : *106*
Pala Esat : *209*
Poroy Semih : *225, 235, 246*
Sakarya Edip : *172*
Sarılar Süleyman : *53, 76, 147, 190*
Saulnier Mine : *221*
Savcı Bahri : *135*
Sayar Vecdi : *25*
Selçuk İlhan : *16, 32, 79, 110, 169, 177, 190, 208 236, 252*
Seyhun Neclâ : *244*
Sirmen Ali : *14, 20, 75, 91, 183, 202, 265*
Şaylan Gencay : *216*
Şen Necdet : *157, 160, 176, 187, 198, 203, 213, 221, 237, 238, 247, 259*
Şimşek Yavuz : *108*
Tamer Meral : *226*
Tavşanoğlu Leyla : *87*
Turay Anna : *48*
Tuşalp Erbil : *217*
Türkay Hilmi : *153*
Uçarer Dikmen Gürün : *113*
Ulagay Osman : *33, 85*
Uluengin Hadi : *225*
Ulvi Ali : *13, 21, 74, 79, 90, 95, 124, 126, 136, 141, 146, 170, 174, 182, 187, 206, 216, 233, 250, 255, 269*
Üster Celal : *144*
Varol Sabetay : *17, 257, 258*
Velidedeoğlu H. Veldet : *50*
Yalın İzzet Rıza : *165*
Yenerer Vedat : *240*
Yıldırım Abdurrahman : *39, 59, 204*
Yılmaz Ferruh : *175*
Yücelman Abdülkadir : *213*
Yücelman Levent : *125*
Yüreklik Güner : *115*
Zaptçıoğlu Dilek : *89*

Cumhuriyet Yıllıkları

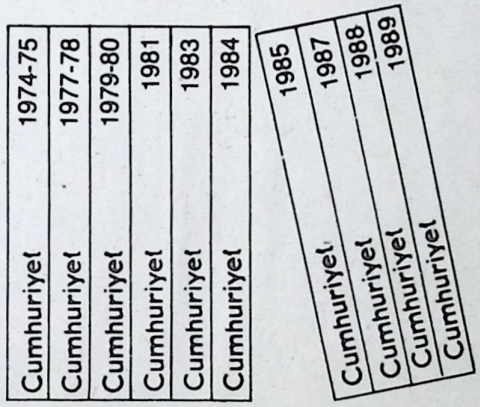

İSTEME ADRESİ:
Cumhuriyet Kitap Kulübü, Merkez Sergi Salonu
Türk Ocağı Caddesi, 39/41, Cağaloğlu-İstanbul
Telefon: 512 05 05'ten 516

Not: Yıllıkları diğer il ve ilçelerdeki Cumhuriyet Kitap Kulübü Temsilciliklerinden de edinebilirsiniz.